

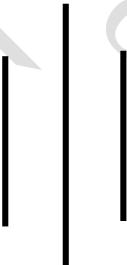
कानूनी सूक्तिहरू

(ल्याटिन, अंग्रेजी तथा नेपाली)

Legal Maxims

(Latin Legal Phraseology)

(Latin, English and Nepali)

प्रकाशक

नेपाल सरकार

नेपाल कानून आयोग

संघीय संसद परिसर, अन्तर्राष्ट्रीय सम्मेलन केन्द्र, वानेश्वर, काठमाडौं ।

२०७८

प्रकाशक: नेपाल कानून आयोग

संघीय संसद परिसर, अन्तर्राष्ट्रीय सम्मेलन केन्द्र, वानेश्वर, काठमाडौं ।

फ्याक्स नं ०१-४४८९७०४

Website: www.lawcommission.gov.np

Email: info@lawcommission.gov.np

प्रतिलिपि अधिकार (©): नेपाल कानून आयोगमा रहनेछ ।

प्रथम संस्करण: २०७८

प्रकाशित मिति: २०७८ साल असार

प्रकाशन प्रति: १०००

मुद्रण: त्रियुगा अपसेट प्रिन्टिङ प्रेस, सतुन्जल, काठमाडौं

फोन नं. ०१-४३९०३०५

ISBN: 978-9937-0-9172-5

यस पुस्तकमा समावेश गरिएका कानूनी सूक्तिहरू र तिनीहरूको अंग्रेजी तथा नेपाली रूपान्तरण प्राज्ञिक प्रकृतिको विषय भएकोले यसमा नेपाल कानून आयोगको धारणा प्रतिनिधित्व गर्दैन ।

प्राक्तथन

कानूनी सूक्ति (Legal Maxims) भनेको गम्भीर सारतत्व, सिद्धान्त, परिभाषा र मान्यता बहन गर्ने संक्षिप्त र सटिक कानूनी अभिव्यक्ति हो । कानूनी सूक्ति रोमन सभ्यता र मध्ययुगीन युरोपेली अभ्यासमा विकास भएका थिए । यस्ता सूक्तिहरू त्यस बखत कानूनको सन्दर्भमा प्रयोग भएको ल्याटिन भाषामा अभिव्यक्त भएका हुनाले यिनीहरूलाई यदाकदा “ल्याटिन विधिशास्त्रीय सूक्तिहरू” पनि भनिन्छ ।

कुनै पनि कानूनी सूक्ति भनेको लामो व्यवहारिक अभ्यासबाट खास खास अवस्थामा परीक्षण र प्रयोग भई कायम भएको कानूनी सिद्धान्त वा कानूनी मान्यता हो । कानूनी सूक्ति सरल भाषामा अभिव्यक्त भएका र शताब्दीयौदैखि विभिन्न मुलुकले अभ्यास गर्दै आएका कानूनी मान्यता (Rule) र मार्गदर्शन पनि हुन् । कानूनी सूक्तिहरू विश्वका जुनसुकै कानून प्रणालीको मार्गदर्शन र लिखित कानून वा अदालतको फैसलालाई न्यायोचित ठहन्याउन वा पुष्टिगर्न विश्वव्यापी रूपमा नै स्वीकार गरिएका कानूनी आदर्श हुन् । कानूनी सूक्तिलाई कहिलेकाही समन्यायका सूक्ति (Maxims of Equity) पनि भनिन्छ र समन्यायको प्रयोग गर्नुपर्ने खास अवस्थामा यसलाई कानूनको सामान्य सिद्धान्त वा मान्यताको रूपमा स्वीकार गरी कार्यान्वयन गरिन्छ । त्यसरी नै कानूनी सूक्तिलाई कानूनको दार्शनिक आधारशिला पनि भनिन्छ । यी सूक्तिहरूको प्रादुर्भाव र प्रयोग शताब्दीयौं अधि नै भएको भए तापनि यिनीहरू आजको सन्दर्भमा पनि जीवन्त मान्यता र अनुकरणीय सिद्धान्तको रूपमा कायम रहेका छन् ।

भनिरहनु आवश्यक छैन, कानूनको वास्तविक वा स्पष्ट चिन्तनलाई अभिव्यक्त गर्नको लागि कानूनी सूक्ति आधारभूत नियम वा सिद्धान्तको रूपमा रहेका हुन्छन् । हरेक कानून प्रणालीले कानूनी सूक्तिका आधारभूत नियम तथा सिद्धान्तलाई अंगिकार गरेका छन् । कानून निर्माण

गर्ने विधायिका र कानूनको व्याख्या गर्ने अदालतले यसको प्रयोगलाई खास खास ठाउँमा समुचित स्थान दिइदै आएको पाइन्छ ।

कानूनी सूक्ति आफैमा एउटा कानूनी सिद्धान्त भएको हुनाले नेपाली कानून प्रणालीमा पनि यसले स्थान पाएको र प्रयोग हुँदै आएको छ । हाम्रो सन्दर्भमा कानूनी सूक्तिलाई कानून निर्माण गर्ने क्रममा वा कानूनको व्याख्याको सन्दर्भमा अदालतको फैसलामा उल्लेख गरिएका प्रसस्तै दृष्टान्तहरू पाउन सकिन्छ । तसर्थ, कानून र कानूनको क्षेत्रमा कृयाशिल वा जानकारी राखे जो कोहीलाई पनि कानूनी सूक्तिको यो संकलन रूचीको विषय हुन सक्छ ।

यस पुस्तकमा संकलन गरिएका सबै कानूनी सूक्तिहरूले समकालीन कानून प्रणालीलाई प्रतिनिधित्व गर्दैनन् र आधुनिक कानूनी मान्यता अनुकूल पनि छैनन् । कतिपय कानूनी सूक्तिहरू हाम्रो कानून प्रणालीले कहिल्यै पनि आत्मसात नगरेका वा मानव अधिकार तथा अहिलेको सभ्य समाजमा स्वीकार गर्न नसकिने प्रकृतिका पनि छन् । यसको मूल उद्देश्य रोमनकालीन सभ्यता र मध्यकालीन युरोपमा कानूनको प्रचलन र अभ्यास कस्तो थियो भन्ने जानकारी सम्म गराउनु रहेको हुनाले वर्तमान परिवेशमा अनुपयुक्त हुने सूक्तिहरूलाई सोही अर्थमा मात्र बुझ्नु पर्ने हुन्छ ।

विभिन्न विव्दानहरूले अंग्रेजी र अन्य भाषामा संकलन गरी प्रकाशन गरेका आधिकारिक पुस्तकहरू तथा विभिन्न तरंगस्थल (वेब साइट) को मद्दत लिई सङ्कलन गरिएका सूक्तिहरू पुस्तकको रूपमा तयार गरिएको छ । पुस्तक तयार गर्न करिब दुई वर्षको निरन्तर प्रयासको क्रममा संकलित कानूनी सूक्तिको अंग्रेजी भाषाको रूपान्तरण र अंग्रेजी भाषालाई माध्यम बनाई नेपाली भाषामा भावानुवाद गरिएको छ । रूपान्तरण गर्दा त्रुटि नहोस भन्ने तर्फ विशेष सजगता अपनाई तयार गरिएको छ । कतिपय ठाउँमा शाब्दिक रूपान्तरणबाट अर्थ ग्रहण गर्न सहज नहुने भई भाव र सारतत्व (essence) को रूपान्तरण गरिएको छ । यो पुस्तक प्रकाशन गर्नु अघि मुलुकका न्यायविद, कानूनविद, प्राज्ञ, प्राध्यापक, भाषाविद तथा यस सम्बन्धी जानकार भएकाहरूसँग अन्तरकृया गरी उहाँहरूबाट प्राप्त उपयुक्त पृष्ठपोषणको आधारमा परिमार्जन गर्ने नेपाल कानून आयोगको योजना रहेको भए तापनि कोरोना विषाणु (कोभिड-१९) को दोस्रो लहरले नेपाल आक्रान्त भएको कारणले सो काम पूरा हुन सकेन । विज्ञहरूसँग पर्याप्त

छलफल तथा अन्तरकृया बिना पुस्तक प्रकाशन गर्नु पर्ने वाध्यताका बीच यो पुस्तक प्रकाशन गरिएको छ ।

ल्याटिन भाषा आफैमा समृद्ध र जटिल भएको हुँदा यसको अंग्रेजी र नेपालीमा भावानुवाद गर्दा कतिपय त्रुटि भएका हुन सक्दछन् वा कतिपय अवस्थामा ठ्याकै भाव रूपान्तरण नभएको हुन सक्दछ । नेपाल कानून आयोगको यो पहिलो प्रयास भएको हुँदा विज्ञ तथा यस विषयमा जानकार राखे विद्वानहरूको यसमा हुने टिप्पणी, सुझाव र पृष्ठपोषणले आगामी दिनमा यो संकलन अझ परिस्कृत रूपमा आउने र थप कानूनी सूक्तिहरू थपिने आयोगले विश्वास लिएको छ ।

पुस्तकमा ल्याटिनका एकल शब्दहरू (Words) उल्लेख नगरी वाक्यांश (Phrases) लाई मात्र उल्लेख गरिएको छ । आयोगबाट भविष्यमा आधिकारिक कानूनी शब्दकोष तयार भएमा त्यस्ता शब्दहरू सोही कोषमा समेटिने नै छन् । यसका अतिरिक्त नेपालको कानून प्रणालीमा प्रयोगमा रहेका केही महत्वपूर्ण फ्रेन्च म्याक्रिसमहरूलाई समेत समेटिको छ । नेपाली भाषामा अनुवाद गर्दा कानूनी सूक्ति नेपालको कानूनमा प्रयोग भएका केही उदाहरण सन्दर्भको रूपमा राखिएको छ ।

अन्तमा, पुस्तक तयारी र प्रकाशनमा सहयोग गर्नु हुने सबैमा नेपाल कानून आयोग हार्दिक आभार प्रकट गर्दछ ।

२०७८ असार

२०३०८
(माधव पौडेल)
अध्यक्ष

प्रकाशकीय

नेपाल कानून आयोग (यसपछि "आयोग" भनिएको) विधायिकाद्वारा निर्मित ऐन बमोजिम स्थापना भएको कानूनी निकाय हो । कानूनको तर्जुमा, संहिताकरण तथा प्रचलित कानूनको संशोधन, एकीकरण र पुनरावलोकन गर्ने तथा कानून र न्याय सम्बन्धी विषयमा अध्ययन र अनुसन्धान गरी नेपाल सरकार समक्ष सुझाव दिने आयोगको मुख्य काम हो । आयोगको इतिहास सिंहावलोकन गर्दा आयोग वि.स. २०१० पौष ६ गते नेपाल सरकारले "ल कमिशन" को नाममा स्थापना गरेको थियो भने वि. सं. २०३६ मंसिर २६ मा यसको नाम परिवर्तन गरी नेपाल कानून सुधार आयोग भएको थियो । वि. सं. २०६३ पुष ३० मा प्रतिनिधिसभाको घोषणा, २०६३ जारी भएको पहिलो वर्षमा प्रतिनिधिसभाले आयोगको ऐन जारी गरी नेपाल कानून आयोगको रूपमा रहेको छ । आयोगले विगत देखि नै नेपालको कानून र न्यायको क्षेत्रमा सुधार, विकास र विस्तारमा उल्लेख्य योगदान पुऱ्याउँदै आएको छ ।

कानून निर्माण, कानून कार्यान्वयन वा कानूनको व्याख्या गर्दा कानूनका आधारभूत मूल्य, मान्यता र सिद्धान्तका आधार लिई कानूनको निर्माण, कार्यान्वयन र व्याख्या गरिनुपर्ने हुन्छ । कानूनको निर्माण र व्याख्या गर्ने क्रममा कानूनी सूक्तिलाई कानूनको आधारभूत सिद्धान्तको रूपमा लिइने हुँदा यसको जानकारी हुन आवश्यक हुन्छ । पुस्तकको रूपमा संकलित कानूनी सूक्तिहरू न्यायाधीश, कानून व्यवसायी, कानूनका प्राध्यापक, कानून तर्जुमामा संलग्न व्यक्तिहरू, कानूनका विध्यार्थी, अनुसन्धानकर्ता लगायत कानूनमा रुची राख्ने सबैकालागि यो पुस्तक उपयोगी हुनेछ भन्ने विश्वास लिएको छु ।

आयोगले मिति २०७६ साल वैशाख १६ गते कानूनी सूक्तिको संकलन गरी त्यसको अंग्रेजी र नेपाली भाषामा रूपान्तरण गरी पुस्तक तयार गर्ने निर्णय गरेको थियो । प्रस्तुत पुस्तकको

लागि संकलन गरी तयार गर्न आ.व. २०७६/७७ र आ.व. २०७७/७८ मा बजेट र कार्यक्रम समावेश गरिएको थियो । सोही बमोजिम आयोगले कानूनी सूक्तिहरू (ल्याटिन, अंग्रेजी तथा नेपाली) [Legal Maxims (Latin Legal Phraseology) (Latin, English and Nepali)] प्रकाशन गर्न संभव भएको हो ।

आयोगले कानूनी सूक्तिको संकलन गरी त्यसको अंग्रेजी र नेपाली भाषामा रूपान्तरण गरी पुस्तक तयार गर्न आयोगका अध्यक्ष संयोजक तथा सदस्यहरूमा आयोगका उपाध्यक्ष, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयका सचिव वा निजले तोकेको सहसचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका सचिव (कानून), नायव महान्यायाधिवक्ता, आयोगको सचिव र आयोगको उपसचिव श्री जंगबहादुर डाँगी सदस्य-सचिव रहने गरी निर्देशक समिति (Steering Committee) गठन गरेको थियो । निर्देशक समितिले कानूनी सूक्तिको संकलन र सम्पादनको लागि आयोगका अध्यक्षको संयोजकत्वमा आयोगका उपाध्यक्ष, आयोगको सचिव, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयका सहसचिव श्री फणिन्द्र गौतम र निर्देशक समितिको सदस्य-सचिव रहने गरी संकलन र सम्पादन समिति गठन गरी यो कानूनी सूक्ति तयार गरेको छ ।

कानूनी सूक्ति संकलन र सम्पादन गर्दा विभिन्न विद्वानहरूसँग छलफल गरी तयार गर्ने सोच लिएको भए तापनि कोभिड-१९ को महामारीले गर्दा संभव हुन सकेन । आयोगमा मानव स्रोतको अभावका वावजुद संकलन र सम्पादन समितिले कार्यालय समय बाहेकको समयमा काम गरी कानूनी सूक्ति तयार गरेको छ । यस कार्यमा संलग्न केही कर्मचारीहरू कोभिड-१९ बाट प्रभावित भएकोले आर्थिक वर्षको अन्तिम महिनामा पुस्तक प्रकाशन गरिएको छ ।

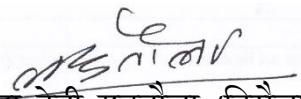
कानूनी सूक्ति तयार गर्ने कार्यमा संभवभएसम्म त्रुटि नहोस् भन्ने तर्फ विशेष प्रयास गरिएको छ । यस तर्फ सचेत हुँदाहुँदै पनि कही कतै ध्यान नपुगी त्रुटि भएको हुन सक्छ । यसमा कुनै त्रुटि भएको पाइएमा राय सुझावको अपेक्षा गरेको छु ।

कानूनी सूक्ति तयार गर्ने कार्य आफैमा एउटा गम्भिर र चुनौतिपूर्ण विषय हो । पुस्तक तयार गर्ने कार्यमा अहोरात्र खटिई पुस्तकलाई यस रूपमा विकास गर्न सहयोग गर्नुहुने आयोगका अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । साँचो अर्थमा भन्नपर्दा आयोगका अध्यक्ष श्री माधव पौडेल, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयका सहसचिव श्री

फणिन्द्र गौतम र आयोगका उपसचिव श्री जंगबहादुर डाँगीको उल्लेखनीय योगदान नभएको भए यो संकलन पुस्तकको रूपमा तयार हुन सम्भव हुने थिएन । पुस्तक तयार गर्ने कार्यमा आर्थिक स्रोतको कमी हुन नदिई सहयोग गर्ने नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयका उच्च पदस्थ कर्मचारीलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । आफ्नो कार्यावधीको अन्तिम समयसम्म कानूनी सूक्ति तयार गर्ने कार्यमा संलग्न भई सहयोग गर्ने आयोगका तत्कालिन उपाध्यक्ष र प्रत्यक्ष तथा परोक्ष रूपमा विभिन्न समयमा प्रतिनिधित्व गर्नु हुने कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयका सचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका सचिव (कानून), नायव महान्यायाधिकर्ता, आयोगका सचिव र संकलन तथा सम्पादन समितिका संयोजक तथा सदस्यहरू प्रति वहाँहरूले गर्नु भएको मार्गदर्शन, सल्लाह र सुझाव प्रति हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु ।

कानूनी सूक्तिको संकलन र सम्पादन गर्दा सक्रिय सहयोग गर्नुहुने आयोगका कम्प्युटर अपरेटर श्री चण्डेश्वरी प्रजापती तथा सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्नुहुने आयोगका सम्बद्ध सबै कर्मचारीलाई समेत धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

२०७८ असार

(लीला देवी गडतौला (निरौला))
सचिव

नेपाल कानून आयोगका वर्तमान पदाधिकारीहरू

१.	श्री माधवप्रसाद पौडेल, नेपाल कानून आयोग	- अध्यक्ष
२.	प्रा. डा. लक्ष्मीप्रसाद मैनाली, नेपाल कानून आयोग	-उपाध्यक्ष
३.	श्री उद्धव चन्द्र घिमिरे, नेपाल कानून आयोग	- सदस्य
४.	श्री शोभा बुढाथोकी, नेपाल कानून आयोग	- सदस्य
५.	श्री नारायण नेपाल, नेपाल कानून आयोग	- सदस्य
६.	श्री उदयराज सापकोटा, सचिव, कानून न्याय तथा
संसदीय मामिला मन्त्रालय	- सदस्य
७.	श्री धनराज ज्वाली (कानून), सचिव, प्रधानमन्त्री तथा
मन्त्रिपरिषदको कार्यालय	- सदस्य
८.	श्री पदमप्रसाद पाण्डेय, नायव महान्यायाधिवक्ता,
महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	-सदस्य
९.	श्री लीला देवी गड्टौला (निरौला), सचिव,
नेपाल कानून आयोग	-सदस्य-सचिव

संक्षेपीकरण

उदा.	उदाहरण
हे.	हेर्नुहोस्
मु.अ.सं.	मुलुकी अपराध संहिता, २०७४
मु.फौ.का. सं.	मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४
मु. दे. सं.	मुलुकी देवानी संहिता, २०७४
मु. दे. का. सं.	मुलुकी देवानी कार्यविधि संहिता, २०७४

विषय-सूची

अक्षर (Alphabet)	पेज नं.
A	१-३७
B	३८-४७
C	४८-८१
D	८२-१११
E	११२-१३७
F	१३८-१५७
G	१५८-१६०
H	१६१-१७०
I	१७१-२१५
J	२१६-२३७
L	२३९-२६२
M	२६३-२८२
N	२८३-३२६
O	३२७-३३७
P	३३८-३७७
Q	३७८-४१२
R	४१३-४३०
S	४३१-४६२

T ----- ४६३-४७३
U ----- ४७४-४८४
V ----- ४८५-५०३
W ----- ५०४

A

क्र.स.	Latin	English	नेपाली
१	A communi observantia non est recedendum.	A common practice must not be abandoned.	चलनचल्तीको अभ्यासलाई परित्याग गर्नु हुँदैन ।
२	A contrario sensu.	From the opposite sense.	विपरीत अर्थमा ।
३	A datu.	From the date.	मितिबाट ।
४	A facto ad jus non datur consequentia.	From fact to law no deduction is permissible (with a stronger reason).	तथ्य एवं कानूनबाट अकाट्य ।
५	A fortiori.	From stronger argument, stronger evidence than for a previously accepted one.	पहिले लिइएको भन्दा अझ बलियो तर्क वा प्रमाणबाट ।
६	A gratia.	From grace or favor, kindness.	अनुगृहित, दया, कृपाबाट ।
७	A lege suae dignitatis.	From the law of one's dignity.	न्यायिक मन वा अन्तस्करणदेखिनै
८	A maiore ad minus.	From the greater scale to the lesser. (From the larger or more general to the smaller or more specific.)	ठूलो परिमाणबाट सानो परिमाणमा, सामान्य अवस्थादेखि विशिष्टसम्म ।
९	A majori ad minus.	From the greater to the lesser.	अधिकतमदेखि न्यूनतमसम्म ।
१०	A manendo.	From the remaining.	बाँकी वा शेष रहेकोबाट ।
११	A mensa et thoro.	From bed and board.	मानो छुट्टिएको कारणबाट ।
१२	A nativitate.	From the birth.	जन्मदेखिनै ।
१३	A pari.	Equally.	समान कारणबाट ।
१४	A posse ad esse.	From possibility to actuality.	सम्भावनादेखि वास्तविकतासम्म ।
१५	A posteriori.	From a later or subsequent aspect or point of view.	तदोपरान्तको दृष्टिकोणबाट ।
१६	A priori.	From the past; from what has previously transpired.	पहिले देखिनै ।
१७	A retro, aretro.	Backward; as regard to legal consequence, a retrospective effect.	पश्चात (प्रभाव) बाटनै ।

१८	A rubro ad nigrum.	From the red to the black; from the title of the statute in red ink, to the body of it in black ink.	शुरुदेखि अन्त्यसम्म, अद्योपान्त, समग्रता ।
१९	A simili.	From analogy.	सादृश्यतः ।
२०	A summo remedio ad inferiorem actionem non habetur regressus neque auxilium.	After obtaining highest remedy, there may be no recourse to inferior action.	माथिल्लो तहबाट उपचार प्राप्त गरिसकेपछि तल्लो तहमा विचार हुन नसक्ने ।
२१	A tempore cuius contrarii memoria non existet.	From the time when no memory to the contrary exists.	सनातनदेखिनै प्रतिकूल हुँदै आएको ।
२२	A verbis legis non est recedendum.	No departure is permitted from the words of a statute. (Where the language of a statute is plain, it must be read according to its necessary meaning).	कानूनमा लेखिएकोभन्दा बाहिर जान पाइँदैन ।
२३	A vero demeno.	From the true owner.	वास्तविक धनीबाटनै ।
२४	A vinculo matrimonii.	From the bonds of matrimony.	वैवाहिक बन्धनबाटनै ।
२५	Ab abusu ad usum non valet consequentia.	A consequence arising out of an abuse to use is not valid. (A progression from abuse to use is ineffective.)	दुरुपयोगबाट भएको कुनै कामबाट उत्पन्न परिणाम मान्य हुँदैन ।
२६	Ab abusu ad usum non valet consequentia.	No valid conclusion as to the use of a thing can be deduced from its abuse.	कुनै वस्तुको दुरुपयोग गरेबाट त्यस्तो वस्तुको उपयोगको वैध परिणाम निकालन नहुने ।
२७	Ab aeterno.	From eternity.	सनातनदेखिनै वा परापूर्वकालदेखिनै ।
२८	Ab agendo.	Incapacity.	असक्षमता ।
२९	Ab altero expectes, alteri quod feceris.	As you behave others, expect the same from others.	आफूले जस्तो व्यवहार गरेको छ अरुबाट पनि त्यस्तै अपेक्षा गर्नुहोस् ।
३०	Ab ante, ab antecedent.	Before, previously.	पहिलेनै ।
३१	Ab ante.	Previously or before.	विगतको वा पहिलेको ।

३२	Ab antiquo.	Anciently, from ancient time, of old.	सनातनदेखिनै, परापूर्वकालदेखिनै वा प्राचीनतम् ।
३३	Ab assuetis non fit injuria.	The violation of a legal right is not affected by acquiescence.	मौन रहेको कारणबाट कानूनी अधिकारको उल्लङ्घन प्रभावित हुँदैन ।
३४	Ab auctoritate.	From the authority of precedent.	पूर्व निर्णयको आधारमा ।
३५	Ab extra.	From without (From outside).	बाहिरपट्टी, बाहिरबाट, समावेश नहुने (प्रमाण परीक्षणको सन्दर्भमा) ।
३६	Ab identitate rationis.	By the same reasoning.	समान कारणबाट ।
३७	Ab impossibili, inconvenienti.	By the reason of impossibility, inconvenience.	असम्भव, असुविधाको कारणले ।
३८	Ab inconvenient.	Due to inconvenience.	असुविधाको कारणबाट ।
३९	Ab initio mundi.	From the beginning of the world.	श्रृष्टिको प्रारम्भदेखिनै ।
४०	Ab initio.	From the very beginning.	प्रारम्भदेखिनै ।
४१	Ab intestato.	By the reason of intestate.	अपुतालीको कारणबाट (इच्छापत्र बिना नै अपुताली प्राप्त भएको) ।
४२	Ab intra.	From inside or within.	भित्रदेखिनै ।
४३	Ab invito.	Against own's will.	आफ्नो इच्छा विरुद्ध ।
४४	Ab olim ordinatum.	Ordained formerly, formerly constituted.	औपचारिक, आधिकारिक, विधिवत संस्थापित ।
४५	Ab ovo.	From the very beginning.	प्रारम्भदेखिनै ।
४६	Abdicatio tutelae.	Refusal of a guardian.	संरक्षकले जिम्मेवारी लिन गरेको इन्कारी ।
४७	Abesque consideratione curiae.	Without consideration of the court.	अदालतको सुनुवाइ बिना भएको काम ।
४८	Abeunt studia in mores.	Studies change into habits. Studies pass on into character.	अध्ययनले बानीव्यवहार (आचरण) मा परिवर्तन ल्याउँछ । अध्ययनले चरित्रमा फेरबदल ल्याउँछ ।
४९	Abolitio legis.	Repeal of law.	कानूनको खारेजी ।
५०	Abrogatio legis.	Repeal, abrogation or annulment of law.	कानूनको खारेजी ।

५१	Absente reo.	The defendant being absent.	प्रतिवादीको अनुपस्थिति ।
५२	Absoluta sententia expositore non indigent.	Unequivocal sentence requires no interpretation.	असंदिग्ध वाक्यको व्याख्या आवश्यक छैन । (जुन वाक्य आफै स्पष्ट छ त्यसको व्याख्या आवश्यक छैन) ।
५३	Absoluta sententia expositore non indigent.	A complete statement requires no interpreter.	आफै अर्थपूर्ण भएको वाक्यमा व्याख्याको गुन्जाइस रहन्न । आफै स्पष्ट भएको विषयमा व्याख्या गुन्जाइस रहन्न ।
५४	Absolutum dominium in omnibus licitis.	Absolute power in all things lawful.	सम्पूर्ण कानून पूर्वकको पूर्ण शक्ति ।
५५	Absolutum et directum dominium.	The absolute and direct ownership.	निरपेक्ष तथा प्रत्यक्ष स्वामित्व भएको विषय ।
५६	Absque dubio.	Without doubt.	शंकारहित (तवरले) ।
५७	Absque imputatione vasti.	Without impeachment of waste, a clause in a deed or less signifying that the grantee or lessee shall not be liable for waste. (Not subject to an action for waste; not punishable for waste.)	हानिनोक्सानी बापतको दायित्व निर्वाह गर्नु नपर्ने अवस्था (खासगरी लिज करारका सन्दर्भमा) ।
५८	Absque iniuria damnum.	Injury without a wrong.	गलती बिनाको हानि ।
५९	Absque iniuria.	Without wrong.	गलती बिना ।
६०	Absque injuria.	Loss or damage without injury.	हानिनोक्सानी बिना भएको क्षति वा नोक्सानी (हे. Damnun absequa injuria) ।
६१	Absque tail causa.	Without such cause.	त्यस्तो कारण बिना ।
६२	Abundans cautela non nocet.	Great caution does not harm.	ठूलो सावधानी अपनाउँदा हानी हुँदैन ।

६३	Accessorium non dicit, sed sequitur principalem.	The accessory does not lead, but rather follows, the principal.	मतियार मुख्य कसूरदार हुन सक्दैन तर मुख्य कसूरदारलाई सघाउँदछ । (सहायकले मूल कुरालाई पछाउँउदछ ।)
६४	Accessorium non dicit, sed sequitur suum principale.	Accessory right do not lead, but follows their principal.	सहायक अधिकार प्रधान हुँदैन, यसले मूल अधिकारलाई पछाउँउदछ ।
६५	Accessorium non trahit principale.	Accessory does not carry the principal.	सहायक कुराले मूल कुरालाई जनाउँदैन ।
६६	Accessorium principali sequitur.	The accessory follows the principal.	मतियारले मुख्य कसूरदारलाई सघाउँछ ।
६७	Accessorius sequitur naturam sui principalis.	Accessory follows the condition of his principal. (Accessory cannot be guilty of a higher crime than his principal.)	मतियार मुख्य कसूरदार भन्दा बढी दोषी हुन सक्दैन ।
६८	Accipere quam facere praestant injuriam.	It is better to suffer injustice than to do injustice.	अन्याय गर्नु भन्दा अन्याय सहनु राम्रो हुन्छ ।
६९	Accipere quid ut justitiam facias, non est tam accipere quam extorquere.	The acceptance of something for doing justice is not so much an acceptance as an extortion.	न्याय सम्पादनकालागि कुनै कुरा ग्रहण (स्वीकार) गर्नुको अर्थ आपराधिक लाभ प्राप्त गर्नु होइन ।
७०	Accusare nemo se debet, nisi coram deo.	No one is obliged to accuse himself, except before God.	ईश्वरका अगाडि बाहेक कोहीपनि आफैलाई दोष लगाउन बाध्य हुँदैन ।
७१	Accusatio suspecti tutoris.	Accusation of a suspected tutor.	शकांस्पद संरक्षकको आरोप ।
७२	Accusator post rationabile tempus non est audiendus, nisi se bene de omissione excusaverit.	Accuser is not to be heard after a reasonable time unless he can account satisfactorily for the delay.	विलम्ब हुनाको सन्तोषजनक कारण भएकोमा बाहेक म्याद गुञ्जिसकेपछि अभियुक्तको सुनुवाइ गर्न हुँदैन ।
७३	Acquisita et acquirenda.	Things acquired and to be acquired.	प्राप्त गरेका र प्राप्त गरिने वस्तु ।

७४	Acquisitio hereditatis.	Acquisition of succession.	अपुताली प्राप्ति ।
७५	Acquisitiones civiles.	Modes of the acquisition of property, which were recognized by the Roman law.	रोमन ल बाट मान्यता प्राप्त सम्पत्ति अधिग्रहणको तरिकाहरू ।
७६	Acquisitiones naturals.	The modes of the acquisition of ownership of property which were peculiar to the jus gentium.	सही व्यक्तिको सिद्धान्तमा लागू हुने सम्पत्ति स्वामित्वको अधिग्रहणका तरिकाहरू ।
७७	Acta diurna.	Daily public record.	दैनिक सार्वजनिक अभिलेख ।
७८	Acta diurnal.	Done on this day.	कार्य सम्पन्न भएको दिन ।
७९	Acta exteriora indicant interiora secreta.	External acts reveal the internal secret purpose.	बाहिरी कार्यले भित्री गोप्यताको प्रयोजन संकेत गर्दछ ।
८०	Acta in uno judicio non probant in alio inter easadem personas.	Things done in one action cannot be taken as evidence in another unless it is between the same parties.	कुनै एक मुद्दामा भए गरेको काम सोही पक्षहरू रहेको मुद्दामा बाहेक अर्को मुद्दामा प्रमाणको रूपमा लिन सकिदैन ।
८१	Acta publica.	Matters of public concern.	सार्वजनिक सरोकारको विषय ।
८२	Actio ad arbitaria.	Action depending on the discretion of the judge.	न्यायाधीशको स्वविवेकमा निर्भर रहने काम ।
८३	Actio ad exhibendum.	Action for the purpose of compelling a defendant to exhibit a thing or title in his power.	प्रतिवादीलाई निजसँग रहेको वस्तु वा हक देखाउन बाध्य पार्ने प्रयोजनका लागि गरिने मुद्दा ।
८४	Actio ad supplendum legitimam.	Action demanding portion of the property of a deceased under the law.	मृतकको सम्पत्तिमा कानून बमोजिमको हिस्सा माग गरी दायर गर्ने उजुरी ।
८५	Actio adjecticiae qualitatis.	Action on a contract made for plaintiff by his agent.	दावीकर्ताको तर्फबाट निजको प्रतिनिधिले करारका सम्बन्धमा दायर गर्ने उजुरी ।
८६	Actio auctoritatis.	An action arising out of breach of warranty.	वारेन्टी उल्लंघन भए बापतको उजुरी ।
८७	Actio bonae fidei.	An action done in good faith. Action of good faith.	असल नियतले गरेको काम, असल नियतको काम ।

८८	Actio calumniae.	An action to restrain the defendant from prosecuting a groundless proceeding or trumped-up charge against the plaintiff.	झुक्याई गरेको काम कारबाही बापतको उजुरी ।
८९	Actio civilis.	A civil action, as distinguished from a criminal action.	देवानी विषयमा आधारित उजुरी ।
९०	Actio commodati contraria.	An action by the borrower against the lender, to compel the execution of the contract.	करार कार्यान्वयन गर्न बाध्य हुने गरी साहुले असामी विरुद्ध दिने उजुरी ।
९१	Actio commodati directa.	An action by a lender against a borrower, the principal object of which is to obtain a restitution of the thing lent.	दिइएको वस्तु फिर्ता लिन साहुले असामी विरुद्ध दिएको उजुरी ।
९२	Actio communi dividundo.	An action for the division of a subject held by several proprietors in joint property.	संयुक्त सम्पत्तिको बाँडफाँडको विषयमा दिइको उजुरी ।
९३	Actio conducti indebiti.	An action to recover sum of money paid by mistake.	भुलवश भएको भुक्तानी रकम सोधभनका लागि दिइने उजुरी । (हे. मु.दे.सं., दफा ६६५)
९४	Actio conducti.	Action for thing hired, an action that a hirer of a thing might have against a lessor.	लिजदाताका विरुद्ध लिजमा लिने व्यक्तिले दिने उजुरी ।
९५	Actio confessoria.	Action based on admission (In civil law, an action for enforcement of a servitude which the plaintiff claims in the land of another.)	स्वीकारोक्तीमा आधारित उजुरी (सुविधाभारको सन्दर्भमा) ।
९६	Actio contra defunctum coepita, continuatur in haeredes.	An action commenced against a person deceased transmits against his heirs.	कुनै व्यक्तिका विरुद्ध दिएको उजुरी निजको मृत्यु भएपछि निजको हकवालामा सर्व ।
९७	Actio contraria.	Contrary action at law. A counterclaim.	प्रतिदावी, प्रतिवादीले वादीका विरुद्ध गर्ने दावी ।
९८	Actio contrario.	An action in the opposite direction.	विपरीत वा उल्टो हुने गरी दिइएको उजुरी ।
९९	Actio criminalis.	Criminal action at law.	फौजदारी प्रकृतिको उजुरी वा

		criminal action or prosecution.	अभियोजनपत्र ।
१००	Actio damni injuria.	An action for damages arising out of torts.	दुष्कृतिबाट उत्पन्न क्षतिपूर्ति बापतको उजुरी ।
१०१	Actio de die in diem.	An action occurring from day to day.	दिनानुदिन आइरहने वा परिरहने उजुरी ।
१०२	Actio de dolo (Actio de dolo malo).	An action of fraud.	जालसाजपूर्ण कार्य बापतको उजुरी ।
१०३	Actio de in rem verso.	An action for unjust enrichment.	अनुचित सम्बृद्धि उपर दिइने उजुरी ।
१०४	Actio de judicato.	Action at law for a judgment.	न्यायकोलागि गरिएको उजुरी ।
१०५	Actio de pauperie.	An action arising out of the damage caused by an animal.	जनावरले पुऱ्याएको क्षति बापतको उजुरी ।
१०६	Actio de peculio.	An action arising out of the damage caused by an employee or an infant.	कामदार वा नाबालकले पुऱ्याएको नोकसानी बापत दिएको उजुरी ।
१०७	Actio de pecunia constituta.	An action on a promise to pay a pre-existing debt.	पहिलेदेखिनै तिर्न बाँकी रहेको ऋण तिर्ने प्रतिबद्धताका सम्बन्धमा दिइएको उजुरी ।
१०८	Actio de statu defuncti.	Action to determine the testamentary capacity of a decedent.	मृतकको इच्छापत्र गर्ने सक्षमताका सम्बन्धमा दिइएको उजुरी ।
१०९	Actio de tingi juncto.	An action by the owner of material incorporated without payment into the defendant's building.	कुनै सामग्री कसैको घर परिसरमा राखेको वा खसेको कारणबाट भएको हानिनोकसानी भुक्तानी नगरेको कारणबाट दिइने उजुरी ।
११०	Actio depositi contraria.	A Roman law action by a depositary against a depositor to enforce their contract.	नासो लिने व्यक्तिले नासो दिने व्यक्तिका विरुद्ध करार कार्यान्वयन गर्न दिने उजुरी ।
१११	Actio depositi directa.	An action which is brought by the depositor against the depositary, in order to get back the thing deposited.	नासो दिने व्यक्तिले नासो लिने व्यक्तिका विरुद्ध नासो फिर्ता गर्न दिएको उजुरी ।

११२	Actio directa.	An action based on clearly defined obligations actionable at law.	कानून बमोजिम स्पष्ट रूपमा परिभाषित दायित्वमा आधारित उजुरी । (करार गर्ने व्यक्ति विरुद्ध दिएको प्रत्यक्ष उजुरी)
११३	Actio empti.	An action by a buyer to compel a seller to deliver the item sold or for damages for breach of contract.	क्रेताले बिक्रेताका विरुद्ध वस्तु बुझाउन बाध्य पार्ने उजुरी । (करार उल्लंघन बापत क्षतिपूर्ति भराउने उजुरी)
११४	Actio estimatoria.	An action by the buyer to reduce the contract price.	करार मूल्य घटाउन क्रेताले दिने उजुरी ।
११५	Actio ex conducto (Actio conducti).	An action by the lessee of a thing or the hirer of another's services to enforce the contract or claim damages for breach.	करार कार्यान्वयन गर्न लिज प्राप्त गर्ने व्यक्तिले गर्ने उजुरी । (करार उल्लंघन बापत क्षतिपूर्ति भराउने उजुरी)
११६	Actio ex contractu.	A claim or lawsuit based on a cause of action arising under contract.	करार बमोजिम मुद्दा गर्नु पर्ने कारणबाट दिने उजुरी ।
११७	Actio ex delicto.	An action based on a tort.	दुष्कृतिको कारणबाट दिने उजुरी ।
११८	Actio ex locatio (actio locati).	Action for what has been hired out.	लिज प्राप्त गर्ने व्यक्तिका विरुद्ध लिज दाताले दिने उजुरी ।
११९	Actio exercitoria (exercitoria actio).	An action against the owner or lessee of a vessel.	जहाज धनी वा जहाजको लिज प्राप्त गर्ने व्यक्तिका विरुद्ध दिने उजुरी ।
१२०	Actio familiae erciscundae.	An action under which the succession was divided among the heirs.	हकवालाहरूबीच अपुताली परेको सम्पत्तिको बाँडफाँड विरुद्ध दिएको उजुरी ।
१२१	Actio ficticia.	In Roman law, actio ficticia signifies a fictitious action in which the judgment was based upon assumptions of nonexisting facts. It was the oldest form of the actio utilis, which is an analogous action founded on utility rather than strict right.	काल्पनिक वा अस्तित्वमा नरहेको विषयमा अनुमान गरी भएको निर्णय ।

१२२	Actio finium regundorum.	An action for fixing the boundary of the adjoining lands.	सीमा जोडिएका सँधियारहस्यबीच जग्गाको साँध सिमाना निर्धारण सम्बन्धमा दिइएको उजुरी ।
१२३	Actio furti.	An action by which the owner of stolen goods can recover twice their value from the thief by way of penalty, without prejudice to a further action to recover the goods themselves or their value.	चोरिएका वस्तु धनीले जरिबानाबाट दोबर रकम भराउन दिएको उजुरी ।
१२४	Actio in aequum et bonum concepta.	An action grounded on what is fair and just.	स्वच्छ र न्यायसम्मत कुरामा आधारित उजुरी ।
१२५	Actio in personam.	A personal action under the civil law.	देवानी कानून अन्तर्गत एक निजी विषय ।
१२६	Actio in rem.	An action for recovery of a thing against the one possessing it.	वस्तु कब्जामा राखेका विरुद्ध वस्तु फिर्ता गर्न दिने उजुरी ।
१२७	Actio in simplum.	An action for the single value of a thing.	कुनै सम्पत्तिको एकल मूल्यका सम्बन्धमा दिइने उजुरी ।
१२८	Actio indicati.	The action at law of a convicted person.	कसूरदार ठहर भएको व्यक्तिको उजुरी ।
१२९	Actio indirecta.	An action not included in actio directa.	कानून बमोजिम स्पष्ट रूपमा परिभाषित नभएको वा नसमेटेको दायित्वमा आधारित उजुरी ।
१३०	Actio institoria.	An action against a principal by one who contracted with the principal's business agent.	प्रतिनिधिसँग गरेको करारको आधारमा मुख्य व्यक्तिका विरुद्ध दिइने उजुरी ।
१३१	Actio judicati.	An action to enforce judgment by execution on the defendant's property.	प्रतिवादीको सम्पत्ति चलन चलाई कैसला कार्यान्वयन गर्न दिने उजुरी ।
१३२	Actio leg.	Legal or lawful action.	कानून सम्मत कार्य ।
१३३	Actio legati.	An action against the heir to compel delivery of that for which he or she was personally liable.	वैयक्तिक दायित्व भएको विषयमा हकवालालाई दायित्व पूरा गर्न बाध्य हुन दिने उजुरी ।

१३४	Actio legis Aquiliae.	An action to recover damages for intentional or negligent injury to another's property.	अर्काको सम्पत्तिमा बदनियत वा हेलचक्रयाईपूर्वक भएको नोकसानी बापतको धातिपूर्ति भराउन दिने उजुरी ।
१३५	Actio locati (actio ex locato).	Action for what has been hired out.	लिज प्राप्त गर्ने व्यक्तिका विरुद्ध लिज दाताले दिने उजुरी ।
१३६	Actio mandati.	An action to enforce a contract for gratuitous services.	सौजन्यता स्वरूप गरेको सेवा बापतको करार कार्यान्वयन गर्न दिने उजुरी ।
१३७	Actio mixta.	An action in which two or more features are combined, as an action for damages and for a penalty.	विभिन्न दाबी भएको मिश्रित उजुरी ।
१३८	Actio negotioria (actio negativa).	An action brought by a landowner against anyone claiming a servitude in the landowner's property.	अर्काको जग्गामा सुविधाभारको दाबी गरी जग्गा धनीले अर्को कुनै जग्गा धनी विरुद्ध दिने उजुरी ।
१३९	Actio negotiorum gestorum.	An action either by a gestor for the recovery of expenses incurred in looking after another's property or against the gestor for the mismanagement of the person's property.	स्वेच्छाले अरुको सम्पत्तिको व्यवस्थापन गरी बीचैमा छोडेकोमा त्यस विरुद्ध दिने उजुरी । (हे. मु.दे. सं., दफा ६४९)
१४०	Actio no datur non dammificato.	One who is no aggrieved has no right to action. (An action at law is not given to one who is uninjured.)	मर्का नपरेको व्यक्तिलाई उजुरी गर्ने हक हुँदैन ।
१४१	Actio non datur non damnificato.	An action is not given to one who is not injured.	जसलाई हानिनोक्सानी भएको छैन निजले उजुर गर्न पाउँदैन ।
१४२	Actio non ulterius.	An action no further. The distinctive clause in a plea to abate further maintenance of the action.	अर्को उजुरी नगर्ने काम । कुनै उजुरीमा लिएको जिकिरलाई अब उपरान्त नलिने गरी छोड्ने काम ।

१४३	Actio noxalis.	A noxal action; an action which lay against one for any wrong done or injury by one's child, servant, worker or wife.	कसैका बालबालिका, कामदार वा पतीले गरेको कुनै दुष्कृति वा हानिनोक्सानी बापत निजको पिता, रोजगारदाता वा पतिका विरुद्ध दिइने उजुरी ।
१४४	Actio pauliana.	An action given to creditors by which they could recover property alienated by their debtor in fraud of their rights.	ऋणीले जालसाजी गरी वेचविखन गरेको सम्पत्ति असुलीकोलागि साहुले दिएको उजुरी ।
१४५	Actio perpetua.	An action that is not required to be brought within a specified time.	निश्चित अवधिभित्र गरिसक्नु नपर्ने उजुरी वा उजुरी गर्ने हदम्याद नतोकिएको विषय ।
१४६	Actio personalis moritur cum persona.	A personal right of action dies with the person.	कसैका विरुद्ध उजुरी गर्ने वैयक्तिक अधिकार त्यस्तो व्यक्तिको मृत्युसँगै अन्त्य हुन्छ । (कसैले गरेको कसूर (दुष्कृति) का विरुद्ध दिइने उजुरीको अधिकार त्यस्तो कसूर (दुष्कृति) गर्ने व्यक्तिको मृत्युसँगै अन्त्य हुन्छ ।)
१४७	Actio personalis.	A personal action.	वैयक्तिक उजुरी ।
१४८	Actio pignoraticia.	An action founded on the contract of pledge.	धितो सम्बन्धी करारमा आधारित उजुरी ।
१४९	Actio poenalis in herendrem non datur, nisi ex damno locupentior heirs factus sit.	A penal action doesn't lie against in heirs unless he has been made wealthier (or taken advantage) by the act out of which the action arise.	कुनै फौजदारी कसूरबाट कसूर गर्नेको हकवालाले लाभ लिएको अवस्थामा बाहेक त्यस्तो कसूर बापतको उजुरी निजका हकवालाका विरुद्ध दिन सकिने छैन ।
१५०	Actio praejudicialis.	A preliminary action, an action begun to determine a preliminary matter in which the other litigated matters depend.	प्रारम्भिक उजुरी, अन्य विवादित विषय आश्रित हुने भएमा त्यस्ता विषय निरूपण हुन दिइएको उजुरी ।
१५१	Actio praescriptis verbis.	Action based on custom or precedent.	परम्परा वा नजिरमा आधारित उजुरी ।

१५२	Actio pro socio.	An action brought by one partner against another.	एक साझेदारले अर्को साझेदार विरुद्ध दिएको उजुरी ।
१५३	Actio publiciana.	Publican action. (An action allowing a person who had acquired bonitarian ownership of property to recover it, so that the person would in due course acquire full title by prescription.)	सार्वजनिक हकदैया अन्तर्गत दिइने उजुरी (सार्वजनिक सरोकार हुने सम्पत्तिको संरक्षणका लागि दिइने उजुरी) ।
१५४	Actio quantia minoris.	An action arise from the contract of the sale.	बिक्रीको करारबाट उजुरी गर्ने कारण उत्पन्न हुन्छ ।
१५५	Actio quilibet it sua via.	Every kind of action proceeds in its own way.	हरेक उजुरीले आफ्नो मार्ग आफै तय गर्दछ ।
१५६	Actio quod jussu.	An action against the master for enforcement of a debt contracted on the master's behalf by a worker.	रोजगारदाताको तर्फबाट कामदारले लिएको ऋण असुल गर्न रोजगारदाताका विरुद्ध दिइने उजुरी ।
१५७	Actio quod metus causa.	An action to penalize someone who wrongfully compelled the plaintiff to assume obligation.	गैरकानूनी रूपमा दायित्व लिन बाध्य गराए बापत दण्ड जरिबाना गर्ने कसैका विरुद्ध दिएको उजुरी ।
१५८	Actio realis.	A real action.	वास्तविक कार्य ।
१५९	Actio redhibitoria.	An action to cancel a sale because of defects in the thing sold.	बिक्री भएको वस्तु त्रुटिपूर्ण भएको कारणले फिर्ता गर्न दिएको उजुरी ।
१६०	Actio reeum amotarum.	An action to recover items stolen by a spouse shortly before a divorce.	सम्बन्ध विच्छेद हुनु भन्दा तत्काल अघि पति वा पतीले लुकाएको वस्तु फिर्ता गर्न दिएको उजुरी ।
१६१	Actio rei uxoriae.	An action after divorce demanding to return those goods that were given by husband.	सम्बन्ध विच्छेद भएपछि पतिको तर्फबाट दिइएको वस्तु फिर्ता गर्ने माग गरी दिइने उजुरी ।
१६२	Actio rescissoria.	An action to restore the plaintiff to property lost by prescription.	चिरभोगको कारणबाट गुमेको सम्पत्ति फिरादवालालाई फिर्ता गर्न दिएको उजुरी ।

१६३	Actio sepulchri volati.	An action for violating a grave.	समाधिस्थललाई हानिनोक्सानी पुन्याए बापत दिइने उजुरी ।
१६४	Actio serviana.	An action by which a lessor could seize, in satisfaction of unpaid rent, the lessee's personal property brought onto the leased premises.	भाडा नतिरेको कारणबाट लिजदाताले लिजमा दिएको सम्पत्तिको परिसरभित्र रहेको लिज प्राप्तकर्ताको निजी सम्पत्ति जफत गर्न दिएको उजुरी ।
१६५	Actio stricti juris.	An Action of strict law. The class of civil law personal actions, which were adjudged only by the strict law, and in which the judge was limited to precise language.	कानून वा करारको निरपेक्ष रूपमा अक्षरसः पालना गरी कार्यान्वयन गर्न दिएको उजुरी ।
१६६	Actio temporalis.	An action that must be brought within a specified time.	खास अवधिभित्र गरिसक्नुपर्ने उजुरी ।
१६७	Actio transitoria.	An action for which the cause might have arisen in one country as well as another.	विभिन्न मुलुकमा उजुरी गर्नुपर्ने कारण उत्पन्न भई दिएको उजुरी ।
१६८	Actio tutelae vel curatelae.	An action (<i>directa</i>) competent to a minor or his heirs against his tutor or curator when his guardianship came to an end.	संरक्षकत्व अन्त्य भएको अवस्थामा नाबालकको सक्षम व्यक्तिले निजको रेखदेखकर्ता वा माथवर विरुद्ध गर्ने उजुरी ।
१६९	Actio tutelae.	An action arising from a breach of the duty owed by a guardian to the ward.	संरक्षकले संरक्षित व्यक्तिप्रतिको कर्तव्य उल्लंघन गरेको कारणबाट दिएको उजुरी ।
१७०	Actio utilis.	An action founded on utility rather than strict right.	निरपेक्ष अधिकारभन्दा उपयोगिताको कारणबाट दिएको उजुरी ।
१७१	Actio venditi.	An action by which a seller could enforce a contract of sale.	बिक्रेताले वस्तु बिक्रीको करार कार्यान्वयन गर्न दिएको उजुरी ।
१७२	Actio vi bonorum raptorum.	A penal action to recover goods taken by force.	जबरजस्ती लिएको वस्तु फिर्ता गर्न दिएको फौजदारी प्रकृतिको उजुरी ।
१७३	Actio vindictam spirans.	An action brought by the plaintiff to secure personal satisfaction.	कसैको वैयक्तिक हितको प्रतिरक्षा वा सन्तुष्टीको परिपूर्तिकालागि दिइने उजुरी । (तर निजको हकवालाको सन्तुष्टिकोलागि दिन सकिदैन ।)

१७४	Actio vulgaris.	An ordinary action, as opposed to one granted in special circumstances.	विशेष परिस्थितिमा कसैलाई दिइएको कुनै कुरा विरोध गरी दिएको साधारण उजुरी ।
१७५	Action personalis moritur cum persona.	A personal action dies with the person.	वैयक्तिक दावीको आधारमा गरिएको उजुरी व्यक्तिको मृत्युसँगै अन्त्य हुन्छ ।
१७६	Actionum genera maxime sunt servanda.	The correct form of action should be followed.	(मुद्दा गर्नेले) ठिक ढंगबाट मुद्दा दायर गरेको हुनुपर्छ ।
१७७	Actor debet sequi forum rei.	A claimant must follow the court to the jurisdiction of which the defendant is subject at the time.	फिराद गर्नेले प्रतिवादी रहे बसेको इलाकाको क्षेत्राधिकार रहेको अदालतमा गर्नुपर्छ । (हे. मु.दे.सं., दफा १९)
१७८	Actor in rem suam.	One who act for himself, not through another.	अरु मार्फत नभई आफै गर्ने व्यक्ति । (वारेस वा प्रतिनिधि बिना)
१७९	Actor qui contra regulam quid adduxit non est audiendus.	An advocate should not be heard who argues contrary to law.	कानून प्रतिकूल हुने गरी बहस गर्ने अधिवक्ताको बहस सुन्न पर्दैन ।
१८०	Actor sequitur forum rei.	The claimant follows the court to the jurisdiction of which the disputed property is located.	वादीले विवाद भएको सम्पत्ति रहेको इलाकाको अदालतमा उजुर गर्नुपर्छ ।
१८१	Actore non probante reus absolvitur.	When the plaintiff does not prove his case, the defendant is absolved.	वादीले आफ्नो दावी प्रमाणित गर्न नसके प्रतिवादीले फुर्सद पाउँछ ।
१८२	Actore non probante absolvitur reus.	When the plaintiff does not prove his case the defendant is acquitted.	वादीले आफ्नो दावी प्रमाणित गर्न नसके प्रतिवादीले सफाइ पाउँछ ।
१८३	Actori incumbit (onus) Probatio, reus in excipiendo fit actor.	The (burden of) proof weighs on the plaintiff, but the defendant in objecting becomes a plaintiff.	प्रमाणको भार वादीमा रहन्छ, तर त्यस्तो प्रमाणको खण्डन गर्ने प्रतिवादीले वादीको स्थान लिन्छ ।
१८४	Actoriincumbit onus Probandi.	The burden of proof lies with the plaintiff.	प्रमाणको भार वादीमा रहन्छ ।
१८५	Actum imperii.	Act of sovereign.	सार्वभौमबाट भएको काम ।

१८६	Actum jura imperii.	Act of sovereign rights.	सार्वभौम अधिकार अन्तर्गत भएको काम ।
१८७	Actus curie neminem gravabit.	An act of the court shall prejudice no one.	अदालतको काम कारबाई कसैप्रति पूर्वाग्रही हुँदैन ।
१८८	Actus dei nemini est damnosus (Facit injuriam).	The act of God is hurtful to no one.	दैवी कार्य कसैप्रति लक्षित हुँदैन ।
१८९	Actus dei nemini facit injuriam.	The act of God is prejudicial to no one.	दैवी कार्य कसैप्रति पूर्वाग्रही हुँदैन ।
१९०	Actus dei nemini nocet.	The Act of God does injury to no one.	दैवी कार्यले कसैलाई हानिनोक्सानी पुऱ्याउँदैन ।
१९१	Actus dei vel legis nemini facit injuriam.	An act of god causes legal injury to no one.	दैवी कार्यले कसै प्रति कानूनी रूपमा हानि गर्दैन ।
१९२	Actus dei.	An act of the god.	दैवी कार्य ।
१९३	Actus fictus in fraudem legis.	Fictitious act in fraud of the law.	काल्पनिक काम कारबाहीहरू कानूनको जालसाज हुन् ।
१९४	Actus inceptus cuius perfectio pendet ex voluntate partium revocari potest; si autem pendet ex voluntate tertie personae vel ex coningenti, revocari non potest.	An act already begun, the completion of which depends on the will of the parties, may be recalled; but if it depend on the consent of a third person, or on a contingency, it cannot.	प्रारम्भ भैसकेको काम कारबाही पूरा गर्ने वा नगर्ने पक्षहरूको इच्छामा निर्भर रहने र जुनसुकै बखत फिर्ता लिन सकिने हुन्छ तर तेश्रो पक्षको सहमति आवश्यक पर्ने भए त्यस्तो कार्य गर्न सकिँदैन ।
१९५	Actus judiciarius coram non judice irritus habetur, de ministeriali autem a quocunque provenit ratum esto.	A judicial act done in excess of authority is not binding; otherwise as to a ministerial act.	दिइएको अधिकार भन्दा बढी हुने गरी गरेको न्यायिक काम कारबाही बाध्यात्मक हुँदैन बरु त्यस्तो काम कारबाही प्रशासनिक कार्य सरह हुन्छ ।
१९६	Actus legis nemini est damnosus.	An act in law shall prejudice no man.	कानून बमोजिमका कुनै पनि काम कारबाही कसै प्रति पूर्वाग्रही हुँदैन ।
१९७	Actus legitimi non recipiunt modum.	lawful actions do not admit a limitation.	कानून बमोजिमका काम कारबाहीको कुनै सीमा हुँदैन ।

१९८	Actus me invito factus, non est meus actus.	The act done by me against my will is not my act.	मेरो इच्छा विरुद्ध मैले गरेका काम कारबाही मैले गरेका काम कारबाही होइनन् ।
१९९	Actus non facit reum, nisi mens sit rea.	The act itself does not constitute guilt unless done with a guilty intent.	दोषी मनसाय बिना गरिएको काम आफैमा कसूर हुँदैन ।
२००	Actus repugnans non potest in esse produci.	A repugnant act cannot be produced as in responsible existence.	अप्रासंगिक कामले जिम्मेवारीयुक्त काम सरहको परिणाम दिँदैन ।
२०१	Actus reus.	A guilty act, offence, wrongful act.	निषेधित कार्य, आपराधिक काम ।
२०२	Actus servi in iis quibus opera wjus communiter adhibita est, actus domini habetur.	The act of a servant in those things in which he is usually employed is considered the act of his master.	जुन कामकोलागि कुनै कामदार नियुक्त भएको छ, सोही काम निजले गरेकोमा त्यस्तो काम लगाउनेले गरेको मानिन्छ ।
२०३	Ad absurdum.	The point of absurdity.	असंगतिको बिन्दु, निरर्थकताको बिन्दु ।
२०४	Ad abundantiores (majorem) cautelam, ad cautelam ex superabundanti.	for greater security and for self security as precaution.	बृहत्तर सुरक्षाको सावधानी र आफ्नो सुरक्षाको सावधानीकालागि ।
२०५	Ad aliud examen.	Belonging to another jurisdiction.	अर्को क्षेत्राधिकार अन्तर्गत हेरिने विषय ।
२०६	Ad alium diem.	To another day.	अर्को दिन (भोलिपल्ट) ।
२०७	Ad antiquo.	From antiquity; anciently.	सनातनदेखि चलिआएको ।
२०८	Ad audiendum et determinandum	To hear and determine.	सुनुवाइ गरी ठहर गर्ने ।
२०९	Ad bancum.	At the [judge's] bench.	(न्यायाधीशको) इजलास समक्ष ।
२१०	Ad barram evocatus.	“Called to the bar,” i.e., admitted to the right to practice law.	कानून व्यवसाय गर्ने अधिकार प्राप्त कानून व्यवसायी ।
२११	Ad barram.	To the bar; at the bar.	(कानून व्यवसायी) बारको प्रतिरक्षामा ।

२१२	Ad comparendum et ad standum juri.	To appear and abide by court decision.	अदालतमा उपस्थित भई निर्णय पालना गर्ने काम ।
२१३	Ad comparendum publicam promovendam.	For the support of public order.	सार्वजनिक व्यवस्था (पब्लिक अर्डर) को पालनाकालागि ।
२१४	Ad consentiendum.	Consequence of a consent.	सहमतिको परिणाम स्वरूप ।
२१५	Ad credulitare.	To purge oneself by oath.	आफूद्वारा शुद्धता साथ लिएको शपथ ।
२१६	Ad culpa.	At fault.	अपराधजन्य काम ।
२१७	Ad curiam.	To the court.	अदालत समक्ष ।
२१८	Ad damnum clause.	The clause in a plaintiff's suit that states the amount of damages that are being claimed.	वादीले विगो दाबी गरेको बुँदा ।
२१९	Ad decisionim litis.	Decision according to plaint.	फिराद दाबी बमोजिमको निर्णय ।
२२०	Ad defendantum.	To defend.	प्रतिरक्षाकोलागि ।
२२१	Ad diem.	To the day.	सोही दिन ।
२२२	Ad ea que frequntius accident jura adaptantur.	The laws are adapted to those cases which more frequently occur.	पटक पटक दोहोरिने घटनालाई मात्र सम्बोधन गर्न कानून निर्माण गरिन्छ ।
२२३	Ad eosdem terminos.	On the same condition.	समान किसिमको अवस्था ।
२२४	Ad essendum coram justiciariis.	To be before the justices.	न्यायाधीश समक्ष उपस्थित हुने ।
२२५	Ad factum prastandum.	For the performance of the certain act.	कुनै कार्यको परिपालनामा । (हे. In facto prastando)
२२६	Ad fidem regis.	Under the king's allegiance.	राजा प्रति भक्तिभाव ।
२२७	Ad finem litis.	To the end of the litigation.	मुद्दा मामिलाको अन्त्यसम्म ।
२२८	Ad fundandam (jurisdictionem).	For the foundation (Jurisdiction).	क्षेत्राधिकार कायम गर्ने आधार ।
२२९	Ad gaolam deliberandam.	To deliver the jail; to make jail delivery.	कारागारबाट थुनुवा वा कैदीलाई गैरकानूनी रूपमा बाहिर पठाउने (भगाउने) काम ।
२३०	Ad grave damnum.	To the great damage, (a frequent term in divers pleadings.)	ठूलो हानि ।

२३१	Ad hoc.	For that purpose only. Created or done for a particular purpose as necessary.	तसर्थ, त्यस प्रयोजनार्थ ।
२३२	Ad hominem.	To the person.	व्यक्तिकालागि ।
२३३	Ad honorem.	In the honour.	सम्मानकालागि ।
२३४	Ad idem facit.	It goes to the same effect.	समान प्रभाव ।
२३५	Ad idem.	Meeting of the minds.	(पक्षहस्तको) समान बुझाइ ।
२३६	Ad impossibilia lex non cogit.	The law does not compel one to impossible things.	कानूनले असम्भव विषयको माग गर्दैन ।
२३७	Ad indefinitum, infinitum.	Without end or limit.	असिमित ।
२३८	Ad infinitum.	To infinity.	अनन्तः ।
२३९	Ad informandum conscientiam judicis.	For the information of the judges.	न्यायाधीशहस्तको जानकारीकालागि ।
२४०	Ad instantiam partio.	At the demand of a party.	पक्षको माग अनुसार ।
२४१	Ad interim.	In the meantime.	तत्कालकालागि वा अन्तरिम ।
२४२	Ad judiciam provocare.	To commence an action.	अदालती कारबाही प्रारम्भ ।
२४३	Ad judicium.	In the judgment of the court.	अदालतको फैसलामा ।
२४४	Ad legem.	According to law.	कानून बमोजिम ।
२४५	Ad libitum.	At one's pleasure.	कसैको इच्छामा ।
२४६	Ad libitur.	As desired.	इच्छा गरे बमोजिम ।
२४७	Ad litem.	As regards to the action.	सम्बन्धित कार्यकोलागि ।
२४८	Ad longum.	At length.	लम्बाइमा ।
२४९	Ad lucrandum vel perdendum.	For loss or gain.	हानि वा लाभकोलागि ।
२५०	Ad medium fillum.	To the middle line.	मध्यरेखामा ।
२५१	Ad mordendum assuetus.	A common charge in a declaration of damage done by a dog to an individual or to another animal.	कुकुरले टोकेको कारणबाट भएको हानिनोक्सानी भराउन परेको उजुरी ।
२५२	Ad nocumentum.	To the nuisance or annoyance.	झनझट वा झर्को ।

२५३	Ad officium justiciariorum spectat, unicuique coram eis placitanti justitiam exhibere.	It is the duty of justices to administer justice to everyone seeking so from them.	न्याय खोजदै आएका सबैलाई न्याय दिनु हर न्यायाधीशको कर्तव्य हो ।
२५४	Ad opus.	For the benefit (of another).	(अन्य व्यक्तिको) लाभकोलागि ।
२५५	Ad pares casus.	To similar cases.	समान प्रकृतिको मुद्दामा ।
२५६	Ad patria.	To native country.	स्वदेशमा ।
२५७	Ad perpetuam rei memoriam.	For a perpetual record of the matter.	अविच्छिन्न रूपमा रहने वस्तु, सदैव अभिलेख रहने वस्तु ।
२५८	Ad perpetuam remanentiam.	To remain forever.	अविच्छिन्न र सदैव रहने ।
२५९	Ad perpetuam.	Having perpetual.	अविच्छिन्न रूपमा रहने (स्थायी) ।
२६०	Ad primam diem litigii.	At the first day of litigation.	मुद्दा मामिलाको कारबाहीको पहिलो दिन ।
२६१	Ad pristinum statum.	To the former condition.	पूर्व अवस्था ।
२६२	Ad probandum aliquid per credentiam duodecim hominum vicinorum.	To prove a circumstance by the testimony of twelve men of the vicinage.	वारदातस्थल वरिपरिका बाहजना व्यक्तिहरूबाट परिस्थितिलाई प्रमाणित गर्ने काम ।
२६३	Ad propinquorem consanguineum.	Nearest successor by blood relation.	रक्तसम्बन्धको कारणबाट सबैभन्दा नजिकको हकदार ।
२६४	Ad prosequendam.	To prosecute.	अभियोजन गर्ने काम ।
२६५	Ad publicam vindicatam.	For vindication of the public. (For the defense of the public)	सार्वजनिक हितकालागि । (सार्वजनिक संरक्षणकालागि)
२६६	Ad quaestionem facti non respondent judices; ad quaestionem legis non respondent juratores.	Judges do not answer (decide) on the question of facts and juries do not answer (decide) on the question of law.	न्यायाधीशले तथ्यको प्रश्नमा र जूरीले कानूनको प्रश्नमा जवाफ (निर्णय) दिदैनन् ।
२६७	Ad querimoniam.	At the complaint (of).	उजुरी अनुसार ।

२६८	Ad questionem legis respondent judices.	To questions of law the judges answer.	कानूनको प्रश्नमा न्यायाधीशले जवाफ (निर्णय) दिन्छन् ।
२६९	Ad quod curia concordavit.	To which the court agreed.	अदालत सहमत भएको विषय ।
२७०	Ad quod non responsum.	To which there was no answer.	जसको कुनै जवाफ थिएन र अनुत्तरित ।
२७१	Ad referendum.	Subject to reference (Denoting a contract, treaty or other matter that is subject to approval or further consideration by others.)	अर्को व्यक्ति र अधिकारी समक्ष पेश गर्ने गरी । (अर्को व्यक्ति वा अधिकारीबाट स्वीकृति वा थप विचार हुने गरी)
२७२	Ad rem.	To the point.	विषयवस्तुको बिन्दुमा, विषयवस्तु भित्र ।
२७३	Ad reprimendam improbitatem hoc genus hominum.	To repress the dishonesty of this class of men.	निश्चित वर्गका व्यक्तिको बेइमानीहरूलाई दमन गर्ने ।
२७४	Ad rimandam veritatem.	For the purpose of investigating the truth.	सत्यको अनुसन्धानको प्रयोजनकालागि ।
२७५	Ad sectam.	At the suit of. (Commonly abbreviated as 'ads")	मुद्दामा सामान्यतया: संकेतमा पक्षको उल्लेखन गर्ने विषय ।
२७६	Ad similes casus.	To like cases.	समान प्रकृतिको मुद्दामा ।
२७७	Ad standum rectum.	To appear and stand to the law; or abide the judgment of the court.	कानूनको पक्षमा उभिनु वा अदालतको फैसला पालना गर्नु ।
२७८	Ad subeundum legem.	Subject to the law.	कानूनको अधीनमा रहनु, कानून अन्तर्गत रहनु ।
२७९	Ad sustinenda onera matrimonii.	To bear the burdens or expenses of the married state.	वैवाहिक स्थितिमा भएको भार वा खर्च व्यहोर्ने अवस्था ।
२८०	Ad tentandas vires haereditatis.	For the purpose of testing the strength of the succession.	अपुतालीको कानून सम्मतताको परीक्षणको प्रयोजनकोलागि ।
२८१	Ad testificandum.	Appearance for the purpose of testifying.	परीक्षणकोलागि उपस्थिति ।
२८२	Ad tunc et ibidem.	Then and there being found.	तत्काल जुन स्थानमा प्राप्त भएको थियो, सोहि ठाँउ ।

२८३	Ad ultimam vim terminorum.	To extreme limit of the terms.	कार्यविधिको अन्तिम दिनसम्म । कार्यविधिको अन्तिम क्षणसम्म ।
२८४	Ad usum et commodum.	To the use and benefit.	उपयोग तथा लाभकोलागि । उपयोग गर्न र लाभ लिन ।
२८५	Ad valorem tax.	A tax accessed on the value of property.	सम्पत्तिको मूल्यमा मूल्यांकन गरिएको कर ।
२८६	Ad valorem.	According to value.	मूल्य अनुसार ।
२८७	Ad ventrem inspiciendum.	To inspect the womb.	गर्भाशयको परीक्षण । (महिला गर्भवती भए वा नभएको यकिन गर्न अदालतबाट जारी भएको आदेश)
२८८	Ad vid majorem vel ad casus fortuitous quis, nisi sua culpa intervenerit.	No one is held to answer for the effects of a superior force or of accidents unless his own fault has contributed to it.	सम्बन्धित व्यक्तिको आफ्नै काम कारबाहीबाट भएकोमा बाहेक कसैलाई पनि सर्वोच्च शक्ति (विपद्) वा भवितव्यबाट पर्ने असरमा जवाफदेही बनाइँदैन ।
२८९	Ad vindictam publicam.	For the maintenance and defence of the public interest.	सार्वजनिक हितको सम्भार तथा प्रतिरक्षाकालागि ।
२९०	Ad vitam aut culpam.	For life or till fault; said of an office so held, where the tenure of the possessor is determinable only by his death or delinquency.	खराब आचारण भएकोमा बाहेक जीवनभरकालागि ।
२९१	Ad vitam.	For life.	जीवनभरकालागि ।
२९२	Ad vitandum perjurium.	For avoiding perjury.	झुट्टा अभिव्यक्तिको निरोध (रोकथाम) कालागि ।
२९३	Ad voluntatem domini.	At the will of the owner.	धनीको इच्छा बमोजिम हुने गरी ।
२९४	Adscriptus glebae.	Tied to the land.	जमिनसँग आवद्ध रहेको, जमिनमा जडान भएको ।
२९५	Addictio in diem.	Assignment for a fixed period or postponement to a date.	निश्चित समयकोलागि तोकिएको वा निश्चित मिति सम्मकोलागि स्थगन गरिएको ।
२९६	Adhibere diligentiam.	To use care.	सावधानी अपनाउनु, होसियारी अपनाउनु ।

२९७	Adhibere vim.	To use force.	शक्तिको प्रयोग ।
२९८	Adhuc sub judice lis est.	The case is still before the court.	अदालतमा विचाराधीन मुद्दा ।
२९९	Adire in jus.	Go to court.	अदालत जानु ।
३००	Aditio haereditatis.	Entering on an inheritance. (The entering upon, or taking up, a succession and that whether in moveables or heritage.)	अपुताली स्वीकार गर्ने औपचारिक काम, अपुताली ग्रहण ।
३०१	Adjectio dominii per continuationem possessionis.	The addition of the right of property by continued possession. (This is the effect of the positive prescription.)	निरन्तर भोगाधिकारको कारणबाट सम्पत्तिमा भएको थप अधिकार ।
३०२	Adjournementum est ad diem dicere seu diem dare.	An adjournment is to appoint a day or to give a day.	(बैठक वा इजलास) स्थगन गर्नुको अर्थ अर्को दिन तोकनु वा हुनु हो ।
३०३	Adjournment sine die.	Act of adjournment of a trial or a hearing without fixing another date for the next session.	अनिश्चितकालकोलागि सुनुवाइ स्थगन ।
३०४	Adquestionem facti non respondent judices; ad questionem juris non respondent juratores.	To questions of fact judges do not answer: to questions of law the jury do not answer.	तथ्यका कुरामा न्यायाधीशले उत्तर दिन मिल्दैन, कानूनका विषयमा जूरीले उत्तर दिन मिल्दैन ।
३०५	Adulterator monetae.	Money adulterator.	खोटामुद्रा बनाउने काम, खोटा चलन ।
३०६	Adulterinum signum.	Signature adulterator.	सहीछाप नक्कल गर्ने काम ।
३०७	Adulterinum testamentum.	False testimony.	झुटो बयान दिने काम ।
३०८	Adventicius pecunia.	Foreign fund. (foreign currency)	विदेशी रकम ।
३०९	Adversa fortuna.	Adverse fortune.	दुर्भाग्य ।
३१०	Adversa valetudo excusat.	Adverse health excuse.	अस्वस्थताको कारणले पाउने छुट ।
३११	Adversus bonos mores.	Contrary to good morals.	नैतिकताको विरुद्ध ।

३१२	Aedificare in tuo proprio solo non licet quod alterinoceat.	It is impermissible to build within your own land that which would harm another's.	अर्कालाई हानिनोक्सानी हुने गरी आफ्नो जग्गामा पनि कुनै काम गर्नु हुँदैन ।
३१३	Aequitas contra legem.	Equity contrary to the law.	कानून विरुद्धको समन्याय ।
३१४	Aequitas est correctio legis generaliter latae qua parte deficit.	Equity is the correction of law that has been legislated broadly in that part where it is defective.	समन्यायले त्रुटिपूर्ण हुनेगरी बनाइएको कानूनलाई सच्याउँदछ ।
३१५	Aequitas infra legem.	Equity under the law.	कानून अन्तरगतको समन्याय ।
३१६	Aequitas legam sequitur.	Equity follows the law.	समन्यायले कानूनलाई आत्मसाथ गर्दछ । (कानूनी व्यवस्था भएसम्म समन्याय आकर्षित हुँदैन ।)
३१७	Aequitas non facit ius, sed iuri auxiliatur.	Equity creates no right, but aids right.	समन्यायले अधिकार सृजना गर्दैन तर अधिकार थप गर्दछ ।
३१८	Aequum est neminem cum alterius detimento fieri locupletiorem.	It is just that no one should be enriched at the expense of another.	एकको मूल्यमा अकर्ति लाभ नलिनु नै न्याय हो । अर्कालाई हानिनोक्सानी गरी लाभ नलिनुनै न्याय हो ।
३१९	Aequum et bonum est lex legum.	What is just and right is the law of the laws.	न्याय र उपयुक्तता कानूनहरूको पनि कानून हो ।
३२०	Aes alienum.	Money that belongs to another. Another's money.	अर्काको रकम, अर्कोलाई भुक्तानी गर्नुपर्ने रकम (ऋण) ।
३२१	Aes suum.	One's own money.	आफ्नै रकम, निजी रकम ।
३२२	Aestimatio capitis.	Value of the head; the fine for committing a murder.	टाउकोको मूल्य, ज्यान मारे बापत लिइने जरिबाना ।
३२३	Aestimatio litis.	Pecuniary assessment of award that completed, when needed, the trial phase of the Roman legal process.	प्राचीन रोमन कानून बमोजिम अदालती कारबाहीको सिलसिला (पूर्पक्षको ऋण) मा आवश्यकतानुसार हुने आर्थिक मूल्यांकन ।

३२४	Aetas infantiae proxima.	The first part of the period of childhood between infancy (upto 7 years) and puberty (12 to 14 years). (The age nearest infancy (the first half of the period of childhood (pueritia), extending from seven years to ten and a half).)	सात देखि दश वर्ष छ महिनासम्मको बालबालिका ।
३२५	Aetas legitima.	Lawful age.	कानूनसम्मत उमेर (सक्षमता प्राप्त गर्ने उमेर) । (प्राचीन रोमन कानून अनुसार पच्चीस वर्ष उमेर पूरा भएपछि कानूनसम्मत भएको मानिन्थ्यो ।)
३२६	Aetas perfecta.	Perfect age.	उमेर पूरा गरेको (सक्षमता प्राप्त गर्न उमेर पूरा गरेको ।)
३२७	Aetas pubertati proxima.	The second period of childhood. Refers to an age next to or approaching puberty or childhood from the age of 10 and a half years to 14.	प्राचीन रोमन कानूनमा दश वर्ष छ महिनादेखि चौध वर्ष उमेर समूहको बालबालिका ।
३२८	Affectus punitur licet non sequatur effectus.	The intention is punished, though the consequence does not follow.	मनसाय अनुरूपको परिणाम नभए तापनि सजाय हुन्छ ।
३२९	Affinis dicitur, cum due cognationes, inter se divise, per nuptias copulantur, et altera ad alterius fines accidit.	Persons are said to be bound by affinity when two families, divided from one another, are united by marriage, and each approaches the confines of the other.	एक अकामा पृथक रहेका दुई परिवारका व्यक्तिहरू विवाह र एक अर्का सँगको आत्मीयताबाट बाधिन्थन् ।
३३०	Affinitas affinitatis.	Affinity of affinity.	कुनै किसिमको नाता साइनो नभएको । रगतको वा वैवाहिक सम्बन्धको नाताबाट टाढाको सम्बन्ध ।
३३१	Affirmanti incumbit probatio.	The burden of proof lies with the party affirming.	कुनै कुरा सर्मथन गर्ने पक्ष उपर प्रमाणको भार रहन्छ ।

३३२	Affirmanti non neganti incumbit probatio.	The burden of proof lies upon him who affirms, not upon him who denies.	कुनै कुरा समर्थन गर्ने पक्ष उपर प्रमाणको भार रहन्छ, इन्कार गर्ने उपर रहेदैन ।
३३३	Agentes et consentientes , pari pena plectentur.	The parties acting, and the parties consenting, are liable to the same punishment.	कुनै काम गर्ने र त्यस्तो काममा सहमति दिने दुवै पक्ष समान दण्ड भागी हुन्छन् ।
३३४	Ager arcifinious.	Enclosed or bounded land (land having irregular boundaries; unsure-veyed land)	तारबार घेरिएको वा सीमा लगाइएको जमिन (प्राकृतिक सीमा नभएको वा अनियमित सीमा भएको जमिन) ।
३३५	Ager limitatus.	Bounded land; where the boundaries given are the limit of the right conveyed.	चारैतर घेरिएको जमिन जसमा आवागमनकोलागि मात्र बाटो दिइएको हुन्छ ।
३३६	Agere injuriam.	To injure.	हानिनोक्सानी पुर्याउने काम ।
३३७	Aggregatio mentium.	Aggregation of minds.	दुवै पक्षको सहमतिमा भएको काम ।
३३८	Agri limitati.	Limited field.	सीमित क्षेत्र ।
३३९	Al barre.	At the bar.	कानून व्यवसायको पक्षमा ।
३४०	Alerius circumventio alii non prebet actionem.	Defrauding of one does not afford an action to another.	एक व्यक्ति उपरको जालसालमा उजुरी गर्ने अधिकार अर्कोलाई हुँदैन ।
३४१	Alias dictus.	Otherwise called; alias.	अन्यथा सम्बोधन गरिएको नाम (उर्फ नाम, दोस्रो नाम)
३४२	Alibi natus.	Born in another place.	अन्यत्र कर्तृ जन्मिएको ।
३४३	Aliena negotia exacto officio geruntur.	The business of another should be carried out with particular care.	अर्को व्यक्तिको सट्टामा सम्पादन गरिएको काम । अर्को व्यक्तिले गर्नुपर्ने काम विशेष सावधानीसाथ गर्नुपर्छ ।
३४४	Alienatio licet prohibeatur, consensu tamen omnium in quorum favorem prohibita est potest fieri	Although alienation be prohibited, yet by the consent of all those in whose favour it is prohibited it may take place.	जायजात निषेध गरिएको भए तापनि जसको पक्षमा निषेध गरिएको हो, त्यस्ता सबै पक्षको सहमतिले जायजात गर्न सकिन्छ ।

३४५	Alienatio rei prefertur juri accrescendi.	Alienation of property is preferred to the right of survivorship.	(मृतकको) सम्पत्ति नामसारी दाखिल खारेज गर्न निजको हकवालाको अधिकार हुने ।
३४६	Alieni juris.	Subject to the power or authority of another.	अरुको अधिकार वा अधीनमा रहेको ।
३४७	Alio intuitu.	Under a different perspective.	भिन्न दृष्टिकोण वा अर्के प्रयोजनबाट ।
३४८	Alioqui successurus.	Otherwise entitled to succeed; or, succeeding under a different title.	छुट्टै हक बमोजिम पाउने ।
३४९	Aliquid conceditur ne injuria remaneat impunita, quod alias non concederetur.	Something is conceded, which otherwise would not be conceded, lest an injury should remain unpunished.	कुनै हानिनोक्सानी बापत सजाय हुने अवस्थामा लुकाउन नहुने कुनै कुरा लुकाइएको ।
३५०	Aliquis non debet esse judex in propria causa, quia non potest esse judex et pars.	A person ought not to be judge in his own case, because he cannot act as judge and party.	कुनै व्यक्ति आफ्नो मुदामा आफै न्यायाधीश हुनु हुँदैन, किनकि त्यस्तो व्यक्ति न्यायाधीश र पक्ष दुवैको भुमिका निर्वाह गर्न सक्दैन ।
३५१	Aliud est celare, aliud tacere.	To conceal is one thing, to be silent another.	दबाउनु एक चीज हो भने चुप लगेर बस्नु अर्को ।
३५२	Aliud est possidere, aliud esse in possessione.	It is one thing to possess, another to be in possession.	कसैको भोगमा रहनु एउटा कुरा हो भने भोग हुनु अर्को कुरा हो ।
३५३	Aliud est vendere, aliud vendeti consentire.	To sell is one thing, to consent to one's selling is another.	विक्री गर्नु एउटा कुरा हो भने विक्रीमा सहमति जनाउनु अर्को कुरा हो ।
३५४	Aliud simulatum, aliud actum.	One thing is pretended, another thing is done.	एक कुराको बहाना गरी अर्को कुरा गर्ने ।
३५५	Alleganas suam turpitudinem non est audiendus.	One is not to be heard who alleges things disgracefully or discreditable to oneself.	आफैप्रति विश्वास नगरी वा वदनामी हुने गरी गरेको आरोपको सुनुवाइ गर्नु पर्दैन ।

३५६	Allegans contraria non est audiendus.	One is not to be heard who alleges things contradictory of eachother.	एकअर्कोमा विरोधभाष्पूर्ण दाबी वा आरोप राखेकोमा त्यसको सुनुवाइ हुनु पर्दैन ।
३५७	Allegans non debuit quod probatum non relevat.	Matters which are not relevant if proved ought not to be alleged.	प्रमाणित नै भए तापनि असम्बद्ध कुराको दाबी पुग्न वा आरोप लाग्न सक्दैन ।
३५८	Allegans suam turpitudinem non est audiendus.	One alleging one's own infamy is not to be heard.	आफ्नै बदनामीको आरोप लगाएकोमा सुनुवाइ गर्नु पर्दैन ।
३५९	Allegata et probata.	Matters alleged and proved.	आरोप लगाइएको र प्रमाणित भएको विषय ।
३६०	Allegatio contra factum non est admittenda.	An allegation contrary to a deed is not admissible.	लिखतको विपरीत लगाइएको आरोप स्वीकार योग्य नहुने ।
३६१	Allegatio contra interpretationem verborum.	Allegation contradictory to the facts should not be heard.	तथ्य विपरीत लगाइएको आरोपको सुनुवाइ गर्नु पर्दैन ।
३६२	Allegatio falsi.	False allegation.(untrue statement)	झुट्टा आरोप वा झुट्टा अभिव्यक्ति ।
३६३	Alter ego.	A person's secondary or alternative personality. (Second face of mine)	व्यक्तिको वैकल्पिक व्यक्तित्व, अर्को व्यक्तित्व, व्यक्तिको प्रतिनिधि ।
३६४	Alter idem.	Another the same.	समानस्तरको ।
३६५	Alternativa petitio non est audienda.	An alternative petition is not to be heard.	वैकल्पिक निवेदनको सुनुवाइ गर्नु पर्दैन ।
३६६	Alternis vicibus.	Alternately, by turn.	वैकल्पिक ।
३६७	Alterum non laedere.	To injure no one.	कसैलाई हानिनोकसानी नगर्ने ।
३६८	Alto et basso.	High and low.	माथिदेखि तलसम्म वा पुरै ।
३६९	Altum mare.	The high seas. (Open seas)	खुला समुद्र ।
३७०	Alveus derelictus.	A deserted channel.	सुख्खा मार्ग ।
३७१	Ambigua responsio contra proferentem est accipienda.	An ambiguous answer is to be taken against him who offers it.	अस्पष्ट जवाफ जसले दिएको हो उसकै विरुद्धमा प्रयोग हुनु पर्नेछ ।

३७२	Ambiguitas verborum latens verificatione suppletur, nam quod ex facto oritur ambiguum verificatione facti tollitur.	Latent ambiguity of words may be explained by evidence; for ambiguity arising upon proof of extraneous fact is removed in like manner.	शब्दमा निहित अस्पष्टतालाई प्रमाणबाट व्याख्या गरिने, प्रमाणबाट उत्पन्न बाह्य तथ्यको अस्पष्टतालाई सोही बमोजिम निराकरण गरिन्छ ।
३७३	Ambiguitas verborum patens. Nulla verificatione excluditur.	A patent ambiguity cannot be cleared up by extrinsic evidence.	मूल विषयको अस्पष्टता बाह्य प्रमाणहरूद्वारा निराकरण गर्न सकिन्न।
३७४	Ambulatoria est voluntas defuncti usque ad vite supremum exitum.	The will of a deceased person is changeable until the last moment of life.	इच्छापत्र जीवनको अन्तिम घडिसम्म पनि परिवर्तत हुने सक्छ।
३७५	Amiable compositeur.	Unbiased third party.	निष्पक्ष मध्यस्थ, प्राकृतिक समन्याय। (हे. मध्यस्थता ऐन, २०५५ को दफा १८)
३७६	Amicus curiae.	A non-party who gives evidence before the court.	कुनै स्वार्थिना अदालतलाई कानून वा तथ्यको सम्बन्धमा राय, सुझाव दिने व्यक्ति (अदालतको सहयोगी)।
३७७	Amittere curiam.	To lose the privilege of attending court.	अदालतमा उपस्थित हुने सुविधाबाट बच्नित हुनु।
३७८	Amittere liberan legem.	To lose the right to testify.	साक्षीको रूपमा परीक्षण हुने अधिकारबाट बच्नित हुनु।
३७९	Amoveas manus.	Order made for the restoration of lands seized by the crown.	कुनै सम्पत्ति सरकारी नियन्त्रणबाट सम्पत्ति धनीलाई फिर्ता दिने आदेश।
३८०	Ancipitis usus.	Goods susceptible of being used for warlike and peaceful purposes	युद्ध वा शान्तिको प्रयोजनकालागी प्रयोग हुन सक्ने अनिश्चित (वस्तु)।
३८१	Anfractus judicium.	Legal intricacies.	कानूनी जटिलता, कानूनी शब्दजाल।
३८२	Animo (animus)	With the intention of receiving.	प्राप्त गर्ने मनसायले।

	recipiendi.		
३८३	Animo (animus) republicandi.	With the intention of republishing.	पुनः प्रकाशन गर्ने मनसायले ।
३८४	Animo (animus) revocandi.	With the intention of revoking.	बदर गर्ने मनसायले ।
३८५	Animo (animus) testandi.	With testamentary intent.	शेषपत्रिको इच्छापत्र गर्ने मनसायले ।
३८६	Animo cancellandi.	With intention of repudiating or cancel.	खारेज वा रद्द गर्ने मनसायले ।
३८७	Animo capiendi.	With intention of taking.	ग्रहण गर्ने मनसायले ।
३८८	Animo defamandi.	With intention of defaming.	गाली बेइज्जत गर्ने मनसायले ।
३८९	Animo derelinquendi.	With intention of abandoning.	परित्याग गर्ने मनसायले ।
३९०	Animo donandi.	With the intention of donating.	चन्दा वा उपहार दिने मनसायले ।
३९१	Animo et acto.	By intent and act.	मनसाय तथा काम दुवैले ।
३९२	Animo et corpore.	By mind and body.	मन तथा तन दुवैले ।
३९३	Animo et facto.	An intention and fact.	मनसाय र तथ्य दुवैले ।
३९४	Animo felonico.	With felonious intent.	आपराधिक मनसायले ।
३९५	Animo furandi.	With an intention of stealing.	चोर्ने मनसायले ।
३९६	Animo indorsandi.	With the intention of endorsing.	स्वीकृत गर्ने मनसायले ।
३९७	Animo lucrandi.	With the intent to profit.	नाफा कमाउने मनसायले ।
३९८	Animo manendi.	With intent to remain.	रहने बस्ने मनसायले ।
३९९	Animo non revertendi.	With intention to return.	फिर्ता गर्ने मनसायले ।
४००	Animo obligandi.	With the intention of entering into an obligation.	दायित्व लिने मनसायले ।
४०१	Animo possidendi.	With intent to possess a thing.	भोग गर्ने मनसायले ।
४०२	Animo ulciscendi.	With the intention of taking revenge.	बदला लिने मनसायले ।
४०३	Animos contrahentium.	Intention of contracting parties.	करार गर्ने पक्षहरूको मनसाय ।
४०४	Animos occidunt.	The intention of killing.	ज्यान मार्ने मनसायले ।

४०५	Animus ad se omne jus dicit.	Every law is addressed to the spirit of the thing.	कानूनले सम्बन्धित काम कारबाहीको हरेक सारतत्वलाई सम्बोधन गरेको हुन्छ ।
४०६	Animus hominis est anima scrioti.	Intention is the soul of an instrument.	मनसाय नैलिखितको सारतत्व हो ।
४०७	Animus manendi.	With the intention of establishing a permanent residence.	स्थायी बसोबास गर्ने मनसायले ।
४०८	Animus quo.	The intent with which.	कार्यसम्पादन गर्ने मनसायले ।
४०९	Animus recuperandi.	The intention of recovering.	पुनः प्राप्ति गर्ने मनसायले ।
४१०	Animus restituendi.	The intention of restoring.	पुनर्स्थापना गर्ने मनसायले ।
४११	Animus signandi.	Intention to sign.	हस्ताक्षर गर्ने मनसायले ।
४१२	Anni nubiles.	A girl's marriageable age.	किशोरीको विवाह योग्य उमेर ।
४१३	Anni spatium.	Within the space of a year.	एक वर्षभित्रको अवधिको मनसायले ।
४१४	Anno urbis conditae.	In the year of the founded city.	शहर स्थापना भएको वर्षमा ।
४१५	Ante bellum.	Before the war.	युद्ध प्रारम्भ हुनुभन्दा अगाडि ।
४१६	Ante factum.	Before the fact.	कुनै घटना घट्नुभन्दा अगाडि ।
४१७	Ante litem contestatam.	Before the hearing by the court.	अदालतबाट सुनुवाइ हुनुभन्दा अगाडि ।
४१८	Ante litem (motam).	Before the starting of hearing.	मुद्दाको दायर हुनुभन्दा अगाडि (बोलेको कुरा) ।
४१९	Ante mortem.	Act done before the death.	मृत्यु हुनुभन्दा अगाडि भएको काम ।
४२०	Ante omnia.	Before all other things.	बाँकी रहेका सबै कुराभन्दा अगाडि ।
४२१	Ante-factum.	Act before the fact. This applies to an act that has been done before or a previous act.	तथ्यभन्दा अगाडि भएको काम ।
४२२	Antiqua statuta.	Ancient Statute.	प्राचीन कानून ।

४२३	Apertum factum.	An overt act, open deed.	स्पष्ट रूपमा गरिएको कार्य, खुला रूपमा गरिएको लिखत ।
४२४	Apex juris.	An extreme point of subtlety of the law, summit of law.	कानूनको अत्यन्त सूक्ष्म बिन्दु, सजिलैसँग फरक देखाउन नसकिने कानूनको सूक्ष्म बिन्दु ।
४२५	Apices juris non sunt jura.	Extreme points of law are not laws.	अतिवादी व्यवस्था भएका कानूनहरू कानून नै होइनन् ।
४२६	Aplicare jurisdictionem.	Broad jurisdiction.	बृहत् क्षेत्राधिकार ।
४२७	Apostare legis.	Violation of law.	कानूनको उल्लंघन ।
४२८	Apparitio in judicio.	An appearance in court.	अदालत समक्ष उपस्थिति ।
४२९	Appeal in forma pauperis.	An appeal by an indigent party, for whom court costs are waived.	असमर्थ पक्षताई पुनरावेदन गर्न दिइने अदालती शुल्क छुट ।
४३०	Appelare adversus sententiam.	An appeal against the sentence (of lower court).	सजायका विरुद्ध पुनरावेदन दिने ।
४३१	Apperenticius ad barrs.	Student preparing for legal practice.	कानून व्यवसाय गर्नकोलागि तयारी कक्षा लिने शिष्य ।
४३२	Applicando singula singulis.	By applying each to each (to apply each special condition, provision, declaration etc. to the particular subject to which it is referable).	प्रत्येकको प्रत्येकलाई लागू (प्रयोग) गर्ने व्यवस्था (प्रत्येक विशेष शर्त, प्रावधान, घोषणा इत्यादि जुन विषयसँग सान्दर्भिक हुन्छ, सोही सन्दर्भमात्र प्रयोग गर्नुपर्छ ।)
४३३	Applicatio est vita regule.	Application is the life of a rule.	कानूनको कार्यान्वयन नै यसको जीवन हो ।
४३४	Apprenticii ad legem.	One who is learning legal practice by an experienced senior advocate.	अनुभवी कानून व्यवसायीबाट कानून व्यवसाय सिक्ने नवप्रवेशी कानून व्यवसायी ।
४३५	Apta viro.	A girl with marriagable age.	विवाह गर्न योग्य उमेर भएकी किशोरी ।
४३६	Aqua cedit solo.	Water and land are inseparable. Water passes with the soil. (A sale of land will pass the water which covers it.)	पानी जमिनमा नै बरदछ । पानी जमिनसँगै जान्छ । (जमिन हस्तान्तरण गर्दा त्यहाँ रहेको पानी पनि हस्तान्तरण हुन्छ ।)

४३७	Aqua currit et debere currere ut currere solebat.	Water runs and ought to run where it is accustomed to run.	पानी त्यही बग्छ र बग्नुपर्छ, जहाँ बग्न सजिलो हुन्छ ।
४३८	Aratrum terrae.	The amount of land which can be ploughed with a single plough.	एक हल मेलोको जग्गा ।
४३९	Arbitramentum aequum tribuit cuique suum.	An equitable arbitration renders each person's due.	मध्यस्थता गर्दा हरेक पक्षले जे जति पाउने हो, त्यति दिलाउँछ ।
४४०	Arbitrium boni viri.	The award of decision of a good man.	निष्पक्ष व्यक्तिले गरेको निर्णय ।
४४१	Arbitrium est judicium boni viri, secundum aequum et bonum.	An award is a judgment of a good man, according to justice.	स्वच्छ व्यक्तिले न्यायका सिद्धान्त बमोजिम गरेको मध्यस्थताको निर्णय नै फैसला हो ।
४४२	Arbitrium est judicium.	An award is a judgment.	मध्यस्थताको निर्णय नै फैसला हो ।
४४३	Arbitrium est judicium.	An award is a judgment.	(गैरन्यायिक निकायले गरेको) निर्णय पनि फैसला हो ।
४४४	Arbor dum crescit; lignum cum crescere nescit.	A tree is so called whilst growing, but wood when it ceases to grow.	(विरुद्ध) बढुङ्गेल रुख र बढ्न छोडेपछि काठ हुन्छ ।
४४५	Argumentum a maiores ad minus negative non valet.	An argument from the greater to less is of no force negatively; positively it is.	ठूलो तर्कबाट सानो तर्क दिँदा नकारात्मक अर्थ लाग्दैन बरु सकारात्मक नै हुन्छ ।
४४६	Argumentum a communiter accidentibus in jure frequens est.	An argument from things commonly happening is frequent in law.	सामान्य रूपमा भइरहने घटनाबाट उत्पन्न हुने तर्क कानूनमा बारम्बार आउँछ ।
४४७	Argumentum a communiter accidentibus.	An argument from ordinary occurrences.	सामान्य घटनामा आधारित तर्क ।
४४८	Argumentum a divisione est fortissimum in jure.	An argument from division is most powerful in law.	विभिन्न कोणबाट आएको तर्क कानूनमा शक्तिशाली हुन्छ ।
४४९	Argumentum a majori ad minus.	From the larger scale argument to the smaller one.	बृहत स्तरको तर्कबाट द्विनो मसिनो तर्कतर्फ उन्मुख ।

४५०	Argumentum a simili valet in lege.	An argument from a like case avails in law.	उस्तै प्रकृतिको मुद्दाबाट उत्पन्न तर्क कानूनमा पाइन्छ ।
४५१	Argumentum a simili.	Argument from analogy.	सादृश्यताको तर्क ।
४५२	Argumentum ab auctoritate est fortissimum in lege.	An argument from inconvenience avails much in law.	असुविधाबाट उत्पन्न हुने तर्क कानूनमा धेरै पाइन्छ ।
४५३	Argumentum ab auctoritate fortissimum est in lege.	An argument drawn from authority is the strongest in law.	आधिकारिक रूपमा दिइएको तर्क कानूनमा सबैभन्दा बलियो हुन्छ ।
४५४	Argumentum ab auctoritate plurimum in lege.	An argument from authority is most powerful in law.	अस्तियारीबाट आएको तर्क कानूनमा सबैभन्दा शक्तिशाली हुन्छ ।
४५५	Argumentum ab auctoritate.	Argument based on authority.	अस्तियारीमा आधारित तर्क ।
४५६	Argumentum ab impossibili plurimum valet in lege.	An argument deduced from an impossibility greatly avails in law.	असम्भव्यताको आधारमा हुने तर्क कानूनमा पाइन्छ ।
४५७	Argumentum ab impossibili.	An argument drawn from an impossibility.	असम्भव्यताको कारणबाट उत्पन्न तर्क ।
४५८	Argumentum ab impossibili plurimum valet in lega.	An argument from impossibility is very strong in law.	असम्भव्यताको कारणबाट दिइने तर्क कानूनमा धेरै बलियो हुन्छ ।
४५९	Argumentum ab inconvenienti plurimum valet in lege.	An argument drawn from the inconvenience of the thing is very forcible in law.	असुविधामा आधारित तर्क कानूनमा अत्यन्त बलवान हुन्छ ।
४६०	Argumentum ab inconvenienti.	An argument drawn from the inconvenience of a thing.	असुविधाको कारणबाट उत्पन्न तर्क ।
४६१	Argumentum ad crumenam.	Argument to the purse. An argument drawing conclusions based on one's wealth or lack thereof.	कसैको सम्पत्ति छ वा छैन भने कुरामा आधारित तर्क (कुतर्क) ।
४६२	Argumentum ad	Argument to the person.	व्यक्तिमा केन्द्रित तर्क (कुतर्क) ।

	hominem.		
४६३	Argumentum ad ignorantiam.	An argument addressed to ignorance, that is, one based upon the ignorance of the audience.	अज्ञानताको सम्बोधनमा आधारित तर्क । (उदाः ईश्वर छैन भने कुरा प्रमाण नभएकोले ईश्वर छन् भने तर्क र ईश्वर छन् भने कुरा प्रमाणित नभएकोले ईश्वर छैन भने तर्क)
४६४	Argumentum ad invidiam.	Argument to hatred. (An argument that appeals to popular hatred or prejudice to sustain its rationale.)	घृणामा आधारित तर्क । (उदाः जुन तर्क गर्दा ठूलो जमात तत्कालकालागी खुसी हुन्छ त्यस्तो तर्क)
४६५	Argumentum ad judicium.	An argument addressed to judgment.	निर्णयलाई पुष्टि गर्ने तर्क ।
४६६	Argumentum ad verecundiam.	Argument from an inappropriate authority.	अनुपयुक्त अल्पित्यारीबाट प्राप्त तर्क (कुतर्क) । (उदाः कुनै कुरा सत्य हो किनभने भद्रभलाद्मीले त्यसलाई सत्य भनेका छन् ।)
४६७	Argumentum baculinum.	An argument appealing to force or threat of force.	बल प्रयोग गर्ने वा बल प्रयोग गर्ने धम्कीमा आधारित तर्क (कुतर्क) ।
४६८	Argumentum ex concessso.	An argument based on a prior admission or confession.	पूर्व स्वीकारोक्ति वा सावितीमा आधारित तर्क ।
४६९	Aribitratmentum equum tribuit cuique suum.	A fair judgment gives to each his due.	निष्पक्ष फैसलाले जसलाई जे दिनुपर्ने हो, त्यो दिन्छ ।
४७०	Arma (perturbationis) pacis et justitiae.	Arms (for violation) of peace and justice.	शान्ति र न्याय (उल्लंघन गर्ने) का हातहतियार ।
४७१	Arma capere.	To take up one's arms.	कसैको हतियार कब्जामा लिने ।
४७२	Arma in armatos jura sinunt.	The laws permit the taking up of arms against armed persons.	(गैरकानूनी रूपमा) हतियार लिएको व्यक्तिको विरुद्ध हतियार उठाउन कानूनले अनुमति दिन्छ ।
४७३	Armata vis.	Armed force; armed services.	सशस्त्र बल वा सशस्त्र सेवा ।
४७४	Arms an armatos sumere jura sinunt.	The Laws permit the taking of arms against armed persons.	कानूनले हतियार उठाउने व्यक्ति विरुद्ध हतियार लिन अनुमति

			दिन्छ ।
४७५	Arrestandis bonis ne dissipentur.	A writ which, pending litigation, prevented an irresponsible party to the action from making away with chattels involved in the action.	मुद्दा विचाराधीन रहेको अवस्थामा गैरजिम्मेवार पक्षलाई मुद्दासँग सम्बन्धित अचल सम्पति बेचबिखन वा हस्तान्तरण नगर्न जारी भएको अदालतको आदेश ।
४७६	Arrestando ipsum qui pecuniam receipt.	For arresting one who received money,-a writ for the arrest of a man who had received money for enlistment in the army and had then disappeared.	गैरकानूनी रूपमा रकम लिई बेपत्ता भएको व्यक्तिलाई पक्राउ गर्न जारी हुने रिट ।
४७७	Arrestari et imprisonari.	To be arrested and imprisoned.	पक्राउ गरी कैदमा राख्ने ।
४७८	Arrestatio navium.	The arrestment of ships.	पानीजहाजलाई नियन्त्रणमा लिने ।
४७९	Arrhae sponsalitiae.	Betrothal gifts of either of the betrothed to the other.	विवाह निश्चित गर्दा एक अकाले दिने उपहार ।
४८०	Articulo mortis.	At the moment or point of death.	मृत्यु हुँदाका बखत वा मृत्युको घडीमा ।
४८१	Assaia mensurarum et ponderum.	The assay of measures and weights.	नापतौलको पूर्वानुमान ।
४८२	Assensio mentium.	The meeting of minds - i.e. mutual consent.	(पक्षहरूको) समान बुझाइ ।
४८३	Assignatus utitur jure auctoris.	An assignee is clothed with the rights of his assignor.	प्रतिनिधिलाई मुख्य व्यक्तिको अधिकार प्राप्त हुन्छ ।
४८४	Assisa cadere.	To be nonsuit.	कानूनी र तथ्यगत रूपमा मुद्दा अगाडि बढाउन नसकी फिर्ता लिएको अवस्था (कायलनामा) ।
४८५	Assisa proroganda.	A writ to stay proceedings where one of the parties to the action is engaged on the business of the government.	मुद्दाको कुनै पक्ष सरकारी सेवामा रहेको कारणबाट अदालतबाट भएको मूलतबी गर्ने आदेश ।
४८६	Assisa venit ad recognoscendum.	The assize came to recognize.	अदालत निष्कर्षमा आएको ।

४८७	Assisu redditus.	Fixed or certain rent.	निर्धारित भाडा ।
४८८	Attachiamenta de spinis et boscis.	The right of forest officers to appropriate thorns and brushwood to their own use.	हैसियत विग्रेको वन आफ्नो अधीनमा ल्याई प्रयोग गर्न पाउने वन अधिकृतको अधिकार ।
४८९	Attentat, attentate.	Any improper act done by a judge in an action, pending an appeal from his decision.	पुनरावेदनको निर्णय हुनु अगावै आफूले गरेको फैसलामा आफैले हेरफेर गर्ने कुनै अनुचित काम ।
४९०	Attornare rem.	To turn over a thing.	वस्तु फिर्ता गर्ने काम ।
४९१	Attornati et apprenticii.	Attorneys and law students.	कानून व्यवसायी र कानूनका शिष्य ।
४९२	Auctoritates philosophorum, medicorum, et poetarum, sunt in causis allegandae et tenendae.	The opinions of philosophers, physicians and poets are to be alleged and received in causes.	मुद्दाको रोहमा दर्शनशास्त्री, चिकित्सक र कविहरूले राय प्रस्तुत गर्ने र ग्रहण हुने ।
४९३	Aucupia verborum sunt judice indigna.	Verbal quibbles are unworthy of a judge.	न्यायाधीशले असान्दर्भिक कुरामा मौखिक वादविवाद गर्नु मनासिब हुँदैन ।
४९४	Audi alteram partem.	Hear the other side.	(निर्णय गर्नु अघि) अर्को पक्षको सुनुवाइ गर्नु पर्ने ।
४९५	Audiatur et altera pars.	Let the other side be heard also.	अर्को पक्षकोपनि सुनुवाइ होस् ।
४९६	Audiendo et terminando.	To hear and determine.	(पहिले सुनुवाइ गर अनि निर्णय गर) सुन्नु र निर्धारण गर्नु ।
४९७	Augusta legibus soluta non est.	The queen is not exempt from the law.	कानूनको छुट राजा (राष्ट्राध्यक्ष) लाई पनि हुँदैन ।
४९८	Aula regis.	The King's court.	राजाको अदालत (राज्यबाट स्थापित अदालत) ।
४९९	Auricularum scissio.	The cropping of the ears.	प्राचीन रोमन कानून बमोजिम फौजदारी कसूर बापत कान काटेर दिइने सजाय ।
५००	Aurum reginae.	Queen gold, a royal revenue belonging to the queen consort during her marriage with the king.	शाही विवाह समारोहमा रानीले प्राप गरेको सुन, जवाहरत र नगद ।

५०१	Auxilium regis.	A subsidy paid to the king.	राजालाई दिइने अनुदान ।
५०२	Averia elongate.	Cattle which have been taken away.	पशुधनलाई जबरजस्ती लैजाने ।
५०३	Averiis captis in withernam.	A writ which lies in favour of a man whose cattle has been unlawfully taken by another.	पशुधनको धनीको जानकारी बिना लिइएको पशुधन फिर्ता गराउन दायर भएको रिट ।

B

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Banci narratores.	Advocates; counters; sergeants. Applied to advocates in the common pleas courts.	अदालत समक्ष उपस्थित पक्षहरू ।
२	Bancus Superior.	Upper bench.	माथिल्लो इजलास ।
३	Banni nuptiarum.	Bans of matrimony.	वैवाहिक सम्बन्ध निषेध र प्रतिबन्ध ।
४	Baratriam committit qui propter pecuniam justitiam baractat.	He or she commits barratry who perverts justice for a bribe.	जसले घुस लिई न्याय पन्छ्याउँछ, त्यसले आपराधिक विश्वासघात गर्दछ ।
५	Bello parta cedunt republicae.	Things acquired during war belong to the state.	युद्धका बखत प्राप्त वस्तु राज्यको हुन्छ ।
६	Bellum iniustum.	Unjust war.	अधर्म युद्ध, अन्यायपूर्ण युद्ध ।
७	Bellum inter duos.	A hostile meeting between two persons, a duel.	दुई पक्षबीचको प्रतिवन्दनात्मक भेट ।
८	Bellum iustum et pium.	Just and pious war.	पवित्र युद्ध, न्यायोचित युद्ध ।
९	Bellum justum.	A Just war.	धर्म युद्ध ।
१०	Bellum nefarium.	Impious war.	अपवित्र युद्ध ।
११	Bellum omnium contra omnes.	War of all against all.	सबैले सबैका विरुद्ध गर्ने युद्ध ।
१२	Bene perdit nummos indict cum dat nocens.	That money is well lost which the culprit gives to the judge.	दोषी ठहरिएको व्यक्तिले न्यायाधीशलाई घुस दिन्छ भने निजले कुनै कसूर गरेको हुन्छ ।
१३	Bene placitum.	At pleasure.	इच्छामा ।
१४	Bene volt, nisi qui bene facit.	He means well, is useless unless he does well.	कसैले राम्रो नगरेसम्म राम्रो गर्द्दू भन्नु व्यर्थ हो ।
१५	Benedicta est expositio quando res redimitur a destructione.	Blessed is the exposition by which anything is save from destruction.	आशिर्वाद नै यस्तो अभिव्यक्ति हो जसले विनाश हुनबाट कुनै कुरा बचाउँछ ।

१६	Benefice de discussion.	Benefit of discussion. (The right of a guarantor to require that the creditor should exhaust his recourse against the principal debtor before having recourse to the guarantor himself.)	छलफलबाट प्राप्त हुने सुविधा (जमानतदाता विरुद्ध कानूनी उपचारमा जानु अघि साहुले मुख्य ऋणी विरुद्ध उपलब्ध सम्पूर्ण उपचार पूरा गर्नुपर्ने जमानतदाताको अधिकार ।)
१७	Benefice de division.	The benefit of division (Right of contribution as between co-sureties.)	विभाजनबाट प्राप्त हुने सुविधा । (सहजमानीदाता बीचको योगदानको अधिकार)
१८	Beneficia dare qui nescit, injuste petit.	One who does not know how to confer a kindness has not the right to ask any for himself.	सद्वाव देखाउन नसक्नेलाई अरुबाट सदभावको अपेक्षा गर्ने अधिकार हुँदैन ।
१९	Beneficia eo usque laeta sunt, dum videntur exsolvi posse; ubi multum antevenere, pro gratia odium redditur.	Benefits are only acceptable so far as they can be required; beyond that point, institute of gratitude they excite hatred.	लाभ आवश्यक भएसम्म मात्र स्वीकार्य हुन्छ, आवश्यकताको सीमा नाघेपछि कृतज्ञताबाट घृणा उत्पन्न हुन्छ ।
२०	Beneficia plura recipit qui scit reddere.	Who knows how to return benefits receive the most.	जसले कसरी फिर्ता गर्नुपर्दछ भन्ने जानेको हुन्छ त्यसले बढी लाभ पाउँछ ।
२१	Beneficiis magis quam metu imperium.	Rule by kindness rather than by fear.	त्रासले भन्दा दयाले शासन गर ।
२२	Beneficio cedendarum actionum.	Right of subrogation by the surety to the claims of the creditor against the principal debtor.	साहुको दावी बमोजिम ऋण तिरिदिने जमानतकर्ताले मुख्य ऋणी विरुद्ध प्रत्यासनको अधिकार प्राप्त गर्दछ । (हे. मु.दे.सं., दफा ५६७)
२३	Beneficium abstinenti.	Privilege of abstaining. The right of an heir to refuse an inheritance and thus avoid liability for the testator's debts.	अपुतालीको हकदारलाई अपुताल इन्कार गर्ने विशेषाधिकार हुने । (हे. मु.दे.सं., दफा २४४)
२४	Beneficium accipere libertatem est venere.	To accept a favor is to sell one's freedom.	कसैबाट कुनै किसिमको कृपा स्वीकार गर्नुको अर्थ निजप्रति अनुगृहित हुनु हो ।

२५	Beneficium cedendarum actionum.	The benefit or privilege of assigned actions.	सुम्पिएको काम पूरा गरेपछि जसले त्यो काम पूरा गरेको हो उसले नै फाइदा वा विशेषाधिकार पाउँछ ।
२६	Beneficium competentiae.	Benefit of competency.(In Roman civil law, a debtor's right to pay his creditors no more than the amount that will leave the debtor a reasonable maintenance for living.)	सक्षमता (तिर्न सक्ने क्षमता) बाट प्राप्त हुने लाभ वा सुविधा । (प्राचीन रोमन देवानी कानून बमोजिम साहुले ऋणीलाई निर्वाहकालागि छोडिदिएको मनासिब रकमभन्दा बढी साहुलाई तिर्नु नपर्ने सुविधा)
२७	Beneficium dignis ubi des, omnes obliges.	Where you confer a benefit on those worthy of it, you confer a favor on all.	लाभ प्राप्त गर्ने योग्य व्यक्तिलाई लाभ दिनु भनेको सबैलाई लाभ दिनु हो ।
२८	Beneficium inventarii.	Benefit of the inventory.(It is a legal doctrine introduced into Roman law by Justinian I to limit the liability of heirs resulting from an insolvent estate.)	लगतबाट प्राप्त हुने लाभ । (जस्तिनियन प्रथमले रोमन विधिशास्त्रमा लागू गरेको दामासाहीमा परेको सम्पत्तिका हकदारहरूको दायित्व सीमित गर्ने सम्बन्धी कानूनी मान्यता)
२९	Beneficium non datum nisi propter officium.	A benefit not conferred unless in recognition of an obligation.	दायित्वको मान्यता प्राप्त नहुदासम्म लाभ प्रदान गरिदैन ।
३०	Beneficium ordinis.	The privilege of order (The right of a surety to have all remedies against his principal first exhausted before resorting to the surety.)	प्राथमिकताक्रमको विशेषाधिकार (जमानतदाता विरुद्ध उपचारमा जानु अघि साहुले मुख्य ऋणी विरुद्ध उपलब्ध सम्पूर्ण उपचार पूरा गरिसक्नुपर्ने जमानतदाताको अधिकार ।)
३१	Beneficium separationis.	The right of separation (A creditor's right to have a decedent's good separated from those of the heirs.)	पृथकीकरणको अधिकार (असामीको सम्पत्ति निजको हकवालाको सम्पत्तिबाट पृथक गर्न पाउने साहुको अधिकार ।)

३२	Beneficium divisionis.	The right of division.(the civil law right of a surety who had been compelled to pay to exact pro rata contribution from his co sureties.)	दावी गर्नुपर्ने माग गर्ने अधिकार। (सामूहिक जमानत दिएकोमा जमानत दिने कुनै व्यक्तिले जमानत दिने अन्य व्यक्तिका विरुद्ध पनि समानुपातिक हिस्सामा)
३३	Benigne faciendae sunt interpretationes propter simplicitatem lai-corum, ut res magis valeat quam; et verba intentione, non e contra, debent inservire.	On account of the ignorance of laymen, liberal construction should be given, so that affairs may stand rather than fall; and words ought to serve according to intention, and not otherwise.	सर्वसाधारणको अज्ञानताको दृष्टिकोणबाट व्याख्या गर्दा उदारतापूर्वक गरिनुपर्छ, जसले गर्दा कुनै पनि विषय बिग्रनुभन्दा सप्रिन सकोस् शब्दहरूको अर्थ मनसाय बमोजिम होस् र अन्यथा नहोस् ।
३४	Benigne faciendae sunt interpretationes charaorum propter simplicitatem laicorum.	The construction of written instruments must be liberal because of the artlessness of laymen.	सर्वसाधारणमा बौद्धिक कला नहुने हुनाले कानूनी लिखतको व्याख्या उदार हुनुपर्छ ।
३५	Benigne faciendae sunt interpretationes charaorum, ut res magis valeat quam pereat.	Liberal construction should be given to an instrument so that it may stand rather than fall.	कानूनी लिखत निष्प्रभावी नभई कायम रहन सक्ने गरी व्याख्या गर्नुपर्छ ।
३६	Benignior sententia in verbis generalibus seu dubiis est preferenda.	The most favourable construction is to be placed on general or doubtful expressions.	सामान्य वा शंकायुक्त अभिव्यक्ति भएमा सबैभन्दा उपयोगी (अतिसौविध्य) व्याख्यालाई स्थान दिनुपर्छ ।
३७	Benignius leges interpretandae sunt quo voluntas earum conservetur.	Laws are to be liberally interpreted to preserve their intent.	कानूनको मनसायलाई बचाउने गरी उदारतापूर्वक व्याख्या गर्नुपर्छ ।
३८	Benignus etiam causam dandi cogitat.	Benevolent man even seeks for an opportunity of giving.	उपकारी मानिसले सदैव त्याग गर्ने अवसर खोजदछ ।

३९	Bennenai facienda sunt interpretatio nes charratum, ut res magis valet quam periat.	On account of the ignorance of laymen, liberal construction should be given, so that affairs may stand rather than fall; and words ought to serve according to intention, and not otherwise.	सर्वसाधारणको अज्ञानताको कारणले गर्दा कानूनको व्याख्या गर्दा जुन प्रयोजनकोलागि कानून बनेको हो, सो निष्प्रयोजन नभई कायम रहने र शब्दको अन्यथा नभई मनसाय बमोजिम हुने गरी गर्नु पर्दछ ।
४०	Bertas est anium super ponere iniuriis.	Liberty is having a mind that rises superior to injury.	स्वतन्त्रता भनेको कसैलाई हानिनोक्सानी पुऱ्याउने भन्दा माथि उठेको मन हो ।
४१	Biens meubles et immeubles.	Movale and immovable of goods.	चल र अचल वस्तु ।
४२	Bill quia timet.	Bill by which a petitioner asks aid to prevent a wrong that the petitioner fears he or she may suffer from an act or an omission of another	अरु कसैले गर्न कुनै काम वा गर्न नहुने काम (अकर्मण्यता) बाट प्रभावित हुन सक्ने त्रासबाट बच्नकोलागि त्यस्तो अपकार्य रोकन सहयोग माग गरी दिने निवेदन ।
४३	Billa cassetur.	That the bill may be quashed, made void or abated.	खारेज हुन सक्ने लिखत, बदर हुने लिखत ।
४४	Billa excambii.	A bill of exchange.	विनिमयपत्र ।
४५	Billa exonerationis.	A bill of lading.	पानी जहाजबाट हुने ढुवानीपत्र ।
४६	Billa vera.	A true bill.	सक्त रसिद ।
४७	Bis dat qui cito dat.	Payment rendered promptly its worth twice as much.	समयमा भुक्तानी दिएको मूल्य दुईपटक भुक्तानी दिए सरह हुन्छ ।
४८	Bis petitum.	Twice demanded.	दुई पटक माग गरिएको ।
४९	Blada a salo separata.	Grain not yet severed from the soil.	जमिनबाट (संकलन गरी) छुट्याई नसकिएको बाली ।
५०	Blada crescentia.	Growing corn, grain or other crops.	बढ्दै गरेको बालीनाली ।
५१	Bona confiscata.	Goods confiscated by- or forfeited.	जफत गरिएको वस्तु ।

५२	Bona et catalla.	Goods and chattels.	वस्तु र पशुधन ।
५३	Bona felonum.	Personal property belonging to a convicted felon.	अदालतबाट कसूर ठहर भएको व्यक्तिको निजी सम्पत्ति ।
५४	Bona fide.	In good faith, not intending to deceive.	असल नियतमा, सच्चा दिलबाट, धोका नदिने मनसायले ।
५५	Bona fide perceptio et consumptio.	Gathering and consumption in good faith.	असल नियतले गर्ने संकलन तथा उपभोग ।
५६	Bona fide possessor.	A possessor in good faith, - one who believes his right of possession to be better than that of anyone else.	वास्तविक भोगाधिकारवाला ।
५७	Bona fide possessor facit fructus consumptos suos.	A possessor in good faith makes the fruits consumed his own.	वास्तविक भोगाधिकारवालाले आफ्नै आयस्ताको उपभोग गर्दै ।
५८	Bona fide possessor, in id tantum quod ad se prevenerit tenetur.	A possessor in good faith is only liable for that which he himself has obtained.	वास्तविक भोगाधिकारवालाको दायित्व निज आफैले लिएको कुरामा मात्र रहन्छ ।
५९	Bona fides non patitur, ut bis idem exigatur.	Good faith does not suffer the same thing to be exacted twice.	असल नियतले एउटै काम बापत दुई पटक भुक्तानी माग गर्दैन ।
६०	Bona forisfacta.	Forfeited goods.	जफत गरिएको वस्तु ।
६१	Bona fugitivorum.	Goods belonging to a fugitive.	फरार व्यक्तिको माल सामान ।
६२	Bona gestura.	Good behaviour, good gesture.	असल चरित्र, शुभ संकेत ।
६३	Bona gratia.	Out of good will, voluntarily.	सद्वावपूर्ण संकेत, स्वेच्छाले ।
६४	Bona gratia matrimonium dissolvitur.	Full consent to the dissolution of a marriage.	वैवाहिक सम्बन्धको अन्त्यकालागि पूर्ण सहमति, आपसी सहमतिबाट विवाहको अन्त्य ।
६५	Bona imobilia.	Immovable property.	अचल सम्पत्ति ।
६६	Bona imperante animo bond est pecunia.	When the mind rules wisely, money is a blessing.	दिमागले बुद्धिमतापूर्ण काम गर्दा अर्थोपार्जन हुन्छ ।
६७	Bona mobilia.	Movable property.	चल सम्पत्ति ।
६८	Bona non intelliguntur nisi deducto aere	No goods are recognized unless debts have been removed.	ऋण चुक्ता नभएसम्म वस्तुको स्वामित्व स्वीकार्य हुँदैन ।

	alieno.		
६९	Bona notabilia.	Notable goods.	मूल्यवान वा महत्वपूर्ण चल सम्पत्ति ।
७०	Bona paraphernalia.	Clothes, jewelry, and ornaments not included in a married woman's dowry.	विवाहित महिलाको दाइजो बाहेकका सम्पत्ति ।
७१	Bona patria.	A jury of countrymen or good neighbors.	स्थानीय भद्रभलादमी वा असल छिमेकीहरूको जूरी ।
७२	Bona peritura.	Perishable property.	सडिगली जाने वस्तु ।
७३	Bona utlagorum.	The property that belongs to a person declared as illegal. (Goods belonging to a fugitive offender.)	गैरकानूनी ठहर भएको व्यक्तिको सम्पत्ति ।
७४	Bona vacantia.	Goods of persons dying without a successor.	हकदार नभएको व्यक्तिको सम्पत्ति ।
७५	Bona wariate.	Goods stolen and waived or thrown away by the thief in his flight, for fear of being apprehended.	पकाउ पर्ने डरले चोरी गरिएको वस्तु फ्याक्ने काम ।
७६	Bonae fidei emptor.	A purchaser in good faith.	वास्तविक खरिदकर्ता, खाँटी खरिदकर्ता ।
७७	Bonae fidei possessor.	A good faith possessor of property owned by another.	अर्काको सम्पत्ति असल नियतले भोग गर्ने व्यक्ति ।
७८	Bonae leges ex mails moribus procreantur.	Good law are begot by bad actions.	खराब कामको परिणामबाट असल कानून जन्मिन्छ ।
७९	Bone fideri possessor in id tantum quod ad se pervenerit, tenetur.	A possessor in good faith is only liable for that which he himself has obtained.	वास्तविक भोगाधिकारवालाको दायित्व निज स्वयंले प्राप्त गरेको कुरामामात्र सीमित रहन्छ ।
८०	Boni indicid est causa lititum dirimere.	It is the duty of a good judge to prevent litigation.	मुद्दाको निवारण गर्नु असल न्यायाधीशको कर्तव्य हो ।
८१	Boni judicis est ampliare jurisdictionem.	Good justice is broad jurisdiction.	असल न्यायाधीशले आफ्नो क्षेत्राधिकारको सीमा आवश्यकानुसार विस्तार गर्न सक्छ ।

८२	Boni judicis est ampliare justitiam.	It is a duty of a good judge to enlarge or extend justice.	न्यायको विस्तार गर्नु असल न्यायाधीशको कर्तव्य हो ।
८३	Boni judicis est justitiam sine dilatione mandare executioni.	It is the duty of good judge to order judgment to be executed without delay.	असल न्यायाधीशको कर्तव्य बिना विलम्ब फैसला कार्यान्वयन गर्न आदेश दिनु हो ।
८४	Boni judicis est litis dirimere; et interest reipublicae ut sint fines litium.	A good judge should end litigation; and it is of interest to the state that litigation should end.	असल न्यायाधीशको कर्तव्य मुद्दाको निवारण गर्नु हो र मुद्दा मामिलाको अन्त्य गर्नु राज्यको सरोकार हो ।
८५	Boni judicis est litium diremere.	It is the duty of a good judge to end the cause of action.	असल न्यायाधीशको कर्तव्य मुद्दा गर्नुपर्ने कारण अन्त्य गर्नु हो ।
८६	Bonis non amovendis.	A writ for not removing the goods.	वस्तु नहटाउने आदेश (रिट विचाराधीन रहेको अवस्थामा यथास्थितिमा राख्नुपर्ने) ।
८७	Bonitas sine crimine nil est.	There is no goodness without badness.	खराबी नभएको भए असल हुँदैन ।
८८	Bono consilio nullum est munus pretiosius.	No gift is more precious than good advice.	असल सल्लाह भन्दा राम्रो उपहार अरु केही हुन सक्दैन ।
८९	Bonorum possessio.	The possession of goods.	वस्तुको भोग वा कब्जा ।
९०	Bonorum possessio contra tabulas.	Possession of goods against the testament.	इच्छापत्रको शर्त विपरीत भोग गरिएको सम्पत्ति ।
९१	Bonorum possessor.	Possessor of goods.	वस्तुको भोगाधिकारवाला ।
९२	Bonum et aequum.	The good and equitable.	असल र न्यायोचित ।
९३	Bonum factum.	A good or proper act or deed.	असल वा उचित काम कारबाही ।
९४	Bonus atque fides iudex honestum praetulet utili.	A good and faithful judge prefers what is right to what is expedient.	एक असल र विश्वासिलो न्यायाधीशले के हुनुपर्छ भन्दा के सही हो भन्ने कुरालाई प्राथमिकता दिन्छ ।
९५	Bonus fumus juris (Fumus boni juris).	Good smoke of law.	कानूनको सुगन्ध ।

९६	Bonus homo.	A good man.	असल मानिस ।
९७	Bonus judex.	Good judge.	असल न्यायाधीश ।
९८	Bonus judex damnat improbanda; non odit.	The upright judge condemns the crime but does not hate the criminals.	असल न्यायाधीशले अपराधको निन्दा गर्दछ, कसूरदारलाई घृणा गर्दैन ।
९९	Bonus judex secundum equum et bonum judicat, et equitatem stricto juri perfect.	A good judge decides according to justice and right, and prefer equity to strict law.	असल न्यायाधीशले न्याय र अधिकार अनुरूप निर्णय गर्दछ र निरपेक्ष कानून भन्दा समन्यायलाई प्राथमिकता दिन्छ ।
१००	Breve de bono et malo.	Of hatred and malice (for good and ill).	घृणित र कलुषित विषयको (कर्तव्यज्यान मुद्दामा कारागारमा रहेको कैदीलाई सद्वापूर्ण कारणबाट वा कलुषित मनसायबाट राखिएको सो कुरा निरूपण गर्न उपस्थितिकोलागी न्यायिक अधिकारी (शेरिफ) का नाममा जारी भएको अदालतको आदेश ।
१०१	Breve de recto.	A writ of right.	अधिकारको रिट ।
१०२	Breve innominatum.	A writ making only a general complaint, without the details or particulars of the cause of action.	मुद्दा गर्नुपर्ने कारण नखुलाइएको फिरादपत्र, उजुरी ।
१०३	Breve ita dictur, quia rem de qua agitur, et intentionem petentis, paucis verbis breviter enarrat.	A writ is so called, because it states the controversy and the purpose of the plaintiff briefly in the few words.	विवादास्पद कुरा राखी उजुरीको प्रयोजन थोरै खुलाई दिएको तथाकथित रिट ।
१०४	Breve judicial non cadit pro defectu formae.	A judicial writ does not fall by reason of a defect of form.	ढाँचा नमिलेको कारणबाट न्यायिक रिट निवेदन निष्क्रिय हुँदैन ।
१०५	Breve judiciale debet sequi suum originale, et accessorium summ principale.	A judicial writ ought to follow its original, and an accessory its principal.	न्यायिक रिटले मौलिकतालाई पछ्याउँछ र यो मूल नियमको अभिन्न अंग हो ।

१०६	Breve judiciale non cadit pro defectu formae.	A judicial writing does not fail through defect of form.	स्वरूपमा भएको त्रुटिवाट न्यायिक लिखत अमान्य हुँदैन।
१०७	Breve nominatum.	A writ stating the circumstances or details of the cause of action, with the time, place, and demand, very particularly	मुद्दा गर्नुपर्ने कारणको परिस्थिति वा समय, ठाउँ र माग दाबी सहितको विस्तृत विवरण खुलाइएको (फिराद वा उजुरी)।
१०८	Brevi manu.	Summarily, without a legal warrant.	संक्षिप्त रूपमा, कानूनसम्मत पूर्जी बिनाको।
१०९	Brevia judicialia.	Judicial writs.	न्यायिक रिट।
११०	Brevitatis causa.	For the sake of brevity.	सार संक्षेपकोलागि।

C

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Cadere assisa.	To be non-suit.	मुद्दा नलाग्ने अवस्था ।
२	Cadere causa.	To fail or lose a cause or case.	मुद्दा हारेको अवस्था ।
३	Cadit quaestio.	The question is at an end, the dispute falls to the ground.	विवादको विषय अन्त्य भई मुद्दा निरूपण नभएको अवस्था ।
४	Cadit warrantia.	The warranty fails.	जमानत अन्त्य भएको अवस्था ।
५	Caetera desunt.	Other things are wanting or lacking.	अन्य कुराहरू नभएको वा कमी भएको अवस्था ।
६	Caeteris paribus.	Other things being equal.	अन्य कुराहरू समान भएको अवस्थामा ।
७	Caeteris tacentibus.	The others being silent, not voting, not expressing opinions.	अन्य व्यक्तिहरू मतदान नगरी, राय प्रकट नगरी मौन बसेको अवस्था ।
८	Calumniae juramentum.	Oath against calumny or an oath of good faith.	बदनियत विरुद्धको वा असल नियतको शपथ ।
९	Capax doli.	Capable of committing crime.	अपराध गर्नकोलागि कानूनतः सक्षम ।
१०	Capax negotii.	Capable of transacting business or contracting.	कारोबार वा करार गर्न सक्षम ।
११	Capias (capitur) Pro fine.	Writ or warrant issued after the defendant's default on an agreement with the court.	दण्ड जरिबाना नतिरेको कारणबाट अदालतले जारी गरेको आदेश ।
१२	Capias ad audiendum judicium.	A writ to summon a defendant in a criminal prosecution to court to hear judgment pronounced against him.	सुनवाइकोलागि उपस्थित हुन अदालतले दिएको आदेश ।
१३	Capias ad respondendum.	A writ directed the arrest of the defendant in a civil action and his production in court on a day certain. (You may arrest one to compel to reply)	देवानी मुद्दामा उपस्थित हुन र प्रतिउत्तर दिन अदालतले दिएको आदेश ।
१४	Capias ad satisfaciendum.	A writ or process commanding an officer to place a person on the civil arrest until a claim is	अदालतको फैसला अनुसार ऋण चुक्ता नगरेसम्म ऋणीलाई कैद गर्न अदालतले दिएको आदेश ।

		satisfied.	
१५	Capias utlagatum.	A writ commanding the arrest of an outlawed person.	कानून बमोजिम कसूरदार (गैरकानूनी ठानिएको) व्यक्तिलाई गिरफ्तार गर्ने आदेश ।
१६	Capitale crimen.	An accusation affecting the caput of the accused.	मुख्य अभियुक्तको आरोपलाई प्रभाव पार्ने काम ।
१७	Capitalis custos.	Chief warden or magistrate; mayor.	प्रमुख वार्डेन वा मजिस्ट्रिट मेयर ।
१८	Capitalis debtor.	Principal debtor.	मुख्य ऋणी ।
१९	Capitalis Justiciarius banci.	Chief justice of the bench.	इजलाश प्रमुख न्यायाधीश ।
२०	Capitalis justiciarius.	The chief justice.	प्रधानन्यायाधीश ।
२१	Capitalis plegius.	Chief pledge or surety.	धितो वा जमानत दिने मुख्य व्यक्ति ।
२२	Capite minutus.	One undergoing civil death.	नागरिक हैसियत (देवानी कानून बमोजिमको) गुमाउँदै गरेको व्यक्ति ।
२३	Capitis diminutio media.	A partial loss of civil status.	व्यक्तिको व्यक्तित्व वा हैसियत मध्यम रूपमा कम हुनु ।
२४	Capitis diminutio minima.	A slight loss of civil status.	व्यक्तिको व्यक्तित्व वा हैसियत न्यूनतम रूपमा कम हुनु ।
२५	Capitis diminutio.	Diminishing of a person's personality or status.	व्यक्तिको व्यक्तित्व वा हैसियत कम हुनु ।
२६	Capittis diminutio maxima.	A complete loss of civil status.	व्यक्तिको व्यक्तित्व वा हैसियत अधिकतम रूपमा कम हुनु ।
२७	Caput genere lupinum.	To bear the head of a wolf. (A person declared as outlawed)	ब्वाँसोको शिर धारण गर्नु (गैरकानूनी काम गर्ने व्यक्ति) (प्राचीन रोमन कानून बमोजिम कुनै कसूरमा आरोप लागेको व्यक्तिले स्वैच्छाले कसूर गरेको स्वीकार नगरेसम्म ब्वाँसोको टाउको सरह हिर्काउने अवस्था)

२८	Caput mortuum.	A matter of thing that is void to all persons for all purposes.	सबै व्यक्तिलाई सबै उद्देश्यकालागि अमान्य वस्तु ।
२९	Carcer ad homines custodiendos, non ad puniendos, dari debet.	A prison should be assigned to the custody and guarding, not a punishment of persons.	कारागार व्यक्तिलाई दण्ड दिनकोलागि होइन, उसलाई थुनामा राख्न र सुरक्षा गर्नकालागि हो ।
३०	Carta de foresta.	Laws of the forest.	वनसम्बन्धी कानून ।
३१	Carta debet esse intentio, et narratio, et certum fundamentum, et certa res que educitur in judicium.	The intention, declaration, foundation and matter brought to judgment ought to be certain.	मनसाय, घोषणा, आधार, विषयवस्तु र फैसलामा उल्लेख भएका कुराहरू निश्चित हुनुपर्छ ।
३२	Carte blanche.	Complete freedom to act as one chooses, unlimited discretionary power.	छनौट गरेको काममा पूर्ण स्वतन्त्रता, असीमित स्वविवेकीय अधिकार ।
३३	Case primae impressionis.	A case of first impression; a case for the determination of which no precedent can be found.	नजिर स्थापित भई नसकेका नयाँ मुद्दाहरू ।
३४	Cassetur billa.	A judgment quashing a plea in abatement.	दुरुत्साहन सम्बन्धी दाबीलाई खारेज गर्ने फैसला ।
३५	Cassetur breve.	A judgment upholding defendant's plea in abatement.	दुरुत्साहन सम्बन्धी प्रतिवादीको दाबीका पक्षमा भएको फैसला ।
३६	Casu consimili.	In a similar case.	उस्तै प्रकृतिको मुद्दामा ।
३७	Casualiter et per infortuniam, et contra voluntatem suam.	Accidentally and involuntarily.	संयोगवश तथा अनिच्छापूर्वक ।
३८	Casus amissionis.	The occasion or circumstances of the loss of document.	लिखतको हानिनोकसानी भएको अवस्था ।
३९	Casus belli.	An act or event that provokes or is used to justify war. (Literally, "an occasion of war").	युद्धको बहाना वा युद्धको निहाँ ।
४०	Casus foederis.	A case falling within the provisions of a treaty.	सन्धिको प्रावधानभित्र पर्ने विषय ।

४१	Casus fortuitus non est sperandus; et nemo tenetur divinare.	A fortuitous event is not to be foreseen; and no person is bound to foresee it.	अप्रत्याशित घटनाको पूर्वानुमान गर्न सकिंदैन र त्यसमा कसैलाई जिम्मेवार बनाउन सकिन्न ।
४२	Casus fortuitus.	An unexpected event beyond human control.	मानवीय नियन्त्रण बाहिरको अप्रत्याशित घटना ।
४३	Casus major.	An unusual event.	असाधारण घटना, विपद् ।
४४	Casus omissus it oblivioni datus dispositioni communis juris relinquitur.	An omitted or forgotten case is left to the disposal of the common law.	कानूनले सम्बोधन नगरेको वा विर्सिएको विषय कमन ल बाट निरुपण हुन्छ ।
४५	Casus omissus.	A situation omitted from or not provided for by statute or regulation and therefore governed by the common law.	कानूनमा व्यवस्था नभएको वा कानूनबाट सम्बोधन नभएको परिस्थिति ।
४६	Catalla reputantur inter minima in lege.	Chattels are regarded in law among things of lesser importance.	कानूनले (अचल सम्पत्तिको तुलनामा) चल सम्पत्ति (पशु धन) लाई कम महत्व दिन्छ ।
४७	Catallis captis nomine districtonis.	Chattels taken in name of distress. A writ permitting a landlord who is owed rent to a distract the doors, windows etc of the tenant's house.	बहाल वा कुत नदिएको कारणले घरजग्गाधनीले कुत वा भाडावालाको घरको झ्याल, ढोका इत्यादि जफत गर्न सक्ने न्यायिक आदेश ।
४८	Catoniana regula.	A Roman law rules that lapse of time will not cure which was invalid at the outset.	हदम्याद सकिए पछि प्रारम्भदेखिनै अमान्य हुने र उपचार नहुने प्राचीन रोमन कानून ।
४९	Causa adulteri.	By reason of adultery.	व्यभिचारको कारणले ।
५०	Causa causae est causa causati.	The cause of a cause is the result of the cause.	कुनै कारण हुनुको कारण नै त्यस्तो कारणको परिणाम हो ।
५१	Causa causans.	An immediate or effective cause (substantive cause)	तत्कालिन वा सारभूत कारण ।
५२	Causa cognita.	The cause that was inquired into.	जाँचबुझ गरिएको कारण ।
५३	Causa data et non secuta.	Consideration given and not followed.	कुनै विषयमा राय दिइएको तर त्यसलाई अनुशरण नगरिएको ।

५४	Causa data non secuta.	The consideration having failed.	प्रतिफल नदिइएको ।
५५	Causa debendi.	The grounds of debt.	ऋण लिएको आधार ।
५६	Causa et modus transferande dominii	The title and manner of transferring property.	सम्पत्तिको हक हस्तान्तरण र हस्तान्तरणको विधि ।
५७	Causa falsa.	An untrue ground or motive; a cause or title wrongly thought to be just or legal.	असत्य आधार वा मनसाय, गलत धारणाले न्यायोचित वा कानूनसम्मत भनिएको कारण वा जिकिर ।
५८	Causa hospitandi.	For the purpose of being received as a guest.	अतिथिको रूपमा स्वागत गर्ने प्रयोजनकोलागि ।
५९	Causa impotentiae.	By the cause of impotence	नपुंशकताको कारण ।
६०	Causa justa.	Just cause.	न्यायोचित कारण, मनासिब कारण ।
६१	Causa mortis.	Made or done in contemplation of one's impending death.	आफ्नो मृत्यु हुन लागेको अनुभूति गरी गरेको काम ।
६२	Causa patell.	The cause of reason is apparent.	तर्कको कारण आफैमा स्पष्ट हुन्छ ।
६३	Causa praelleagata.	For the aforesaid reasons.	उल्लिखित कारणहरू बमोजिम ।
६४	Causa propinqua (Proxiama), non remota spectatur.	The immediate and not the remote cause are to be considered.	तत्कालीन र परिस्थितिजन्य कारणलाई ध्यान दिनुपर्छ ।
६५	Causa proxima non remota spectatur.	The immediate, not the remote cause, is to be considered.	घुमाउरो कारण नभई सन्निकट कारणलाई विचार गर्नुपर्छ ।
६६	Causa proxima.	The proximate cause, nearest or immediate cause.	सन्निकट कारण ।
६७	Causa qua supra.	For the reason above stated.	उल्लिखित कारणहरू बमोजिम ।
६८	Causa rei.	Increment of the things. The accessions, appurtenances, or fruits of a thing.	कुनै वस्तुमा भएको वृद्धि, कुनै वस्तुबाट प्राप्त लाभ ।
६९	Causa remota.	A remote or indirect cause.	घुमाउरो वा अप्रत्यक्ष कारण ।
७०	Causa scientiae.	Cause or means of knowledge, the reason or ground of knowledge.	कुनै कुरा जानकारी हुने कुराको आधार (साक्षीले कुनै तथ्य उजागर गरेमा वा जानकारी दिएमा त्यसको आधार) ।

७१	Causa sine qua non.	A cause without which the thing would not have happened; a cause which if it had not existed, the injury would not have been sustained.	त्यस्तो कारण जुन बिना घटना घट्नै सक्दैन (त्यस्तो कारण उत्पन्न नभएको भए घटना हुने नै थिएन) ।
७२	Causa turpis.	A cause or consideration that is base or immoral and therefore not sufficient to support to contractual obligation.	अनैतिक आधार वा प्रतिफलको कारणले करार दायित्व पूरा गर्न पर्याप्त नहुने ।
७३	Causa vaga et incerta non est causa rationabilis.	A vague and uncertain cause is not a reasonable one.	अस्पष्ट र अनिश्चित कारण मनासिब कारण हुन सक्दैन ।
७४	Cause dotes, vite, liberties, fisci, sunt inter favourabilia in lege.	Causes of dower, life, liberty, revenue, are amongs the favourable things in law.	सम्पत्ति (दाइजो), जिउ, ज्यान, स्वतन्त्रता र राजश्व कानूनका उल्लेखनीय (विशेष महत्व दिइएका) विषय वस्तु हुन ।
७५	Cautio juratorio.	A guarantee by oath; a promise on oath made by a defendant sued in his own name that he will remain in the power of the court up to the end of the suit.	शपथ लिई दिइएको जमानत । (प्रतिवादीले मुद्दाको अन्तिम किनार नभएसम्म अदालतको आदेश बमोजिम अदालतको अधीनमा रहने प्रतिबद्धता) ।
७६	Cautio pignoratitia.	Security by way of pledge.	बन्धकीद्वारा सुरक्षण दिइएको ।
७७	Cautio pro expensis.	Security for court costs.	अदालतको खर्चकोलागि दिइएको सुरक्षण ।
७८	Cautio unsufructuaria.	Security is given by a usufructuary to the heir that he would enjoy the subject without abusing or injuring it.	फलोपभोगिले (सम्पत्तिको) हकवालालाई फलोपभोगको सम्पत्ति दुरुपयोग र क्षति नगरी भोगचलन गर्ने कुराकोलागि दिइएको सुरक्षण ।
७९	Cave quid dicis, quando, et cui.	Beware what you say, when and to whom.	तपाईंले कहिले र कोसँग के कुरा भन्नुभएको हो, त्यसमा सचेत रहनुहोस् ।
८०	Caveant consules, ne quid detrimenti respublica capiat.	Let the consul beware lest the republic incur any harmful consequence.	गणतन्त्रमा कुनै किसिमको क्षति हुन नसकोस् भन्ने तर्फ कन्सुलहरू जागरूक (सावधान) हुनुहोस् । (प्राचीन रोमन गणतन्त्रको

			सन्दर्भमा)
८१	Caveat actor.	Let the doer be on his guard.	जसले जे काम गर्दछ, उ नै त्यसको रक्षक होस् ।
८२	Caveat Emptor (simplex commendatio non obligat).	Let the buyer beware (a mere recommendation does not bind)	क्रेता आफै सचेत होस् । (सिफारिस मात्र भएको विषयले बाध्य गर्दैन ।)
८३	Caveat emptor.	Let the buyer beware.	खरिदकर्ता होसियार होस् ।
८४	Caveat emptor; qui ignorare non debuit quod jus alienum emit.	Let a purchaser beware; no one ought in ignorance to buy that which is the right of another.	खरिदकर्ता आफै होसियार होस् । कसैले पनि अर्काको वस्तु अनभिज्ञतापूर्वक खरिद गर्नु हुँदैन ।
८५	Caveat vendor.	Let the seller beware.	विक्रेता आफै होसियार होस् । (विक्रेता आफै जोखिममा काम गरोस् ।)
८६	Caveat viator.	Let the traveller beware.	यात्रा गर्ने व्यक्ति आफै होसियार होस् । (आफै जोखिममा यात्रा गरोस् ।)
८७	Cavendum est a fragmentis.	Beware of fragments.	खण्डिकरण उपर होसियार हुनुहोस् ।
८८	Cavendum est ne major poena quam culpa sit.	Care should be taken that the punishment does not exceed the offence.	कसूरको मात्रा भन्दा सजाय बढी नगर्न सावधानी अपनाउनु पर्दछ ।
८९	Cedit viribus aequum, victaque pugnaci iura sub ense iacent.	Right gives way to force, and justice lies conquered beneath the aggressive sword.	अधिकार शक्तिको मार्गमा गएमा न्याय धारिलो तरवार मुनि पराजित हुन्छ ।
९०	Cedunt arma togae.	Let arms yield to the toga, i.e., let war yield to peace.	युद्धको ठाउँ शान्तिले लेओस् ।
९१	Census regalis.	The royal revenue, including forfeitures to the crown.	सरकारी राजश्व ।
९२	Cepi corpus et est in custodia.	I have taken the body and he/she is in custody.	(अदालतको आदेश बमोजिम) कसैलाई नियन्त्रणमा लिई हिरासतमा राखिएको ।

९३	Cepi corpus et est languidum.	I have taken the body and prisoner is sick.	पकाउ गरेको बन्दी विरामी भएको छ ।
९४	Cepi corpus et paratum habeo.	I have the body and I have it ready; a form of return for a writ.	(अदालतको आदेश बमोजिम) कसैलाई नियन्त्रणमा लिएको र उपस्थित गराउन तयार रहेको ।
९५	Cepi corpus.	I have taken the body; a form of return of warrant for the arrest of a debtor.	(अदालतको आदेश बमोजिम) कसैलाई नियन्त्रणमा लिने काम ।
९६	Cepit et asportavit.	Took and carried away.	नियन्त्रणमा लिई अन्यत्र लैजाने काम (लुटपिटको सन्दर्भमा) ।
९७	Cepit et abduxit.	Took and led away.	नियन्त्रणमा लिई अन्यत्र लैजाने काम ।
९८	Certa debet esse intentio, et narratio et certum fundamentum, et certa res quae deducitur in judicium.	The intention, declaration, foundation, and matter brought to judgement ought to be certain.	मनसाय, घोषणा, आधार, विषयवस्तु र फैसलामा उल्लेख भएका कुराहरू निश्चित हुनुपर्छ ।
९९	Certans de damno vidanto.	Striving to avoid a loss.	हानिनोक्सानी रोकन प्रयत्न ।
१००	Certans de lucro captando.	Striving to make a gain or to obtain an advantage.	लाभ वा फाइदा पाउन (गरिने) प्रयत्न ।
१०१	Certis rebus certa signa praecurrent.	Certain rights precede certain events.	केही अधिकारहरू कुनै घटनाभन्दा पहिले नै प्रयोगमा आएका हुन्दैन् ।
१०२	Certum an et quantum debeatur?	Is there a debt due at all and what is its amount?	तिर्न बाँकी कुनै ऋण छ ? छ भन्ने कति रकम छ ?
१०३	Certum est quod certum reddi potest.	That is certain which is able to be rendered certain.	जुन कुरा हुने निश्चित गराउन सकिन्दै त्यो कुरा निश्चित हुन्दै ।
१०४	Cessa regnare, si non vis judicare.	Cease to rule, if you do not wish to judge.	न्याय दिन इच्छा छैन भने कारबाही रोक्नुहोस् ।
१०५	Cessante causa, cessat effectus.	When the causes cease, the effect ceases.	कारण रोकिएमा प्रभाव रहन्न ।
१०६	Cessante ratione legis, cessat ipsa lex.	The reasoning of law ceasing, the law itself ceases.	कानूनको विवेकशीलता गुमेमा कानूनको नै अन्य हुन्दै ।

१०७	Cessante statu primitivo, cessat derivativus.	The original state ceasing, that which is derived from it ceases.	मूल नै बन्द भएमा त्यसबाट निःसूत हुने कुरा रोकिन्छ ।
१०८	Cesset executio.	A order directing a stay of execution.	कार्यान्वयन स्थगन गर्न दिइएको आदेश, स्थगन आदेश ।
१०९	Cesset processus.	An order directing a stay of proceedings of an action.	कारबाही स्थगन गर्न दिइएको आदेश ।
११०	Cessio bonorum.	A voluntary surrender of goods or estate by a debtor to his creditors.	ऋणीले आफ्नो साहुलाई स्वेच्छाले चल वा अचल सम्पति सुम्पने काम ।
१११	Cessio fori.	The giving up business.	व्यवसायको त्याग ।
११२	Cessio in jure.	A fictitious surrender in court by which the new title was confirmed.	अदालतमा गरेको काल्पनिक आत्मसम्पर्णले नयाँ हक कायम हुन्छ ।
११३	Cession des biens.	An assignment for the benefit of one's creditors.	कसैका साहूहरूको लाभकालागी सुम्पिएको काम ।
११४	C'est le crime qui fait la honte, et non pas l'echafaud.	It is the crime, which causes the shame, and not the scaffold.	जुन कुराबाट शर्म हुन्छ, त्यो अपराध हो, फाँसीस्थल होइन ।
११५	Cestui que vie.	A person for the duration of whose lifetime an estate has been granted.	व्यक्तिको जीवनभरकालागी प्रदान गरिएको सम्पत्ति, जिउनी ।
११६	Cestui que.	The one who, e.g. trust.	त्यही व्यक्ति (उदा: गुठी) ।
११७	Cestuy, que doit inheriter al pere, doit inheriter al fils.	He who should inherit from the father should inherit from the son.	बाबुको अपुताली पाउँछ भने छोराको पनि पाउँछ ।
११८	Cetera disunt.	The rest is missing.	बाँकी अलप भएका, पत्ता नलागेका, हराएका, बेपत्ता भएका ।
११९	Ceteris maior qui melior.	He is greater than another who is better.	उहाँ अरुभन्दा महान र उत्तम हुनुहुन्छ जो राम्रो हुनुहुन्छ ।
१२०	Ceteris paribus.	Other things being equal.	अन्य कुराहरू समान भएमा ।
१२१	Charge-d'affaires.	A diplomatic representative.	कार्यबाहक राजदूत (कूटनीतिक प्रतिनिधि) ।
१२२	Charta communis.	A common deed, an indenture.	सबैलाई मान्य भएको समझौता ।

१२३	Charta de non ente non valet.	A charter or deed of a thing not in being, is not valid.	लिखतसँग सम्बन्धित विषय वस्तु नरहेमा लिखत मान्य हुँदैन ।
१२४	Charta partita.	A charter-party.	पानी जहाजबाट हुने ढुवानी सम्बन्धी लिखत ।
१२५	Chartae libertatum.	The charters of liberties.	स्वतन्त्रताको बडापत्र ।
१२६	Chartarum super fidem, mortuis testibu, ad patriam, de necessitudine, recurrendum est	The witnesses being dead, it must be referred, as to the truth of charters, out of necessity, to the truth of charters.	कुनै लिखतको सत्यता पुष्टि गर्न त्यसमा रहेका साक्षीको मृत्यु भएको अवस्थामा आवश्यकताको कारणबाट त्यस्तो लिखतलाई नै आधार लिइनुपर्छ ।
१२७	Chasque expert doibt estre creu en son art.	Every expert ought to believe in his own art.	प्रत्येक विज्ञले आफ्नो कलामा विश्वास गर्नु पर्दछ ।
१२८	Chi e in difetto, e in suspecto.	Who is at fault is suspected.	जसले त्रुटि गरेको हुन्छ, उसैप्रति शंका गरिन्छ ।
१२९	Chi paga debito, fa capitale.	He who pays his debt increase his capital.	जसले आफ्नो ऋण चुक्ता गर्दछ त्यसले आफ्नो पूँजी बढाउँदछ ।
१३०	Chia li pu ho wai jen chi.	When family quarrel outsiders laugh.	परिवारमा झगडा भए बाहिरीहरू हाँस्न ।
१३१	Chirographum apud dibilitorem repertum presumitur solutum.	A deed or bond found with the debtor is presumed to be paid.	ऋणीसँग तमसुक भेटिएमा ऋण तिरको अनुमान गरिन्छ ।
१३२	chirographum non extans presumitur solutum.	A written obligation which does not exist is presumed to have been paid.	लिखित रूपमा भएको दायित्वको प्रमाण फेला नपरेमा दायित्व पूरा गरेको अनुमान गरिन्छ ।
१३३	Cim par delictum est duorum smper oneratur petitor et melior habetur possessoris causa.	When both parties are equally in fault the plaintiff must always fail and the cause of him in possession be preferred.	दुवै पक्षको समान त्रुटि भएमा वादीको दाबी पुराईन र जसको भोगमा (सम्पत्ति) रहेको छ, उसैलाई प्राथमिकता दिनुपर्छ ।
१३४	Circuitus est evitandus.	Circuitu is to be avoided.	अनावश्यक घुमाउरो (कायदिधि) त्यागनु पर्छ ।

१३५	Circuitus est evitandus; et boni judicis est lites derimere, ne lis ex lite oriatur.	Circuit is to be avoided; and it is the duty of a good judge to determine litigations, lest one lawsuit arise out of another.	अनावश्यक घुमाउरो (कार्यविधि) त्यागनु पर्छ, कुनै एक मुद्दामा निर्णय गर्दा अर्को मुद्दा सिर्जना हुन नदिनु असल न्यायाधीशको कर्तव्य हो ।
१३६	Circum sacra.	About or concerning sacred things.	पवित्र वस्तुको सम्बन्धमा ।
१३७	Citatio ad reassumendam causam.	A summons to take up a cause.	मुद्दा सकार गर्नकोलागि जारी भएको इतलायनामा । (देवानी मुद्दामा कुनै पक्षको मृत्यु भएमा निजको हकबालालाई मुद्दा सकार गर्न दिने सन्दर्भमा)
१३८	Citatio est de jure naturali.	The citation by the court is the natural law.	अदालतबाट भएको निष्कर्ष आफैमा प्राकृतिक कानून हो ।
१३९	Citationes non concedantur priusquam exprimatur super quare fieri debet citatio.	Citations are not to be granted until it is shown concerning what matter the citation ought to be made.	कुन विषयमा इतलायनामा जारी गर्ने भन्ने कुराको कारण नदेखाएसम्म इतलायनामा जारी हुँदैन ।
१४०	Citra causa cognitiomen	Without investigating the cause.	अनुसन्धान बिनाको कारण ।
१४१	Cives magistratibus pareant, magistrates legibus.	The magistrate should obey the law; the people should obey the magistrate.	निर्णयकर्ताले कानून पालना गर्नुपर्छ, निर्णयकर्ताको आदेश सबैले पालना गर्नुपर्छ ।
१४२	Civilis ratio civilia jura corrum pre potest naturalia non vero utique.	Civil or legal rights obligation or laws may be abrogated for a civil or legal reason, but never natural ones.	कानूनी अधिकार वा देवानी दायित्व प्राकृतिक कारणबाट नभई कानूनी वा देवानी कारणबाटै खारेज गर्न सकिन्छ ।
१४३	Civiliter mortuus.	Civilly dead ; death to civil right.	नागरिक अधिकारको समाप्ति ।
१४४	Civitatis amissio.	Loss of citizenship.	नागरिकताको समाप्ति ।
१४५	Cjus per errorem dati repetitio est, ejus consulto dati, donatio est.	He who gives a thing by mistake may recover it, but if he gives deliberately, the gift is complete.	कसैले गल्तीले कसैलाई कुनै चीज दिएकोमा फिर्ता लिन सकिन्छ, तर जानी जानी दिएकोमा त्यो उपहार सरह हुन्छ र फिर्ता लिन सकिन्न ।

१४६	Clam delinquentes magis puniuntur quam palam.	Those who offend in secret should be more severely punished than those who do so openly.	जसले खुसुक (गोप्य रूपमा) कसूर गर्दछ, उसलाई खुला रूपमा कसूर गर्ने भन्दा बढी सजाय हुनुपर्छ ।
१४७	Clara non sunt interpretanda.	What is clear does not need interpretation.	जुन कुरा स्वयंमा स्पष्ट छ, त्यसमा व्याख्या आवश्यक पर्दैन ।
१४८	Clare constant.	It clearly appears.	स्पष्टः ।
१४९	Clausula derogatoria.	The derogatory clause: the clause which impinges upon authority not to be denied.	अपवादयुक्त प्रावधान, जुन प्रावधानले अछितयारी उपर प्रभाव पार्दछ, त्यसलाई इन्कार गरिन्न ।
१५०	Clausula generalis de residuo non ea complectitur, que non ejusdem sint generis cum iis que speciatim dicta freint.	A general clause of reminder does not embrace those things which are not of the same kind with those which had been specially mentioned.	जुन कुरा विशेष रूपमा नै उल्लेख गरिएका छन् र एकै प्रकारका छैनन् त्यस्ता कुराहरू सामान्य प्रावधानभित्र समावेश भएको मानिँदैन ।
१५१	Clausula generalis non refertur ad expressa.	General clause does not referred to things expressed.	स्पष्ट रूपमा बोलिएका (सम्बोधन भएका) विषयलाई सामान्य प्रावधानको सन्दर्भ रहन्न ।
१५२	Clausula generalis non refertur ad expressa.	A general clause does not refered to things expressed.	सामान्य प्रावधानले स्पष्ट रूपमा उल्लेख भएका कुरालाई जनाउँदैन ।
१५३	Clausula inconsuetae semper inducunt suspicionem.	Unusual clause always arouse suspicion.	असामान्य प्रावधानले सदैव शंका उब्जाउँछ ।
१५४	Clausula que abrogationem excludit ab initio non valet.	A clause (in a law) which precludes its abrogation is void from the beginning.	खारेजीलाई बाहेक गर्ने प्रावधान प्रारम्भदेखि नै बदर हुन्छ ।
१५५	Clausula vel dispositio inutilis per presumptionem vel causam remotam ex post facto non fulcitur.	An unnecessary clause or disposition is not upheld by a remote presumption or a cause arising after the event.	अनावश्यक प्रावधान वा उल्लेखनलाई अनुपयुक्त अनुमान वा घटना पछि उत्पन्न हुने कारणबाट सदर गर्न सकिन्न ।
१५६	Clausule inconsuetae semper inducunt	Unusual clauses always excite suspicion.	असामान्य प्रावधानले सदैव शंकालाई ठाउँ दिन्छ ।

	suspicionem		
१५७	Clausum fregit.	A writ for land trespass.	जमिनमा अनाधिकृत प्रवेश बापत जारी हुने अदालतको आदेश ।
१५८	Clavis curiae.	The keys of the court.	अदालतका मुख्य न्यायिक अधिकारी ।
१५९	Clavus clavo pellitur, consuetudine quam E ratione.	A nail is driven out by another nail, habit is overcome by habit.	एउटा किलालाई अर्को किलाले उखेले जस्तै एउटा स्वभावलाई अर्को स्वभावले प्रतिस्थापन गर्दछ ।
१६०	Clericus et agricola et mercator, tempore belli, ut oret, colat, et commutet pace frunntr.	Clergymen, farmers and merchants enjoy peace in time of war, so that they may preach, cultivate the soil and trade.	पादरी, किसान तथा व्यापारीले क्रमशः प्रार्थना, खेतीपाती र व्यापार गर्ने हुनाले युद्धका बखत पनि शान्तिको अनुभूति गर्दछन् ।
१६१	Clericus merecati.	The clerk of the market	बजार व्यवस्थापन अधिकारी ।
१६२	Cogitationis penam nemo meretur.	No man deverse punishment for a thought.	विचारकोलागि कसैलाई पनि सजाय भागी बनाइदैन ।
१६३	Cogitationis poenam nemo patitur.	No one suffers punishment for mere intent.	मनसायको कारणले मात्र कसैलाई पनि सजायभागी बनाउनु हुँदैन ।
१६४	Cogiti ergo sum.	I am thinking, therefore I exist.	मैले विचार गर्न सकदछु, त्यसैले मेरो अस्तित्व रहेको छ । (फ्रान्सीसी दार्शनिक Rene Descartes को दर्शन)
१६५	Cognitionis poenam nemo patitur.	No one shall be punished merely on the basis of intent.	मनसायको आधारमामात्र कसैलाई सजाय हुँदैन ।
१६६	Cognovit actionem relicta verificatione.	Confession of judgement after pleading and before trial, the defendant confessing the plaintiff's cause of action and withdrawing and abandoning his defense or other procedures taken by him.	मुद्दाको बहस भइसकेपछि निर्णय नहुँदै न्यायिक प्रकृयामा प्रतिवादीले गरेको साविती । प्रतिवादीले वादीको दावीमा गरेको स्वीकारोक्ति र प्रतिरक्षा फिर्ता लिने कार्य ।
१६७	Cognovit actionem.	(He has confessed the action.) A defendant's written confession of an action brought against him to which he has no available defense.	(आफू विरुद्धको आरोपमा साविती) आफ्नो विरुद्ध भएको दावीमा प्रतिवादीले गरेको लिखित साविती ।

१६८	Cohaeredes sunt quasi unum corpus, propter unitatem juris quod habent.	Co-heirs are deemed as one-person account of the unity of right, which they possess.	सह-हकवालाहरूले एउटै अधिकार पाउने हुनाले निजहरू एक व्यक्ति सरह मानिन्छन् ।
१६९	Cohaeredes una persona censemur, propter unitatem juris quod habent.	Co-heirs are regarded as one person because they hold under unity of right.	सह-हकवालाहरूले एउटै अधिकार धारण गर्ने हुनाले निजहरू एक व्यक्ति मानिन्छन् ।
१७०	Coheredes sunt quasi unum corpus or una persona censemur, propter unitatem juris quod habent.	Co-heirs are deemed as one body, one person, on account of the unity of right which they possess.	सह-हकवालाहरूले एउटै अधिकार पाउने हुनाले निजहरू एक व्यक्ति वा निकाय सरह मानिन्छन् ।
१७१	Collatio bonorum.	Equal distribution of the property jointly owned by various persons.	विभिन्न व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको संयुक्त सम्पत्तिको बराबरी हुने गरी गर्ने वण्डा ।
१७२	Collatio signorum.	A comparison of seals.	पहिचानकोलागि छापको तुलना ।
१७३	Colligendum bona defuncti.	For the collection of the goods of the deceased.	मृतकको स्वामित्वमा रहेको वस्तुको संकलनकालागि ।
१७४	Colore officii.	By apparent, claimed, or pretended authority of the particular office or position held.	सार्वजनिक पदमा रहेको दाबी, नपाएको पगरी पाएको दाबी ।
१७५	Com confitente sponte mitius est agendum.	When a person makes a voluntary confession, he should be treated the more gently.	कुनै व्यक्ति स्वैच्छाले साबित हुन्छ भने निजलाई बढी भद्र तरिकाबाट व्यवहार गर्नुपर्छ ।
१७६	Combustio domorum.	House burning; arson.	घरको आगलागी ।
१७७	Comitas inter communitates.	Comity between states comitia.	अन्तर्राष्ट्रिय सौहार्दता, राज्यहरूले परस्परमा एकअर्काको कानून र परम्परालाई मान्यता दिएको अवस्था ।
१७८	Comity inter gentes.	The comity of or between nations.	राष्ट्रहरूको वा बीचको सौहार्दता ।

१७९	Commercium jure gentium commune esse debet, et non in monopolium et privatum paucorum questum convertrndum.	Commerce, by the law of nations, ought to be common, and not converted to monopoly and a private gain of a few.	राष्ट्रहरूको कानून बमोजिम व्यापार सबैकोलागि साझा हुनुपर्छ र केहीलाई एकाधिकार र निजी लाभ हुने गरी रूपान्तरण गर्नु हुँदैन ।
१८०	Commercia belli.	Commercial dealing or contract between nations at war.	युद्धरत राज्यहरूबीच भएको व्यापारिक कारोबार वा सम्झौता ।
१८१	Commissari lex.	The right of a seller on credit to rescind upon nonpayment of the price.	उधारेमा वस्तु बिक्री भएकोमा मूल्य भुक्तानी नगरेमा करार अन्त गर्ने बिक्रेताको अधिकार ।
१८२	Commitas legum.	Comity of laws.	कानूनको सौहार्दता, राज्यहरूले परस्परमा एकअर्काको कानून र परम्परालाई मान्यता दिएको अवस्था ।
१८३	Commodatum astimatum.	A valued commodity, in the ordinary case the borrower was not liable for the subject lent if it perished without his fault, it perished to the owner.	सामान्य कारोबारमा ऋणीको त्रुटि बिना कुनै वस्तु नष्ट भएमा निज जवाफदेही हुने छैन र त्यस्तो वस्तुका धनीको नै नष्ट भएको मानिनेछ ।
१८४	Commodum ejus esse debet cuius periculum est.	He who takes the risk should have the profit.	जोखिम उठाउनेले नाफा कमाउँछ ।
१८५	Commodum ex injuria non oritur.	Benefit does not arise from wrong doing.	गलत कामबाट फाइदा प्राप्त हुँदैन ।
१८६	Commondum ejus esse debet cuius periculum est.	He who takes the risk should have the profit.	जसले जोखिम लिन्छ उसले फाइदा लिन पाउनु पर्दछ ।
१८७	Commondum ex injuria non oritur.	An advantage or profit cannot arise from the violation of legal right.	कानूनी अधिकारको उल्लंघनबाट लाभ वा मुनाफा लिन सकिन्दैन ।
१८८	Commondum ex injuria sua non habere debet.	No one should take advantage by each own wrongful act.	गलत कार्यबाट कसैले फाइदा लिन हुँदैन ।

१८९	Commonia (communia) turbariae.	Common of turbary. The right to dig turf (for use as fuel in house) from another's land. A tract of land set aside for the general public's use. An easement under English law to dig turf or peat on a common or on another's land.	जग्गा कमाउनेले जग्गा कमाउन दिनेको जग्गाबाट माटो खन्ने वा झिक्ने सुविधा। सार्वजनिक हितको प्रयोगमा छुट्याइएको जमिन। ब्रिटिश कानून बमोजिम सार्वजनिक जग्गाबाट वा अर्काको जग्गाबाट माटो खन्ने सुविधाभार।
१९०	Commune bonum.	Common good, public welfare.	साझा हित, लोककल्याण।
१९१	Commune placitum.	Civil action (a common plea).	देवानी कारबाही (सामान्य किसिमको दावी)।
१९२	Commune vinculum.	The common bond or tie. The common stock of consanguinity.	साझा बन्धन वा सम्बन्ध। रगतको नाताबाट उत्पन्न हुने सामान्य सम्बन्ध।
१९३	Communes reipublica (civitatis sponsiones).	The obligation common to all the members of a state, which constitute its law.	राज्यका सबै सदस्यहरूलाई समान रूपमा दायित्व हुनु नै कानून हो।
१९४	Communi consilio.	By common consent.	सामूहिक सहमतिबाट।
१९५	Communi observantia non est recedendum.	There should be no departure from common observance or usage.	सामान्य प्रचलन वा अभ्यासबाट विचलन हुन सकिन्न।
१९६	Communia dividendo.	An action to procure a judicial division of common property.	सगोलको सम्पत्ति अंशवण्डा दिने फिराद।
१९७	Communia pasturae.	Common pasture land	सामूहिक प्रयोजनको गौचरन।
१९८	Communia precepta.	Common precepts or rules which constitute the law of the state and are binding upon all its citizens.	सामान्य अवधारणा वा नियमहरू राज्यका कानून हुन्छन् र सबै नागरिकलाई बाध्यात्मक हुन्छन्।
१९९	Communio bonorum.	Common goods.	साझा वस्तु।
२००	Communis annis.	On an average of years, taking one year with another.	औसत वर्षमा।
२०१	Communis error facit jus.	Common errors makes law.	आमरूपमा हुने त्रुटिबाट कानूनको जन्म हुन्छ।
२०२	Communis et recta sententia est, in rebus immobilibus servandum esse jus loci in quo bona sunt	It is common sense and proper that the law of the place in which the property is situated should control immovable	सम्पत्ति भएको ठाउँमा रहेको कानूनले अचल सम्पत्तिलाई नियन्त्रण गर्नु पर्छ।

	sita.	property.	
२०३	Communis opinio.	The common opinion.	आम विचार ।
२०४	Communis scriptura.	A common writing; a deed.	सामूहिक लिखत ।
२०५	Communiter suitata et approbata.	Things which have been commonly used and approved.	सामान्यतया: प्रयोगमा रहेका र स्वीकृत भएका विषय ।
२०६	Comparatio literarum.	An act of comparing writings to ascertain authorship.	लेखक (आधिकारिकता) यकिन गर्न हस्ताक्षर तुलना गर्ने कार्य ।
२०७	Compendia sunt despendia.	Shortcuts are wasteful.	संक्षिप्त मार्ग कालान्तरमा अत्यन्त लामो हुन्छ । (संक्षिप्त मार्ग व्यर्थ हुन्छ, अनर्थ हुन्छ ।)
२०८	Compensatio criminum.	Compensation for crime. (A defense in an action for divorce.)	कसूरबापतको क्षतिपूर्ति (व्यभिचारको कारणबाट सम्बन्धित विच्छेदको उजुरी परेकोमा अर्को पक्षले पनि सोही कारण देखाउँदै गरेको प्रतिरक्षाको सन्दर्भमा) ।
२०९	Compensatio injuriarum.	Compensation for wrongful acts.	हानिनोक्तसानी वा क्षति बापतको क्षतिपूर्ति ।
२१०	Competit assisa.	Basis for legal action, basis for complaint.	उजुरी गर्ने आधार, अदालतमा उजुर गर्ने आधार ।
२११	Compos mentis.	Possessed of mind, of sound mind, memory, and understanding.)	होसठेगानमा रहेको ।
२१२	Compos sui.	Master of one's self.	आत्मनियन्त्रणको अधिकार, मेरो शरीर मेरो अधिकारको भावना (आफ्नो आचरणप्रति आफ्नो नियन्त्रण) ।
२१३	Compromissarii sunt judices.	Mediators or arbitrators are judges.	मेलमिलापकर्ता वा मध्यस्थहरू पनि न्यायकर्ता जस्तै हुन् ।
२१४	Concessio per regem fieri debet de certitudine.	A grant from the king ought to be of that which can be ascertained.	राष्ट्राध्यक्षबाट दिइएको कुनै कुरा निश्चित गर्न सकिने हुनुपर्छ ।

२१५	Concessio versus concedentem latam interpretatio nem habere debet.	A grant ought to have a broad construction against the grantor.	बकसपत्रको लिखतको व्याख्या गर्दा दाताको विरुद्धमा उदारतापूर्वक व्याख्या गरिनुपर्छ ।
२१६	Concilia enim non minuunt mala, sed augent potius.	Counsels do not lessen evils, but rather increase them.	सल्लाहकारको कारणबाट गलत काम कारबाही घट्दैनन् बरु बढ्छन् ।
२१७	Concilium cum ope.	Counsel with aid, aiding and abetting.	(कसूर गर्न) सहयोग गरी सल्लाह दिने, सहयोग साथ दुरुत्साहन गर्ने काम ।
२१८	Concordare leges legibus est optimus interpretandi modes.	To interpret and reconcile laws with laws is the best manner of construing them.	एउटा कानूनको व्याख्या अर्को कानूनसँगको सामन्जस्यतामा गर्नु नै व्याख्याको सर्वोत्तम विधि हो ।
२१९	Concordare leges legibus est optimus interpretandimodus.	To reconcile laws with other law constitutes the best method of interpreting them.	एउटा कानूनको अर्को कानूनसँग सामन्जस्यता राख्दा कानून व्याख्याको सर्वोत्तम विधि कायम हुन्छ ।
२२०	Concubitu prohibere vago.	To forbid a promiscuous intercourse.	मनलागी (छाडा) सहवासको निषेध ।
२२१	Concursus debiti et crediti.	Concurrence of debit and credit.	आम्दानी र खर्चको हिसाव मिलान ।
२२२	Condictio indebiti.	An action for recovery of something taken by someone by mistake.	कसैले गलतीबाट लिएको कुनै चिज फिर्ता गराउन दिइने उजुरी ।
२२३	Conditio beneficialis que statum construit, benigne, secundum verborum intentionem, est interpretanda; odiosam autem, que statum destruit, stricte, secundum verborum proprietatem, accipienda.	Beneficial conditions which create an estate, ought to be construed favourably, according to the intentions of the words; but a condition which destroys an estate is odious, and ought to be construed strictly according to the letter of words.	कुनै सम्पत्ति सिर्जना गर्ने लाभदायक शर्तहरूको व्याख्या गर्दा त्यस्ता शर्तको मनसाय बमोजिम उदारपूर्वक व्याख्या गरिनुपर्छ भने त्यस्तो सम्पत्ति विनाश गर्ने (गुमाउने) शर्तहरूको व्याख्या गर्दा त्यस्ता शब्दहरूको अक्षर बमोजिम कठोरतापूर्वक व्याख्या गर्नुपर्छ ।

२२४	Conditio dicitur, cum quid in casum incertum qui potest tendere ad esse out non esse, confertur	It is called a condition when something is given on an uncertain event which may or may not happen.	कुनै घटना घट्ने वा नघट्ने यकीन नभई कसैलाई कुनै चिज दिने काम ।
२२५	Conditio illicita habetur pro non adiuncta.	An unlawful condition is held not to be binding.	गैरकानूनी शर्त बाध्यात्मक हुँदैन ।
२२६	Conditio praecedens adimpleri debet priusquam sequatur effectus.	A condition precedent must be fulfilled before the effect can follow.	परिणाम उत्पन्न हुनु अघि नै पूर्व शर्त पूरा हुनु पर्छ ।
२२७	Conditio sine qua non.	An indispensable condition.	अपरिहार्य अवस्था र त्यस्तो शर्त जसको अभावमा कुनै कुरा हुँदैन ।
२२८	Conditionem testium tunc inspicere debemus cum signarent, non mortis tempore.	We ought to consider the condition of witness as of the time when they signed, not at the time of the testator's death.	साक्षीको अवस्था इच्छापत्र दिनेको मृत्युका बखत नभई साक्षीले सहीछाप गर्दाका बखत विचार गर्नुपर्छ ।
२२९	Conditiones precedentes stricte interpretande sed non ita de subsequentibus.	Conditions precedent are strictly interpreted, but it is not so with condition subsequent.	पूर्व शर्तहरूको व्याख्या निरपेक्ष रूपमा गरिनु पर्छ र परिणाम पछिका शर्तहरूको आधार लिनु हुँदैन ।
२३०	Conditiones quelibet odiose; maxime autem contra matrimonium et commercium.	Some conditions are odious, but chiefly those which are against commerce and marriage.	मुख्यतः व्यापार तथा विवाहका विरुद्धमा रहेका केही शर्तहरू घृणा योग्य हुन्छन् ।
२३१	Confessio facta in judicio omni probatione major est.	A confession made in judicial proceeding is of greater force than all proof. Judicial admission is stronger than any proof.	अदालतमा गरिएको तथ्यको साविती सबै प्रमाण भन्दा शक्तिशाली हुन्छ ।

२३२	Confessio reicta verific co atione.	Confession of judgment after pleading and before trial, the defendant confessing the plaintiff's cause of action and withdrawing and abandoning his defense or other procedures taken by him.	बहस पछि तर फैसला हुनु अघि प्रतिवादीले गरेको साविति ।
२३३	Confessus in judicio pro judicato habetur, et quodam modo sua sententia dammatur.	A person confessing a judgment is deemed as adjudged, and in a manner is condemned by his own sentence.	जो अदालतमा सावित हुन्छ निज दोषी भएको मानिन्छ, र निजले आफूलाई सजाय गरेको मानिन्छ ।
२३४	Confirmare esd id quod prius infirmum fuit simul firmare.	To confirm is to make firm that which was previously infirm.	पुष्टि गर्नु भनेको पहिले यकीन नभएको कुरा निश्चित गर्नु हो ।
२३५	Confirmare est id quod prius infirmum fuit firmare.	To confirm is to make strong that which was before not strong.	पुष्टि गर्नु भनेको पहिले अपूर्ण भएको कुरा पूर्ण बनाउनु हो ।
२३६	Confirmare nemo potest priusquam jus ei acciderit.	No person can confirm a right before the right shall come to him.	आफूलाई अधिकार प्राप्त हुनु अघि कुनै पनि व्यक्तिले निजको अधिकारको पुष्टि गर्न सक्दैन ।
२३७	Confirmat usum qui tollit abusum.	Misuse of something is no argument against its proper use.	कुनै चिजको दुरुपयोग गरी त्यस्तो चिजको उचित प्रयोग गरेको भन्ने तर्क मान्य हुँदैन ।
२३८	Confirmatio est nulla ubi donum precedens est invalidum.	There is no confirmation where the preceding gift is invalid.	जुन काम कारबाहीबाट भएको परिणाम अमान्य भएको छ, त्यसमा भएको पुष्टिको अर्थ रहन्न ।
२३९	Confirmatio omnes supplet defectus, licet id quod actum est ab initio non valuit.	Confirmation supplies all defects, though that which had been done was not valid from its beginning.	प्रारम्भदेखि नै मान्य नभएको काम कारबाही भए तापनि त्यसको पुष्टिले सम्पूर्ण त्रुटि सच्याउँछ ।
२४०	Confitens reus.	A person who confesses after being charged with the commission of a crime.	अभियोजन भएपछि कसूरमा सावित हुने व्यक्ति ।
२४१	Conge d' appel.	Leave to appeal.	पुनरावेदनको अनुमति ।

२४२	Conge de defaut.	The dismissal of an action by reason of the default of the plaintiff.	वादीको गल्तीको कारणबाट भएको उजुरीको खारेजी ।
२४३	Conjectio causae.	Opening statement, opening argument, a brief synopsis of a case given by an advocate before starting the hearing.	सुनुवाइ प्रारम्भ हुनु अघि कानून व्यवसायीले पेश गर्ने मुद्दाको संक्षिप्त मजबून ।
२४४	Conjectura pietatis.	A presumption or conclusion arising from natural duty.	स्वाभाविक कर्तव्यको कारणबाट उत्पन्न हुन सक्ने अनुमान वा निष्कर्ष ।
२४५	Coniunctio animorum.	The conjunct consent of parties, essential to the contract of marriage.	पक्षहरूको संयुक्त सहमति, वैवाहिक करारकोलागि अत्यावश्यक तत्व ।
२४६	Coniunctim et divisim.	Jointly and severally.	संयुक्त रूपमा वा छुट्टाछुट्टै ।
२४७	Coniuncto mariti et faminae est de jure naturae.	The union of husband and wife is according to the law of nature.	पति र पत्रीको बन्धन प्राकृतिक कानून बमोजिम नै भएको हुन्छ ।
२४८	Consanguineus frater.	Son of someone's father who has a different mother; paternal half brother.	सौतेनी दाजुभाइ ।
२४९	Conscientia legi nunquam contravenit.	Conscience never violates law.	अन्तस्करणले कहिल्यै पनि कानूनको उल्लंघन गर्दैन ।
२५०	Conscientia rei alieni.	The knowledge that the subject possessed is the property of another.	जुन सम्पति भोगाधिकारमा रहेको छ, त्यो सम्पत्ति अर्काको हो भन्ने कुराको जानकारी ।
२५१	Conscientiae detrimentum.	Deterioration of conscience.	विवेकको अधोगति ।
२५२	Consensu regio.	Under the Royal order.	राजकीय आदेश अनुसार ।
२५३	Consensus ad idem.	Meeting of the minds.	पक्षहरूको समान बुझाइ ।
२५४	Consensus est voluntas plurium ad quos res pertinet, simul juncta.	Consensus is the joint will of many persons to whom the things belong.	सर्वसम्मत भनेको कुनै विषयमा विभिन्न व्यक्तिहरूको सामूहिक इच्छा हो ।
२५५	Consensus facit jus.	Consent makes law. The parties make their own law by their agreement.	सहमतिबाट कानून निर्माण हुन्छ । पक्षहरूले समझौताबाट आफ्नो कानून आफै निर्माण गर्दछन् ।

२५६	Consensus non concubitus facit matrimonium; et consentire non possunt ante annos nubiles.	Consent, and not coition, constitutes marriage; and the parties are not able to consent before marriageable years.	सहवासबाट नभई सहमतिबाट विवाह सम्पन्न हुन्छ, विवाहयोग्य उमेर पूरा हुनुअघि पक्षहरूले सहमति व्यक्त गर्न सक्दैनन् ।
२५७	Consensus tollit errorem.	Consent takes away error.	सहमतिले त्रुटिलाई अलग गर्दछ ।
२५८	Consensus voluntas multorum ad quos res pertinet, simul juncta.	Consent is the will of several persons joining simultaneously in one transaction.	सहमति भनेको कुनै कारोबारमा विभिन्न व्यक्तिहरूले सामूहिक (एकैपटक) रूपमा व्यक्त गर्ने इच्छा हो ।
२५९	Consensus, non concubitus, facit matrimonium.	Consent, and not sharing a bed, constitutes marriage.	एउटै विच्छयौनाको प्रयोगबाट नभई सहमतिबाट विवाह हुन्छ ।
२६०	Consentientes et agentes pari poena plectentur.	Persons who consent and those who act are subject to the same penalties.	कुनै कसूर गर्न सहमति दिने र सहमति बमोजिमको काम गर्ने दुवै समान सजायका भागिदार हुन्छन् ।
२६१	Consentire matrimonio non possunt infra nubiles.	Persons under marriageable age cannot consent to marriage.	विवाहयोग्य उमेर नपुगेका व्यक्तिहरूले विवाहको लागि सहमति दिन सक्दैनन् ।
२६२	Consentire videtur qui tacet.	Those who are silent are deemed to have consented. Silence constitutes consent.	(कुनै काम गर्दा) मौन रहने कार्यले सहमति दिएको मानिन्छ । मौनताले सहमति जनाउँछ । (मौन सम्मति लक्षणम् ।)
२६३	Consequentiæ non est consequential.	A consequence is not the result of a consequence.	कुनै परिणाम अर्को कुनै परिणामको प्रतिफल हुँदैन । (अर्थात् कुनै पनि परिणाम कुनै खास कारणको प्रतिफल हुन्छ ।)
२६४	Conservatores pacis.	Conservator of peace.	शान्तिका संरक्षक वा कानून र व्यवस्थाको संरक्षणकर्ता ।
२६५	Consensus in idem placitum et conventio.	Consent and bargain agreed upon touching the same thing.	एउटै विषयमा भएको सहमति र सौदावाजी ।

२६६	Consesus non concubitus facit matrimonium.	Consent, not sexual intercourse, constitute marriage.	सहवासबाट नभई सहमतिबाट विवाह हुन्छ ।
२६७	Consideratio curiae.	The consideration of the court; i.e. the judgement of the court implying consideration or study.	अदालतबाट विचार भएको विषय ।
२६८	Consideratum est per curiam.	A matter already considered by the court.	अदातलबाट न्यायिक रोहमा विचार भइसकेको विषय ।
२६९	Consilia ex evento, non ex voluntate (lilero).	Advice is judged by results and not by intentions.	सल्लाहको मूल्यांकन मनसायबाट नभई परिणामबाट गरिन्छ ।
२७०	Consilia multorum requiruntur in magnis.	The advice of many is required in great affairs.	ठूलो विषयमा निर्णय गर्दा धेरैको सल्लाह आवश्यक हुन्छ ।
२७१	Consilium inveniunt multi sed docti explicant.	Many receive advice but only the wise profit by it.	धेरैले सल्लाह लिन्छन् तर बुद्धिमानले मात्र त्यसबाट फाइदा लिन्छ ।
२७२	Consilium verum dare audeamus libere.	Dare to give true advice with all frankness.	पूर्ण स्पष्टताका साथ दिइने सही (सत्य) सल्लाह ।
२७३	Consortio malorum me quoque malum facit.	The companionship of the wicked makes me wicked also.	दुर्जनको संगतले दुर्जन बनाउँछ । (संगत गुनाको फल ।)
२७४	Consortium vicinorum.	The society of one's neighbours.	छिमेकीहरूको समुदाय वा समाज ।
२७५	Constat de persona.	It is evident as to be person meant.	जुन व्यक्ति खोजिएको हो, त्यही व्यक्ति हो भन्ने प्रमाण ।
२७६	Constat de subjecto.	It is clear as to the subject matter (of a deed or transaction).	जुन विषयवस्तु खोजिएको हो, सोही विषयवस्तु स्पष्ट भएको अवस्था ।
२७७	Constitutiones tempore posteriores potiores sunt his que ipasas precesserunt.	Previous laws are deemed to be repealed by the later laws.	पछि बनेको कानूनले अघि बनेको कानूनलाई प्रतिस्थापन गरेको मानिन्छ ।

२७८	Constitutum esse eam domum unicuique nostrum debere existimari, ubi quisque et fabulas haberet, suarumque reeum constitutionem fecisset.	An establishment (home) is a place where one may have residence, one may keep one's books and one may operate one's profession.	घर भनेको त्यस्तो ठाउँ हो, जहाँ प्रत्येक व्यक्तिको निवास रहन्छ, निजका किताबहरू रहन्छन् र निजको पेशा सञ्चालन हुन्छ ।
२७९	Constructio legis non facit injuriam.	The construction of law does not cause any injury.	कानूनको व्याख्याले कसैलाई हानिनोक्सानी गर्दैन ।
२८०	Consue tudo natura potentior est.	Custom is stronger than nature.	परम्परा प्रकृति भन्दा बलियो हुन्छ ।
२८१	Consuetudo contra rationem introducta, potius usurpatio quam consuetudo appellari debet.	Custom contrary to rationality is not considered a custom rather self aspiration.	विवेक विरुद्धको परम्परालाई परम्परा मानिनैन र यो केवल मनोकांक्षा हुन्छ ।
२८२	Consuetudo curiae.	The custom or usage of the court.	अदालतको कामकारबाहीमा प्रयुक्त परम्परा वा प्रचलन ।
२८३	Consuetudo debet esse certa; nam incerta pro nullis habentur.	A custom must be fixed, for if variable, it is held of no account.	परम्परा निश्चित हुनु पर्दछ, अनिश्चित भएमा त्यसको अर्थ रहन्न ।
२८४	Consuetudo est optimus interpres legum.	Custom is the best interpreter of laws.	परम्परा कानूनको सर्वोत्तम व्याख्याता हो ।
२८५	Consuetudo et communis assuetudo vinit legam non scriptam, si sit specialis; et interpretatur legem scriptam, si lex sit generalis.	Custom and common usage overcome the unwritten law, if it be special; and interpret the written law if it be general.	परम्परा तथा प्रचलन विशेष प्रकृतिको भएमा यसले अलिखित कानूनलाई परास्त गर्दछ र सामान्य प्रकृतिको भएमा यसले लिखित कानूनको व्याख्यामा संघाउँछ ।
२८६	Consuetudo ex certa causa rationabili usitata privat communem legem.	A custom grounded on a certain and resonable cause supersedes the common law.	निश्चित तथा मनासिव कारणको आधारमा निर्माण भएको परम्पराले सामान्य कानूनलाई प्रतिस्थापन गर्दछ ।

२८७	Consuetudo licet sit magnae auctoritatis, nunquam tamen prejudicat manifestae veritati.	A custom, though it be of great authority, should never prejudice manifest truth.	जतिसुकै ठूलो आधिकारिकता भएको परम्परा भए तापनि यसले शाश्वत सत्यलाई प्रतिकूल प्रभाव पार्न सक्दैन ।
२८८	Consuetudo loci observanda est.	The custom of the place should be observed.	स्थान विशेषको परम्पराको पालना हुनु पर्छ ।
२८९	Consuetudo mercatorum.	Commercial custom.	व्यापारिक परम्परा ।
२९०	Consuetudo neque injuria oriri neque tolli potest.	Custom can neither arise from, nor be taken away by, wrong practice.	गलत अभ्यासबाट परम्परा सिर्जना हुन पनि सक्दैन र लोप हुन पनि सक्दैन ।
२९१	Consuetudo pro lege servatur.	Custom is observed as laws.	परम्परालाई कानून सरह पालना गरिन्छ ।
२९२	Consuetudo regnt Anglie est lex Anglie.	The custom of England is the law of England.	बेलायतको परम्परा बेलायतका लागि कानून हो ।
२९३	Consuetudo semel reprobata non potest amplius induci.	Custom once disallowed cannot be again alleged.	एकपटक अस्वीकार गरिएको परम्परालाई पर्याप्त प्रमाण बिना पुनः अपनाउन सकिन्न ।
२९४	Consuetudo volentes duci; lex nolentes trahit.	Custom leads the willing; law drags the unwilling.	इच्छुकलाई परम्पराले डो-न्याउँछ, अनिच्छुकलाई कानूनले बाध्य पार्छ ।
२९५	Consuetudo, licet sit magne auctoritatis, nunquam tamen prejudicat manifeste veritati.	A custom, though it be of great authority, should never, however, be prejudicial to manifest truth.	जतिसुकै आधिकारिक भए तापनि परम्पराले सत्यलाई ओझेल पार्न सक्दैन ।
२९६	Consuetudo est optima legum interpres.	Custom or usage is the best interpreter of laws.	परम्परा वा प्रचलन कानूनको सर्वोत्तम व्याख्याता हो ।
२९७	Contemporanea expositio est optima et fortissima in lege.	A contemporary exposition is the best and strongest in law.	कानूनको व्याख्यामा विद्यमान अवस्थाको आधार नै सर्वोत्तम र बलियो हुन्छ ।

२९८	Contemporanea expositio.	The interpretation of a document in the sense in which it would have been interpreted at the time of its making. (This principle is applied particularly to the interpretation of ancient documents.)	कुनै लिखतको व्याख्या गर्दा त्यस्तो लिखत गर्दाका बखत जसरी व्याख्या हुन सक्दैन्यो त्यसरी नै व्याख्या गर्नु पर्दछ । (विशेषगरी यो सिद्धान्त प्राचीन लिखतको व्याख्या गर्दा अपनाइन्छ) ।
२९९	Contestatio litis.	Contestation of suit.	मुदामा पक्ष विपक्षको वाद प्रतिवाद ।
३००	Contra bonos mores.	Against good morals.	नैतिकताको विरुद्ध ।
३०१	Contra fictionem non admittitur probatio.	No proof is admitted against fiction.	काल्पनिक कुराको विरुद्धमा प्रमाण स्वीकार्य हुँदैन ।
३०२	Contra fidem tabularum nuptialium.	Against the good faith of the marriage contract.	बैवाहिक करारको सद्वावना विरुद्ध ।
३०३	Contra formam statuti.	Against the form of the statute.	संसदबाट पारित भएको ऐनको स्वरूपको विरुद्धमा ।
३०४	Contra jus.	Against the law.	कानूनको विरुद्ध, कानूनको विपरित ।
३०५	Contra jus belli.	Contrary to the law of the war.	युद्धको कानून विपरीत ।
३०६	Contra legam.	Against the law.	कानून विपरीत ।
३०७	Contra legem et statuta.	Against law and statute.	कानून तथा ऐन विपरीत ।
३०८	Contra legem facit qui id facit quod lex prohibet; in fraudem vero qui, salvis verbis legis, sententiam ejus circumvenit.	One who commits an act prohibited by the law, violates the law.	जसले कानूनद्वारा निषेधित काम गर्दछ, त्यसले कानूनको उल्लंघन गरेको हुन्छ ।
३०९	Contra legem terrae.	Against the law of the land.	मुलुकको कानून विपरीत ।
३१०	Contra negantem principia non est disputandum.	It is useless to dispute with one who denies principles.	सिद्धान्तलाई उपेक्षा गर्ने व्यक्तिसँग बहस गर्नु निरर्थक हुन्छ ।
३११	Contra non currit praescripto.	No law of limitation commences against the	असक्षम व्यक्तिका विरुद्ध हदम्याद प्रारम्भ हुँदैन ।

		incompetent person.	
३१२	Contra non valentem agree nulla currit prascriptio.	No prescription runs against a person unable to bring an action.	कुनै कार्य गर्न असक्षम व्यक्तिका विरुद्ध कुनै सल्लाहले काम गर्दैन ।
३१३	Contra omnes	The war of all against all.	सबैका विरुद्ध सबैले गर्ने युद्ध ।
३१४	Contra omnes gentes.	Against all people.	सम्पूर्ण जनमानस विरुद्ध ।
३१५	Contra omnes homines fidelitatum fecit.	One who performs homage in opposition to people.	जनमानसका विरुद्ध लिइएको शपथ वा प्रतिज्ञा ।
३१६	Contra omnes mortales.	Against all morals.	नैतिकताको विरुद्ध ।
३१७	Contra pietatem.	Contrary to natural duty.	स्वाभाविक कर्तव्यका विरुद्ध ।
३१८	Contra proferentem.	Words of a contract should be interpreted against the interests of the person who drafted it.	लिखतको अस्पष्टता व्याख्या गर्दा मस्यौदा गर्ने व्यक्तिको स्वार्थ विरुद्ध गर्नु पर्दछ ।
३१९	Contra spolium.	Against the spoil. A real action for recovery of the things (stolen) itself.	अयोग्यताका विपरीत । चोरी भएको वस्तु नै फिर्ता लिन गरिने दाबी ।
३२०	Contra tabulas.	Against the documents.	लिखत विरुद्ध ।
३२१	Contra veritatem lex nunquam aliquid permittit.	Law never favours untruth.	कानूनले कहिल्यै पनि असत्यको पक्ष लिँदैन ।
३२२	Contra volumtatum.	Against the one's will.	इच्छा विरुद्ध ।
३२३	Contratue uberrima fides	A contract requiring of utmost good faith.	पूर्ण सद्भाव आवश्यक हुने करार ।
३२४	Contractus bonae fidei, et strictijuris.	Contract of the good faith and strict law.	असल नियत तथा निरपेक्ष कानून बमोजिमको करार ।
३२५	Contractus exturpi causa vel contra bones mores, nullus.	A contract arising out of a base consideration or against morality is void.	अत्यन्त न्यून प्रतिफलबाट उत्पन्न वा नैतिकता विरुद्धको करार बदर हुन्छ ।
३२६	Contractus est quasi actus contra actum.	A contract is, as it were, act against act.	कारोबार बिना भएको करार अर्धकरार हो ।
३२७	Contractus legem ex contione accipient.	Contracts become law from the agreement of their parties.	पक्षहरूको समझौताबाट करार कानून बन्दछ ।

३२८	Contrectatio rei alienae, animo furandi, est furtum.	The touching of property not one's own, with an intention to steal, is theft.	चोरीको मनसायले अर्काको सम्पति छुन भनेको चोरी हो ।
३२९	Contributio lucri et damni.	Distribution of, or sharing in, profit and loss (a test of partnership).	नाफा र घाटाको वितरण (साझेदारी फर्म हो, होइन भन्ने कुराको जाँच गर्ने आधार) ।
३३०	Conventio et modus vincunt legem.	A contract and agreement overcome the law.	करार र समझौताबाट कानून प्रभावित हुन सक्छ ।
३३१	Conventio facit legem.	An agreement makes law.	सहमतिबाट कानून सिर्जना हुन्छ ।
३३२	Conventio privatorum non postest publico juri derogare.	A private agreement cannot derogate from public law.	निजी समझौताले सार्वजनिक कानूनलाई प्रभावित गर्न सक्दैन ।
३३३	Conventus juridicus.	Judicial Assembly.	न्यायिक सभा ।
३३४	Conviciandi animo.	With the intention of reviling, or insulting, or bringing into contempt.	बेइज्जती वा अवहेलना गर्ने मनसायले ।
३३५	Copia vera.	True copy.	सकल प्रति ।
३३६	Copulatio verborum indicat acceptationem in eodem sensu.	The coupling of words shows that they are to be taken in the same sense.	संयुक्त शब्दहरूलाई एउटै अर्थमा लिनुपर्छ ।
३३७	Coram judice.	Before a judge.	न्यायाधीश समक्ष ।
३३८	Coram me vel justiciariis meis.	Before me or my justices.	म वा मेरा समकक्षी न्यायाधीश समक्ष ।
३३९	Coram nobis.	Before us: In our presence.	हामी समक्ष, हाम्रो उपस्थितिमा ।
३४०	Coram non judice, quod omnes concesserunt.	Consensus that there is no jurisdiction.	झेत्राधिकार नभएको कुरामा सर्वसम्मति ।
३४१	Coram non judice.	Not in presence of competent judge.	सक्षम न्यायाधीश नरहेको व्यक्ति ।
३४२	Coram paribus curiae.	Before a court.	अदालत समक्ष ।
३४३	Coram paribus de viceneto.	In presence of (his) peers (or equals) of the neighborhood.	छिमेकीको समकक्षीहरूको समुपस्थितिमा ।
३४४	Coram paribus.	In presence of (his) peers (or equals).	समकक्षीहरूको उपस्थितिमा ।

३४५	Coram vobis.	Before you.	तपाईंको उपस्थितिमा वा तपाईं समक्ष ।
३४६	Corpora cepi.	I have taken the bodies.	मानिस जिम्मा लिइएको ।
३४७	Corpora corporata.	Bodies corporate.	संगठित संस्था वा निकाय ।
३४८	Corporalis injuria non recipit aestimationem de futuro.	Bodily injury does not look to future proceeding for compensation.	शारीरिक चोटपटकलाई पछि दिइने क्षतिपूर्तिको काम कारबाहीले पूरा गर्दैन ।
३४९	Corpore et animo.	By the body and by the mind; by the physical act and by the mental intent.	तन र मन दुवैबाट ।
३५०	Corpus corporatum.	An incorporated body.	संस्थापित निगम ।
३५१	Corpus delicti.	Fact of commission of an offence.	कसूर भएको तथ्य ।
३५२	Corpus juris civilis.	The body of civil laws.	देवानी कानूनको संग्रह ।
३५३	Corpus juris.	Body of laws.	कानूनहरूको संग्रह ।
३५४	Correi credendi.	Co-creditors.	सह-साहुहरू ।
३५५	Correi debendi.	Co-debtors.	सह-ऋणीहरू ।
३५६	Corruptio optimi est pessima.	The corruption of the best is the worst of all.	सर्वोत्तम तर्क दिई गरेको भ्रष्टाचार सबैभन्दा निकृष्ट भ्रष्टाचार हो ।
३५७	Crassa negligentia.	Gross negligence.	गम्भीर लापरवाही ।
३५८	Creditor dominii.	The creditor of the subject; the person having the right of property in it.	साहु, सम्पत्तिको अधिकार भएको व्यक्ति ।
३५९	Crescente malitia crescere debet et pena.	Punishment ought to be increased as malice increases.	कसूरको मात्रा अनुसार सजाय पनि बढछ ।
३६०	Criman animo felleo perpretratum.	A crime committed with an evil intent.	दुषित मनसायबाट गरेको कसूर ।
३६१	Criman laesae magestatis omnia alia crimina excedit quoad penam.	The crime of treason exceeds all other crimes as to its punishment.	सजायको दृष्टिबाट राज्य विरुद्धको अपराध सबैभन्दा गम्भीर अपराध हो ।
३६२	Crimen dolo contrahit.	Crime committed with evil or felonious intention.	आपराधिक मनसायबाट भएको अपराध ।
३६३	Crimen falsi.	The crime of falsehood; a generic term including several	जालसाजीको अपराध ।

		crimes known to our law, which consist in falsehood, or frauduelnt imitation, or suppression of the truth to the prejudice of another.	
३६४	Crimen furti.	The crime or offence of theft.	चोरीको कसूर ।
३६५	Crimen majestatis.	Crime committed against the state.	राजद्रोह ।
३६६	Crimen omnia ex se nata vitiat.	A crime vitiates all things preceding from it.	कसूरले कसूर हुनुभन्दा अधिका सबै कुरालाई निस्तेज गर्दछ ।
३६७	Crimen raptus.	The crime of rape.	जबरजस्ती करणीको कसूर ।
३६८	Crimen repetundarum.	The crime of taking money unjust for an unjust purpose when in office.	लाभको पदमा रहेंदा अनुचित उद्देश्यकोलागि अरुबाट रकम लिने कसूर ।
३६९	Crimen robariae.	The crime of robbery.	डैकैतीको कसूर ।
३७०	Crimen trahit personam.	The crime brings along the person.	व्यक्तिले कसूर गर्दछ ।
३७१	Crimina extraordinaria.	Extraordinary crimes.	कानूनमा निश्चित सजाय नतोकिई स्वविवेकीय आधारमा सजाय दिइने कसूर ।
३७२	Crimina morte extinguntur.	Crimes are extinguished by death.	अपराधीको मृत्युसँगै अपराधको अन्त्य हुन्छ ।
३७३	Cruce signati.	Signed or marked with a cross.	छाप मार्फत भएको सहीछाप ।
३७४	Cui ante divorium (Contradicere non potuit).	Whom before divorce.	सम्बन्धविच्छेद हुनुभन्दा अगाडिको स्थिति ।
३७५	Cui bono.	To whom is it a benefit?	यो कसलाई फाईदा छ ?
३७६	Cui in vita.	A writ of entry by means of which a widow sought to recover lands which had belonged to her but had been transferred by her husband during his lifetime.	पतिको जीवनकालमा अर्कोलाई हस्तान्तरण गरेको जमिन फिर्ता लिन पतिको मृत्युपछि पतीले माग गर्ने दाबी ।
३७७	Cui jurisdiction data est, ea quoque concessa esse videntur sine quibus	Those things without which jurisdiction could not be exercised are held to be given to him to whom jurisdiction	जुन विषय क्षेत्राधिकार बिना कारबाही गर्न सकिँदैन, त्यस्तो विषयमा जसलाई क्षेत्राधिकार

	jurisdictio explicari non potest.	has been granted.	दिइएको छ उसैलाई सुम्पिनु पर्छ ।
३७८	Cui jus est donandi, eidem et vendendi et concedendi jus est.	He who has the right of giving has also the right of selling and granting.	जसलाई दिने अधिकार हुन्छ उसलाई बेच्ने र दान गर्ने अधिकार पनि हुन्छ ।
३७९	Cui licet quod majus non debet quod minus est non licere.	He who has allowed to do greater ought not to be prohibited from doing the less.	ठूलो अधिकार प्रयोग गर्नेलाई सानो अधिकार प्रयोग गर्नेवाट रोक्न सकिदैन । ठूलो सजाय गर्ने अधिकारीलाई सानो सजाय पनि गर्ने अधिकार रहन्छ ।
३८०	Cuicunque aliquis quid concedit concedere videtur et id sine quo res ipsa esse non potuit.	The grantor of anything to another grants that also without which the thing granted would be useless.	दाताले कुनै चिज दिएकोमा जुन वस्तुबिना दिइएको चिज प्रयोग गर्न सकिदैन, त्यस्तो वस्तु समेत दिएको मानिन्छ ।
३८१	Cuilibet in sua arte perito est credendum.	Who soever is skilled in his profession is to be believed.	आफ्नो पेशामा निपूण छु भन्ने कुरामा विश्वास राख्दछ ।
३८२	Cuilibet licet juri pro se introductio renunciare.	One may waive the legal right existing in his favour.	आफ्नो लाभकोलागि कसैले कानूनी अधिकार त्याग गर्न सक्छ ।
३८३	Cuique licet juri pro se introducto renunciare.	Every one may renounce a right conceived in his own favour.	प्रत्येकले आफूमा रहेको अधिकार परित्याग गर्न सक्छ ।
३८४	Cujus contrarium est verum.	The contrary of which is the truth.	जसको विपरीत सत्य हुन्छ ।
३८५	Cujus est commodum ejus debet esse incommodum.	One who enjoys advantages should also bear disadvantages.	फाइदा उपभोग गर्नेले बेफाइदा पनि सहनु पर्छ ।
३८६	Cujus est dare, ejus est disponere, ordinare.	He who can give, can also dispose or regulate.	दिन सक्नेले नष्ट वा नियमित पनि गर्न सक्छ ।
३८७	Cujus est dere, ejus est distonere.	One who can give should also dispose.	दिन सक्नेले बेचबिखन वा नष्ट गर्न पनि सक्छ ।
३८८	Cujus est dominium ejus est periculum.	One who owns something should also bear risks.	वस्तुको स्वामित्व लिनेले जोखिम पनि व्यहोर्नु पर्छ ।

३८९	Cujus est instituere, ejus est abrogare.	One who institutes or ordains can also abrogate.	(करार, निवेदन, फिराद, उजुरी आदि) गर्न सक्नेले फिर्ता गर्न पनि सक्छ ।
३९०	Cujus est solum, ejus est usque ad celum.	One who is proprietor of land is proprietor also of everything on it.	कुनै जमिनको धनी त्यस्तो जमिनमा रहेका हरेक चिजको पनि धनी हुन्छ ।
३९१	Cujus haeredibus maxime prospicitur.	Whose heirs are chiefly regarded.	जसको मुख्य रूपमा हकवाला मानिन्छ ।
३९२	Cullibet in arte sua credendum est.	Every person should be believed in his own art and mystery.	हरेक व्यक्तिले आफ्नो कला र रहस्यमा विश्वास गर्दछ ।
३९३	Culpa caret, qui scit, sed prohibere non potest.	One is free from fault (offence) who knows but cannot prevent.	(कारणवश) कुनै कसूर गर्नबाट रोक्न सक्दैन भन्ने त्यस्तो कसूर भएको वा जानेकोमा पनि फुर्सद पाउँछ ।
३९४	Culpa est immiscere se rei ad se non pertinenti.	It is a fault for a man to meddle in a matter not pertaining to him.	कुनै विषयमा सम्बन्धित नभएको व्यक्तिले त्यस्तो विषयमा हस्तक्षेप गर्दछ भने त्यसमा दोष लाग्छ ।
३९५	Culpa late dolo aequiparature.	Gross fault is equivalent to bad intention or fraud.	गम्भीर गल्ती भनेको बदनियत वा धोकाधडी (जालसाज) सरह हो ।
३९६	Culpa tenet suos auctores.	A fault or delict binds its authors.	कुनै त्रुटि वा दुष्कृतिप्रति त्यस्तो त्रुटि वा दुष्कृति गर्ने जिम्मेवार हुन्छ ।
३९७	Cum acciderit.	When it may happen.	जब यो हुन सक्छ ।
३९८	Cum aliquis renunciaverit societati, solvitur societas.	When any partner renounces the partnership, the partnership is dissolved.	कुनै साझेदारले साझेदारी त्यागेमा साझेदारी विघटन हुन्छ ।
३९९	Cum beneficio inventarii.	With the benefit of inventory.	लगत बमोजिमको लाभ (दायित्व) सहित ।
४००	Cum communi pastura.	With common pasturage.	सार्वजनिक (गोश्वरा) चरणभूमि सहित ।

४०१	Cum duo inter se pugnantia reperiuntur in testamento ultimum ratum est.	When two clauses (or provisions) are found in a will, contradictory of, or inconsistent with, each other, the last is confirmed (sustained).	इच्छापत्रका दुईवटा दफाहरू बाझिएमा वा नमिलेमा पछिल्लो दफा कायम हुन्छ ।
४०२	Cum effectu.	With effect.	प्रभावको साथ ।
४०३	Cum excessu moderaminis.	Literally, in excess of the limits.	शाब्दिकरूपमा सीमाभन्दा अधिक ।
४०४	Cum in testamento ambigue aut etiam perperam scriptum est, benigne interpretari debet et secundum id quod credibile est cogitatum credendum est.	Where an ambiguous, or even erroneous, expression occurs in a will, it should be construed liberally and in accordance with the testator's probable meaning.	कुनै इच्छापत्रमा अस्पष्टता वा त्रुटि देखापरेमा उदारतापूर्वक इच्छापत्र दिनेको सम्भावित अर्थ बमोजिम व्याख्या गर्नुपर्छ ।
४०५	Cum libera et plena administratione.	With full and free power of management or administration.	प्रशासनको सम्पूर्ण अधिकार सहित ।
४०६	Cum nota.	Examination of witness with remarks.	कैफियत सहित बुझिएको साक्षी ।
४०७	Cum omni causa.	With every profit or advantage.	(धितोको सम्पत्ति) बाट आर्जित नाफा वा फाइदा सहित ।
४०८	Cum onere debitorum defuncti.	Under burden of deceased's debts.	मृतकले लिएको ऋणको भार बमोजिम ।
४०९	Cum sua causa et labe.	With its advantages and its defects.	आफ्नो पेशामा निपूर्ण छु भन्ने कुरामा विश्वास राख्दछ ।
४१०	Cum suo onere.	With its burden.	भार (दायित्व) सहित प्राप गरेको ।
४११	Cum virginitas vel castitas corrupta restituo non possit.	Chastity once violated can never be restored.	एकपटक हनन भएको सतीत्व पुनर्स्थापना हुन सक्दैन ।
४१२	Cumulatio criminum.	The accumulation of crimes; that is, the charging several distinct and different crimes in the same indictment against an	एउटै वारदातमा भएका विभिन्न कसूर ।

		accused person.	
४१३	Curia admiraltatis.	Admiral court.	नौसैनिक अदालत ।
४१४	Curia Advisare vult.	The court will consider (matters.)	अदालतबाट विचाराधीन हुने विषय ।
४१५	Curia novit legam.	The court knows the law.	अदालतले कानून आफै जानेको हुन्छ ।
४१६	Curia parliamenti suis propriis legibus subsistit.	(The court of) parliament is ruled by its own peculiar laws.	संसद (संसदीय अदालत) आफैले बनाएको खास कानूनबाट नियमन हुन्छ ।
४१७	Curiosus debet esse creditor quo vertatur.	The creditor should inquire how (the money) is applied.	साहुले आफ्नो लगानी कसरी प्रयोग भयो सो बुझ्नु पर्छ ।
४१८	Curriculum vitae.	The course of one's life.	कसैको वैयक्तिक विवरण ।
४१९	Currit quatuor pedibus.	It runs on our feet. (runs by four feet)	सम्पूर्ण शक्तिका साथ भएको प्रयास ।
४२०	Currit tempus contra desides et sui juris contempt tores.	Time runs against the slothful and those who neglect their rights.	आफ्नो अधिकारप्रति उदासिन रहनेलाई समयले परिवर्द्धन । (समयले त्यस्तो व्यक्तिलाई मात्र साथ दिन्छ, जो आफ्नो अधिकारप्रति सचेत छ ।)
४२१	Cursus curie est lex curie.	The course of the Court (that is, the course of procedure or practice) is the law of the Court.	अदालतको प्रक्रिया (अभ्यास वा कार्यविधि) अदालतकोलागि कानून हो ।
४२२	Curus curiae est lex curiae.	Practice of the court is the law of the court.	अदालतको अभ्यास अदालतकोलागि कानून नै हो ।
४२३	Custode pacis.	One who maintains law and order.	कानून र व्यवस्थाको संरक्षणकर्ता ।
४२४	Custodia legis.	Legal custody.	(अदालतको आदेश बमोजिम) सम्पत्तिको जिम्मा ।
४२५	Custodiae causa.	For the purpose of keeping or preserving.	संरक्षण गर्ने प्रयोजनका लागि मात्र (राखिएको) ।
४२६	Custos morum.	Custodian of the morals.	नैतिकताको संरक्षणकर्ता ।

४२७	Custos placitorum coronae.	Keepers of the criminal record.	फौजदारी अभिलेखको संरक्षणकर्ता । (तहसिलदार)
४२८	Custos sigilli.	Custodian of the seal.	निशान छापको संरक्षणकर्ता ।
४२९	Custos statum heredis in custodia existentis meliorem, non deteriorem, facere potest.	A guardian can make the estate of an existing heir under his guardianship better, but not worse.	संरक्षकले आफ्नो संरक्षकत्वमा रहेको व्यक्तिको अचल सम्पति राम्रो गर्न सक्छ, विगार्न सक्दैन ।
४३०	Custos terrae.	Guardian or keeper of the land.	जमिनको संरक्षक ।

D

क्र.स.	Latin	English	नेपाली
१	Da mihi factum, dabo tibi ius.	Give me the facts, I will give you law.	मलाई तथ्य दिनुहोस् म तपाईँलाई कानून दिन्छु ।
२	Da tua dum tua sunt, post mortem tunc tua non sunt.	Give that which is yours while it is yours; after death it is not yours.	जुन तपाईँको छ त्यो दिनुहोस्, तपाईँको मृत्यु पछि त्यो तपाईँको हुँदैन ।
३	Damages ultra.	Additional damages claimed by a plaintiff (who is not satisfied with the amounts the defendant paid into court).	अदालतमा भुक्तानी गरेको क्षतिपूर्तिको रकममा सन्तुष्ट नभई वादीले गरेको थप दाबी ।
४	Dammage survenu.	Damages sustained.	क्षतिपूर्ति कायम भएको अवस्था । (उदाः वार्सा महासन्धि वा मन्त्रियल महासन्धि बमोजिम कायम हुने क्षतिपूर्ति)
५	Damni injuriae actio.	An action at law for wrongful damage.	गैरकानूनी दुष्कृति बापतको उजुरी ।
६	Damnosa hereditas.	A disadvantageous or unprofitable inheritance.	नोक्सान पर्ने अपुताली । (जेथाभन्दा दायित्व बढी भएको अपुताली)
७	Damnum absque injuria esse potest.	A loss or damage without the violation of a legal right.	कानूनी अधिकारको उल्लंघन बिना भएको हानिनोक्सानी ।
८	Damnum absque injuria.	A loss without an illegal act.	गैरकानूनी कार्य बिना भएको हानिनोक्सानी ।
९	Damnum emergens.	Direct loss.	ठाडै घाटा ।
१०	Damnum et injuria.	Loss and wrong, the two elements which must exist in combination as essentials of a cause of action.	फिराद गर्नकोलागि हानिनोक्सानी र अपकार्य दुवै तत्व अत्यावश्यक हुन्छ ।
११	Damnum fatale.	Loss arising from an inevitable accident.	विपद्को कारणबाट उत्पन्न हुने क्षति ।
१२	Damnum infectum.	Damaged not yet occasioned but apprehended.	भइनसकेको तर हुने पक्का पक्की भएको हानिनोक्सानी ।
१३	Damnum rei amissae.	A loss suffered though	कानूनको गलतीको कारणबाट

		making a payment by mistake of law.	भुक्तानी गर्दा भएको नोक्सानी । (हे.मु.दे.सं., दफा ६६६)
१४	Damnum sentit dominus.	The owner suffers the damage.	(सम्पत्ति) धनीले व्यहोर्नु पर्ने हानिनोक्सानी ।
१५	Damnum sine iniuria.	Loss without wrongful act.	अपकार्य विनाको हानिनोक्सानी ।
१६	Damnum sine injuria esse potest.	There may be damage or loss inflicted without any act being done which the law deems in injury.	कानून बमोजिम हानिनोक्सानी ठहर्ने कुनै काम नभई हुन सक्ने हानिनोक्सानी ।
१७	Dans et retinens, nihil dat.	A person who gives and retains possession, gives nothing.	स्वामित्व आफैमा कायम राखी केही दिन्छ भने त्यसले केही पनि दिएको हुँदैन ।
१८	Dare ad remanentiam.	To give in fee, or forever.	शुल्क लिई वा सधैकालागि (सम्पत्तिको) हस्तान्तरण ।
१९	Datio in adoptionem.	Give in adoption.	धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीको रूपमा ग्रहण गर्न दिएको ।
२०	Datio in solutum.	Discharging of an obligation by giving an acceptance of something other than the thing due.	दिनु पर्ने वस्तु नदिई अर्कै वस्तु लेनदेन गरी दायित्वबाट फुर्सद दिने काम ।
२१	Datur digniori.	It is given to the more worthy.	दिनु पर्ने भन्दा बढी मूल्यवान वस्तु ।
२२	Datus bonis.	Appointed to manage an estate.	कुनै सम्पत्ति व्यवस्थापन गर्न नियुक्त भएको ।
२३	Daus uxores eodem tempore habere non licet.	It is unlawful to have two wives at the same time.	एके समयमा दुई पत्नी राख्न गैरकानूनी हो । (हे. मु.फौ.सं., दफा १७५)
२४	Daus uxores eodem tempore habere non potest.	A man cannot have two wives at the same time.	एक व्यक्तिले एके समयमा दुई पत्नी राख्न सक्दैन । (हे. मु.फौ.सं., दफा १७५)
२५	De conflictu legum.	Of or concerning the conflict of laws.	कानूनको द्रन्द्रसँग सम्बन्धित ।
२६	De acquirendo rerum dominio.	Of acquiring the control of things.	वस्तु माथिको नियन्त्रण प्राप्ति ।
२७	De advisamento consilii nostri.	By the advice of our counsel.	हाम्रा कानूनी सल्लाहकारको

			सल्लाह वर्मोजिम ।
२८	De aequitate.	In equity.	समन्यायमा ।
२९	De alto es basso.	Of high and low. Completely; entirely.	शिरदेखि पुच्छरसम्म, पूर्णरूपमा, समग्रमा ।
३०	De apostata capiendo.	A writ to arrest one who had abandoned his religious post.	धार्मिक कसूर बापत पक्काउ गर्ने अदालतको आदेश ।
३१	De arte et parte.	Of art and part (incitement and accomplishment in a crime)	कसूर गर्न उक्साहट गर्ने तथा त्यसमा सहभागी जनाउने ।
३२	De attornato recipiendo.	A writ which lay to the judges of a court, requiring them to receive and admit an attorney for a party.	पक्षका प्रतिनिधि वा वारेसलाई पक्षको तर्फबाट मुद्रामा भाग लिन दिन (अदालतले) न्यायाधीशलाई दिएको आदेश ।
३३	De audiendo et terminando.	For hearing and determining; to hear and determine. The name of a writ.	सुनुवाइ गरी निर्णय गर । (कुनै खास मुद्राको सुनुवाइ गरी निर्णय गर्न दिएको न्यायिक आदेश ।
३४	De averiis retornandis.	For returning the cattle. A term applied to pledges given in the old action of replevin.	पशुधन फिर्ता गर । (गैरकानूनी रूपमा लिएका पशुधनको फिर्ता गर्न दिएको न्यायिक आदेश ।)
३५	De bene esse.	Of well-being (Denoting a course of action that is the best that can be done in the present circumstances or in anticipation of a future event.)	(अन्तरिम प्रकृतिको आदेश) भविष्यको कुरालाई विचार गरी तत्कालका लागि दिइने आदेश ।
३६	De bonis defuncti.	Of goods carried away.	ओसारपसार गरिएका वस्तु ।
३७	De bonis intestati.	Of the goods of the testator or intestate. A term applied to a judgment awarding execution against the property of a testator or intestate, as distinguished from the individual property of his executor or administrator.	इच्छापत्र प्रशासकको अधीनमा रहेको वा अपुतालीको सम्पत्ति ।

३८	De bonis non amovendis.	A writ restraining a judgment debtor from removing his goods pending a writ of error.	कुनै रिट निवेदन विचाराधीन रहेको अवस्थामा अदालतको आदेश बमोजिम ऋणी कायम भएको व्यक्तिको सम्पत्ति हटाउन रोक्ने गरी भएको आदेश ।
३९	De bonis propriis.	Of a person's own goods.	कुनै व्यक्तिको आफ्नै सम्पत्ति (वस्तु) ।
४०	De bonis testatoris ac si.	From the goods of the testator if he has any.	इच्छापत्र दाताको कुनै सम्पत्ति भए त्यस्तो सम्पत्तिबाट ।
४१	De bonis testatoris.	Of the goods of the testator.	इच्छापत्र दाताको सम्पत्ति ।
४२	De bonis testatoris.	Out of, from, or concerning the property of the testator.	इच्छापत्र दाताको सम्पत्तिबाट ।
४३	De bono gestu.	For or during good behavior.	असल चालचलन भएसम्मकालागि ।
४४	De bono malo.	For good and evil.	राम्रो र नराम्रो दुवैकोलागि ।
४५	De caetero.	Henceforth, from now onwards.	अब उप्रान्त ।
४६	De calceto reparando.	A writ for the repair of a highway.	सडक सर्मत गर्न दिएको आदेश ।
४७	De capite minustis.	Persons suffering from the loss of civil status.	नागरिक हैसियत गुमेका व्यक्तिहरू ।
४८	De causa in causum.	From one cause to another	एक कारणबाट अर्को कारणतर्फ ।
४९	De circumstantibus.	As many jurors as the panel may require.	प्यानलको आवश्यकता बमोजिमको जूरी ।
५०	De clauso fracto.	Breach of close land boundary.	जमिनको साँध सिमाना मिचिएको ।
५१	De communi dividendo.	A writ for partition common property.	सगोलको सम्पत्ति अंशवण्डाकोलागि दिएको अदालती आदेश ।
५२	De concilio (Consilio) curiae.	By the advice (or direction) of the court.	अदालतको परामर्श बमोजिम ।
५३	De Conflictu Legum.	On the conflict of laws.	कानूनको द्वन्द्व, कानूनी व्यवस्थाहरू बाँझिएको अवस्था ।
५४	De consuetudine Angilae.	By the custom of England.	इङ्लियान्डको परम्पराबाट ।
५५	De consuetudinibus et servitiis.	A real writ to recover rent in arrear.	कुत वा भाडा बाँकी राख्ने विरुद्ध सम्पत्ति धनीको पक्षमा जारी हुने

			न्यायिक आदेश ।
५६	De corpore suo.	Of one's body.	कसैको आफ्नै शरीरको ।
५७	De cursu.	Ofcourse.	वास्तवमा, साँच्चै नै ।
५८	De custode admittendo, amovendo	Writ for admitting a guardian.	संरक्षकको जिम्मामा ल्याउन दिइने आदेश ।
५९	De debitore in partes secundo.	Proportional division of debtor's estate into pieces in favour of creditor.	साहुको पक्षमा ऋणीको जायजेथा समानुपातिक विभाजन ।
६०	De die claro.	By the light of day; by daylight.	दिनको उज्यालोबाट, दिनमा ।
६१	De die in diem.	From day to day.	दिन प्रतिदिन ।
६२	De diversis regulis juris antiqui.	From various rules of ancient law.	प्राचीन कानूनका विविध नियमहरूबाट ।
६३	De dolo malo.	With malafide intention.	बदनियतका साथ ।
६४	De domo reparanda.	The name of an ancient common law writ, by which one tenant in common might compel his co-tenant to concur in the expense of repairing the property held in common.	संयुक्त रूपमा लिएको सम्पति हानिनोक्सानी भएमा जग्गा कमाउने एक जनाले अर्कोलाई मर्मत सम्भार गर्न बाध्य गराउने आदेश ।
६५	De esse in peregrinatione.	Of being on a journey, - an excuse for not appearing at court.	अदालतमा उपस्थित हुन आउँदै गरेको हुनाले अदालतमा उपस्थित हुन नसकिएको कारण ।
६६	De essonio de malo lecti.	A writ which issued upon a question of malum lecti being cast, to examine whether the party was in fact sick or not Reg.	कुनै व्यक्ति अदालतमा उपस्थित हुन नसकेको कारण विरापी परेकोले हो वा होइन भनी परीक्षण गर्न दिएको अदालतको आदेश ।
६७	De estoveriis habendis.	A writ to recover alimony or estovers.	पतिबाट पक्लीलाई मानाचामल भराउने आदेश ।
६८	De et super praemissis.	Of and upon the premises.	परिसर सित्र र बाहिर ।
६९	De eve et treve.	From his grandfather and remote ancestors.	निजको बाजे तथा त्यसअधिका बाजे, बराजुबाट (पुर्खा) ।

७०	De exemplificatione.	Writ of exemplification. A writ granted for the exemplification of an original.	सक्रल लिखतको प्रतिलिपि परीक्षण गर्न दिएको न्यायिक आदेश ।
७१	De exitibus terrae.	From the issue or profit of the land.	जमिनबाट प्राप्त भएको लाभ ।
७२	De facto.	According to the fact, by virtue of fact.	वास्तविक रूपमा, तथ्यको आधारमा ।
७३	De falso judicio.	Of false judgment.	गलत फैसला ।
७४	De falso moneta.	Of false money.	खोटा मुद्रा ।
७५	De feodo.	Absolute right of property.	सम्पत्ति उपर निरपेक्ष अधिकार ।
७६	De fide et officio judicis non recipitur questio; sed de scientia, sive error sit juris sive facti.	No question is permitted as to a good faith of a judge, or honest performance of his duty, but touching his knowledge it may be questioned whether he as erred in law or fact.	न्यायाधीशले असल नियतले वा इमान्दारीपूर्वक कार्यसम्पादन गरे वा नगरेको विषयमा प्रश्न गर्न सकिन्न, तर निजको ज्ञान वा सीप मूल्यांकन गरी कानून वा तथ्यको गलती गरे वा नगरेकोमा प्रश्न गर्न सकिन्दै ।
७७	De filio vel filia rapta vel abducto.	With force and arms, the son or daughter ravished or carried away.	बलपूर्वक तथा हातहतियार साथ छोरा वा छोरीको जबरजस्ती करणी वा अपहरण ।
७८	De fine force.	Of pure necessity; of absolute necessity.	अत्यावश्यक अवस्थामा ।
७९	De fine non capiendo pro pulchre placitando.	Of not taking a fine for amending a bad pleading.	गलत बहसलाई सच्चाए बापत जरिबाना नगर्न भएको न्यायिक आदेश ।
८०	De finibus levatis.	Concerning fine levied.	जरिबाना लगाइएको सम्बन्धमा ।
८१	De forisfaotura maritagi.	A writ that declares a marriage as void.	विवाह बदर भएको घोषणा गर्ने आदेश ।
८२	De frangentibus prisonam.	Of those who break prison.	कारागारबाट भाग्नेहरू ।
८३	De furto.	Of theft.	चोरीको उजुरी ।
८४	De futuro.	Regarding the future, at the future period.	भविष्यमा ।

८५	De gestu et fame.	Of behavior and reputation.	फौजदारी कसूरको सिलसिलामा अभियुक्तको आचरण र ख्याति बुझन अदालतको आदेश ।
८६	De grossis arboribus deciame non dabuntur sed de sylvia caedua decimae dabuntur.	Tithes are not given from entire trees, but they are given from cut wood.	दशौद पूरा रुखबाट नदिई काटिएको काठबाट मात्र तिरिन्छ ।
८७	De identitate nominis.	A writ which lay for one arrested in a personal action and committed to prison under a mistake as to his identity, the proper defendant bearing the same name.	एउटै नाम र पहिचान भएको कारणबाट एक व्यक्तिलाई पक्राउ गर्नु पर्नेमा अर्को व्यक्तिलाई पक्राउ गरेकोले पक्राउ गर्नु नपर्ने व्यक्तिलाई छोड्ने आदेश ।
८८	De idiota inquirendo.	Of inquisition concerning an idiot.	अर्धसिल्ली हो वा होइन भने छानबिन गर्न अदालतले दिएको आदेश ।
८९	De infirmitate.	Of infirmity.	अशक्तताको कारणबाट अदालतमा उपस्थित हुन नसक्ने कारण ।
९०	De injuria sua propria absque tali causa.	Of one's own wrong or injury without any cause.	कुनै कारण बिना कसैको आफ्नै अपकार्य वा हानिनोकसानी ।
९१	De injuria sua, absque residuo causae.	By one's own wrong, without the rest of the alleged cause.	आरोपितको कारण बिना कसैको आफ्नै कारणले हुने अपकार्य वा गल्ती ।
९२	De integro.	As regard to the whole, entirely	सम्पूर्ण रूपमा ।
९३	De intrusione.	A writ of intrusion (where a stranger enters after the death of the tenant, to the injury of the reversioner)	जबरजस्ती प्रवेशको अधिकार दिने आदेश । (जग्गा कमाउने व्यक्तिको मृत्युपछि जग्गाधनीले गरेको हानिनोकसानी बापत तेस्रो व्यक्तिले गर्ने दाबीका सन्दर्भमा)
९४	De jactura evitanda.	For the sake of avoiding loss (the position of a defendant action who is seeking no affirmative relief but merely seeks to bar the plaintiff's recovery)	नोकसानी रोक्नकोलागि ।

९५	De judicato sovendo.	For the payment of the sum adjudged.	फैसला बमोजिम निर्धारण भएको रकम (विगो) को भुक्तानीकोलागि ।
९६	De judicio sisti.	For appearing and answering to the court.	अदालतमा उपस्थित भई जवाफ दिनकोलागि ।
९७	De jure communi.	According to the provision of the common law.	कमन ल बमोजिम ।
९८	De jure judices, de facto juratores, respondent. (De jure respondent judices, de facto juratores)	The judges decide the question of law whereas jury decides the facts.	न्यायाधीशले कानूनको प्रश्न निक्यौल गर्दछ भने जूरीले तथ्य निक्यौल गर्दछ ।
९९	De jure.	By law, by the right, legitimate and the lawful.	कानून बमोजिम, कानूनसम्मत, अधिकार प्राप्त, वैधानिक ।
१००	De lege ferenda.	“Of the law [that is] to be proposed.	प्रस्तावित कानूनको ।
१०१	De lege lata.	Of the existing law.	प्रचलित कानूनको ।
१०२	De libera piscaria.	Writ of free fishery.	माछा मारेर जीवन निर्वाह गर्ने व्यक्तिको लागि निशुल्क मत्स्य व्यवसाय गर्न दिने आदेश ।
१०३	De libero passagio.	A writ allowing free passage over water.	स्वतन्त्र जलमार्गको अनुमति दिने आदेश ।
१०४	De licentia transfretandi.	Writ for permission to cross the sea.	समुद्रपार गर्नकोलागि दिइने न्यायिक आदेश ।
१०५	De liquido in liquidum.	Of a liquid claim against a liquid claim.	तरल दावीका विरुद्ध तरल दावी (रकमको दावीका विरुद्ध रकमको क्षतिपूर्ति)
१०६	De lucranda dote.	Of being enriched by dowry.	(पत्रीको मृत्युपछि) पत्रीको दाइजोको दावी ।
१०७	De lucro captando.	For the sake of taking a profit.	मुनाफा प्राप्त गर्नकोलागि ।
१०८	De lunatico inquirendo.	A writ directing an inquiry as to whether a person named in the writ is insane.	व्यक्तिको होसठेगान भए वा नभएको जाँचबुझ गर्न दिएको आदेश ।
१०९	De majori et minori non variant jura.	Whether the matter is big or small, the laws do not vary.	विषयवस्तु ठूलो होस वा सानो, कानून फरक हुँदैन ।

११०	De malo lecti.	Of being sick in bed.	शारीरिक अस्वस्थताको कारणले ओछ्यानमा रहेको । (प्रतिवादी)
१११	De malo veniendi.	Of being sick on his way.	अदालतमा उपस्थित हुन जाँदा शारीरिक अस्वस्थ भएको अवस्था ।
११२	De malo.	Of illness.	शारीरिक अस्वस्थताको विषय ।
११३	De minimis non curat lex (praetor).	The law ignores insignificant details.	झिना मसिना कुरालाई कानूनले वास्ता गर्दैन ।
११४	De minimis non curat lex.	The law cares not about trifles.	कानूनले मामुली कुरामा ध्यान दिँदैन । (हे.मु.अ.सं.दफा २७)
११५	De minimis.	Insignificant, unimportant, not of a level to interest the law.	महत्वहिन, कानूनको सरोकार नहुने तहको रूपमा ।
११६	De minis.	Writ to compel an offender to keep the peace, where he had threatened with either personal violence or destruction to his property.	कसूरदारलाई संयममा रहन दिने आदेश ।
११७	De minoribus rebus principes consultant, de majoribus omnes.	In matters of less importance, rules takes council, in those of greater importance, the people.	कम महत्वका विषयमा जनप्रतिनिधिसँग परामर्श लिइन्दै र बढी महत्वका विषयमा जनताको अभिमत चाहिन्दै ।
११८	De momento in momentum.	From moment to moment.	छिन छिनमा, पल पलमा ।
११९	De morte antecessoris.	On death of the ancestors.	पुर्खाहरूको मृत्युबाट ।
१२०	De morte hominis nulla est cunctatio longa.	Concerning the death of a man no delay is long.	मानिसको मृत्यु हुन भएको ढिलाई कहिल्यै पनि लामो हुँदैन ।
१२१	De munere regio.	By the royal gift (land).	राजाबाट वकिसस पाएको विर्ता ।
१२२	De nativo habendo.	A writ to secure a fugitive villain.	फरार व्यक्तिलाई अदालतमा उपस्थित गराउन दिइने आदेश ।
१२३	De nihilio nil.	Nothing out of nothing. A void contract can no more give rise to a right of action than a void deed can create title in the grantee.	शून्यको प्रतिफल शून्य नै हुन्दै । बदर भएको करारबाट कुनै हक सिर्जना हुँदैन ।

१२४	De nomine proprio non est curandum cum in substantia non erretur; quia nomina mutabilia sunt, res autem immobiles.	As to the proper name, it is not regarded when there is no substantial error, because names are changeable but things, i.e. facts are not.	व्यक्तिको नाम निजी विषय भएकोले त्यसमा परिवर्तन भए पनि सारभूत त्रुटि हुँदैन तर वस्तु वा तथ्यको परिवर्तनले सारभूत त्रुटि हुन सक्छ ।
१२५	De non apparentibus, et non existentibus, eadem est ratio.	Of things which do not appear and things which do not exist, the rule in legal proceedings is the same.	अदालतमा पेश नगरिएको वा अस्तित्वमा नरहेको वस्तुलाई अदालतले नभए सरह ठान्दछ ।
१२६	De non contrahendo debitum.	An act against the contraction of debt.	ऋण संकुचनका विरुद्ध हुने कारबाही ।
१२७	De non same memorie.	Of unsound memory or mind	होस्ठेगानमा नरहेको ।
१२८	De novo.	Starting from the beginning.	नयाँ शिराबाट शुरु ।
१२९	De nullo, quod est sua natura indivisible, et divisionem non patitur nullam partem labebit vidua, sed satisfaciat ei ad valentiam.	A widow shall have no part of that which is in its own nature indivisible, and will not suffer division, but she shall be satisfied with its value.	वस्तुको प्रकृति अनुसार अविभाज्य भएमा पतिको मृत्युपछि विधवाले त्यस्तो वस्तुको विभाजन गरी त्यसको हिस्सा पाउन नसक्ने हुन्छ, तर त्यस्तो वस्तुमा निजले पाउने हिस्सा बराबरको मूल्य पाउने हुन्छ ।
१३०	De odio et atia.	A writ to determine whether one charged with homicide was imprisoned through hatred and malice.	घृणा र व्येष मार्फत लगाइएको हत्याको आरोपमा कैद बसेको हो वा होइन निर्धारण गर्न दिएको आदेश ।
१३१	De onerando pro rata portione.	A writ for charging according to a rateable proportion.	समान रूपमा भुक्तानी गर्न दिएको आदेश ।
१३२	De pace et legalitate tuenda.	Of keeping the peace and for good behaviour.	शान्ति तथा सदाचार कायम राख्नकालागि ।
१३३	De pace infracta	Writ for breach of peace.	शान्ति भंगसँग सम्बन्धित आदेश ।
१३४	De perambulatione facienda.	A writ for partition lands.	मुलुकको प्रादेशिक वा प्रशासनिक प्रयोजनकोलागि गरिएको भूमिको विभाजन ।
१३५	De pignore surrepto furti, actio.	An action to recover a stolen pledge.	धितो चोरिएकोमा सोधभर्ना वा फिर्ता पाउनकालागि दिएको

			उजुरी ।
१३६	De plano.	Immediately, summarily.	तत्कालै, तुरुन्तै, संक्षिप्त रूपमा ।
१३७	De pleine age.	Of full age.	पूरा उमेरको ।
१३८	De pone.	Judicial order to refer a case to the higher level court.	माथिल्लो तहको अदालतमा मुद्दा पठाउन गरिएको आदेश ।
१३९	De praerogatiava Regis.	Of the king's prerogative.	महाराजाधिराजको विशेष अधिकार ।
१४०	De praxi (De practica).	According to practice.	अभ्यास बमोजिम ।
१४१	De presenti.	At present, now.	अहिलै नै, तत्कालै ।
१४२	De proprietate probanda.	For proving ownership.	स्वामित्व प्रमाणित गर्नलाई दिएको आदेश ।
१४३	De ques en ca.	From that time until the present.	त्यति बेलादेखि अहिलेसम्म ।
१४४	De quita litis.	Agreement for a contingent fee depending on volume of income.	आम्दानीको अनुपातमा शुल्क दिने गरी भएको सम्झौता ।
१४५	De quodam ignoto.	From a certain person unknown.	कुनै अपरिचित व्यक्तिबाट ।
१४६	De reparatione.	Of reparation.	परिपूर्ण सम्बन्धी ।
१४७	De raptu virginum.	An appeal of felony for the rape of a maiden.	जबरजस्ती करणीको कसूरमा गरिने पुनरावेदन ।
१४८	De rationabili parte bonorum.	Of a reasonable share of the property.	सम्पत्तिको उचित हिस्सा ।
१४९	De rationalibus divisis.	A writ for the establishment of the boundaries.	साँध सिमाना निर्धारणकालागि भएको अदालतको आदेश ।
१५०	De rebus dubiis.	In suspicious transactions.	शंकास्पद कारोबारहरूमा ।
१५१	De rebus.	Concerning things	वस्तु सम्बन्धी ।
१५२	De recenti.	Recently.	हालसालै ।
१५३	De recordo et processu mittendis.	An order to forward documents, files and process to a higher court.	माथिल्लो अदालतमा मिसिल कागजात हस्तान्तरण गर्न दिएको अदालतको आदेश ।
१५४	De recto deficere.	Deprived from rights.	अधिकारबाट बच्चित भएको ।
१५५	De rei gestae veritat.	Of the truth of the things done or of the transaction.	गरेको काम वा कारोबारको सत्यता ।

१५६	De rein culpable.	Guilty of nothing,-not guilty.	कुनै व्यहोराले दोषी नदेखिनु, निर्दोष हुनु हो ।
१५७	De rigore juris.	According to letters (strict) of law.	कानूनका अक्षर बमोजिम ।
१५८	De sa vie.	For his own life; for his own lifetime.	निजको जीवनकालकालागि ।
१५९	De salva guardia.	A writ for safeguard and protection of strangers.	विदेशीको सुरक्षा र संरक्षणकोलागि दिइने अदालतको आदेश ।
१६०	De salvo conductu.	A writ of safe conduct.	उचित आचरणकालागि दिइने आदेश ।
१६१	De se bene gerendo.	At the time of his good behaviour, for his good conduct.	निजको असल चालचलन भएका बखत ।
१६२	De servitio regis.	Royal service (Of king's service).	शाही सेवा सम्बन्धी ।
१६३	De similibus ad similia eadem ratione procedendum est.	Proceedings in similar matters are governed by the same rule.	एकै किसिमका (उस्तै) विषयहरूको कारबाही एकै (उही) नियमबाट हुन्छ ।
१६४	De similibus idem est judicium.	In like cases the judgment is the same.	एकै किसिमका मुद्दाहरूको फैसला एकै किसिमको हुन्छ ।
१६५	De son tort demesne sans tel cause.	By his own wrong without such cause.	बिना कारण आफ्नै अपकार्यबाट भएको काम ।
१६६	De son tort.	By his own tort or wrong.	निजको आफ्नै दुष्कृति वा अपकार्यबाट ।
१६७	De statu defunctorum.	Concerning the status of the deceased.	मृतकको हैसियत सम्बन्धी ।
१६८	De tempore cuius contrarium memoria hominum non existat.	From time of which human memory exists not to the contrary.	मानव संस्मरणमा रहनुभन्दा अधिदेखि नै प्रतिकूल नहुने गरी कायम रहेको ।
१६९	De tempore in tempus, et ad omnia tempora.	From time to time, and at all times.	समय समयमा, हरबखत ।
१७०	De terra sancta.	Of the holy land.	पवित्र भूमि ।
१७१	De testamentis.	Of testaments.	इच्छापत्रको ।
१७२	De ulterioribus damnis.	Of further damages.	थप क्षति ।
१७३	De una parte.	Of one side; unilateral; binding upon but one of the	एक पक्षीय वा एक पक्षलाई

		parties.	मात्र वाध्यात्मक ।
१७४	De uxore rapta et abducta.	Of the rape and abduction of a wife.	पत्रीको जबरजस्ती करणी र अपहरण ।
१७५	De ventre inspiciendo.	A writ to examine whether or not pregnant a woman sentenced to death and pleaded pregnancy.	मृत्युदण्डको सजाय पाएकी महिलाले निज गर्भवती भएको दाबी लिएकोमा गर्भवती भए वा नभएको परीक्षण गर्न अदालतले दिएको आदेश ।
१७६	De verbo in verbum.	From word into word.	शब्द शब्दमा, शब्दकालागि शब्द ।
१७७	De verbo.	Verbatim.	छलफलको अक्षरशः ।
१७८	De verborum significatione.	Of the meaning of words.	शब्दहरूको अर्थ, शान्तिक अर्थ ।
१७९	Dearrestando ipsum qui pecuniam recepit.	A writ to arrest a deserting solider who had received pay.	तलब खाई पलायन भएको सिपाहीलाई पक्राउ गर्न दिएको आदेश ।
१८०	Debet quis juri subjacere ubi delinquit.	A person ought to be subject to the law of the place where he commits an offense.	कसूर गर्ने व्यक्तिले जहाँ कसूर गरेको छ निज त्यही ठाउँको कानूनको अधीनमा रहनुपर्छ ।
१८१	Debet sua cuique domus esse perfigium tutissimum.	Every man's house should be a perfectly safe refuge.	प्रत्येक व्यक्तिको घर पूर्णरूपमा सुरक्षित आश्रयस्थल हुनु पर्दछ ।
१८२	Debet esse finis litium.	There ought to be an end of a litigation.	अदालतको कारबाही अन्त्य हुने पर्छ ।
१८३	Debile fundamentum fallit opus.	A weak foundation destroys the superstructure.	कमजोर जगले त्यस माथिको संरचनालाई भत्काउँछ ।
१८४	Debita fundi.	Debts which were secured by real property.	अचल सम्पत्तिबाट सुरक्षित ऋण ।
१८५	Debita sequuntur personam debitoris.	Debts follow the person of the debtor.	ऋण ऋणकर्ताकोपछि लागदछ ।
१८६	Debitor creditoris est debitor creditoris creditoris.	Debtor of the creditor is also the debtor of the creditor's creditor.	साहुको ऋणी साहुको साहुको पनि ऋणी हुन्छ ।

१८७	Debitor non presumitur donare.	A debtor is not presumed to give.	ऋणीले कर्जा दिन्छ भनी अनुमान गरिन्न ।
१८८	Debitores in solido.	Joint debtors.	सह-ऋणी ।
१८९	Debitorum pactioribus creditourum petitio nec tolli nec minui potest.	The rights of creditors can neither be taken away nor diminished by arrangement amongst the debtors.	ऋणीहरूको आपसी प्रबन्धबाट साहुको हक हनन हुन वा कम गर्न सकिन्न ।
१९०	Debitorum pactioribus, creditorum petitio nec minui.	The rights of creditors to sue cannot be prejudiced by agreements between their debtors.	ऋणीहरूको आपसी सम्झौताबाट साहुको मुद्दा गर्ने अधिकारमा प्रतिकूल प्रभाव पद्देन ।
१९१	Debitum et contractus sunt nullius loci.	Debt and contract are of no place.	ऋण तथा करार ऋण लिएको ठाउँसम्म मात्र सम्बन्धित हुँदैन । (ऋण भुक्तान नगरेको वा करार पूरा नगरेको विषयमा सम्बन्धित करारमा अन्यथा भएकोमा बाहेक जहाँ पनि उजुरी लाग्छ ।)
१९२	Debitum fundi.	A debt secured by real property.	अचल सम्पत्तिद्वारा सुरक्षित गरिएको ऋण ।
१९३	Debitum sine brevi.	Debt without writ; debt without declaration.	न्यायिक आदेश नभएको ऋण, घोषणा बिनाको रिट ।
१९४	Decemviri litibus judicandis.	Ten persons or ten judges to decide lawsuits. (In Roman law.)	कानूनी विवाद समाधान गर्न बनेको दश जना व्यक्ति वा दश जना न्यायाधीशको समूह ।
१९५	Deceptis non decipientibus, jura subveniunt.	The laws help those who have been deceived, but not the deceivers.	कानूनले धोकाधडी गर्नेलाई नभएर धोकाधडीबाट पीडितलाई सहयोग गर्दछ ।
१९६	Decies tantum.	Ten times as much.	दश गुणा भन्दा बढी ।
१९७	Decimae de decimatis solvi non debent	Tithes are not due from that which is paid as tithes.	दशौदको रूपमा तिरेको अंकमा दशौद लाग्दैन ।
१९८	Decipi quam fallere est tutius	It is better to be deceived than to mislead others.	अरुलाई धोका दिनुभन्दा आफै धोकामा पर्नु वेश हुन्छ ।
१९९	Decree absolvitor.	A decree acquitting a defendant.	प्रतिवादीलाई सफाइ दिने आदेश ।
२००	Decrementum maris	Receding of the sea from the	सामुद्रिक किनाराबाट टाढा रहेको

		land	जमिन ।
२०१	Dedimas potestantum	We have given power.	साक्षी परीक्षणकोलागि उपस्थित गराउन दिएको (कसैलाई) अछितयारी ।
२०२	Dedimus et concessimus.	We have given and granted.	हामीले यो कुरा प्रदान गरेका छौं (राजतन्त्रकालीन शासन व्यवस्थामा राजाले विभिन्न व्यक्तिलाई कुनै खास कुरा दिदा कुनै लिखतमा प्रयोग गर्ने वाक्यांशको सन्दर्भमा) ।
२०३	Defectus sanguinis.	The absence of blood-relationship; the lack or failure of heirs capable of inheriting.	रगतको सम्बन्धको अभाव, अपुताली प्राप्त गर्न सक्ने हकवाला नभएको अवस्था ।
२०४	Defendere se unica manu.	To defend with his own hand.	सहज रूपमा आफै प्रतिरक्षा गर्ने ।
२०५	Defendere se per corpus suum.	To defend by himself with his own body.	आफ्नो प्रतिरक्षा आफैले गर्ने ।
२०६	Defendit vim et injuriam.	One who defends the force and injury.	बल प्रयोग र हानिनोक्सानी विरुद्ध प्रतिरक्षा । (लाभहानिको प्रतिरक्षा आफै गर्ने ।)
२०७	Defense au fond en fait.	A denial of the foundation of the facts - a general denial.	तथ्यहरूको जगमा (आधारमा) भएको इन्कारी, सामान्य इन्कारी ।
२०८	Defensor civitatus.	Defender of the city	नगरको कानून र व्यवस्थापनकोलागि जिम्मेवार अधिकारी ।
२०९	Deficiente uno sanguine non potest esse heres.	One blood being wanting, he cannot be heir.	रक्तसम्बन्धको अभावमा कोही पनि हकवाला हुन सक्दैन ।
२१०	Dei gratia.	By the grace of god.	ईश्वरको अनुकम्पाले ।
२११	Dei judicium.	The judgment of god. The ancient trial by ordeal was so called.	दैवी निर्णय ।
२१२	Dei sub numine viget.	It flourishes under the will of God.	भगवानको इच्छा अनुसारको परिणाम ।

२१३	Deleberandum est diu quod statuendum est semel.	That which is to be resolved once for all, should be long deliberated upon.	सदाकालागि गरिने निर्णय लामो सोचविचारबाट गरिनु पर्दछ ।
२१४	Delectus personae.	The choice of person.	व्यक्तिको छनौट ।
२१५	Delectus personarum.	A selection or choice of persons.	व्यक्तिको चयन वा छनौट ।
२१६	Delegata potestas non potest delegari.	A delegated power cannot be delegated.	प्रत्यायोजित अस्तियार पुनः प्रत्यायोजन हुन सक्दैन ।
२१७	Delegata potestas non potest delegari.	A delegated power cannot be further delegated.	प्रत्यायोजित अधिकार पुनः प्रत्यायोजन हुन सक्दैन । (एक पटक प्रत्यायोजन गरिएको अधिकार पाउने व्यक्तिले सो अधिकार अर्को व्यक्तिलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्दैन ।)
२१८	Delegatus non potest delegare.	A delegate cannot delegate.(A delegate cannot devolve the power delegated to him\her upon another.)	प्रत्यायोजित अधिकार प्रयोग गर्नेले पुनः प्रत्यायोजित गर्न सक्दैन ।
२१९	Deliberandum est diu quod statuendum est semel	That which is to be resolved once and for all, that should long be deliberated upon.	एक पटक र सधैकालागि समाधान गर्ने विषयमा धैरै छलफल गर्नुपर्छ ।
२२०	Delicatus debitor est odiosus in lege.	A luxurious debtor is odious in law.	विलासी क्रृष्णी कानूनमा अप्रिय नै हुन्छ ।
२२१	Delinquens per eram provocatus puniri debet mitius.	A delinquent provoked by anger ought to be punished more mildly.	तत्कालको रिस र आवेशबाट भएको कसूरमा कम सजाय हुनुपर्छ ।
२२२	Delirium febrile.	Acute and transient confusional state with high fever.	कडा ज्वरोको कारणबाट हुने अत्याधिक र क्षणिक दिग्भ्रमको अवस्था ।
२२३	Delirium tremens.	A mental disease brought on by the use of intoxicants.	मादक पदार्थको सेवनबाट उत्पन्न भएको मानसिक रोग ।
२२४	Dementenant en avant.	From the present time henceforth.	आजदेखि, अबउप्रान्त ।

२२५	Dementia precox paranoid.	Chronic deteriorating psychotic disorder characterized by rapid cognitive disintegration.	दिमागको सोच्ने क्षमतामा आएको तीव्र हासका कारणबाट निरन्तर रूपमा भइरहने मानसिक असन्तुलन ।
२२६	Demission regis, vel coronae.	The demise of the king or transfer of the crown.	राजाको देहावसान वा राजमुकुटको हस्तान्तरण ।
२२७	Denarius Dei.	God's penny (A term used in some countries to signify a certain sum of money which is given by the one of the contracting parties to the other as sign of the completion of the contract.)	लक्षिनको रकम (केही मुलुकमा करारको कुनै पक्षले अर्को पक्षलाई करार परिपालन भएको संकेत स्वरूप दिइने रकम ।)
२२८	Denarius Petril.	Annual amount payable to the Roman Pope.	रोमन पोपलाई बुझाउनु पर्ने वार्षिक अनुदान ।
२२९	Denominatio fieri debet a dignioribus.	Denomination should be made for the more worthy.	उपाधि प्रदान गर्दा बढी मूल्यवान कामको लागि हुनुपर्छ ।
२३०	Dent operam consules ne quid respublica detrimenticiapiat.	Let counsels submit in detail so that there shall be no harm to the state.	राज्यलाई नोकसानी हुन नदिन सल्लाहकारले विस्तृत विवरण पेश गरून ।
२३१	Depopulatio agrorum.	Depopulating the county, the crime of destroying or ravaging the country.	कुनै स्थानको जनसंख्या नष्ट (सफाय) गर्ने काम, मुलुक विनाश गर्ने वा ध्वस्त पार्ने कामको कसूर, जाति हत्याको कसूर ।
२३२	Dereta conciliorum non lignat reges nostros.	The decrees of councils do not bind our kings.	परिषदको आदेश राजाकोलागि बाध्यात्मक हुँदैन (संसदले बनाएको कानूनले राजालाई दायित्व सिर्जना गर्दैन ।
२३३	Derivativa potestas non potest esse major primitiva.	The power derived cannot be greater than that from which it is derived.	प्राप्त गरिएको अछित्यारीभन्दा बढी हुने गरी अछित्यार प्रयोग हुन सक्दैन । जुन मूल कानूनबाट अधिकार प्रत्यायोजन भएको हो, त्यसमा रहेको अधिकार भन्दा बढी अधिकार प्रयोग हुन सक्दैन ।

२३४	Derivativa potestas non potest esse major primitive.	Derived right cannot be greater than the main right.	मातहतको व्यक्तिको अधिकार मुख्य व्यक्तिको अधिकारभन्दा बढी हुन सक्दैन ।
२३५	Derogatur legi, cum pars detrahitur; abrogatur legi, cum prorsus tollitur.	A law is derogated when part of it is taken away; A law is abrogated when it is wholly abolished.	कानूनको कुनै अंश हटाइएमा संशोधन गरिएको मानिन्छ भने पुरे अन्त्य गरिएकोमा खारेज गरिएको मानिन्छ ।
२३६	Derogatur legi, cum pars detrahitur; abrogatur legi, cum prorsus tollitur.	A law is derogated when part of it is taken away, a law is abrogated when it is wholly abolished.	कुनै कानूनको कुनै अंश (प्रावधान) द्विकिएकोमा त्यस्तो कानून संशोधन (अनादर) हुन्छ भने कुनै कानून पूर्ण रूपमा अन्त्य हुन्छ भने त्यस्तो कानून खारेज हुन्छ ।
२३७	Descriptio (designatio) personae.	Designating the persons who are essential to the validity of a document.	कुनै लिखत मान्य हुनकोलागि उल्लेख गरिएको अत्यावश्यक व्यक्तिको पहिचान ।
२३८	Designatio justiciariorum est a rege; jurisdictio vero ordinaria a lege.	The appointment of justices is by the king; but ordinary jurisdiction is by the law.	न्यायाधीशहरूको नियुक्ति राजाबाट हुन्छ तर अदालतको साधारण क्षेत्राधिकार कानूनद्वारा निर्धारण गरिन्छ ।
२३९	Designatio unius est exclusio alterius, et expressum facit cessare tacitum.	The naming is one of the exclusion of another, and that which is expressed makes that implied to cease.	एक व्यक्तिको नाम उल्लेख हुनुको अर्थ अर्को व्यक्तिलाई बाहेक गर्नु हो र जुन कुरा स्पष्ट रूपमा उल्लेख भएको कुराले परोक्ष रूपमा हुने कुरालाई रोक्छ ।
२४०	Detur digniori.	Let it be given to the more deserving one.	बढी योग्यलाई अवसर दिइयोस् ।
२४१	Deus solus haeredem facere potest non homo.	God alone and not man, can make an heir.	ईश्वर एकलोले मात्र हकवाला दिन सक्नु हुन्छ, मान्छेले होइन ।
२४२	Devinatio, non interpretatio est, que omnino recedit a litera.	It is guessing, not interpretation, which altogether departs from the letter.	समग्रमा लेखिएका अक्षरहरूभन्दा टाढा गएर गरिएको व्याख्या अनुमान हो, व्याख्या होइन ।

२४३	Devisavit vel non.	The issue which arises upon the contest of a will.	इच्छापत्रको व्यहोराका विरुद्ध उठाइएको दावी ।
२४४	Di colonna	A contract under which the owner of the ship shall have to participate in the profit.	जहाजधनीले मुनाफामा हिस्सा पाउन सक्ने गरी भएको करार ।
२४५	Dicere et non dare legem.	To expound but not to make the law.	कानूनको व्याख्या गर तर कानूनको निर्माण नगर ।
२४६	Diebus dominicis mercari, judicari vel jurari non debet.	On Saturday, there ought not to be any trading, any giving judgment, nor any holding of court.	शनिवार (बिदाको दिन) कुनै कारोबार, अदालतको फैसला वा सुनवाइ गर्नुहुँदैन ।
२४७	Diei dictio.	A (Roman magistrate's) notice of intention to charge a person upon a certain day.	कुनै खास दिनमा अभियोग लगाउने मनसायले कुनै व्यक्तिलाई जारी भएको सूचना ।
२४८	Dies a quo.	The day from which, a period of time begins to run.	जुन दिनबाट अवधि गणना प्रारम्भ हुन्छ ।
२४९	Dies ad quem.	The day until which.	जुन दिन अवधि अन्त्य हुन्छ ।
२५०	Dies amoris.	A day of grace, favor, or indulgence.	थप गर्न माग गरिएको दिन, थप गरिएको दिन ।
२५१	Dies consilii.	A day set for an argument or hearing.	बहस वा सुनवाइकोलागि तोकिएको दिन ।
२५२	Dies datus.	A given day; a day given or set.	दिइएको वा निर्धारण गरिएको दिन ।
२५३	Dies Dominicus non est juridicus.	The lord's day is not a juridical day. That is, it is not a day upon which legal proceedings may be conducted.	ईश्वरको दिनमा अदालतमा सुनवाइ हुँदैन । (धार्मिक दृष्टिले महत्वपूर्ण मानिएको दिनमा अदालतमा सुनवाइ गरिरहन्दैन ।)
२५४	Dies excrescens.	The extra day- the twenty-ninth day of February- which is added in leap years.	वर्ष भरिमा हुनुपर्ने दिनभन्दा बढी भएको दिन, मलमास परेको कारणबाट थपिएको दिन । (फेब्रुवरीको उनन्तीसौं दिन अधिक वर्षको रूपमा रहन्छ ।)
२५५	Dies fasti.	Business day.	कार्यसम्पादन हुने दिन, कान्यालाय खुल्ने दिन, अदालतमा सुनवाइ हुने दिन ।

२५६	Dies feriati.	Days of rest or idleness; holidays.	छुट्टीको दिन, पर्वको दिन ।
२५७	Dies gratiae.	A day of grace, favor, or indulgence.	थप गर्न माग गरिएको दिन, थप गरिएको दिन ।
२५८	Dies inceptus pro completo habetur.	A day begun is regarded as completed. The law does not recognize fractions of a day.	एक दिन भन्नाले पूर्ण दिन मानिन्छ । कानूनले एक दिनलाई विभाजन गरेकोलाई मान्यता दिँदैन ।
२५९	Dies incertus pro conditione habetur.	An uncertain day is regarded as a condition.	अनिश्चित दिनलाई शर्तको रूपमा मान्नुपर्छ ।
२६०	Dies intercisi.	Day when the court was in session part of the day only.	आंशिक समयमा मात्र सुनुवाइ वा कार्यसम्पादन भएको दिन ।
२६१	Dies interpellat pro homine.	The due dates make demand for the man (creditor). (The day demands instead of the creditor.)	भुक्तानी गर्नुपर्ने दिन (भाका) ले नै असामीको माग गर्छ । (साहुको सद्वामा भुक्तानी गर्नुपर्ने दिन (भाका) ले असामीको माग गर्दछ ।)
२६२	Dies juridicus/ Dies juridici.	A judicial day. (A day upon which court can lawfully be held; a court day.)	न्यायिक दिन, कानून बमोजिम अदालत सञ्चालन हुने दिन ।
२६३	Dies lanaris.	A lunar day.	चन्द्रग्रहणको दिन ।
२६४	Dies legitimus.	A lawful day; a term day.	कानून बमोजिमको दिन, न्यायिक काम कारबाही वा अदालतमा सुनुवाइ हुने दिन ।
२६५	Dies nefasti.	Those days of the year in which the business of the courts could not be lawfully transacted.	कानून बमोजिम अदालतको काम कारबाही हुन नसक्ने दिन ।
२६६	Dies non (juridicus).	A day of court not for litigation/not for hearing.	अदालतमा सुनुवाइ नहुने दिन ।
२६७	Dies solaris.	A solar day.	सूर्यग्रहणको दिन ।
२६८	Dies solis.	Sunday.	आइतबार ।
२६९	Dies utiles.	Available days,- days upon which a proposed or agreed as could be lawfully done.	प्रस्तावित वा सहमत भएका विषयमा कानून बमोजिम कार्यसम्पादन हुन सक्ने दिन ।

२७०	Dieu son acte.	God's own act,- an act of God; force majeure.	दैवी कार्य, विपद् ।
२७१	Difficile est ut unus homo vicem duorum sustineat.	It is distressing that one man should suffer for the voice of two.	एकजना मानिसले दुईजनाको कुरा सुन्नु भनेको निज हैरान हुनु हो ।
२७२	Difficile oportet aurum habere ad crimina.	Criminal blames are never easily reliable.	आपराधिक आरोपहरू कहिल्यै पनि सहजै विश्वसनीय हुँदैन ।
२७३	Difforciare rectum.	To take away or deny justice.	न्यायबाट बच्चित वा इन्कार गर्नु ।
२७४	Dignus mercede operarium.	The labour deserves the right of his wages.	श्रमिक आफ्नो ज्यालाको हकदार हुन्छ ।
२७५	Dilationes in lege sunt odiosae.	Delays are obnoxious to the law.	विलम्ब गर्नु कानूनको प्रतिकूल हो ।
२७६	Diligentia exactissima.	Extraordinary diligence that a head of the family habitually exercise in business.	परिवारको मुलीले आफ्नो व्यवसायमा स्वभावतः दिइने असाधारण हेरचाह ।
२७७	Diligentia quam suis rebus adhibere solet.	The diligence which it is customary to exercise in the management of one's own affairs.	साधारण मानिसले आफ्नो व्यवसाय व्यवस्थापन गर्दा परम्परागत रूपमा गरिने हेरचाह ।
२७८	Diligentia quam suis rebus.	The care that an ordinary person exercises in managing their own affairs.	साधारण मानिसले आफ्नो व्यवसाय व्यवस्थापन गर्दा दिइने हेरचाह ।
२७९	Disceptatio (desceptio) causae.	The argument of a cause by counsel.	न्यायिक कारबाहीमा पक्षका कानून व्यवसायीले मुद्दामा प्रस्तुत गरेको बहस ।
२८०	Discretio est discernere per legem quid sit justum.	Discretion is to know through law what is just.	स्वविवेक भनेको कानून बमोजिम न्यायोचित हो भन्ने कुराको जानकारी हो ।
२८१	Discretio est scire per legem quid sit justum.	Discretion is the knowledge of that which is just through the law.	स्वविवेक भनेको कानून बमोजिम न्यायोचित हुन्छ भन्ने कुराको ज्ञान हो ।
२८२	Disparata non debent jungi.	Dissimilar matters ought not to be connected together.	असमान विषयहरूलाईसँगै जोड्नु हुँदैन ।

२८३	Dispensatio est vulnus, quod vulnerat jus commune.	A dispensation is a wound, which wounds common law (right)	कानूनबाट छुट दिनु भनेको कसैलाई चोट पुन्याउनु हो, जसले गर्दा सामान्य कानूनमा चोट पुरादछ ।
२८४	Disputatio fori.	Arguments before the forum (court).	अदालत (इजलास) समक्ष राखिएको तर्क, बहस ।
२८५	Disseisinam satisfacit qui uti non permittit possessorem, vel minus commode licet omnino non expellat.	He makes disseisin (variant) enough who does not permit the possessor to enjoy, or makes his enjoyment less beneficial, although he does not expel altogether.	अचल सम्पत्तिको भोगाधिकार भएको व्यक्तिले त्यस्तो सम्पत्तिबाट सम्पत्ति धनीलाई नहटाए पनि निजलाई प्रयोग गर्न नदिएमा वा प्रयोग गर्न कठिन बनाएमा भोगाधिकार सम्बन्धी कानून उल्लंघन गरेको हुन्छ ।
२८६	Dissimilium dissimilis est ratio.	The rule as to a matter which is dissimilar, is dissimilar.	असमान विषयमा असमान नियम लागू हुनु नै युक्तिसंगत हुन्छ ।
२८७	Dissimulatione tollitur injuria.	An injury is eradicated by ignoring it.	पीडितले पीडालाई बेवास्ता गरेमा पीडा हट्छ ।
२८८	Distingue tempora, et concordabis leges.	Distinguish times and you will reconcile laws.	तपाईंले समयलाई छुट्याउन सक्नु भयो भने कानूनको मिलान गर्न सक्नु हुन्छ ।
२८९	Distinguenda sunt tempora; aliud est facere, aliud perficere.	Times must be distinguished; it is one thing to act and another to finish.	समयलाई छुट्याउनै पर्छ, वारदात हुनु भनेको एक कुरा हो भने त्यो पूरा हुनु अर्को कुरा हो ।
२९०	Distinguenda sunt tempora; distingue tempora, et concordabis leges.	Times are to be distinguished; distinguish times and you will make the laws agree.	समयलाई छुट्याउनै पर्छ, समयलाई छुट्याउनु भयो भने कानूनलाई तपाईंले स्वीकार्य बनाउन सक्नु हुन्छ ।
२९१	Divennatio non interpretatio est, quae omnino recedit a litera.	It is guess work and not interpretation which wholly departs from the literal.	अक्षरलाई छोडेर गरिएको अर्थ अनुमानित काम हो, व्याख्या होइन ।
२९२	Diverso intuitu.	With a different view or motive.	फरक विचार वा आशयले ।

२९३	Divide et impera, cum radix et vertex imperii in obedientium consensu rata sunt.	Divide and rule, otherwise the root and pinnacle of empire are rated in the consent of the obedient.	फुटाउ र शासन गर, अन्यथा आज्ञाकारीहरूको मिलमतोबाट शासकको समूल परिवर्तन हुन्छ ।
२९४	Divide et impera.	Divide and rule.	फुटाउ र शासन गर ।
२९५	Divisibilis est semper divisibilis.	That which is divisible is always divisible.	जसलाई विभाजन गर्न सकिन्छ, त्यो सदैव विभाजनयोग्य हुन्छ ।
२९६	Divisim et conjunctim.	Severally and jointly.	एकलाएकलै तथा सामूहिक रूपमा ।
२९७	Divisum imperium.	Divided authority, divided jurisdiction, alternate jurisdiction; the concurrent jurisdiction of different tribunals over the same subject matter.	विभाजित अछितयारी, वैकल्पिक क्षेत्राधिकार, समान विषयमा विभिन्न न्यायाधिकरणको समान क्षेत्राधिकार ।
२९८	Do ut des.	A commutative contract whereby something is given so that something may be received in return.	कुनै वस्तु दिएकोमा त्यस बापत कुनै वस्तु पाउन सकिने वस्तु विनियम करार ।
२९९	Do ut facias.	I give you so that you will give me. (A commutative contract whereby something is given so that something may be done in return.)	कुनै कुरा प्राप्त गर्न कुनै अर्को कुरा दिई गरिने विनियम करार ।
३००	Do, dico addico.	I appoint, I adjudicate, I interpret law.	म फैसला गर्दू, म कानूनको व्याख्या गर्दू । (प्राचीन रोमन कानून बमोजिम न्यायाधीशले गर्ने उद्घोषण)
३०१	Dolg bote.	A compensation paid for inflicting a wound.	घा खर्च, शारीरिक चोटपटक बापतको क्षतिपूर्ति ।
३०२	Doli capax.	Capable of committing a crime. Between the age of ten and a half to eighteen children were punishable for crime if they were proved capable of committing.	अर्धसक्षमता, उमेरको कारणबाट फौजदारी कसूर बापत पूरा फौजदारी दायित्व निर्वाह गर्नु नपर्ने तर त्यस्तो कसूर बापत सजायबाट उन्मुक्ति पनि नहुने अवस्था । (दश वर्ष उमेर पूरा

			भई अठार वर्ष उमेर पूरा नभएको व्यक्तिको सक्षमता।
३०३	Doli incapax.	Incapable of committing a crime. (Incapable of mischief) a person who is not liable for the crime committed by the reasons of age.	फौजदारी दायित्व निर्वाह गर्न असक्षमता । उमेरको कारणबाट (दश वर्ष नपुगेकोले) फौजदारी कसूर बापत उन्मुक्ति पाउने अवस्था ।
३०४	Dolo malo pactum se non servabit.	A pact made with malicious intent will not be upheld.	दुषित मनसायबाट भएको करार सदर हुँदैन ।
३०५	Dolosus versatur in generalibus.	A deceiver deals in general terms.	धोका दिने व्यक्तिले सामान्य तरिकाले व्यवहार गर्छ ।
३०६	Dolum ex indiciis perspicuis probari convenit.	Fraud should be established by clear proof.	जालसाज स्पष्ट र विवाद रहित प्रमाणबाट प्रमाणित हुनु पर्छ ।
३०७	Dolus auctoris non nocet successori, nisi in causa lucrative.	The fraud of one prejudices not his successor, unless a valuable consideration is wanting.	मूल्यवान प्रतिफल भएको अवस्थामा बाहेक कसैले गरेको जालसाजपूर्ण कामबाट निजको हकबालाको हकमा प्रतिकूल प्रभाव पद्दैन ।
३०८	Dolus bonus.	Justifiable deceit. (as when a person lies to an attacker to prevent in assault)	न्यायोचित झुट्टो अभिव्यक्ति ।
३०९	Dolus circuitu non purgatur.	Fraud is not purged by circuitry or indirect procedures.	घुमाउरो रूपमा भएको वा अप्रत्यक्ष काम कारबाहीबाट जालसाज क्षम्य हुन सक्दैन ।
३१०	Dolus dans causam contractui.	Fraud giving rise to the contract.	जालसाज हुने गरी गरिएको करार । (कुनै काम गर्दा जालसाज नभई करार हुन नसक्ने रहेछ भने त्यस्तो करार बदर हुन्छ ।)
३११	Dolus dans locum contractui.	Fraud giving occasion for the contract; false representation, inducing a contract, fraudulent misrepresentation by a party to a contract.	जालसाज वा झुक्याई करार गर्न बाध्य पारिएको करार ।

३१२	Dolus dans locum contractui.	Fraud giving occasion for the contract; false representation, inducing a contract.	जालसाज हुन सक्ने गरी गरिएको करार । (उदा: झुक्याई गरिएको करार)
३१३	Dolus est fraus nemini patrocinetur; patrocinari debent.	One who commits fraud and breach of trust must defend oneself.	धोकाधडी र विश्वासघात गर्नेले नै आफ्नो प्रतिरक्षा (प्रमाणको भार) आफै गर्नु पर्छ ।
३१४	Dolus est machinatio, cum aliud dissimulat aliud agit.	Deceit is an artifice, because it pretends one thing and does another.	धोकाधडी भनेको धुत्याईँ हो, किनभने एउटा कुरा भनेर अर्को कुरा गरिन्छ ।
३१५	Dolus et fraus una in parte sanari debent.	Deceit and fraud should always be remedied.	धोकाधडी र जालसाजीमा सधै उपचार पाइन्छ ।
३१६	Dolus incidentis.	Fraud incidental.	अप्रत्याशित जालसाज । (करारको सारतत्वलाई असर नपार्ने जालसाज)
३१७	Dolus latet in generalibus.	Fraud lies hidden in generalities.	जालसाजपूर्ण कार्य साधारणतया कहीं न कहीं लुकेर रहेको हुन्छ ।
३१८	Dolus malus.	Unjustifiable deceit, fraudulent intent.	न्यायोचित ठहर्याउन नसकिने धोकाधडी, जालसाजपूर्ण बदनियत ।
३१९	Domicilium ex poriginis.	The domicile of origin.	उत्पत्तिको आधारमा तय गरिने बसोबास । (खासगरी बालकको जन्मको आधारमा बसोबास निर्धारण गर्ने सन्दर्भमा)
३२०	Domicilium ex proprio motu.	Domicile of one's own choice.	आफ्नो छानौटको बासस्थान ।
३२१	Domicilium originis.	Domicile of origin: the domicile assigned to a child at his birth.	उत्पत्तिको आधारमा कायम हुने बासस्थान, बालबालिकाको जन्मको आधारमा कायम हुने बासस्थान ।
३२२	Dominium dictum et utile.	The complete and absolute dominion in property: the union of the title and the exclusive use.	सम्पत्ति माथिको पूर्ण र एकलौटी हक ।
३२३	Dominium directum et utile.	Absolute ownership of property.	सम्पत्ति उपर पूर्ण अधिकार ।

३२४	Dominium directum.	Direct ownership, i.e. Allodial or legal tenure.	प्रत्यक्ष वा कानूनसम्मत स्वामित्व ।
३२५	Dominium eminens.	Eminent domain, the supreme power over the property vested in the people for the purpose of public necessity and purpose (the state's inherent power to exercise sovereignty and direct control over private property).	सर्वोच्च नियन्त्रण, निजी सम्पत्ति उपर सार्वभौमिकताको अभ्यास र प्रत्यक्ष नियन्त्रण गर्न सक्ने राज्यको अन्तररनिहित अधिकार ।
३२६	Dominium non potest esse in pendentii.	Right to property cannot be in suspension, i.e. it must always be vested in someone. (A right to property cannot be in suspension)	सम्पत्तिको अधिकार वेवारिसे हुँदैन, यो कसैमा निहित रहेको हुन्छ ।
३२७	Dominium plenum.	Full or complete ownership of property.	सम्पत्ति उपर पूर्ण स्वामित्व ।
३२८	Dominud volente.	With the consent of the owner.	सम्पत्ति धनीको सहमति ।
३२९	Dominus ligus.	Respected person.	सम्मानित व्यक्ति, सम्माननीय ।
३३०	Dominus aliquando non potest alienere.	An owner has sometimes no power to alienate or convey.	सम्पत्ति धनीलाई यदाकदा सम्पत्ति छुट्याउने वा हस्तान्तरण गर्ने अधिकार नहुन सक्छ ।
३३१	Dominus capitalis feodi loco haeredis habetur quoties per defectum vel delictum extinguatur sanguis tenentis.	The chief lord of the fee is regarded as heir whenever the blood of the tenant becomes extinct either through failure of heirs or attainer.	मोहीको हकवाला वा निजको तर्फबाट कसैले जग्गाजमिन कमाउन नआएमा त्यस्तो जग्गाको हकवाला जग्गाधनी आफै भएको मानिन्छ ।
३३२	Dominus directum.	The superior.	सर्वोच्च व्यक्ति ।
३३३	Dominus litis.	A person who controls a litigation process.	मुद्दा मामिलाको काम कारबाहीलाई नियन्त्रण गर्ने व्यक्ति, न्यायिक अधिकारी, न्यायाधीश ।
३३४	Dominus manerii.	Owner of the land.	जग्गाधनी, विर्तावाल ।
३३५	Dominus navis.	The absolute owner of a ship.	पानी जहाजको वास्तविक धनी ।

३३६	Dominus non maritabit pupillum nisi semel.	A civil registrar cannot give his award in marriage more than once.	पञ्जिकाधिकारी (विवाह दर्ता अधिकारी) ले एकै दम्पत्तिको एकपटक भन्दा बढी विवाह दर्ता गर्दैन ।
३३७	Dominus omnium bonorum.	Proprietor of all movable goods.	सम्पूर्ण चल सम्पत्ति धनी ।
३३८	Dominus pro tempore.	The temporary master of the ship	पानी जहाजको अस्थायी धनी ।
३३९	Dominus rex nullum habere potest parem, multo minus superiorem.	The king cannot have an equal, much less a superior.	राजा समान कोही हुन सक्दैन, त्यसमाथि पनि राजाभन्दा माथि झाने हुन सक्दैन ।
३४०	Domitiae naturae.	Taming of wild animals for domestication.	वन्यजन्तुलाई घरपालुवा बनाउने तरिका ।
३४१	Domo reparanda.	A writ that lay for one against his neighbor, by the anticipated fall of whose house he feared a damage and injury to his own.	छिमेकीको घरलाई प्रतिकूल असर पार्न सक्ने घर मर्मत गर्न घर धनीलाई दिइने न्यायिक आदेश ।
३४२	Domus capitularis.	A chapter house.	बृहत सभाकक्ष । सभा सम्मेलनको लागि तयार गरिएको भवन ।
३४३	Domus dei.	The house of God, - a church; a hospital.	ईश्वर रहने भवन, मन्दिर, स्तुपा, गिर्जाघर, अस्पताल आदि ।
३४४	Domus mansionalis dei.	House of God.	ईश्वरको निवास ।
३४५	Domus procerum.	House of lords.	लड्ड सभा, ब्रिटिश संसदको माथिल्लो सदन ।
३४६	Domus sua cuique est tulissimum refugium.	To every one his house is his surest refuge; or, every man's house is his castle.	प्रत्येक व्यक्तिलाई आफ्नो घर सुरक्षित आश्रयस्थल हो, प्रत्येक व्यक्तिको घर निजकोलागि सुरक्षित किल्ला हो ।
३४७	Domus tutissimum cuique refugium atque receptaculum.	The home of each person is his safest refuge and asylum.	प्रत्येक व्यक्तिको घर सबैभन्दा सुरक्षित आश्रयस्थल हो ।
३४८	Dona clandestina sunt semper suspicosa.	Clandestine donations are always suspicious.	गोप्य रूपमा दिइएको दानबकस सदैव शंकास्पद हुन्छ ।

३४९	Donari videtur quod nulli jure cogente conceditur.	That is considered as given which is transferred under no legal compulsion.	कानूनी रूपमा बाध्य नभइकन हक हस्तान्तरण गर्नुलाई दिएको मानिन्छ ।
३५०	Donari videtur, quod nullo jure cogente conceditur.	A thing is said to be given when it is yielded otherwise than by virtue of a right.	अधिकारको रूपमा नभई फरक ढंगबाट प्राप्त गरिएको छ भने दिएको मानिन्छ ।
३५१	Donatio inter virum et uxorem.	Donation between husband and wife	पति र पत्नी बीचको दानबकस ।
३५२	Donatio mortis causa.	A donation to take effect after the donor's death.	दाताको मृत्युपछि प्रभावकारी हुने दानबकस । (उदा: शेषपछिको बकसपत्र)
३५३	Donatio non presumitur.	A donation is not presumed.	दानबकस गरिने कुरा अनुमान गरिन्न ।
३५४	Donatio non quam disinit possidere antequam donatarius incipiat possidere.	He who gives never ceases to possess before the receiver begins to possess.	प्राप्त गर्नेले भोग गर्ना प्रारम्भ नगरुज्जेल दाताको भोगाधिकार कहिल्यै पनि अन्त्य हुँदैन ।
३५५	Donatio perficitur possessione accipientis.	A donation is completed by the possession of the donee.	प्राप्त गर्नेको भोगचलनबाट दानबकस दिने कार्य पूरा हुन्छ ।
३५६	Donatio propter nuptias.	A donation on account of the marriage	दाइजो, गोडधुवा, गडधुवा ।
३५७	Donatio velata.	A hidden donation, a donation under the pretense of being something else.	गुप्त दानबकस, कुनै बहानामा दिएको दान ।
३५८	Donationes sint stricti, ne quis plus donasse praesumatur quam in donatione expersserit.	Gifts should be of strict construction, lest anyone may be presumed to have given more than is described in the gift.	दानबकस पाउनेले लिखितमा लेखिएको भन्दा बढी पाएको अनुमान नहुने गरी दानबकसको व्याख्या कठोर रूपमा गर्नुपर्छ ।
३५९	Donationum alia perfecta, alia incepta et non perfecta ut si donatio fuerit et concessa, ac traditio nondum fuerit subsecuta.	Some gifts are perfect, others incipient or not perfect; as where a gift is chosen and granted, but delivery has not then followed.	दानबकस दिएको तर बुझाई नसकेकोमा केही दानबकस पूर्ण हुन सक्छ र केही हुन सक्दैन ।
३६०	Donative intent.	The intent to make a gift.	दानबकस दिने इच्छा ।

३६१	Dormiunt leges aliquando, nunquam moriuntur.	The law sometimes sleep, never die.	कानून कहिले काहीं सुसुस हुन सक्छ, तर मर्दैन ।
३६२	Dos de dote peti non debet.	Dower ought not to be sought from dower.	दाइजोबाट दाइजोको माग गर्न सकिन्न ।
३६३	Dos rationabilis.	Reasonable of legitimate dower.	कानूनसम्मत दाइजोको मनासिब अंश ।
३६४	Droit administratif.	The french system of administrative law based upon the principle of freedom of administration action in the determination of causes growing out of the relationship of government to individuals.	फ्रेन्च प्रणालीमा प्रशासकीय कानूनको सम्बन्ध सरकारदेखि व्यक्तिसम्म रहन्छ भन्ने सिधान्तमा आधारित हुन्छ ।
३६५	Droit commun.	The common law.	कमन ल (ब्रिटेन र ब्रिटेनको कानून प्रणाली अपनाउने मुलुकमा प्रचलनमा रहेको कानून)
३६६	Droit ne done pluis que soit demaunde.	The law gives no more than is demanded.	कानूनले मागेको भन्दा बढी दिँदैन ।
३६७	Droit ne poet pas morier.	Right cannot die.	अधिकार समाप्त हुन सक्दैन ।
३६८	Duas uxores eodem tempore habere non licet non (potest).	It is not lawful to have two wives at the same time.	एकै समयमा दुई पत्नी हुनु कानूनसम्मत हुन सक्दैन ।
३६९	Dubii juris.	Of doubtful right or law; unsettled legal point.	शंकास्पद अधिकार वा कानून समाधान हुन नसकेको कानूनको बुँदा ।
३७०	Duces tecum licet languidus.	Bring with you, although sick.	बिरामी भए तापनि कुनै व्यक्तिलाई अदालतमा उपस्थित गराउन अदालतबाट जारी आदेश ।
३७१	Duces tecum.	Bring with you; a form of subpoena.	अदालतमा उपस्थित गराउन अदालतबाट जारी आदेश ।
३७२	Ducitur in absurdum.	Reduction to the absurd. Let to the absurdity.	अनर्थकारी परिमाण दिने भनी गरिएको तर्क ।
३७३	Dum bene se gesserit.	So long as one behaves well own does not commit an	कसैको आचरण राख्ने रहेसम्म निजले कसूर गर्दैन ।

		offence.	
३७४	Dum fervet opus.	While the work glows; while the action is fresh.	स्वच्छ कामकारबाही कारोबार गरकोमा ।
३७५	Dum fuit infra aetatem.	While he/she was within age.	उमेर नपुगेसम्म ।
३७६	Dum fuit non (non fuit) compos mentis.	While he/she was not of the sound mind.	होसठेगानमा नरहेसम्म ।
३७७	Dum recens fuit maleficium.	While the offence was fresh.	कसूर हुने वित्तिकै ।
३७८	Dum sola et casta vixerit.	While she shall live unmarried and chaste.	अविवाहित र कुमारी रहेसम्म ।
३७९	Dum sola.	While single or for so long as she remains unmarried.	एकल रहेसम्म वा अविवाहित रहेसम्म ।
३८०	Duo non possunt esse dommini ejusdem rei in solidum.	Two persons cannot have the full property of the same thing at same time.	एकैपटक एउटै वस्तु दुई व्यक्तिको पूर्णरूपमा सम्पत्ति रहन सक्दैन ।
३८१	Duo non possunt in solido unam rem possidere.	Two persons cannot each have the entire right to one thing.	एउटै वस्तुमा दुई व्यक्तिको पूर्णरूपमा अधिकार हुन सक्दैन ।
३८२	Duo sunt instrumenta ad omnes res aut confirmandas aut impugnandas- ratio et auctoritas.	There are two instruments either to confirm or impugn all things -reason and authority.	सम्पूर्ण वस्तु तर्क तथा अखित्यारलाई पुष्टि गर्ने वा इन्कार गर्ने दुई लिखत ।
३८३	Duodecenvirale judicium.	The trial by twelve persons or by jury.	बाह जना व्यक्ति वा जूरीबाट हुने सुनुवाइ ।
३८४	Duodecima manus.	Twelve hands. The oaths of twelve persons, including himself, by whom the defendant was allowed to make his law.	न्यायाधीश लगाएत बाह जनाले दाहिने हात उठाएर लिने शपथ ।
३८५	Duorum in solidum sominium vel possessio esse non potest.	Sole ownership or possession cannot be in two persons.	एकलौटी स्वामित्व वा भोगाधिकार दुई व्यक्तिमा रहन सक्दैन ।
३८६	Duplex querela.	Double complaint.	दोहोरो उजुरी, दोहोरो फिराद ।
३८७	Duplicationem possibilitatis lex non patitur.	The law does not permit the doubling of possibility.	कानूनले दोहोरो सम्भावनालाई स्थान दिनैन ।

३८८	Duplicatum jus.	A double right.	दोहोरो अधिकार ।
३८९	Dura lex scripta tamen.	Harsh, though it be, the law is thus written.	कठोर भए तापनि कानून यसरी नै लेखिएकोछ ।
३९०	Dura lex sed lex.	Law is hard but it is needed to comply with.	कानून कठोर भए तापनि यसको पालना आवश्यक छ ।
३९१	Durante absentia.	In absence	अनुपस्थितिमा ।
३९२	Durante bello.	While the war lasts.	युद्धकालीन अवस्थामा ।
३९३	Durante bene placito.	During good pleasure.	(कसैको) स्वैच्छामा सन्तुष्टिमा ।
३९४	Durante furore.	While the insanity endures.	होसठेगान नरहेका बखत ।
३९५	Durante intinere.	While in travelling, during the travel period.	यात्राको अवधिमा रहेका बखत, बाटोमा रहेका बखत ।
३९६	Durante minore aetate.	During the age of minority.	नाबालक रहेका बखत ।
३९७	Durante viginitate.	During virginity (So long as she remains unmarried.)	कुमारीत्व कायम रहेका बखत ।
३९८	Durante vita.	During life.	कुनै व्यक्तिको जीवन रहेसम्म, जीवनकाल भर ।
३९९	Durior sors.	That debt which bound the debtor fastest, or to which a penalty was adjected.	असामीले जति सकदो छिटो भुक्तानी गर्न बाध्य हुने वा भुक्तानी नगरेमा जरिबाना लाग्ने त्रृण ।

E

क्र.स.	Latin	English	नेपाली
१	E contra.	On the contrary; on the other hand.	त्यसको विपरीत, अर्कोतर्फ ।
२	E converso.	Conversely; turned around.	त्यसको विपरीत, अर्कोतर्फबाट ।
३	E pluribus unum.	One from many.	धेरै मध्येबाट एक ।
४	Ea est accipienda interpretatio, quae vitio caret.	That interpretation is to be accepted which is without fault.	त्रुटि बिनाको व्याख्या स्वीकार्य हुन्छ ।
५	Ea intentione.	With that intention. Having that intention.	त्यस मनसायले ।

६	Ea quae commendandi causa in venditionibus dicuntur si palam apparent venditorem non obligant.	Those statements which are made in commendation at sales, if they appear openly, do not bind the seller.	व्यापारको प्रशंसाकालागि खुला रूपमा (केता आफैले वस्तुको निरीक्षण र जाँच गर्न सक्ने गरी) राखिएको विवरण विकेताकोलागि बाध्यात्मक हुँदैनन् ।
७	Ea quae dari impossibilia sunt, vel quae in rerum natura non sunt, pro non adjectis habentur.	Those things which are not possible to give, or which by nature do not exist are held not added (in contract/ wills/ testamentary writings).	जुन चिज दिन सम्भव छैन वा त्यसको प्रकृति बमोजिम अस्तित्वमा रहेदैन भने, त्यस्ता चिजहरू (करार, इच्छापत्र आदिमा) समावेश भएको मानिन्दैन ।
८	Ea quae in curia nostra rite acta sunt debitae executioni demandari debent.	Those things which are regularly done in our court should be committed to a due execution.	अदातलबाट नियमित रूपमा गरिने कामको उचित कार्यन्वयन गर्ने प्रतिबद्ध हुनुपर्छ ।
९	Ea quae raro accidunt, non temere in agendas negotiis computantur.	Those things which rarely happen are not to be taken into account in business transactions without sufficient reason.	पर्याप्त कारणबिना विरलै रूपमा हुने कुरालाई व्यवसायिक कारोबारमा स्थान दिन आवश्यक छैन ।
१०	Ea sunt animadvertisenda peccato maxime, quae difficillime praecaventur.	Those offence should be most severely punished which are most difficult to prevent.	निवारण गर्न ज्यादै कठिन हुने कसूरलाई कडा सजाय गर्नुपर्छ ।
११	Eadem causa diversis rationibus coram judicibus ecclesiasticis et secularibus ventilatur.	The same cause is argued with different reasons before both the ecclesiastical and the secular judges.	एकै विषयमा धार्मिक तथा धर्मनिरपेक्ष न्यायाधीश समक्ष फरक-फरक तर्क सहित बहस गरिन्छ ।
१२	Eadem est ratio, eadem est lex.	The reason being the same, the law is the same.	उही कारण रहेकोमा उही कानून लागू हुन्छ (समान विषय भएकोमा समान कानून लागू हुन्छ) ।

१३	Eadem mens praesumitur regis quae est juris est juris et quae esse debt, praesertim in dubiis.	The King's mind is presumed to be in accord with law and as it should be especially in doubtful matters.	विशेषगरी शंकास्पद् विषयमा निर्णय गर्दा राजा (अधिकारी) को स्वविवेक (मन) कानून बमोजिम जे हुनुपर्ने हो, त्यही बमोजिम हुन्छ भन्ने अनुमान गरिन्छ ।
१४	Eadem persona cum defuncto.	The same person with the deceased.	मृतकको ठाँउमा उही अधिकार, सम्पत्ति र दायित्वमा स्थापित हुने व्यक्ति ।
१५	Eat inde sine die.	Let him/ her go hence without day (delay).	यहाँबाट अविलम्ब जाओस् (फौजदारी कसूरमा सफाइ पाएको व्यक्ति अविलम्ब रिहाइ होस्) ।
१६	Ec ordine.	From or according to the order.	आदेशबाट वा आदेश बमोजिम ।
१७	Ecclesia decimas non solvit ecclesiae.	The church pays no tithes to the church.	एक धार्मिक मठ, मन्दिर, चर्च आदिले अर्को धार्मिक मठ, मन्दिर, चर्च आदिलाई दशौद तिनु पर्दैन ।
१८	Ecclesia ecclesie deciman solvere non debet.	A church ought not to pay tithes to a church.	धार्मिक मठ, मन्दिर, चर्च आदिले अर्को धार्मिक मठ, मन्दिर, चर्च
१९	Ecclesia est domus mansionalis omnipotentis Dei.	The church is the mansion house of God almighty.	एक धार्मिक मठ, मन्दिर, चर्च आदि भनेको सर्वशक्तिमान परमेश्वरको आश्रय स्थल हो ।
२०	Ecclesia fungitur vice minoris; meliorim conditionem suam facere potest, deteriorem nequaquam.	The church occupies the position of a minor; she can make her own condition better, but never worse.	धार्मिक मठ, मन्दिर, चर्च आदि नावालिगको स्थितिमा रहेको हुन्छ र आफ्नो स्थितिलाई राम्रो बनाउँछ कहिलै पनि नराम्रो बनाउँदैन ।
२१	Ecclesia magis favendum est quam personae.	The church is more to be favored than the individual.	धार्मिक मठ, मन्दिर, चर्च आदि व्यक्ति भन्दा बढी कल्याणकारी हुन्छ ।
२२	Ecclesia non moritur.	The church does not die.	धार्मिक मठ, मन्दिर, चर्च आदिको मृत्यु हुँदैन ।
२३	Edictum perpetuum.	Fixed or permanent law (to be elaborated by interpretation).	स्थिर तथा स्थायी कानून (व्याख्याबाट विस्तृतीकरण हुने) ।

२४	Ee pluribus unum.	One out of many	धेरै मध्येको एक ।
२५	Eextra territorium judicis.	Beyond the territory of the court (Beyond the territory over which he has jurisdiction).	अदालतको क्षेत्राधिकार बाहिर रहेको विषय ।
२६	Effectus punitur licet non sequatur effectus.	Let the act be punished so that it may not be followed.	भविष्यमा त्यस्तो कार्य नहोस् भन्नका लागि कसूर बापत सजाय होस् ।
२७	Effectus sequatur quasam.	The effect may be the cause.	कारणको पछाडि परिणाम रहन सक्छ ।
२८	Effusio sanguinis.	The shedding of blood (It refers to the punishment imposed for the shedding of blood.)	रगत बगाउनु (रगत बगाएर दिइने सजाय) ।
२९	Ego, talis.	I, such a one.	म यस्तै छु ।
३०	Ei abest.	It is wanting to him.	अर्को व्यक्तिको आवश्यकताकालागि पठाइएको (सोधर्नाका लागि एक व्यक्तिले अर्को व्यक्तिलाई पठाएको)
३१	Ei incumbit probatio qui dicit, non qui negat.	The proof lies upon him who affirms, not upon him who denies.	दाबी लिनेले प्रमाणित गर्नुपर्ने हुन्छ, इन्कारी गर्नेले प्रमाणित गरिरहनु पर्दैन ।
३२	Ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negat; com per rerum naturam factum negantis probatio nulla.	The proof is incumbent upon him who asserts, not on him who denies; since the nature of things there can be no proof of a negative.	दाबी लिनेले प्रमाणित गर्नुपर्ने हुन्छ, इन्कारी गर्नेले प्रमाणित गरिरहनु पर्दैन, किनकि इन्कारी गरिएको विषयमा वस्तुको प्रकृति अनुसार प्रमाणित गर्न आवश्यक हुन्न ।
३३	Ei incumbit probatio, qui dicit.	the burden of proof lies with the person making the claim.	प्रमाण पुऱ्याउने भार दाबी गर्ने व्यक्तिमाथि निहित हुन्छ ।
३४	Ei nihil turpe, qui nihil satis.	Nothing is base to a person to whom nothing is sufficient.	कुनै चिज पर्याप्त नहुने व्यक्तिको केही आधार हुँदैन ।

३५	Eisdem modis dissolvitur obligatio quae nasit ex contractu, vel quasi quibus contrahitur.	An obligation which arises in contract or quasi contract is dissolved in the same manner in which it is contracted.	करार वा अर्धकरारमा उत्पन्न हुने कुनै दायित्व जुन विधिवाट करार गरिएको थियो सोही विधिवाट अन्त्य हुन्छ ।
३६	Ejus est interpretari cuius esst condere.	The rights of interpreting belongs to him who enacts, it belongs to him to interpret who enacts.	जसले कानून निर्माण गर्दछ, त्यसको व्याख्या अधिकार उसैमा निहित हुन्छ ।
३७	Ejus est nolle, qui potest velle.	He who can will, has a right to refuse to will. He who can consent, may object.	जसले इच्छापत्र गर्न सक्दछ, निजले बदर पनि गर्न सक्दछ । सहमति दिन सक्नेले इन्कार पनि गर्न सक्दछ ।
३८	Ejus est periculum cuius est dominium aut commodum.	He bears the risks to whom the property belongs or who reaps the advantages. (Risk is with whom the property belongs, or who reaps the advantages.)	जसको सम्पति हो वा जसले सम्पत्तिवाट लाभ लिन्छ, उसैले जोखिम पनि व्यर्होछ । (सम्पत्तिवाट लाभ लिनेले जोखिम पनि व्यर्होछ ।)
३९	Ejus nulla culpa est cui parere necesse sit.	Not guilty attaches to him who is compelled to obey, he who is bound to obey, is no guilty. (No one incurs fault through the performance of an act which he is under the necessity of performing.)	आज्ञा पालनको सिलसिलामा कुनै काम गर्न बाध्य हुने व्यक्ति त्यस्तो काम बापत दोषी हुँदैन । (कुनै काम गर्न बाध्य भएको व्यक्ति त्यस्तो काम बापत दोषी हुँदैन ।)
४०	Ejusdem generis.	Of the same class or kind.	सोही वर्ग वा सोही किसिमको ।
४१	Ejusdem negotii.	Part of the same transaction	सोही कारोबारको अंश ।
४२	Electa una via, non datur recursus ad alteram.	Having chosen one course, he is not allowed to have resource to another.	एउटा मार्ग अवलम्बन गरेपछि अर्को मार्ग अपनाउन अनुमति हुँदैन ।
४३	Electio est creditoris.	The creditor has his choice.	(आफ्नो ऋण कसरी असुल गर्ने हो) साहूलाई हुने छनौट ।
४४	Electio est debitoris.	The debtor has his choice.	(आफ्नो ऋण वा दायित्व कसरी भक्तानी गर्ने हो त्यो सुविधा भएमा) ऋणीलाई हुने छनौट ।

४५	Electio est intima(interna), libera, et spontanea separatio unius rei ab alia, cine compulsione, consistens inanimo et voluntate.	Election (choice) is the internal, free, and voluntarily separation from one thing to another without compulsion and consist of intention and will.	निर्वाचन (छनौट) भनेको बाध्यता बिना एक वस्तुबाट अर्को वस्तुलाई भित्रैदेखि, स्वतन्त्र रूपमा र स्वैच्छाले फरक गर्ने र आफ्नो मनसाय र इच्छा अभिव्यक्त गर्ने काम हो ।
४६	Electio fori.	Choice of forum.	मञ्च, स्थान (निर्णय गर्ने अधिकारी) को छनौट ।
४७	Electio juris.	Choice of law.	कानूनको छनौट ।
४८	Electio semel facta non patitur regressum.	Election (choice) once made cannot be recalled.	एक पटक भइसकेको निर्वाचन (छनौट) दोहोन्याउन सकिदैन ।
४९	Electiones fiant rite et libere sine interruptione aliqua.	Elections should be made regularly and freely and without interruption.	निर्वाचन बिना हस्तक्षेप नियमित र स्वतन्त्र रूपमा हुनु पर्दछ ।
५०	Emera gratia (Exampli gratia).	For the sake of example, for instance.	उदाहरणकालागि ।
५१	Emptio bonorum.	The purchase of goods.	वस्तुको खरिद ।
५२	Emptio et venditio.	Purchase and sale.	खरिद र बिक्री ।
५३	Emptio rei facta a pluribus ementibus.	A purchase made by many buyers. (where several persons join in the purchase of a certain subject but they do not thereby become partners or bear liability.)	धेरै केताहरूले खरिद गरेको वस्तु ।
५४	Emptio, emtio.	A buying or purchase.	क्रय वा खरिद ।
५५	Emptionis venditionis contractae argumentum.	The argument of a purchase, and sale being made.	खरिद र बिक्री सम्झौताको बहस ।
५६	Emptor emit quam minimo potest, vendoitor vendit quam maximo potest.	A purchaser buys as cheaply as he can, the seller sells as dearly as he can.	क्रेताले जति सक्दो सस्तोमा खरिद गर्दछ भने विक्रेताले जति सक्दो मँहगोमा बिक्री गर्दछ ।
५७	En apres.	Henceforth.	अबउप्रान्त ।
५८	En ariere.	In the past.	विगतमा, पहिले ।
५९	En autre droit.	In the right of another person.	अर्को व्यक्तिको अधिकारमा ।

६०	En autre soile.	On the land of another person.	अर्को व्यक्तिको भूमिमा ।
६१	En avant.	In the future.	भविष्यमा ।
६२	En bonne foy.	In good faith.	असल नियतले, इमान्दारीपूर्वक ।
६३	En ce.	In this.	यसमा ।
६४	En chemin.	On the way	बाटोमा ।
६५	En demeure.	In default. (A debtor who fails to pay on demand according to the terms of obligation.)	भुक्तानी दिन असमर्थ ।
६६	En droit.	In point of law.	कानूनको बिन्दुमा ।
६७	En eschange il convient que les estates soient eagles.	In an exchange it is proper that the estate should be equal.	सद्वापद्वामा अचल सम्पत्ति समान भाएमा उपयुक्त हुने ।
६८	En fiat.	In fact.	तथ्यमा, वास्तवमा ।
६९	En mort meyne.	A legal arrangement in which a property owner is barred from disposing of property.	सम्पत्ति धनीले सम्पत्तिको हक हस्तान्तरण गर्न रोक लगाउने गरी गरिएको कानूनी प्रवन्ध ।
७०	En outre.	Furthermore.	थप, यसका अतिरिक्त, अझ बढी ।
७१	En owel main.	In equal hand.	समान अवस्थामा ।
७२	En plein vie.	In full life.	जीवनकाल भर ।
७३	En route.	On the journey; during the journey.	यात्रामा, यात्राको क्रममा, यात्रा अवधिमा ।
७४	En ventre sa mere.	In the mother's womb.	आमाको गर्भमा ।
७५	En vie.	Against.	विरुद्धमा ।
७६	Enecius enetus.	The eldest or first born.	सबैभन्दा जेष्ठ वा सबैभन्दा वरिष्ठ, सबैभन्दा पहिला जन्मेको ।
७७	Enitia pars.	The share of the eldest.	सबैभन्दा वरिष्ठतम (जेठो) को हिस्सा ।
७८	Enixa voluntas.	Earnest desire, anxious wish.	तीव्र इच्छा ।
७९	Ens legis.	A being of the law, an entity created and existing by law.	कानून बमोजिम अस्तित्वमा रहेको, कानून बमोजिम स्थापना भई कायम रहेको निकाय ।
८०	Entry in casu consimili.	Entry in the similar case.	उस्तै उजुरीमा प्रवेश ।

८१	Enumeratio infirmat regulam in casibus non enumeratis.	Enumeration disaffirms a rule in cases not enumerated.	सूचीकरण गर्नुपर्नेमा सूचीकरण (नम्बरीकरण) नगरिएको अवस्थामा स्वीकार नगर्ने नियम ।
८२	Enumeratio unius est exclusio alterius.	The Specification of one thing is the exclusion of a different thing.	एक विषयमा विशिष्टकृत हुनु भनेको अर्को विषयलाई बाहेक गर्नु हो ।
८३	Eo instante (Eo instanti).	At the moment or immediately.	तत्काल, तुरुन्तै, यथाशीघ्र ।
८४	Eo intuitu.	With that intention.	त्यो अभिप्राय वा मनसायले ।
८५	Eo ipso.	By the thing itself; by the very thing.	त्यही कुराको कारणले ।
८६	Eo loci.	In that place; in that state, condition or situation.	त्यही ठाउँमा, त्यही अवस्थामा ।
८७	Eo nomine.	By or in that name or designation, in that character.	त्यही नाम वा त्यही पदबाट । (हे. Hoc nomine)
८८	Eodem delicto.	In the same wrong.	त्यही अपकार्यमा ।
८९	Eodem flatu.	In the same breath.	एकै श्वासमा ।
९०	Eodem ligamine quo ligatum est dissolvitur.	A bond is released by the same formalities with which it is done.	दायित्व जसरी सिर्जना भएको थियो त्यसरी नै फछ्यौट गरिन्छ ।
९१	Eodem modo quo quid constituitur, eodem modo destruitur.	Any obligation is resolved or extinguished in the same manner as that by which it was constituted.	जुन तरिकाबाट दायित्व सृजना भएको हो सोही तरिकाबाट दायित्वको अन्त्य हुन सक्छ ।
९२	Erant omnia communia et indivisa omnibus, veluti unum cunctis patrimonium esset.	All things were common and undivided, as if there were a single patrimony for all.	सम्पूर्ण कुराहरू एकल स्रोतबाट आए जसरी सामूहिक र अभिभाज्य रहेका थिए ।
९३	Erga omnes.	Towards all. (The fundamental rules of international law, compliance with which a State is bound both towards other individual States and the international community.)	सबै प्रतिको दायित्व (कुनै राज्यले अर्को राज्य र अन्तर्राष्ट्रिय समुदायप्रति पालना गर्न बाध्य हुने अन्तर्राष्ट्रिय कानूनको आधारभूत सिद्धान्त) (हे. Barcelona Traction, Light, and Power Company, Ltd (1970) Case)

९४	Erro in extremis.	A mistake committed in good faith while in great danger, so that it must be weighed according to a standard different from that applied to an error committed under less distressing and distracting circumstances.	असामान्य अवस्थामा असल नियतबाट भएको तथ्यको भूल ।
९५	Error calculi.	A mistake or error in calculation.	हिसाब किताबमा भएको त्रुटि ।
९६	Error fucatus nuda veritate in multis est probabilius; et sepenumero rationibus vincit veritatem error.	Painted error appears in many things more probable than naked truth; and again and again conquers truth by reasoning.	धेरै ठाउँमा ढाकछोप गरिएको भूल वास्तविक सत्य भन्दा पनि विद्वासनीय हुन सक्छ र तर्कले पटक पटक सत्यलाई परास्त गर्दछ ।
९७	Error juris nocet.	An error of law works an injury.	कानूनको त्रुटिले हानि पुन्याउँछ ।
९८	Error juris.	Mistake of law or ignorance of law	कानूनमा भएको भूल वा कानूनको अनभिज्ञता ।
९९	Error lapsus.	An error by mistake, as distinguished from an error through ignorance, as by ignorance of law. (An error caused by negligence or inattention)	भूलवश भएको त्रुटि । (लापरबाही वा असावधानीवश भएको त्रुटि)
१००	Error nominis nunquam nocet, si de identitiae rei constat.	A mistake or error in a name is never prejudicial, if the identity of the thing is clear.	कुनै चिजको पहिचान स्पष्ट छ भने नाममा भएको भूल वा त्रुटिले कहिल्यै पनि अन्यथा गर्न सक्दैन ।
१०१	Error qui non resistitur, approbatur.	An error which is not resisted or opposed is approved.	प्रतिरोध वा विरोध नगरिएको त्रुटि स्वीकार्य हुन्छ ।
१०२	Error scribentis nocere non debit.	An error or mistake of a scrivener ought not to prejudice.	लिपिकारले गरेको त्रुटि वा भूल कसैका विरुद्ध पूर्वाग्रही हुँदैन ।

१०३	Errore acerrimo non affectato insimulatove.	Through error of the most pointed or positive character is not merely pretended or feigned.	मुख्य गरी देखाइएका वा सकारात्मक चरित्रमा त्रुटि भए तापनि यी देखावटी वा बनावटी मात्र होइनन् ।
१०४	Errores ad sua principia referre, est refellere.	To refer errors to their principles, is to refute them.	त्रुटिलाई सिद्धान्तको कसौटीमा पुष्टि गर्नु भनेको त्रुटिको खण्डन गर्नु हो ।
१०५	Erubescit lex filios castigare parentes.	The law blushes at reproofs which children administer to their parents.	सन्तानले आफ्ना बाबुआमालाई सिकाउँदा कानून पनि शर्म मान्दछ ।
१०६	Esse optime constitutam republicam quae ex tribus generibus illis, regali, optimo, et populari, sit modice, confusa.	That the best constituted republic is that which is moderately composed of three elements, royalty, aristocracy and democracy.	राजतन्त्र, कुलीनतन्त्र र लोकतन्त्रका तीन तत्वहरूको समिश्रणबाट बनेको गणतन्त्र सर्वोत्तम गणतन्त्र हो ।
१०७	Essentialia feundi.	Essential quality of a feu-rights.	सम्पत्तिमाथि निहित सम्पूर्ण अधिकारका अत्याशयक गुणहरू ।
१०८	Essentialia negotii.	Essential elements of transaction, negotiation or contracts.	कारोबार वा करारका अत्यावश्यक तत्वहरू ।
१०९	Est a scavoir.	It is understood, it is to be known.	यो विषय बुझिन्छ, यो विषय जानकारीमा रहेको छ ।
११०	Est aliquid quod non oportet, etiam si licet; quicquid vero non licet certe non oportet.	A thing may not be proper, although it is lawful, but certainly anything which is not lawful is not proper.	कानून बमोजिम भए तापनि कुनै विषय उपयुक्त नहुन सक्छ, तर कानून बमोजिम नभएको कुनैपनि विषय उपयुक्त हुन सक्दैन ।
१११	Est autem vis legem simulans.	Violence may also be masquerading as law.	हिसा छदमवेशी रूपमा कानून जसरी नै प्रयोग हुन पनि सक्छ ।
११२	Est boni judicis ampliare jurisdictionem.	It is the duty of a good judge to literally interpret his jurisdiction.	आफ्नो क्षेत्राधिकारको शाब्दिक व्याख्या गर्नु असल न्यायाधीशको कर्तव्य हो ।

११३	Est ipsumurum legislatorum tanquam viva vox: rebus non verbis legem imponimus.	That of the legislators themselves is like the living voice; we impose law upon things and not upon words.	विधायकहरूको आवाज आफैमा जिवन्त आवाज हो र हामी कुनै शब्दहरूमा नभएर कुनै विषयमा कानून बनाउँछौं । (भावार्थः कानूनको व्याख्या गर्दा त्यसमा प्रयोग भएको शब्द अनुकूल हुने गरी व्याख्या गर्नु पर्छ ।)
११४	Est quiddam perfectius in rebus licitis.	The matter that is permitted is perfect.	जुन विषयलाई अनुमति दिइएको हुन्छ, त्यो विषय नै पूर्ण हो ।
११५	Esto perpetua.	Let it be perpetual.	यो विषय चीरकाल पर्यन्त रहोस् ।
११६	Et (de) hoc ponit se super patriam.	And of this he puts himself on the country; i.e., leaves for the jury to decide.	निर्णयको लागि जूरीमा सुम्पनु ।
११७	Et alias (et al.), Et alios (et als), Et alii (et al.).	And others ('et al.' is used as an abbreviation of 'et alii' (masculine plural) or 'et aliae' (feminine plural) or 'et alia' (neuter plural) when referring to a number of people)	समेत (एक वचन र वहवचन तथा पुलिंग, स्त्रीलिंग र उभयलिंगको आधारमा प्रयोग हुने "समेत" शब्द) ।
११८	Et cetera (etc).	And others; and so forth; and so on (used to indicate that more of the same sort or class might have been mentioned, but for brevity have been omitted).	आदि, इत्यादि । (एकै प्रकृतिको वा वर्गको अरु पनि छन् भनी संकेत गर्ने शब्द ।)
११९	Et curia consentiente.	And the court consenting.	अदालतको सहमतिमा समेत ।
१२०	Et quod non habet principium, non habet finem.	The matter that has no beginning, has no ending.	शुरुवात नहुने विषयको अन्त्य पनि हुँदैन । (न आदि, न अन्त्य)
१२१	Et sequentes paginae.	And the following pages.	ऋमशः अर्को पृष्ठमा ।
१२२	Et sequitur (Et seq.)	And the following things.	देहायका विषयमा ।
१२३	Et sic ad judicium.	And so to judgment.	यसरी निर्णय तर्फ विचार गर्दा । (यसरी निर्णयमा प्रवेश गर्दा ।)
१२४	Et sic deano in unnum quamdiu ambabus patribus placuerit.	And so from year to year, so long as both parties please or agreed.	यसरी नै दुवै पक्ष सन्तुष्ट रहेमा वा सहमत भएमा वर्षैपिच्छे गरिन्छ ।

१२५	Et sic pendet.	And so hangs the matter.	यसरी यो विषय यहाँ आइपुगेको छ ।
१२६	Et sic ulterius.	And so forth.	अब उप्रान्त, त्यसपछि ।
१२७	Et sic.	And so.	यसरी नै ।
१२८	Et similis (et sim.)	And similar other (A reply by which a pleader in a common law concuers with the other party in requesting trial by jury).	र उस्तै अन्य ।
१२९	Et uxor (et.ux.)	And wife.	पती समेत, सपती (निज र निजको पती) ।
१३०	Etiam causa non cognita.	Even where the cause has not been inquired into, without investigation.	कारणको जाँचबुझ नगरिएको भए तापनि, बिना अनुसन्धान भएको भए तापनि ।
१३१	Etiam in articulo mortis.	Even at the point of death	मृत्युको मुखमा भए तापनि ।
१३२	Etiam in lecto.	Even upon on dead bed.	मृत्यु शेयामा भए तापनि ।
१३३	Eum qui nocentem infamat, non est aequum et bonum ob eam rem condemnari; delicta enim nocentium nota esse oportet et expedit.	It is not just and proper that one who speaks ill of a bad man should be condemned on that account; for it is fitting and expedient that the crimes of bad men should be known.	खराब मानिसको टिकाटिप्पणी गर्ने व्यक्तिको भत्सर्ना गर्नुपर्दछ भन्ने कुरा न्यायसंगत र उचित होइन किनकि खराब मानिसले गरेका कसूरहरू सबैले थाहा पाउनु उचित र वाज्छनीय हुन्छ ।
१३४	Eventus est qui ex causa sequitur ; et dicitur eventus quia ex causis evenit.	An event is that which follows from a cause; and is called an event, because it result from causes.	कुनै कारणको परिणाम स्वरूप हुने कुरा घटना हुन्छ ।
१३५	Eventus various res nova semper habet.	A new matter always induces various events.	एक नयाँ विषयबाट विभिन्न घटनाहरू घट्न सक्ने सम्भावना रहन्छ ।
१३६	Ex gratio.	As a favour; not legally necessary.	सौहार्दता बापत, निःशुल्क । (कानून बमोजिम नभई विवेकपूर्ण ढंगबाट दिइएको)
१३७	Ex abundanti cautela.	Out of an abundance of caution.	पूर्ण सावधानीबाट ।

१३८	Ex abuso non arguitur ad usum.	The use of a thing cannot be argued from its abuse.	कुनै वस्तुको दुरुपयोग हेरेर सदुपयोगमा बहस गर्न सकिदैन ।
१३९	Ex adverso.	From the opposition. Deriving from one in an adversarial position; deriving from one's opponent (as in a litigation).	विरुद्ध, विपरीत, प्रतिद्वन्द्वी । (प्रतिद्वन्द्वात्मक अवस्थाबाट उत्पन्न ।)
१४०	Ex aequo et bono.	'Fundamental fairness' as a guideline principle in arbitration and other dispute settlement processes.	न्याय र सद्विवेकको सिद्धान्त । (मध्यस्थाएन, २०५५ को दफा १८ को उपदफा (२))
१४१	Ex altera parte.	Of the other part.	अर्को पक्षका तर्फबाट ।
१४२	Ex animo.	From the heart : sincerely	हार्दिकताका साथ, हृदयदेखि नै ।
१४३	Ex antecedentibus et consequentibus fit optima interpretatio.	The best interpretation is obtained by a consideration of what goes before on what follows.	सबैभन्दा राम्रो व्याख्या पहिला के थियो र पछि के हुन्छ भन्ने समग्र सन्दर्भबाट प्राप्त हुन्छ ।
१४४	Ex aquitate.	On the ground of equity.	समन्यायको आधारमा ।
१४५	Ex arbitrio judicis.	Upon the discretion of the judge.	न्यायाधीशको स्वविवेकमा ।
१४६	Ex arbitrio patris.	Upon the consent of father.	पिताको सहमतिमा ।
१४७	Ex assensu curiae.	With the consent of the court.	अदालतको सहमतिमा ।
१४८	Ex assensu suo.	With his assent.	निजको सहमतिमा ।
१४९	Ex auditio.	By hear say, by report.	सुनी जानेको कुरा ।
१५०	Ex bonis maternis.	From property of maternal inheritance.	मातृक अपुतालीको सम्पत्तिबाट ।
१५१	Ex bonis paternis.	From property of paternal inheritance.	पैतृक अपुतालीको सम्पत्तिबाट ।
१५२	Ex bonis.	From the property.	सम्पत्तिबाट ।
१५३	Ex capite doli.	On the ground of deceit.	धोकाधडीको आधारमा ।
१५४	Ex capite fraudis.	On the ground of fraud.	जालसाजको आधारमा ।
१५५	Ex capite lecti.	On the ground of death bed.	मृत्युशैयामा भएको आधारमा ।
१५६	Ex capite metus.	On the ground of fear.	त्रासको आधारमा ।
१५७	Ex causa lucrativa.	By gratuity.	उपहार स्वरूप ।
१५८	Ex causa mandati.	On the account of mandate.	कायदिशको कारणबाट ।

१५९	Ex causa.	From the cause.	कारणबाट ।
१६०	Ex certa scientia.	Of certain knowledge.	निश्चित ज्ञानको ।
१६१	Ex colore.	Under color of.	आवरणमा ।
१६२	Ex comitate.	By courtesy; by comity	सौहार्दता स्वरूप ।
१६३	Ex commodato.	From loan.	ऋण दायित्वबाट ।
१६४	Ex comparatione scriptorum.	By comparison of handwritings.	हस्ताक्षरको तुलनाबाट ।
१६५	Ex concessione.	By grant.	अनुदानबाट ।
१६६	Ex concessis.	From the things granted.	प्रदान गरिएको वा हस्तान्तरण गरिएको सम्पत्तिबाट ।
१६७	Ex consulto.	From consultation	परामर्शबाट ।
१६८	Ex continenti.	Forthwith, at once, without interval of time.	तुरुन्त ।
१६९	Ex contractu.	Arising from a contract	करारबाट उत्पन्न ।
१७०	Ex culpa lata, levis, levissima.	On the account of the gross negligence, ordinary negligence and least negligence.	गम्भीर हेलचेक्याइँ, हेलचेक्याइँ र सामान्य हेलचेक्याइँको कारणबाट ।
१७१	Ex culpa levissima.	On the account of the least fault.	अत्यन्त सानो कसूरबाट ।
१७२	Ex curia.	Out of the court.	अदालत बाहिर ।
१७३	Ex damo absque injuria non oritur actio.	From damage without violation of a legal right no action arises.	कानूनी अधिकारको उल्लंघन बिनाको हानिनोक्सानीबाट कुनै कारबाही हुँदैन । (कानूनी अधिकारको उल्लंघन बिना उजुरी लार्दैन ।)
१७४	Ex debito justitiae.	On the account of justice.	न्यायको रोहमा । (त्यस्तो दाबी जसलाई इन्कार गर्दा अन्याय हुन्छ ।)
१७५	Ex debito naturali.	From natural obligation.	स्वभाविक दायित्वको कारणबाट ।
१७६	Ex defectu juris.	From a defect in right.	अधिकारको अभावबाट ।
१७७	Ex defectu natalium.	From the defect of parentage.	वंशजको त्रुटिको कारणबाट ।
१७८	Ex defectu sanguinis	From failure of blood.	रक्तसम्बन्धको अभावबाट ।
१७९	Ex delicto.	From wrong; from a tort.	अपकार्य वा दुष्कृतिको कारणबाट ।

१८०	Ex demissione (Es dem.)	On the demise of.	अपुतालीबाट, इच्छापत्रबाट ।
१८१	Ex dicto majoris partis.	By the voice of the majority.	बहुमतको आधारमा ।
१८२	Ex directo.	Directly.	सोझै, ठाडै, प्रत्यक्ष रूपमा ।
१८३	Ex diuturnitate temporis omnia presumuntur rit et solennitur esse acta.	From lapse of time, all things are presumed to have been done rightly and regularly.	समय (हदस्याद) व्यतित भएको कारणबाट, सबै कुरा ठिक ढंगसँग र नियमित रूपमा भए गरेको अनुमान गरिन्छ ।
१८४	Ex diverso.	On the other hand.	अर्को तर्फबाट ।
१८५	Ex dolo malo non oritur actio.	From fraud a right of action does not arise.	धोकाधडीको कार्यबाट उजुर गर्ने अधिकारको सृजना हुँदैन ।
१८६	Ex dolo malo.	From evil intent.	दुषित मनसायबाट ।
१८७	Ex dolo non oritur actio.	A right of action does not arise out of fraud.	जालसाजपूर्ण कार्यबाट मुद्दा गर्ने अधिकार हुँदैन ।
१८८	Ex dolo.	Arising from dole or fraud.	धोकाधडी वा जालसाजको कारणबाट उत्पन्न ।
१८९	Ex donatione regis.	Patent issued by King	राजाबाट जारी हुने अधिकारपत्र ।
१९०	Ex empto.	Out of purchase; founded on purchase.	खरिदको कारणबाट ।
१९१	Ex eo quod prerumque fit.	From that which generally happens.	सामान्यतया: भइरहने घटना घटेको कारणबाट ।
१९२	Ex equitate.	In equity, according to the equitable rule.	समन्यायमा, समन्यायको नियम बमोजिम ।
१९३	Ex equitur.	Let it be executed.	यसको कार्यान्वयन होस् ।
१९४	Ex eventu.	After the event, After the occurrence.	घटना पछि, कुनै कुरा भएपछि ।
१९५	Ex facie.	From the face; Apparently, evidently.	देखिने वितकै, हेर्ने वितकै ।
१९६	Ex facto jus oritur.	The legal right arises out of the fact.	कानूनी अधिकार तथ्यबाट सिर्जना हुन्छ ।
१९७	Ex facto.	From the fact.	तथ्य वा घटनाको कारणबाट ।
१९८	Ex fictione juris.	By legal fiction	कानूनी परिकल्पनाबाट ।
१९९	Ex figuera verborum.	By the form of words used.	प्रयोग गरिएको शब्दहरूको स्वरूपबाट ।

२००	Ex fraude creditorum.	On the ground of fraud towards creditors.	साहुहरूलाई हुने धोकाधडी वा जालसाजीको आधारमा ।
२०१	Ex frequenti delicto augetur poena.	By frequent wrongdoing, the punishment is augmented.	पटक पटक कसूर गरेमा सजाय बढ्छ । (बढी सजाय हुन्छ) (हे. मु.अ.सं. दफा ४४, दफा २४६ को उपदफा (३))
२०२	Ex gratia.	By favor.	सौहार्दता ।
२०३	Ex gravi querela.	By serious complaint.	गम्भीर उजुरी ।
२०४	Ex hypothesi.	Upon the hypothesis.	परिकल्पनामा आधारित ।
२०५	Ex improviso.	With no preparation.	तयारी बिना ।
२०६	Ex in.	Without interest.	इच्छा बिना ।
२०७	Ex incommodo.	On the account of inconvenience	असुविधाको आधारमा ।
२०८	Ex incontinenti.	Summarily, without delay.	संक्षिप्त रूपमा, अविलम्ब ।
२०९	Ex ingenio.	According to the judgment of anyone.	कसैको फैसला वा निर्णय बमोजिम ।
२१०	Ex instrumentis de novo repertis.	On the account of the documents newly or recently found.	नयाँ वा भखरै प्राप्त लिखतका आधारमा ।
२११	Ex intervallo.	After on interval.	केही समयको अन्तरालपछि ।
२१२	Ex jure naturale.	According to the law of nature.	प्रकृतिको कानून बमोजिम ।
२१३	Ex jure representationis.	According to the law of representation.	प्रतिनिधित्वको कानून बमोजिम ।
२१४	Ex justa causa.	From just or lawful cause.	न्यायोचित वा कानूनसम्मत कारणबाट ।
२१५	Ex justitia.	Justly, according to the justice	न्यायोचित, न्याय बमोजिम ।
२१६	Ex lege.	By virtue of law.	कानूनको कारणबाट ।
२१७	Ex legibus.	According to laws.	कानून बमोजिम ।
२१८	Ex licentia regis.	By the king's license, permission.	शाही इजाजतपत्रबाट, राज अनुमतिबाट ।
२१९	Ex locato.	Arising from the contract of location.	करार भएको ठाउँको आधारमा उत्पन्न भएको ।

२२०	Ex majore cautela (Pro majore cautela).	Out of an abundance of cautions.	पर्याप्त सावधानी अपनाइएको अवस्थाबाट ।
२२१	Ex mala causa non oritur actio.	From an evil cause no action arises.	दुषित कारणबाट उजुरी दिने अधिकार हुँदैन ।
२२२	Ex maleficio non aritur contractus.	No contract arises from crime or from an act which is contrary to law. (No contracts arises contrary to law.)	अपराध वा कानून विपरीतको कामबाट करार उत्पन्न हुन सक्दैन ।
२२३	Ex maleficio.	From wrongdoing.	अपकार्यबाट ।
२२४	Ex malis moribus bonae leges natae sunt.	Out of bad practices good laws are born.	खराब कार्यहरूलाई सम्बोधन गर्नकोलागि राष्ट्रो कानूनको जन्म हुन्छ ।
२२५	Ex malitia sua praecogitata.	With malice aforethought.	कसैको दुषित मनोभावनाबाट ।
२२६	Ex malitia.	From malice, maliciously.	दुषित मनसायबाट, कलुषित मनसायबाट ।
२२७	Ex malo regimine.	From the bad or wrong treatments.	दुषित वा गलत उपचारको कारणबाट ।
२२८	Ex mandato.	According to the mandate (contract).	कायदिश बमोजिम (करार) ।
२२९	Ex merito justitiae.	For the benefit of or in the interest of justice.	न्यायको पक्षकालागि वा न्यायको हितमा ।
२३०	Ex mero motu.	On the court's own motion, without application made by either party.	अदालतको आफ्नै प्रयासमा, कुनै पनि पक्षको निवेदन बिना पनि कारबाही गर्ने काम ।
२३१	Ex metu carceris	From fear of imprisonment.	कैद बस्नु पर्ने त्रासको कारणबाट ।
२३२	Ex mora debitoris.	From the debtor's delay.	ऋणीको विलम्बको कारणबाट
२३३	Ex mora.	From or by reason of delay.	विलम्बको कारणबाट ।
२३४	Ex more.	By the custom.	परम्पराबाट ।
२३५	Ex multitudine signorum colligitur indentitas vera.	True identity is collected from a number of signs.	धेरै चिन्हबाट वास्तविक पहिचान संकलन हुन्छ ।
२३६	Ex mutuo.	From or out of loan.	लिएको वस्तु वा ऋण फिर्ता गरेको कारणबाट ।

२३७	Ex natura rei.	From the nature of the thing.	वस्तुको प्रकृतिबाट ।
२३८	Ex necessitate legis.	By the necessity of law.	कानून अत्यावश्यक भएको कारणबाट ।
२३९	Ex necessitate rei.	By the necessity of thing.	वस्तु अत्यावश्यक भएको कारणबाट ।
२४०	Ex necessitate.	From or by the reason of necessity.	अत्यावश्यकताको कारणबाट ।
२४१	Ex nihilo nihil fit.	Out of nothing, nothing is made out.	शून्यबाट कुनै पनि वस्तु सिर्जना हुन सक्दैन । (शून्यको परिणाम शून्य नै हुन्छ ।)
२४२	Ex non scripto jus venit quod usus comprobavit.	Law that has been approved by custom comes from what is unwritten.	परम्पराबाट स्वीकार गरिएको कानून अलिखित हुन्छ ।
२४३	Ex nudo pacto non oritur actio.	From a naked promise no action arises. (No right of action arises from a bare bargain or promise.)	सौदाबाजी वा प्रतिज्ञाबाट मात्र उजुर गर्ने अधिकार सिर्जना हुँदैन । (खोको प्रतिज्ञाबाट उजुर गर्ने अधिकार उत्पन्न हुँदैन ।)
२४४	Ex officio.	By virtue of holding of an office.	पदेन (पद धारण गरिएको कारणबाट) ।
२४५	Ex ordine.	From in order, according to order.	आदेशको कारणबाट, आदेश बमोजिम ।
२४६	Ex pacto illicito non oritur actio.	From an unlawful agreement, no action arises.	गैरकानूनी समझौताबाट कुनै उजुर गर्ने अधिकार उत्पन्न हुँदैन ।
२४७	Ex parte materna.	From the mother's side.	आमाको पक्षबाट ।
२४८	Ex parte paterna.	From the father's side.	बाबुको पक्षबाट ।
२४९	Ex parte.	From the part of one side only.	एक पक्षीय (एकतर्फी सुनुवाइ) ।
२५०	Ex paucis dictis intendere plurima possis.	With a few words it is possible to express very much.	थोरै शब्दमा धेरै कुरा व्यक्त गर्न सम्भव हुन्छ ।
२५१	Ex pietate.	From the natural affection and duty.	स्वभाविक स्नेह तथा कर्तव्यको कारणबाट ।
२५२	Ex post facto.	After the act (has been committed)' – Describing any legal act, such as a statute,	घटना घटेपछि, कुनै घटना घटिसकेपछि त्यस्तो घटनालाई सम्बोधन गर्ने गरी भएको काम ।

		that has retrospective effect, from something done afterwards.	(पश्चातदर्शी असर भएको)
२५३	Ex praecogitata malicia.	With his malice aforethought	पहिले देखिकै कलुषित चिन्तनबाट ।
२५४	Ex praemissis.	From the premises.	परिसरबाट ।
२५५	Ex procedentibus et consequentibus optima fit interpretatio.	The best interpretation is made out from what precedes and follows.	सबैभन्दा राम्रो व्याख्या पहिला के थियो र पछि के हुन्छ भन्ने कुराबाट गरिन्छ ।
२५६	Ex professo.	From the profession.	पेशाको कारणबाट ।
२५७	Ex proposito.	Intentionally, from design.	नियतवश, नियोजित ।
२५८	Ex proprio vigore.	By its own strength or of its own force.	आफ्नै तागतबाट, आफ्नै शक्तिबाट, आफ्नै बलबुताबाट ।
२५९	Ex proprio motu.	Of his own motion.	आफ्नै प्रयासबाट ।
२६०	Ex provisione hominis.	By provision of the man; by the limitation of the party as distinguished from the disposition of the law.	व्यक्तिको आचरणबाट । (कानूनको कारणबाट नभई व्यक्तिको आचरणबाट भएको कार्य)
२६१	Ex provisione mariti (viri).	By provision of the husband.	पतिले गरेको व्यवस्थाबाट ।
२६२	Ex qua persona quis lucrum capit, ejus factum prestare debet.	One who derives advantage from anyone should bear person's obligation.	जसले कुनै व्यक्तिबाट कुनै लाभ लिन्छ त्यसले त्यस्तो व्यक्तिको दायित्व पनि व्यहोर्नु पर्छ ।
२६३	Ex quasi contractu.	Arising from as if a contract. (Quasi contract)	अर्धकरारबाट उत्पन्न ।
२६४	Ex quasi delicto.	Arising from as if a tort. (Quasi tort)	अर्धदुष्कृतिबाट उत्पन्न ।
२६५	Ex quasi maleficio.	Arising from another form of proceeding.	अर्को स्वरूपको कारबाहीबाट उत्पन्न ।
२६६	Ex re.	Arising out of the thing, transactions.	कुनै चिज वा कारोबारको कारणबाट ।
२६७	Ex reverentia maritali.	Out of reverence or respect for the husband.	पतिको अगाध सम्मानबाट ।
२६८	Ex rigore juris.	According to the rigor of the law.	कानूनको कडाइ बमोजिम ।
२६९	Ex scriptis olim visis.	From writing formerly seen.	पहिले नै देखिएको हस्ताक्षरबाट ।

२७०	Ex situ.	Off-site conservation.	परस्थानीय (संरक्षण) ।
२७१	Ex speciali gratia.	By special favor.	विशेष अनुरागबाट, विशेष सौहार्दताबाट ।
२७२	Ex speciali gratia.	By special favor.	विशेष कृपाबाट ।
२७३	Ex statuto.	According to the statue	ऐन बमोजिम ।
२७४	Ex sua natura.	In its own nature or character	आफ्नै स्वभाव वा चरित्रबाट ।
२७५	Ex tempore.	At the same time, without preparation, spontaneous	तत्कालै गरिएको, कुनै तयारी बिना गरिएको, स्वतः स्फूर्त ।
२७६	Ex testamento.	By the will or testament	इच्छापत्रबाट ।
२७७	Ex tota materia emergat resolutio.	The explanation or solution should arise out of the whole matter.	(कुनै विषयको) व्याख्या वा समाधान सम्पूर्ण विषयवस्तुबाट आउनुपर्छ ।
२७८	Ex turpi causa non oritur actio.	No right of action arises from an immoral consideration.	अनैतिक कार्यबाट उजुर गर्ने अधिकार उत्पन्न हुँदैन ।
२७९	Ex turpi causa.	From an immoral consideration.	कलुषित विचारबाट ।
२८०	Ex turpi contractu actio non oritur actio.	No right of action arises from an immoral contract (consideration).	अनैतिक करार (प्रतिफल) बाट उजुर गर्ने अधिकार उत्पन्न हुँदैन ।
२८१	Ex una parte.	From one side.	एक पक्षबाट ।
२८२	Ex uno disces omnes.	From one you can understand all	एक विषयबाट सबै बुझन सकिन्छ ।
२८३	Ex usu.	From practice, experimentally.	प्रयोगको परिणामबाट, अभ्यासबाट ।
२८४	Ex utraque parte.	From both sides.	दुवै तर्फबाट, दुवै पक्षबाट ।
२८५	Ex utrisque parentibus conjuncti.	Related on the side of both parents; of the whole blood.	माता पिता दुवैको रगतसँग सम्बन्धित ।
२८६	Ex vi aut metu.	On the ground of force or fear.	बल वा त्रासका आधारमा ।
२८७	Ex vi termini. (Ex vi terminorum)	From the force of the term.	शब्द प्रयोगको बलबाट ।
२८८	Ex visceribus testamenti.	From the existence of testamentary will.	मृत्युपछिको इच्छापत्रको अस्तित्वबाट, सम्पूर्ण इच्छापत्रबाट ।

२८९	Ex visceribus.	From the viscera. (Relating to the essential or key part of a thing or matter.)	महत्वपूर्ण भित्री अंग वा सारतत्वबाट ।
२९०	Ex visitatione Dei.	By the visitation of God.	दैवी सजायको कारणबाट ।
२९१	Ex visu scriptionis.	From the side of the writing, from having seen a person writing.	हस्ताक्षरको बाहिरी आकार, लिपिबाट, व्यक्तिको हस्तलिखित शैलीको अवलोकनबाट ।
२९२	Ex voluntate.	Voluntary; voluntarily.	स्वैच्छिक, आफ्नै इच्छाले ।
२९३	Ex a territorium jus dicenti impune non parentur.	The law (of a certain territory) may be safely disregarded outwith that territory. (A law or decision of a judge may be disobeyed with impunity outwith the limit of its jurisdiction.)	आफ्नो इलाका बाहिर कानूनको अवज्ञा गर्न सकिन्छ । (कानून वा न्यायाधीशको फैसला सम्बन्धित मुलुकको क्षेत्राधिकारको सीमाभन्दा बाहिर पालना गरिन्दैन)
२९४	Exactissima diligentia.	Extraordinary diligence.	असाधारण सावधानी ।
२९५	Exactor regis.	Collector (who collected the taxes and other money) of the king.	शाही कर संकलक, करअधिकृत ।
२९६	Exampli causa.	For example, for instance.	उदाहरणकालागि ।
२९७	Exceptio nulla est versus actionem quae exceptionem perimit.	There is no plea against an action which destroys the plea.	जुन उजुरीले आफ्नै प्रतिरक्षा खण्डन गर्द्द, त्यस्तो उजुरीको विरुद्धमा कुनै प्रतिरक्षा आवश्यक छैन ।
२९८	Exceptio ad breve posternendum.	A plea in abatement.	कानून वा अधिकारको खारेजीको लागि उजुरी ।
२९९	Exceptio dilatoria.	A plea interposed for delay.	विलम्ब भएकोमा त्यसको विरुद्ध गरिने प्रतिरक्षा (जिकिर) ।
३००	Exceptio doli mali.	A plea of fraud.	जालसाजी विरुद्धको प्रतिरक्षा (जिकिर) ।
३०१	Exceptio ejus rei cuius petitur dissolutio nulla est.	There is no exception based on the very matter for which a solution is being sought.	जुन विषयमा समाधान खोजिएको छ, सोही विषयमा आधारित अपवाद हुन सक्दैन ।

३०२	Exceptio falsi onnium ultima.	A false plea is the worst of all things. Exception of falsehood is the last of all.	झुट्टा जिकिर सबैभन्दा खराब कुरा हो । झुट्टा जिकिरको प्रतिरक्षा सबैभन्दा अन्तिममा हुन्छ ।
३०३	Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis.	An exception confirms the general rule in those cases not excepted.	बाहेक नगरिएको विषयमा भएका सामान्य नियमलाई अपवादले स्वीकार गर्दछ ।
३०४	Exceptio firmat regulam in contrarium.	An exception confirms the rule in contrary matters.	विपरीत विषयमा भएका नियमलाई अपवादले स्वीकार गर्दछ ।
३०५	Exceptio juris jurandi.	A defence that the defendant had, at the plaintiff's instance, sworn that he owed him nothing.	वादीको आग्रह बमोजिम प्रतिवादीले निजलाई तिर्न बुझाउन कुनै कुरा बाँकी छैन भनी धर्मभाकी गर्ने प्रतिरक्षा ।
३०६	Exceptio litiscontestate.	The final agreement of the parties to a suit on the issue to be decided.	निर्णय हुनुपर्ने विषयमा मुद्दाका पक्षहरूबीच भएको अन्तिम सहमति (पूर्व सुनुवाइ सहमति) ।
३०७	Exceptio metus.	A plea of fear or duress.	त्रास वा धम्कीको प्रतिरक्षा (जिकिर) ।
३०८	Exceptio non numerate pecunia.	Exception or defense that the money was not paid.	रकम भुक्तानी गरिएको थिएन भन्ने प्रतिरक्षा ।
३०९	Exceptio pacti conventi.	An exception or plea that the plaintiff had agreed not to sue (against the defendant).	वादीले प्रतिवादीका विरुद्ध उजुर नगर्ने गरी भएको सहमति सम्बन्धी जिकिर ।
३१०	Exceptio peremptoria.	A peremptory plea. An exception pleaded by a defendant especially on the basis that law provides no remedy for the injury plaintiff alleged, that the claim is barred by <i>res judicata</i> .	अन्तिम जिकिर (फिरादवालाले दाबी गरेको हानिनोक्सानी दाबी गर्न प्राडन्याय वा हदम्याद वा अन्य कुनै कारणले उपचार प्राप्त गर्न नसक्ने भनी प्रतिवादीले गरेको जिकिर) ।
३११	Exceptio probat regulam de rebus non exceptis.	The exception proves the rule in matters not excepted.	अपवादले विषयवस्तुमा लागू हुने नियम बाहेक नगरिएको कुरा प्रमाणित गर्दछ ।
३१२	Exceptio probat regulam do rebus non exceptis.	An exception proves the rule concerning things not excepted.	अपवादले अपेक्षा नगरिएका विषयको नियमलाई प्रमाणित गर्दछ ।

३१३	Exceptio probat regulam.	The exception proves the rule.	अपवादले नियमलाई प्रमाणित गर्दछ ।
३१४	Exceptio quae firmat legem, exponit legem	An exception which confirms the law expounds the law.	कानून स्वीकार गर्ने अपवादले कानूनको व्याख्या गर्दछ ।
३१५	Exceptio quoque regulam declarat.	The exception also declares the rule.	अपवादले नियमको पनि उद्घोषण गर्दछ । (अपवादले नियम पनि बनाउँछ ।)
३१६	Exceptio rei adjudicatae.	Exception that the question now raise had already been decided.	अहिले उठाइएको प्रश्न यस अधि नै निर्णय भइसकेको भनी गरिने प्रतिरक्षा ।
३१७	Exceptio rei venditae et traditae.	A defense that the thing was sold and delivered.	वस्तु विक्री गरेको र बुझाइएको भनी गरिने प्रतिरक्षा ।
३१८	Exceptio semper ultima ponenda est.	An exception should always be placed last.	अपवादको स्थान सदैव अन्तिममा रहन्छ ।
३१९	Exceptio temporis.	A defense that the action has expired by lapse of time.	समय व्यतीत भएको (हदस्याद समाप्त भएको) कारणले उजुर खारेज हुनुपर्छ भनी लिएको प्रतिरक्षा ।
३२०	Exceptiones non sunt extendendae.	Exceptions cannot be extended.	अपवाद विस्तार गर्न सकिदैन ।
३२१	Excessivum in jure reprobatur.	Excess is reprobated in the law.	अति गर्नुलाई कानूनमा निषेध गरिन्छ ।
३२२	Excessus in re qualibet jure reprobatur communi.	Any kind of excess is reprobated in the common law.	जुनसुकै किसिमबाट अति गर्नुलाई कमन ल मा निषेध गरिन्छ ।
३२३	Excommunicato interdicitur omnis actus legitimus, ita quod agere non potest, nec aliquem convenire, licet ipse ab aliis possit convenire.	Every legal act is forbidden to one who is excommunicated, so that he cannot act, nor can he sue anyone, but he can be sued by others.	समुदायबाट निकालिएको व्यक्तिलाई कुनै पनि कानूनी काम गर्न निषेध गरिएको हुन्छ, जसले गर्दा निजले कुनै कानूनी काम गर्न वा उजुर गर्न सक्दैन तर, निजको विरुद्ध अरुको उजुरी लाग्न सक्छ ।
३२४	Excusal aut extenuat delictum in capitalibus quod non operatur	That which excuses wrong in capital punishment would not be so treated in civil cases.	मृत्युदण्डको सजाय हुने मुदामा माफी भए तापनि देवानी मुदामा माफी हुन सक्दैन ।

	idem in civilibus.		
३२५	Excusator quis quod clameum non opposuerit, ut si toto tempore litigii fuit ultra mare quacunque occasione.	He is excused for not resisting a claim if during the whole period of the litigation, he is beyond seas for some reason.	सम्बन्धित व्यक्ति कारणवश सात समुद्र बाहिर रहेछ भन्ने मुदाको सम्पूर्ण अवधिभर निजले प्रतिकार नगरेको भए पनि भन्ने क्षम्य हुन सक्छ ।
३२६	Executio bonorum.	The administration or management of goods/property.	वस्तु वा सम्पत्तिको नियमन वा व्यवस्थापन ।
३२७	Executio est executio juris secundum judicium.	Execution is the execution of law according to the judgment.	कार्यान्वयन भनेको फैसला बमोजिम कानून कार्यान्वयन हो ।
३२८	Executio est finis et fructus legis.	Execution is the final and fruit of the law.	कार्यान्वयन भनेको कानूनको अन्तिम अभिष्ट र त्यसको प्रतिफल हो ।
३२९	Executio juris non habet injuriam.	The execution of the law inflicts no wrong (injury).	कानूनको कार्यान्वयनले कसैलाई पनि हानि पुऱ्याउँदैन ।
३३०	Executor de son tort.	Executor of his own wrong.	कानूनी अभावमा कानूनकर्ताले गरेको कार्य ।
३३१	Exempla illustrant, non restringunt, legem.	Examples make the law clearer, do not restrict it.	उदाहरणले कानूनलाई स्पष्ट गर्दछ, तर त्यसलाई सीमित गर्दैन ।
३३२	Exempla illustrant, non restringunt, regulam, sed loquuntur de casibus crebrioribus.	Examples do not restrict the rule, but speak of the cases which must frequently occur.	उदाहरणले नियमलाई सीमित गर्दैन, तर बारम्बार भइ रहने मुदाका बारेमा बोल्दछ ।
३३३	Exempli gratia.	For example.	उदाहरणकोलागि ।
३३४	Exhibito billae.	The exhibition of a bill,- the filing of a suit (The commencement of a suit by presenting or exhibiting a bill to the court.)	उजुरीपत्रको प्रस्तुति, उजुरी दायरी (अदालत समक्ष उजुरीपत्र प्रस्तुति वा दाखिलाबाट मुदाको कारबाही प्रारम्भ) ।
३३५	Exigi facias.	That you caused to be demanded.	माग बमोजिम उपस्थित गराउनै पर्छ (प्रतिवादी पत्ता लगाउन अदालतले दिएको न्यायिक आदेश, प्रतिवादी पत्ता लगाई उपस्थित

			गराउन र पत्ता नलागेमा न्यायिक काम कारबाही गैरकानूनी हुने न्यायिक आदेश) ।
३३६	Exilium est patriae privatio, natalis soli mutatio, legum nativarum amissio.	Exile is deprivation of country, a change of native soil, a loss of native laws.	देश निकाला भनेको आफ्नो मुलुक गुमाउनु, आफ्नो वासस्थानको परिवर्तन हुनु, राष्ट्रिय कानूनबाट नियमन हुने स्थिति गुमाउनु हो ।
३३७	Expedit reipublica ne quis res uwa male utatur	It concerns the public good that no one should misuse his own property.	यो सार्वजनिक हितको विषय हो कि आफ्नै सम्पत्ति पनि कसैले दुरुपयोग गर्नु हुँदैन ।
३३८	Expedit reupublicae ne sua re quis male utatut.	It is for the public good that no one should use his property badly.	यो सम्पत्ति सार्वजनिक हितकोलागि राखिएको हो, कसैले पनि यसको दुरुपयोग गर्नु हुँदैन ।
३३९	Expedit reupublicae ut set finis litium.	It is for the good of the state that should be an end of litigation.	मुद्दा मामिलाको अन्त्य हुनु राज्यको हितमा हुन्छ ।
३४०	Expeditio brevis.	The execution or service of writ.	पूर्जी वा आदेशको तामेली ।
३४१	Expensae litis.	Costs of suit.	मुद्दा मामिलाको खर्च ।
३४२	Experientia per varios actus legem facit.	Experience by various acts makes law.	विभिन्न काम कारबाहीको अनुभवबाट कानूनको निर्माण हुन्छ ।
३४३	Expositio, quae ex visceribus causae nascitur, est optissima et fortissima in lege.	Interpretation from the essence of the matter is, from the legal point of view, considered more authentic.	विषयवस्तुको सारतत्वबाट गरिएको व्याख्या कानूनको दृष्टिमा अधिक प्रामाणिक हुन्छ ।
३४४	Expressa (expressio) non prosunt quae non expressa proderunt.	Things expressed may be disadvantageous which not expressed would benefit.	कुनै कुरा व्यक्त गर्दा नोकसानी हुन सक्छ भने त्यस्तो कुरा व्यक्त नगर्दा लाभ हुन सक्छ ।
३४५	Expressa nocent, non expressa non nocent.	What is expressed may injure, what is not will not.	व्यक्त गरिएको कुराले हानि गर्न सक्छ, व्यक्त गरिएन भने केही हुँदैन ।

३४६	Expressio eorum quae tacite insunt nihil operatur	The expression of those things which are impliedly understood without expression, has no operative effect.	अभिव्यक्त नगरिकन पनि कुनै कुरा अप्रत्यक्ष रूपमा बुझिन्दू भने त्यस्तो कुराको अभिव्यक्तिको कुनै अर्थ रहन्न ।
३४७	Expressio falsi.	False expression.	झुझा अभिव्यक्ति ।
३४८	Expressio unius est exclusio alterius.	The categorical expression of one thing is the exclusion of another.	एउटा कुरा स्पष्ट रूपमा व्यक्त हुनु भनेको अर्को कुरालाई बाहेक गर्नु हो ।
३४९	Expressum facit cessare tacitum.	The direct expression of anything puts an end to a silent implication.	प्रत्यक्ष रूपमा अभिव्यक्त भएको कुनै कुराले अनुमानित सबै कुरालाई अन्त्य गर्दै ।
३५०	Exterus non habet terras.	An alien may not hold land.	विदेशीले जग्गा जमिन धारण गर्न सक्दैन ।
३५१	Extincto subjecto, tollitur adjunctum.	When the substance is gone, the adjuncts disappears. (The subject matter having become extinct, the adjunct is removed.)	सारतत्वको अन्त्य भएमा त्यससँग आवद्ध रहेका विषयहरू पनि हराउँदून् ।
३५२	Extortio est crimen quando quis colore officii extorquet quod non est debitum, vel supra debitum, vel ante tempus quod est debitum.	Extortion is a crime, when, by colour of office, any person extorts that which is not due, or above due, or before the time when it is due.	कसैले आफ्नो कर्तव्य पालनको सिलसिलामा लिनु नपर्ने कुनै कुरा लिएमा, लिनु पर्ने भन्दा बढी लिएमा वा लिनु पर्ने समयभन्दा अगाडि नै लिएमा त्यस्तो कामलाई आपराधिक लाभ मानिन्दू ।
३५३	Extra commercium.	Beyond commerce.	व्यापारिक कारोबार बाहिरका वस्तु ।
३५४	Extra curtem domini.	Beyond the domain or jurisdiction of the superior.	माथिल्लो (मजकुर) वा तालुकको अधीन वा क्षेत्राधिकार बाहिरको विषय ।
३५५	Extra familium.	Out of the family.	परिवार बाहिर ।
३५६	Extra judicium.	Out of court.	अदालत बाहिर, अदालतको क्षेत्राधिकार बाहिर ।
३५७	Extra jus.	Beyond the sphere of law.	कानूनको दायरा बाहिर, कानूनले निर्धारण गरेभन्दा बाहिर ।

३५८	Extra legem positus est civiliter mortuus.	One who is placed outside the law (outlawed) is civilly dead.	कसैलाई कानूनको परिधि बाहिर राख्न भनेको निजको नागरिक हैसियत समाप्त हुनु हो ।
३५९	Extra legem positus.	To place outside the law (with no legal existence)	कानूनको परिधि बाहिर राख्न (कानून बमोजिम अस्तित्वमा नरहनु) ।
३६०	Extra legem.	Beyond the protection of law.	कानूनको संरक्षण बाहिर ।
३६१	Extra ordinem.	Out of the usual rule.	सामान्यतः नियम बाहिरको विषय ।
३६२	Extra partena familia.	Outwith the father's family.	बाबुको संरक्षण बिना रहेको परिवार ।
३६३	Extra praesentiam mariti.	Out of the presence of the husband.	पतिको रोहवर बिना ।
३६४	Extra regnum.	Outside of the realm.	सरहद बाहिर, मुलुक बाहिर ।
३६५	Extra territorium judicis.	Beyond the territory of the judge.	न्यायाधीशको क्षेत्राधिकार बाहिर ।
३६६	Extra territorium jus dicenti impune non paretur.	Order or decision of a court may be disobeyed with impunity out with the limit of the jurisdiction. (The sentence of one adjudicating beyond his jurisdiction cannot be obeyed with impunity.)	क्षेत्राधिकारको अभाव भएको कारणले कुनै अदालतको आदेश वा फैसलालाई कार्यान्वयन नगरी अवज्ञा गरिन्छ ।
३६७	Extra territorium.	Out of the territory.	भूभाग बाहिर, इलाका बाहिर ।
३६८	Extra viam.	Off the road or way.	सडक वा मार्ग बन्द ।
३६९	Extra vires.	In excess of power or authority (ultra virus).	अधिकार वा अस्तियारीभन्दा बढी । (अधिकार वा अस्तियारीभन्दा बाहिर गर्दै गरेको काम ।)
३७०	Extraneus est subditus qui extra terram.	A foreigner is one who is born out of the territory.	आफ्नो सरहद वा मुलुक बाहिर जन्मिएको व्यक्ति विदेशी हो ।
३७१	Extremis probatis, praesumuntur media.	When the extremes are proved, those things fallen or within or between them are presumed.	सीमान्त विन्दुहरू प्रमाणित हुन्छन भने त्यस्ता विन्दुहरू बीचका कुराहरू अनुमान गरिन्छ ।

३७२	Exuere patriam.	To renounce allegiance to one's country.	आफ्नो पितृभूमि वा मातृभूमिको त्याग ।
-----	-----------------	--	--------------------------------------

नेपाल कानून आयोग

F

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Faciendo vobis quod de jure facere debet.	On his performing that to you which he is bound by law to perform.	कानून बमोजिम अर्कोले तिमी प्रति जुन कुरा परिपालना गर्न बाध्य छ, त्यस्तो कुराको निजवाट भएको परिपालना ।
२	Facinus quos inquinat aequat.	Crime makes equal those who participate to commit it.	अपराधले यसको वारदातमा संलग्न सबैलाई समान बनाउँछ ।
३	Facio ut des.(Facio ut facias)	I do that you may give/I do that you may do.	तपाईंले भनेको काम म गर्छ, तपाईंले गर्न सक्ने काम म गर्छ । (तपाईं जुन काम गर्न सक्नुहुन्छ, त्यो काम म पनि गर्न सक्छ ।)
४	Facit ex curvo rectum, ex nigro album.	A thing adjudged makes what was white, black; what was black, white; what was crooked, straight; what was straight, crooked.	कुनै विषयमा भएको फैसलाले सेतोलाई कालो, कालोलाई सेतो, बांगोलाई सिधा, सिधालाई बांगो बनाउन सक्छ ।
५	Facito testamenti.	The power of making a testament.	इच्छापत्र गर्न सक्ने अधिकार ।
६	Facta sunt potentiora verbis.	Fact is stronger than words.	शब्द भन्दा तथ्य बलियो हुन्छ ।
७	Facta tenent multa que fieri prohibentur.	Deeds contain many things which are prohibited to be done.	गर्न नहुने धेरै कुराहरू लिखतमा रहेका हुन्छन् ।
८	Factionem diei non recipit lex.	The law does not regard a fraction of a day.	कानूनले दिनलाई खण्डित (टुक्रा) गर्दैन ।
९	Factum a judice quod ad ejus officium (officium ejus) non spectat (non pertinet) non ratum est (ratum non est).	Anything done by a judge which does not belong to his office (that does not fall within his official authority) is not valid.	न्यायाधीशले गरेको आफ्नो पदसँग असम्बन्धित कुनैपनि काम वा आदेश मान्य हुन सक्दैन ।
१०	Factum cuique suum non adversario, nocere debet.	A party's own act should prejudice himself, not his adversary.	कुनै पक्षले गरेको आफ्नो कामले प्रतिद्वन्द्वी पक्षलाई नभई आफैलाई प्रतिकूल असर पर्दछ ।

११	Factum imprestabile.	An act that cannot be performed; an impossibility.	परिपालन गर्न नसकिने काम, असम्भव काम ।
१२	Factum infectum fieri nequit.	A thing done cannot be undone.	जुन काम गरिसकिएको छ, त्यो नगरिएको हुन सक्दैन ।
१३	Factum negantis nulla probatio.	Denial of fact does not require to be proved.	तथ्यको इन्कारी प्रमाणित गर्न आवश्यक हुँदैन ।
१४	Factum non dicitur quod non perseverat.	A thing is not spoken of as done which is not finished.	जुन विषय पूरा भइसकेको छैन त्यो विषय भइसक्यो भनिदैन ।
१५	Factum Probandum.	The ultimate facts to be proven.	आधारभूत तथ्य प्रमाणित गर्नु पर्दछ ।
१६	Factum probans.	The evidentiary Facts.	प्रमाणजन्य तथ्य ।
१७	Factum reputabitur pro voluntate.	The act is considered according to the intent.	कुनै पनि काम त्यस्तो काम गर्ने नियत बमोजिम विचार गरिन्छ ।
१८	Factum unius alteri nocere non debet.	The act of one should not hurt another.	एक जनाको कामले अर्कोलाई चोट (हानिनोक्सानी) पुऱ्याउनु हुँदैन ।
१९	Facultas probationum non est angustanda.	The power of proof (right of offering or giving testimony) is not to be narrowed.	प्रमाण पुऱ्याउने अधिकार (प्रमाण पेश गर्ने वा साक्ष्य दिने) लाई संकुचन गर्नु हुँदैन ।
२०	Fait justitia, ruat celum.	Let justice be done though the heavens should fall.	आकाशै खसे पनि न्याय दिने कामबाट बीचलन नहोस् ।
२१	Falsa demonstratio non nocet, cum de corpore constat.	A false description is harmless, when it is clear as to the person intended.	व्यक्तिको नियत स्पष्ट छ, भन्ने झुट्टा विवरणले फरक पाईन ।
२२	Falsa demonstratio non nocet.	A false description does no harm.	गलत विवरणले हानिनोक्सानी गाईन ।
२३	Falsa demonstratione legatum non perimitur.	A legacy will not fail from a false description. (A legacy is not rendered void by a false description)	गलत विवरण दिएको कारणबाट विरासत बदर हुन सक्दैन ।
२४	Falsa demostratio.	A false description.	गलत विवरण ।
२५	Falsa grammatica non vitiat chartam. (Mala grammatica non vitiat chartam)	False grammar does not vitiate a deed (charter).	लिखतमा व्याकरणीय त्रुटि भएको कारणले लिखतको प्रयोजनलाई असर गाईन ।

२६	Falsa moneta.	False or counterfeit money.	खोटा मुद्रा ।
२७	Falsa orthographia, sive falsa grammatica, non vitiat concessionem (chartum).	False spelling or false grammar does not vitiate a grant.	लिखतमा गलत हिज्जे वा व्याकरणीय त्रुटि हुँदैमा लिखतको प्रयोजनलाई असर गर्दैन ।
२८	Falsi crimen.	An offense characterized by fraud (through concealment, untruthfulness, false weights, forgery, etc.)	धोकाधडीजन्य कसूर (तथ्य लुकाई, ढाँटी, नाप तौल विगारी, जालसाज इत्यादि गरी) ।
२९	Falsus in uno, falsus in omnibus.	False in one thing, false in all.	एक ठाउँमा झुट्टो कुरा बोलेकोमा समग्र रूपमा झुट्टा हुने । (साक्षीको बकपत्र)
३०	Fama, fides, et oculus non patiuntur ludam.	Where fame (good name), utmost faith and clear vision exist, fraud cannot exist.	सुनाम, परमविद्धास र सुदृष्टि भएको विषयमा छलकपट हुँदैन ।
३१	Familiars regis.	Familiars of the king,-certain clerks of English chancery courts were so refer to.	राजदरवारका खास भारदार ।
३२	Famosus libellus.	A libelous book or publication; a libel.	गाली बेइज्जतीपूर्ण पुस्तक वा प्रकाशन ।
३३	Fanatica mania.	Religious fanaticism.	धर्मिक उन्माद ।
३४	Farrago libelli.	An ill-composed book containing a collection of miscellaneous subjects not properly associated nor scientifically arranged.	विविध विषयहरूलाई समावेश गरी अनुपयुक्त ढंग र अवैज्ञानिक तरिकाले संकलन गरिएको दुषित मनसायले तयार गरिएको किताब ।
३५	Fatetur facinus qui judicium fugit.	One who flees from trial, confesses his crime.	जो सुनुवाइबाट फरार हुन्छ, उसले आफूले गरेको कसूर स्वीकार्छ ।
३६	Fatum judicium.	A foolish judgment or verdict.	गलत फैसला ।
३७	Fatuus praesumitur qui in proprio nomine errat.	He is presumed incompetent who makes error in his own name.	आफ्नै नाममा गलती गर्ने व्यक्ति असक्षम भएको मानिन्छ ।

३८	Fauces terrae.	In the jaws of the land. (Headlands or promontories enclosing an arm of the sea that under international law is territorial water and not part of the high sea.)	अन्तरिप, समुद्रले घेरेको जमिन (जमिनबाट छुटिई समुद्रको हिस्साको रूपमा रहेको अन्तराधिकारीय कानून बमोजिम खुला सुमद्रको रूपमा नरही प्रादेशिक सामुद्रिक इलाका मानिने समुद्र) ।
३९	Favorabilia in lege sunt fiscus, doss, vita, libertas.	Favorites of the law are the revenue, gift, life and liberty.	कानूनका प्रिय शब्दहरू राजश्व, दानबकक्स, जिउ ज्यान र स्वतन्त्रता हुन ।
४०	Favorabiliores rei potius quam actores habentur.	Defenders are held to be in more favourable position than pursuers.	उजुरकर्ता भन्दा प्रतिवादीलाई बढी सुविधाजनक स्थिति रहेको हुन्छ ।
४१	Favorabiliores sunt executiones aliis processibus quibuscumque.	Executions are more preferred than all other processes whatever.	अन्य कार्यविधि जेजस्तो भए तापनि कार्यान्वयनलाई बढी प्राथमिकता दिनु पर्दछ ।
४२	Favores ampliandi sunt; odia restringenda.	Favorable comments should be encouraged, expressions of hatred should be restrained.	सकारात्मक टिप्पणीलाई प्रोत्साहन गर्नु पर्दछ र घृणाजन्य अभिव्यक्तिलाई नियन्त्रण गरिनु पर्दछ ।
४३	Fecit quod non potuit et quod facit potuit.	He did that which he has no power to do, and did not that which he has power to do.	जुन काम गर्ने अधिकार छैन, सो गरेको र जुन काम गर्ने अधिकार रहेको छ, सो नगरेको ।
४४	Felix qui potuit rerum cognoscere causas.	Happy is he who can apprehend the causes of things.	कारक तत्वलाई पहिचान गर्न सक्ने व्यक्ति सुखी हो ।
४५	Felo de se.	A self-destroyer; a suicide.	आत्मघात, आत्मदाह, आत्महत्या ।
४६	Felonia implicatur in qualibet proditione.	Felony is implied in every treason.	राज्य विरुद्धको प्रत्येक अपराध गम्भीर अपराध हो ।
४७	Felonia, ex vi termini, significat quodlibet capitale crimen felleo animo perpetratum.	Felony, by force of the term, signifies some capital crime perpetrated with a malignant mind.	गम्भीर अपराध (फेलोनी) यो शब्दले नै दुषित मनसायले गरिएको जघन्य अपराध हो भन्ने कुरा संकेत गर्दछ ।
४८	Felix qui potuit rerum	Fortunate, who was able to	जसले विषयवस्तुको कारकतत्व

	cognoscere causas.	know the causes of thing.	जान्दछ, उ भायमानी हो ।
४९	Feodum est quod quis tenet ex quacunque causa (sibet haeredibus suis), sive sit tenementum, sive redditus.	A fee is something that a person holds from whatever cause, whether be tenement or rent.	जुनसुकै कारणबाट भए तापनि कुनै व्यक्तिले व्यक्तिगत वा सामूहिक रूपमा लिने घर बहाल भनेको शुल्क हो ।
५०	Feodium simplex quia feodum idem est quod hereditas, et simplex idem est quid legitimum vel purum, et sic feodium simplex idem est quod hereditas legitima, vel hereditas pura.	A fee-simple, so called because fee is the same as inheritance, and simple is the same as legitimate or pure; and thus fee-simple is the same as a legitimate or pure inheritance.	कथित सामान्य शुल्क शब्दको शुल्क भनेको अपुताली सरह हो, र सामान्य भनेको वैधानिक वा विशुद्ध भने सरह हो, त्यसैले सामान्य शुल्क भनेको वैधानिक वा विशुद्ध अपुताली हो ।
५१	Feodium taliatum, i.e. hereditas in quandam certitudinem limitata.	Fee-tail (a type of tenure in land) that is, an inheritance within a certain limit.	अवधि किटान गरिएको जमिनको अपुताली भनेको निश्चित सीमा भित्रको अपुताली हो ।
५२	Ferae naturae.	Wild animals, wildlife.	बन्यजन्तु, जंगली जनावर ।
५३	Fere secundum promissorem interpretamur.	We generally infer in favour of the promisor.	प्रतिज्ञा गर्नेको पक्षमा रहेको सामान्य अनुमान ।
५४	Festinatio justitie est noverca infortunii.	Swift justice (hasty justice) is the stepmother of misfortune.	हतारमा न्याय दिनु भनेको दुर्भाग्यको सौतेनी आमा हो ।
५५	Festinum remedium.	A speed remedy.	छिटो छिटो कानूनी उपचार ।
५६	Feuda pecuinae. (Feuda nominis)	A kind of fee or heritable right in money.	कुनै किसिमको शुल्क वा कुनै रकममा रहेको पुछ्योली अधिकार ।
५७	Feudum apertum.	Free or open feud or fee. (It is a feud or fee which, by reason of the lack of an heir, on the death of the person last seized, reverted to the lord of the fee, by whom, or by those whose estate he had, it was given.)	मोहीको हकवाला नभएको वा मोहीले गरेको कसूरको कारणले निजको भोगमा रहेको अचल सम्पत्ति सम्बन्धित जग्गाधनीमा फिर्ता हुने काम ।

५८	Feudum hauberticum.	A feud held on the military service of appearing fully armed when summoned by the lord.	जमिन्दारले आह्वान गर्दाका बखत हातहतियार सहित उपस्थित हुने शर्तमा निजलाई पुऱ्याएको सैनिक सेवा बापत दिइने खान्नी ।
५९	Feudum individuum.	A fee or feud that was individual and descendible only to the eldest son.	जेष्ठ सुपुत्रमामात्र हस्तान्तरण हुँदै जाने निजी रकम वा सम्पत्ति ।
६०	Feudum ligium.	A fee or feud held directly of the king, with no intermediate lord. (A feud held immediately of the sovereign.)	राजाबाट सिधै प्राप्त गरेको रकम वा सम्पत्ति ।
६१	Feudum maternum.	A fee or feud inherited from the mother (maternal side).	माता (माइती पक्ष) बाट अपुतालीमा प्राप्त रकम वा सम्पत्ति ।
६२	Feudum militare, militus.	A military fee.	सैनिक सेवा बापत प्राप्त रकम वा सम्पत्ति ।
६३	Feudum nobile. (feodum nobile)	A feud held by guard service, fealty and homage.	बफादारपूर्वक सुरक्षा सेवा प्रदान गरे बापत प्राप्त सम्पत्ति ।
६४	Feudum novum ut antiquum.	A new fee which could descend to the purchaser's heirs, as an ancient one.	प्राचीन सम्पत्तिको रूपमा खरिदकर्ताका हकवालामा हस्तान्तरण हुन सक्ने वा हकवालालाई दिन सकिने कुनै नयाँ किसिमको सम्पत्ति वा रकम ।
६५	Feudum novum.	A new fee, one acquired otherwise than by inheritance.	नयाँ उपायबाट प्राप्त सम्पत्ति वा रकम, अपुताली बाहेक अन्य कुनै उपायबाट प्राप्त सम्पत्ति वा रकम ।
६६	Feudum patemum.	A fee inherited from the paternal ancestor, a feud descendible only to the heirs on the paternal side. A feud that could be held only by males.	पिता पुर्खाबाट अपुताली बापत प्राप्त भएको सम्पत्ति वा रकम ।

६७	Feudum proprium.	A proper fee, a military fee. (An original (genuine) feud that is military in nature and held by military service.)	वास्तविक सैनिक सम्पत्ति (सैनिक सेवा बापत प्राप्त गरेको वास्तविक रूपमा सैनिक प्रकृतिको सम्पत्ति) ।
६८	Feudum simplex.	A fee or feud simple.	सामान्य प्रकृतिको सम्पत्ति वा रकम ।
६९	Feudum sine investitura nullo modo constitui potest.	A fee cannot be created in any manner without an investiture.	लगानी बिना कुनै पनि तरिकाले सम्पत्ति वा रकम आजिन गर्न सकिदैन ।
७०	Fiat justitia ruat coelum.	Let justice be done though the heavens fall asunder.	स्वर्ग नै खसेर पातालमा पुगे पनि न्याय होस् ।
७१	Fiat justitia, pereat mundus.	Let justice be done, though the world perish.	पृथ्वी नै भासिए पनि न्याय होस् ।
७२	Fiat justitia.	Let justice be done.	न्याय दिइयोस्, न्याय गरियोस्, न्याय होस् ।
७३	Fiat prout fieri consuerit; nil temere novandum.	Let it be done as has been customary, nothing new should be rashly adopted.	जुन कुरा परम्परादेखि हुँदै आएको थियो, सोही बमोजिम होस् र हतारमा कुनै नयाँ कुरा नगरियोस् ।
७४	Fiat ut petitur.	Let it be done as he asks. Let it be done as prayed for.	जुन कुरा माग गरेको थियो, सोही बमोजिम होस् ।
७५	Fictio brevis nanus.	Another name for presumed delivery above mentioned.	उल्लेख भएको अनुमानित परिपालनाको अर्को नाम ।
७६	Fictio cedit veritati: fictio juris non est ubi veritas.	Fiction yields to truth: where there is truth, fiction of law does not exist.	कानूनको परिकल्पनाले सत्यर्फ डोहोन्याउँछः जहाँ सत्य छ, कानूनको परिकल्पनाको गुञ्जाइस हुन्न ।
७७	Fictio est contra veritatem, sed pro veritate habetur.	Fiction is opposed to truth, but a fiction is taken for the truth.	परिकल्पनाले सत्यको इन्कार गर्दै तर सत्यका लागि परिकल्पना गरिन्छ ।
७८	Fictio juris inique operatur alicui damnum vet injurium.	Fiction of law is wrongful if it works loss or injury to anyone.	कानूनको परिकल्पनाले कसैलाई हानिनोक्सानी पुन्याउँदछ भने त्यस्तो परिकल्पना त्रुटिपूर्ण

			हुन्छ ।
७९	Fictio juris non est ubi veritas.	Where truth is, fiction of law does not exist.	जहाँ सत्य रहन्छ, त्यहाँ कानूनको परिकल्पनाको गुञ्जाइस रहन्ने ।
८०	Fictio legis inique operatur alicui damnum vel injuriam.	Legal fiction should not be utilize to commit loss or injury to some one.	कानूनको परिकल्पना कसैलाई हानिनोक्सानी पुऱ्याउन प्रयोग गर्नु हुँदैन ।
८१	Fictio legis neminem laedit.	A fiction of law injuries no one.	कानूनको परिकल्पनाले कसैलाई हानिनोक्सानी पुऱ्याउदैन ।
८२	Fictione juris.	Judicial fiction, fiction of law, legal fiction.	न्यायिक परिकल्पना, कानूनको परिकल्पना, कानूनी परिकल्पना ।
८३	Fide jussio fide -jussor (fide-promissor)	A surety, guarantor.	जमानतकर्ता, जमानी ।
८४	Fidei commisium.	Trusts (trusts for carrying out the last wishes of the deceased person)	गुठी । (मृतकको अन्तिम इच्छा बमोजिम निजको सम्पत्ति व्यवस्थापन सम्बन्ध)
८५	Fidei commissarium feudum.	A fee in trust, a fiduciary fee.	गुठीको शुल्क, प्रत्ययी शुल्क ।
८६	Fidei jubere.	To become a surety.	जमानी बस्नु, जमानत दिनु ।
८७	Fidelitatis sacramentum.	To make faith to the judge.	न्यायाधीशलाई विश्वास गर्नु ।
८८	Fides est obligatio conscientiae alicujus ad intentionem alterius.	A trust is an obligation of conscience of one person to the wishes of another.	गुठी भनेको एक व्यक्तिको इच्छामा अर्को व्यक्तिको अन्तसंस्करण बमोजिमको दायित्व हो ।
८९	Fides facta.	Formal acts symbolizing the contracting of an obligation.	विश्वास आर्जन, आफूमा दायित्व लिने गरी भएको औपचारिक काम ।
९०	Fides servanda est.	Good faith is to be observed.	सद्विश्वासको पालना हुनुपर्छ ।

९१	Fieri facias.	That you cause to be done. (This is a court document that instructs a sheriff to seize and sell a defendant's property in order to satisfy a monetary judgment against the defendant.)	शाब्दिक: तपाईंबाट यो काम हुनुपर्छ । (कानूनी: अदालतको निर्णय वा फैसला कार्यान्वयन गर्न अदालत प्रशासनलाई दिइएको आदेश)
९२	Fieri non debet, sed factum valet.	Although it ought not to have been done, having been made, it is valid.	नगरेको भए हुने थियो, भइसकेछ, ठिकै छ ।
९३	Filiatio non poest probari.	Filiation cannot be proved.	पितृत्व प्रमाणित गर्न सकिदैन ।
९४	Filius constat esse in familia patris et non matris.	A son appears to be in the family of the father, and not of the mother. (for the purpose of son's alimentary debt)	छोरा बाबुपट्टीको परिवारमा आउँछ, आमापट्टीको परिवारमा होइन ।
९५	Filius est nomen naturae, sed haeres nomen juris.	Son is the natural name, but heir is the legal name.	छोरा प्राकृतिक (स्वाभाविक) नाम हो, तर हकवाला कानूनी नाम हो ।
९६	Filius familia.	A son of the family, -a son who is under the control of his parents.	आमाबाबुको नियन्त्रणमा रहेको छोरा ।
९७	Filius in utero matris est pars viscerum matris.	A son in his mother's womb is part of his mother's vitals.	आमाको गर्भमा रहेदाका बखत छोरा आमाको महत्वपूर्ण शारीरिक अंग हो ।
९८	Filius nullias.	A son born from the illicit relation.	अनैतिक सम्बन्धबाट जन्मेको छोरा ।
९९	Filius nullius.	The child of nobody; the common law status of an illegitimate child.	मातृत्व र पितृत्वको ठेगान नभएको छोरा ।
१००	Filius populi.	The child of the people; the common law status of an illegitimate child.	गैरकानूनी सम्बन्धबाट जन्मिएका बालबालिका ।
१०१	Filum aquae.	Central line of a watercourse.	जलप्रवाहको मध्य रेखा ।
१०२	Filum forestae.	The edge or boundary of the forest.	वनको सीमाना, सीमा रेखा ।
१०३	Filum viae.	Central line of the route.	बाटो वा मार्गको मध्य रेखा ।

१०४	Finalis concordia.	Final agreement.(A conclusive agreement, usually for the settlement of a dispute between the parties.)	पक्षहरू बीच भएको अन्तिम सम्झौता । (विवाद समाधानकालागि)
१०५	Finem facere.	To make or pay a fine.	जरिबाना तिर्ने काम ।
१०६	Finis finem litibus imponit.	A fine puts an end to litigation.	जरिबाना तिरेपछि मुद्दाको अन्त्य हुन्छ ।
१०७	Finis rei attendendus est.	The end of the things is to be attended to.	कुनै वस्तुको अन्त्य हुँदा सावधानीको उपाय अपनाउनुपर्छ ।
१०८	Finis unius diei est principitum alterius.	The end of one day is the beginning of another.	एक दिनको अन्त्य भनेको अर्को दिनको शुरुवात हो । (आजको अन्त्य भनेको भोलिको शुरुवात हो ।)
१०९	Finium regundorum actio.	Action for regulating boundaries. (The name of an action which lay between those who had lands bordering on each other, to settle disputed boundaries.)	जग्गा जमिनको सीमाना विवादको समाधान गर्न माग गरेको उजुरी ।
११०	Firma alba.	Rent payable in silver (in accordance with early English law).	चाँदीमा भक्तानी गर्नु पर्ने भाडा ।
१११	Firmior et potentior est operatio legis quam dispositio hominis.	The operation of law is firmer and more powerful than the will of man.	मान्देको इच्छाभन्दा कानूनको कार्यान्वयन दृढ तथा बढी शक्तिशाली हुन्छ ।
११२	Fit juris et seisunae conjunctio.	A joining is made of right and seisin.	संयुक्त भनेको अधिकार र भोग (सम्पति माथि) संयोजन हो ।
११३	Fit occupantis.	It becomes the property of captor or who possesses first.	जसले पहिला कब्जा वा भोग गर्दै, सम्पति उसैको हुन्छ ।
११४	Flagellis et fustibus acriter verberare uxorum.	To beat his wife violently with scourges and sticks.	कोर्रार लट्ठीले हिसात्मक तरिकाबाट आफ्नो पतीलाई कुटपिट गर्ने काम (कसूर) (घरेलु हिसा) ।

११५	Flagrante bello.	“With war blazing” During or in the middle of an active armed conflict.	सशस्त्र द्वन्द्वका बखत ।
११६	Flagrante delicto.	At the time of commissioning tort (criminal tort).	आपराधिक दुष्कृति कार्य गर्दाको बखत ।
११७	Flagranti crimine.	In the act of committing a crime or immediately after the commission.	कसूर गर्दा गर्दै वा कसूर गरे लगतै ।
११८	Flumina et portus publica sunt, ideoque jus piscandi omnibus commnune est.	Navigable rivers and ports are public; therefore the right of fishing there is common to all.	जहाज चल्ने नदी र बन्दरगाह सार्वजनिक सम्पत्ति हुन्, तसर्थ त्यसभित्र माछा मार्न पाउने अधिकार सबैको साझा हो ।
११९	Fluminis naturalem cursum non avertere.	A stream should flow in its natural course.	खोलो आफ्नो स्वाभाविक बहावमा बहन्छ ।
१२०	Foemina viro co-operta.	A woman under the protection of husband.	पतिको संरक्षणमा रहेकी महिला (विवाहिता महिला) ।
१२१	Foetus in utero.	Fetus in uterus.	गर्भसयमा रहेको भ्रुण ।
१२२	Force majeure.	An event or effect that can neither be anticipated nor controlled. The Terms include both acts of nature (e.g., floods and hurricanes) and acts of people (e.g., riots, strikes and war)	प्राकृतिक (बाढी र आँधी) र मानवीय (दंगा, हडताल, र युद्ध) कारणबाट भएको कावूबाहिरको परिस्थिति ।
१२३	Forisfacit utlagatus omnia quae pacis sunt.	An outlaw forfeits all things which pertain to peace.	गैरकानूनी घोषणा गर्ने कामले शान्ति कायम गर्ने सबै कुराहरु अन्त्य गर्दछ ।
१२४	Forma dat esse (rei).	Form gives existence.	ढाँचाबाट अस्तित्व प्राप्त हुन्छ ।
१२५	Forma et figura judicii.	The forms and shapes of judgment or judicial action.	फैसला वा न्यायिक काम कारबाहीको ढाँचा ।
१२६	Forma legalis forma essentialis.	Legal form is essential form.	(सरकारी काममा) कानून बमोजिमको ढाँचा अत्यावश्यक ढाँचा हो ।
१२७	Forma non observata infertur adnullatio actus.	Form not be observed, a nullity of the act is inferred.	ढाँचाको पालना नगरी भएको काम बदर हुने अनुमान

			गरिन्छ ।
१२८	Forma paupesis.	The manner of an indigent who is permitted to disregard filing fees and court costs.	आर्थिक रूपमा विपन्न व्यक्तिले अदालती शुल्क बिना पनि मुद्दा दायर गर्ने अनुमतिको विधि ।
१२९	Formido perculi.	Dread before danger.	खतरनाक स्थिति अगाडिको सन्त्रास ।
१३०	Foro seculari.	Secular forum or court.	धर्मनिरपेक्ष अदालत वा मन्त्र ।
१३१	Forstellarius est pauperm deppressor, et totius communitatis et patriae publicus inimicus.	A forestaller is an oppressor of the poor and is a public enemy of the whole community and the country.	नाफाखोर (मूल्य बढाउने उद्देश्यले वस्तुलाई अन्यत्र लैजाने व्यक्ति) गरिबहरूको दमनकारी हो र सम्पूर्ण समुदाय र मुलुकको सावजनिक शत्रु हो ।
१३२	Forsum non conveniens.	Discretionary power that allows court to dismiss a case where another court is better suited to hear the case.	सुनुवाई गर्न अर्को अदालत सक्षम रहेको कारण देखाई मुद्दा खारेज गर्ने अदालतको स्वविवेकीय अधिकार ।
१३३	Fortior est custodia legis quam hominis.	The custody of the law is stronger than that of man.	कानून बमोजिमको हिरासत व्यक्तिले गर्ने नियन्त्रण वा थुनाभन्दा बलियो हुन्छ ।
१३४	Fortior et equior (et potentior) est dispositio legis quam hominis.	The will of the law is more resolute and more powerful than that of man.	कानूनको अभिलाषा व्यक्तिको भन्दा बढी अटल र शक्तिशाली हुन्छ ।
१३५	Fortior et potentior est dispositio legis quam hominis.	Disposition of law is stronger and more efficacious than that of man.	कानून बमोजिम भएको काम व्यक्तिले गरेको कामभन्दा मजबुत र प्रभावकारी हुन्छ ।
१३६	Forum actus.	The place where an act was done, the place where the jurisdiction prevails over the act.	कुनै काम वा कसूर भएको ठाउँ, कुनै काम भएको कारणबाट क्षेत्राधिकार कायम हुने ठाउँ ।
१३७	Forum competens.	Competent court (Jurisdiction).	सक्षम अदालत ।
१३८	Forum conscientiae.	The court or forum of conscience; a term sometimes used to characterize a court of	विवेकशील न्यायिक निकाय वा अदालत (समन्यायिक कानूनी सूक्तिहरू

		equity.	अदालत ।
१३९	Forum contractus.	Forum or court of the place where the contract was made.	करार सम्पन्न भएको ठाउँमा क्षेत्राधिकार भएको अदालत ।
१४०	Forum domicilii.	The forum of domicile; the place or jurisdiction where a man resides and has the right to be used.	कुनै व्यक्ति बसोबास भएको ठाउँमा क्षेत्राधिकार भएको वा त्यस्तो व्यक्तिले सामान्यतया: आफू रहेको स्थानमा उजुर गर्न सक्ने क्षेत्राधिकार भएको अदालत ।
१४१	Forum domesticum.	A domestic forum or jurisdiction.	आन्तरिक क्षेत्राधिकार भएको अदालत ।
१४२	Forum domicilii actoris.	The forum or jurisdiction of plaintiff's domicile.	वादीको बसोबास भएको ठाउँमा क्षेत्राधिकार भएको अदालत ।
१४३	Forum domicilii rei.	The forum or jurisdiction of the domicile of the defendant.	प्रतिवादीको बसोबास भएको ठाउँमा क्षेत्राधिकार भएको अदालत ।
१४४	Forum fortuitum.	Casual or accidental forum or court.	कुनै नालिशको सुनुवाइको क्रममा आकस्मिक वा अपरद्धार सृजना भएको विषयको क्षेत्राधिकार भएको अदालत ।
१४५	Forum lingueantiae actoris (rei).	The forum of the plaintiff's or defendant's allegiance; i.e., the court or forum of the country to which the plaintiff or defendant owes allegiance.	वादी वा प्रतिवादीले विश्वास गर्नेपर्ने क्षेत्राधिकार भएको अदालत वा न्यायिक निकाय ।
१४६	Forum litis motae.	The forum or jurisdiction in which the action is brought.	नालिश दिएको अदालत वा न्यायिक निकाय ।
१४७	Forum non competens.	Incompetent court (Want of Jurisdiction).	असक्षम अदालत ।

१४८	Forum non conveniens.	A court's discretionary power to decline to exercise its jurisdiction where another court may more conveniently hear a case.	न्यायको रोहमा अर्को अदालतले कुनै मुद्दा सुनुवाइ गर्दा बढी उपयुक्त वा सुविधाजनक हुनसक्छ भनी आफ्नो क्षेत्राधिकार इन्कार गर्ने कुनै अदालतको स्वविवेकीय अधिकार ।
१४९	Forum originis.	The forum or jurisdiction in which the person was born.	व्यक्तिको जन्मेको ठाउँमा क्षेत्राधिकार भएको अदालत ।
१५०	Forum Regis.	The king's court.	शाही अदालत ।
१५१	Forum rei gestae.	The forum or the jurisdiction where the act was done or committed.	कुनै काम वा कसूर भए गरेको ठाउँको क्षेत्राधिकार भएको अदालत ।
१५२	Forum rei sitae.	The forum or jurisdiction where the subject matter of the action is situated.	नालिशमा उल्लिखित विवादको विषयवस्तु (सम्पत्ति) रहेको ठाउँको क्षेत्राधिकार भएको अदालत वा न्यायिक निकाय ।
१५३	Forum rei.	Forum of the defendant, the place where defendant is domicile or resides.	प्रतिवादीको बासस्थान वा प्रतिवादी रहे बसेको ठाउँको क्षेत्राधिकार भएको अदालत ।
१५४	Forum situs.	Forum of the site. The jurisdiction in which property under dispute is located.	विवाद अन्तर्गतको कुनै सम्पत्ति रहेको ठाउँको क्षेत्राधिकार भएको अदालत ।
१५५	Fossatorium operatio.	Work or service performed on a moat or ditch. (Service or labouring done by the inhabitants and adjoining tenants or repair and maintenance of the ditches.)	खाल्डो खन्नकोलागि गरेको काम वा दिएको सेवा ।
१५६	Fovere consimilem causam.	The favour or maintain a similar case.	न्यायाधीशको कुनै स्वार्थ वा मुलाहिजा भएको मुद्दा (न्यायाधीशले त्यस्तो मुद्दा सुनुवाइ गर्ने इन्कार गर्दै ।) ।
१५७	Fractura navium.	Breaking or wrecking of ship.	पानीजहाज टुटेको वा नष्ट भएको ।

१५८	Frais de justice.	Costs incurred in an action; costs of suit.	अदालती शुल्क, नालीश गर्ने सिलसिलामा भुक्तानी गुर्ने पर्ने अदालती शुल्क ।
१५९	Francuc tenens.	Owner of land, land holder.	जमिनको मालिक, भूस्वामी ।
१६०	Franus et jus nun quam cohabitant.	Fraud and justice never dwell together.	धोकाधडी र न्याय सँगसँगै रहन (जान) सक्दैनन् ।
१६१	Frater consanguineus.	The son of someone's father who has a different mother; paternal half brother.	सौतेनी दाजु वा भाइ ।
१६२	Frater fratri uterino non succedet in haereditate paterna.	A brother shall not succeed a uterine brother in the paternal inheritance. (In the context of paternal inheritance from father to son)	भाइको पैतृक सम्पत्तिमा सहोदर भाइ हकवाला हुन सक्दैन । (बाबुबाट छोरामा पैतृक सम्पत्ति सर्ने सन्दर्भमा)
१६३	frater uterinus.	Uterine brother.	एकै भुँडीका दाजुभाइ, सहोदर दाजुभाइ ।
१६४	Fraus actoris non nocet succesori.	The fraud of the author or ancestor does not injure his successor.	दाता वा पुर्खाले गरेको जालसाजले हकवालालाई हानिनोक्सानी गर्दैन ।
१६५	Fraus dans locum contractul.	A misrepresentation or concealment of some fact at the time of conclusion of contract. (that is material to the contract, and had the truth regarding which been known the contract would not have been made as made)	जालसाज वा झुक्याई करार गरिएको (करारको आधारभूत तथ्यलाई जालसाज वा झुक्याई गरिएको करार र त्यस्तो तथ्य करार गर्दाका बखत थाहा भएको भए करार हुने थिएन) ।
१६६	Fraus est celare fraudem.	It is fraud to conceal fraud.	जालसाजीलाई लुकाउनु जालसाजी गर्नु हो ।
१६७	Fraus est celare fraudum.	It is fraud to conceal fraud.	धोकाधडी (जालसाज) लाई लुकाउनु पनि जालसाज नै हो ।
१६८	Fraus est odiosa, et non presumenda.	Fraud is hateful and not to be presumed.	जालसाजी धृणायुक्त हुन्छ र यो अनुमान गरिने विषय होइन ।

१६९	Fraus et dolus nemini patrocinari debent.	Fraud and deceit should protect no one.	जालसाज र धोकाधडीले कसैलाई पनि संरक्षण गर्दैन । (जालसाज र धोकाधडीले कसैलाई बाँकी राख्दैन ।)
१७०	Fraus et dolus nemini patrocinari debent.	Fraud and deceit ought not to be benefit anyone.	धोकाधडी वा छलकपटबाट कसैलाई पनि फाइदा पुग्नु हुँदैन ।
१७१	Fraus latet in generalibus.	Fraud lurks or lies hidden in general statements.	जालसाजी सामान्य भनाइमा नै लुकेको हुन्छ ।
१७२	Fraus latet in generalibus.	Fraud lurks or lies hidden in generalities.	धोकाधडी सामान्य कुरामा पनि लुकीछिपी रहेको हुन्छ ।
१७३	Fraus legis.	Fraud on the law.	कानूनको सम्बन्धमा भएको जालसाज (कानूनले स्पष्ट रूपमा निषेध नारेको भए तापनि मनसाय नराखेको कार्य) ।
१७४	Fraus meretur fraudem.	Fraud merits or begets fraud.	जालसाजले अर्को जालसाजलाई जन्माउँछ ।
१७५	Fraus omnia vitiate.	From vitiates everything.	जालसाजले सर्वनाश गर्दछ, जालसाजले हरेक कुरालाई बिगार्दै ।
१७६	Frequentia actus muktum operatur.	The frequency of an act operates much.	बारम्बार (पटक-पटक) हुने काम बढी क्रियाशील हुन्छ ।
१७७	Fructus augent haereditatem.	The fruits go to increase the inheritance.	फलफूल, बाली (प्रतिफल) ले अपुतालीको सम्पत्ति बृद्धि गर्दै ।
१७८	Fructus civiles.	Civil fruits (Rent and profit).	देवानी प्रकृतिको प्रतिफल (भाडा र मुनाफा)
१७९	Fructus industriaes (industriae).	Crops produced by labour of man.	मानव श्रमबाट उत्पादित बाली ।
१८०	Fructus legis.	Fruits of the law or execution of judicial decision.	कानून हुनुको परिणाम अर्थात् न्यायिक निर्णयको कार्यान्वयन ।
१८१	Fructus naturales.	Crops produced without any substantial assistance from man.	प्राकृतिक रूपमा प्राप्त फल । (ठोस मानवीय श्रम वा सहायता बिना उत्पादित फल)

१८२	Fructus pendentes pars fundi videntur.	Unplucked fruits are regarded as part of the soil.	नटिपिएका फलफूल वा नउठाइएको बाली जमिन कै अंशको रूपमा रहेको मानिन्छ ।
१८३	Fructus pendentes.	Fruits still hanging or not separated from the subject which produced them.	उत्पादन गर्ने वस्तु (रुख, लहरा, बँगैचा, उद्यान) मा झुण्डिरहेका वा टिपिनसकेका, नछुटयाइएका फलफूल ।
१८४	Fructus pendentes.	Hanging fruits.	नटिपिएको फलफूल वा नउठाइएको बाली (प्राकृतिक अवस्थामा रहेको बाली) ।
१८५	Fructus perceptos villaे non esse constat.	Gathered fruits are not a part of the farm.	संकलन गरिएका फलफूल वा उठाइएको बाली खेतीको अंशको रूपमा रहेदैन ।
१८६	Fructus rei alienae.	Fruit of another's property.	अर्काको सम्पत्तिवाट प्राप्त फल वा लाभ ।
१८७	Fructus separati.	Fruits separated from the object which produced them.	उत्पादन गर्ने वस्तु (बोट विरुवा वा जमिन) बाट टिपिएको वा उठाइएको फलफूल वा बाली ।
१८८	Fructus civiles.	Profit obtained through legal transaction (e.g. loan interest).	देवानी प्रकृतिको लाभ, कानून सम्मत कारोबारबाट प्राप्त गरिएको लाभ (भाडा, व्याज, रोयलटी आदि) ।
१८९	Frumenta quae sata sunt solo cedere intelliguntur.	Grain which has been sowed is understood as a part of soil.	बीउको रूपमा रोपिएको अन्न जमिन कै अंश मानिन्छ ।
१९०	Frusca terra.	Waste and desert lands.	उत्पादन नहुने, अत्यन्तै रुखो जमिन वा खण्डहर (सिरु पनि नउम्रने जमिन) ।
१९१	Frustra agit qui jidicium prosequi nequit cum effectu.	One who is unable to prosecute or defend his or her claim effectively, he sues vainly.	आफ्नो दाबीको प्रभावकारी रूपमा प्रतिरक्षा गर्न नसकेन्द्रे गरेको उजुरी निर्थक हुन्छ ।
१९२	Frustra est potentia quae nun quam venit in actum.	A power or authority is a vain if it never exercised.	कहिले पनि प्रयोग नगरिएको अधिकार निर्थक हुन्छ ।

१९३	Frusta expectatur eventus cuius effectus nullus sequitur.	It is vain to look forward to an event which is not to be followed by any result.	कुनै परिणाम आउन नसक्ने घटनाको अपेक्षा गर्नु निरर्थक हो ।
१९४	Frusta ferentur leges nisi subditis et obedientibus.	It is vain to enact laws, if laws are not complied with or abided by.	कानूनको पालना हुँदैन र अवज्ञा हुन्छ भने कानून बनाउनुको प्रयोजन रहन्न ।
१९५	Frusta fit per plura, quod fieri potest per pauciora.	That is uselessly done by more (words) which may be done by fewer.	थोरै (शब्द) बाट कुनै काम हुन्छ भने त्यसमा धेरै (शब्द) प्रयोग गर्नु निरर्थक हुन्छ ।
१९६	Frusta legis auxilium querit qui in legem committit.	He seeks the help of the law in vain, who is acting himself contrary to the law.	कानूनको विपरीत काम गर्नेले कानूनको सहायता खोज्नु निरर्थक हुन्छ ।
१९७	Frusta legis auxilium quod probatum non relevat.	It is useless to prove that which being proved, would be irrelevant.	प्रमाणित भइरहेको विषय प्रमाणित गर्नु निरर्थक हुन्छ ।
१९८	Frusta petis quod statim alteri reddere cogeris.	You vainly seek that which you will be compelled to restore to another immediately.	अर्कोलाई तुरुन्तै दिन बाध्य हुनुपर्ने कुरा आफूले प्राप्त गर्न खोज्नु निरर्थक हुन्छ ।
१९९	Frusta petis, quod mox es restiturus.	You vainly seek to get what you must immediately restore.	तुरुन्तै परिपूरण गर्न बाध्य हुनुपर्ने कुरा प्राप्त आफूले प्राप्त गर्न खोज्नु निरर्थक हुन्छ ।
२००	Frusta probatur quod probatum non relevat.	It is useless to prove that which when proved, is irrelevant to the question at issue.	जुन कुरा प्रमाणित भए तापनि विवादको विषयसँग सान्दर्भिक हुँदैन, त्यस्तो कुरा प्रमाणित गर्नु निरर्थक हुन्छ ।
२०१	Fullum aquae.	A fleam or stream of water.	जल प्रवाह, जल मार्ग ।
२०२	Functus officio.	Having performed his or her official duty.	आफ्नो पदीय कर्तव्य पालना गरेको ।
२०३	Fundi patrimoniales.	Lands of inheritance.	अपुतालीबाट प्राप्त जमिन ।
२०४	Fundi publici.	Public land.	सार्वजनिक जग्गा, सरकारी जग्गा ।
२०५	Fundo annexa.	Things annexed or attached to the soil.	जमिनसँग टाँसिएको वस्तु ।

२०६	Fundus instructus.	Land already provided with certain necessaries.	केही अत्यावश्यक सुविधा सहितको जमिन ।
२०७	Fur diurnus.	Daily pickpocketing, thief	दिनहु चोर्ने व्यक्ति ।
२०८	Fur famosus.	A thief habit and repute, a common thief.	चोर्ने बानी परेको वा चोर भनी चिनिएको व्यक्ति, पेसेवार चोर ।
२०९	Fur manifestus.	A manifest thief; a thief who is taken in the very act of stealing, or in the place where the theft was committed.	स्पष्ट पहिचान भएको चोर, चोरी गर्दा कै बखत समातिएको चोर वा चोरी भएको स्थानमा नै समातिएको चोर ।
२१०	Fur nocturnus.	Thief who commits stealing at night.	रातको समयमा चोर्ने चोर ।
२११	Furandi animo (animus).	An intention of stealing.	चोरी गर्ने मनसाय ।
२१२	Furca et flagellum.	Gallows and whip.	फाँसी तथा कोरा ।
२१३	Furca et fossa.	Modes of capital punishment.	मृत्युदण्ड कार्यान्वयन गर्ने मध्यकालीन विधि । (उदा: पुरुष भए झुण्डयाउने र महिला भए पानीमा डुबाउने)
२१४	Furem, si aliter capi non posset, occidere permittunt.	They allow one to kill a thief if he cannot otherwise be taken.	पक्राउ गर्न नसकिने भएमा चोरको हत्या गर्न सकिन्छ ।
२१५	Furiosi nulla voluntas est .	An insane person which has no will.	होसठेगानमा नरहेको व्यक्तिको कुनै इच्छा हुँदैन वा इच्छापत्र दिन सक्दैन ।
२१६	Furiosus absentis loco est.	An insane person is regarded as an absent person.	होसठेगानमा नरहेको व्यक्ति अनुपस्थित भए सरह मानिन्छ ।
२१७	Furiosus furore solo puntiur.	An insane is punished by his/her insanity alone.	होसठेगानमा नरहेको व्यक्तिले कारोबार गर्न सक्दैन किनकि आफूले के गरी रहेको को छ भन्ने कुरा निजले बुझ्दैन ।
२१८	Furiosus nullum negotium contrahere (gerere) potest, quia non intelligent quod agit.	An insane cannot transact any business, because he does not understand what he is doing.	होसठेगानमा नरहेको व्यक्तिले कारोबार गर्न सक्दैन किनकि आफूले के गरी रहेको को छ भन्ने कुरा निजले बुझ्दैन ।

२१९	Furiosus solo furore punitur.	An insane person suffers the punishment of his insanity only.	होसठेगानमा नरहेको व्यक्ति आफ्नै होसठेगान नरहेको स्थितिबाट सजाय पाएको हुन्छ ।
२२०	Furiosus stipulare non potest, nec aliquid negotium agere, qui non intelligit quid agit.	An insane person who knows not what he does, cannot make a bargain, nor transact any business.	होसठेगानमा नरहेको व्यक्तिले आफूले के गर्दैछ भन्ने कुरा थाहा नपाएकोले निजले न सौदाबाजी गर्न सक्छ न त कुनै व्यवसायको कारोबार नै गर्न सक्छ ।
२२१	Furor brevis.	Anger is short insanity.	रिस भनेको क्षणिक रूपमा होसठेगानमा नरहनु हो ।
२२२	Furor contrahi matrimonium non sinit, qui consensu opus est.	Insanity prevents a marriage from being contracted, because consent is essential.	होसठेगान नरहेको अवस्थाले (व्यक्तिलाई) विवाह गर्नबाट रोक लगाइन्छ किनकि विवाहकोलागि सहमति अत्यावश्यक हुन्छ ।
२२३	Furtum conceptum.	Theft which was disclosed upon searching someone in the presence of witness.	साक्षीको रोहवरमा कसैलाई खोजतलास गर्दा पत्ता लागेको चोरी ।
२२४	Furtum est contrectatio fraudulosa, lucri faciendi gratia, vel ipsius rei, vel etiam usus, possessionisve.	Larceny is the fraudulent taking or making use of a thing, or the possession of it, for the sake of making gain.	लुटपिट भनेको जालसाजपूर्ण तरिकाले सम्पत्ति लिनु वा उपयोग गर्नु वा त्यसलाई पाउनकालागि भोग गर्नु हो ।
२२५	Furtum est contrectatio rei alienae fraudulenta, cum animo furandi, invitoo illo domino cuius res illa fuerat.	Larceny is the fraudulent taking of the goods of another with intent to steal against the will of the person in whose control they were.	लुटपिट भनेको जालसाजपूर्ण तरिकाले अर्काको सम्पत्ति त्यस्तो सम्पत्तिको नियन्त्रण गर्ने व्यक्तिको इच्छा विरुद्ध चोरेने मनसायले लिनु हो ।
२२६	Furtum grave.	Aggravated degree of theft.	कसूरको गम्भीरता बढाउने प्रकृतिको चोरी ।
२२७	Furtum manifestum.	Open theft.	हाकाहाकी चोरी, चोरी गर्दा कै अवस्थामा समातिएको चोर ।

२२८	Furtum non est ubi initium habet detentionis per dominium rei.	There is no theft where the foundation of the detention is based upon ownership of the thing.	सम्पत्ति राख्नु (प्राप्त गर्नु) को कारण त्यस्तो सम्पत्तिको स्वामित्वमा आधारित छ भने चोरी भएको मानिन्दैन ।
-----	--	---	---

नेपाल कानून आयोग

G

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Gabulus denariorum.	Rent paid in money.	नगदमा तिरिने भाडा ।
२	Generale dictum generaliter est interpretandum.	A general statement is to be interpreted generally.	सामान्य अभिव्यक्तिलाई सामान्य अर्थमा व्याख्या गरिनु पर्दछ ।
३	Generale nihil certi implicat.	A general expression implies nothing certain.	सामान्य अभिव्यक्तिले कुनै पनि कुरालाई निश्चित गर्दैन ।
४	Generale tantum valet in generalibus quantum singulare in singulis.	What is general prevails as much amongst things general as what is particular amongst things particular.	सामान्य भनिएकोमा सामान्य विषयसँग र विशेष भनिएकोमा विशेष विषयसँग मान्य हुन्छ ।
५	Generalia praecedunt; specialia sequuntur.	General matters precede; special matters follow.	सामान्य विषय अगाडि रहन्छ, त्यसपछि विशेष विषय रहन्छ ।
६	Generalia specialibus non derogant.	General words/statement/provision do not derogate from special.	सामान्य शब्द वा अभिव्यक्ति वा प्रावधानले विशेष शब्द वा अभिव्यक्ति वा प्रावधानलाई प्रतिस्थापन गर्दैन ।
७	Generalia sunt praeponenda singularibus.	General matters should be placed before particular matters.	सामान्य विषयहरू विशेष विषय भन्दा अगाडि राखिनु पर्दछ ।
८	Generalia verba sunt generaliter intelligenda.	General words/statements are to be understood in their general sense.	सामान्य शब्दहरू वा अभिव्यक्तिलाई त्यस्तो शब्दहरू वा अभिव्यक्तिको सामान्य अर्थमा बुझ्नु पर्दछ ।
९	Generalibus specialia derogant.	Special things derogate from general.	विशेष विषयले सामान्य विषयलाई प्रतिस्थापन गर्दछ ।
१०	Generalis clausula non porrigitur ad ea quae antea specialiter sunt comprehensa.	A general clause is not extended to those things which have been previously narrated or described.	पहिले नै उल्लेख भइसकेका वा वर्णन गरिएका विषयमा सामान्य प्रावधान विस्तार हुँदैन ।
११	Generalis regula generaliter est intelligenda.	General rules should be understood in general manner.	सामान्य नियमलाई सामान्य रूपमा नै बुझ्नु पर्दछ ।
१२	Generosi filius.	The son of gentleman.	भलादमीका सुपुत्र ।

१३	Genus nunquam perit.	The class never perishes.	निर्धारित परिणाम कहिल्यै पनि विनाश हुँदैन । (करार कानूनको सन्दर्भमा)
१४	Gerens datum.	Bearing date.	निर्धारित मिति, दिनांकित ।
१५	Gerere bellum.	To wage war.	युद्ध सञ्चालन गर्नु, युद्ध गर्नु ।
१६	Genus generalissimum.	The most general kind.	अत्यन्त सामान्य किसिमको ।
१७	Gradus habitudo distantium personarum, qua propinquitates distantia inter personas duas vel diversas discernitur.	The state, or degree of different persons, by which is distinguished the affinity between two or more.	दुई वा दुई भन्दा बढी व्यक्तिको बीचको समिप्तता छुट्याउने विभिन्न व्यक्तिको अवस्था ।
१८	Grass hearth.	A land ploughing traditionally by tenant.	मोहीले खनजोत गरिरहेको वा कमाइरहेको जग्गा ।
१९	Gratis litigans.	Suing as an indigent person.	विपन्न वा असमर्थ व्यक्तिको हैसियतमा मुद्दा गरेको ।
२०	Guardian ad litem.	Guardian in the suit.	असक्षम व्यक्तिको तर्फबाट मुद्दाको प्रतिरक्षा वा बहस पैरवी गर्ने व्यक्ति ।
२१	Gerere pro herede.	Behaviour as heir.	उत्तराधिकारीले गर्नुपर्ने जस्तै आचरण वा व्यवहार । (अपुताली प्राप्त गर्ने उत्तराधिकारीले अपुताली प्राप्त गरेको कारणबाट दायित्व निर्वाह वा क्रह तिर्दा गर्नुपर्ने व्यवहार)
२२	Glebae taruae.	Clod or piece of earth.	जमिनको टुक्रा ।
२३	Gilda mercatorium.	Commercial company.	व्यापारिक कम्पनी (खास किसिमको व्यापारकोलागि), व्यापारीहरूको सभा ।
२४	Gildam marcatorium.	Guild of merchants.	साहु महाजनहरूको समूह ।
२५	Gratia mandatarii.	For the sake of mandatory.	बाध्यात्मक रूपमा पालना गर्नकोलागि ।
२६	Gratia curiae.	Favour of the court.	अदालतको पक्षमा ।

२७	Glossa viperino est quae corredit vicera textus.	A poisonous gloss or interpretation which corrupts or destroys the essence of the text.	लिखितको सारतत्व नै विकृत हुने वा नष्ट हुने गरी गरिएको दुष्प्रित वा विषाक्त व्याख्या ।
२८	Gradus parentelae.	A pedigree; a table of relationship.	वंशावली, पुस्तौनी सम्बन्धको विवरण, पुस्तौनी सम्बन्धको नालीबेती ।
२९	Grammatica falsa non vitiat chartam.	False grammar does not vitiate a deed.	व्याकरणमा भएको अशुद्धीले लिखितलाई अवैध वा अमान्य बनाउँदैन ।
३०	Gratis dictum.	An observation or remark without foundation either in reason or former authority.	कुनै कारण वा अखितयारीको आधार बिना गरिएको अभिव्यक्ति वा टिप्पणी ।
३१	Gravius est divinam quam temporalem laedere majestatem.	It is more serious to hurt divine than temporal majesty.	अस्थायी महाराजलाई भन्दा दैवी शक्तिलाई चोट पुऱ्याउनु अझ गम्भीर हुन्छ ।
३२	Gaudens haereditate sua.	Rejoicing in his inheritance.	आफ्नो उत्तराधिकारीत्व उपरको आनन्द वा हर्षविभोर, खुसी ।

H			
क्र.स.	Latin	English	नेपाली
१	Habeas corpora (juratorum).	Plural of <i>habeas corpus</i> .	Habeas corpus बहुवचन हेर्नुहोस् ।
२	Habeas corpus.	Let have the body before the court. A writ used as a means to bring a person before the court to determine whether he/she is being detained unlawfully. (Judicial order named as <i>habeas corpus ad subjiciendum</i>)	बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश । (व्यक्तिलाई गैरकानूनी रूपमा थुनामा राखेको हो वा होइन भनी परीक्षणकोलागि बन्दीलाई अदालतमा उपस्थित गराउन अदालतबाट जारी आदेश ।)
३	Habeas corpus ad deliberandum et recipiendum.	A common writ of <i>habeas corpus</i> . It is issued where a person is sued and arrested in some inferior jurisdiction and is desirous of removing the action into a superior court.	बन्दीप्रत्यक्षीकरणकोलागि जारी गरिने अदालतको आदेश । (तल्लो अदालतको क्षेत्राधिकार अन्तर्गत मुद्दा चलाइएको र पकाउ गरिएको व्यक्तिलाई माथिल्लो अदालतको क्षेत्राधिकारमा स्थानान्तरण गर्न वाञ्छनीय भई जारी भएको आदेश ।)
४	Habeas corpus ad faciendum et recipiendum (<i>habeas corpus cum causa</i>).	A writ to remove a cause from an inferior court to a higher one, commanding the inferior judges to produce the body of the defendant and to show the cause of his caption and detainer.	तल्लो अदालतमा चलाइएको मुद्दा हटाई माथिल्लो अदालतमा स्थानान्तरण गर्ने आदेश सहित प्रतिवादीलाई उपस्थित गराई थुनामा राख्नु पर्ने कारण देखाउन तल्लो अदालतको न्यायाधीशलाई दिइएको आदेश ।
५	Habeas corpus ad prosequendum.	A writ of the court ordering that a defendant be brought before the court to testify.	परीक्षणकोलागि प्रतिवादीलाई अदालत समक्ष उपस्थित गराउन जारी गरिएको अदालतको आदेश ।
६	Habeas corpus ad subjiciendum.	Traditional order for the writ of the <i>Habeas corpus</i> .	बन्दीप्रत्यक्षीकरणकालागि दिइने परम्परागत आदेश । (हे. <i>Habeas corpus</i>)
७	Habeas corpus ad testificandum.	A writ used in civil or criminal cases to bring a prisoner before the court for testimony.	देवानी वा फौजदारी मुद्दामा प्रमाण परीक्षण गर्नकोलागि बन्दीप्रत्यक्षीकरण गर्न दिइएको अदालतको आदेश ।

८	Habemus optimum testem confitentem reum.	We have the best witness in an accused who confesses the charge.	लगाइएको अभियोगमा साविती हुने अभियुक्त उत्कृष्ट साक्षी हो ।
९	Habentes homines.	Men who are rich.	सम्पत्ति भएका व्यक्तिहरू, सम्पन्न व्यक्ति ।
१०	Habere licere.	To enjoy full possession of a thing without being disturbed by another person.	धारण गर्ने अनुमति, अर्को व्यक्तिको बाधा विरोध बिना कुनै वस्तुमा पूर्ण रूपमा रहेको भोगाधिकार ।
११	Habeto tibi res tuas.	Take your belongings to yourself.	आफ्नो स्वामित्वको वस्तु आफै लिनुहोस् ।
१२	Habiles ad matrimonium.	Competent (legally) to get marry.	विवाह गर्नकोलागि योग्य, विवाह गर्नकोलागि सक्षम ।
१३	Habili et competente forma.	In a habile and competent manner.	दक्ष तथा सक्षम तरिकामा ।
१४	Habili modo.	In a manner competent.	सक्षम तरिकामा ।
१५	Habilis causa transferendi dominii.	A habile or sufficient title for transferring the property.	सम्पत्ति हस्तान्तरणकोलागि पूर्ण तथा पर्याप्त हक ।
१६	Haec est conventio.	This is the agreement.	यो समझौता हो (यस प्रकारको समझौता) ।
१७	Haec est finalis concordia.	This is the final agreement.	यो अन्तिम समझौता हो । (यस प्रकारको अन्तिम समझौता)
१८	Haec quae nullius in bonis sunt, et olim fuerunt inventoris de jure naturali, jam efficiuntur principis de jure gentium.	Goods, that belong to no one at present, were property of ours in the past under natural law and now, are the property of the state under international law.	यी वस्तुहरू अहिले कसैको पनि होइनन्, विगतमा प्राकृतिक कानून बमोजिम हाम्रो सम्पत्ति थिए र अहिले अन्तर्राष्ट्रिय कानून बमोजिम राज्यको सम्पत्ति भएका छन् ।
१९	Haeredem deus facit, non homo.	God makes an heir, not men.	हकवाला ईश्वरले बनाउने हो, मान्द्येले होइन ।
२०	Heres est nomen collectivum.	An heir is a collective name.	हकवाला भनेको सामूहिक नाम हो ।
२१	Haerdes alioqui successuri.	Heirs entitle otherwise to succeed.	उत्तराधिकारीले पाउँछन् अन्यथा अपुताली खुला हुन्दै ।
२२	Haerdes nati et facti.	Heirs born and made.	जन्मबाट भएको वा बनाइएको हकवाला ।

२३	Haerdes necessitati.	Necessary heirs.	अत्यावश्यक हकवाला ।
२४	Haerdes proximi et remotiores.	Heirs nearer and more remote.	नजिकको (सन्तान दरसन्तान) तथा टाढाको हकवाला ।
२५	Haerdes sui.	Heirs of the deceased at the time of death.	मृतकको मृत्यु हुँदाका बखतको हकवाला ।
२६	Haerdes actu.	Heir by appointment.	इच्छाइएको हकवाला ।
२७	Haerdebus et assignatis quiqbuscunque.	To heir and assignees whomsoever.	हकवाला वा इच्छाइएको व्यक्ति जो सुके भए पनि ।
२८	Haereditas ex dimidio sanguine non datur.	Succession is not recognize through the half blood.	एकातर्फको रक्त सम्बन्धबाट मात्र अपुतालीको मान्यता पाउँदैन ।
२९	Haeredipetae sua propinquo vel extraneo periculoso sane custodi nullus committatur.	Let no ward be entrusted to the next heir in succession, whether his own relation or a stranger, as the next heir is surely a dangerous guardian.	कसैले पनि संरक्षणमा रहेको व्यक्तिलाई आफू पछिको अर्को उत्तराधिकारी वा अपरिचित व्यक्तिलाई सुम्पनु हुँदैन किनकि आफूपछिको अर्को उत्तराधिकारी वा अपरिचित व्यक्ति निःसन्देह खतरनाक अभिभावक हुन्छ ।
३०	Haereditas est successio in universum jus quod defunctus habuerat.	Inheritance is the succession to every right, which the deceased had.	अपुताली भनेको मृतकको हरेक अधिकारको उत्तराधिकार हो ।
३१	Haereditas nihil aliud est, quam successio in universum jus, quod defunctus habuerit.	An inheritance is nothing but the succession to all the rights, which deceased had.	अपुताली भनेको मृतकको हरेक अधिकारको उत्तराधिकार हो र अरु केही पनि होइन ।
३२	Haereditas nunquam ascendit.	An inheritance never ascends.	अपुताली कहिल्यैपनि माथिल्लो पुस्ताको व्यक्तिकोलागि खुला हुँदैन ।
३३	Haeres est eadem persona cum defuncto.	The deceased person to whom he succeeds.	हकवाला भनेको मृतक सरह निजको स्थानमा आउने व्यक्ति हो । (मृतकको ठाँउमा उहीं अधिकार, सम्पत्ति र दायित्वमा स्थापित हुने व्यक्ति ।)

३४	Haereditas paterna.	A succession descending upon the heir from or through his father.	पैतृक अपुताली (बाबु बाजेबाट सन्तान दरसन्तानमा जाने अपुताली) ।
३५	Haeres fiduciarius.	An heir in trust or a trustee.	गुठीले पाउने अपुताली वा गुठी सञ्चालक ।
३६	Haeres natus.	Natural heir, an heir who succeeds in respect of birth or relationship.	स्वभाविक उत्तराधिकारी, जन्म वा नाता सम्बन्धको कारणबाट अपुताली पाउने व्यक्ति ।
३७	Haeres haeredis mei est haeres meus.	My heir's heir is my heir as well.	मेरो उत्तराधिकारीको उत्तराधिकारी मेरो पनि उत्तराधिकारी हो ।
३८	Haeres in mobilibus.	Heir in moveable.	चल सम्पत्तिको हकवाला ।
३९	Haeres succeedit in universum jus quod defunctus habuit.	The heir succeed to the entire estate which the deceased had.	हकवालाले मृतकको सम्पूर्ण जायजेथामा अपुताली पाउँछ ।
४०	Hoc loco.	In this place.	यस ठाउँमा ।
४१	Hoc nomine.	In this name, under this character.	यस नाममा, यस चरित्र बमोजिम (हे. Eo nomine)
४२	Hoc ordine.	In this order.	यस क्रममा ।
४३	Haereditus, alia corporalis, alia incorporalis; corporalis est, quae tangi potest et videri; incorporalis quae tangi non potest nec videri.	An inheritance is either corporeal or incorporeal; corporeal is that which can be touched or seen, incorporeal is that which can neither be touched nor seen.	अपुताली दृश्य वा अदृश्य हुन्छ, दृश्य अपुतालीलाई स्पर्श गर्न वा देख सकिन्छ भने अदृश्य अपुतालीलाई स्पर्श गर्न र देख सकिन्दैन ।
४४	Haeredum appellatione veniunt haeredes haeredum.	Under the name "heirs" come the heirs of heirs without limit.	हकवालाको नाममा हकवालाको असीमित हकवालाहरू पनि आउँछन् ।
४५	Haeres est alter ipse, et filius est pars patris.	An heir is another self, and a son is part of the father.	हकवाला भनेको अर्को अस्तित्व हो, छोरो भनेको बाबुको अंश हो ।
४६	Haeres est aut jure proprietatis aut jure representationis.	An heir is either by right of property or right of representation.	सम्पत्तिको अधिकार वा प्रतिनिधित्वको उत्तराधिकारीबाट हकवाला हुने गर्दछ ।

४७	Haeres est eadem persona cum antecessore, pars antecessoris.	The heir is the same person with his ancestor, a part of his ancestor.	हकवाला भनेको आफ्नो पूर्वज सरह हो र पूर्वजहरूको अंश हो ।
४८	Haeres est nomen collectivum.	Heir is a collective name or noun.	हकवाला भनेको सामूहिक नाम हो ।
४९	Heres est nomen juris, filius est nomen nature.	Heir is the name of law, son is a name of nature.	हकवाला भनेको कानूनी नाम हो भने छोरो भनेको प्राकृतिक नाम हो ।
५०	Haeres legitimus est quem nuptiae demonstrant.	He is the lawful heir whom the marriage points out to be such.	वैवाहिक सम्बन्धले जसलाई हकवाला देखाएको छ, उही नै कानूनसम्मत हकवाला हो ।
५१	Haeres minor uno et vigenti annis non respondebit, nisi in casu dotis.	An heir who is under twenty-one years of age is not answerable, except in the matter of dower.	एकाईस वर्षभन्दा कम उमेरको हकवाला दानबकस विषयमा बाहेक अन्य विषयमा जवाफदेही हुँदैन ।
५२	Haerres non tenetur in anglia ad debita antecessoris reddenda, nisi per antecessorem ad hoc fuerit obligatus, praeterquam debita regis tantum.	The heir is not bound in English to pay his ancestor's debts unless he was bound to this by the ancestor, excepting whatever is owed to the king.	राज्यलाई तिर्नुपर्ने अवस्थामा बाहेक कुनै पनि हकवालाले बेलायतमा आफ्ना पिता पुर्खाले लिएको ऋण व्यर्होन बाध्य हुँदैन ।
५३	Heredes extranei (heres extraneus).	External heirs (extraneous heirs), such as were not within the power of the testator.	बाहिरको हकवाला (इच्छापत्रदाताको अखिलयारीभित्र नपरेका) ।
५४	Heredes facti (heres factus).	Heirs made (By will or testament).	खडा गरिएको हकवाला (जन्म वा रक्त सम्बन्धको आधारमा नभई इच्छापत्रमार्फत सिर्जित हकवाला) ।

५५	Heredes successoresque sui cuique liberi, et nullum testamentum- si liberi non sunt, proximus gradus, in possessione, fratres, patrii, avunculi.	The children of every man are his heirs and successors, if there be no will- if there be no children, the next of kin, as brothers, paternal or maternal uncles succeed to the possession.	कुनै इच्छापत्र नभएको अवस्थामा प्रत्येक व्यक्तिका छोराछोरी निजको उत्तराधिकारी वा हकवाला हुन्छन् छोराछोरी नभएको अवस्थामा निजको दाजुभाइ, बाबु वा आमा तर्फको काकाले अर्को नजिकको हकवालाको हैसियतमा सम्पत्तिको भोगाधिकारमा अपुताली पाउँछ ।
५६	Heredes proximi.	Nearest or next heirs.	नजिकको हकवाला (मूतकको आफ्नो तर्फको छोराछोरी) ।
५७	Heredes recti (heres rectus).	An heir fallen under the succession order of the law.	कानून बमोजिमको क्रममा रहेका हकवाला ।
५८	Heredes remotiores.	Heirs more remote; relatives other than children or descendants.	टाढाको हकवाला ।
५९	Heredes sui et necessarii/ Heredes necessarii/ Heres necessarius.	Heir by necessity.	अपरिहार्य हकवाला । (अपुताली स्वीकार गर्ने वा नगर्ने, छुट नपाउने वा निजको इच्छामा निर्भर नहुने हकवाला)
६०	Hereditas damnosa.	A burdensome inheritance (Inheritance that is more of a burden than a benefit).	भारयुक्त अपुताली । (अपुतालीमा कहिले काही लाभभन्दा पनि दायित्व बढी हुने अवस्था ।) (उदा: जायजेथाभन्दा बढी ऋण वा दायित्व भएको अपुताली ।)
६१	Hereditas est (nihil alius esy quam) successio in universum jus quod defunctus habuerat.	Inheritance is the succession to every right which was possessed by the late possessor.	अपुताली भनेको (अरु केही पनि होइन) दिवङ्गत भोगाधिकारवालाले भोगचलन गरी रहेको सम्पत्ति सम्बन्धी सम्पूर्ण अधिकारको स्थानान्तरण मात्र हो ।
६२	Hereditas jacens.	An inheritance not entered upon by the heir : a vacant succession.	हकवालाले प्राप्त गरी नसकेको वा स्वीकार गरी नसकेको अपुताली । (खुला रहेको अपुताली)

६३	Hereditas luctuosa.	A sad or mournful inheritance.	दुःखद वा शोकग्रस्त अपुताली । (उदा: छोराछोरीको मृत्यु पश्चात् बाबुआमाले पाउने अपुताली) ।
६४	Heredum appellatione veniunt heredes heredum ad infinitum.	By the titles of heirs come the heirs of heirs in infinitum.	हकवालाको हकमा (Title) अनन्त रूपमा हकवालाका हकवालाहरू आउँछन् ।
६५	Heres astrarius.	An ancestor's estate during ancestor's lifetime.	अपुतालीदाता (पुर्खा) जीवित हुँदाके बखत हकवालाले प्राप्त गरेको अपुताली ।
६६	Haeres de facto.	Inheritance according to the fact (heir from fact).	तथ्यबाट स्थापित हकवाला, इच्छापत्रबाट खडा भएको हकवाला । (हे. Haerdes facit)
६७	Heres est eadem persona cum antecessore.	The heir is the same person with the ancestor.	हकवाला भनेको आफ्नो पुर्खा समानको व्यक्ति हो ।
६८	Heres est pars antecessoris.	Heir is a part of his ancestor.	हकवाला भनेको निजको पूर्खिको अंश हो ।
६९	Heres est quem nuptiae demonstrant.	One who is the heir whom the marriage points out to be such.	हकवाला भनेको त्यस्तो व्यक्ति हो जसको हैसियत विवाहबाट उत्पन्न हुन्छ ।
७०	Heres ex asse.	A sole heir.	एकल हकवाला, एकमात्र हकवाला ।
७१	Heres fideicommunissarius.	An heir in trust or a trustee.	गुठीले पाउने अपुताली वा गुठी सञ्चालक । (हे. Heares fiduciarius)
७२	Heres legitimus.	Lawful heir.	कानूनसम्मत हकवाला ।
७३	Heres legitimus est quem nuptie demonstrant.	The lawful heir is he whom wedlock shows so to be.	कानूनसम्मत हकवाला भनेको त्यस्तो व्यक्ति हो जसलाई विवाहले हकवालाको रूपमा चिनाएको छ ।
७४	Heres natus.	Heir by birth.	जन्मको आधारमा भएको हकवाला ।

७५	Heres suus.	Own's own heir, proper or natural heir.	अपुतालीदाताको आफ्नै हकवाला, अपुतालीदाताको उपयुक्त वा स्वाभाविक हकवाला ।
७६	Herus dat, ut servus faciat.	The master gives or pays to the worker may work.	कामदारले काम गरोस् भनका खातिर रोजगारदाताले (पारिश्रमिक) भुक्तानी गर्दै ।
७७	Hiis testibus.	These being witnesses.	किनाराका साक्षी ।
७८	Hinc inde.	Either side, both side, reciprocal.	दुवै पक्षबाट, दुवै तर्फबाट, परस्परमा ।
७९	Hoc intuitu.	In this prospect or expectation.	यस परिपेक्ष्यमा वा यस अपेक्षामा ।
८०	Hoc paratus est verificare (per recordum).	These he/she is ready to verify.	यो प्रमाणित गर्न कोही तयार छ ।
८१	Hoc quidem perquam durum est, sed ita lex scripta est.	This indeed is very hard, but such is the written law.	यो वास्तवमा नै अत्यन्त कठिन कार्य हो, तथापि कानूनमा यस्तै लेखिएको छ ।
८२	Hoc servabitur quod initio convenit.	That shall be preserved which is useful from the very beginning.	जुन कुरा प्रारम्भदेखि नै उपयोगी छ, त्यसलाई संरक्षण गरिन्छ ।
८३	Hoc titulo.	Under this title; frequently used by way of reference in law books, and often written <i>h.t.</i>	यो शीर्षक अन्तर्गत, बारम्बार कानूनका किताबहरूमा सन्दर्भ दिन प्रयोग गरिन्छ र संक्षेपमा <i>h.t.</i> लेखिन्छ ।
८४	Hoc vobis ostendit.	From this it must be clear to you.	यसबाट तपाईंलाई स्पष्ट भएको हुनुपर्छ ।
८५	Hoc voce.	Under this word or phrase; used by way of reference, and generally written <i>h.v.</i>	यो शब्द वा हरफ अन्तर्गत, यो सन्दर्भ दिन प्रयोग गरिन्छ र संक्षेपमा <i>h.v.</i> लेखिन्छ ।
८६	Hoc volo, sic jubeo:stet pro ratione voluntas.	This is my will; this I command: let my will stand in the place of reason.	यो मेरो इच्छा हो, यो मेरो आदेश हो, तर्कको ठाउँमा मेरो इच्छाले स्थान पाओस् ।
८७	Haud inscia, et non inculta futuri.	Nither ignore nor careless, with respect to the future.	भविष्यको सम्बन्धमा न उपेक्षा गरिएको छ न त बेवास्ता नै गरिएको हो ।

८८	Homagium, non per procuratores nec per literas fieri potuit , sed in proprio persona tam domini quam tenentis capi debit et fieri.	Homage cannot be done by proxy nor by letter, but ought to be received and made in the proper person of the lord as well as that of the tenant.	आदर र सम्मान प्रतिनिधित्व वा पत्रबाट गरिदैन, आदर र सम्मान पाउने र दिने व्यक्तिहरू आमनेसामने भएर गरिन्छ ।
८९	Home ne sera puny pur suer des briefes en court le roy, soit il a droit ou a tort.	A man shall not be punished for suing out writs in the king's court, whether he is right or wrong.	ठिक वा बेठिक जे सुकै भए तापनि राज्यको (राजाको) अदालतमा मुद्दा दायर गरे बापत कसैलाई सजाय हुनेछैन ।
९०	Homicidium in rixo.	Manslaughter committed in a quarrel or brawl (culpable homicide).	झैझगडाबाट भएको हत्या । (कर्तव्यज्यान)
९१	Homicidium per infortunium.	Accidental murder.	आकस्मिक हत्या ।
९२	Homicidium se defendendo.	Murder in self-defense.	आत्म रक्षा (निजी रक्षा) को लागि भएको हत्या ।
९३	Hominum causa jus constitutum est.	Law is enacted for the welfare of mankind.	मानव कल्याणकोलागि कानूनको निर्माण गरिन्छ ।
९४	Homo et capax et incapax esso potest in diversis temporibus.	A man may be capable or incapable at different times.	कुनै पनि व्यक्ति समय-समयमा सक्षम वा असक्षम हुन सक्दछ ।
९५	Homo exercitalis.	Warrior, soldier.	लडाकु, सिपाही ।
९६	Homo Romanus.	Roman person (resident of Rome).	रोम निवासी ।
९७	Homo trium litterarum.	A person of three f, u, r, i.e. a theif.	तीन अक्षरको मानिसः f, u, r अर्थात चोर ।
९८	Homo vocabulum est naturae, persona juris civilis.	Man is a natural word; person is a term of the civil law. (Man is a term of nature, a person of civil law.)	मान्छे (मानव) प्राकृतिक शब्द हो, व्यक्ति देवानी कानूनको पदावली हो ।
९९	Homocidium vel hominis cedium, est hominis occisio ab homine facta.	Homicide is slaughter of a man, is the killing of a man by man.	मानव हत्या (कर्तव्यज्यान) भनेको मानिसको हत्या हो, मान्छेले मान्छे मार्नु हो ।

१००	Honeste vivere.	To live honestly, to live with high morality.	इमान्दारीपूर्वक जीवनयापन गर्नु, उच्च नैतिकताका साथ जीवनयापन गर्नु ।
१०१	Honeste vivere, alteri non laedere, suum cuique tribuere.	Live honestly, injure no one else, render to each man that which is his.	इमान्दारीपूर्वक जीवन निर्वाह गर्नु, अरु कसैलाई पनि हानिनोक्सानी नगर्नु, जसले जति पाउने हो उसलाई त्यति उपलब्ध गराउनु ।
१०२	Honoris causa.	With honour.	सम्मानका साथ ।
१०३	Hora non est multum de substantia negotii, licet in appello de ea aliquando fiat mentio.	The hour (of the day) is not of much consequence in business affairs, but mention of it is sometimes made in appeals.	व्यापारिक मामिलामा घण्टा (दिनको) को परिणाम धेरै नहुन सक्छ, तर पुनरावेदनको क्रममा कहिले काहीं यसको पनि उल्लेख गर्ने गरिन्छ ।
१०४	Horae judiciae.	Juridical hours, time for juridical sitting.	अदालतको समय, इजलासको समय ।
१०५	Hors de son fee.	Out of his fee.	निजले भुक्तानी गरेको शुल्क मध्येबाट ।
१०६	Hospitia curiae.	Union of lawyers, inns of courts.	वकिलहरूको संघ, वकिलको मञ्च (Inn) ।
१०७	Hostes hi sunt qui nobis aut quibus nos (publice) bellum decrevimus (decernimus).	Those are enemies who have publicly declared war against us, or against whom we have done.	जसले हाम्रो विरुद्धमा युद्धको घोषण गरेका छन् वा जसका विरुद्ध हामीले युद्ध घोषणा गरेका छौं, उनीहरू हाम्रो शत्रु हुन् ।
१०८	Hostes humani generis.	An enemy of the humankind: a pirate.	मानव जातिको शत्रु (सामुद्रिक डाकु) ।
१०९	Hutesium et clamor.	Hue and cry.	कोलाहलपूर्ण वातावरण ।
११०	Hypothecaria actio.	An action brought by a creditor against a debtor to freeze debtor's assets and transactions for failure to repay the credit.	कर्जी भुक्तानी नगरेको कारणबाट असामीको सम्पत्ति र निजको कारोबार रोक्ना राख्न ऋणीका विरुद्ध साहुले दिएको उजुरी ।

I

क्र.स.	Latin	English	नेपाली
१	Ibi esse poenam, ubi et nox est.	Where there is crime, there must be punishment.	जहाँ अपराध हुन्छ, त्यहाँ सजाय पनि हुन्छ ।
२	Ibi jus ubi remedium.	Where there is a right, there must be remedy.	जहाँ अधिकार हुन्छ, त्यहाँ उपचारको व्यवस्था पनि हुन्छ ।
३	Ibi semper debet fieri triatio ubi juratores melorem possunt habere notitiam.	The trial of an action ought always to be held in that place where the jurors can have the better information.	उजुरीको सुनुवाइ सँधै त्यसै ठाउँमा हुनु पर्दछ, जहाँ जूरीका सदस्यहरूले राम्रो जानकारी पाउन सक्छन ।
४	Ictus orbis.	A maim, a bruise, or swelling; any hurt without cutting the skin. (In medical jurisprudence.)	छाला नकाटिइकन सुन्निएको, खुइलिएको, हिर्काइएको चोट (विधि विज्ञानको सन्दर्भमा) ।
५	Id certum est quod certum reddi potest.	That is certain which can be made certain.	सुनिश्चित गर्न सकिने कुरा नै निश्चित कुरा हो ।
६	Id certum est quod certum reddi potest; sed id megis certum est quod de semet ipso est certum.	That is certain which can made certain, but that is most certain which is certain on the face of it.	सुनिश्चित गर्न सकिने कुरा नै निश्चित कुरा हो, तर जुन कुरा देखिने वित्तिकै (सरसरी हेर्दा) निश्चित हुन्छ सोही कुरा अत्यन्त सुनिश्चित हुन्छ ।
७	Id perfectum est quod ex omnibus suis partibus constat; et nihil perfectum est dum aliquid restat agendum.	That is perfect which is complete in all its part; and nothing is perfect whilst anything remains to be done.	जुनसुकै तरिकाबाट ठिक हुनु नै पूर्ण हुनु हो र कुनै कुरा गर्न बाँकी रहेसम्म कुनै पनि कुरा पूर्ण हुँदैन ।
८	Id perfectum est quod ex omnibus suis partibus constat.	That is perfect which is correct in all of its parts.	जुनसुकै तरिकाबाट ठिक हुनु नै पूर्ण हुनु हो ।
९	Id possumus quod de jure possumus.	We may do what the law allows us to do.	कानूनले हामीलाई जुन कुरा गर्न अनुमति दिन्छ, त्यही कुरा हामी गर्न सक्छौ ।
१०	Id quod commune est, nostrum esse dicitur.	That which is common is said to be ours.	साझा कुरा मात्रै हाम्रो भन्न सक्छौ ।

११	Id quod est magis remotum non trahit a se quod est magis junctum, sed e contrario in omni casu.	That which is more remote does not draw to itself that which is nearer, but on the contrary in every case.	जुन विषय अत्यन्त टाढा छ, त्यस्तो विषयले नजिक भएको विषयलाई आकृष्ट गर्दैन, तर हरेक अवस्थामा नजिक भएको विषयले टाढा भएको विषयलाई आकृष्ट गर्दछ ।
१२	Id quod nostrum est, sine facto nostro, ad alium transferri non potest.	That which is ours cannot be transferred to another without our act.	जुन वस्तु हाम्रो हो, त्यस्तो वस्तु हाम्रो कार्य बिना अरुमा हस्तान्तरण हुन सक्दैन ।
१३	Id solum nostrum quod debitibus deducitis nostrum est.	That only is ours which remains to us after deduction of debts.	हाम्रो ऋण चुक्ता गरी बाँकी रहेको मात्र हाम्रो हो । (त्यो मात्र हाम्रो हो, जुन हाम्रो ऋण चुक्ता गरेपछि हाम्रो हुन्छ ।)
१४	Id tantum possumus quod de jure possumus.	We can do that only which we can only do lawfully.	हामीले त्यो काम मात्र गर्न सक्छौ, जुन कानूनसम्मत ढंगबाट हामी गर्न सक्छौ ।
१५	Id tenementum dici potest socagium.	That tenure may be called socage.	समय सीमा तोकी कृषि योग्य जग्गा कमाउन दिने काम ।
१६	Idem agens et patiens esse non potest.	A person cannot at the same time be the person acting and the person acted upon. (A person can not be both the creditor and the debtor at a time in the same obligation.)	कुनैपनि व्यक्ति एकै समयमा कुनै काम गर्ने (दाता) र कुनै कामको प्रतिफल पाउने (प्राप्तकर्ता) हुन सक्दैन । (कुनै पनि व्यक्ति एकै पटक एकै दायित्वमा साहु र ऋणी हुन सक्दैन ।)
१७	Idem agens et patiens non potest.	The same person can not both do in submit (in reference to the same matter) (the same person can not be both the pursuer and defendant of an action)	कुनैपनि व्यक्ति एकै पटक मुद्दा दायर गर्ने र प्रतिरक्षा गर्ने हुन सक्दैन ।
१८	Idem est facere et non prohibere cum possis ; et qui non prohibet cum prohibere possit in culpa est.	To commit and not prohibit, when is your power, is the same thing; and he who does not prohibit when he can is in fault.	कुनै कार्य गर्नबाट रोक्न सक्ने अधिकार भएकोमा त्यस्तो काम गर्नबाट नरोकेकोमा त्यस्तो कार्य गर्नु र गर्न नरोक्नु समान हो र

			जसले त्यस्तो काम गर्न रोकदैन त्यस्तो व्यक्तिलाई दोष लाग्छ ।
१९	Idem est facere et, nolle pronibere cum possis.	It is the same thing to do a thing as not to prohibit it when you can.	कुनै कार्य गर्नबाट रोकन सक्ने अवस्था रहेकोमा त्यस्तो काम गर्नबाट नरोकेकोमा त्यस्तो कार्य गरे सरह हो ।
२०	Idem est nihil dicere et insufficienter dicere.	It is the same thing to say nothing and not to say sufficient.	कुनै कुरा प्रकट नगर्नु र पर्यास (स्पष्ट) रूपमा प्रकट नगर्नु एकै कुरा हो ।
२१	Idem est non esse, et non apparere.	That which does not appear (i.e. is not produced or proved) is the same as that which does not exist. (It is the same not to exist as not to appear.)	जुन कुरा देखिएको छैन (प्रमाणकोलागि प्रस्तुत वा प्रमाणित भएको छैन), त्यस्तो कुरा अस्तित्वमा नरहे सरह हो । (अस्तित्वमा नरहनु र नदेखिनु एकै कुरा हो ।)
२२	Idem est non probari et non esse, non deficit jus sed probatio.	It is the same when not proved as when non-existent; the law is not lacking, but the proof is.	कुनै कुरा प्रमाणित नहुनु र नरहनु एकै कुरा हो, यो कानूनको कमजोरी होइन, प्रमाणको हो ।
२३	Idem est sicre aut sicre debet aut potuisse.	To know, to be bound to know and to be able to know, are all the same thing.	जानकारी पाउनु, जानकारी पाउन बाध्य हुनु र जानकारी पाउन समर्थ हुनु सबै उस्तै हुन् ।
२४	Idem per idem.	The same for the same.	समानकोलागि समान (जस्ताको तस्तै) ।
२५	Idem semper antecedenti proximo refertur.	The same is always referred to it's next antecedent.	सोही भन्ने शब्दले सदैव पूर्वविस्थाको सन्दर्भ दिएको हुन्छ ।
२६	Idem sonans.	Relating to or being two names having the same or similar pronunciation or sound.	समान वा उस्तै उच्चारण वा आवाज भएका दुई नामसँग सम्बन्धित ।
२७	Identitas vera colligitur ex multitudine signorum.	True identity is gathered from multitude of signs	वास्तविक पहिचान धेरै संकेतहरूबाट संकलन हुन्छ ।

२८	Identitate nominis.	Of identity of name or of identical name.(It refers to a writ issued to free a person who is falsely arrested and imprisoned in the place of a person with same name.)	एकै नाम भएको वा एउटै नामको (एकै नाम भएको कारणबाट गलत व्यक्ति पक्राउ भई कारागारमा परेकोमा त्यस्तो व्यक्तिलाई मुक्त गर्न अदालतले गर्ने आदेशको सन्दर्भमा ।)
२९	Ideo consideratum est (per curiam).	Therefore, it is to be considered (by the court)	त्यसकारण, यो विषय (अदालतको लागि) विचारणीय छ ।
३०	Idiota a casu et infirmitate.	An idiot from chance and infirmity.	दुःखद संयोग वा विरामीको कारणबाट भएको बेवकुफीपन ।
३१	Idiota a nativitate.	Idiot from the birth.	जन्मदेखिको बेवकुफ ।
३२	Idoneum se facere; idoneare se.	To make oneself sufficient; to clear oneself.	आफैले आफैलाई पर्याप्त बनाउनु वा आफैले आफैलाई स्पष्ट पार्नु ।
३३	Ignis factuus.	Something deluding or misleading.	कुनै कुरामा बेइमानी गर्नु वा झुक्याउनु ।
३४	Ignis judicium.	Fire ordeal; Trial by fire.	अर्नि परीक्षा (अदालतबाट प्रमाणित गर्ने कुरा अर्नी परीक्षा सरह हो ।)
३५	Ignorantia eorum quae scire tentur non excusat.	Ignorance of those things which a person deemed to know is no excuse.	कुनै व्यक्तिले जानकारी पाएको मानिने विषयको अनभिज्ञता क्षम्य हुँदैन ।
३६	Ignorantia eorum que quis scire tenetur non excusat.	Ignorance of those things which everyone is bound to know excuses not.	प्रत्येक व्यक्तिले जानकारी लिन बाध्य हुनुपर्ने विषयको अनभिज्ञता क्षम्य हुँदैन ।
३७	Ignorantia eorum scire tenter non excusat.	Ignorance of that, which one is bound to know, is not excused. (Ignorance affords no excuse in reference to those things which one is bound to know.)	जुन कुरा कसैले जान्नै पर्ने हुन्छ, त्यस्तो कुराको अनभिज्ञता क्षम्य हुँदैन ।
३८	Ignorantia facti excusal; ignorantia juris non excusat.	Ignorance of fact excuses; ignorance of law does not excuse.	तथ्यको अनभिज्ञता क्षम्य हुन सक्छ, तर कानूनको अनभिज्ञता क्षम्य हुँदैन ।

३९	Ignorantia facti excusat.	Ignorance of the fact excuses; whatever is done under a mistaken impression of a material fact.	तथ्यको अनभिज्ञता क्षम्य हुन्छ ।
४०	Ignorantia facti.	Ignorance of Fact.	तथ्यको अनभिज्ञता ।
४१	Ignorantia judicis est calamitas innocentis.	The ignorance of judge is the misfortune (calamities) of the innocent.	न्यायाधीशको अनभिज्ञता भनेको निर्दोष व्यक्तिकोलागि दुर्भाग्य (विपद) हो ।
४२	Ignorantia juris haud excusat.	Ignorance of law is by no means an excuse.	कानूनको अनभिज्ञता कुनैपनि बहानामा क्षम्य हुँदैन ।
४३	Ignorantia juris neminem excusat.	Ignorance of law excuse no one.	कानूनको अनभिज्ञता कसैलाई पनि क्षम्य हुँदैन ।
४४	Ignorantia juris non excusat.	Ignorance of the law is not excuse.	कानूनको अनभिज्ञता क्षम्य हुँदैन ।
४५	Ignorantia juris quod quisque scire tenetur non excusat.	Ignorance of law, which everybody supposed to know, does not afford excuse.	कानून सबैले जानेको हुनु पर्दै र कानूनको अनभिज्ञता क्षम्य हुन सक्दैन ।
४६	Ignorantia juris quod quisque tenetur scire, neminem excusat.	Ignorance of the law, which one is held to know, does not excuse.	जान्नै पर्ने कानूनको अनभिज्ञता क्षम्य हुँदैन ।
४७	Ignorantia juris sui non praejudicat juri.	Ignorance of one's own right does not prejudice the right.	आफ्नो अधिकारको अनभिज्ञताले निजको अधिकारलाई प्रतिकूल प्रभाव पाईन ।
४८	Ignorantia juris.	Ignorance of law.	कानूनको अनभिज्ञता ।
४९	Ignorantia legis non excusat.	Ignorance of the law does not excuse.	कानूनको अनभिज्ञता क्षम्य हुँदैन ।
५०	Ignorantia legis neminem excusat.	Ignorance of law does not afford excuse.	कानूनको अनभिज्ञता क्षम्य हुँदैन ।
५१	Ignorantia praesumitur ubi scientia non probatur.	Ignorance is presumed when knowledge or nor proved. Ignorance of the law is no defence.	कुनै कुराको अनभिज्ञता त्यसबेलासम्म अनुमान गरिन्छ, जबसम्म त्यो कुराको जानकारी थियो भन्ने कुरा प्रमाणित हुँदैन ।
५२	Ignorantio elenchi.	Ignorance of the conclusion to be proved.	निष्कर्षको अनभिज्ञता प्रमाणित हुनुपर्दै ।

५३	Ignorantio excusat, non juris sed facti.	Ignorance excuses, that is, ignorance of fact but not ignorance of law.	अनभिज्ञता क्षम्य हुन्छ तर कानूनमा होइन, तथ्यको अनभिज्ञतामा । (तथ्यको अनभिज्ञता क्षम्य हुन्छ तर कानूनको अनभिज्ञता क्षम्य हुँदैन ।)
५४	Ignorantis terminis artis, ignoratur et ars.	The terms employed in a matter is unknown, the matter itself is also unknown.	कुनै विषयसँग सम्बन्धित शब्दावली अज्ञात भएमा विषय आफै पनि अज्ञात हुन्छ ।
५५	Ignorare legis est (lata) culpa.	To be ignorant of law is (gross) neglect.	कानूनको अनभिज्ञता (गम्भीर) लापरवाही हो ।
५६	Ignoscitur ei qui sanguinem suum qualiter redemtum voluit.	He is excused who chooses to defend his own life.	जसले आफ्नो जिउ ज्यानको प्रतिरक्षा गर्दै, निजले गरेको काम क्षम्य हुन्छ । (हे. मु.अ.सं., दफा २४, २५ को उपदफा (२) र २६ को उपदफा (२))
५७	Ignotum per ignitius.	That which is unknown by one who is still more unknown. (Offering an explanation which is harder to understand than the thing that it is meant to explain.)	कसैले नचिनेको व्यक्तिले जानेको कुरा अज्ञात हुन्छ ।
५८	Ille non habet, non dat.	A person cannot grant a thing which he has not.	जोसँग जुन कुरा छैन, त्यस्तो कुरा दिन सकिदैन । (व्यक्तिले आफूसँग नभएको कुरा दिन सक्दैन ।)
५९	Illictum collegium.	Illegal corporation or company or association.	गैरकानूनी कम्पनी वा संस्था ।
६०	Illud quod alias licitum non est necessitas facit licitum ; it necessitas inducit privilegium quod jure privatur.	That which is otherwise not permitted, necessity permits, and necessity makes a privilege which supersedes law.	जुन कुरालाई अनुमति दिन सकिदैन, त्यस्तो कुरालाई आवश्यकताको आधारमा अनुमति दिनुपर्ने हुन्छ र त्यस्तो आवश्यकताले कानूनलाई प्रतिस्थापन गर्ने सुविधा प्राप्त गर्दछ ।

६१	Illud, quod alteri unitur extinguitur neque amplius per se vacare licet.	That which is united to another thing is extinguished, nor can it again be detached.	जुन कुरा अर्को वस्तुसँग एकाकार भइसकेको छ, त्यस्तो वस्तुको अन्त भएमा सो वस्तुलाई पुनः छुट्याउन सकिदैन ।
६२	Ilud, quod alias licitum non est necessitas facit licitum; et necessitas inducit privilgium quod jure privature.	That which is normally unlawful may be lawful out of necessity and necessity avails privilege even without law.	जुन विषय सामान्यतः गैरकानूनी मानिन्छ, त्यो विषय आवश्यकताले कानूनसम्मत बनाउँछ र आवश्यकताले कानून बिना पनि सुविधा दिलाउँछ ।
६३	Ilud, quod alteri unitur extinguitur neque amplius perse vacare licite.	That which is mixed with other may not have its existence and cannot be separated.	जुन कुरा अन्य वस्तुसँग मिसिएर एकत्रित भइसकेको छ, त्यो कुराको अलग पहिचान हुँदैन र त्यसलाई छुट्याउन पनि सकिदैन ।
६४	Immobilia situm sequuntur.	Immovable things follow their site. (Immoveables are governed by the law of the place where they are fixed.)	अचल सम्पत्ति त्यस्तो सम्पत्ति रहेको स्थान अनुरूप निर्देशित हुन्छन् ।
६५	Impechiare, impescare, impetere.	Accountable to the legislature.	विधायिका (विधान सभा) प्रतिको उत्तरदायित्व वहन ।
६६	Impedimentum rebus agendis.	A hindrance to the transaction of the business.	कुनै व्यापारिक कारोबार गर्न आइपरेको व्यवधान ।
६७	Imperator solus est conditor et interpres leges existimatur.	The emperor alone is deemed to both the founder and the interpreter of the law.	सम्प्राटलाई मात्र कानूनको निर्माता र व्याख्याता मानिन्छ ।
६८	Imperii majestas est tutelae salus.	The majesty of the empire is the safety of its protection.	साम्राज्यका महाराजधिराज नै यसको संरक्षणका आधार हुन् ।
६९	Imperitia culpae adnumeratur.	Ignorance or want of skill, is considered a negligence for which one who professes skill is responsible.	जसले सिप हासिल गरेको छ, त्यसमा दक्षता वा सीपको अभाव हुनु लापरवाही मानिन्छ ।
७०	Imperitia est maxima mechanicorum poena.	Lack of skill is the greatest sin of mechanics.	मिस्त्रीलाई दक्षताको अभाव हुनु ठूलो अभिशाप हो ।
७१	Imperium in imperio.	Government within government, state within state.	राज्य भित्रको राज्य ।

७२	Impersonalitas non concludit nec ligat.	Impersonality neither concludes nor binds.	निरव्यैक्तिक (व्यक्तित्वको अभाव) ले न कुनै कुरा सम्पन्न गर्न सक्छ न त बाध्य गराउन सक्छ ।
७३	Imposibilium nulla obligato est.	There is no obligation to perform impossible things. (There is no obligation to perform what is impossible.) (What is impossible does not create an obligation.)	असम्भव कुरा परिपालन गर्ने दायित्व हुन सक्दैन ।
७४	Impossibilitas facti.	The impossibility of fact. (factual impossibility)	तथ्यगत असम्भव । (कुनै कार्य गर्न तथ्यगत रूपमा सम्भव नहुनु ।)
७५	Impossibilitas rei.	Objective impossibility.	वस्तुनिष्ट रूपमा असम्भव । (कुनै कार्य गर्न वस्तुनिष्ट रूपमा सम्भव नहुनु ।)
७६	Impotentia excusat legem.	Inability is an excuse in law. (Inability excuses the non observance of law.)	असक्षमता कानूनमा क्षम्य हुन्छ । (असक्षमताले कानूनको पालना नहुनुलाई छुट दिन्छ ।)
७७	Improbi rumores dissipati sunt rebellionis prodromi.	Wicked rumours spread abroad are the fore-runners of rebellion.	विदेशमा फैलिने नराम्भो हल्ला विद्रोहको आधार बन्न सक्छ ।
७८	Impunitas continuum affectum tribuit delinquendi.	Impunity confirms the disposition to commit crime.	दण्डहिनताले अपराध गर्न पश्य गर्ने कुरालाई सम्पुष्टि गर्दै ।
७९	Impunitas continuum affectum tribuit delinquenti.	Impunity affords continual incitement to the delinquent.	दण्डहिनताबाट कसूरदारले निरन्तर दुरुत्साहन पाइरहन्छ ।
८०	Impunitas semper ad deteriora invitat.	Impunity always invite to greater crimes.	दण्डहिनताले सदैव गम्भीर अपराधलाई निम्त्याउँछ ।
८१	Impuris manibus nemo accedat curiam.	Let no one approach the court with unclean hand.	दुषित हात लिई कोहीपनि अदालत नजाओस् ।
८२	Impus et crudelis judicandus est qui libertati non favet.	He should be adjudged impious and cruel who does not favour liberty.	स्वतन्त्रताका पक्षमा नहुनेलाई निर्मम तथा निर्दयी ठहर गर्नुपर्दै ।

८३	In case extreme necessitatis amnia sunt communia.	In case of extreme necessity, everything is in the common.	चरम आवश्यकताको अवस्थामा हरेक कुरा सामान्य नै हुन्छ ।
८४	In absentia.	In absence, not physically present at the event.	अनुपस्थितिमा, कुनै घटनामा तत्काल सशरीर उपस्थिति नभएको ।
८५	In acquirenda possessione.	In the course of acquiring possession.	भोगाधिकार प्राप्त गर्ने क्रममा ।
८६	In aedificiis lapis male positus non est removendus.	A stone badly placed in buliding is not to be removed.	भवनमा अनुपयुक्त ढंगबाट राखिएको दुंगा हटाउन हुँदैन ।
८७	In aequali (aequa) manu.	In equal hand.	समान हातमा ।
८८	In aequali jure melior (potior) est conditio possidentis.	In a case of equal right, the situation of the party in possession is stronger.	समान अधिकार भएको अवस्थामा भोगाधिकार भएको पक्षको स्थिति बढी मजबुद हुन्छ ।
८९	In aequali jure.	In equal rights.	समान अधिकारमा ।
९०	In aequilibrio.	In balance.	सन्तुलनको अवस्थामा ।
९१	In alieno solo.	In other's land.	अर्काको (पराईको) जग्गामा ।
९२	In alio loco.	In another's place.	अर्को ठाँउमा ।
९३	In alta proditione nullus potest esse accessorius sed principalis solummodo.	In high treason there is no accessory, but principal alone.	गम्भीर प्रकृतिको राज्य विरुद्धका कसूरमा कोही पनि मतियार हुँदैनन् र मुख्य अभियुक्त मात्र हुन्छन् ।
९४	In alternativis electio est debitoris.	In alternatives, the debtor has his choice.	विकल्प भएको अवस्थामा ऋणी (असामी) लाई छनोट हुन्छ ।
९५	In ambigua voce legis potius accipienda est significatio que vitio caret, presertim cum etiam voluntas legis ex hoc colligi possit.	In an ambiguous law, that signification is to be spirit of the law can be collected from that.	कुनै कानूनमा अस्पष्ट व्यवस्था भएकोमा त्यस्तो व्यवस्थाको अर्थलाई त्यस्तो कानूनको मनसायको आधारमा निर्धारण गरिन्छ ।

९६	In ambiguis casibus semper praesumitur pro rege.	In doubtful cases, the presumption is always on the side of the state (crown).	शंका भएको अवस्थामा सदैव राज्य (राजमुकुट) का पक्षमा अनुमान गर्नुपर्छ ।
९७	In ambiguis maxime sentetia spectanda est ejus qui eas protulisset.	In ambiguous expressions the intention of him who used them should especially be regarded.	अस्पष्ट अभिव्यक्ति भएको अवस्थामा जसले अभिव्यक्ति दिएको हो, विशेषगरी निजको मनसायताई सम्मान गर्नुपर्छ ।
९८	In ambiguis orationibus maxime sentential spectanda est qui eas protulisset.	In ambiguous expression of law, the intent of him who made them ought to be regarded as most important.	कानूनको प्रावधान अस्पष्ट भएको अवस्थामा कानून निर्माताको आशयताई अत्यन्त महत्वपूर्ण रूपमा लिनुपर्छ ।
९९	In ambiguo sermone non utrumque dicimus sed id duntaxat quod volumus.	In ambiguous discourse or conversations, we do not say either one thing or the other, but neither more nor less than we wish.	अस्पष्ट छलफल वा कुराकानीमा, हामी यो वा त्यो केही भन्दैनौ तर घटीबढी नहुने गरी हामीलाई लागेको कुरा हामी भन्छौ ।
१००	In amulationem vicini.	To the injury of a neighbour.	छिमेकीलाई हानिनोक्सानी पुऱ्याउने उद्देश्य ।
१०१	In amulationem.	Emolously, with a desire to injure or annoy.	कसैलाई हानिनोक्सानी पुऱ्याउने उद्देश्य ।
१०२	In anglia non est enterregnum.	In England, there is no enterregnum.	बेलायतमा राजगद्दी कहिल्यै पनि रिक्त हुँदैन ।
१०३	In aperta luce.	In open daylight; in the day-time.	उज्यालो रहेको दिनमा (दिन दहाडै) ।
१०४	in arbitrio (arbitrium) judicis.	At the decision or discretion of the judge.	न्यायाधीशको फैसला वा स्वविवेकमा ।
१०५	In arbitrio alieno.	According to the judgment of another.	अर्काको फैसला बमोजिम ।
१०६	In arcta et salva custodia.	In close and safe custody.	नजिक र सुरक्षित जिम्मा रहेको अवस्था ।
१०७	In articulo mortis.	At the point of death.	मृत्यु हुँदाका बखत ।
१०८	In articulo.	At the moment.	त्यसबखत, तत् क्षण ।

१०९	In atrocioribus delictis, punitur affectus licet non sequatur effectus.	In the more atrocious crimes the intent is punished, though no act results.	अति क्रुर अपराधमा कार्य भइ नसकेको भए तापनि मनसायपनि दण्डनीय हुन्छ ।
११०	In autre dorit.	In right of another.	अर्काको अधिकारमा ।
१११	In banco.	Meeting of judges, full court.	न्यायाधीशहरूको बैठक, पूर्ण इजलाश ।
११२	In bonis defuncti.	Among the goods and property of the deceased	मृतकको वास्तविक भोगाधिकारमा रहेको वस्तु वा सम्पत्ति मध्ये ।
११३	In bonis esse.	To be among the goods.	वस्तुहरूका बीचमा हुने ।
११४	In bonis.	Among the goods or property an actual possession.	वास्तविक भोगाधिकारमा रहेको वस्तु वा सम्पत्ति मध्ये ।
११५	In Bratannia tertia pars bonorum decentium ab intestato in opus ecclesiae et oauoerum dispensada.	In Britain a third part of the goods left by an intestate is to be distributed for the needs of the church and the poor.	ब्रिटेनमा अपुतालीबाट खुला रहेको एक तिहाई सम्पत्ति गिर्जाधार तथा विपन्न व्यक्तिको आवश्यकताकालागी वितरण गर्ने व्यवस्था ।
११६	In camera.	In a chamber.(In the judge's private chambers.)	बन्द इजलास (न्यायाधीशको निजी कोठा ।
११७	In campo.	In the field.	मैदानमा, शिविरमा, परस्पर विरोधी स्वार्थ भएका समूहको मैदानमा ।
११८	In capita.	Individually.	व्यक्ति-व्यक्ति (एक एक गरेर) ।
११९	In casu consimili.	In a similar case.	समान मुद्दामा ।
१२०	In casu proviso.	In the case provided	प्रतिबन्धात्मक व्यवस्था ।
१२१	In causa.	In the cause or process, on the merit of the cause	मुद्दा गर्नुपर्ने कारण वा मुद्दाको कार्यविधि ।
१२२	In civilibus ministertium excusat, in criminalibus non item.	In civil cases agency is an excuse, but it is not so in criminal cases.	देवानी मुद्दामा प्रतिनिधित्व (एजेन्सी) क्षम्य हुन्छ तर फौजदारी मुद्दामा हुँदैन ।
१२३	In claris non est locus conjecturis.	In matters which are clear (unambiguous) there is no room for conjecture or construction.	स्पष्ट भएको विषयमा अनुमान वा व्याख्याको कुनै गुज्जायस रहेदैन ।

१२४	In clientela.	Standing in the relation of client to the patron.	संरक्षकसमक्ष पक्षको रूपमा प्रस्तुत हुनु ।
१२५	In clinetelam recipere.	To take in protection or patronage.	संरक्षणमा लिने वा संरक्षकत्वमा राख्ने ।
१२६	In commendam.	In trust.	गुठीमा ।
१२७	In commercio licet decipere.	Deception is permitted or lawful in trade.	व्यापारमा छलछाम स्वीकार्य वा कानूनसम्मत हुन्छ ।
१२८	In communi forma.	In common form.	सामूहिक स्वरूपमा ।
१२९	In communi.	In common.	समूहमा ।
१३०	In computo.	In computation.	गणनामा ।
१३१	In condideratione legis.	In consideration of law.	कानूनको दृष्टिकोणबाट, कानूनी दृष्टिकोणको आधारमा ।
१३२	In confinio majoris atatis.	Having nearly attained majority.	झण्डै (करिब-करिब) वयस्क हुने उमेर पुरोको ।
१३३	In consequentiam.	As a consequence.	परिणाम स्वरूप ।
१३४	In consideratione inde.	In consideration herefrom/hereof.	यस दृष्टिकोणबाट विचार गर्दा ।
१३५	In consimili casu, consimile debet sese remedium.	In similar cases remedy should be similar.	समान मुद्दामा समान उपचारको व्यवस्था हुनुपर्छ ।
१३६	In consuetudinibus non diuturnitas temporis sed soliditas rationis est consideranda.	In customs, not the length of time but the strength of the reason should be considered.	परम्पराको सन्दर्भमा लामो अवधिभन्दा पनि बलियो (बलशाली) तर्कलाई विचार गर्नुपर्छ ।
१३७	In contractibus tacite insunt que sunt moris et consuetudinis.	In contracts, those things which are of usage and custom are considered as incorporated.	प्रचलन र परम्परामा रहेका मान्यताहरू करारमा उल्लेख नभए तापनि समावेश भएको मानिन्छ ।
१३८	In contractibus, benigna; in testamentis, benignior; in restitutionibus, benignissima interpretatio facienda	In contracts, the interpretation is to be liberal; in wills, more liberal; in restitutions, most liberal.	करारमा व्याख्या उदार हुनुपर्छ, इच्छापत्रमा अझ बढी उदार हुन्छ र परिपूरणमा अत्यन्त उदार हुन्छ ।

	est.		
१३९	In contractibus, rei veritas potius quam scriptura perspici debet.	In contracts, the truth of the matter ought to be regarded as of more consequence than the writing.	करारमा लेखिएको विषयभन्दा विषयवस्तुको सत्यता बढी परिणाममुखी हुन्छ ।
१४०	In contractibus, tacite insunt quae sunt moris et consuetudinis.	In contracts, matters of custom and usage are tacitly implied.	करारमा प्रचलन र परम्पराका विषयहरू अप्रत्यक्ष रूपमा रहेका हुन्छन् ।
१४१	In contrahenda venditione, ambiguum pactum contravenditorem interpretandum est.	In the negotiation of a sale, an ambiguous clause is to be interpreted or construed against the vendor.	व्यापारको सौदाबाजीका शर्तमा अस्पष्ट प्रावधानलाई व्याख्या गर्दा विक्रेताको विरुद्धमा गर्नुपर्छ ।
१४२	In conventionibus contrahentium voluntas potius quam verba spectari placuit.	In agreements the intention of the contracting parties, rather than the words actually used, should be considered.	समझौतामा प्रयुक्त शब्दहरूभन्दा समझौताका पक्षहरूको मनसायलाई ध्यान दिइनुपर्छ ।
१४३	In corpore.	In body or substance; in a material thing or object.	शरीरमा, वैयक्तिक रूपमा, सारमा, सारभूत विषय, सारभूत व्यवस्थामा ।
१४४	In criminalibus humanior interpretatio accipienda est.	In criminal matters, the more benevolent (humane) interpretation is to be received.	फौजदारी विषयमा बढी कल्याणकारी (मानवीय) व्याख्यालाई ग्रहण गर्नुपर्छ ।
१४५	In criminalibus non est argumentandum a pari ultra casum a lege definitum.	In criminal matters, it is not allowed by arguments from analogy, to go beyond the case defined by law.	फौजदारी विषयमा बहस (तर्क) प्रस्तुत गर्दा कानून बमोजिम परिभाषित भएको मुद्दाभन्दा बाहिर गएर गर्न सकिदैन ।
१४६	In criminalibus probationes debent esse luce clariores.	In criminal cases the proofs ought to be clearer than light.	फौजदारी मुद्दामा प्रमाण प्रकाशभन्दा पनि स्पष्ट हुनुपर्छ ।

१४७	In criminalibus sufficit generalis malitia intentionis cum facto paris gradus.	In criminal actions the general malice of intention is sufficient with an act of corresponding degree.	फौजदारी कार्यमा सामान्य दुष्प्रिय मनसाय (फौजदारी कसूरमा) त्यस अनुरूपको मात्रा निर्धारण गर्नकोलागि पर्याप्त हुन्छ ।
१४८	In criminalibus voluntas reputabitur pro facto.	In criminal acts the will is taken for the deed.	फौजदारी कसूरमा कसूर गर्ने इच्छालाई कार्यको रूपमा लिइन्छ ।
१४९	In criminalibus, sufficit generalis malitia intentionis, cum facto paris gradus.	In crimes, general malicious intent accompanied by an act of equal degree is sufficient.	अपराधमा सामान्य दुष्प्रिय मनसाय अनुरूप भएको कार्यले त्यस अनुरूपको मात्रा निर्धारण गर्नकोलागि पर्याप्त हुन्छ ।
१५०	In criminalibus, voluntas reputabitur pro facto.	In crimes the intent is taken for the fact.	फौजदारी कसूरमा मनसायलाई तथ्य (कार्य) को रूपमा लिइन्छ ।
१५१	In cuius rei testimonium huic chartae (vel scripto) nostra sigilla apposuimus.	In witness where of we have set our seals to this charter (or writing).	यसको प्रमाणस्वरूप हामीले हात्तो छाप यस लिखितमा लगाएका छौं ।
१५२	In cuius rei testimonium.	In witness where of.	यसको प्रमाणस्वरूप (यस काम कारबाहीको प्रमाण स्वरूप) ।
१५३	In curia domini regis, ipse in persona jure decernit.	In the king's court the king himself in person, decides the cases.	शाही अदालत (राज्यको अदालत) मा राजा (राज्य) आफैले व्यक्तिको हैसियतमा मुद्दाको फैसला गर्दछ ।
१५४	In curia.	In open court.	खुला इजलासमा ।
१५५	In custodia legis.	In the custody of the law.	कानून बमोजिमको हिरासतमा ।
१५६	In damno vitando.	In endeavouring to avoid damage or injury.	क्षति वा हानि हुन नदिन भएको प्रयत्नमा ।
१५७	In damno.	In damage or injury.	भएको क्षति वा हानिमा ।
१५८	In dei nomine.	In the name of God.	ईश्वरको नाममा ।
१५९	In delicto.	In fault.	अपकार्यमा कानूनको उल्लंघन ।
१६०	In descendu.	By descend.	वंशजबाट ।
१६१	In diem.	In the day.	दिनमा ।

१६२	In disjunctivis sufficit alteram partem esse veram.	In disjunctives it suffices if either part be true.	कुनै लिखतमा आपसमा नमिलेको विषय (व्यहोरा वा शर्त) भएमा नमिलेको विषयमध्ये कुनै एक सत्य भएमा त्यो नै पर्यास हुन्छ ।
१६३	In dorso recordi.	In opposite record or document.	विपरीत अर्थ दिने अभिलेख वा लिखत ।
१६४	In dorso.	In opposite.	विपरीतमा, अर्को तर्फ ।
१६५	In dubido pars mitior est sequenda	In doubtful case, the most favourable (equitable) view is to be followed.	शंकास्पद मुद्दामा सबैभन्दा बढी समन्यायिक धारणा अवलम्बन गर्नुपर्छ ।
१६६	In dubido pro possessore respondendum est.	In doubtful case, the decision should be favour of the possessor.	शंकास्पद मुद्दामा भागोधिकारवालाको पक्षमा फैसला हुनुपर्छ ।
१६७	In dubido pro innocentia respondendum est.	In doubtful case, the answer or decision should be in favour of innocent.	शंकास्पद मुद्दामा निर्दोषको पक्षमा फैसला हुनुपर्छ ।
१६८	In dubido.	In doubt or uncertainty, in a doubtful case.	शंका वा अनिश्चिततामा, शंकास्पद मुद्दामा ।
१६९	In dubiis non praesumitur pro testamento.	In doubtful cases, there is no presumption in favour of will.	शंकास्पद मुद्दामा इच्छापत्रको पक्षमा अनुमान गरिदैन ।
१७०	In dubiis, benigniora praferenda sunt.	In doubtful case, the negative is rather to be understood than the affirmative.	शंकास्पद मुद्दामा सकारात्मकभन्दा नकारात्मक कुरा बुझिन्छ ।
१७१	In dubiis, magis dignum est accipiedum.	In doubtful cases, the more worthy is to be adopted or accepted.	शंकास्पद मुद्दामा ग्रहण गर्ने वा स्वीकार गर्ने कुरा बढी उपयोगी हुन्छ ।
१७२	In dubio , pars mitior est sequenda.	In a doubtful case, the milder course should be pursued.	शंकास्पद मुद्दामा नरम प्रक्रिया अवलम्बन गर्नुपर्छ ।
१७३	In dubio pro dote, libertate, innocentio, possessore, debitore, reo, respondendum est.	In case of doubt the response is in favour of dower, liberty, innocence, of the possessor, of the debtor, and of the defendant.	शंकास्पद मुद्दामा दाता, स्वतन्त्रता, निर्दोषिता, भोगाधिकारवाला, ऋणी तथा प्रतिवादीको पक्षमा सम्बोधन

			हुनुपर्छ ।
१७४	In dubio, haec legis constructio quam verba ostendunt.	In doubtful case, that construction which the word indicate should be adopted.	शंकास्पद मुद्दामा व्याख्या गर्दा शब्दले जे कुरा जनाउँछ, सोही कुरा ग्रहण गर्नु पर्दछ ।
१७५	In dubio, pro lege fori.	In case of doubt, the law of the forum governs.	शंकास्पद मुद्दामा, मुद्दालाई अदालतको कानूनले नियमन गर्दछ । (अदालतको कानून लागू हुन्छ ।)
१७६	In dubio, sequendum quod tutius est.	In doubtful case, that course should be followed which is the safer one.	शंकास्पद मुद्दामा बढी सुरक्षित प्रक्रिया अवलम्बन गर्नु पर्दछ ।
१७७	In duplo.	In double.	दोबरमा ।
१७८	In duriorem sortem.	The debt requires to be discharged first.	भुक्तानीको क्रममा ऋण पहिले तिर्नु पर्दछ ।
१७९	In emulationem vicini.	In envy or hatred of a neighbor.	छिमेकी प्रतिको डाहा वा घृणामा ।
१८०	In eo quod plus sit, semper inset et minus.	In the greater, the less is always included.	सानो संख्या ठूलो संख्यामा सधै समावेश भएको हुन्छ ।
१८१	In eo, quod plus sit, semper enest et minus.	The greater always includes the less.	धेरैले सदैव थोरैलाई समेटेको हुन्छ । (धेरै भन्ने शब्दले थोरैलाई पनि समावेश गरेको हुन्छ ।)
१८२	In equali jure melior est conditio possidentis.	In equal rights the condition of possessor is the better; or, where the rights of the parties are equal, the claim of the actual possessor shall prevail.	समान अधिकार भएको अवस्थामा भोगाधिकारवालाको स्थिति बलियो हुन्छ वा पक्षहरूको अधिकार समान भएको अवस्थामा वास्तविक भोगाधिकारवालाको दावी मान्य हुन्छ ।
१८३	In esse.	In alive.	जीवन्त अस्तित्वमा रहेको, जीवित रहेको ।

१८४	In essentialibus.	In the essential part.	अत्यावश्यक अंगमा ।
१८५	In est de jure.	It is implied as of right or by law.	अधिकारको रूपमा वा कानूनबाट यो विषय अन्तरानिहित छ ।
१८६	In excambio.	In exchange.	विनिमयमा, सट्टापट्टामा ।
१८७	In executioner rei judicata.	In execution of a thing, or right already judicially determined.	अदालतबाट एक पटक निर्णय भइसकेको विषय वा अधिकारको कार्यान्वयन ।
१८८	In exitu.	In issue. (In consideration by a court)	विवादमा (अदालतमा विचाराधीन रहेकोमा) ।
१८९	In expositione instrumentorum, mala grammatical, quod fieri potest, vitanda est.	In the drawing of instruments, bad grammar is to be avoided as much as possible.	लिखत मस्योदा गर्दा सम्भव भएसम्म व्याकरणीय त्रुटि हुन दिनु हुँदैन ।
१९०	In extremis.	In extreme circumstances.	उग्र (उपल्लो) परिस्थितिमा ।
१९१	In facie curiae.	In the face of the court. (Before the court)	अदालत रोहबरमा, अदालतको अगाडि ।
१९२	In facie ecclesiae.	In the face of the church.	गिर्जाघरको अगाडि ।
१९३	In faciendo.	In the performance of an act.	कुनै कामको परिपालनामा ।
१९४	In facto prastando.	In the performance of some act or deed.	कुनै कार्य वा लिखतको परिपालनामा । (हे. Ad factum prastandum)
१९५	In facto quod se habet ad bonum et malum, magis de bono quam de malo lex intendit.	In a deed which may be held to be either good or bad, the laws directs its attention more to the good than to the bad.	कुनै काम ठिक वा गलत के हो भनी निर्णय गर्दा कानूनले गलत तर्फभन्दा ठिक तर्फ ध्यान दिने गरी निर्देशन गर्दछ ।
१९६	In facto.	In fact; in deed.	तथ्यगत आधारमा, यथार्थमा, वास्तवमा ।
१९७	In favorabilibus magis attenditur quod prodest quam quod nocet	In matters which are favoured, more attention is paid to that which is beneficial than to that which is harmful	कुन विषय पक्षमा रहेको कुरा निरुपण गर्नुपर्दा हानिनोक्सानी गर्नेभन्दा बढी लाभ हुने विषयमा ध्यान दिइनु पर्दै ।

१९८	In favore viate, libertatis, et innocentiae, omnia praesumuntur.	All things are presumed in favour of life, liberty and innocence. (The presumption is always in favour of life, liberty and innocence)	जुनसुकै कुरा जीउज्यान, स्वतन्त्रता तथा निर्दोषिता पक्षमा रहको भनी अनुमान गरिन्छ । (जीउज्यान, स्वतन्त्रता र निर्दोषिताको पक्षमा सदैव अनुमान गरिन्छ)
१९९	In favorem libertatis.	In favour of liberties, in favour of freedom.	स्वतन्त्रताका पक्षमा ।
२००	In favorem proles.	In favour of successors, in the favour of succeeding generation.	भावीपुस्ताको पक्षमा ।
२०१	In favorem vitae.	In favour of life.	जीवनको पक्षमा, जीवनकोलागि ।
२०२	In favourem.	In favour of.	पक्षमा ।
२०३	In fictione juris consistit aequitas existit.	In favour of law, equity supports it.	समन्याय कानूनको पक्षमा हुन्छ । (समन्यायले कानूनलाई समर्थन गर्दछ ।)
२०४	In fictione juris semper equitas existit.	Equity is the life of legal fiction. (Equity always exist in legal fiction.)	समन्याय कानूनी परिकल्पनाको जीवन हो । कानूनी (परिकल्पनामा समन्याय सदैव रहन्छ ।)
२०५	In fieri.	In course of completion. (Of a legal proceeding) that is pending or in the course of being completed.)	पूरा हुने क्रममा (मूलतबी रहेको वा पूरा हुने क्रममा रहेको कुनै काम कारबाही ।)
२०६	In fine.	In short; in summary, toward the end or conclusion.	छोटकरीमा, संक्षेपमा, अन्त्य वा निष्कर्ष हुने क्रममा ।
२०७	In flagrante delicto.	At the time of commission of an offence, in the place of commission of an offence.	कसूर गर्दाका बखतमा, कसूर भएको ठाउँमा ।
२०८	In forma delicti.	In the form of delict or under the character of delict.	अपकार्यको स्वरूपमा, अपकार्यको प्रकृति बमोजिम ।
२०९	In forma pauperis.	As a pauper or in the character of a pauper.	विपन्न व्यक्तिको हैसियतमा, आर्थिक रूपमा असमर्थ पक्षको हैसियतमा ।
२१०	In forma specifica.	In the specified form.	निर्धारित स्वरूपमा ।

२११	In foro conscientiae.	In the forum of conscience.	अन्तस्करणको दृष्टिकोणबाट । (कानूनी दृष्टिकोणबाट भन्दा पनि नैतिक तथा सांख्यिकको दृष्टिकोणबाट)
२१२	In foro contentioso.	In the forum of contention or litigation (In the contested action)	मुद्दा परेको वा मुद्दा दायर गरेको अदालत, न्यायाधिकरण वा निकाय।
२१३	In foro domestico.	In the national (domestic) court	आन्तरिक अदालतमा ।
२१४	In foro ecclesiastico.	In an ecclesiastical court.	चर्चको अदालतमा वा धार्मिक अदालतमा ।
२१५	In foro externo.	In an external forum.	बाह्य अदालतमा, न्यायाधिकरणमा वा निकायमा।
२१६	In foro humano.	In a human as opposed to a spiritual forum.	आध्यात्मिक दृष्टिकोणबाट भन्दापनि मानवीय दृष्टिकोणबाट।
२१७	In foro interno.	In an internal forum.	आन्तरिक अदालतमा, न्यायाधिकरणमा वा निकायमा।
२१८	In foro legis.	In the court of law (Regular court).	नियमित अदालत ।
२१९	In foro saeculari.	In a secular Court.	धर्मनिरपेक्ष अदालत ।
२२०	In foro.	In a forum, court, or tribunal; in the forum.	अदालतमा, न्यायाधिकरणमा, विवाद समाधान सम्बन्धी अन्य कुनै निकायमा (मन्त्रमा) ।
२२१	In fraudem creditorum.	In fraud of creditors.	साहुबाट भएको धोकाधडीमा ।
२२२	In fraudem legis facit, qui salvis verbis legis, sententiam ejus circumvenit.	He works the fraud upon the law, who, observing the letter of the law, circumvents its spirit.	जसले कानूनको अक्षरमा टेकेर त्यसको भावनालाई उपेक्षा गर्दछ, त्यसले कानून उपर जालसाज गरेको हुन्छ ।
२२३	In fraudem legis.	In fraud of law. With an intent to evade the law.	कानून उपरको जालसाज, कानूनको छलछाम (कानून छल्ने मनसायले) ।
२२४	In fraudem.	In defraud of, with the fraudulent intention.	धोकाधडीमा, धोकाधडी वा जालसाज गर्ने मनसायले ।
२२५	In futuro.	In the future.	भविष्यमा ।

२२६	In generalibus latet error.	Error lurks in general expressions.	सामान्य अभिव्यक्तिमा नै त्रुटि छिपेको हुन्छ ।
२२७	In generalibus versatur error.	Error thrives upon general terms.	सामान्य शब्दावलीमा नै त्रुटि छिपेको हुन्छ ।
२२८	In genere quicunque aliquid dicit sie reus, necesse est ut probat.	In general, whoever alleges anything, whether plaintiff or defendant, is under the necessity of proving it.	वादी वा प्रतिवादी जोसुकै भए पनि कसैले कुनै कुराको आरोप लगाउँछ भने सामान्यतः यसलाई प्रमाणित गर्नुपर्ने आवश्यकता हुन्छ ।
२२९	In genere.	Generally. (as a general rule)	सामान्यतया: सामान्यतः (सामान्य नियमको रूपमा)।
२३०	In graviorem causam.	To the debt which it was the debtor's interest to have first discharged.	ऋणीको हितमा पहिले भुक्तानी गर्नु पर्ने ऋण ।
२३१	In gremio juris.	In the body of the right (of the deed constituting the right)	कुनै लिखतको पेटबोलीमा उल्लिखित अधिकार ।
२३२	In gremio legis.	In the bosom of the law. (Under the protection and control of the law.)	कानूनमा उल्लिखित । (कानूनको संरक्षण, नियमन र नियन्त्रण बमोजिम)
२३३	In gremio.	In the body of (deed).	कुनै (लिखतको) पेटबोलीमा उल्लिखित ।
२३४	In hac parte.	On this part or side.	यता तर्फबाट ।
२३५	In haec verba.	In those words. (In the identical words used previously.)	यी शब्दहरूबाट (जुन शब्दहरू यस अघि नै उल्लेख गरिएको छ) ।
२३६	In haeredes non solent transire actions quae poenales ex maleficio sunt.	Action which are penal and which arise out of the commission of crime do not pass to the heirs.	फौजदारी उजुरी तथा फौजदारी कसूर गरेको कार्यबाट उत्पन्न उजुरी (दायित्व) हकवालामा सदैन ।
२३७	In haereditate jacente.	In the estate of the person deceased that was not taken up by his heir.	हकवालाले ग्रहण नगरेको मृत्यु भएको व्यक्तिको सम्पत्तिमा ।

२३८	In his quae de jure communi omnibus conceduntur, constetude alicujus patriae vel loci non est allegenda.	In those matters which in law are conceded to be common to all, a custom of a particular country or place should not be alleged.	कानून बमोजिम सबैकालागि सामान्य हुने (जुनसुकै अवस्थामा पनि एकै किसिमबाट निर्णय हुनुपर्ने) विषयमा कुनै खास मुलुक वा ठाउँको परम्परा अपनाउन आवश्यक हुँदैन ।
२३९	In his verbis.	In the words.	शब्दमा ।
२४०	In hoc signo.	In this sign.	यस संकेतमा ।
२४१	In hoc statu.	In this position; in the present state of the matters.	यस स्थितिमा, यस अवस्थामा, विषयवस्तुको वर्तमान स्थितिमा ।
२४२	In hoc.	In respect to this.	यसमा, यस सम्बन्धमा ।
२४३	In hunc modum.	From this manner.	त्यसरी नै, त्यही विधि अनुसार ।
२४४	In iisdem terminis.	In the same terms.	यिनै पदावली बमोजिम ।
२४५	In individuo.	In the distinct, identical or individual form.	फरक, भिन्न वा अलग देखिने रूपमा ।
२४६	In infinitum.	Without limit; without end, forever.	अनन्तः, अन्त्यहीन, सीमाहीन, सधैकालागि
२४७	In initialibus.	In the preliminaries.	प्रारम्भिक रूपमा ।
२४८	In initio.	In or at the beginning.	प्रारम्भमा, सुरुवातमा ।
२४९	In integrum.	Entirely, to the fullest extent	सम्पूर्ण, पूर्ण हदसम्म ।
२५०	In intio litis.	At the outset of the suit.	मुद्दाको प्रारम्भमानै ।
२५१	In invidiam.	In damage or injury.	हानिनोक्सानीमा वा क्षतिमा ।
२५२	In invitum.	Against the consent, without consent.	सहमति विपरीत, सहमति बिना ।
२५३	In ipso termino.	At the very end; on the last day.	अन्त्यमा, अन्तिम दिनमा ।
२५४	In itinere.	On a journey.	यात्रामा ।
२५५	In judiciis minori aetati succurritur.	Persons of minor age are assisted in judicial proceedings.	उमेर नपुगेका व्यक्ति (नावालिक) लाई न्यायिक कारबाहीमा सहायता गरिन्छ ।
२५६	In judicio non creditur nisi juratis.	In judicial procedure there is no credit, save to things sworn.	न्यायिक काम कारबाहीमा शपथ लिएको व्यक्ति बाहेक कसैलाई पनि विश्वास गरिन्दैन ।
२५७	In judicio possessorio.	In a possessory action.	भोगाधिकार सम्बन्धी उजुरीमा ।

२५८	In jure alterius.	In another's right; on another's behalf.	अर्काको अधिकारमा, अर्काको तर्फबाट ।
२५९	In jure cessio.	In fictitious trial held to transfer ownership of property.	सम्पत्तिको स्वामित्व हस्तान्तरणकालागि गर्ने काल्पनिक सुनुवाइमा ।
२६०	In jure non remota causa, sed proxima spectatur.	In the law, the near (or direct) cause is regarded not the remote cause. (In law the proximate, and not the remote, cause is to be regarded.)	कानूनमा घुमाउरो (अप्रत्यक्ष) कारणलाई नभएर निकटतम (प्रत्यक्ष) कारणलाई स्वीकार गरिन्छ ।
२६१	In jure omnis definitio periculosa est.	In law every definition is dangerous.	कानूनमा हरेक परिभाषा खतरनाक हुन्छ ।
२६२	In jure proprio.	In one's own right.	आफ्नै अधिकारमा ।
२६३	In Jure.	According to the law, in right.	कानून बमोजिम, अधिकार बमोजिम ।
२६४	In lecto agritudinis.	On the bed of sickness.	बिरामी रहेको शैयामा । (मृत्युशैयामा)
२६५	In limine judicii.	At the outset of the suit.	मुद्दाको प्रारम्भमा नै । (हे. In intio litis)
२६६	In linea recta.	In the direct line (heir of line).	सिधा हाँगोमा । (हकवालाको सन्दर्भमा)
२६७	In item.	In the suit or in the subject of the suit.	मुद्दामा वा मुद्दाको विषयवस्तुमा ।
२६८	In loco citato (loc.cit.)	In the place of cited.	साभार गरिएको ठाउमा ।
२६९	In loco facti imprestabilis subest damnum et interesse.	Damages come in the place of an act which cannot be preformed.	परिपालना गर्न नसकिने कामको ठाउमा क्षतिपूर्ति (दायित्व) सिर्जना हुन्छ ।
२७०	In loco haeredis.	In the place of heir.	हकवाला रहेको ठाउमा ।
२७१	In loco parentis.	In the place of parent.	आमाबाबु रहेको ठाउमा ।
२७२	In loco.	In the place of.	ठाउमा ।
२७३	In lurco captando.	In endeavoring to make a gain (to gain an advantage).	लाभ प्राप्त गर्ने प्रयत्नमा । (लाभ प्राप्त गर्ने काममा)

२७४	In majore cautelam, si qua forte sit irregularitas.	For greater caution there might be irregularity by chance.	ठूलो सावधानी अपनाउँदा संयोगवश अनियमितता हुनसक्छ ।
२७५	In majorem cautelam.	For greater security, for greater caution.	बृहत सावधानी वा बृहत सुरक्षाकालागि ।
२७६	In majorem evidentiam.	For more sure evidence.	बढी सुनिश्चित प्रमाणकालागि ।
२७७	In majorem summa contenetur minor.	In larger sum, minor sum is included.	ठूलो अंक (रकम) मा सानो रकम समावेश हुन्छ ।
२७८	In mala fide.	In bad faith (dishonestly).	वदनियतका साथ (बेइमानीका साथ) ।
२७९	In maleficiis voluntas, non exitus, spectatur.	In evil deeds regard must be had to the intention and not to the result. (In crime (delict) the intention is regarded, not the result.)	आपराधिक कार्यमा परिणाम प्रति नभई मनसाय प्रति ध्यान दिनु पर्दछ । (फौजदारी कसूरमा परिणाममा नभएर मनसायमा ध्यान दिइन्छ ।)
२८०	In maleficio, ratihabitio mandato comparatur.	In delict (tort), a ratification is regarded as a command.	दुष्कृतिमा कुनै कामको अनुमोदनलाई आदेश सरह ठानिन्छ ।
२८१	In maleficio.	In wickedness.	वदनियतमा ।
२८२	In maxima potentia minima licentia.	Where power is greatest, freedom is least.	जहाँ धेरै शक्ति हुन्छ, त्यहाँ अत्यन्त कम स्वतन्त्रता रहन्छ ।
२८३	In medium viam tutissimus ibis.	In the middle of the road you will enjoy most safely.	बाटोको बीचमा हिँडदा बढी सुरक्षित भइन्छ ।
२८४	In medio.	In the middle; intermediate.	मध्य भागमा, मध्यान्तरमा ।
२८५	In memoriam.	In memory of.	सम्झनामा, स्मरणमा ।
२८६	In mercibus illicitis non sit commercium.	There should be no commerce in illicit merchandise.	गैरकानूनी वस्तुको व्यापार गर्नु हुँदैन ।
२८७	In misericordia domini Regis pro falso clamore suo.	At the mercy of the king for his false claim.	कसैको झुटो दाबीमा राजा (राज्य) बाट भएको मिनाहमा ।
२८८	In modum poene.	By way of penalty or fine.	सजाय वा जरिबानाका माध्यमबाट ।

२८९	In modum probationis.	In the form or by way of proof.	प्रमाणको रूपमा वा प्रमाणको माध्यमबाट ।
२९०	In modum simplicis querelae.	By way of summary complaint.	संक्षिप्त उज्जुरीको माध्यमबाट ।
२९१	In mora.	In delay, in default.	परिपालना नगरेको अवस्था ।
२९२	In mortua manu.	In a dead hand. (incapacity of selling possessions or estates)	मृत हातमा रहेको सम्पत्ति (बैचविखन वा हस्तान्तरण गर्न नसकिने सम्पत्ति) ।
२९३	In mundo.	Usually extended or cleaned copies. (Papers written in mundo are what are usually term extended or clean copies)	साफी गरिएको वा सफा प्रति (लिखतको) ।
२९४	In naturali laxitate.	In a natural state of freedom.	प्राकृतिक अवस्थामा रहेको स्वतन्त्रता ।
२९५	In naturalibus.	In a state of nature. (In the nude)	प्राकृतिक अवस्थामा ।
२९६	In nostra lege unum comma evertit totum placitum.	In law one comma may alter the whole essence of the case before the court.	कानूनमा एउटा अल्पविरामले पनि अदालत समक्ष रहेको सम्पूर्ण सारलाई फरक पार्न सक्छ ।
२९७	In novo casu, novum remedium apponendum est.	A new remedy is to be applied to a new case.	नयाँ (पहिलो पटक परेको) मुद्दामा नयाँ उपचारको विधि प्रयोग गरिन्छ ।
२९८	In nullo est erratum.	In nothing is there error. (No error has been committed)	कुनै पनि विषयमा त्रुटि भएको इन्कारी ।
२९९	In obscura voluntae manumittentis, favedum est libertati.	In the case of a doubtful matters, it is customary to inquire into what is probable or what is to be done.	शंकास्पद विषयस्तुको मुद्दामा के सम्भावना हुन सक्छ र के गर्नुपर्छ भन्ने विषयमा छानबिन गर्नुपर्छ नै हो ।
३००	In obscuris, quod minimun est sequimur.	In obscure or doubtful matters, we follow that which is the least so.	अस्पष्ट र शंकास्पद विषयमा जे गर्दा अत्यन्त कम हुन्छ त्यही गर्नुपर्छ ।
३०१	In oculis civium.	In the eye of the citizen. (In public view)	नागरिकको दृष्टिमा । (सर्वजनिकको दृष्टिकोणबाट, सर्वसाधारणको नजरमा)

३०२	In odium corruptentis.	In detestation of the person corrupting or bribing.	भ्रष्टाचार गर्ने वा घुस लिने व्यक्तिका विरुद्धको घृणामा ।
३०३	In odium spoliatoris omnia presumuntur.	All things are presumed against a wrongdoer in detestation of his crime.	कसूरदारले गरेको कसूरलाई घृणा गर्दा सबै कुरा निजका विरुद्ध अनुमान गरिन्छ । (हे. Omnia prasumuntur contra spoliatorem)
३०४	In omnes partes.	In all directions.	सबैतर, सबै दिशामा ।
३०५	In omni re nascitur res quae ipsam rem exterminat.	In everything is born that which destroys the thing itself.	प्रत्येक वस्तुमा त्यस्तो वस्तुलाई विनाश गर्ने वस्तु आफैमा सञ्चिहित हुन्छ ।
३०६	In omnibus causis motis et movendis.	In all cases pending and in all cases which may be instituted.	दायर भई निर्णय भइनसकेका र पछि दायर हुने सबै मुद्दामा ।
३०७	In omnibus contractibus, sive nominatis sive innominatis, permutatio continetur.	In all contracts, whether nominate or innominate, a consideration is contained.	विषयवस्तु उल्लेख भएको वा नभएको जेसुकै भए तापनि जुनसुकै करारमा प्रतिफल अन्तरनिहित हुन्छ ।
३०८	In omnibus imperatoris excipitur fortuna; cui ipsas leges deus subjecit.	The property of the emperor should in all matters be accepted; with respect to him, God had subjected the laws themselves.	सम्प्राट (राज्य) को सम्पत्तिको सम्बन्धमा सबै विषयवस्तु र काम कारबाही स्वीकार योग्य हुन्छन् र ईश्वरको कानूनको अधीनमा रहन्छन् । (राज्यको सम्पत्तिलाई नियमित कानूनले बाहेक गर्दछ ।)
३०९	In omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur, praesenti die debetur.	In all obligations in which no time is designated for their fulfillment, the obligation is presently due.	दायित्व पूरा गर्ने समय उल्लेख नभएकोमा जुनसुकै दायित्व तत्काल पूरा गर्नुपर्ने हुन्छ ।

३१०	In omnibus poenalis juciis, et aetati et impydentiae succurritur.	In all penal judgements, both youth and lack of prudence are favoured. (In all cases involving penal sentence, both age and want of experience of the offender are taken into account in favour of the offender.)	फौजदारी मुद्दाको जुनसुकै फैसला गर्दा कसूरदारको उमेर तथा निजको परिपक्वताको विषयमा कसूरदारको पक्षमा निर्णय गरिन्छ ।
३११	In omnibus quidem, maxime tamen in jure, equitas spectanda sit.	In everything, but especially in law, equity is to be regarded.	जुनसुकै विषयमा र खासगरी कानूनको विषयमा समन्वयाको सम्मान गरिन्छ ।
३१२	In omnibus.	In all things. (In all respect; on all point)	सबै वस्तुमा, सबैमा (सबै दृष्टिकोणबाट) ।
३१३	In ovo.	In the starting, in the first stage.	शुरुमा, पहिलो चरणमा ।
३१४	In paenalibus causis benignius interpretandum est.	In penal cases, the more forgiving interpretation ought to be made.	फौजदारी मुद्दामा (कानूनको) व्याख्या गर्दा क्षमाशील (नरम) हुनुपर्छ ।
३१५	In pari causa possessor potior haberi debet.	In an equal cause, the possessor ought to have the stronger claim.	समान अवस्थामा भोगाधिकारवालाको दावी बढी बलशाली हुन्छ ।
३१६	In pari causa.	In equal position; in similar conditions.	समान स्थितिमा, समान अवस्थामा ।
३१७	In pari causua potior est conditio possidentis.	Under similar conditions (where the claimants are in a similar position), the processor is in the preferable position.	समान अवस्थामा (समान अवस्थाका दावीकर्ता भएकोमा) भोगाधिकारवालाको स्थितिले प्राथमिकता पाउँछ । (हे. In pari causa possessor potior haberi debet)
३१८	In pari delecto melior est conditio possidentis (defendentis).	Where the parties are equally at fault, the situation of the party in possession is the preferable one. (In equal delict, the position of possessor (or the defendant) is the stronger.)	पक्षहरू समान अवस्थामा दोपी देखिएकोमा भोगाधिकारवाला पक्षको (प्रतिवादी) को स्थिति शक्तिशाली (बलशाली) हुन्छ ।

३१९	In pari dilecto.	In equal fault (a plaintiff who has participated in wrongdoing may not recover damages resulting from the wrongdoing)	समान अवस्थाका दोषी ।
३२०	In pari jure.	In equal right.	समान अधिकारमा ।
३२१	In pari materia.	In the same matter.	सोही वस्तुमा, सोही चीजमा ।
३२२	In pari pasu.	In equal footing.	समान स्थितिमा । (हे. मु.दे.सं., दफा ५८९)
३२३	In partes.	Between parties	पक्षहरूको बीचमा ।
३२४	In patiendo.	In suffering or permitting or allowing	नोक्सानी व्यहोर्दा वा अनुमति दिँदा ।
३२५	In pectore judicis.	In the heart of the judge.	न्यायाधीशको हृदयमा ।
३२६	In pectore.	In the heart. (in secret, in reserve)	हृदयमा, गोप्यमा ।
३२७	In pejorem partem.	On the worse side.	खराब पक्षमा, प्रतिकूल पक्षमा ।
३२८	In pendente.(In pendiendi)	In suspension; in abeyance.	निलम्बनमा, मूलतवीमा ।
३२९	In periculo constitutus.	Standing in danger (of life).	कुनै पनि बेला जीउज्यानमा हुने खतरा ।
३३०	In perpetuam commendam.	In perpetual trust.	अविच्छिन्न रूपमा रहने गुठीमा ।
३३१	In perpetuum rei memoriam.	For the perpetual memory of the thing.	कुनै कुराको चिरस्मरणकालागि, चिरकाल पर्यन्त ।
३३२	In perpetuum rei testimonium.	In perpetual testimony of the matter. (for the purpose of settling a thing forever)	कुनै कुरा सदाकालागि निरूपण गर्ने प्रयोजनकालागि ।
३३३	In perpetuum.	Forever.	सदैव, चिरकाल पर्यन्त ।
३३४	In persona.	In person.	व्यक्ति (सशरीर) । (कानून व्यवसायी वा वारिस बिना उपस्थित हुने व्यक्ति)

३३५	In personam actio est, qua cum eo agimus qui obligat est nobis ad faciendum ali quid vel dandum.	An action in personam is one in which we sue a person who is obligates to us to do something or give something.	व्यक्ति विशेषका विरुद्धको उजुरी भनेको त्यस्तो उजुरी हो जसमा कुनै व्यक्तिले निज प्रति कुनै काम गर्ने वा निजलाई कुनै कुरा दिने दायित्व भएको अर्को व्यक्तिका विरुद्ध उजुरी दिएको हुन्छ ।
३३६	In personam.	Against a person.	व्यक्ति विशेषका विरुद्ध । (व्यक्ति किटान गरी लिइने उजुरी दाबी)
३३७	In pessima fide.	In the worst faith, dishonestly.	बेइमानीका साथ ।
३३८	In petitorio.	In a petitory action.	निवेदन उजुरीमा ।
३३९	In pios usus.	For religious purposes.	धार्मिक प्रयोजनकोलागि ।
३४०	In placito.	In a suit, the subject of a depending litigation.	मुद्दामा वा मुद्दाको विषयवस्तुमा ।
३४१	In plena vita.	In full life.	जीवनभर, आजीवन ।
३४२	In poenam.	As a penalty or punishment.	सजायका रूपमा, दण्ड सजायका रूपमा (हे. In modum poena)
३४३	In posse.	In possibility (not currently existing but ready to come into existence under certain conditions in the future).	सम्भाव्य, सम्भावना रहेको (तत्काल अस्तित्वमा नरहेको तर निश्चित शर्त पूरा भएपछि भविष्यमा हुन सक्ने) ।
३४४	In posterum.	For the next day.	अर्को दिनकोलागि ।
३४५	In potentaste parentis.	Under the control of parent.	आमाबाबुको नियन्त्रणमा वा अधीनमा ।
३४६	In potentia.	In potentiality.	सम्भाव्यतामा रहेको ।
३४७	In potestate patris.	Under the authority of the father.	बाबुको अछित्यारी अन्तर्गत ।
३४८	In potestate vari.	In the authority of the husband.	पतिको अछित्यारी अन्तर्गत ।
३४९	In praeparatoriis ad judicium favetur actori.	In those matters which precede the judgement, the plaintiff is favored.	फैसला हुनुभन्दा अधिका विषय वादीको पक्षमा हुन्छन् ।
३५०	In praesentia divorsorum.	In the presence of various persons.	विभिन्न व्यक्तिहरूको

			उपस्थितिमा ।
३५१	In praesentia et auditu aliorum.	In the presence and hearing of others.	अरुको उपस्थिति र सुनुवाइमा ।
३५२	In praesentia majoris potestatis, minor potestas cesat.	In the presence of the superior authority, the inferior authority ceases. In presence of the major the authority of the minor ceases.	माथिल्लो अधिकारीको उपस्थितिमा तल्लो अधिकारीको अस्तित्व रहन्न । ठूलो ओहदाको उपस्थितिमा सानो ओहदाको अस्तित्व रहन्न ।
३५३	In praesentia.	In presence.	उपस्थितीमा, हाजिरीमा ।
३५४	In presentia majoris cessat potentia minoris.	In the presence of the greater, the power of the inferior ceases.	ठूलो ओहदाको उपस्थितिमा सानो ओहदाको अस्तित्व रहन्न ।
३५५	In presentia.	At present, right now.	तत्काल, तत्कालै ।
३५६	In pretio emptionis et venditionis, naturaliter licet contrahentibus se circumvenire.	In respect to the price, in buying and selling, it is naturally permitted to the contracting parties to cheat one another.	खरिद विक्रीमा मूल्यको सम्बन्धमा करारको पक्षहरूले एक अर्कालाई छलछाम गर्नु सामान्य हो ।
३५७	In primis.	In the first place, in the beginning.	प्रारम्भमा, शुरुवातमा ।
३५८	In privato patrimoni.	Among the private property or among the patrimony.	निजी सम्पत्ति वा पैतृक सम्पत्ति मध्येबाट ।
३५९	In privato.	In private.	निजी ।
३६०	In promptu.	In readiness; at hand.	तुरन्त, यथाशीघ्र, अविलम्ब हातहातै ।
३६१	In propria causa nemo judex.	No one can be judge in his own cause.	कोही पनि आफ्नै मुद्दामा न्यायाधीश हुन सक्दैन ।
३६२	In propria persona.	In person himself or herself.	व्यक्ति आफै (सशरीर) । (हे. In persona)
३६३	In proximo gradu.	In the nearest degree.	नजिकको हाँगोमा (पुस्ता वा हकवाला निर्धारण गर्ने सन्दर्भमा) ।
३६४	In publica custodia.	In public custody.	सार्वजनिक जिम्मामा (लिखत तथा अन्य बहुमूल्य वस्तुको

			संरक्षणको सन्दर्भमा) ।
३६५	In publico.	In public.	सार्वजनिक ।
३६६	In puram eleemosyan.	In pure charity.	विशुद्ध परोपकारी ।
३६७	In quantum locupletiores facti sumus, ex damno alterius.	In so far as we have been enriched to the loss or by a damage of another.	अर्काको हानि वा क्षति भएको कारणबाट जुन हदसम्म हामी समृद्ध भएका छौं ।
३६८	In quantum lucratus est.	To that extent which was gained. In so far has he gained or profited.	लाभ प्राप्त गरेको हदसम्म ।
३६९	In quantum valeate.	For what it is worth.	जति यसको मूल्य हुन्छ, मूल्य अनुसार ।
३७०	In quo quis delinquit, in eo de jure est puniendus.	In that in which anyone offends, in that according to law is he to be punished.	कसैले कसूर गरेमा कानून बमोजिम सजाय हुन्छ ।
३७१	In quo.	In which.	जसमा ।
३७२	In re communi melior est conditio prohibintis.	In common property, the condition of one prohibiting is the better.	साझा सम्पत्तिमा निषेध गरिएको अवस्था बढी आकृष्ट हुन्छ ।
३७३	In re communi neminem dominorum jure facere quicquam, invito altero, posse.	No one of the owners of common property may exercise any dominion over it against the will of another of them.	सामूहिक सम्पत्तिका धनीहरूमध्ये कसैले पनि अन्य धनीहरूको इच्छा विपरीत हुने गरी एकलै त्यस्तो सम्पत्तिमा अधिकार जमाउन सक्दैन ।
३७४	In re communi potir est conditio prohibentis.	In relation to property held in common, the position of the one who holds back (the conservative partner) is the more favorable.	साझा सम्पत्ति राखेकोमा सो सम्पत्ति पहिला जसको थियो, निजको अवस्था अनुकूल हुन्छ ।
३७५	In re dubia magis inficiatio quam affirmatio intelligenda.	In doubtful case the negative is rather to be understood than the affirmative.	शंकास्पद अवस्थामा सकारात्मकभन्दा नकारात्मक कुरा बुझिन्छ ।

३७६	In re dubia, benigniorem interpretationem sequi, non minis justius est quam tutius.	In doubtful matter, to follow a more liberal construction is not less the more just than it is the more safe.	शंकास्पद मुद्दामा अधिकतम न्याय पर्ने र बढी सुरक्षा हुने गरी उदार व्याख्या अपनाउनु पर्छ ।
३७७	In re mercatoria.	In or connected with a mercantile transaction.	व्यापारिक कारोबारसँग सम्बन्धित ।
३७८	In re pari potiorem causam esse prohibentis constat.	In a matter of equal rights the cause of the property who is seeking to prohibit is deemed the stronger.	पक्षहरूको समान अधिकार भएको विषयमा जसले सम्पत्तिको मुद्दा नगर्न खोजदछ, त्यस्तो पक्ष बलशाली हुन्छ ।
३७९	In re propria iniquum admodum est alicui licentiam .	It is most unfair for anyone to assign to himself the privilege of deciding his own case.	त्यतिबेला अत्यन्त पक्षपातपूर्ण (अस्वच्छ) हुन्छ, जब कसैले आफ्नो मुद्दा आफै निर्णय गर्ने सुविधा लिन्छ ।
३८०	In re propria.	In one's own business or affairs.	कसैको आफ्नै व्यवसाय वा मामिलामा ।
३८१	In re.	In the matter of or deal	सम्बन्धमा, कारोबारको सम्बन्धमा ।
३८२	In rebus manifestis, errat qui auctoritates legum allegat; quia perspicua vera non sunt probanda.	One errs who cites authority of law in respect to things which are manifest, because plain truths do not have to be proved.	जसले स्पष्ट भएका विषयमा कानूनको आधिकारिकता उद्धरण गर्दछ, निजले गलती गरेको हुन्छ किनकि, स्पष्ट रूपमा रहेको सत्यलाई प्रमाणित गरिरहनु पर्दैन ।
३८३	In rebus que sunt favorabilia anime, quamvis sunt damnosa rebus, fiat aliquando extensio statuti.	In things that are favourable to the spirit, thought injurious to the things, an extension of a statute should sometimes be made.	कुनै विषय ऐनको उद्देश्य अनुकूल हुने रहेछ भने त्यस्तो विषयलाई हानिनोक्सानी हुने भए तापनि कहिले काहीं ऐनको विस्तार गर्नुपर्ने हुन्छ ।
३८४	In recto.	Directly.	प्रत्यक्ष ।

३८५	In rem action est per quam rem nostram quae ab alio possidetur petimus, et semper adversus eum est qui.	An action in rem is one action by means of which we seek our property in the hands of another, and is always against him who holds possession of the property.	वस्तुको सम्बन्धमा दिइने उजुरी त्यस्तो उजुरी हो जसबाट कसैले (हामीले) अर्को व्यक्तिको हातमा रहेको निजको (हाम्रो) सम्पति फिर्ता माग गरिन्छ र यो उजुरी सदैव त्यस्तो सम्पति भोग गर्ने व्यक्तिको विरुद्धमा हुन्छ ।
३८६	In rem suam tutor fleri potest auctor.	A tutor cannot act or transact for their own behoof. (One cannot so act in reference to anything in which their ward or their wards estate is concerned.)	संरक्षक वा माथवरले आफ्नो लाभको लागि कुनै काम वा कारोबार गर्न सक्दैन । (हे. मु.दे.सं., दफा १६३)
३८७	In rem suam.	Regarding one's own property.	कसैको आफ्नै सम्पत्तिसँग सम्बन्धित ।
३८८	In rem versum.	Employed in one's own matter (used to a person's advantage)	आफ्नै लाभकोलागि प्रयोग ।
३८९	In rem, quasi.	Proceedings not brought against the defendant personally but that which concern property.	व्यक्तिको विरुद्धमा नभएर सम्पत्तिको सम्बन्धमा गरिएको दावी ।
३९०	In rem.	Against the thing but not against the person. Relating to the situation of a thing. (Involving or determining the status of a thing, and therefore the rights of persons generally with respect to that thing.)	व्यक्तिको विरुद्ध नभई वस्तुका विरुद्ध, वस्तुको स्थितिको सम्बन्धमा । (वस्तुको हैसियत वा हैसियत निर्धारणसँग सम्बन्धित हुनाले त्यस्तो वस्तुको हैसियत निर्धारण भएपछि मात्र सामान्यतया: व्यक्तिको अधिकार निर्धारण हुने)
३९१	In republica maxime conservanda sunt jura belli.	The laws of war are especially to be preserved in the state.	युद्धका कानून विशेष गरेर राज्यमा अन्तरनिहित हुन्छ ।
३९२	In rerum natura.	In existence, in the nature of the things.	अस्तित्वमा, वस्तुको प्रकृतिमा ।

३९३	In restitutionem, non in penam heres succedit.	The heir succeeds to the restitutions, not to the penalty.	हकवाला परिपूरणको उत्तराधिकारी हुन्छ, दण्ड जरिखानाको हुँदैन ।
३९४	In restitutionibus benignissima interpretatio facienda.	In restitutions, the most liberal construction is adopted.	परिपूरणमा अत्यन्त उदार व्याख्या अपनाउनु पर्छ ।
३९५	In rigore juris.	In strictness of law, according to strict law.	कानूनको निरपेक्षतामा, निरपेक्ष कानून बमोजिम ।
३९६	In rixa per plures commissum.	An offence committed in course of a quarrel in which several persons were engaged.	धेरै व्यक्तिहरू संलग्न रहेको झैझगडाको क्रममा भएको कसूर ।
३९७	In rixa.	In quarrel or fight.	झगडामा, विवादमा ।
३९८	In sacris.	In sacred matter.	पवित्र विषयमा ।
३९९	In satisfactionibus non permittitur amplius fieri quam semel factum est.	In settlements more should not be paid than was paid once for all.	फरफारक गर्दा सदाकालागि एक पटक तिरी सकेकोभन्दा बढी हुने गरी तिर्नु हुँदैन ।
४००	In se.	One oneself.	आफैमा ।
४०१	In separali.	In several, in severality.	धेरैमा । (धेरैले भोग गर्ने)
४०२	In situ.	On-site conservation. (In the original place.)	स्वस्थानीय । (जुन ठाउँमा उत्पत्ति हुने हो सोही ठाउँ)
४०३	In solidum, in solido.	For the whole.	पूर्णतः, पूर्ण रूपमा ।
४०४	In solutam.	In payment or extinction.	भुक्तानीमा वा अन्त्यमा (दायित्वको) ।
४०५	In spe.	In expectation, in hope.	अपेक्षामा, आशामा ।
४०६	In statu pupillari.	Under the guardianship.	संरक्षकत्वको मातहतमा ।
४०७	In statu quo.	In the state in which anything was or is. (in the state in which it was before).	यथास्थितिमा ।
४०८	In stipulationibus cum queritur quod actum sit, verba contra stipulatorem interpretanda sunt.	In the stipulation (obligation) when any question arise as to the obligation under taken, the word of stipulation (obligation) are to be interpreted in against the creditor in the obligation.	दायित्वको सम्बन्धमा कुनै प्रश्न उत्पन्न भएमा दायित्वका शब्दहरूलाई साहुको विरुद्धमा हुने गरी व्याख्या गर्नुपर्छ ।

४०९	In stipulationibus, id tempus spectatur quo contrahimus.	In agreements, the time at which we contract is regarded.	समझौता गर्दा, समझौतामा उल्लेख गरिएको समयलाई सम्मान गर्नुपर्छ । (हे. मु.दे.सं., दफा ५२६)
४१०	In subsidium.	In aid of.	अनुदानमा, सहयोगमा ।
४११	In substantialibus.	In substance.	सारभूतरूपमा, सारमा ।
४१२	In suo genere.	Of their own kind or class.	आफ्नै किसिम वा वर्गहरूको ।
४१३	In suo ordine.	In his order.	निजको आदेशमा ।
४१४	In suo quisque negotio hebetior est quam in alieno.	Everyone is more stupid in his own business than in that of another.	प्रत्येक व्यक्ति अर्काको व्यवसाय (विषय) मा भन्दा आफ्नो विषयमा बढी सम्बेदनशील हुन्छ ।
४१५	In suo.	In reference to one's own affairs.	कसैको आफ्नै विषयका सन्दर्भमा ।
४१६	In tali conflictu magis est, ut jus nostrum, quam jus aliorum servemus.	In such conflict it is better that we obey our own law than the laws of another nations.	यस्तो विवादमा अन्य मुलुकको कानून पालना गर्नुभन्दा हाम्रो आफ्नै कानूनको पालना गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।
४१७	In tantum.	To that extent.	त्यो हदसम्म ।
४१८	In tempus indebitum.	At an undue time.	अनुचित समयमा ।
४१९	In tempus.	For a while.(Temporarily)	केही क्षणकालागि ।
४२०	In terminis terminantibus.	In determinate or determining terms; in expressed terms.	शर्तहरूको निर्धारणमा, शर्तहरूको निर्धारण गर्दा, प्रत्यक्ष शर्तमा ।
४२१	In terrorem clause.	In order to frighten clause (A clause in a will stating that a beneficiary who contests the will shall lose his or her legacy.)	डर देखाउने प्रावधान । (इच्छापत्रको शर्त विपरीत कार्य गर्नेलाई अपुताली प्राप्त हुन नसक्ने शर्त)
४२२	In terrorem populi.	For the threat of people.	जनताको त्रासकालागि ।
४२३	In testamentis plenius testatoris intentionem scrutamur.	In wills we seek diligently the intention of the testator. (In (construction of) will we are chiefly to seek for the intention of the testor.)	इच्छापत्रमा मुख्यतः इच्छापत्रदाताको मनशाय खोजिन्छ ।

४२४	In testamentis plenius voluntates testantium interpretantur.	Wills are to be interpreted according to the purpose and intention of the testator.	इच्छापत्रलाई इच्छापत्रदाताको प्रयोजन तथा मनसाय बमोजिम व्याख्या गर्नुपर्छ ।
४२५	In testamentis ratio tacita non debet considerari, sed verba solum spectari debent adeo per divinationem mentis a verbis recedere durum est.	In wills a secret intention ought not to be considered, but only the words ought to be regarded; it is so difficult to recede from the words by guessing at the intention.	इच्छापत्रमा गोप्य मनसाय विचार गरिनु हुँदैन, शब्दहरूलाई मात्र हेरिनु पर्छ, किनकि, शब्दहरू अनुमान गरेर मनसायलाई तलमाथि गर्ने काम कठिन हुन्छ ।
४२६	In testamentis ut ultimis voluntatibus tractatur de probanda voluntate defuncti post ejus mortem.	In the case of testaments and last wills, matters shall be administered according to the proven wishes of the deceased, after his death.	इच्छापत्रको मुद्दा तथा अन्तिम इच्छापत्र इच्छापत्रदाताको मृत्युपछि मृतकको प्रमाणित इच्छा बमोजिम नियमन गरिन्छ ।
४२७	In testimonium .	In witness whereof; in evidence whereof .	यसको प्रमाण स्वरूपमा ।
४२८	In thesi.	In the particular case which has occurred.	उत्पन्न भएको कुनै खास विषयमा ।
४२९	In totoem verbis.	With all words.	सम्पूर्ण शब्दहरूमा ।
४३०	In toto et pars continetur.	In the whole a part is also contained.	पूर्णतामा त्यसको अंश पनि समावेश भएको हुन्छ ।
४३१	In toto.	In the whole; altogether.	पूर्णरूपमा, जम्मा ।
४३२	In traditionibus scriptorum, non quod dictum est sed quod gestum est inspicitur.	In the delivery of deeds, not what is said but what is done is regarded.	लिखित बमोजिम परिपालना गर्दा बोलिएको कुरा होइन (नभई), लेखिएको कुरा मान्य हुन्छ ।
४३३	In transitu.	In transit, during conveyance.	पारवहनमा, यात्राको अवधिमा ।
४३४	In tuto.	In safety.	बचावटमा ।
४३५	In ultima voluntate.	In the last will.	अन्तिम ईच्छापत्रमा ।
४३६	In usu.	In use.	प्रयोगमा, उपयोगमा ।
४३७	In utero.	In the womb.	गर्भमा ।
४३८	In vadio.	In pledge; by a way of security.	धितोको रूपमा ।
४३९	In valorem.	For the value, according to value.	मूल्यकालागी, मूल्य अनुसार ।
४४०	In veram quantitatem	A surety should be held for the	जमानत दिने व्यक्ति कुनै निश्चित

	fidejussor teneatur, nisi pro certa quantitae accessit.	true quantity, unless he agreed for a certain quantity.	परिमाणको लागि सहमत भएको अवस्थामा बाहेक निज वास्तविक परिमाणका लागि जिम्मेवार रहन्छ ।
४४१	In verbis non verba sed res et ratio querenda est.	In phrasing, the substance and rationale, not the words, is sought.	वाक्यांशमा सार तथा औचित्य हेरिन्छ, शब्द हेरिन्दैन ।
४४२	In verbum. (De verbo)	Word for word (From word into word).	शब्दकालागि शब्द ।
४४३	In vino veritas.	In wine is truth. (Under wine's influence, the truth is told.)	रक्सीको नशामा सत्य प्रकट हुन्छ । (रक्सीको नशाको प्रभावमा सत्य बोलिन्छ ।)
४४४	In vita testatoris.	In the testator's lifetime.	इच्छापत्रदाताको जीवनकालमा ।
४४५	In vocibus videndum non a quo sed ad quid sumatur.	In discourse it should be observed not from what but to what end it is leading.	छलफलको क्रममा केमा छलफल भइरहेको छ भन्दा पनि कुन निष्कर्षकालागि छलफल भइरहेको छ भन्ने कुरा विचार गर्नुपर्छ ।
४४६	Inaudita altera parte.	Without hearing the other party.	अर्को पक्षको सुनुवाइ बिना ।
४४७	Incaute factum pro non facto habetur.	An act which is done carelessly is regarded as not having been done.	हेलचेकर्याई (असावधानी) पूर्वक गरेको कुनै काम नगरे सरह मानिन्छ ।
४४८	Incendi crimen.	Arson (fire crime).	आगजनी (आगलागीजन्य कसूर)
४४९	Incendium aere alieno non exuit devitorem.	A fire does not discharge a debtor of his debt.	आगलागीबाट ऋणीलाई निजले लिएको ऋणबाट मुक्त गर्दैन ।
४५०	Incerta quantitas vitiat actum.	An uncertain quantity vitiates the act.	अनिश्चित परिमाणले करारलाई निस्तिय बनाउँछ ।
४५१	Incerta persona.	Uncertain person.	अनिश्चित व्यक्ति (पहिचान हुन नसकेको वा अस्तित्व अनिश्चित भएको व्यक्ति) ।
४५२	Incerta pro nullis habentur.	Uncertain thing is considered as a thing not existing.	अनिश्चित वस्तु अस्तित्वमा नरहेको वस्तु सरह मानिन्छ ।
४५३	Incerti temporis.	Of uncertain time or date.	अनिश्चित समय वा दिनको ।
४५४	Incerto patre.	From an uncertain father.	पता नलागेको बाबुबाट,

			अनिश्चित बाबुबाट ।
४५५	Incivile est nisi tota sententia perspecta de aliqua parte judicare.	It is unjust to judge of any part unless the whole sentence is examined.	वाक्यको पूरा अध्ययन नगरी त्यसको कुनै अंशलाई लिई निर्णय गर्नु अन्याय हुन्छ ।
४५६	Incivile est, nisi tota lege prospecta (prospecta), aliqua particula ejus proposita, judicare vel respondere.	No decision may be made or opinion be rendered merely on the basis of a clause without going through the entire text of the law.	सम्पूर्ण कानून अध्ययन नगरी कुनै कानूनको कुनै प्रावधानको आधारमा मात्र निर्णय गर्न वा राय प्रदान गर्न सकिदैन ।
४५७	Inclusio unius est exclusio alterius.	The inclusion of one is the exclusion of another.	कुनै एक विषय समावेश गर्नु भनेको अर्को विषयलाई बाहेक गर्नु हो ।
४५८	Incolae territorii.	Residents of any territory.	कुनै इलाका (भूभाग) का बासिन्दा ।
४५९	Incolas domicilium facit.	Residence makes the domicile.	बसोबासका कारणले बासिन्दा बनाउँछ ।
४६०	Incommodum non solvit argumentum.	An inconvenience does not settle an argument.	असुविधाले बहसको निरुपण हुँदैन ।
४६१	Incorporalia bello non adquiruntur.	Incorporeal things are not acquired in war.	युद्धबाट अमूर्त सम्पत्ति प्राप्त हुँदैन ।
४६२	Inde datae leges ne fortior omnia posser.	Laws are made to prevent the stronger from having the power to do everything.	बलियाले जे पायो त्यही नगरेस् भनी रोक्नका लागि कानून बनाइएको हुन्छ ।
४६३	Indebiti solutio.	Payment of what is not owed.	तिर्न (लिन) नहुने वस्तु तिरेको (लिएको) (लिनु नहुने वस्तु लिएमा फिर्ता गर्नुपर्ने । (हे. मु.दे.सं., दफा ६६५)
४६४	Indefinitum equipollent universalis.	The indefinite equals the universal.	अनिश्चित विषय सम्पूर्ण सरह मानिन्छ ।
४६५	Indefinitum supplet locum universalis.	The indefinite supplies the place of universe (whole).	अनिश्चितताले सम्पूर्णताको स्थान लिन्छ ।
४६६	Independenter se habet assecuratio a viaggio navis.	Insurance of the voyage is independent of the voyage of the ship.	यात्राकोलागि गरिएको बीमा पानीजहाजको यात्रालागि गरिएको बीमाभन्दा फरक

			हुन्छ ।
४६७	Index animi sermo est.	Speech is an index or indicator of thought.	अभिव्यक्ति भनेको चिन्तनको संकेत वा संकेतक हो ।
४६८	Indicta causa.	Without a hearing.	सुनुवाइ बिना ।
४६९	Inest de jure.	It is implied in the right.	अधिकारमा नै अन्तरनिहित ।
४७०	Infamia facti.	Infamy of one supposed to be guilty of infamous crime, but who has not been convicted.	विधिसम्मत रूपमा कसूर प्रमाणित भई नसक्दै तथ्यको आधारमा अपजस लागेको ।
४७१	Infamia juris.	Juridically disgrace. (Disgrace in conviction of crime.)	विधिसम्मत रूपमा अपजस लागेको । (कसूर ठहर भई अपजस लागेको ।)
४७२	Infans non multum a furioso distat.	An infant does not differ much from a lunatic.	शिशु (बालक) होसठेगान नभएको (ल्युनाटिक) भन्दा धेरै फरक हुँदैन ।
४७३	Infinitum in jure reprobatur.	Want of finality is reprehensive in law.	अन्त्यहिनता (सीमाहिन) को अभाव कानूनमा स्वीकारयोग्य हुँदैन ।
४७४	Infra (intra) praesidia.	Within the walls, under protection.	संरक्षणमा, पर्खालभित्र, घेराबन्दीमा ।
४७५	Infra aetatem.	Under age.	उमेर नपुगेको, कम उमेरको ।
४७६	Infra annos nubiles.	Not of marriageable age. (less than marriageable age)	विवाहयोग्य उमेर नपुगेको ।
४७७	Infra annum luctum (luctus).	Within the year of mourning.	शोक वर्षभित्र ।
४७८	Infra annum.	Within a year.	एक वर्षभित्र ।
४७९	Infra brachia.	Within her arms.	पाखुराभित्र, अङ्गालोभित्र ।
४८०	Infra civitatem.	Within the state.	राज्यको सीमाभित्र
४८१	Infra corpus comitatus.	Within the body of a county.	गाउँपालिकाको संरचनाभित्र ।
४८२	Infra dignitatem (infra dig).	Beneath the dignity.	मर्यादाभन्दा तल ।
४८३	Infra dignitatem curiae.	Beneath the dignity of the court.	अदालतको मर्यादाभन्दा तल ।

४८४	Infra furorem.	During madness; while in a state of insanity.	होसठेगानमा नरहेको स्थितिमा, होसठेगानमा नरहेको अवधिमा ।
४८५	Infra hospitium.	Within an inn or hospice.	अतिथि सदनभित्र, अतिथि गृहभित्र
४८६	Infra jurisdictionem.	Within the jurisdiction.	क्षेत्राधिकार भित्र, क्षेत्राधिकार अन्तर्गत ।
४८७	Infra ligeantiam (domini) regis.	Within the domain of the king (state)	राजा (राज्य) को प्रभुत्वभित्र, राजा (राज्य) को अधीन अन्तर्गत ।
४८८	Infra metas et divisas.	Within the limits and bounds.	सीमाभित्र, सीमा स्तम्भभित्र ।
४८९	Infra metas.	Within the limits	सीमाभित्र ।
४९०	Infra moenia.	Within the walls.	पर्खालभित्र, घरभित्र ।
४९१	Infra quatuor parietes.	Within the four walls, within the prison.	चौद्धराभित्र, कारागारभित्र ।
४९२	Infra regnum.	Within the realm.	सरहदभित्र ।
४९३	Infomatus non sum.	I am not informed or I am not instructed.	मलाई जानकारी छैन, मैले कुनै निर्देशन प्राप्त गरेको छैन । (आफ्नो पक्षबाट कसरी प्रतिरक्षा गर्ने भन्ने विषयमा निर्देशन नपाएको सन्दर्भमा)
४९४	Ingressus et egressus.	The right to enter and depart.	प्रवेश तथा प्रस्थान गर्ने अधिकार ।
४९५	Iniduum est aliquem rei sui esse judicem.	It is improper for a person to be a judge in his own case.	आफ्नो मुद्दामा आफै न्यायाधीश हुन अनुचित हुन्छ ।
४९६	Iniquissima pax est anteponenda justissimo bello.	A most unfavorable peace is preferable to a most just war.	अत्यन्त न्यायपूर्ण युद्धभन्दा अत्यन्त प्रतिकूल शान्ति नै प्राथमिकतामा पर्नु पर्दछ ।
४९७	Iniquum est alios permittere, alios inhibere mercaturam.	It is unfair to permit some to carry on trade on to prohibit others.	व्यापार गर्न केही व्यक्तिलाई मात्र अनुमति दिई अरुलाई रोक लगाउनु स्वच्छ हुँदैन ।
४९८	Iniquum est ingenuis homni bus non esse liberam rerum suarum alienationem.	It is unjust for freeman not to be at liberty to alienate their own property.	आफ्नो सम्पत्ति अर्को व्यक्तिलाई दिन नपाउनु स्वतन्त्र व्यक्तिकोलागि अन्याय हुन्छ ।

४९९	Initium non fenis operis nomen imponit.	The commencement, not the end of the thing done, affords its name.	कुनै पनि कुराको अन्त्यले नभई प्रारम्भले यसको नाम दिन्छ ।
५००	Initium possessionis.	The origin of the possession.	भोगाधिकारको उत्पत्ति वा शुरुवात ।
५०१	Injuria absque damno.	Injury in absence (without) of damage. (A legal wrong that will not sustain a lawsuit because no harm resulted from it.)	क्षति बिनाको हानिनोक्सानी ।
५०२	Injuria illata judici, seu locum tenenti regis, videtur ipsi regi illata, maxime si fiat in exercente officium.	An injury offered to a judge, or person representing the king, is considered as offered to the king himself, especially if it is done in the exercise of his office.	न्यायाधीश वा राज्य (सरकार) को प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्तिलाई हानिनोक्सानी पुऱ्याउने काम खासगरी सरकारी कान्यालयको कामको सिलसिलामा पुऱ्याएको हानिनोक्सानी राज्य (सरकार) लाई नै पुऱ्याएको हानिनोक्सानी मानिन्छ ।
५०३	Injuria non excusat injuriam.	One wrong does not justify another.	एक अपकार्यले अर्को कार्यलाई न्यायोचित गर्दैन ।
५०४	Injuria non presumitur.	Injury is not to be presumed.	हानिनोक्सानी को अनुमान गरिन्न ।
५०५	Injuria propria non cadet beneficium facientis.	Not benefit shall accrue to a person from his own wrongdoing.	आफै अपकार्यबाट कुनैपनि व्यक्तिलाई लाभ प्राप्त हुन सक्दैन ।
५०६	Injuria sine damno.	Injury without damage.	क्षति बिनाको हानिनोक्सानी ।
५०७	Injuria srvi dominum pertingit.	The injury (wrongdoing) of the worker attaches to the master.	कामदारले गरेको हानिनोक्सानी बापत काम लगाउने व्यक्ति जवाफदेही हुन्छ ।
५०८	Insanus est qui, abjecta ratione, omnia cumimpetus.	A person is insane who, deprived of reason, does everything in violence and fury.	विवेक वहन गर्न सक्ने क्षमताबाट बचित भएको होसठेगानमा नरहेको व्यक्तिले हिंसा तथा उत्तेजनाका जुनसुकै काम गर्दछ ।

५०९	Inspectio corporis.	Inspection of the person.	व्यक्तिको शरीरको निरीक्षण, शरीरको खानतलासी ।
५१०	Instans est finis unius temporis et principium alterius.	An instant is the end of one time, and the beginning of another.	कुनै पनि क्षण भनेको एक समयको अन्त अर्को समयको शुरुवात हो ।
५११	Instar omnium.	Equal to all.	सबैलाई समान ।
५१२	Intentio caeca mala.	A hidden intention is bad.	लुकेको (लुस) मनसाय दुषित हुन्छ ।
५१३	Intentio inservire debet legibus, non leges intentioni.	Intention ought to be subservient to the laws: not the laws to intention.	मनसाय कानूनको अधीनमा रहनुपर्छ तर कानून मनसायको अधीनमा रहेदैन ।
५१४	Intentio mea imponit nomen operi meo.	My intent stamps or impresses a name upon my act.	मेरो मनसायले नै मैले गरेको काम चिनिन्छ ।
५१५	Inter absentes.	Among the unattended.	अनुपस्थित भएका मध्येहरूबाट ।
५१६	Inter alia.	Among other things.	अन्य कुराको अतिरिक्त ।
५१७	Inter alias causas acquisitionis, magna, celebris, et famosa est causa donationis.	Among other means of acquisition, there is a great, frequently used and famous means, that of gift.	सम्पत्ति प्राप्त गर्ने उपायहरू मध्ये सबैभन्दा ठूलो र बारम्बार प्रयोग भएको प्रख्यात उपाय भनेको दानबक्स हो ।
५१८	Inter alios acta.	Business among other persons.	अन्य व्यक्तिहरू बीचको कारोबार ।
५१९	Inter alios res gestas aliis nonn posse praejudicium facere saepe constitutum est.	It has often decided that matters which were transacted between some persons cannot operate as a prejudice to other persons.	केही व्यक्तिहरू बीच भएको कारोबारलाई अरु व्यक्तिहरूको कारोबारमा प्रतिकूल प्रभाव पर्ने गरी सञ्चालन हुन सक्दैन भनी बारम्बार निर्णय भइसकेका छन् ।
५२०	Inter alios.	Among other person.	अन्य व्यक्तिहरू मध्येबाट ।
५२१	Inter amicos.	Among the friends.	मित्रहरू मध्येबाट ।
५२२	Inter apices juris.	Among the extremes of the law.	कानूनको अतिवादहरूमध्येबाट ।
५२३	Inter arma leges silent.	In the war the laws are silent.	युद्धको बखतमा कानून मौन हुन्छन् ।

५२४	Inter conjuges.	Among the conjugles.	दम्पत्तिहरू बीच ।
५२५	Inter eosdem.	Between the same person.	समान व्यक्तिहरूको बीचमा ।
५२६	Inter minora crimina.	Among the minor crimes.	ससाना कसूरहरू बीच ।
५२७	Inter nos.	Among us.	हामी बीच ।
५२८	Inter partes.	Among the parties.	पक्षहरू बीच ।
५२९	Inter praesentes.	Among the attended.	उपस्थित भएकाहरू मध्ये बीच
५३०	Inter regalia.	Among the things belonging to the sovereign.	सार्वभौम (राज्य) का सम्पत्तिहरू मध्येबाट ।
५३१	Inter se.	Between or among themselves	निजहरू बीच (पक्षहरू बीच) ।
५३२	Inter terminis terminantibus.	Among the particular terminologies.	खास पदावलीहरू बीच ।
५३३	Inter terrorem populi.	To the terror of the people.	जनतालाई आतंकित गर्नकोलागि ।
५३४	Inter virum et uxorem.	Between husband and wife.	पति पत्नी बीच ।
५३५	Inter vivos.	Between the living person.	जीवित व्यक्तिहरू बीच ।
५३६	Interdum evenit ut exceptio quae prima facie justa videtur, tamen unique noceat.	It sometimes happens that a plea which on its face seems just, is nevertheless unfair and inequitable.	कुनै कालखण्डमा लिएको जिकिर त्यसको रूपबाट न्यायोचित देखिए पनि त्यो अनुचित र अन्यायपूर्ण हुन सक्छ ।
५३७	Interest reipublicae ut carceres sint in tuto.	It is of interest to the state that the prisons should be safe.	कारागार सुरक्षित हुँदा राज्यको हितमा हुन्छ ।
५३८	Interest reipublicae ne maleficia remaneant impunita.	It is to the interest of the state that the offenders do not go unpunished. (It is to the interest of the state that there is no impunity.)	कसूरदारले सजाय नपाइक्न नउम्कने विषय राज्यको हितमा हुन्छ । (कसूरदारले सजाय पाउनु राज्यको हितमा हुन्छ ।) (दण्डहिनता नहुनु राज्यको हितमा हुन्छ ।)
५३९	Interest reipublicae ne sua male utatur.	It is in the interest of the state that no one make a bad use of his property.	कसैले पनि आफ्नो निजी सम्पति खराब कामकोलागि (दुरुपयोग) नगर्नु राज्यको हितमा हुन्छ ।

५४०	Interest reipublicae quod homines conserventur.	It is in the interest of the state that men should be protected.	नागरिकहरूको संरक्षण हुनु राज्यको हितमा हुन्छ ।
५४१	Interest reipublicae res judicatas non rescindi.	It is of interest to the state that judgements should not be reversed or set aside.	अदालतबाट भएका फैसलाहरू नउल्टनु वा कायम नै रहनु राज्यको हितमा हुन्छ ।
५४२	Interest reipublicae suprema hominis testamenta rata haberi.	It is of interest to that state that the last wills of men should be held valid.	नागरिकहरूको अन्तिम इच्छापत्र कानूनसम्मत (वैध) कायम रहनु राज्यको हितमा हुन्छ ।
५४३	Interest reipublicae ut pax in regno conservetur, et quaecunque paci adversentur provide declinentur.	It is of interest to the state that peace should be preserved within the state, and whatever things are opposed to peace should be prudently avoided.	राज्यभित्र शान्ति कायम हुनु र शान्ति विथोल्ने जुनसुकै कुरालाई विवेकपूर्ण ढंगबाट पन्छाउनु राज्यको हितमा हुन्छ ।
५४४	Interest reipublicae ut quilibet re sua bene utatur.	It is in the interest of the state that there should make a good use of his own property.	कसैले पनि आफ्नो निजी सम्पत्ति असल कामकोलागि (सदुपयोग) प्रयोग गर्नु राज्यको हितमा हुन्छ ।
५४५	Interest reipublicae ut sit finis litium.	It is in the interest of the state there should be an end of lawsuit.	मुद्दा मामिलाको अन्त हुनु राज्यको हितमा हुन्छ ।
५४६	Interest reipublice quod homines conserventur.	It concerns the state that men be preserved.	नागरिकहरू सुरक्षित रहनुमा राज्यको सरोकार हुन्छ ।
५४७	Interest reipublice res judicatas non rescindi.	It concerns the state that judgements be not rescinded.	अदालतका फैसलाहरू दोहोन्याएर नहेरिनुमा राज्यको सरोकार रहन्छ ।
५४८	Interest reipublice ut quilibet re sua hene utatur.	It is to the advantage of the state that everyone uses his property properly.	हरेक व्यक्तिले आफ्नो निजी सम्पत्ति ठिक ढंगसँग प्रयोग गरेमा राज्यलाई फाइदा हुन्छ ।
५४९	Interpretare et concordare leges legibus est optimus interpretandi modus.	To interpret and to reconcile laws with laws is the best mode of interpretation.	कानूनको व्याख्या गर्नु र कानूनलाई कानूनहरूसँग सामन्जस्यता कायम गर्नु व्याख्याको सर्वोत्तम विधि हो ।

५५०	Interpretatio chartarum benigne facienda est, ut res magis valeat quam pereat.	The construction of deed is to be made liberally, that the thing may rather avail than perish.	लिखतको व्याख्या गर्दा त्यसमा भएको कुनै कुरा हराउने (लोप हुने) भन्दा देखिने (प्राप्त हुने) गरी उदारपूर्वक गर्नुपर्छ ।
५५१	Interpretatio fienda est ut res magis valeat quam pereat.	That interpretation is to be made that the things (business) are valid rather than invalid.	कुनै कुराको व्याख्या गर्दा कारोबारहरू अमान्य हुनेभन्दा मान्य हुनेगरी गर्नुपर्छ ।
५५२	Interpretatio talis in ambiguis semper fienda est, ut evitetur inconveniens et absurdum.	In ambiguous things such an interpretation is to be that what is inconvenient and absurd is avoided.	अस्पष्ट विषयमा व्याख्या गर्दा असुविधा र अनर्थलाई पन्छाउने गरी गर्नुपर्छ ।
५५३	Interruptio multiplex non tollit prescriptionem semel obtentam.	Frequent interruption does not take away a prescription once acquired.	एक पटक प्राप्त गरेको भोगको अधिकारलाई पटक पटक भएको बाधा विरोध (खिचोला) ले हरण गर्न सक्दैन ।
५५४	Intra fidem.	Within belief.	विश्वासभित्र ।
५५५	Intra fines commissi.	Within the limit of the trust.	गुठीको अधिकार क्षेत्रको सीमाभित्र ।
५५६	Intra legam.	Within the sphere of law.	कानूनको परिधिभित्र ।
५५७	Intra parites.	Within one's own wall; in private.	कसैको आफ्नै हाता (पर्खाल) भित्र, नीजि । (विवाद समाधानको सन्दर्भमा)
५५८	Intra quattur maria.	Within the four seas.	चार समुद्रहरू भित्र ।
५५९	Intra triduum.	Within the three days.	तीन दिनभित्र ।
५६०	Intra vires.	Within the power of or referring to an action taken within a scope of authority.	अधिकार क्षेत्रभित्र, अद्वितयारीभित्र (कानूनको सन्दर्भमा)
५६१	Intuitu matrimonii.	In the prospect of marriage.	विवाहको सम्भावनामा, विवाहको प्रतिक्षामा ।
५६२	Intuitu mortis.	In the prospect of death.	मृत्युको प्रतिक्षामा ।
५६३	Inutlilis labor et sine fructu non est effectus legis.	Useless and fruitless labor is not the end of the law.	अनुपयोगी र परिणाम प्राप्त नहुने श्रम कानूनको उद्देश्य होइन ।

५६४	Inveniens libellum famosum et non corrumpens punitur.	He who meets with a notorious libel, and does not destroy it, is punished.	कसैको बेइज्जती हुने प्रकाशन भेटेर पनि नष्ट नगर्ने व्यक्ति दण्डभागी हुन्छ ।
५६५	Inverso ordine.	Contrary to rule.	नियम विपरीत ।
५६६	Invito beneficium non datur.	A benefit is not conferred upon anyone without his consent. (A benefit is not given on one who is unwilling (to receive it).)	कसैलाई निजको सहमति बिना लाभ दिइँदैन । (जसले लिन्न भन्छ, त्यसलाई लाभ दिइँदैन ।)
५६७	Invito debitore.	Without the consent of the debtor.	ऋणी (असामी) को सहमति बिना ।
५६८	Ipsa utilitas justi prope mater et aequi.	Utility itself is very nearly the mother of that which is just and equitable.	उपयोगिता स्वयममा नै उचित र समन्याधिकताको निकटतम स्रोत हो ।
५६९	Ipsae leges cupiunt ut jure regantur.	The very laws themselves are desirous of being ruled by what is right.	कुनै विषयलाई नियमन गर्ने धेरै कानून भएकोमा तिनीहरूमध्ये जुन उपयुक्त छ, त्यसैको प्रयोग गर्नुपर्छ ।
५७०	Ipse dixit.	He himself spoke. (That is, it was his own statement not made on the authority of any precedent.)	व्यक्तिको आफ्नै भनाइ, व्यक्तिको स्वअभिव्यक्ति ।
५७१	Ipsissimis verbis.	By the very words themselves.	शब्दहरूको आफ्नै अर्थबाट ।
५७२	Ipsius patris bene placito.	By the kindly grace of his father.	निजको पिताको कृपापूर्ण अनुग्रहबाट ।
५७३	Ipso facto.	By the fact itself.	तथ्य स्वयंबाट नै, स्वतः ।
५७४	Ipso jure.	By the law itself; By the operation of the law itself.	कानूनतः विधिवत । (हे. मध्यस्थता ऐन, २०५५ को दफा १६)
५७५	Ipsum corpus.	The thing itself.	वस्तु आफैमा ।
५७६	Ira motus.	Moved or excited by anger or passion.	आक्रोशमा वा आवेगमा आएर हिँडेको वा उत्तेजित भएको ।
५७७	Ita lex scripta est.	Thus the law is written; such is the law.	कानूनमा जे लेखिएको छ, त्यो नै कानून हो ।

५७८	Ita quod.	So that.	त्यसरी, त्यसरी नै ।
५७९	Ita semper fiat relatio ut valeat dispositio.	Let the interpretation be always such that the disposition may prevail.	व्याख्या सदैव त्यसरी होस् कि हक हस्तान्तरण (विक्री वितरण, दानबक्स, इच्छापत्र) मान्य होस्।
५८०	Ita te Deus adjuvet.	So help you God.	हो, यसरी तपाईंलाई ईश्वरले सहयोग गर्नुहुन्छ ।
५८१	Ita utere tuo ut alienum non laedas.	Use your own property in such a way that you do not injury others.	अरुलाई हानिनोक्सानी नहुने गरी आफ्नो सम्पत्ति प्रयोग गर्नुहोस् ।
५८२	Iter est jus eundi, ambulandi hominis, non etiam jumentum agendi vel vehiculum.	A servitude way is a right of going or walking by man, and not of driving a beast of burden or a vehicle.	निकास मार्ग (सुविधाभारको) भनेको कसैलाई आवागमनको लागि सम्मको बाटो हो, तर चौपाया हिँडाउन वा सवारी साधन चलाउनका लागि होइन।
५८३	Iura (Jura) novit curia.	The court knows the law.	अदालतले कानून जान्दछ । (अदालतले अधिकार जान्दछ ।)

J

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	J.C.D. (Juris Civilis Doctor)	Doctor of Civil law.	देवानी कानूनका महाविद्यावारिधि ।
२	J.D. (Juris Doctor)	Doctor of law.	कानूनका महाविद्यावारिधि ।
३	J.U.D. (Juris Utrius Doctor)	Doctor of Both laws (Doctor of Civil and Canon law).	देवानी र क्यानोन कानून दुवैका महाविद्यावारिधि ।
४	Jacens hereditas.	An inheritance not entered upon by the heir (a vacant succession).	हकवाला नभएको अपुतालीको सम्पत्ति ।
५	Jacere telum voluntatis est; ferire, quem nolueris, fortunae.	To throw a dart or weapon is a matter of will; but that it strikes a person whom you have no wish or intention to strike, is matter of chance.	घुयँत्रो वा हतियार फँयाक्नु इच्छाको विषय हो तर त्यो तपाईंले नचाहेको वा नसोचेको व्यक्तिलाई लाग्न गयो भने त्यो संयोगको विषय हो ।
६	Jactus lapilli.	Throwing down a stone. (A symbolic act to bar the acquisition of an adverse perspective right or title.)	दुंगा प्याँक्ने काम । (आफ्नो स्वामित्वमा नभएको जमिनमा कसैले हकभोग गर्ने उद्देश्यले कुनै काम गरेमा त्यसको विरोधमा देखाउने सांकेतिक विरोध ।) (उदाः अर्काको जमिनमा घर बनाएमा त्यस्तो घरमा दुंगा हात्ने काम ।)
७	Judex a quo.	A judge from whom an appeal is taken.	न्यायाधीश जसबाट पुनरावेदनको सुनुवाइकोलागि मुद्दा प्राप्त गरिन्छ ।
८	Judex ad quem.	A judge to whom an appeal is taken.	पुनरावेदनको सुनुवाइ गर्ने न्यायाधीश । (पुनरावेदन पेश गरिएको न्यायाधीश)
९	Judex aequitatem simper spectare debet.	A judge ought always to regard equity.	न्यायाधीशले सधैँ समन्यायप्रति ध्यान दिनुपर्छ । न्यायाधीशले समन्यायको सदैव सम्मान गर्नुपर्छ ।

१०	Judex ante oculos aequitatem semper habere debet.	A judge ought always to have equity before his eyes.	न्यायाधीशका आँखा अगाडि सदैव समन्याय हुन्छ । (न्यायाधीशले सदैव समन्यायप्रति आँखा लगाउनु पर्छ ।)
११	Judex bonous nihil ex arbitrio suo faciat, nec propositione domesticae voluntatis, sed juxta leges et iura pronounciet.	A good judge should do nothing of his own choice, nor from the prompting of his private wish, but he should pronounce judgment according to law and justice.	असल न्यायाधीशको आफ्नो कुनै छनोट हुँदैन, आफ्नो निजी इच्छा अगाडि बढाउने ध्येय हुँदैन तर निजले कानून र न्याय बमोजिम फैसला सुनाउनु पर्छ ।
१२	Judex damnatur cum nocens absolvitur.	A judge is condemned when a guilty man is acquitted. (A judge is deemed to be a guilty when a guilty person is acquitted.)	दोषीले सफाइ पाएमा न्यायाधीशको भत्सर्ना गरिन्छ । (न्यायाधीशले दोषीलाई सफाइ दिएमा न्यायाधीश दोषी हुन्छ ।)
१३	Judex datus.	A judge appointed to sit in a cause.	कुनै(खास) मुद्दाको सुनुवाइ गर्न नियुक्त न्यायाधीश ।
१४	Judex debet judicare secundum allegata et probata.	A judge ought to decide according to the pleadings and the proofs.	न्यायाधीशले बहस तथा प्रमाणको आधारमा मुद्दाको फैसला गर्नुपर्छ ।
१५	Judex delegatus.	A delegated judge; a special judge. (A specially appointed judge)	मुद्दा हेर्न तोकिएको न्यायाधीश, विशेष रूपमा नियुक्त न्यायाधीश ।
१६	Judex equitatem semper spectare debet.	A judge ought always to regard equity.	न्यायाधीशले सदैव समन्यायको सम्मान गर्नुपर्छ ।
१७	Judex est lex loquens.	A judge is the law speaking.	न्यायाधीश भनेको बोल्ने कानून हो ।
१८	Judex fiscalis.	A judge with jurisdiction in fiscal matters.	आर्थिक विषयमा क्षेत्राधिकार भएको न्यायाधीश ।
१९	Judex habere debet duos sales: salem sapientie, ne sit insipidus, et salem conscientie, ne sit diabolus.	A judge should have two salts: the salt of wisdom, lest he be insipid; and the salt of conscience, lest he be devilish.	न्यायाधीशमा दुई गुण हुनु पर्छ, विवेक र कठोरता, जसबाट निज बुद्धिमान र कठोर होस् ।

२०	Judex non potest esse testis in propria causa.	A judge cannot be a witness in his own cause.	न्यायाधीश आफ्नो मुद्दामा आफै साक्षी हुन सक्दैन ।
२१	Judex non potest injuriam sibi datam punire.	A judge cannot punish an injury done to himself.	न्यायाधीशले आफैलाई गरेको हानिनोक्सानी मा आफैले सजाय गर्न सक्दैन ।
२२	Judex non reddit plus quam quod petens ipse requirit.	A judge cannot give more than the petitioner (suiter) himself ask. (A judge does not give more than what the complaining party himself demands.)	न्यायाधीशले निवेदक वा मुद्दाको पक्ष आफैले मार्गेभन्दा बढी दिन सक्दैन ।
२३	Judex ordinarius.	A judge of the court of law having jurisdiction under a law.	कानून बमोजिम क्षेत्राधिकार तोकिएको नियमित अदालतको न्यायाधीश ।
२४	Judex pedaneus. (Judices pedanei)	A judge of an inferior court.	तल्लो अदालतको न्यायाधीश ।
२५	Judex selectus. (Judices selecti)	A judge selected to hear the facts in a criminal case.	फौजदारी मुद्दाको तथ्यको सुनुवाइ गर्न तोकिएको न्यायाधीश ।
२६	Judex tentur impertiri judicium suum.	A judge is bound to communicate (give the benefit of) his decision.	न्यायाधीश आफूले गरेको फैसलाको सम्प्रेषण गर्न बाध्य हुन्छ ।
२७	Judicandum est legibus , non exemplis.	Judgement is to be given according to the laws, not according to examples or precedents.	फैसला कानून बमोजिम दिइनु पर्छ, उदाहरण वा नजिर बमोजिम होइन ।
२८	Judicatum solvi.	That the sum decreed for will be paid. (That the decree will be implemented)	आज्ञासि (अदालतको आदेश) कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२९	Judices dati.	Judges given or appointed.	न्यायाधीशको पदवी दिइएको वा नियुक्त गरिएको ।
३०	Judices non tenentur exprimere causam sententiae sue.	Judges should not explain the reason of judgement done by them.	न्यायाधीशले आफूले गरेको फैसलाको व्याख्या गर्नु हुँदैन ।

३१	Judices selecti. (Judex selectus)	A selected judge one who decided questions of fact in criminal causes.	छनोट भएको न्यायाधीश भनेको फौजदारी मुद्दामा तथ्यको प्रश्नमा निर्णय गर्ने अधिकारी हो ।
३२	Judici officium suum excedenti non paretur.	To a judge exceeding his jurisdiction there is no obedience.	न्यायाधीशले आफ्नो क्षेत्राधिकार नाघेकोमा निजले दिएको आज्ञा पालना हुँदैन ।
३३	Judici satis poena est quod Deum habet ultorem.	It is punishment enough for a judge that he has God as his avenger.	ईश्वरले न्यायाधीशलाई बदला लिने हुनाले त्यो नै निजलाई पर्यास सजाय हुन्छ ।
३४	Judicia in deliberationibus crebro maturescunt, in accelerato processu nunquam.	Judgments become frequently matured by deliberations, never by hurried process.	फैसला हतारको प्रकृयाबाट नभई पटक पटक भएको छलफलबाट परिपक्व हुन्छ ।
३५	Judicia posteriora sunt in lege fortiora.	The more recent (latest) decisions are the stronger in the law.	पछिल्लो निर्णय कानून बमोजिम बढी बलशाली हुन्छ ।
३६	Judicia summaria.	Causes entitled to summary discussion.	संक्षिप्त कार्यविधि अपनाइने मुद्दाहरू ।
३७	Judicia sunt tanquam juris dicta , et pr veritate accipiuntur.	Judgments are, as it were, the sayings of the law, and are received as truth.	फैसला भनेको कानूनले भने बमोजिमको विषय र त्यसलाई सत्यको रूपमा लिइन्छ । (फैसला भनेको कानूनले जे भनेको यियो सोही बमोजिमको विषय र सत्यको प्राप्ति हो ।)
३८	Judicium reddiiture in invitum.	Judgment is given against one, whether he will or not.	अदालतको फैसला कसैले इच्छा गरेस् वा नगरेस्, कसैको विरुद्ध दिइन्छ । (अदालतको फैसला पक्षहरूको इच्छा वा विचारमा आधारित हुँदैन ।)
३९	Judiciis posterioribus fides est adhibenda.	Credit is to be given to the latest decisions.	पछिला निर्णयहरूलाई जश दिइनु पर्छ ।
४०	Judicis est judicare	A judge should decide	न्यायाधीशले दाबीको तथ्य तथा

	secundum allegata et probata.	according to facts alleged and proved.	प्रमाणित भएको विषय बमोजिम निर्णय गर्नु पर्दछ ।
४१	Judicis est jus dicere, non dare.	It is for the judge to administer, not to make law.	न्यायाधीशको जिम्मेवारी न्याय प्रशासन गर्नु हो, कानून बनाउनु होइन ।
४२	Judicis officium est opus diei in die suo perficere.	It is a duty of a judge to perform the work of each day within that day.	प्रत्येक दिनको कार्य सोही दिनभित्र सम्पादन गर्नु न्यायाधीशको कर्तव्य हो ।
४३	Judicis officium est ut res ita tempora rerum querere, quesito tempore tutus eris.	It is the duty of a judge to inquire as well into the time of things as into things themselves; by inquiring into the time you will be safe.	कुनै वस्तु र त्यसको समयको बारेमा छानबिन गर्नु न्यायाधीशको कर्तव्य हो किनकि, समयको छानबिन गर्नाले निजलाई सुरक्षित बनाउँछ ।
४४	Judicium a non suo judice nullius est momenti.	A judgement pronounced by a judge in a matter not falling within his jurisdiction is of no effect.	न्यायाधीशले आफ्नो क्षेत्राधिकारभित्र नरहेको विषयमा गरेको फैसला प्रभावहीन हुन्छ ।
४५	Judicium a non suo judice datum nullius est momenti.	A judgment given by a judge without authority is of no importance.	अखिल्यारी नभएको न्यायाधीशले गरेको फैसला महत्वहीन हुन्छ ।
४६	Judicium capitale.	A judgement or sentence of death. (A judgement for capital punishment.)	मृत्युदण्डको फैसला ।
४७	Judicium dei.	A judgement of God.	ईश्वरको फैसला । (प्राचीन समयमा अग्नि साक्षी राखी गरिने फैसला)
४८	Judicium est quasi juris dictum.	Judgment is, as it were, a declaration of law.	फैसला स्वभावतः कानूनको घोषणाको रूपमा रहन्छ ।
४९	Judicium non debet esse illusorium; suum effectum habere debet.	A judgment ought not to be illusory; it ought to have its consequence.	फैसला भ्रमपूर्ण नभई परिणाममुखी हुनुपर्छ ।
५०	Judicium parium.	Judgement of peers, trial by a jury of one's peers or equals	समान स्तरका न्यायाधीशको फैसला ।

५१	Judicium pro rege.	Judgement in favour of the king.	राजा (राज्य) को पक्षमा भएको फैसला ।
५२	Judicium redditur in invitum, in presumptione legis.	It is presumed in law that a judgement is not depended on inclination of party.	अदालतको फैसला पक्षहरूको इच्छा वा विचारमा आधारित नहुने कुरा कानूनले अनुमान गर्दछ ।
५३	Judicium semper pro veritate accipitur.	A judgment is accepted as a matter of truth.	फैसलालाई सत्य स्थापित भएको विषयको रूपमा ग्रहण गरिन्छ ।
५४	Judicis est pronuntiando sequi regulam, exceptione non probata.	The judge in his decision ought to follow the rule, when the exception is not proved.	अपवादका विषयहरू प्रमाणित भएका छैनन् भने न्यायाधीशले फैसला गर्दा कानूनको पालना गर्नुपर्छ ।
५५	Juncta juvant.	Strength in unity.	एकताबाट शक्ति प्राप्त हुन्छ । (अलग अलग रहेदा कुनै प्रयोजन नहुने विषयले संयुक्त हुँदा प्रयोजन राखदछ ।)
५६	Jura (Iura) novit curia.	The court knows the law.	अदालतले कानून जान्दछ । (अदालतले अधिकार जान्दछ ।)
५७	Jura ad personam.	Law against person.	व्यक्ति विरुद्धको कानून ।
५८	Jura ad rem.	Law of things	वस्तु सम्बन्धी कानून ।
५९	Jura ecclesiastica limitata sunt infra limites separatos.	Ecclesiastical laws are limited within separate bound.	उपदेशात्मक कानूनहरू छुट्टै सीमाभित्र बाँधिएका (सीमित) हुन्दछन् ।
६०	Jura eodem modo destituantur quo constituuntur.	Laws are abrogated by the same means by which they were made.	कानून जुन माध्यमबाट बनेका थिए, सोही माध्यमबाट खारेज हुन्दछन् ।
६१	Jura fiscalia	Fiscal right, fiscal law, right of the state treasury.	वित्तीय अधिकार, वित्तीय कानून, सञ्चित कोषको अधिकार । (सरकारको वित्तीय अधिकार)
६२	Jura fixa	Immovable (heritable) rights	अचल सम्पत्तिको अधिकार ।
६३	Jura in re	Right in property (thing), real right	सम्पत्तिमा रहेको अधिकार, अचल सम्पत्तिमा रहेको

			अधिकार ।
६४	Jura in re aliena	Right in other's property. (lease, servitude, usufruct)	अर्को व्यक्तिको सम्पत्तिमा रहेको अधिकार । (लिज, सुविधाभार, फलोपभोग)
६५	Jura nature sunt immutabilia.	The laws of nature are unchangeable.	प्रकृतिको कानून अपरिवर्तनीय हुन्छ ।
६६	Jura novit curia/ Jura novat curia	The court knows the law.	अदालतले कानून आफै जानेको हुन्छ ।
६७	Jura personarum	Rights of personality.	व्यक्तित्वको अधिकार ।
६८	Jura praediorum	The Rights of estates, right concerning immovable property.	अचल सम्पत्तिको अधिकार, अचल सम्पत्ति सम्बन्धी कानून ।
६९	Jura publica	Public rights.	सार्वजनिक अधिकार (उदाः समुद्रमा माछा मार्ने, जहाज चलाउने अधिकार) । (हे. Ra communia)
७०	Jura publica anteferenda privatis.	Public rights are to be preferred to private.	निजी अधिकार उपर सार्वजनिक अधिकारले प्राथमिकता पाउँछ ।
७१	Jura publica ex privato promiscue decidi non debent.	Public rights ought not to be promiscuously decided out of a private transaction.	कुनै निजी कारोबारबाट सार्वजनिक अधिकारलाई मनलागि (जथाभावी) निर्णय गर्नु हुँदैन ।
७२	Jura regalia.	Royal rights; the prerogatives of the crown.	शाही अधिकार, राजाको विशेषाधिकार ।
७३	Jura regis specialia non conceduntur per generalia verba.	The special rights of the king are not yield by general words.	सामान्य शब्दावलीबाट राजाको विशेषाधिकार सिर्जना हुन सक्दैन ।
७४	Jura rerum	Rights in things.	वस्तुमाथि रहेको अधिकार ।
७५	Jura sanguinis nullo jure civili dirimi possunt.	Rights of blood cannot be destroyed by any civil law.	रक्तसम्बन्धको अधिकारलाई कुनै पनि देवानी कानूनले अन्त्य गर्न सक्दैन ।

७६	Jura summi imperii	Rights of supreme dominion; rights of sovereignty.	राज्यको सार्वभौम अधिकार, सार्वभौमको अधिकार ।
७७	Juramentum calumniae	Oath of good faith to perform the duty.	असल नियतबाट कार्यसम्पादन गर्न शपथ ।
७८	Juramentum corporalis	A corporal oath.	स्वयम् उपस्थित भई (धर्म भाकी) लिइने शपथ ।
७९	Juramentum est affirmatio vel negatio de aliquo at testatione sacre rei firmata	Taking an oath is to accept or deny anything referring to a specific subject.	शपथ लिनु भनेको कुनै विषयको सन्दर्भ दिई त्यस्तो विषय स्वीकार वा इन्कार गर्नु हो ।
८०	Juramentum est indivisibile, et non est admittendum in parte verum et in parte falsam.	An oath is indivisible, and is not to be received as partly true and partly false.	शपथ अविभाज्य रहन्छ र यसलाई आंशिक रूपमा सत्य र आंशिक रूपमा असत्य गरी विभाजन गर्न सकिदैन ।
८१	Juramentum in litem.	An oath in litem. (An oath concerning litigation.)	मुद्दाको सम्बन्धमा लिइने शपथ ।
८२	Juramentum judiciale.	An oath by which the judge defers the decision of the case to either of the parties.	कुनै पक्षका सन्दर्भमा मुद्दाको फैसला ढिलाई गर्न न्यायाधीशले लिएको शपथ ।
८३	Juramentum necessarium.	A necessary or compulsory oath.	अत्यावश्यक वा अनिवार्य रूपमा लिनुपर्ने शपथ ।
८४	Juramentum suppletorium	Supplementary oath.	पूरक शपथ ।
८५	Juramentum voluntarium.	A voluntary oath.	स्वैच्छिक रूपमा लिइने शपथ ।
८६	Jurare est deum in testem vocare, et est actus divini cultus.	To swear is to call God to witness, and is an act of divine worship.	शपथ लिनु भनेको ईश्वरलाई साक्षीको रूपमा आहान गर्नु हो र यो एक ईश्वरीय अनुष्ठान हो ।
८७	Jurato creditur in judicio.	In judgement credit is given to the swearer.	फैसलामा शपथ लिएका व्यक्तिलाई जश दिनुपर्छ ।

८८	Juratores debent esse vicini, sufficienes, et minus suspecti.	Jurors ought to be neighbours, of sufficient estate, and free from suspicion.	जूरीको सदस्य (जसले शपथ लिएको छ) प्रशस्त जग्गा जमिन भएको र कुनै पनि सन्देहबाट मुक्त रहेका छिमेकीहरू मध्येबाट हुनुपर्छ ।
८९	Juratores sunt judices facti.	Juries are the judges of fact.	जूरीका सदस्यहरू तथ्य पत्ता लगाउनकालागि न्यायाधीश नै हुन् ।
९०	Jure accretionis.	By right of accretion.	प्रासिको अधिकारबाट ।
९१	Jure belli.	By the right of law of war.	युद्धको कानूनबाट ।
९२	Jure civili.	By the civil law.	देवानी कानूनबाट ।
९३	Jure coronae.	In right of the Crown.	राजमुकुट (राज्य) को अधिकारमा ।
९४	Jure devolutionis.	By right of devolution.	निक्षेपण (हस्तान्तरण) को अधिकारबाट । (हे. Jura devolutum)
९५	Jure divino.	By divine right.	दैवी अधिकारबाट, दैवी कानूनबाट ।
९६	Jure ecclesiae.	In right of the Church.	गिर्जाधिको अधिकारमा, गिर्जाधिको कानूनमा ।
९७	Jure emphyteutico.	(Roman Law) By right of emphyteusis.	जमिनको सतहलाई नियमन गर्ने कानून । जमिनको सतहमा रहेको जग्गाधनीको अधिकार ।
९८	Jure gentium.	By the law of the nations. (By international law)	अन्तर्राष्ट्रिय कानूनबाट ।
९९	Jure gestionis.	By way of doing business. (A nation's acts that are essentially commercial or private, in contrast to its public acts.)	व्यापारिक कारोबारको अभ्यासबाट ।
१००	Jure imperii.	By right of sovereignty. (The public acts that a nation undertakes as a sovereign state, for which the sovereign in usu. Immune from suit or liability.)	सार्वभौम अधिकारबाट ।
१०१	Jure maritti.	By the right of a husband.	पतिको अधिकारबाट ।

१०२	Jure naturae aequum est, neminem cum alterius detimento, et injuria fieri locupletiorem.	By natural law, it is just that no one should be enriched by another's loss or injury.	अर्काको हानि वा नोकसानीबाट कसैले पनि लाभ लिनु हुँदैन भन्ने कुरा प्राकृतिक कानून बमोजिम न्यायपूर्ण छ ।
१०३	Jure nature equum est neminem cum alterius detimento et injuria fieri locupletiorem.	By the law of nature it is not just that anyone should be enriched by the loss or injury of another.	प्रकृतिको कानून बमोजिम अर्कोलाई हानिनोकसानी पुन्याएर कसैले सम्बृद्ध (धनी) हुनु अन्याय हुन्छ ।
१०४	Jure naturea.	By the law of nature.	प्रकृतिको कानूनबाट ।
१०५	Jure propinquitatis.	By right of relationship by birth.	जन्म सम्बन्धको अधिकारबाट ।
१०६	Jure proprio.	By his or their own proper right.	सम्बन्धित व्यक्तिको आफ्नै वास्तविक अधिकारबाट ।
१०७	Jure publici	Of publici right	सार्वजनिक अधिकारको ।
१०८	Jure representationes.	By right of representation; in the right of another person.	प्रतिनिधित्वको अधिकारबाट ।
१०९	Jure uxoris.	In right of a wife.	पत्रीको अधिकार बमोजिम ।
११०	Jure uxoris estate.	Right of wife to immovable property.	पत्रीको अचल सम्पत्तिको अधिकारबाट ।
१११	Juri non est consonum quod aliquis accessorius in curia regis convincatur antequam aliquis de facto fuerit attinctus.	It is not constant to justice that any accessory should be convicted in the king's court before some one has been attained of the fact.	तथ्यकोलागि जिम्मेवार हुने कुनै व्यक्ति अदालतमा (राजाको) उपस्थिति हुनुभन्दा अघि नै कुनै मतियारलाई दोषी ठहर गर्नु न्यायसम्मत हुँदैन ।
११२	Juris devini	Of divine right.	दैवी अधिकारको ।
११३	Juris effectus in executione consistit.	The effect of law depends upon execution.	कानूनको प्रभावकारिता यसको कार्यान्वयनमा निर्भर गर्दछ ।
११४	Juris et de jure.	Of law and from law.	कानूनको र कानून बमोजिम ।
११५	Juris et seisinæ conjunctio.	The union of right and seisin.	जमिनमा रहेको हक र भोगाधिकारको संयोजन ।
११६	Juris executio non habet injurium.	Execution of the law inflicts no wrong.	कानूनको कान्यान्वयबाट कुनै अपकार्य हुँदैन ।

११७	Juris ignorantia est, cum jus nostram ignoramus.	It is ignorance of the law when we are ignorant of our own rights.	आफ्नो अधिकारको अनभिज्ञता हुन भनेको कानूनको अनभिज्ञता हो । (हामी आफ्नो अधिकार नै थाहा पाउँदैनौ भने त्यो कानूनको अनभिज्ञता हो ।)
११८	Juris positivi.	Positive law. (law made by legislature)	अस्तित्ववादी कानून, अस्तित्वमा रहेको कानून (विधायिकाबाट निर्मित कानून) ।
११९	Juris praecepta sunt haec: honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere.	The precepts of the law are these, to live honestly, not to injure another, and to give to each one his due.	कानूनको मान्यता भनेको इमान्दारीपूर्वक रहनु, अर्कालाई हानिनोक्सानी नपुङ्याउनु र आफूले दिनुपर्ने विषय प्रत्येकलाई दिनु हो ।
१२०	Juris privati.	Of private law.	निजी कानून सम्बन्धी ।
१२१	Juris publici.	Of public law.	सार्वजनिक कानून सम्बन्धी ।
१२२	Juris sanguinis.	By right of blood.	रक्तसम्बन्धको अधिकारबाट ।
१२३	Jurisdictio est potestas de publico introdicta, cum necessitate juris dicendi.	Jurisdiction is a power introduced for the public good, on account of the necessity of dispensing justice.	क्षेत्राधिकार भनेको सार्वजनिक हितकोलागि न्याय सम्पादन गर्न लागू गरिएको अखिलयारी हो ।
१२४	Jurisprudentia est divinarum atque humanarum rerum notitia; justi atque injusti atque injusti scientia.	Jurisprudence is the knowledge of things divine and human, the science of the right and the wrong.	विधिशास्त्र भनेको दैवी र मानवीय विषयहरूको ज्ञान हो र यो उचित र अनुचित विषयको अध्ययन गर्ने विज्ञान पनि हो ।
१२५	Jus abstinendi.	Right of abstaining.	हक परित्याग गर्ने अधिकार । (उदा: अपुतालीको हक परित्याग गर्ने अधिकार)
१२६	Jus abutendi.	Right of abusing. (The right to make full use of property, even to the extent of wasting or destroying it.)	दुरुपयोग गर्ने अधिकार । (आफ्नो सम्पत्तिको पूर्ण रूपमा प्रयोग, नष्ट वा दुरुपयोग गर्ने अधिकार)

१२७	Jus accrescendi.	Right of accretion. (A right of accrual; esp.; the right of survivorship that a joint tenant enjoys.)	अभिवृद्धिको अधिकार (प्राकृतिक कारण (नदी, खोला) बाट अचल सम्पत्तिमा भएको वृद्धि पाउने अधिकार)
१२८	Jus accrescendi inter mercatores, pro beneficio commercii locum non hebet.	For the benefit of commerce, there is not any right of survivorship among merchants.	व्यापारिक हितकोलागि व्यापारीहरू बीच मृतकका जीवित आफन्तहरू (पत्ती, छोराछोरी) को अधिकार हुँदैन। (व्यापारिक साझेदारीमा कुनै साझेदारको मृत्यु भएपछि मृतकका आफन्तको साझेदारीको सदस्यको रूपमा हक हुँदैन ।)
१२९	Jus accrescendi prefertur oneribus.	The right of survivorship is preferred to incumbrances. (The right of survivorship is preferred to burdens.)	मृतकका जीवित आफन्तहरूको अधिकार दायित्वभार भन्दा प्राथमिकतामा राखिन्छ ।
१३०	Jus accrescendi prefertur ultime voluntati.	The right of survivorship is preferred to the last will.	मृतकका जीवित आफन्तहरूको अधिकारले अन्तिम इच्छापत्र भन्दा प्राथमिकता पाउँछ ।
१३१	Jus ad rem.	Right to a subject, a personal right. (an inchoate and incomplete right to a thing)	कुन विषयमा रहेको अधिकार, वैयक्तिक अधिकार । (कुनै विषयमा रहेको अपूर्ण अधिकार) (हे. Jus in rem)
१३२	Jus aesneciae.	The right of primogeniture. (Right of the first born child to inherit his/her ancestor's estate)	जेष्ठ सन्तानको अधिकार (अपुतलीको बाँडफाँड गर्दा सबैभन्दा जेठो (छोरा वा छोरी) हकवालाले पहिले छनौट गर्न पाउने अधिकार ।)
१३३	Jus agendi.	Right of acting, right of taking action.	कार्यसम्पादन गर्ने अधिकार, कारबाही गर्ने अधिकार ।

१३४	Jus albinatus.	Right of alien confiscation.	विदेशीको अचल सम्पत्ति जफत गर्ने अधिकार । (पूरानो फ्रान्सिसी कानून बमोजिम फ्रान्समा अचल सम्पत्ति भएको विदेशीको मृत्यु भएमा निजले कानून बमोजिम विक्री वितरण गरेको बाहेक सरकारको हुने व्यवस्था ।)
१३५	Jus alluvionis.	Right to increase of land by the natural process of alluvion.	नदीनालाको प्राकृतिक वहावको कारणबाट भएको जमिनको बृद्धिमा प्राप्त हुने अधिकार ।
१३६	Jus angaria.	Right of a nation at war to confiscate and destroy the contraband goods.	युद्धका बखत निषेधित वस्तु जफत गर्ने तथा नष्ट गर्ने कुनै राज्यको अधिकार ।
१३७	Jus aqueductus.	A servitude that gives a right to water one's cattle on another's field or to draw water from another's well.	चौपायालाई पानी खुवाउनको लागि वा आफ्नो जमिनमा पानी ल्याउनको लागि अर्काको जमिन प्रयोग गर्ने अधिकार (सुविधाभार) (सन्धिसर्पन) ।
१३८	Jus aucupandi.	The right of hunting, right of seeking and killing game.	शिकार खेल्ने अधिकार ।
१३९	Jus banci.	Law of bench.	इजलासले अपनाउने कानून, इजलासको अधिकार ।
१४०	Jus belli.	Law of war.	युद्धको कानून, युद्धमा अपनाइने कानून ।
१४१	Jus bellum dicendi.	The right of proclaiming war.	युद्ध घोषणा गर्ने अधिकार ।
१४२	Jus canonicum.	Canon law.	चर्चले जारी गरेको (अपनाउने) कानून ।
१४३	Jus civile.	Civil law.	देवानी कानून (व्यक्तिहरू बीचको निजी सम्बन्धलाई नियमन गर्ने कानून)

१४४	Jus civile est quod sibi populus constituit.	The civil law is that which a people establishes for itself.	देवानी कानून भनेको नागरिकले आफ्नोलागि बनाएको कानून हो । (नागरिकहरू बीचको सम्बन्धलाई सम्बोधन गर्ने कानून)
१४५	Jus civitatis.	The right of citizenship.	नागरिकताको अधिकार ।
१४६	Jus cloacae.	Right of sewer or drain. (An easement consisting in the right of having a sewer or conducting surface water over or through the land of one's neighbor.)	ढल निकासको अधिकार । (आफ्नो घरजगावाट बरने पानी निकासकोलागि छिमेकीको भूमि प्रयोग गरी ढल वा नाली राख पाउने अधिकार ।) (सुविधाभार)
१४७	Jus cogens.	Compelling Law. (A Mandatory norms of general international law from which no two or more nations may exempt themselves or release one another.)	बाध्यात्मक रूपमा पालना गर्नुपर्ने अन्तर्राष्ट्रिय कानूनका आधारभूत मान्यता । (दुई वा दुईभन्दा बढी राष्ट्रहरूले आपसमा सम्झौता गरी एक अकालीई छुट दिन नपाउने सार्वजनिक अन्तर्राष्ट्रिय कानूनका आधारभूत मान्यता) (उदाः सार्वभौम समानता, अहस्तक्षेप, शक्तिको प्रयोग नगर्ने वा विवादको शान्तिपूर्ण समाधान सिद्धान्त आदि)
१४८	Jus commercii.	Right of commerce.	वाणिज्यको अधिकार ।
१४९	Jus commune.	The common or public law.	कमन ल प्रणालीको कानूनी व्यवस्था, कमन ल वा सार्वजनिक कानून ।
१५०	Jus compascuum.	The right to feed together. The right of common pasture.	सामूहिक रूपमा प्रयोग गर्ने वस्तु चरनको अधिकार ।
१५१	Jus Connubii.	Right of marriage.	विवाह गर्ने अधिकार ।
१५२	Jus constitui oportet in his que ut plurimum accident, non que ex inopinato.	Law ought to be made with a view to those cases which happen most frequently, and not to those which are unexpected.	कहिलेकाहीं पर्ने वा अनपेक्षित मुद्दालाई नभई बारम्बार परिरहने मुद्दाहरूलाई सम्बोधन

			गर्ने कानूनको निर्माण गरिन्छ ।
१५३	Jus coronae.	Right to the succession to throne, law of succession to throne.	राजगद्दी आरोहण गर्ने अधिकार, राजगद्दी उत्तराधिकारी सम्बन्धी कानून ।
१५४	Jus cudendae monetae.	The law of coinage (money).	सिक्का सम्बन्धी कानून (चानचुन पैसा सम्बन्धी कानून) ।
१५५	Jus curialitatis.	The law of courtesy.	सौहार्दताको नियम, शिष्टताको मान्यता, मर्यादा ।
१५६	Jus dare.	To give or make the law.(This is the function and prerogative of the legislature.)	कानून निर्माण गर्नु वा कानून प्रदान गर्नु (विधायिकाको कार्य र विषेशाधिकार) ।
१५७	Jus de non appellando.	The supreme judicial power. (Non appealable or non reviewable decision)	सर्वोच्च न्यायिक अधिकार । (पुनरावेदन वा पुनरावलोकन नहुने अन्तिम निर्णय)
१५८	Jus delatum.	A transferred right.	हस्तान्तरित अधिकार ।
१५९	Jus deliberandi.	Right of deliberation. (A right granted to an heir to take time to consider whether to accept or reject an inheritance.)	छलफलको अधिकार (अपुताली स्वीकार गर्न वा इन्कार गर्न हकवालालाई सोच्न दिइएको अधिकार)
१६०	Jus descendit, et non terra.	The right descends to the heir and not the land.	हकवालालाई अपुतालीको हक हस्तान्तरण हुन्छ, जमिन हस्तान्तरण हुने होइन ।
१६१	Jus develutum.	A devolved right.	निक्षेपित अधिकार ।
१६२	Jus dicere.	To declare or decide the law (right to speak).	कानूनको घोषणा वा व्याख्या गर्ने अधिकार ।
१६३	jus dicere(et) non dare.	To speak the law, not to give law.	कानूनको व्याख्या गर्ने तर निर्माण गर्ने होइन ।
१६४	Jus disponendi.	Right of disposing. (The right to dispose of property; the power of alienation.)	सम्पत्ति विक्री वितरण गर्ने अधिकार ।

१६५	Jus dispositivum.	Law subject to the disposition of the parties. (A norm that is created by the consent of participating nations, as by an international agreement, and is binding only on the nations that agree to be bound by it.)	पक्षहरूको सहमतिको आधारमा सम्बन्धित पक्षहरूलाई मात्र लागू हुने गरी बनेको कानून।
१६६	Jus distrahendi.	Right of distraining. (The right to sell pledged goods upon default.)	धितो विक्री (लिलाम) गर्ने अधिकार। (करार पालना नभएमा धितो राखेको सम्पत्ति साहुले विक्री गर्ने वा लिलाम गर्ने अधिकार)
१६७	Jus dividendi.	Right of dividing. (The right to dispose of real property by will.)	इच्छापत्रबाट अचल सम्पत्तिको बाँडफाँड गर्ने अधिकार।
१६८	Jus divinum.	Divine law.	दैवी कानून।
१६९	Jus domino proximum.	A right very near or nearly equal to that of absolute property.	एकलौटी अधिकार (सम्पत्ति) मा रहेको निकटतम वा निकटतम सरहको अधिकार।
१७०	Jus duplicatum.	A double right; the right of possession united with the right of ownership in property.	दोहोरो अधिकार, सम्पत्तिको भोगाधिकारमा स्वामित्वको अधिकार समावेश रहेको।
१७१	Jus eminens.	Supreme power of the state over its citizens and whatever belongs to them (property). (It is the basis of the right of eminent domain.)	आफ्ना नागरिक र निजहरूको स्वामित्वमा जे जस्तो सम्पत्ति रहेको छ, त्यस उपर राज्यको सर्वोच्च अधिकार। (यो अधिकारबाट राज्यले सार्वजनिक हितको लागि नागरिकको सम्पत्ति प्राप्त गर्न सक्दछ।)
१७२	Jus est ars boni et aequi.	The law is the art of goodness and equity. (Law is the practice of what is good and just.)	कानून भनेको कुन कुरा उचित र न्यायपूर्ण हो, त्यसको यकीन गर्ने अभ्यास (कला) हो।

१७३	Jus est norma recti : et quicquid est contra norman reti est injuria.	Law is the rule of right ; and whatever is contrary to the rule of right is a wrong.	कानून भनेको उचित शासन (सुशासन) हो र यसको विपरीत जे जस्तो हुन्छ, त्यो कुशासन हो।
१७४	Jus et fraus nunquam cohabitant.	Law and fraud never dwell together.	कानून र छलकपट सँगसँगै रहन सक्दैनन् ।
१७५	Jus et norma loquendi.	Style of language.	भाषाको शैली ।
१७६	Jus ex injuria non oritur.	A right does not arises out of a wrong. (breach of law)	अपकार्यबाट अधिकारको सिर्जना हुँदैन ।
१७७	Jus ex non scripto.	Unwritten Law.	अलिखित कानून ।
१७८	Jus exigendi.	The right of demanding or forcing fulfillment.	पूर्ण परिपालना माग गर्ने वा बाध्य गर्ने अधिकार ।
१७९	Jus falcandi.	The right of mowing or cutting.	घाँस काट्ने अधिकार ।
१८०	Jus fetiale.	The law of negotiation and diplomacy. This phrase captured the classical notion of international law.	वार्ता र कूटनीतिको कानून । (शास्त्रीय अन्तर्राष्ट्रिय कानूनमा प्रयुक्त अवधारणा)
१८१	Jus fiduciarum.	Fiduciary law. A law related to trust.	प्रत्ययी सम्बन्ध नियमन गर्ने कानून । (गुठीसँग सम्बन्धित कानून)
१८२	Jus fluminum.	The right to use rivers.	नदी प्रयोग गर्न पाउने अधिकार ।
१८३	Jus fodiendi.	The right to dig on another's land.	अर्काको भूमि खन्न पाउने अधिकार ।
१८४	Jus gentium publicum.	Public International law.	सार्वजनिक अन्तर्राष्ट्रिय कानून ।
१८५	Jus gentium privatum.	Private international law.	निजी अन्तर्राष्ट्रिय कानून ।
१८६	Jus gladii.	Right of the sword. (Practice in the civil law to the right or power of executing criminal sentences.)	तरबार प्रयोग गर्ने अधिकार । (फौजदारी सजाय कार्यान्वयन गर्न पाउने अधिकार ।)
१८७	Jus habendi.	The right to have a thing; the right to be put in actual possession of property.	सम्पति माथि रहेको अधिकार, सम्पत्तिको वास्तविक भोगको अधिकार ।
१८८	Jus haereditatis.	The right of inheritance.	अपुताली प्राप्त गर्ने अधिकार ।

१८९	Jus honorum.	The right of a citizen to hold public office.	सार्वजनिक पद धारण गर्न पाउने नागरिकको अधिकार ।
१९०	Jus immunitatis.	Law of immunity. (Exemption from the burden of public office.)	उन्मुक्ति सम्बन्धी कानून (सार्वजनिक रूपमा लागू हुने कुनै जिम्मेवारी वा दायित्वबाट उन्मुक्त हुने प्रबन्ध)
१९१	Jus in personam.	A right against a person. (Right in personam)	व्यक्ति विरुद्धको अधिकार ।
१९२	Jus in re aliena.	An easement of right in or over another's property.	अर्काको सम्पत्ति प्रयोग गर्न पाउने अधिकार (सुविधाभार) ।
१९३	Jus in re propria.	The right of enjoyment that is incident to full ownership of property.	सम्पत्ति माथिको पूर्ण स्वामित्वको अधिकार उपभोग गर्न आइपर्ने अन्य अधिकार ।
१९४	Jus in rem.	A right in a thing.(It is a right to be left alone. It is a right that people should not interfere with anyone's ownership.) (Right in rem)	वस्तु माथि रहेको अधिकार ।
१९५	Jus incognitum.	An unknown or obsolete law.	प्रयोगमा नरहेको (निकम्मा) भइसकेको कानून ।
१९६	Jus incorporale.	An incorporeal right.	अमूर्त सम्पत्तिमा रहेको अधिकार ।
१९७	Jus individuum.	An individual or indivisible right; a right that cannot be divided.	वैयक्तिक वा अविभाज्य अधिकार (विभाजन गर्न नसकिने अधिकार)
१९८	Jus inter gentes.	Law among nations.	राष्ट्रहरू बीचको कानून, बहुराष्ट्रीय कानून ।
१९९	Jus legitimum.	A right enforceable in law.	कानून बमेजिम कार्यान्वयन हुन सक्ने अधिकार ।
२००	Jus mariti.	Right of a husband.	पतिको अधिकार ।
२०१	Jus merum.	Abstract right in property .	सम्पत्तिमा रहेको अस्पष्ट (अमूर्त) अधिकार ।
२०२	Jus naturae.	Law of nature.	प्रकृतिको कानून ।

२०३	Jus naturale est quod apud omnes homines eandem habet potentiam.	Natural right is that which has the same force among all men.	प्रकृतिको कानून त्यस्तो कानून हो, जुन सबैकालागि समान रूपमा लागू हुन्छ ।
२०४	Jus naturalis aut divini.	Law of nature and divine.	प्रकृतिको कानून तथा दैवी कानून ।
२०५	Jus navigandi.	Law of navigation, right of commerce by sea.	जल परिवहनको अधिकार, सामुद्रिक मार्गबाट व्यापार गर्न पाउने अधिकार । (उदा: पानी जहाज चलाउने अधिकार)
२०६	Jus non habenti tute non paretur.	It is not safe to obey him who has no right.	जसको अधिकार छैन, उसको कुरा पालना गर्नु सुरक्षित हुँदैन ।
२०७	Jus non patitur ut idem bis solvatur.	The law does not suffer the same thing to be paid twice.	कानूनले एउटै विषयलाई दुई पटक भुक्तानी गर्न छुट दिँदैन ।
२०८	Jus non scriptum.	Unwritten law.	अलिखित कानून । (हे. Lex non scripta)
२०९	Jus obligationis.	The right of obligation, personal right.	दायित्व निर्वाह गर्ने अधिकार, व्यक्तिगत अधिकार (हे. Jus ad rem)
२१०	Jus pascendi.	The right of pasturing.	चराउने अधिकार । (गाईवस्तु, वस्तुभाउ)
२११	Jus pascendi pecoris.	The right of pasturing cattle.	गाईवस्तु (वस्तुभाउ) चराउने अधिकार । गौचरणमा, ग्रामीण स्तरमा रहेको सुविधाभार ।
२१२	Jus possessionis.	The right of possession.	भोगाधिकार ।
२१३	Jus postliminii.	The right of an owner to his goods captured in war retaken from the enemy.	युद्धका बखत कब्जा गरिएका वस्तु शत्रु वा शत्रु राज्यबाट फिर्ता पाउने वस्तु धनीको अधिकार ।
२१४	Jus praesens.	A present or existing law.	मौजुदा कानून, विद्यमान कानून ।

२१५	Jus precarium.	A right to a thing held for another, for which there was no remedy.	कुनै उपचार नपाउने गरी अर्काकोलागि लिएको कुनै वस्तुमा रहेको अधिकार ।
२१६	Jus privatum.	A private law.	निजी कानून ।
२१७	Jus projicendi.	The servitude projecting one's building over his neighbor's land.	छिमेकीको जग्गामा आवागमनको सुविधाभार पाउन सक्ने गरी बनेको घर ।
२१८	Jus prosequendi in judico , quod alicui debetur.	The right of suing before a judge for that which is due to us.	पाउनु पर्ने कुराको दावी लिई न्यायाधीश समक्ष मुद्दा गर्न पाउने अधिकार ।
२१९	Jus protegendi.	Servitude of granting the right to make the roof.	छानो बनाउन अधिकार हुने गरी प्रदान गरिएको सुविधाभार ।
२२०	Jus publicum.	A public law.	सार्वजनिक कानून ।
२२१	Jus publicum privatorum pactis mutari non potest.	A public law cannot be altered by the agreements of private persons.	व्यक्तिहरूको सहमतिबाट सार्वजनिक कानून परिवर्तन हुन सक्दैन ।
२२२	Jus quaestium.	A right to ask or recovery.	कुनै वस्तु माग गर्न सक्ने वा फिर्ता लिने अधिकार ।
२२३	Jus quaestium tertio.	A right vested in or acquired by third party.	तेस्रो पक्षमा निहित रहेको वा निजले प्राप्त गरेको अधिकार । (करार कानूनको सन्दर्भमा)
२२४	Jus quo universitates utuntur est idem quod habent privati.	The law governing corporations is the same as that governing private person.	(निजी) व्यक्तिको सम्बन्धमा लागू हुने कानून र संस्थानका कानूनलाई नियमन गर्ने कानून एक हुन्छ ।
२२५	Jus relictse.	The right of a widow in her deceased husband's personal property.	आफ्नो दिवंगत पतिको व्यक्तिगत सम्पत्तिमा पत्नीको अधिकार रहन्छ ।
२२६	Jus respicit aequitatem.	Law regards equity.	कानूनले समन्यायलाई सम्मान गर्दै । (कानून समन्याय अनुरूप छ भन्ने कुरा मानिन्छ ।)

२२७	Jus sacrum.	Sacred law. (Law that governs questions of public worship.)	पवित्र कानून । (सार्वजनिक धार्मिक कृत्यसँग सम्बन्धित विषय नियमन गर्ने कानून ।)
२२८	Jus sanguinis.	Law of the blood relations.	उत्पत्ति वा रक्तसम्बन्ध बमोजिम निर्धारण हुने कानून ।
२२९	Jus sanguinis nunquam prescribitur.	A right by blood relation never prescribes.	रक्तसम्बन्धबाट प्राप्त अधिकार कहिल्यै अन्त्य हुँदैन । (चिरभोग वा हदम्याद)
२३०	Jus scriptum.	The written law.	लिखित कानून ।
२३१	Jus sibi decere.	To declare the law for himself. (To take the law into one's own hand)	आफै कानून भएको घोषणा गर्नु । (कानूनमा हातमा लिनु ।)
२३२	Jus singulare.	Special law (A singular right, a right acquired otherwise by than succession)	विशेष कानून (विशेष घटनाक्रम वा विशेष अवस्थामा लागू हुने कानून) (अपुताली बाहेक अन्य तरिकाबाट प्राप्त हुने अधिकार ।)
२३३	Jus soli.	Law of the land, law of the birth place.	जन्मस्थानको कानून ।
२३४	Jus strictum.	The strict law.	निरपेक्ष कानून ।
२३५	Jus superveniens auctori accrescit successori.	A right growing to a possessor accrues to the successor.	भोगाधिकारको बृद्धि हुँदै जाने र त्यसको प्रतिफल हककालाले पाउने अधिकार ।
२३६	Jus tertii.	The right of a third party.	तेस्रो पक्षको अधिकार ।
२३७	Jus tripertitum.	The law of wills.	इच्छापत्रलाई नियमन गर्ने कानून ।
२३८	Jus triplices est- proprietatis , possessionis ,et possibilitatis.	A right is threefold, - proprietary, possessory and possibility.	अधिकारका तीन पक्ष हुन्छन: स्वामित्व, भोगाधिकार तथा (दायित्वको सम्बन्धमा) माग गर्ने सम्भावना ।
२३९	Jus utendi.	The right to the use of a thing.	(सम्पत्तिको) प्रयोग गर्ने अधिकार । (सम्पति कानूनको अत्यावश्यक चरित्र)

२४०	Jus utendi et abuntendi.	The right of using and consuming.	(सम्पत्तिको) प्रयोग र उपभोग गर्ने अधिकार । (सम्पत्ति कानूनको अत्यावश्यक चरित्र)
२४१	Jus utendi fruendi.	The right of using and enjoying.	(सम्पत्तिको) प्रयोग र भोगचलन गर्ने अधिकार । (सम्पत्ति कानूनको अत्यावश्यक चरित्र)
२४२	Jus vagum et incertum.	The vague and uncertain law. (It is miserable slavery where the law is vague or uncertain.)	अस्पष्ट र अनिश्चित कानून । (कानून अस्पष्ट र अनिश्चित हुनु भनेको दर्दनाक दासत्व हो ।)
२४३	Jus venandi et piscandi.	The right of hunting and fishing. (in other's property)	शिकार खेल्ने र माछा मार्ने अधिकार । (अर्काको सम्पत्तिमा)
२४४	Jus vendit quod usus approbavit.	The law recommends what once was a usage.	जुन कुरा कुनै कालखण्डमा प्रचलन (युसेज) मा रहेको थियो, कानूनले त्यसैलाई सिफारिस गर्दै ।
२४५	Jusjurandi forma verbis differt, re convenit; hunc enim sensum habere debet, ut Deus invocetur.	The form of taking an oath though it differs in words, agrees in meaning; for it ought to have this sense, that the Diety be invoked.	शपथका शब्द फरक परे तापनि शपथ लिनु भनेको ईश्वरको पुकारा होस् भन्ने अर्थलाई स्वीकार गर्दै भन्ने अर्थ दिनुपर्दै ।
२४६	Jusjurandum inter alios factum nec nocere nec prodesse debet.	An oath made by others ought neither to hurt nor profit.	एकाले लिएको शपथले अर्कोलाई लाभ वा हानि पुऱ्याउन ।
२४७	Justa causa.	A just cause; a lawful ground.	न्यायसंगत कारण, कानूनसम्मत आधार ।
२४८	Justa tempore.	At the right time, in due time	सही समयमा, उपयुक्त समयमा
२४९	Justiciarii ad omnia plactia.	Judges for all matters.	सबै विषयको क्षेत्राधिकार भएको न्यायाधीश । (सामान्य क्षेत्राधिकार भएको न्यायाधीश)
२५०	Justiciarii initinere.	One who formerly went from county to county to administer justice. (Justice in eyre)	मध्यकालीन समयमा गाउँ गाउँमा घुमी उजुरीको छानबिन र सुनुवाइ गरी न्याय सम्पादन गर्ने व्यक्ति ।

२५१	Justitia piepoudrous.	Speedy justice.	शीघ्र न्याय ।
२५२	Justitia debet esee libera, quia nihil inquis venali justiti; plena quia justia non debet claudicare; et celeris, quis dilatio est quaedam negatio.	Justice ought to be unbought, because nothing is more hateful than venal justice; full, for justice ought not to be defective; and quick, for delay is a certain denial.	न्याय किनिनु हुँदैन किनकि भष्ट न्याय भन्दा घृणायक अन्य कुनै कुरा हुँदैन, न्याय पूर्ण हुनको लागि यसमा कुनै दोष हुनु हुँदैन र यो शीघ्र हुनुपछि किनकि ढिलो न्याय दिनु भनेको निश्चित रूपमा न्याय नदिनु हो ।
२५३	Justitia est constans et perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi.	Justice is the constant and perpetual wish to render to each one's rights.	न्याय सम्पादन भनेको हरेक व्यक्तिलाई निजको अधिकार निरन्तर र चिरकालपर्यन्त सुनिश्चित गर्ने आकांक्षा हो ।
२५४	Justitia est duplex; vez severe puniens et vere preveniens.	Justice is double; punishing with severity, preventing with lenity.	न्यायका दुईटा तत्व हुन्छन्: कसूरदारलाई कठोरतापूर्वक सजाय दिनु र कसूरको उदारतापूर्वक निवारण गर्नु ।
२५५	Justitia firmatur solium.	Justice strengthens the sovereign power.	न्यायले सार्वभौमसत्तालाई मजबुत बनाउँछ ।
२५६	Justitia nemine negande est.	Justice should be denied no one.	न्याय दिन कसैलाई पनि इन्कार गरिदैन ।
२५७	Justitia non est neganda, non differenda.	Justice is not to be denied or delayed.	न्याय दिन इन्कारी गरिने छैन र विलम्ब पनि गरिने छैन ।
२५८	Justitia non est neganda, non differenda.	Justice is neither to be denied nor postponed.	न्याय दिन नत कसैलाई इन्कार गरिन्छ नत यसलाई निलम्बन (स्थगन) गरिन्छ ।
२५९	Justitia non novit patrem nec matrem; solum veritatem spectat justitia.	Justice knows neither father nor mother, but regards truth alone.	न्यायले बाबु, आमालाई चिन्दैन, न्यायले सत्यलाई मात्र चिन्दछ ।
२६०	Justum non est aliquem post mortem facere bastardum qui toto tempore vite sue pro legitimo habebatur.	It is not just to blame anyone after his death when for his whole life he was taken to be legitimate.	जसले आफ्नो सम्पूर्ण जीवन कानूनसम्मत रूपमा व्यतीत गरेको छ, त्यसलाई पनि निजको मृत्युपछि दोष दिनु (गाली गर्नु) उचित हुँदैन ।

२६१	Juxta forman statuti.	According to the form of the statute.	ऐनको स्वरूप बमोजिम ।
-----	-----------------------	---------------------------------------	----------------------

नेपाल कानून आयोग

L

क्र.स.	Latin	English	नेपाली
१	Labes realis quae rei inhaeret.	A real defect, which attaches to the thing.	कुनै वस्तुमा संलग्न हुनुपर्ने (नभई नहुने कुरा) वास्तविक त्रुटि ।
२	Laesa majestas/majestatis.	His majesty or His excellency.	महाराजधिराज, महामहिम ।
३	Laesio pietatis.	A breach or violation of filial duty.	आफ्नो सन्तानप्रतिको उचित कर्तव्यको उल्लंघन ।
४	Lages sola memoria et usu retinebant.	The retained laws solely by memory and usage.	स्मरण र प्रचलनबाट मात्र (जीवित) रहेको कानून ।
५	Languidus in prizona.	A sick person in prison.	कारागारमा बिरामी भएको व्यक्ति ।
६	Lapsus bonis.	Reduced in worldly circumstances; in straitened circumstances.	संकटपूर्ण (आर्थिक) परिस्थितिमा (जाथजेथा) घटेको, सीमित अवस्थामा घटेको ।
७	Lapsus linguae.	A slip of tongue.	जिब्रो लटपटिनु, बोली चिप्लिनु । (कुनै कुरा अभिव्यक्त गर्दा अर्को अर्थ दिने गरी बोली चिप्लिनु)
८	Lata culpa dolo aequiparatur.	Gross negligence or fault is equivalent to fraud.	गम्भिर लापरबाही वा त्रुटि भनेको जालसाज सरह हो ।
९	Lata culpa.	Gross negligence or fault.	गम्भिर लापरबाही वा त्रुटि ।
१०	Lato sensu.	In a wide sense; in a more comprehensive sense.	व्यापक अर्थमा, बढी व्यापक अर्थमा ।
११	Latori praesentium.	The bearer of these presents.	लिखत प्रस्तुतकर्ता (बाहक) ।
१२	Laudamentum parium suorum.	The finding of his peers; that is, the verdict of a jury.	समान तहको अधिकारीले गरेको निर्णय, जूरीले गरेको ठहर ।
१३	Laus Deo.	Praise to the God.	ईश्वरको प्रशंसा, प्रशस्ति (कुनै कानूनी लिखतको प्रारम्भमा लेखिने प्रशस्ति) ।
१४	Le contrat fait la loi. (French)	The contract makes the law.	करारले (पक्षहरूकोलागि) कानून निर्माण गर्दछ ।
१५	Legator violare contra jus gentium est.	It is contrary to international law to injure ambassadors.	राजदूत उपर हातपात गर्ने काम

			अन्तर्राष्ट्रीय कानून प्रतिकूल हुन्छ ।
१६	Legatum generis.	A legacy (succession) of a certain kind of subject.	किटान नगरी दिइएको निश्चित किसिमको सम्पत्तिको इच्छापत्र बमोजिमको विरासत (अपुताली) ।
१७	Legatum liberationis.	Legacy (succession) of discharge.	मृत्यु पछाडि इच्छापत्र बमोजिम प्राप्त हुने सम्पत्तिको विरासत (अपुताली) । (इच्छापत्रदाताको मृत्युपछि इच्छापत्र बमोजिम प्राप्त गर्ने व्यक्तिले इच्छापत्रको स्थानको विरासत (अपुताली) ।)
१८	Legatum morte testatoris tantum confirmatur, sicut donatio enter vivos traditione sola.	A legacy (succession) is confirmed by the death of the testator, just as the gift between living persons is confirmed by delivery alone.	जीवित व्यक्तिहरू बीच भएको दानबकस हस्तान्तरणबाट मात्र सम्पुष्टि भए जस्तै इच्छापत्र बमोजिमको विरासत (अपुताली) दाताको मृत्युपछि सम्पुष्टि हुन्छ ।
१९	Legatum nominis.	Legacy (succession) of a debt.	इच्छापत्र बमोजिम इच्छापत्र पाउने व्यक्तिले ऋण असुली गर्ने विरासत (अपुताली) ।
२०	Legatum per universitatem.	A universal legacy (succession).	सम्पूर्ण चल सम्पत्ति माथिको विरासत (अपुताली)
२१	Legatum quantitatis.	A legacy of quantity or of so much.	कुनै खास परिमाण वा कुनै हदसम्मको सम्पत्तिमा विरासत (अपुताली) ।
२२	Legatum rei alienae.	Legacy of the subject not belonging to the testator but belonging to some other person.	इच्छापत्रदाताको स्वामित्वमा नरही अरु कसैको स्वामित्वमा रहेको सम्पत्ति माथिको विरासत (अपुताली) ।
२३	Legatum successio.	Legal succession. (An heir at law takes up the succession of a ancestor who has died intestate according to these rules.)	कानूनी उत्तराधिकार (दिवंगत पिता पुर्खाले इच्छापत्र बिना छोडेको सम्पत्तिमा कानून बमोजिमको हकवाला)

२४	Legatum universitatis.	A universal legacy, or legacy of testator's whole estate.	सिरीखुरीको इच्छापत्र (अष्टलोह), इच्छापत्रदाताको सम्पूर्ण सम्पत्तिको हक हस्तान्तरण ।
२५	Legatus regis vice fungitur a quo destinatur et honorandus est sicut ille cuius vicem gerit.	An ambassador fills the place of the king by whom he is sent, and is to be honoured as he is whose place he fills.	राजदूतले निजलाई नियुक्ति गर्ने राजा (राष्ट्राध्यक्ष) को स्थान प्राप्त गर्दछ र जसको (राष्ट्राध्यक्षको) ठाउँ निजले लिएको हुन्छ, निजलाई (राजदूतलाई) सोही सरहको सम्मान दिइनु पर्छ ।
२६	Lege totum sc vos scire.	Read all (law) if you would know all.	कानूनको सबै कुराको जानकारी लिन चाहनु हुन्छ भने अद्योपान्त कानून पढ्नुहोस् ।
२७	Legem amittere.	To lose the privilege of taking an oath.	शपथ लिने सुविधा गुमाउनु ।
२८	Legem enim contractus dat.	The contract makes the law.	करारले (पक्षहरूकोलागि) कानून निर्माण गर्दछ ।
२९	Legem facere.	To make an oath; to wager one's law.	शपथ लिनु, शपथ दिलाउनु ।
३०	Legem ferre.	To submit a proposed law (bill) before the people.	प्रस्तावित कानून (विधेयकको मस्यौदा) छलफलका लागि जनता समक्ष पेश ।
३१	Legem habere.	To have one's law; to be able to testify under oath.	आफ्नो कानून ग्रहण गर्ने, शपथ लिई प्रमाण दिन समर्थ हुनु ।
३२	Legem jubere.	To ratify a proposed law (bill) which had been submitted to the people.	छलफलको लागि जनता समक्ष पेश भएको प्रस्तावित कानून (विधेयकको मस्यौदा) पारित हुनु ।
३३	Legem non habet necessitas.	Necessity knows no laws.	आवश्यकताले कानून जान्दैन ।
३४	Legem positus.	To place outside the law (with no legal existence).	कानूनको परिधि बाहिर राख्नु (कानून बमोजिम अस्तित्वमा नरहनु) ।

३५	Legem terrae amittentes perpetuam infamiae notam inde merito incurunt.	Persons who lose the law of the land thereby justly incur the everlasting mark of disgrace.	आफ्नो मुलुकको कानून बमोजिम आफ्नो प्रतिरक्षा गर्ने अधिकार नपाउने व्यक्तिलाई सो कारणबाट सधैकालागि बदनामीको दाग लागेको मानिन्छ ।
३६	Leges Anglie sunt tripartite: jus commune, consuetudines, ac decreta comitiorum.	The laws of England are threefold: common law, customs, and decrees of Parliament.	बेलायतको कानूनमा तीन पक्ष रहन्छन्: कमन ल, परम्परा तथा संसदबाट बनेका एन ।
३७	Leges et constitutiones futuris certum est dare formam negotiis non ad facta pretreita revocari; nisi nominatim et de pretreito tempore et adhuc pendentibus negotiis sit.	Laws and statutes are regarded as regulating future negotiations not as revoking past transactions; unless they are expressly made to apply to past time and the existing obligations.	पश्चातदर्शी प्रभाव हुने गरी वा दायित्व व्यहोने गरी स्पष्ट रूपमा कानून तथा एनमा उल्लेख भएकोमा बाहेक कानून तथा एनले भविष्यका वार्ता तथा कारोबारलाई नियमन गर्दछन् र भइसकेका कारोबारलाई अमान्य गर्दैनन् ।
३८	Leges figendi et refigendi consuetude est periculosissima.	The custom of fixing and refixing (making and annulling) laws is most dangerous.	कानून निर्माण गर्ने र संशोधन गर्ने (बनाउने र खारेज गर्ने) परम्परा अत्यन्त डरलागदो हुन्छ ।
३९	Leges humanae nascuntur, vivunt, et moriuntur.	Human laws are born, live, and die. (Laws of human are born, live and die)	मानव जीवनको कानून भनेको जन्मनु, जीवन निर्वाह गर्नु र परलोक हुनु हो ।
४०	Leges legum.	The law of laws (the characterization of the laws of nature)	कानूनको कानून (प्रकृतिको कानूनलाई संकेत गर्ने सन्दर्भमा)
४१	Leges naturae perfectissimae sunt et immutables; humani vero juris conditio semper in infinitum decurrit, et nihil est in quod perpetuo stare posit.	The laws of nature are the most perfect and immutable, but the condition of human law always runs into infinity, and there is nothing in it which can stand permanently.	प्रकृतिको कानून अत्यन्त पूर्ण र स्थिर हुन्छ भने मानव निर्मित कानून सधै अस्थिर हुन्छ र यसमा स्थायी रूपमा रहन सक्ने कुनै कुरा हुँदैन ।

४२	Leges non scriptae.	The unwritten or common law, as distinguished from the <i>leges scriptae</i> , the written or statute law.	अलिखित कानून (लिखित कानून बाहेकको कानून) ।
४३	Leges non verbis sed rebus sunt impositae.	Laws are imposed not upon words but upon things.	कानून शब्द माथि नभएर विषयवस्तु माथि लागू हुन्छ ।
४४	Leges posteriores priores contrarias abrogant.	Later laws abrogate prior contrary laws.	पछि बनेको कानूनले अघि बनेको बाझिएको कानूनलाई खारेज गर्दछ ।
४५	Leges quae retrospiciunt raro, et magna cum cautione sunt adhibendae neque enim janus locatur in legisbus.	Laws, which are retrospective, are rarely and cautiously received, for Janus has really no place in the laws.	पश्चातदर्शी प्रभाव हुने कानून विरलै र सावधानीपूर्वक भेटिन्छ किनकि प्राचीन रोमन पौराणिक देवता जानुसको कानूनमा कुनै ठाउँ हुँदैन ।
४६	Leges scriptae.	The written or the statute laws.	लिखित कानून (अलिखित कानून बाहेकको कानून) ।
४७	Leges sub graviori lege.	Laws subservient to higher laws.	माथिल्लो कानूनको मातहतमा रहेको कानून ।
४८	Leges suum ligent latorem.	Laws should bind their own maker.	कानून आफ्ना निर्माताहरूकालागि पनि बाध्यात्मक हुन्छ ।
४९	Leges tabellariae.	The laws of the ballot; that is, the laws governing elections.	मतपत्र सम्बन्धी कानून (निर्वाचनको नियमन र सञ्चालन गर्ने कानून) ।
५०	Leges vigilantibus, non dormientibus factae sunt.	The laws aid the vigilant, not the negligent.	कानूनले कानूनप्रति सचेत हुनेलाई मद्दत गर्दछ, कानूनको उपेक्षा गर्नेलाई मद्दत गर्दैन ।
५१	Legibus patriae obtime instituti. (Legibus patriae potime institutiti)	Those best instructed in the laws of their country. (Those who may have best knowledge of own country.)	आफ्नो मुलुकको कानून राम्ररी जान्ने व्यक्ति ।
५२	Legibus solutus.	Immune or exempt from the operation of the laws (the condition of the emperor (head of the state)).	कानूनको परिचालनबाट उन्मुक्ति वा छुट ।

५३	Legibus sumptis desinentibus, lege naturae utendum est.	When artificial laws (law imposed by the state) fail, the law of nature must be invoked.	राज्यबाट लागू भएको कानून असफल भएमा प्राकृतिक कानूनको प्रयोग गर्नुपर्छ ।
५४	Legis constructio non facit injuriam.	The construction of the law does no injury.	कानूनको व्याख्याले कसैलाई हानिनोक्सानी गर्दैन ।
५५	Legis interpretatio legis vim obtinet.	The interpretation of the law obtains the force of law.	कानूनको व्याख्याबाट कानूनले शक्ति प्राप्त गर्छ ।
५६	Legis minister non tenetur, in executione officii sui, fugere aut retrocedere.	A servant (minister) of the law is not bound either to flee or to retreat in the execution of his office.	कानून बमोजिम नियुक्त कर्मचारी आफ्नो कर्तव्य पालन गर्नबाट भाग्न वा उम्कन सक्दैन ।
५७	Legislatorum est viva vox rebus et non verbis legem imponere.	The voice of legislators is a living voice to impose law on things and not on words.	विधायिकाको आवाज शब्दमा नभएर विषय (वस्तु) मा कानून लागू गर्ने जीवन्त आवाज हो ।
५८	Legit ut clericus.	He reads as a clerk.	निजले कर्मचारी सरह नै पढेको छ । (अदालतले सोधने प्रश्नको जवाफको सन्दर्भमा)
५९	Legit vel non.	Does he read or not?	निजले पढी वाँची वा सुनेको हो वा होइन ? (अदालतले सोधने प्रश्नको सन्दर्भमा)
६०	Legitima potestas.	The lawful power, the legitimate authority.	कानूनसम्मत सत्ता, वैधानिक सत्ता, कानून बमोजिमको अछित्यारी ।
६१	Legitimatio per subsequens matrimonium.	Legitimation through subsequent marriage. (Legitimation of a child born outside wedlock by the later marriage of the parents.)	जायजन्म पछि विवाह गरी त्यसको वैधानिकरण । (सन्तान जन्मिसकेपछि बाबुआमाले विवाह गरी सन्तानको वैधानिकरण गर्ने ।)
६२	Legitime imperanti parere necesse est.	It is necessary to obey one legitimately commanding.	कुनै एक वैधानिक (कानूनसम्मत) आदेशको पालना गर्नु आवश्यक छ ।
६३	Legitimo modo acquietatus.	Acquitted in a lawful manner.	कानूनसम्मत ढंगबाट सफाइ । (फौजदारी कसूरको सन्दर्भमा)
६४	Legitimo modo.	In legal form; in the manner prescribes by law.	कानूनी ढाँचामा, कानूनले तोकेको तरिका बमोजिम ।

६५	Legitimum tempus restitutio-	The legal period for restitution. (The time during which a claim for restitution can be made.)	पुनर्स्थापनाकोलागि कानूनसम्मत अवधि । (पुनर्स्थापनाकोलागि दाबी गर्न सकिने कानूनसम्मत समयावधि ।)
६६	Legitimus haeres et filius est quem nuptiae demonstrant.	The lawful son and heir is he whom the marriage shows to be such.	कानूनसम्मत पुत्र तथा हक्काला त्यही व्यक्ति हो जसलाई विवाहले देखाउँछ (विवाहको परिणाम देखाउँछ) ।
६७	Legum Baccalaureus (LL. B.)	Bachelor of Law	कानूनमा स्नातक ।
६८	Legum Doctor (LL. D.)	Doctor of Law (Post Doctorate)	कानूनमा महाविद्यावारिधि ।
६९	Legum Magister (LL.M.)	Master of Law	कानूनमा स्नातकोत्तर ।
७०	Legum omnes servi sumus ut liberi esse possumus.	We are the servants of law to be free.	हामी स्वतन्त्र हुनकोलागि कानूनको अधीनमा रहन्छौं । (हामी स्वतन्त्र हुनको लागि कानूनको दास हुन्छौं ।)
७१	Les fictions naissent de la loi, et non la loi des fictions.	Fictions arise from law, and not law from fictions.	कानूनबाट परिकल्पना उत्पन्न हुन्छ, तर परिकल्पनाबाट कानून उत्पन्न हुँदैन ।
७२	Levandae navis causa.	For the shake of lighting the ship.	जहाजको तौल कम गर्नकोलागि । (सामुद्रिक कानूनको सन्दर्भमा)
७३	Levis culpa.	Slight fault.	सामान्य दोष (सानो कसूर) ।
७४	Levissima culpa.	Negligence arising from the slightest fault.	सामान्य दोषबाट उत्पन्न लापरवाही ।
७५	Levissima diligentia.	Slight diligence or carefulness	सामान्य होसियारी ।
७६	Lex aequitate gaudet, appetit perfectum, est normarecti.	The law delights in equity; it covers perfection, it is a rule of right.	कानूनले समन्वयलाई उजागर गर्दछ, पूर्णता दिन्छ र यो नै कानूनको नियम हो ।

७७	Lex aeterna.	The eternal law; the moral law; the law of the nature. (The law which God at the time of creation of the nature of man infused into his heart, for his preservation and direction.)	शाश्वत कानून, प्राकृतिक कानून, नैतिक कानून ।
७८	Lex agraria.	The agrarian law of the Romans, which limited the amount of land which could be held by a Roman citizen, and provided for the allotment of public lands among the people.	कृषि कानून । (प्राचीन रोमन कानून बमोजिम रोमका नागरिकलाई जमिनको हदबन्दी निर्धारण गरी बाँकी रहेको जमिन सार्वजनिक बनाई जनतालाई वितरण गर्ने कानून)
७९	Lex alimentaria.	Roman law on food supply among poor people.	विपन्न (गरिब कंगाल) हरूलाई खाद्यान्न वितरणसँग सम्बन्धित प्राचीन रोमन कानून ।
८०	Lex aliquando sequitur equitatem.	Law sometimes follows equity.	कानूनले कहिलेकाहिं (यदाकदा) समन्यायलाई अवलम्बन गर्दछ ।
८१	Lex amissa.	A person who has lost his civil rights.	नागरिक अधिकार गुमाएको व्यक्ति, कानूनले नागरिक अधिकारबाट बाहेक गरेको व्यक्ति ।
८२	Lex angliae est lex misericordiae.	The law of England is the law of mercy.	बेलायतको कानून कृपापूर्ण (दया, करुणा) कानून हो । (फौजदारी सजाय कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा) (उदाः मृत्युदण्डको सट्टा कैद सजाय)
८३	Lex angliae non patitur absurdum.	The law of England does not suffer an absurdity.	बेलायतको कानून अनर्थपूर्ण हुँदैन । बेलायतको कानून विसंगतीपूर्ण हुँदैन ।
८४	Lex angliae nunquam matris, sed semper patris conditionem imitari partum judicat.	The law of England rules that offspring shall always follow the condition of the father never that of the mother.	बेलायतको कानून बमोजिम बालबालिकाले सदैव आमाको नभई बाबुको हैसियत तथा शर्तलाई अवलम्बन गर्नुपर्छ ।

८५	Lex angliae nunquam sine parlimento mutari potest.	The law of England never can be changed without parliament.	बेलायतको कानून संसद बिना कहिल्यै पनि संशोधन (परिवर्तन) हुन सक्दैन ।
८६	Lex annale.	Ancient Roman law under which one has to attain minimum age to hold a high public office.	उच्च ओहदाको जिम्मेवारी लिनको लागि न्यूनतम उमेर पूरा गर्नुपर्ने व्यवस्था गर्ने प्राचीन रोमन कानून ।
८७	Lex apprens.	Apparent law.	स्पष्ट कानून । (हे. Lex manifesta)
८८	Lex beneficialis rei consimili remedium prestat.	A beneficial law affords a remedy for a similar case.	अनुकूल कानूनले समान किसिमका मुद्दामा आवश्यक कानूनी उपचार प्रदान गर्दछ ।
८९	Lex citius tolerare vult privatum damnum quam publicum malum.	The law more readily tolerates a private loss than a public evil.	कानूनले सार्वजनिक खराबीलाई भन्दा निजी हानिनोक्सानी लाई बढी सहीष्णुता देखाउँछ । (संसदभित्र सदस्यले बोल्ने, अदालतमा साक्षीको बकपत्र वा अधिवक्ताको बहसको सन्दर्भमा)
९०	Lex commissoria.	A penalty clause for nonperformance of a contract.	करारको परिपालना नगरे बापत व्यहोर्नु पर्ने परिणाम सम्बन्धी प्रावधान । (क्षतिपूर्ति, निर्धारित सोधभर्ना आदि)
९१	Lex communis.	The common law.	कमन ल, सामान्य कानून ।
९२	Lex contra id quod praesumit probationem non recipit.	The law receives no proof which is contrary to that which it presumes.	कानूनले जुन कुरा अनुमान गर्दछ, त्यसको विपरीत हुने गरी कानूनले प्रमाण प्राप्त गर्दैन ।
९३	Lex contractus.	The law of contract.	करार कानून, करारलाई नियमन गर्ने कानून ।
९४	Lex de futuro;judex de praterito.	The law provides for the future; the judge for the past.	कानूनले भविष्यको लागि व्यवस्था गर्दछ (हेर्दछ) भने न्यायाधीशले विगतको विषयलाई निरूपण गर्दछ ।
९५	Lex deficere non potest in justitia exhibenda.	The law cannot be wanting in dispensing justice.	न्याय सम्पादन गर्नकोलागि कानूनको अभाव (अपूर्ण) हुन

			सकैन ।
९६	Lex dilationes semper exhorret.	The law always abhors delays.	कानूनले विलम्बलाई रुचाउँदैन ।
९७	Lex domicilii.	The law of the domicile.	बासस्थानको कानून, बासस्थान निर्धारण गर्ने कानून ।
९८	Lex est ab aeterno.	Law is from eternity, that is, its origin is in eternity.	कानून अन्तस्करणबाट पैदा हुन्छ, अर्थात् कानूनको उत्पत्ति अन्तस्करणबाट हुन्छ ।
९९	Lex est dictamen rationis.	Law is the dictate of reason.	कानून भनेको विवेकको निर्देशन हो । कानून भनेको विवेकको आदेश हो ।
१००	Lex est exercitus judicum tutissimus ductor.	The law is the safest leader of the army of judges.	कानून भनेको न्यायाधीशको फौजको सुरक्षित नेता हो ।
१०१	Lex est norma recti.	Law is the rule of right.	कानून भनेको उपयुक्तताको नियम हो । (कानून भनेको ठिक विषयको नियम हो ।)
१०२	Lex est ratio summa quae jubet quae sunt utilia et necessaria, et contraria prohibet.	Law is the highest reason which commands those things which are useful and necessary and forbids what is contrary thereto.	कानून भनेको उपयोगी र अत्यावश्यक विषयमा आदेश दिने सर्वोच्च विवेक हो र यसले त्यस विपरीतको कुनै पनि कुरालाई निषेध गर्दछ ।
१०३	Lex est sanctio sancta, jubens honesta, et prohibens contraria.	Law is the sacred sanction, commanding what is proper and forbidding what is not.	कानून भनेको जुन कुरा ठिक छ, त्यसलाई आदेश दिने र जुन कुरा ठिक छैन, त्यसलाई निषेध गर्ने पवित्र अनुशास्ती हो ।
१०४	Lex est tutissima cassis, sub clypeo legis nemo decipitur.	Law is the safest helmet under the shield of the law non are deceived.	कानून भनेको सबैभन्दा सुरक्षित कवच हो र कानूनको ढाल अन्तर्गत कसैले पनि धोका पाउँदैन ।
१०५	Lex et consuetudo parlamenti.	The law and the custom of parliament.	संसदको नियम तथा परम्परा । (संसदीय परम्परा)

१०६	Lex et consuetudo regni nostri.	The law and the custom of our kingdom (state).	राज्यको कानून तथा परम्परा ।
१०७	Lex fingit ubi subsistit equitas.	The law feigns where equity pauses.	जहाँ समन्याय रोकिन्छ, त्यहाँ कानून भडिकिन्छ ।
१०८	Lex fori.	The law of the forum (The law of the jurisdiction in which the litigation occurs)	विवाद समाधान गर्ने निकायले अपनाउने कानून । (विवाद उत्पन्न भएको ठाउँको क्षेत्राधिकार भएको अदालतले अपनाउने कानून)
१०९	Lex iniusta non est lex.	Unjust law is not the law.	अन्यायपूर्ण कानून, कानून नै होइन ।
११०	Lex intendit vicinum vicini facta scire.	The law presumes one neighbour to know the actions of another.	एक छिमेकीले अर्को छिमेकीको काम कारबाही जानेको हुन्छ भन्ने कुरा कानूनले अनुमान गर्दछ ।
१११	Lex judicat de rebus necessario facendis quasi de re ipsa facits.	The law judges of things, which must necessarily be done as if they were really done.	जुन विषय साँच्चै निर्णय गरिएका हुन् भन्ने गरी निर्णय गर्न आवश्यक हुने विषयलाई कानूनले निर्णय गर्दछ ।
११२	Lex ligeantiae.	The law of the country of a person's allegiance.	कुनै व्यक्तिको आस्थाको मुलुकको कानून ।
११३	Lex loci contractus.	Law of the place where the contract was made.	करार सम्पन्न भएको ठाउँको कानून ।
११४	Lex loci actus.	The law of the place of the act.	कुनै काम वा कारबाही भएको ठाउँको कानून ।
११५	Lex loci celebrationis.	Law of the place where the marriage was solemnized or contract was concluded.	विवाह महोत्सव भएको वा करार सम्पन्न भएको ठाउँको कानून ।
११६	Lex loci commissi.	The law of the place where the act was committed, controlling in reference to matters of substantive right or basis of a cause of an action.	कुनै काम गरेको वा भएको ठाउँको कानून ।
११७	Lex loci contractus.	The law of the place where the contract was made.	करार भएको ठाउँको कानून ।

११८	Lex loci delictis.	The law of the place of the crime, the wrong, the tort.	कुनै फौजदारी कसूर, देवानी अपकार्य वा दुष्कृति भएको ठाउँको कानून ।
११९	Lex loci rei sitae.	The law of the place where the subject matter is situated.	कुनै वस्तु (सम्पत्ति) रहेको ठाउँको कानून ।
१२०	Lex loci sitae rei.	The law of the place where the property lies.	कुनै सम्पत्ति रहेको ठाउँको कानून ।
१२१	Lex loci solutionis.	The law of the place of payment or performance.	भक्तानी वा परिपालना भएको ठाउँको कानून ।
१२२	Lex loci.	Law of the place. (The notion that the rights to a legal proceeding are governed by the law of the place where those rights arose.)	कुनै वस्तु रहेको वा कुनै काम भएको ठाउँको कानून ।
१२३	Lex manifesta.	Manifest law, (the law which is made manifest in a trial by battle or trial by ordeal.)	स्पष्ट कानून । (हे. Lex apparens)
१२४	Lex mercatoria.	Mercantile law.	व्यापारिक कानून, व्यापार कानून ।
१२५	Lex necessitatis est lex temporis, scilicet, instantis.	The law of necessity is the law for the time—that is for the instant.	आवश्यकताको कानून भनेको तत्कालका लागि आवश्यक कानून हो, अर्थात तत्कालका लागि लागू हुने कानून ।
१२६	Lex neminem (non) cogit ad vana seu inutilia peragenda.	The law does not require anyone to do vain or useless things.	कानूनले कसैलाई पनि व्यर्थको वा अनुपयोगी काम गर्न लगाउँदैन ।
१२७	Lex neminem cogit ad impossibilia.	The law compels no one to perform that which is impossible.	जुन विषय गर्न असम्भव छ, त्यो विषय गर्न कानूनले कसैलाई बाध्य गर्दैन ।
१२८	Lex neminem cogit ostendere quod nesecire presumitur.	The law compels no one to declare that which he is presumed not to know.	जुन कुरा कसैले थाहा पाएको हुँदैन भन्ने कुरा अनुमान गरिन्छ त्यस्तो कुरा उद्घोषण गर्न कानूनले कसैलाई बाध्य गर्दैन ।
१२९	Lex nemini facit injuriam.	The law never works injury to any one.	कानूनले कहिल्यै पनि कसैलाई हानिनोक्सानी गर्दैन ।

१३०	Lex nemini operatur iniquum, nemini facit injuriam.	The law never works injustice nor injury to any one.	कानूनले कहिल्यै पनि कसैलाई अन्याय गर्दैन र हानिनोक्सानी पनि पुऱ्याउँदैन ।
१३१	Lex nemini operatur iniquum.	The law never works injury to any one.	कानूनले कसैलाई अन्याय गर्दैन ।
१३२	Lex nil facit frustra (nil frustra facit) nil jubet frustra.	The law does nothing in vain, commands nothing in vain.	कानूनले कुनै अनर्थ (व्यर्थमा) कुरा गर्दैन र अनर्थ कुरा गर्ने आदेश पनि दिँदैन ।
१३३	Lex nil frustra facit.	The law does nothing in vain.	कानूनले कुनै अनर्थ (व्यर्थमा) कुरा गर्दैन ।
१३४	Lex non a refe est violanda.	The law must not be violated even by the king.	राजाले पनि कानूनको उल्लंघन गर्नु हुँदैन ।
१३५	Lex non cogit ad impossilia.	The law does not compel the impossible.	असम्भव काम गर्न कानूनले बाध्य गर्दैन । (हे.मु.दे.सं. दफा ५०२)
१३६	Lex non cogit ad vana seu intutilia peragenda.	The law compels no one toward vain or futile and fruitless things.	अनर्थ वा अनुपयोगी र निष्फल काम गर्न कानूनले बाध्य गर्दैन ।
१३७	Lex non curat de minimis.	The law cares not about trifles.	कानूनले मासुली कुरामा ध्यान दिँदैन । (हे.मु.अ.सं., दफा २७) (हे. De minimis non curat lex)
१३८	Lex non debet deficere conquerentibus in justitia exhibenda.	The law ought not to fail in dispensing justice to those with a serious grievance.	गम्भीर पीरमर्का परेकालाई न्याय दिन कानून असफल हुनु हुँदैन ।
१३९	Lex non deficit in justitia exhibenda.	The law is not defective in dispensing justice. (The law does not fail in showing justice.)	न्याय प्रदान गर्न कानून अपूर्ण हुँदैन । (न्याय सम्पादन गर्न कानून असफल हुँदैन ।)
१४०	Lex non exacte definit, sed arbitrio boni viri permittit.	The law does not define exactly, but allows for the judgement of a fair man.	कानूनले कुनैपनि कुराको ठ्याकै निक्याँल गर्दैन, निष्पक्ष व्यक्तिलाई निर्णय (फैसला) गर्ने स्वविवेक प्रदान गर्दछ ।
१४१	Lex non favet delicatorum votis.	The law favours not the wishes of the fastidious.	कानूनले सानातिना कुरामा ध्यान दिँदैन ।

१४२	Lex non favet votis delicatorum.	The law does not favor the wishes of the fastidious.	कानूनले किचकिचे स्वभाव भएको व्यक्ति (सानो कुरामा पनि निहुँ खोज्ने) को इच्छाको पक्ष लिँदैन ।
१४३	Lex non intendit aliquid impossibile.	The law intends not anything impossible.	कुनै पनि असम्भव कुराको कानूनले माग गर्दैन ।
१४४	Lex non novit patrem, nec matrem; solam veritatem.	The laws knows neither father nor mother; only the truth.	कानूनले बाबु वा आमा कसैलाई चिन्दैन, सत्यलाई मात्र चिन्दछ ।
१४५	Lex non oritur ex injuria.	The law does not arises from an unlawful act.	गैरकानूनी कामबाट कानून (कानूनी अधिकार) को सिर्जना हुँदैन ।
१४६	Lex non partitur fractiones et divisiones statutorum.	The law suffers no fractions and divisions of statutes.	कानूनमा ऐन (विधायन) हरूको खण्डीकरण तथा विभाजन ग्राह्य हुँदैन ।
१४७	Lex non praecipit inutilia (quia inutilis labor stultus).	The law does not command futile acts (because futile labor is silly).	कानूनले निरर्थक काम गर्ने आदेश दिँदैन (किनकि प्रयोजनहीन परिश्रम मूखर्ता हो ।)
१४८	Lex non requirit frustra.	The law does not require a vain or useless things.	कानूनले निरर्थक वा प्रयोजनहीन कुराको माग गर्दैन ।
१४९	Lex non requirit verificari quod apparent curiae.	The law does not require that to be proved which is apparent to the court.	अदालतलाई जुन कुरा स्पष्ट भएको छ, त्यस्तो कुरा प्रमाणित गर्न कानूनले माग गर्दैन ।
१५०	Lex non scripta.	The unwritten law.	अलिखित कानून (लिखित कानून बाहेकको कानून) ।
१५१	Lex parlamenti.	The laws of parliament.	संसदको कानून ।
१५२	Lex patriae.	The law of one's country.	आफैन मुलुकको कानून (राष्ट्रिय कानून) ।
१५३	Lex plus laudatur quando reatione probatur.	The law is most worthy of approval when it is constant to reason.	विवेकमा आधारित कानून सर्वस्वीकार्य हुन्छ ।
१५४	Lex posterior derogat priori.	A later statute derogates from a prior.	पछि बनेका कानूनले अघि बनेको कानूनलाई प्रतिस्थापन गर्दछ ।

१५५	Lex propicit non respicit.	The law looks forward, not backward.	कानून अग्रगामी हुन्छ, पश्चागामी हुँदैन । (कानूनले भविष्यतलाई प्रभाव पार्छ, अतीतलाई प्रभाव पार्दैन ।)
१५६	Lex punit mendacium.	The law punishes a lie.	कानूनले झुझ्टो काम कुरा गर्नेलाई सजाय गर्दछ ।
१५७	Lex pure poenalis obligat tantum ad poenam, non item ad culpam; lex poenalis mixta et ad culpam obligat et ad poenam.	A law purely penal looks most at the punishment, not at the crime; a mixed penal law looks at both the crime and the punishment.	विशुद्ध फौजदारी (अपराध सम्बन्धी) कानूनले मुख्यतः अपराधमा नभएर सजायमा ध्यान केन्द्रित गर्दछ भने मिश्रित फौजदारी कानूनले अपराध र सजाय दुवैलाई ध्यान दिन्छ ।
१५८	Lex rei sitae.	The law where properties situated.	सम्पत्ति रहेको ठाउँ (मुलुक) को कानून ।
१५९	Lex rejicit superflua, pugnantia, incongrua.	The law rejects superfluous, contradictory, and incongruous things.	कानूनले सतही (अनावश्यक), परस्परविरोधी र एकआपसमा बाझिएको विषयलाई इन्कार गर्दछ ।
१६०	Lex reprobat moram.	The law reprobates delay.	कानूनले विलम्बलाई अस्वीकार गर्दछ ।
१६१	Lex respicit aequitatem.	The law regards equity.	कानूनले समन्यायको सम्मान गर्दछ ।
१६२	Lex retro non agit.	The law is not retroactive.	कानून भूतप्रभावी हुनु हुँदैन । (कानून पश्चातदर्शी हुँदैन ।)
१६३	Lex scripta si casset id custodiri operet quod moribus et consuetudine inductum est, et si qua in re hoc defecerit tunc id quod proximum et consequens ei est.	If the written law be silent, that which is drawn from usage and custom ought to be observed, and if any thing is defective, then that which is next and analogous to it.	लिखित कानून मौन रहेको अवस्थामा प्रचलन तथा परम्पराको पालना गर्नुपर्छ र कुनै कुरा पूर्ण नभएमा त्यसपछिको त्यस्तै विषयलाई स्थान दिनुपर्छ ।
१६४	Lex semper dabit remedium.	The law will always give the remedy.	कानूनले सधै उपचार प्रदान गर्दछ ।

१६५	Lex semper intendit quod convenit rationi.	The law always intends what coincides with reason.	कानूनले सदैव विवेकसम्मत कुराको अपेक्षा गर्दछ ।
१६६	Lex solutionis.	The law of settlement.	समाधान (भूत्तानी) बन्दोबस्तको कानून ।
१६७	Lex spectat nature ordinem.	The law regards the order or course of nature.	कानूनले सदैव प्रकृतिको व्यवस्था वा प्रकृयालाई सम्मान गर्दछ ।
१६८	Lex sub graviore lege.	A law subordinate to higher law.	माथिल्लो कानूनको मातहतमा रहेको कानून । माथिल्लो कानूनको अधीनस्थ कानून ।
१६९	Lex succurit ignorantia.	The law assists the ignorant.	कानूनले अनभिज्ञ (याहा नपाएको व्यक्ति) लाई सहयोग गर्दछ ।
१७०	Lex succurit minoribus.	The law assists a minor.	कानूनले नावालिगलाई सहयोग गर्दछ ।
१७१	Lex tationis.	The law of retaliation.	प्रतिशोधको कानून । (जुन कसूरबाट कुनै व्यक्ति पीडित भएको छ, त्यस्तै सजाय कसूरदारलाई पनि दिने कानून)
१७२	Lex terrae.	The law of the land.	मुलुकको कानून ।
१७३	Lex uno ore omnes alloquitur.	The law speaks to all with the same mouth. (All persons are treated equally under the law.)	कानूनले सबैलाई एउटै कुरा भन्दछ । (कानूनले सबैलाई समान रूपमा व्यवहार गर्दछ ।)
१७४	Lex validatis.	Conflict of laws.	कानूनको द्वन्द्व ।
१७५	Lex vigilantibus favet.	The law favors those who are vigilant.	कानूनले सचेत व्यक्तिलाई सहयोग गर्दछ ।
१७६	Lex vigilantibus, non dormientibus (subvenit).	The law aids the vigilant, not those who slumber.	कानूनले निदाएको व्यक्तिलाई नभएर सचेत व्यक्तिलाई सहयोग गर्दछ ।
१७७	Lex (loci) rei sitae.	Law of the place where the property is situated.	सम्पत्ति रहेको ठाउँको कानून ।
१७८	Lexicon congit ad impossibilia.	The law does not recognize what is impossible.	कानूनले असम्भव कुरालाई सम्बोधन गर्दैन । कानूनले असम्भव कुरालाई मान्यता दिईन ।

१७९	Liber (et legalis) homo.	A free and lawful man; a juryman.	स्वतन्त्र र कानूनसम्मत आचरण गर्ने व्यक्ति (जूरी, विवाद निरोपण गर्ने व्यक्ति)
१८०	Libera chasea.	Freedom of hunting.	शिकारको स्वतन्त्रता ।
१८१	Libera lex.	Open law.	व्यक्ति वा नागरिकलाई स्वतन्त्रता प्रदान गर्ने कानून । (कसूर बापत सजाय भोगिरहेका व्यक्ति बाहेक अन्य व्यक्तिलाई दिइएको स्वतन्त्रता)
१८२	Libera piscaria.	Freedom of fishery.	जो कोहीलाई पनि मत्स्यपालन गर्ने वा व्यवसाय गर्ने स्वतन्त्रता ।
१८३	Liberata pecunia non liberat offerentem.	Money being restored does not set free the party offering.	रकम सोधभर्ना भएको कारणबाट कुनै व्यक्तिले फौजदारी दायित्वबाट फुर्सद पाउँदैन ।
१८४	Liberatas inaestimabilis res est.	Liberty is an inestimable thing, a thing above price. (Liberty is a thing beyond all price.)	स्वतन्त्रता भनेको जुनसुकै मूल्यभन्दा माथिको विषय हो ।
१८५	Liberatio nominis.	The discharge of a debt.	ऋणको भुक्तानीबाट फुर्सद पाएको ।
१८६	Liberis nascituris.	To children yet to be born.	नजन्मिएको बालबालिकाकोलागि ।
१८७	Libertas est naturalis facultas ejus quod cuique facere libet, nisi quod de jure aut vi prohibetur.	Liberty is that rational faculty which permits everyone to do anything but that which is restrained by law or force.	स्वतन्त्रता भनेको त्यस्तो विवेकसम्मत गुण हो, जसले कानून वा शक्तिले बन्देज लगाएकोमा बाहेक प्रत्येक व्यक्तिलाई निजले चाहेको कुनै पनि कुरा गर्न अनुमति दिन्छ ।
१८८	Libertas non recipit aestimationem.	Liberty is not accessed in term of price.	स्वतन्त्रतालाई मूल्यमा आँकलन गर्न सकिदैन ।
१८९	Libertas omnibus rebus favorabilior est.	Liberty is more favoured than all things.	स्वतन्त्रता अन्य कुनै चिजभन्दा पनि बढी प्रिय हुन्छ ।
१९०	Liberum corpus aestimationem non recipit.	The body of a freeman does not admit of valuation.	स्वतन्त्र व्यक्तिको शरीर अमूल्य हुन्छ । (मूल्यमा आँकलन गर्न सकिन्न)

१९१	Liberum est cuique apud se explorare an expeditat sibi consilium.	Each one is free to determine for himself whether he requires counsel or advice.	आफूलाई सल्लाहकार वा सल्लाह आवश्यक भए वा नभएको कुरा निर्धारण गर्न हरेक व्यक्ति स्वतन्त्र रहन्छ ।
१९२	Liberum servitium.	Free service.	स्वतन्त्र सेवा ।
१९३	Licentia liquendi.	Permission of speaking (license to speak).	आफ्नो अभिव्यक्ति प्रस्तुत गर्ने अनुमति । (न्यायिक प्रक्रियाको सन्दर्भमा)
१९४	Licentia surgendi.	License to arise.	मुद्दामा हाजिर हुने अनुमति ।
१९५	Licita bene miscentur, formula nisi juris obstet.	Things permitted are properly united unless the law otherwise provides.	कानूनले अन्यथा व्यवस्था गरेको बाहेक अनुमति दिएका विषयहरू ठिक ढंगसँग एकत्रित भएका हुन्छन् ।
१९६	Ligeantia est vinculum fidei ; ligeantia est legis essentia.	Allegiance is the bond of fealty, and the essence of law.	देशभक्ति भनेको बफादारीताको बन्धन हो, देशभक्ति भनेको कानूनको सार पनि हो ।
१९७	Ligeantia naturalis nullis claustris coercetur, nullis metis refrenatur, nullis finibus premitur.	Natural allegiance is restrained by no barriers, reined by no bounds, stopped by no limits.	स्वभाविक देशभक्ति कुनैपनि अवरोधबाट नियन्त्रित हुँदैन, कुनैपनि बाध्यताबाट घेरिएको हुँदैन र कुनैपनि सीमाबाट रोकिएको हुँदैन ।
१९८	Ligna et lapides sub, "armorum" appellatione non continentur.	Sticks and stones are not included in the term "arms".	लट्ठी तथा ढुङ्गा "हातहतियार" को पदावलीमा समावेश हुँदैन ।
१९९	Linea recta est index sui et obliqui; lex est linea recti.	A straight line is its own index or criterion and is also that of an oblique or indirect line; law is the line of rectitude.	सीधारेखाको आफ्नै मापदण्ड हुन्छ र त्यस्तै बक्त रेखाको पनि आफ्नै मापदण्ड हुन्छ, तर कानून भनेको सत्यता (सही नैतिक आचरण) को रेखा हो ।
२००	Linea recta semper praefertur transversali.	A straight line of descent is always preferred to a collateral line.	वंशजको अन्य हाँगाका हकवालामाथि सीधा रेखा (मुख्य हाँगो) को हकवालाले सदैव प्राथमिकता पाउँछ ।

२०१	Linea recta.	Straight line.	वंशजको सीधा रेखा (मुख्य हाँगो) (बाजे-बाबु- छोरा- नाति)
२०२	Linea transversalis.	Collateral line.	वंशजको मुख्य हाँगो बाहेकको अन्य हाँगो ।
२०३	Liquet satis.	Apparently clear.	पूर्ण स्पष्ट ।
२०४	Lis alibi pendens.	An action pending in another place; a plea of an action pending elsewhere.	अन्य अदालतमा मूलतबीमा रहेको कारबाही, अन्यत्र मूलतबीको कारबाहीमा रहेको दाबी ।
२०५	Lis alibi pendes.	A suit elsewhere depending.	अन्यत्र विचाराधीन रहेको मुद्दा ।
२०६	Lis mota.	The commencement of a controversy; the commencement of a suit or action.	विवादको प्रारम्भ, मुद्दा वा कानूनी कारबाहीको प्रारम्भ ।
२०७	Lis pendens.	Literally, a pending suit; in law, the jurisdiction, power, or control that a court has, during the pendency of an action, over the property involved therein.	शाब्दिक अर्थमा, कुनै अदालतमा मूलतबी रहेको मुद्दा । वृहत अर्थमा, सम्पत्ति सम्बन्धी कुनै उजुरीको सम्बन्धमा अदालतको क्षेत्राधिकारको विवादको विषय ।
२०८	Litem suam facere.	To make the action his own.	अरुको मुद्दालाई आफ्नो मुद्दा बनाउने काम । (पक्षपातपूर्ण काम गर्ने न्यायाधीशले गर्ने आचरण)
२०९	Litera excambii.	A bill of exchange.	विनिमयपत्र ।
२१०	Literae mortuae.	Dead letters. (words in a legal instrument having no meaning or purpose)	मृतप्राय शब्दावली (कुनै कानूनी लिखतमा प्रयुक्त अर्थहीन वा प्रयोजनहीन शब्दावली) ।
२११	Literae patenes regis non erunt vacuae.	The letter patent of the king shall not be void.	राजा (राज्य) ले जारी गरेको प्याटेन्ट अधिकारपत्र बदर हुँदैन ।
२१२	Literae patentes.	Letter of patent.	प्याटेन्ट पत्र ।
२१३	Literae recognitionis.	A bill of lading (In maritime law).	दुवानी बाहक पत्र (सामुद्रिक कानूनको सन्दर्भमा) ।
२१४	Literae scriptae manent.	Written words endure.	लिखित शब्दहरू मेटिदैनन् ।

२१५	Litis aestimatio.	The measure of damages.	क्षतिपूर्तिको आंकलन ।
२१६	Litis contestatio.	The contest of an action or suit; an issue; joinder of issue.	उजुरी उपरको प्रतिवाद, मुद्दामा ठहर गर्नुपर्ने कुरा, तेस्रो पक्ष (पक्ष न बनाइएको व्यक्ति) ले अदालतमा प्रस्तुत गर्ने आफ्नो सरोकारको विषय ।
२१७	Litis dominium.	The control or direction of an action or litigation.	कुनै उजुरी वा मुद्दाको कारबाहीमा हुने नियन्त्रण वा निर्देशन ।
२१८	Litis domius (magister).	A person who controls or directs an action or litigation.	कुनै उजुरी वा मुद्दाको कारबाही नियन्त्रण गर्ने वा निर्देशन दिने न्यायिक अधिकारी ।
२१९	Litis nomen omnem actionem significat, sive in rem, sive in personam sit.	"Law suit" signifies every action, whether it be real or personal.	मुद्दामा अचल सम्पत्तिको विषय होस् वा वैयक्तिक विषय होस्, हरेक कुराको यसले संकेत गर्दछ ।
२२०	Litis ordinatio.	A rule or form under which a suit is instituted and carried out.	कुनै मुद्दा दायर गर्ने र कारबाही गर्ने नियम ।
२२१	Litus est quounque maximus fluctus a mari pervenit.	The shore is where the highest wave from the sea has reached.	सामुद्रिक किनारा त्यहाँसम्म रहन्छ, जहाँसम्म समुद्रको सबैभन्दा ठूलो छाल पुगदछ ।
२२२	L'obligation sans cause, ou sur une fausse cause, ou sur cause illicite, ne peut avoir aucun effet.	An obligation without any consideration, or with a false one, or with an unlawful one, cannot have any effect.	कुनै पनि प्रतिफल बिनाको वा झुट्टा प्रतिफल भएको वा गैरकानूनी प्रतिफल भएको कुनै पनि दायित्व कायम (कुनै प्रभाव) रहन सक्दैन ।
२२३	Locatio conductio.	A contract of leasing and hiring.	लिज वा भाडा सम्बन्धी करार ।
२२४	Locatio custodiae.	A hiring of care or service.	(कुनै सम्पत्ति) हेरचाह वा सेवाकोलागि भएको कारोबार, धरौटको रूपमा राखिएको सम्पत्तिको कारोबार ।

२२५	Locatio et conductio.	Consensual contact, by which a person becomes bound to deliver to another the use of a thing for a certain time or to do work at certain price.	कुनै सम्पत्ति निश्चित अवधिकोलागि फिर्ता लिने शर्तमा वा निश्चित मूल्यमा काम गर्ने शर्तमा कसैलाई उपभोग गर्न दिने गरी भएको सर्वसम्मत करार ।
२२६	Locatio navis et operarum magistri et nauticurum.	Letting or hiring of a ship as well as the services of master and crew.	चालक दल तथा सेवा सहितको पानी जहाज भाडामा लिने दिने करार ।
२२७	Locatio navis.	Letting or hiring of a ship.	कुनै पानी जहाज भाडामा लिने दिने करार ।
२२८	Locatio operarum.	A worker for wage.	ज्यालाकोलागि कामदार ।
२२९	Locatio operis faciendi.	The letting of a job to be done.	कुनै काम गर्नकोलागि गरिने करार ।
२३०	Locatio operis.	Repair and maintenance contract.	मर्मत सम्भार सम्बन्धी करार ।
२३१	Locatio vehundarum mercium.	A contract of chartered for a ship in return for a certain freight.	महसुल भुक्तानी गर्ने शर्तमा कुनै निश्चित गन्तव्यसम्म पानी जहाज चार्टर गरी लैजाने करार ।
२३२	Locato rei.	The hire of a thing.	कुनै सम्पत्ति भाडामा दिने करार ।
२३३	Loco citato.	In the place cited.	पूर्व उद्धरण ।
२३४	Loco facti non prastabilis, vel non prastiti, succedit damnum et interesse.	Damages come in place of an act which can not be or has not been performed.	करार बमोजिम सम्पादन गर्न नसकिने वा सम्पादन नभएको कार्यको ठाउँमा क्षतिपूर्ति आउँछ । (जुन कार्य सम्पादन गर्न सकिदैन वा सम्पादन भएको छैन, त्यस्तो कार्य बापत क्षतिपूर्ति दिइन्छ ।)
२३५	Loco parentis.	In the place of a parent.	बाबु वा आमा रहे बसेको सट्टामा ।
२३६	Loco rerem immobilium.	In a place of immovable things.	अचल सम्पत्तिको सट्टामा ।
२३७	Loco tutoris.	In a place of a tutor.	शिक्षकको सट्टामा ।
२३८	Locrum cessanas, aut damnum emerens.	Gain ceasing, or damage arising.	आमदानी अन्त्य हुने वा क्षतिको वृद्धि हुने ।

२३९	Locum tenens.	To hold the place of, to substitute for.	कसैको ठाउँमा पद बहाली गर्नु वा कसैलाई प्रतिस्थापन गर्नु ।
२४०	Locumpletari cum damno alterius.	To be enriched through the damage or injury sustained by another.	अर्कालाई पुऱ्याएको क्षति वा हानिनोक्सानी बाट समृद्ध हुनु ।
२४१	Locupletior aliena jactura.	Richer through the loss, or at the expense of another.	अर्काको नोक्सानी वा मूल्यमा धनी हुनु ।
२४२	Locus (contractus) regit actum.	The place of the contract governs the act. (A principle having reference to the act of solemnization.)	करार सम्पन्न भएको ठाउँले करारका काम कारबाही निर्धारण गर्दछ ।
२४३	Locus contractus.	The place of the contract, the place where the contract is entered into.	करार भएको ठाउँ, करार सम्पन्न भएको ठाउँ ।
२४४	Locus criminis.	The place of the crime, the place where the crime was committed.	कसूर भएको ठाउँ (जुन ठाउँमा कसूर भएको थियो) ।
२४५	Locus delicti.	The place of wrongdoing, - the place where the crime or the tort was committed.	अपकार्य भएको ठाउँ, कसूर वा दुष्कृति भएको ठाउँ ।
२४६	Locus in quo.	The place in which; the premises described in the writ.	रिट निवेदन (रिट आदेश) मा उल्लेख गरिएको ठाउँ ।
२४७	Locus ponitentiae.	Place or opportunity for repentance or change of intention.	करारका कुनै पक्षले करार सम्पन्न हुनु अघि नै आफ्नो मनसाय परिवर्तन गर्ने ठाउँ वा अवसर ।
२४८	Locus pro solutione reditus aut pecunie secundum conditionem dimissionis aut obligationis est stricte observandus.	The place, according to the condition of a lease or bond, for the payment of rent or money, is to be strictly observed.	कुनैलिज करार वा तमसुक शर्त बमोजिम भाडा वा कुनै रकम जुन ठाउँमा भुक्तानी गर्न भनिएको छ, सोही ठाउँमा बाध्यात्मक रूपमा भुक्तानी गर्नुपर्ने ठाउँ ।
२४९	Locus publicus.	A public place.	सार्वजनिक ठाउँ (सार्वजनिक जग्गा) ।
२५०	Locus redit (rigit) actum.	The place governs the act.	(करार भएको) ठाउँले करार बमोजिम काम कारबाहीलाई नियमन गर्दछ ।

२५१	Locus rei sitae.	The place where the thing or the property is situated.	कुनै वस्तु वा सम्पत्ति रहेको ठाउँ ।
२५२	Locus sigilli.	The place of the seal.	छाप लगाएको ठाउँ, शिलबन्दी गरीएको ठाउँ ।
२५३	Locus standi.	A place to stand; a standing.	आफू उभिने ठाउँ, दाबी गर्ने आधार, हकदैया ।
२५४	Longa patientia trahitur ad consensum.	Long sufferance is interpreted as consent.	लामो समयसम्मको सहनशीलतालाई सहमतिको रूपमा अर्थ लगाइन्छ ।
२५५	Longa possessio est pacis jus.	Long possession is the law of peace.	लामो समयसम्मको भोगाधिकार भनेको शान्तिपूर्वक अधिकार पाएको अवस्था (चिरभोग) हो । (हे. मु.दे.सं., दफा २७३)
२५६	Longa possessio jus parit.	Long continued possession ripens into right.	लामो समयसम्मको अविछिन्न भोगाधिकार अधिकारको रूपमा प्रकट हुन्छ । (हे. मु.दे.सं., दफा २७३)
२५७	Longa possessio parit jus possidendi et tollit actionem vero domino.	Long possessions produces the right of possession, and takes away the right of action from the true owner.	लामो समयसम्मको भोगवाट भोगाधिकार (प्रतिकूल भोगाधिकार) प्राप्त हुन्छ र वास्तविक धनीले मुद्दा गर्ने अधिकार गुमाउँछ ।
२५८	Longum tempus, et longus usus, qui excedit memoria hominum, sufficit pro jure.	Long time and long use, which go beyond the memory of man, take the place of right.	सामान्य व्यक्तिको स्मरणमा नरहने गरी भएको लामो समयसम्म दीर्घकालीन उपयोग भएको भए त्यसले अधिकारको ठाउँ पाउँछ ।
२५९	Loquendum ut vulgus; sentiendum ut docti.	A person should speak as the masses speak, and think as the learned think.	कुनै व्यक्तिले जनमानसले जे बोल्दछ, त्यही कुरा बोल्नु पर्दछ र विद्वानले जसरी चिन्तन गर्दछ, त्यसरी नै चिन्तन गर्नुपर्दछ ।
२६०	Lubricum linguae non facile trahendum est in poenam.	A slipping of the tongue ought hardly to be punished.	बोल्दा जिब्रो चिप्लिएकोमा विरतै सजाय गरिन्छ ।

२६१	Luce clarius.	Clearer than light.	प्रकाशभन्दा पनि स्पष्ट ।
२६२	Luce meridiana clariores.	Clearer than the light at mid day.	मध्य दिनको प्रकाशभन्दा पनि स्पष्ट ।
२६३	Lucri causa, lucri gratia.	Intent to obtain a gain.	लाभ प्राप्ति गर्ने मनसाय ।
२६४	Lucri causa.	For the sake of gain.	लाभकोलागि, फाइदाकोलागि ।
२६५	Lucrum facere ex pupilli tutela tutor non debet.	A guardian ought not to make gain out of the guardianship of his ward.	संरक्षकले आफ्नो संरक्षकत्वमा रहेको व्यक्तिको संरक्षकत्वबाट कुनै लाभ प्राप्त गर्नु हुँदैन ।
२६६	Luctuosa hereditas.	Mournful inheritance.	आशौचयुक्त (दुःखदायी) अपुताली । (उदा: छोरा, नातिको मृत्युको कारणबाट बाबुआमाले प्राप्त गर्ने अपुताली)
२६७	Luito cum persona qui luere non potest cum crumena.	Let him pay in his person who cannot pay out of his purse.	आफ्नो खल्तीबाट तिर्न नसक्ने व्यक्तिले कसैलाई कुनै रकम तिर्नु परेमा त्यस्तो रकम निजले उसकै आफन्तलाई तिर्नु पर्ने गरी लगाउनुहोस् ।
२६८	Lunaticus, qui guadet in lucidis intervallis.	A person is (still) a lunatic who enjoys lucid intervals.	बेलाबखतमा मात्र होसठेगानमा रहने व्यक्ति होसठेगानमा नरहेको व्यक्ति हो ।
२६९	Lupinum caput gerere.	To be outlawed.	कानून बाहिरको हुनु, कानूनसम्मत नहुनु ।

M

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Magis (majus) dignum trahit ad se minus dignum.	The more worthy appropriates to itself the less worthy.	बढी महत्व भएको विषयवस्तु आफैले कम महत्व भएको विषयवस्तुबाट यसलाई अलग गर्दछ ।
२	Magis de bono quam de malo lex intendit.	The law inclines rather towards that which is good than toward that which is bad.	कानूनले नराम्रो तर्फभन्दा राम्रो तर्फ ढोन्याउँछ ।
३	Magis fie de gratia quam de jure.	It was done more as a matter of favour than of right.	यो काम अधिकारको रूपमा भन्दा अनुराग (कृपा) को रूपमा गरिएको हो ।
४	Magistar navis.	The master of the ship.	जहाजको कसान (जसले जहाजमा कानून र व्यवस्था कायम गर्दछ ।)
५	Magister litis.	The master or person in control of the litigation.	मुद्दाको कारबाहीको व्यवस्थापन गर्ने अधिकारी (रजिस्ट्रार, श्रेष्ठेदार) ।
६	Magister regni.	The great men of the realm: the nobles.	सरहदभित्रका ठूला मानिसहरू (उच्च घराना, खानदानी व्यक्ति)
७	Magister rerum usus; magistra rerum experientia.	Use is the master of things; experience is the mistress of things.	उपयोग भनेको विषयवस्तुको मालिक हो भने अनुभव भनेको विषयवस्तुको मालिकनी हो । (कुनै विषयवस्तुको पहिचान प्रयोगबाट हुन्छ भने कुनै विषयवस्तुको पहिचान अनुभवबाट हुन्दै ।)
८	Magister sicietatis.	Society of magistrates.	म्याजिष्ट्रेटहरू (कानून कार्यान्वयन गर्ने अधिकारीहरू) को समाज, मजिष्ट्रेटहरूको संगठन ।
९	Magistratus majores	Superior magistrates	माथिल्लो तहका मजिष्ट्रेट (न्यायिक वा अर्धन्यायिक) अधिकारीहरू ।

१०	Magna carta/Charta.	Great charter.(The English charter that King John granted to the barons in 1215 and that Henry III and Edward I later confirmed. It is generally regarded as one of the great common law documents and as the foundation of constitutional liberties.)	बडापत्र (सन् १२१५ मा राजा जोहनले ब्रिटेनमा जारी गरेको नागरिक अधिकारपत्र, जसलाई बेलायतको संवैधानिक विकासको आधारशिला ठानिन्छ ।)
११	Magna componere parvis.	To compare great things with small.	ठूलो कुरालाई सानो कुरासँग तुलना गर्ने ।
१२	Magna culpa dolus est.	Gross negligence or fault is the equivalent of intention.	गम्भीर लापरवाही वा गम्भीर गलती कपट (बदनियत) सरह हो ।
१३	Magna culpa.	Great fault or gross fault.	गम्भीर त्रुटि, गम्भीर कसूर ।
१४	Magna est dilictum seipsum interficere quam alium.	Suicide is as the homicidal crime.	आत्महत्या गर्नु भनेको ज्यान मार्ने जस्तै अपराध हो ।
१५	Magna negligentia culpa est; magna culpa dolus est.	Gross negligence is fault; gross fault is fraud.	गम्भीर हेलचेक्रयाइँबाट भएको कसूर लापरवाहीबाट भएको कसूर सरह हो भने गम्भीर लापरवाहीबाट भएको कसूर कपटपूर्ण (नियतवश) भएको कसूर हो ।
१६	Maiheminiun est inter crimina majora minimum, et inetr minora maximum.	Mayhem is the least among the greater crimes, and the grossest among the lesser ones.	कुटपिट वा अंगभंग ठूला (गम्भीर) कसूरहरूमध्येको सबैभन्दा सानो कसूर हो भने साना कसूरहरूमध्येको सबैभन्दा ठूलो कसूर हो ।
१७	Maihemium est homicidium inchoatum.	Mayhem is incipient homicide.	कुटपिट वा अंगभंग भनेको ज्यान मार्ने कसूरको शुरुवात हो ।

१८	Maihemium est membra mutilatio, et dici poterit ubi aliquis in aliqua parte sui corporis effectus sit inutilis ad pugnandum.	Mayhem is the mutilation of a limb and can be said to take place when anyone is so injured in any part of his body as to be rendered useless for fighting.	हिसापूर्ण अराजकता भनेको मानव अंग क्षतिविक्षत गर्ने काम हो र यसलाई कुनै किसिमको हातपात गर्न नसक्ने गरी मानव अंगलाई काम नलाग्ने गरी घाइते बनाउने काम पनि हो भन्न सकिन्छ ।
१९	Major continent in se minus.	The greater includes the lesser within itself.	ठूलोमा सानो समावेश रहेको हुन्छ । (ठूलोले सानोलाई आफूभित्र समाहित गरेको हुन्छ ।)
२०	Major continet minus.	The greater contains the less.	ठूलो भित्र सानो पनि पर्दछ ।
२१	Major hereditas venit unicuique nostrum a jure et legibus quam a parentibus.	A greater inheritance comes to every one of us from right and the laws than from parents.	हामीमध्ये धेरैलाई बाबुआमाबाट भन्दा अधिकार र कानूनबाट अपुताली प्राप्त हुन्छ ।
२२	Major numerus is se continet minorem.	The greater number includes in itself the lesser.	ठूलो संख्याले सानो संख्यालाई पनि समावेश गरेको हुन्छ ।
२३	Majora et minora regalia.	The greater and lesser royal prerogatives.	अधिक तथा न्यून शाही विशेषाधिकार ।
२४	Majore poena affectus quam legibus statuta est, non est infamis.	A person who undergoes a greater punishment than that fixed or established by law is not infamous.	कानूनले निर्धारण गरेको वा कायम गरेको सजायभन्दा बढी सजाय भोग्ने व्यक्ति कुछ्यात (बदनाम) हुँदैन ।
२५	Majorennitati proximus.	Near majority.	बहुमतको नजिकै ।
२६	Majori summae minor inest.	The lesser sum or amount is included in the greater.	सानो संख्या वा रकम ठूलो संख्या वा रकमभित्र परेको हुन्छ ।
२७	Majus dignum trahit ad se minus dignum.	The more worthy draws with it the less worthy.	सानो पैमानाको कुरा (अधिकार) ठूलो पैमानाको कुरा (अधिकार) पछि आउँछ ।
२८	Majus est delictum seipsum occidere quam alium.	It is a greater crime to kill one's self than another.	अकाको हत्या गर्नु भन्दा आफै हत्या (आत्महत्या) गर्नु ठूलो कसूर हो ।
२९	Majus jus nostrum quam jus alienum servemus.	We obey our laws rather than those of another country.	अन्य मुलुकको कानूनभन्दा हामी हाम्रो आफै मुलुकको कानून

			पालना गाह्रौ ।
३०	Majus jus.	A greater right a better right.	धेरै अधिकार उत्तम अधिकार ।
३१	Mal gree.	Against the will, without consent	इच्छा विपरीत, सहमति बिना ।
३२	Mala demonstratio.	Erroneous description.	त्रुटिपूर्ण विवरण । (हे. Falsa demonstratio)
३३	Mala fide.(Mala fides)	In bad faith or with intent to deceive.	बदनियत, दुरासय वा गलत मनसाय ।
३४	Mala grammatica non vitiat chartam sed in expositione isdtrumentorem mala grammatica quoda fieri possit evitanda est.	Bad grammar does not vitiate a deed. But in the interpretation of instruments, bad grammar, so far as it can be done, is to be avoided.	व्याकरणको गलतीले लिखत (करार) अमान्य हुँदैन । लिखतको व्याख्यामा जतिसम्म सकिन्छ, व्याकरणको गलतीलाई उपेक्षा गरिनु पर्छ ।
३५	Mala grammatical non vitiat chartam.	Bad grammar does not vitiate a deed.	व्याकरणको गलतीले लिखत (करार) अमान्य हुँदैन ।
३६	Mala in se.	A crime of act that is inherently immoral such as murder, arson, or rape.	आफैमा कुकृत्य, अनैतिकपूर्ण कार्य (नैतिक पतन देखिने फौजदारी कसूर), स्वभाविक रूपमा अनैतिक फौजदारी कसूर जस्तो कर्तव्यज्यान, आगजनी वा जबरजस्ती करणी)
३७	Mala mens.	Evil mind; bad intention.	बदनियत, दुरासय वा गलत मनसाय ।
३८	Mala praxis.	Malpractice (unskilled practice), (violation of professional norms and ethics by a practitioner)	दुषित पेशागत अभ्यास (अदक्ष अभ्यास), (कुनै पेशा व्यवसायीले पेशागत मान्यता र नैतिकता विरुद्ध गरेको अभ्यास)
३९	Mala prohibita (malum prohibitum).	Prohibited evil (wrong only as forbidden by positive law.)	निषेधित नजातीपूर्ण कार्य (काम आफैमा अनैतिक नभए तापनि कानून बमोजिम निषेधित कार्य)
४०	Mala soi qui mala pens.	Evil to him who evil thinks.	जसले अनिष्ट चिन्तन गर्दछ, उसलाई पनि अनिष्ट नै हुन्छ ।
४१	Mala tolta.	A heavy tax.	अत्यन्त धेरै परिमाणको कर ।

४२	Male creditus.	(Of a person) in bad repute; untrusted.	अविश्वसनीय (कुख्यात भएको कारणले कुनै व्यक्ति माथि विश्वास गर्न नसकिने अवस्था) ।
४३	Maledicta expositio que corrumptit textum.	It is a bad exposition which corrupts the text. (It is a bad construction which sets aside the text.)	लिखतमा भएको प्रावधानलाई बाहेक गरी वा तलमाथि गरी भएको व्याख्या गलत व्याख्या हो ।
४४	Maleficia non debent remanere impunita; et impunitas continuum affectum tribuit delinquenti.	Evils deed ought not to remain unpunished; and impunity affords continual incitement to the delinquent.	दुषित लिखत बापत सजाय नगरी छोड्नु हुँदैन र दण्डहिनताले कसूरदारलाई निरन्तर दुरुत्साहन भई रहन्छ ।
४५	Maleficia propositis distinguuntur.	Evil deeds are distinguished from evil purposes.	दुषित कार्यहरू दुषित प्रयोजनबाट फरक हुन्छन् ।
४६	Maleficia propositis distinguuntur.	Evils deed are distinguished from evil purposes.	दुषित लिखत दुषित प्रयोजनको कारणबाट छुटिन्छ ।
४७	Malitia capitalis.	Deadly malice, bitter and deep rooted malice.	घातक दुर्भावना, तिक्ततापूर्ण र गहिरो दुर्भावना ।
४८	Malitia est acida; est mali animi affectus.	Malice is sour; it is an affection of an evil heart.	दुर्भावना तिक्ततापूर्ण हुन्छ, दुर्भावना दुषित मनको उपज हो ।
४९	Malitia implicita.	Implied malice.	अव्यक्त दुर्भावना ।
५०	Malitia praecogitata.	Malice aforethought.	पूर्व नियोजित दुर्भावना ।
५१	Malitia supplet aetatem.	Malice supplies the place of age (a maxim is applied to offenses committed by children between the ages of seven and fourteen years)	उमेर अनुसार दुर्भावना उत्पन्न हुन्छ । (खासगरी सात देखि चौध वर्षसम्मका बालबालिकाले गरेको कसूरका सन्दर्भमा यो कथन लागू हुन्छ ।)
५२	Malitiis hominum est obviandum.	The wicked or malicious designs of men must be thwarted.	व्यक्तिको अनैतिक वा दुर्भावनायुक्त पूर्व योजनालाई निवारण गर्नुपर्छ ।
५३	Malitiis hominum non est indulgendum.	Indulgence is not to be shown to the malicious desires of men.	मान्देले दुरासययुक्त चाहनामा अत्यधिक आशक्ति देखाउनु हुँदैन ।
५४	Malo animo.	With bad intent; with a wicked or evil heart.	दुषित मनसायले वा दुषित मनले ।

५५	Malo sensu.	In an evil sense or meaning.	दुषित भावनामा वा अर्थमा ।
५६	Malum hominum est obviandum.	The wickedness of men is to be opposed.	व्यक्तिको दुर्भावनालाई तिरष्कार गरिनुपर्छ ।
५७	Malum in se.	Evil in itself, bad (wrong) in itself.	आफैमा दुषित, स्वतः दुषित ।
५८	Malum non habet effcientem, sed defecientem causam.	Evil has not an efficient cause, but a deficient one.	कलुषित भावनाको कारण उचित नभएर दुषित हुन्छ ।
५९	Malum non praesumitur.	Evil is not presumed.	(कसैमा) दुषित भावना रहेको अनुमान गरिदैन ।
६०	Malum prohibitum.	Prohibited evil. (a wrongful act, because a prohibited act)	निषेधित दुर्भावना (निषेध गरिएको हुनाले दुर्भावना गलत कार्य हो ।)
६१	Malum quo communius eo pejus.	The more common an evil, the worse it is.	दुर्भावना जति धेरै सामान्य हुँदै जान्छ, त्यति धेरै नै खराब हुन्छ ।
६२	Malum regimen.	Bad or unskilled treatment (medical).	खराब वा अदक्ष उपचार (स्वास्थ्योपचार)
६३	Malus animus.	Bad Intention.	खराब मनसाय ।
६४	Malus usus est abolendus, quia in consuetudinibus, non diuturnitas temporis, sed soliditas rationis est consideranda.	An evil usage is to be abolished, because, in usage, not length of time, but solidity of reason, is to be considered.	दुषित प्रचलनहरूको अन्त्य गर्ने पर्दछ किनकि त्यस्ता प्रचलनलाई मान्यता दिँदा लामो समयको अभ्यासभन्दा त्यसको औचित्यताको एकरूपतालाई विचार गर्नु पर्दछ ।
६५	Malus usus est abolendus.	A bad usage should be abolished.	खराब प्रचलनलाई अन्त्य गर्ने पर्दछ ।
६६	Mandata licita strictam recipiunt interpretationem, sed illicita latam et extensam.	Lawful authority, should receive a strict interpretation, unlawful authority a wide and extend one.	कानूनसम्मत आदेशको निरपेक्ष रूपमा व्याख्या गर्नु पर्दछ र गैरकानूनी आदेशको व्यापक र लचिलो व्याख्या हुनुपर्छ ।
६७	Mandatarius terminos sibi positos transgredi non potest.	A mandatory cannot go beyond the limits prescribed to him by the mandate. (A mandatory cannot exceed the bounds place upon himself.)	जसलाई बाध्यात्मक व्यवस्था गरिएको हो, निजलाई त्यसको सीमा बाहिर जान नसक्ने बाध्यता हुन्छ ।

६८	Mandatum nisi gratuitum nullum est.	A mandate (bailment), unless gratuitous, is not one. (It is not mandate unless it be gratuitous.)	निःशुल्क रूपमा राख दिएकोमा बाहेक नासो धरौट हुँदैन ।
६९	Manifesta non indigent probatione (non indigent).	Those facts which are manifest do not require proof.	जुन तथ्य आफैमा स्पष्ट छ, त्यसलाई प्रमाण आवश्यक पर्दैन ।
७०	Manifesta probatione non indigent.	Manifest things require no proof.	स्पष्ट भएको विषयको प्रमाणको आवश्यकता हुँदैन ।
७१	Manu alieana.	By the hand of another.	अर्काको हातबाट ।
७२	Manu brevi.	Brief hand.	संक्षेपमा, सिधा ।
७३	Manu forti et cum multitudine gentium.	With strong hand and multitude of people.	बलिया हात तथा हुलहुज्जत सहित ।
७४	Manu forti.	With strong hand: A term used in old writs of trespass.	बलिया हात सहित (अर्काको भोगमा रहेको सम्पत्तिको बल प्रयोग सहित कब्जा लिने काम)
७५	Manu longa.	With a long hand.	लामो हातबाट, अप्रत्यक्ष मार्ग वा घुमाउरो बाटोबाट ।
७६	Manu propria.	With one's own hand.	आफै हातबाट ।
७७	Manumittere idem est quod extra manum vel potestatem ponere.	To manumit is the same thing as to put out of the hand or power.	कसैलाई (दास) अमलेख गर्नु भनेको सत्ताबाट हात द्विक्कनु वा छोड्नु सरह हो ।
७८	Manus mortua	A dead hand; mortmain. Conveyance of ownership of land to any corporation, religious or secular.	मृत हात, कुनै प्रतिष्ठानको अचल सम्पत्तिमा रहेको जफत गर्न नसकिने अधिकार । (धार्मिक वा गैरधार्मिक प्रतिष्ठानलाई जमिनको स्वामित्व हस्तान्तरण गर्ने प्रक्रियाको सन्दर्भमा ।)
७९	Mare altum.	High sea.	खुला समुद्र । (अन्तर्राष्ट्रिय कानूनको सन्दर्भमा) राज्य इलाका बाहिर रहेको समुद्र, कुनै राज्यको क्षेत्राधिकार नरहेको समुद्र, सबै राज्यले बिना रोकटोक प्रयोग गर्न सक्ने समुद्र ।

८०	Mare apertum.	Open sea.	खुला समुद्र ।
८१	Maris et foeminae conjunctio est de jure naturae.	The union of the male and the female is according to the law of nature.	पुरुष तथा महिलाको सामाजिक बन्धन प्रकृतिको कानून बमोजिम नै हो ।
८२	Maritima incrementa.	Marine increase.	समुद्रिक सतहको विस्तार ।
८३	Maritus potest perdere, dissipare, abuti.	The husband can lose, squander and waste.	पतिले (आपनो सम्पत्ति) गुमाउन, सिध्याउन र खेर फाल्न सक्छ ।
८४	Marrimonium subsequens legitimos facit quoad sacerdotium non quod successionem propter consuetudinem regni quae se habet in contrarium.	Legitimated persons are entitled to interests on succession as if they were born legitimate.	कानून सम्मत भएका व्यक्तिहरूलाई अपुतालीमा कानून सम्मत ढांगबाट जन्मिएका व्यक्ति सरह सरोकारको हक रहन्छ ।
८५	Materia prima.	First or prime matter.	पहिलो वा प्रारम्भिक विषय, जुनसुकै ज्ञानको आधारशिला ।
८६	Materna maternis.	The goods acquired through the mother descend to those connected with her.	आमाको वंशजसँग सम्बन्धित (माइतीतर्फ) व्यक्तिहरूबाट प्राप्त सम्पत्ति (दाइजो) ।
८७	Matrimonia debent esse libera.	Marriages ought to be free.	विवाह स्वतन्त्रपूर्वक हुनुपर्छ । (यही कारणले सम्बन्धिविच्छेद पतिपतीको सहमतिबाट हुन सक्छ ।)
८८	Matrimonium subsequens tollit peccatum praecedens.	Subsequent marriage cures preceding criminality.	कुनै घटना पछि भएको विवाहले पहिले भएको कसूरलाई अन्त्य गर्दछ । (जबरजस्ती करणीको पीडकर पीडित बीच भएको विवाहको सन्दर्भमा)
८९	Matrimonium subsequens tollit peccatum praecedens.	Subsequent marriage obliterates precedent sin or offense.	विवाह हुनु अघिको कसूर विवाह भए पछि अन्त्य हुन्छ । (सम्बन्धित पक्ष बीच विवाह भएमा)
९०	Matter en ley ne serra mise en bouche del jurors.	A matter of law shall not be placed in the mouth of the jurors.	कानूनको विषय निर्धारण जूरीमण्डलको बोलीबाट हुने विषय होइन ।

९१	Maturiora sunt vota mulierum quam virorum.	The promises of woman are made earlier than those of men.	विवाहको लागि महिलाको प्रतिज्ञा पुरुषको भन्दा पहिले हुन्छ । (विवाहको लागि किशोरीको उमेर किशोरको भन्दा कम निर्धारण भएको सन्दर्भमा)
९२	Maxime ita dicta quia maxima est ejus dignitas et certissima auctoritas, atque quod maxime omnibus probetur.	"Maxime," so called because its dignity is chiefest, and its authority the most certain and because universally approved by all.	कानूनी शुक्तिको मर्यादा सबैभन्दा माथि रहने, यसको प्राधिकार अत्यन्त निश्चित हुने र यसलाई सबैले शाश्वत रूपमा स्वीकार गर्ने हुनाले यसलाई "कानूनी शुक्ति" भनिन्छ ।
९३	Maxime paci sunt contraria, vis et injuria.	The greatest opponents of peace are force and violation of law	शान्तिको सबैभन्दा ठूला विरोधी शक्ति र कानूनको उल्लंघन हो ।
९४	Maximus erroris populus magister.	The people is the greatest master of error.	सबैभन्दा धेरै गलती गर्ने मानिस नै हुन्छन् ।
९५	Mediae et infimae manus homines.	Men who are fraudulent and who have infame character.	कपटपूर्ण काम गर्ने तथा तुच्छ स्वभाव भएका मानिसहरू ।
९६	Mediante altero.	Performance through another person.	अर्को व्यक्ति मार्फत कार्यसम्पादन गर्ने प्रकृया, वारेश (प्रतिनिधि) ।
९७	Medio tempore.	In middle time, meanwhile.	त्यसैबखत, त्यहीं समयमा ।
९८	Meditatio fugae.	The intention of absconding.	अनुपस्थित हुने, फरार हुने वा उम्कने मनसाय ।
९९	Medium concludendi.	Means of concluding.	सम्पन्न गर्ने माध्यम ।
१००	Medium deferens.	Medium or means of descending.	माथिल्लो व्यक्तिबाट तल्लो पुस्तामा अपुताली हस्तान्तरण हुने माध्यम ।
१०१	Medium filium aquae.	Medium or means of thread of water.	जलमार्गको माध्यम ।
१०२	Melior est causa possidentis.	The cause of party who is in possession is the more advantageous. (The cause of possessor is preferable)	भोगाधिकारमा रहेको पक्षको स्थिति बढी लाभप्रद हुन्छ । (भोगाधिकारवालाको स्थितिले प्राथमिकता पाउँछ ।)

१०३	Melior est conditio defendantis vel defendantis.	The condition of the possessor or the defender is better .	(कुनै सम्पत्तिको विवादको सम्बन्धमा) भोगाधिकारवाला वा प्रतिवादिको स्थिति वादीको भन्दा राम्रो हुन्छ । (प्रतिवादीको स्थिति वादीको भन्दा बढी फाइदाजनक हुन्छ ।)
१०४	Melior est conditio possidentis et rei quam actoris.	The condition of the possessor and of the defendant is better than that of the plaintiff.	(कुनै सम्पत्तिको विवादको सम्बन्धमा) भोगाधिकारवाला वा प्रतिवादीको स्थिति वादीको भन्दा राम्रो हुन्छ । (प्रतिवादीको स्थिति वादीको भन्दा बढी फाइदाजनक हुन्छ ।)
१०५	Melior est conditio possidentis, et rei quam actoris, ubi neuter jus habet.	Where there is no legal right of either parties, condition of the possessor and of the defendant is better than that of the plaintiff.	कसैको पनि कानून सम्मत ढगंबाट अधिकार स्थापित नभएको अवस्थामा (कुनै सम्पत्तिको विवादको सम्बन्धमा) भोगाधिकारवाला वा प्रतिवादिको स्थिति वादीको भन्दा राम्रो हुन्छ ।
१०६	Melior est justita vere preveniens, quam severe puniens.	Justice truly preventing is better than severely punishing.	कडा सजाय दिनु भन्दा सही ढगंबाट अपराधको रोकथाम गर्नु न्याय हो ।
१०७	Meliorem conditionem ecclesie sue facere potest prelatus, deteriorem nequaquam.	A bishop can make the condition of his condition better, but by no means worse.	इसाई धर्मगुरु (विसप) ले आफ्नो स्थिति उत्तम बनाउन सक्दछ, तर कुनैपनि हालतमा खराब बनाउन सक्दैन ।
१०८	Meliorem conditionem suam facere potest minor, deteriorem nequaquam.	A minor can make his own condition better, never worse.	नाबालिगले आफ्नो स्थिति उत्तम बनाउन सक्दछ, तर कुनैपनि हालतमा खराब बनाउन सक्दैन । (उमेरको सन्दर्भमा)
१०९	Melius est decem noxii evadant quam ut unus innocens pereat.	It is better that ten guilty persons should escape than that one innocent person should perish or suffer	एकजना निर्दोष व्यक्तिको अन्त्य हुनु वा निज पीडित हुनु भन्दा दश जना दोषी व्यक्ति उम्कनु उत्तम हुन्छ ।

११०	Melius est in tempore occurrere, quam post causam vulneratum remedium quarere.	It is better to hasten to meet a thing in time than to seek a remedy after his situation has injured.	कुनैघटना भई क्षति भएपछि उपचार खोज्नु भन्दा समयमा नै त्यस्तो घटना हुन नदिने उपाय अपनाउनु उत्तम हुन्छ ।
१११	Melius est jus deficiens quam jus incertum.	A deficient law is better than an uncertain one.	अनिश्चित कानून हुनु भन्दा अपूर्ण कानून हुनु राम्रो हुन्छ ।
११२	Melius est omnia mala pati quam malo consentire.	It is better to suffer every ill than to consent to evil.	नजाती (खराब) काममा सहमति गर्नु भन्दा हरेक कठिनाइको सामना गर्नु उत्तम हुन्छ ।
११३	Melius est petere fonts quam sectari rivulos.	It is better to seek out of the springs or sources than to follow the little streams.	सानातिना खोल्साखोल्सीको पछि लाग्नु भन्दा त्यसको मूल वा स्रोतको खोजी गर्नु उत्तम हुन्छ ।
११४	Melius est recurrere quam malo currere.	It is better to recede than to rush into error. (It is better to run back than to run badly)	गलत तरिकाले अघि बढ्नु भन्दा पछि हट्नु उत्तम हुन्छ । (गलत बाटोमा दौड्नु भन्दा पछि फर्कनु उत्तम हुन्छ ।)
११५	Membrum pro membro.	A limb for a limb.	हातकोलागि हात, गोडाकोलागि गोडा, आँखाकोलागि आँखा ।
११६	Mens legis.	Intention of the law.	कानूनको मनसाय ।
११७	Mens legislatoris.	The intention of the legislator or the law maker.	विधायक वा कानून निर्माताको मनसाय ।
११८	Mens rea.	A guilty mind. (The state of mind, criminal intention, guilty purpose.)	आपराधिक मनसाय (आपराधिक कामको मानसिक तत्व), आपराधिक प्रयोजन, दोषी मनोभावना ।
११९	Mens testatoris in testamentis spectanda est.	The testator's intention is to be regarded in wills.	इच्छापत्रमा दाताको मनसायलाई सम्मान गरिनुपर्छ ।
१२०	Mensa et thoro.	From bed and board.	खान बस्न समेत (जीवन निर्वाह)।
१२१	Mensis vetitus.	Prohibited period. (Month)	निषेधित महिना (शिकारकोलागि निषेध गरिएको अवधि) ।
१२२	Mensura domini regis.	The King's measurement.	राजा (राज्य) ले निर्धारण गरेको नापतौलको व्यवस्था ।

१२३	Mentiri est contra mentem ire.	To lie is to go against the mind.	झुझो बोल्नु भनेको विवेकको विरुद्ध जानु हो ।
१२४	Mera facta quae in meritis faciendi finibus consistunt	Mere acts consisting in bare performance.	कार्यसम्पादनमा मात्र सिमित रहेको काम ।
१२५	Merci appellatio ad res mobilies tantum pertinet.	The term "merchandise" belongs to movable things only.	"व्यापारीक वस्तु" यो पदावली चल सम्पत्तिमा मात्र लागू हुन्छ ।
१२६	Merci appellatione homines non continere.	The term "merchandise" is not applicable to people.	"व्यापारीक वस्तु" यो पदावली मानवको हकमा लागू हुँदैन ।
१२७	Merito beneficium legis amittit, qui legem ipsam subvertere intendit.	He justly loses the benefit of the law who purposes to overturn the law itself. (One who violates the law is deprived of protection from law.)	जसले कानूनलाई उल्लंघन गर्दछ त्यसले कानूनबाट प्रतिरक्षा पाउने सुविधा गुमाउँछ ।
१२८	Merx est quicquid vendi potest.	Merchandise is whatever can be sold.	जुनकुरा बेच्न सकिन्छ, त्यो नै व्यापारीक वस्तु हो ।
१२९	Merx et pretium.	Merchandise and price.	व्यापारीक वस्तु तथा मूल्य (वस्तु बिक्री सम्बन्धी करारमा यी दुई तत्व अनिवार्य हुन्दैन ।)
१३०	Merx peculiariis.	Property or goods owned by workers in any enterprise.	कुनै प्रतिष्ठानमा श्रमिकको स्वामित्वमा रहेको सम्पत्ति वा वस्तु ।
१३१	Mesis sementem sequitur.	The crop follows the sower.	जसले बीउ छर्छ उसले बाली उठाउन पाउँछ ।
१३२	Metus causa.	Through fear.	डर वा त्रासको कारणबाट ।
१३३	Metus perjurii.	The fear of perjury.	झुटा अभिव्यक्तिको त्रास ।
१३४	Meum est promittere, non dimittere.	Mine is to promise, not discharge.	मेरो काम दायित्व लिनु हो तर त्यसको पूरा गर्नु होइन ।
१३५	Meum est tuum.	Mine and yours.	मेरो र तपाईंको (मेरो र तपाईंको सम्पत्ति) ।
१३६	Minatur innocentibus, qui parcit nocentibus.	He threatens the innocent who spares the guilty.	जसले दोषीलाई छुट दिएको हुन्छ (जोगाउछ) त्यसले निर्दोषलाई धम्की दिएको मानिन्छ ।

१३७	Minima poena corporalis est major qualibet pecuniaria.	The smallest bodily punishment is greater than any pecuniary one.	सानो भन्दा सानो शारीरिक सजाय जतिसुकै ठूलो आर्थिक सजाय भन्दा पनि ठूलो हुन्छ ।
१३८	Minime mutanda sunt quae certam habent interpretationem.	Things which have a certain interpretation are to be altered as little as possible.	जुन विषयको निश्चित व्याख्या भएको छ, त्यस्ता विषयको सम्भव भएसम्म अत्यन्त थोरै परिवर्तन हुनुपर्छ ।
१३९	Minime mutanda sunt quae certam interpretationem habuerunt.	Those matters shall least be changed which have attained a certain interpretation or construction.	जुन विषयको निश्चित व्याख्या भएको छ, त्यस्ता विषयको अत्यन्त कम परिवर्तन हुनुपर्छ ।
१४०	Minimum est nihilo proximus.	The least or smallest is next to nothing.	अत्यन्त न्यून भनेको करिब करिब नभए सरह हो ।
१४१	Minior aetas.	Minority age.	उमेर नपुगेको स्थिति (नाबालक) ।
१४२	Ministri regis.	Ministers to the Crown (King).	राजाका मन्त्रीहरू ।
१४३	Minor ante tempus agere non potest in casu proprietatis, nec etiam convenire.	A minor before majority cannot act in a case of property, not even to agree.	नाबालकको उमेर पुग्नु अघि सम्पत्ति सम्बन्धी विषयमा कारोबार गर्ने सक्षमता हुँदैन र यहाँसम्म कि निजले मन्जुर (करार) गर्न पनि सक्दैन ।
१४४	Minor ante tempus agere non potest in casu proprietatis, nec etiam convenire; differentur usque etatem.	A minor before majority cannot act in a case of property, not even to agree: it should be deferred until majority.	नाबालकको उमेर पुग्नु अघि सम्पत्ति सम्बन्धी विषयमा कारोबार गर्ने सक्षमता हुँदैन र यहाँसम्म कि निजले मन्जुर (करार) गर्न पनि सक्दैन र यस्ता विषयहरू उमेर नपुगेसम्मकोलागि सारिन्छ ।
१४५	Minor jurare non potest.	A minor cannot swear (oath).	नाबालकले शपथ लिन सक्दैन ।
१४६	Minor minorem custodire non debet: alios enim presumitur male regere qui seipsum regere nescit.	A minor cannot be a guardian to a minor, for he is presumed to direct others badly who knows not how to direct himself.	अरुलाई कसरी निर्देशन गर्ने कुरा जानकारी नहुने भएकोले नाबालकले अरुलाई राम्रोसँग निर्देशन दिन सक्दैन भन्ने अनुमान गरिन्छ र निज कुनै नाबालकको

			संरक्षक हुन सक्दैन ।
१४७	Minor non tenetur placitare super hereditate paterna.	A minor is not bound to defend at law, his right to his ancestor's heritage.	नावालक आफ्ना पिता पुर्खाको सम्पदामा रहेको निजको अधिकार कानून बमोजिम प्रतिरक्षा गर्न बाध्य हुँदैन ।
१४८	Minor non tenetur respondere durante minori aetati.	A minor is not bound to answer during his minority.	नावालक आफ्नो नावालिग (उमेर नपुगेको) अवधिभर ज्वाफदेही हुन बाध्य हुँदैन ।
१४९	Minor non tenetur respondere durante minori aetati; nisi, in causa dotis, propter favorem.	A minor is not held responsible during his minority, unless by reason of grace or favor, in the matter of dower.	कृपा तथा अनुरागको कारणले बाहेक दान दातव्यको विषयमा नावालक आफ्नो नावालिग (उमेर नपुगेको) अवधिभर ज्वाफदेही हुन बाध्य हुँदैन ।
१५०	Minor septemdecim annis non admittitur fore executorem.	A person under the age of seventeen years is not permitted to be an executor.	सत्र वर्ष भन्दा कम उमेरको व्यक्तिले कुनै कार्यकारी काम (प्रबन्धकको) सम्पादन गर्न सक्ने छैन ।
१५१	Minor tenetur in quantum locupletior factus.	A minor is bound to the extent to which he has been enriched or benefited.	नावालक जुन हदसम्म सम्वृद्ध भएको छ वा निजले लाभ लिएको छ, सो हदसम्म निजको दायित्व रहन्छ ।
१५२	Minor, qui infra aetatem 12 annorum fuerit, utlagari non potest, nec extra legem poni, quiaante talem aetatem, non est sub lege aliqua.	A minor who is under the age of twelve years cannot be outlawed, nor be placed outside the law, because before such age, he is not under any law.	बाह वर्ष भन्दाकम उमेरको नावालक कुनै पनि कानूनको दायरा भित्र नरहने हुनाले निजलाई (दायित्व बहन गर्न) बाध्य गराउन सकिदैन र निजलाई कानून बाहिर पनि राख्न सकिदैन ।
१५३	Minora ragalia.	The lesser prerogatives of the crown, including the rights of the revenue.	राजश्व संकलन गर्ने अधिकार लगायतका विषयमा राज्य (राजा) को न्यून विशेषाधिकार ।
१५४	Minus solvit qui tardius solvit nam et tempore minus solvitur.	He pays too little who pays tardily (delay) for owing to the very delay too little is	जसले विलम्ब (ढिलो) गरी भुक्तानी गर्दछ उसले अत्यन्त थोरै भुक्तानी गर्दछ किनभने धेरै

		paid.	दिलो गर्दा थोरै तिरन्छ ।
१५५	Minus solvit, qui tardius solvit.	One who pays too tardily, pays less (than he owes).	जसले बिलम्ब (दिलो) गरी तिर्छ, त्यसले अत्यन्त थोरै तिर्छ ।
१५६	Minus solvit, qui tardius solvit; nam et tempore minus solvitur.	One does not pay who pays too late; for he is not discharged by lapse of time.	जसले तिर्नु पर्ने समय व्यतीत भई धेरै नै बिलम्ब (दिलो) गरी तिर्छ, त्यसले तिरेको मानिदैन ।
१५७	Minus sufficiens in literatura.	Lack of sufficient letters.	पर्याप्त रूपमा नलेखिएको ।
१५८	Misera est servitus, ubi jus est vagum aut icertum.	Obedience is miserable, where the law is vague or uncertain.	कानून अस्पष्ट वा अनिश्चित भएको अवस्थामा आज्ञापालन पीडादायी हुन्छ ।
१५९	Missio in bona.	Rutting of creditor in possession of his debtor's goods under an execution.	अदालतको निर्णय बमोजिम ऋणीको सम्पत्तिमा साहुको भोगाधिकार प्रारम्भ ।
१६०	Missio judicum in consilium.	A sending out of the jury to decide upon their verdict.	जूरीले गरेको (तथ्यको) ठहरामा निर्णय गर्नकोलागि प्रेषित ।
१६१	Mitiores poenae nobis semper placuere.	Law feels pleasure to mitigate punishment rather to give greater punishment.	बढी सजाय भन्दा कम सजाय गर्दा कानूनलाई आनन्द अनुभूति हुन्छ ।
१६२	Mitius imperanti melius paretur.	The more mildly one commands, the better he is obeyed.	जति बढी नरम शब्दमा आदेश दिइन्छ त्यति नै बढी पालना हुन्छ ।
१६३	Mitor sensus.	Best possible sense or interpretation.	सम्भावित सर्वोत्तम अर्थ वा व्याख्या ।
१६४	Mittere in confusum.	To put into hotchpot (the combining of properties into a common lot to ensure equality of division among heirs).	समान रूपमा भागबन्डा लगाउने उद्देश्यले विभिन्न व्यक्तिको सम्पत्तिको एकीकरण गर्ने ।
१६५	Mobilia inherenter ossibus domini.	Movables cling to the bones of their owner.	चल सम्पत्ति त्यस्ता सम्पत्ति धनीसँग सम्बन्धित हुन्छ ।
१६६	Mobilia non habent situm.	Movables have no situs.	चल सम्पत्तिको त्यस्तो सम्पत्ति रहेको निश्चित ठाँउ हुँदैन ।

१६७	Mobilia personam sequuntur (sequuntur personam).	The movables follow the person.	चल सम्पत्तिले त्यस्तो सम्पत्ति धनीलाई पछाउँछ (धनीसँग रहन्छ) ।
१६८	Modica circumstantial facti jus mutat.	A trifling circumstantial fact may change the law. (A small circumstance attending an act alters the right)	परिस्थितिजन्य सामान्य तथ्यले कानूनलाई परिवर्तन गराउन सक्छ ।
१६९	Modica differentia.	A slight or moderate difference.	सामान्य वा मध्यम स्तरीय फरक ।
१७०	Modicam castigationem adhibere.	To administer moderate chastisement	सामान्य किसिमको सजाय अपनाउने ।
१७१	Modo et forma.	In manner and form.	विधि तथा स्वरूपमा ।
१७२	Modus dat legem (legem dat) donationi.	The manner of the law in which a donation (gift) is given regulates the gift.	कानूनको जुन तरिकाबाट दान, बक्स (उपहार) दिइएको छ, त्यसैले नै नियमन गर्दछ ।
१७३	Modus de non decimando non valet.	A prescription not to pay tithes is void.	दशौदाको भुक्तानी नगर्नकालागि गरिएको समर्थन मान्य हुँदैन ।
१७४	Modus et conventio vincunt legem.	Customs and agreement overrule law.	परम्परा र सम्झौताले कानूनलाई प्रतिस्थापन गर्दछ ।
१७५	Modus habilis.	A valid manner (competent mode).	कुनै वैध तरिका, सक्षम विधि (ऋण चुक्ता गर्नकालागि अपनाइने) ।
१७६	Modus injuriae.	Manner of causing damage.	क्षति पुऱ्याउने तरिका ।
१७७	Modus legem dat donationi.	The grantor can impose conditions on the grant.	दाताले (आफूले दिएको) दानको सम्बन्धमा शर्त निर्धारण गर्न सक्छ ।
१७८	Modus operandi.	A method of operating or an operating procedure, operating modality.	सञ्चालनविधि । कुनै कार्य सम्पादन गर्ने कार्यविधि ।
१७९	Modus tenendi.	The manner of holding. This phrase referred to the different types of tenures by which estates were held.	सम्पत्ति धारण गर्ने (राख्ने) विधि । (खासगरी अचल सम्पत्तिको सन्दर्भमा)
१८०	Modus transferendi.	The manner of transferring.	हस्तान्तरणको विधि । (खासगरी सम्पत्तिको सम्बन्धमा)

१८१	Modus vacandi.	The manner of vacating. This term was often used in determining the circumstances under which a tenant surrendered an estate to an owner.	खाली गराउने विधि । अचल सम्पति धारण गरिरहेको व्यक्तिलाई हटाई खाली गराउने विधि ।
१८२	Modus vivendi.	Means of living (together). A temporary, provisional arrangement concluded between subjects of international law and giving rise to binding obligations on the parties.	जीवन निर्वाह गर्ने विधि । कुनै खास विषय कार्यन्वयन गर्ने अस्थायी प्रकृतिको कानूनी (राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय) प्रबन्ध ।
१८३	Molitura libera.	Free grinding or liberty of a mill, without paying toll.	कुनै मिलमा शुल्क भुक्तानी नगरी कुटान पिसान गर्ने स्वतन्त्रता ।
१८४	Molliter manu.	Gently with the hand.	नरम हातले । (खासगरी आपराधिक प्रवेशमा प्रतिवादीले गर्ने प्रतिरक्षा)
१८५	Moneta est justum medium et mensura rerum commutabilium, nam per medium monetae fit omnium rerum convenies, et justa aestimatio.	Money is the just medium and measure of merchantable goods, for through the medium of money a convenient and proper estimate of all things is made.	मुद्दा भनेको व्यापारयोग्य वस्तुको मापन गर्ने उचित माध्यम हो, किनकि मुद्दाको माध्यमबाट सबै वस्तुको सुविधाजनक र उपयुक्त अनुमान गर्न सकिन्छ ।
१८६	Monetandi jus comprehenditur in regalibus que nunquam a regio scepto abdicantur.	The right of coining money is comprehended amongst those rights of royalty which are never separated from the kingly sceptre.	मुद्दा टकमारी गर्ने अधिकार राजा (राज्य) मा अन्तरनिहित रहेको हुन्छ र त्यसलाई राजा (राज्य) बाट कहिल्यै पनि अलग गर्न सकिदैन ।
१८७	Monopolia dictiur, cum unus solus aliquod genus mercaturaे universum emit, pretium ad suum libitum statuens.	A monopoly is said to exist when one person alone buys the whole of some sort of merchandise, fixing the price to his own fancy.	कुनै व्यक्तिले कुनै खास प्रकारको सम्पूर्ण व्यापारिक वस्तु आफैले मात्र खरिद गर्ने र आफूखुसी मूल्य निर्धारण गर्ने कामलाई एकाधिकार भनिन्छ ।
१८८	Montes pietatis.	Charitable, not profit organization that lends money at low rate of interest	गैरमुनाफामूलक, कल्याणकारी संस्था ।

		on the security of pawned objects.	
१८९	Monumenta que nos recorda vocamus sunt veritatis et vetustatis vestigia.	Monuments which we call records are the vestiges of truth and antiquity.	जुन अभिलेखलाई स्मारक भनिन्छ त्यस्ता स्मारक भनेको सत्य तथा प्राचीनताको प्रतीक हुन ।
१९०	Mora debitoris non debet esse creditori damnosa.	Delay on the part of a debtor ought not to be injurious to a creditor.	ऋणीको तर्फबाट भएको विलम्बबाट साहुलाई कुनै किसिमको हानिनोक्सानी हुनु हुँदैन ।
१९१	Mora reprobatur in lege.	Delay is disapproved in the law.	कानूनमा विलम्ब स्वीकार्य हुँदैन । (कानूनमा विलम्बको कुनै स्थान रहेदैन ।)
१९२	Moranda solutionis causa.	For the purpose of delaying or postponing payment.	भक्तानी ढिलाइ गर्ने वा पछि सार्वे प्रयोजनकालागि ।
१९३	Morbus santicus.	Serious sickness.	गम्भीर किसिमको विरामी ।
१९४	Mors decitur ultimum supplicium.	Death is denominated the extreme penalty.	मृत्युदण्ड भनेको अति नै कठोर दण्डको प्रतिरूप हो ।
१९५	Mors omnia solvit.	Death dissolves all things.	मृत्युले सम्पूर्ण प्रश्वरहरूको समाधान गर्दछ ।
१९६	Morte donantis donatio confirmatur.	A gift is confirmed or established by the death of the donor.	दाताको मृत्युको कारणबाट सम्पुष्टि भएको दान बकस ।
१९७	Morte legatarii perit legatum.	By the death of the legatee, the legacy perishes.	विरासतवालाको मृत्युसँगै विरासतको अन्त्य हुन्छ ।
१९८	Mortis causa.	The cause of death.	मृत्युको कारण ।
१९९	Mortis causam tribuerunt.	They did that which occasioned the death.	त्यस्तो काम भयो जसको कारणबाट मृत्यु भयो ।
२००	Mortis momentum est ultimum vitae momentum.	The moment of death is the last moment of life.	मृत्युको क्षण भनेको जीवनकै अन्तिम क्षण हो ।
२०१	Mortuus exitus non est exitus.	A dead issue is not an issue; a child born dead is no child.	मृतक जातक भनेको जातक नै होइन, मृत अवस्थामा जन्मिएको बालक बालक नै होइन ।

२०२	Mortuus sasit vivum.	The dead ancestor invests the new heir.	मृत पिता पुर्खाले नयाँ उत्तराधिकारी छाडेका हुन्छन् ।
२०३	Mortuus sine prole.	Dead without issue.	सन्तान नभई भएको मृत्यु ।
२०४	Mos pro lege.	Custom instead of law.	कानूनको सङ्ग परम्परा ।
२०५	Mos retinendus est fidelissimae vetustatis.	A custom of truest antiquity should be preserved.	वास्तविक प्राचीनताको परम्पराको संरक्षण हुनु पर्दछ ।
२०६	Mulcta damnum famae non irrogat.	A fine does not damage character (of a person).	जरिबाना तिदैमा चरित्र हत्या हुँदैन ।
२०७	Mulieres ad probationem status hominis admitti non debent.	Woman ought not to be admitted to prove the status of a man.	पुरुषको हैसियत प्रमाणित गर्नको लागि महिला ग्राह्य हुनु हुँदैन ।
२०८	Multa conceduntur per obliquum quae non conceduntur de directo.	Many things are obliquely conceded which are not conceded directly.	प्रत्यक्ष रूपमा नदेखिएका धेरै कुराहरू अप्रत्यक्ष रूपमा देखिएका हुन्छन् ।
२०९	Multa fidem promissa levant.	Many promises weaken confidence.	धेरै प्रतिज्ञाहरूले विश्वासलाई कमजोर बनाउँछ ।
२१०	Multa ignoramus quae nobis non laterent si veterum lectio nobis fuit familiaris.	We are ignorant concerning many things which would not be obscure to us if the reading of the ancients were familiar to us.	प्राचीनतम विषयको अध्ययनमा हामी जानकार भएको भए जुन विषयहरूमा हामीलाई जटिलता भएको छ, त्यस्ता धेरै विषयमा हामी अनभिज्ञ हुने थिएनौ ।
२११	Multa impediunt matrimonium contrahendum, quae non dirimunt contractum.	Many things hinder the contraction of a marriage, which do not detract from its validity when contracted.	धेरै कुराले विवाह बन्धनलाई अवरोध गरेको हुन्छ, तर त्यस्ता अवरोधले भइसकेको विवाहको वैधानिकतालाई निस्तेज गर्दैन ।
२१२	Multa in jure communi, contra rationem disputandi, pro communi utilitate introducta sunt.	Many things contrary to the rule of arrangement are introduced into the common law for common utility.	मनासिब तर्क विरुद्धका धेरै मान्यताहरू सर्वसाधरणको उपयोगिताकोलागि कमन ल मा लागू गरिएका छन् ।
२१३	Multa multo exercitatione facilius quam regulis percipies.	You will perceive many things more easily by practice than by rules.	नियमहरूबाट भन्दा व्यवहारबाट धेरै कुराहरू सजिलैसँग अंगिकार गर्न सकिन्छ ।

२१४	Multa non vetat lex, quae tamen tacite damnavit.	There are many things which the law does not forbid which yet it has tacitly condemned.	कानूनले निषेध नगरेको भए तापनि धेरै कुराहरूलाई अप्रत्यक्ष रूपमा कानूनले स्वीकार गरेको हुँदैन ।
२१५	Multa transeunt cum universitate quae non per se transeunt.	Many things pass as a whole which would not pass separately.	एकल रहँदा समाधान नहुने धेरै कुरा समुच्चामा सफल हुन्छन् ।
२१६	Multi multa; nemo omnia novit.	Many men have known many things; no one has known everything.	सबैले धेरै कुरा जानेको हुन सक्छन, तर कसैले पनि सबै कुरा जानेको हुँदैन ।
२१७	Multiplex et indistinctum parit confusionem; et questiones quo simpliciores, et lucidiores.	Multiplicity and indistinctness produce confusion and the questions, the more simple are, the more lucid.	धेरै विषय र अस्पष्टताले भ्रम र प्रश्न पैदा गर्छ, जस्ति सरल हुन्छ त्यति नै स्पष्ट हुन्छ ।
२१८	Multiplicita transgressione crescat poenae inflictio.	The infliction of punishment should increase with the repetition of the offense.	कसूर दोहोन्याएमा (पटके कसूरमा) सजाय निर्धारण बढ्दै जानु पर्छ । (हे. मु.अ.सं., दफा ४४)
२१९	Multitudinem decem faciunt.	Ten makes a multitude.	दश भएमा बहुल हुन्छ ।
२२०	Multitudo errantium non parit errori patrocinum.	It is no excuse for error that is entertained by numbers.	धेरै पटक भएको गलती क्षम्य हुन सक्दैन ।
२२१	Multitudo imperitorum perdit curiam.	A multitude of unskillful practitioners ruin a court.	दक्षता नभएका व्यवसायी (कानून व्यवसायी) को बाहुल्यताले अदालतलाई बिगार्छन् ।
२२२	Multo fortiori.	From the much stronger.	धेरै बलपूर्वक ।
२२३	Multo utilius est pauca idonea effundere, quam multis inutilibus homines gravari.	It is more useful to bring forth a few worthy things than that men should be burdened with many useless things.	मानिसलाई धेरै अनुपयोगी वस्तुको भारी बोकाउनु भन्दा थोरै उपयोगी कुरा दिनु उत्तम हो ।
२२४	Munera publica.	Public offices.	सार्वजनिक निकाय, कान्यालय ।
२२५	Mutare causam possessionis.	To change the title or ground of possession.	हक वा भोगाधिकारको आधार परिवर्तन ।

२२६	Mutatio nominis.	Change of Name.	नाम परिवर्तन ।
२२७	Mutatis mutandis.	Things being changed which are to be changed.	आवश्यक हेरफेर सहित ।
२२८	Mutua petitio.	A counter claim, a claim set by the defender.	प्रतिदावी, प्रतिवादीले लिने दावी ।
२२९	Mutus et surdus.	Dumb and deaf.	बोल्न नसक्ने र श्रवणशक्ति नभएको ।

N

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Nam de minimis non curat lex.	The law is not concerned with trifles.	सानातिना कुरामा कानूनले ध्यान दिईन ।
२	Nam ex antecedentius et consequentibus fit optima interpretatio.	The best interpretation is made out from what precedes and follows.	अधिल्ला शब्दहरूको सन्दर्भ र पछिल्ला शब्दहरूको विश्लेषणबाट सर्वोत्तम व्याख्या गर्न सकिन्छ ।
३	Nam leges vigilantibus, non dormientibus subveniunt.	For the laws aid the vigilant, not those who slumber.	कानूनप्रति सजग हुनेलाई कानूनले सहायता गर्दछ, उदासीनलाई गर्दैन ।
४	Nam nemo est haeres viventis.	For no one is the heir of a living person.	जीवित व्यक्तिकोलागि कोही पनि उत्तराधिकारी (हकवाला) हुँदैन ।
५	Nam neque quies gentium sine armis, neque arma sine stipendis, neque stipendia sine tributis, haberique.	For it is neither possible to have the peace of nations without armies, nor armies without pay, nor pay without taxes.	सेना बिना राष्ट्रहरूबीचको शान्ति, पारिश्रमिक (जीविकोपार्जन) बिना सेना र कर बिना पारिश्रमिक सम्भव हुँदैन ।
६	Nam omne testamentum morte consummatum est, et voluntas testatoris est ambulatoria usque ad mortem.	For every testament is consummated by death, and the will of the testator is revocable up to his death.	हरेक इच्छापत्र दाताको मृत्युबाट कार्यान्वयनमा आउछ र इच्छापत्र दाताको इच्छा निजको मृत्यु नभएसम्म (जहिलेसुकै पनि) फिर्ता हुन सक्छ ।
७	Nam qui facit per alium, facit per se.	For he who acts through another does the act himself.	जसले अर्को मार्फत कुनै काम गर्दछ, निज आफैले त्यस्तो काम गरेको मानिन्छ । (हे. मु.दे.सं., दफा ५९२)
८	Nam qui haeret in litera, haeret in cortice.	One who is too literal does not touch the substance of the transaction.	जो अत्यन्त सतही हुन्छ, उसले कारोबारको सार तत्व बुझन सक्दैन ।
९	Nam qui non prohibet, cum prohibere posit, jubet.	For he who does not prevent when he can prevent, orders or sanctions. (For he who does not forbid, when he can forbid, commands.)	जसले कुनै कुरा निवारण गर्न सक्छ र निवारण गर्दैन भने, निजले आदेश वा अनुमति दिएको मानिन्छ ।

१०	Nam quilibet potest renunciare juri pro se introducto.	For anyone may renounce a right introduced for his own benefit.	कसैले आफ्नो लाभकोलागि कार्यान्वयनमा आएको आफ्नो अधिकार परित्याग गर्न सक्छ ।
११	Nam quo major vis est animi quam corporis, hoc sunt graviora ea, quae concipiuntur animo qua illa quae corporae.	For, as the power of the mind is greater than that of the body, in the same way the suffering of the mind are more severe than the pains of the body.	जसरी दिमागको शक्ति शरीरको शक्ति भन्दा शक्तिशाली हुन्छ, त्यसरी नै शरीरको पीडा भन्दा मनको पीडा अत्यन्त दुःखदायी हुन्छ ।
१२	Nam quod remedio destituitur, ipsa re valet, si culpa absit.	That which is without a remedy is valid by the thing itself, if there be no fault.	कुनै विषय आफैमा त्रुटिपूर्ण छैन भने कानूनी उपचार बिना पनि त्यस्तो विषयले वैधता प्राप्त गर्दछ ।
१३	Nam quod semel meum est, amplius meum esse non potest.	That which is once mine cannot be mine more completely.	जुन विषय एकदिनको लागि आफ्नो भएको थियो त्यस्तो विषय पूर्ण रूपमा आफ्नो हुँदैन ।
१४	Nam scire debet cum quo contrahit.	For one ought to know with whom he contracts. (A man should know about the person he deals with)	जसले करार गर्दछ उसले करार गर्ने व्यक्तिलाई चिन्न पर्दछ । (जो सँग करारको कारोबार गरिएको छ, त्यस्तो व्यक्तिलाई करार गर्नेले चिन्न पर्दछ) (हे. Quisque esquire debet cum quo contrahit)
१५	Nam silent leges inter arma.	For laws are silent among arms.	हातहतियारको बीचमा (अगाडि) कानून मौन रहन्छ ।
१६	Nam verba debent intelligi cum effectu ut res magis valeat quam pereat.	For words ought to be understood in such a way that they may have some effect, so that the instrument may rather be valid than void.	कुनैपनि लिखतमा भएका शब्दहरूलाई त्यस्ता शब्दहरूको कुनै प्रभाव रहन्छ भन्ने अर्थमा बुझ्नु पर्दछ जसले गर्दा त्यस्तो लिखत बदर हुनु भन्दा मान्य हुन सक्छ ।
१७	Nara mihi factum, naro tibi jus.	Give me the fact, and I shall give you the law.	मलाई तथ्य दिनुहोस् तपाईंलाई म कानून (न्याय) प्रदान गर्दछु ।
१८	Nati et nascituri.	Born and to be born. (A heir, near and remote)	जन्मिएको वा जन्मिने । (नजिकको वा टाढाको हकवाला)

१९	Natis et nascituris.	To children born and to be born.	जन्मिएको तथा जन्मिने बालबालिकालाई ।
२०	Nativo habendo.	Judicial writ on the basis of which a lord (employer) might return back fugitive tenant (worker).	भगुवा मोही (कामदार) लाई जग्गाधनी (रोजगारदाता) ले फिर्ता बोलाउन सक्ने गरी जारी भएको न्यायिक आदेश ।
२१	Natura vis maxima; natura bis maxima.	The force of nature is the greatest; doubly strong.	प्रकृतिको शक्ति सबै भन्दा ठूलो र दोब्बर शक्तिशाली हुन्छ ।
२२	Natura appetit perfectum; ita et lex.	Nature desires perfection; so does law.	जसरी प्रकृतिले पूर्णताको अभिलाषा राखदछ, त्यसरी नै कानूनले पनि पूर्णताको अभिलाषा राखदछ ।
२३	Natura fide jussionis sit strictissimi juris et non durat, vel extendatur de re ad rem, de persona ad personam, de tempore ad tempus.	The nature of a suretyship is one of strictest law and does not endure or suffer an extension from one thing to another, from one person to another or from one time to another.	जमानत कानूनको प्रकृति निरपेक्ष कानूनको रूपमा रहन्छ र यो एक वस्तुबाट अर्को वस्तुमा, एक व्यक्तिबाट अर्को व्यक्तिमा र एक समयबाट अर्को समयमा विस्तार हुँदैन ।
२४	Natura negotii.	Nature or character of the transaction.	कारोबारको प्रकृति वा चरित्र ।
२५	Natura non facit saltum: ita nec lex.	Nature takes no leap: neither does law.	जसरी प्रकृतिले फड्को मार्दैन, त्यसरी कानूनले पनि फड्को मार्दैन ।
२६	Natura non facit vacuum, nec lex supervacuum.	Nature makes no vacuum; law nothings purposeless.	जसरी प्रकृति शून्यमा रहदैन, त्यसरी नै कानूनमा कुनैपनि कुरा प्रयोजनहीन हुँदैन ।
२७	Naturae vis maxima.	The highest force is that of nature.	प्रकृतिको शक्ति सबैभन्दा शक्तिशाली हुन्छ ।
२८	Naturale est quidlibet dissolvi eo modo quo ligatur.	It is natural for a thing to be unbounded in the same way in which it was bound.	बाध्यतालाई त्यसरी नै पालना गर्नु पर्छ जसरी यसलाई लिइएको थियो र यो नै स्वभाविक हो ।
२९	Naturalis feudi.	Those things which naturally belong to feu grant.	स्वभाविक रूपमा हुने निर्धारित खानीका वस्तुहरू ।

३०	Ne bis in idem.(Non bis in idem)	Not twice in the same thing.	एउटै विषयमा दुई पटक (सजाय) हुन सक्दैन । (हे. सपुर्दगी ऐन, २०७०, दफा ५ को खण्ड (ज))
३१	Ne conjuges mutuo amore se invicem spolient.	Lest the spouses through their mutual love should impoverish one another.	दम्पत्तिलाई आपसी पारस्परिक प्रेमबाट एक अकालिई विपन्न हुनबाट जोगाउँछ । (मध्यकालीन सिभिल कानून प्रणालीमा दम्पत्तिले एक अकालिई दानबकक्स दिन नसकिने र दिएको अवस्थामा अमान्य हुने कानूनी व्यवस्थाको सन्दर्भमा)
३२	Ne curia deficeret in justitia exhibenda.	No court should be lacking in showing justice.	न्यायसम्पादन गर्नमा अदालतलाई कुनै कुराको अभाव देखिनु हुँदैन ।
३३	Ne deficit justitia.	Let the justice be not defective.	न्याय (इन्साफ) त्रुटिपूर्ण नहोस् ।
३४	Ne dominia rerum sint incerta, neve lites sint perpetuae.	Lest the ownership of things should remain uncertain, lawsuits never come to an end.	सम्पत्तिको स्वामित्व अनिश्चित भएको अवस्थामा मुद्दा मामिलाको कहिल्ये अन्त्य हुँदैन ।
३५	Ne exeat regno (republica).	Do not let him leave the realm (republic).	निजलाई मुलुक छोड्न नदेऊ ।
३६	Ne luminous officiatur.	Not impede light (servitude).	अर्काको घरमा प्रकाश आउन छेकबार गर्न नहुने ।
३७	Ne quid respublica detrimenti capiat.	That the state suffer no harm. (The state must harbour nothing detrimental.)	राज्यले कसैलाई पनि हानिनोक्सानी पुऱ्याउदैन । (राज्यले हानिनोक्सानी नहुने गरी काम गर्नुपर्छ ।)
३८	Ne unques seisie que dower.	He was never seised so that dower could attach. (A plea by which a defendant denies the right of a widow who sues for and demands her dower in lands etc.)	(जुन व्यक्तिबाट) दाइजो वा बकस दावी गरिएको हो, (त्यस्तो व्यक्तिको) स्वामित्वमा दाइजो वा बकसको सम्पत्ति कहिले पनि नरहेको हुँदा दाइजो वा बकसको रूपमा प्राप्त हुन नसक्ने । (हे. मु.दे.सं., दफा ४०९ उपदफा (१) खण्ड को (क))

३९	Ne varietur.	It must not be altered.	हेरफेर हुनु हुँदैन ।
४०	Nec regibus infinita aut libera potestas.	Power of the king (state) neither should be uncertain nor unlimited.	राजा (राज्य) को अधिकार अनिश्चित र असिमित हुनु हुँदैन ।
४१	Nec tempus locus occurrit regi.	Neither time nor place affects the importance of king (state).	कुनैपनि समय र ठाउँमा राजा (राज्य) को महत्व प्रभावित हुँदैन ।
४२	Nec veniam, effuso sanguine, casus habet.	Where blood is spilled the case is unpardonable. (Nor is there any occasion for indulgence where there is a shedding of blood.)	रक्तपात वा अंगभंग भएको कसूर क्षमायोग्य हुँदैन ।
४३	Nec veniam, lesu numine, casus habet.	When the divinity is insulted, the case is unpardonable.	दैवी शक्ति (राज्य वा राजा) को अपहेलनाको कसूर क्षमायोग्य हुँदैन ।
४४	Nec vi, clam, aut precario.	Neither by force, nor by secrecy nor by silence, validate a possession. (The possession required must be adequate in continuity, in publicity and in extent to show that it is possession adverse to the competitor)	शक्तिको प्रयोगबाट वा गोप्यरूपमा वा मौन रहेको कारणले कुनैपनि वस्तुमा रहेको कसैको भोगाधिकार मान्य हुँदैन । (भोगाधिकार कायम हुन शान्तिपूर्वक, खुलारूपमा र निरन्तररूपमा हुनुपर्छ ।)
४५	Necessarium est quod non potest aliter se habere.	That is necessary which it is not possible to be otherwise.	जुन विषय अत्यावश्यक छ, त्यसलाई अन्यथा गर्न सम्भव हुँदैन ।
४६	Necessitas culpabilis.	Culpable necessity; Unfortunate necessity; necessity which, while it excuses the act done under its compulsion, does not leave the doer entirely free from blame.	कसूरजन्य आवश्यकता, दुर्भाग्यपूर्ण आवश्यकता (बाध्यतावस कानूनसम्मत ढगांबाट आवश्यकताको प्रयोग गरी कसूरजन्य काम गर्नु पर्ने अत्यावश्यक अवस्था ।) (हे. मु.अ.स., दफा २४, २५ र २६)
४७	Necessitas est lex temporis et loci.	Necessity is the law of time and place.	अत्यावश्यक अवस्था भनेको समय र ठाउँ अनुसारको कानून हो ।

४८	Necessitas excusat aut exlenuat delictum in capitalibus, quod non operatur idem in civilibus.	Necessity excuses or extenuates delinquency in capital, which would not operate the same in civil cases.	अत्यावश्यक अवस्थाले फौजदारी कसूरलाई क्षम्य गर्न वा कसूरको गम्भिरता घटाउन सक्दछ, तर त्यस्तो अवस्था सोही अनुरूप देवानी मुद्दामा भने क्रियाशील हुँदैन।
४९	Necessitas facit licitum quod alias est licitum.	Necessity makes that lawful which otherwise is not lawful.	अत्यावश्यक अवस्थाले त्यस्तो अवस्थालाई कानून सम्मत बनाउँछ, जुन अवस्था अन्यथा (अन्य अवस्थामा) गैरकानूनी हुन्छ।
५०	Necessitas inducit privilegium	Necessity introduces privilege or necessity brings the privilege into play	आवश्यकताले सुविधा प्रदान गर्दछ वा आवश्यकताले सुविधालाई क्रियाशील बनाउँछ।
५१	Necessitas inducit privilegium quoad jura privato .	Necessity induces a privilege as to private rights.	अत्यावश्यक अवस्थाले निजी कानूनको सम्बन्धमा विशेष सुविधा प्रदान गर्दछ।
५२	Necessitas inducit privilegium.	Necessity creates privilege.	अत्यावश्यक अवस्थाले विशेष सुविधा प्रदान गर्दछ।
५३	Necessitas juris.	By necessity of law. (Arising necessarily from the nature or effect of the legal rules.)	कानूनको आवश्यकतावाट (कानूनी मान्यताको प्रकृति वा प्रभावको कारण स्वरूप उत्पन्न आवश्यकता)।
५४	Necessitas non habet legem.	Necessity has no law.	अत्यावश्यक अवस्थामा सामान्य अवस्थामा लागू हुने कानून लागू हुँदैन।
५५	Necessitas publica major est quam privata.	Public necessity is greater than private.	सार्वजनिक आवश्यकता निजी आवश्यकता भन्दा बढी महत्त्वपूर्ण (ठूलो) हुन्छ।

५६	Necessitas quod cogit, defendit.	Necessity defends that it compels.	जुन व्यक्तिको सन्दर्भमा अत्यावश्यक अवस्था सृजना भएको छ, त्यस्तो व्यक्तिलाई अत्यावश्यक अवस्थाले प्रतिरक्षा गर्दछ । (जुन व्यक्तिको सन्दर्भमा अत्यावश्यक अवस्था सिर्जना भएको छ, त्यस्तो व्यक्तिको कसूरजन्य कामलाई अत्यावश्यक अवस्थाले न्यायोचित ठहन्याउछ ।)
५७	Necessitas sub lege non continetur, quia quod alias non est licitum necessitas facit licitum.	Necessity is not restrained by law, because that which is not otherwise lawful necessity makes lawful.	अत्यावश्यक अवस्थालाई कानूनले नियन्त्रण गर्न सक्दैन किनकि, अन्य अवस्थामा जुन कुरा कानूनसम्मत हुन सक्दैन, अत्यावश्यक अवस्थामा सोही कुरा कानूनसम्मत हुन्छ ।
५८	Necessitas vincit legem.	Necessity supersedes law.	अत्यावश्यक अवस्थाले कानूनलाई प्रतिस्थापन गर्दछ ।
५९	Necessitas vincit legem; legum vincula irridet.	Necessity supersedes law; it laughs at the chains of law.	अत्यावश्यक अवस्थाले कानूनलाई प्रतिस्थापन गर्दछ र कानूनले लिएको मार्गमा अत्यावश्यक अवस्था मुस्कुराउँछ ।
६०	Negatio conclusionis est error in lege.	The negative of a conclusion is error in law.	नकारात्मक निष्कर्ष कानूनको ब्रुटि हो ।
६१	Negatio destruit negotionem, et ambae faciunt affirmationem.	A negative destroys a negative, and both make an affirmative.	एक नकारले अर्को नकारलाई अन्त्य गर्दछ र दुवै (नकार) बाट सकारात्मक अर्थ हुन्छ ।
६२	Negatio duplex est affirmatio.	A double negative is an affirmative.	दोहोरो नकार भनेको सकारात्मक अर्थ हो ।
६३	Negligentia semper habet infortuniam comitem.	Negligence always has misfortune for a companion.	हेलचेकयाइँ सदैव दुर्भाग्यसँगै आउँछ ।
६४	Negotiorum gestor.	The name given to anyone who manages the affairs.	स्वेच्छाले अर्काको सम्पत्तिको व्यवस्थापन गरेको । (हे. मु.दे.सं. दफा ६४९)

६५	Nemine contradicente (Nem.con.)	No one contradicting. (Without opposition or dissent)	कसैको असहमति नरहेको (आपत्तिविना, विमतिविना) ।
६६	Neminem laedit qui jure suo utitur.	One who makes a lawful use of his own property thereby injures no one.	कसैले पनि आफ्नो सम्पत्तिको कानूनसम्मत प्रयोग गर्दा अरु कसैलाई हानी नोकसानी पुऱ्याउनु हुँदैन ।
६७	Neminem oportet esse sapientiorem legibus.	Nobody ought to be wiser than the laws.	कुनैपनि व्यक्ति कानून भन्दा बुद्धिमान (विवेकशिल) हुन सक्दैन ।
६८	Nemmo beneficium suum perdat, nisi secundum consuetudinem antecessorum et per judicium parium suorum.	No one shall loose his right, unless according to the custom of our ancestors, and by the judgement of his peers.	कसैले पनि आफ्ना पूर्वजहरूले कायम गरेको परम्परा र न्यायसम्पादनकर्ता (जूरी) को फैसलाबमोजिम बाहेक आफ्नो अधिकार गुमाउन सक्दैन ।
६९	Nemo ex consilio obligatur.	No one is obligated by reason of giving advice. (No man is bound in consequence of his advice, mere advice will not create the obligation of a mandate)	परामर्श दिएको कारणबाट कसैको पनि दायित्व सृजना हुँदैन । (आफूले दिएको परामर्शको परिणाम स्वरूप कसैको पनि दायित्व सिर्जना हुँदैन ।)
७०	Nemo admittendus est inhabilitare seipsum.	Nobody is to be admitted to incapacitate himself.	कसैले पनि असक्षम रहेको कुरामा आफै स्वीकार गर्दैन ।
७१	Nemo agit in seipsum.	No one impleads himself. (No man acts against himself.)	कोही पनि आफ्नो विरुद्धमा आफै कुनै काम गर्दैन ।
७२	Nemo aieno nomine lege agree potest.	No one can sue in the name of another.	कसैले पनि अर्काको नामबाट मुद्दा (उजुरी) दिन सक्दैन ।
७३	Nemo alienae rei, sei satisdatione, defensor idoneus intelligitur.	No one is regarded as protector of the property of another, without security.	कोही पनि धितो धरौट बिना राखेको अर्काको सम्पत्तिको संरक्षणकर्ता रहेको मानिन्दैन ।
७४	Nemo aliquam partem recte intelligere potest antequam totum perlegit.	No one can properly understand a part until he has read the whole.	कसैले पनि कुनै विषयको समुच्च्चा अध्ययन नगरी त्यसको कुनै अंश ठिक सँग बुझ्न सक्दैन ।

७५	Nemo allegans turpitudinem suam est audiendus.	No one alleging his own turpitude (baseness) is to be heard.	कसैले पनि आफ्नै कुकूत्यको अभियोगको सुनुवाइ गर्न हुँदैन ।
७६	Nemo bis punitur pro eodem delicto.	No one shall be punished twice for the same offense.	कसैलाई पनि एउटै कसूरमा दुईपटक सजाय दिइन हुँदैन ।
७७	Nemo bis vexari pro (una et) eadem cause.	No one shall be tried twice for the same case.	कसैलाई पनि एउटै कसूरमा दुईपटक सुनुवाइ गरिनु हुँदैन ।
७८	Nemo cogitationis poenam patitur.	No one shall suffer punishment by reason of his thoughts.	कोही पनि निजको विचारको कारणबाट सजायभागी हुनु हुँदैन ।
७९	Nemo cogitur rem suam vendere, etiam justo pretio.	No one shall be compelled to sell his own property, even for the full value.	कसैलाई पनि आफ्नो सम्पत्ति, त्यस्तो सम्पत्तिको पूरा मूल्यमा पनि बिक्री गर्न बाध्य गराइने छैन ।
८०	Nemo commodum capere potest de injuria sua propria.	No one can take an advantage from his own injury.	कसैले पनि आफूले गरेको हानिनोक्सानीबाट लाभ लिन सक्दैन ।
८१	Nemo contra factum suum venire potest.	No one can go against his own act or deed.	कोही पनि आफूले गरेको कार्य वा लिखतको विरुद्धमा जान सक्दैन ।
८२	Nemo damnum facit , nisi qui id fecit quod facere jus non habet.	No one can do harm except him who does what he has no right to do.	कुनै काम गर्न अधिकार नभएको विषयमा आफूलाई बाहेक अरु कसैलाई पनि हानिनोक्सानी गर्न सक्दैन ।
८३	Nemo dare potest quod non habet.	No one is able to give that which he has not.	जोसँग जुन कुरा छैन, निजले त्यस्तो कुरा दिन सक्दैन ।
८४	Nemo dat qui non habet.	No one gives who has not.	नहुनेले दिईन ।
८५	Nemo dat quod non habet.	No one gives that thing which one does not have.	जोसँग जुन चिज छैन, निजले सो दिईन ।
८६	Nemo de domo sua extrahi debet.	No one should be dragged out of his own house.	कसैलाई पनि निजको निवासबाट जबरजस्ती निकालन हुँदैन ।
८७	Nemo debet immiscere se rei aliena ad se nihil pertinenti.	No one ought to obtrude himself in the business of another which is of no concern to himself.	कसैले पनि आफूलाई सरोकार नभएको अर्काको विषयमा हस्तक्षेप गर्न हुँदैन ।

८८	Nemo debeo melioris conditionis esse, quam auctor meus a quo jus in me transit.	I ought not to be in any better condition than my ancestor from whom the right passed on to me.	आफ्ना पूर्वज (दाता) बाट हस्तान्तरण भएको हकभन्दा बढी हुने गरी कसैले पनि हक लिन सक्दैन ।
८९	Nemo debet aliena jactura locupletari.	No one ought to be enriched by the loss of another.	अरुको हानिनोक्सानी बाट कोही पनि सम्बृद्ध हुनु हुँदैन ।
९०	Nemo debet bis puniri pro uno delicto.	No person shall be punished twice for the same offense as he or she has committed.	कसैलाई पनि निजले गरेको एउटै कसूरमा दुई पटक सजाय गरिनु हुँदैन ।
९१	Nemo debet bis vexari (pro una et eadem causa).	No one should be tried twice in respect to the same matter.	कसैलाई पनि एउटै विषयमा दुई पटक कारबाही गर्न सकिदैन ।
९२	Nemo debet bis vexari, si constat curie quod sit pro una et eadem causa.	No man ought to be twice vexed, if it be proved to the court that it be for one and the same case.	एउटै र सोही मुद्दा भएको कुरा अदालतमा प्रमाणित भएकोमा कसैलाई पनि दुईपटक हैरानी दिनु हुँदैन ।
९३	Nemo debet esse (esse debet) judex (tetis) in propria causa.	No one should be judge (witness) in his own case.	आफ्नो मुद्दामा आफै न्यायाधीश (साक्षी) हुन हुँदैन ।
९४	Nemo debet ex alieno damno lucrari.	No person ought to gain by another persons loss.	अर्काको हानिनोक्सानी बाट कसैले पनि लाभ लिनु हुँदैन ।
९५	Nemo debet in communione invitum teneri.	No one ought to be kept in a partnership (company) against his will.	कसैलाई पनि निजको इच्छा विरुद्ध साझेदारीमा (कम्पनीमा) राख्नु हुँदैन ।
९६	Nemo debet locupletari ex alterius incommmodo.	No one ought to be enriched at the expense of another.	अर्काको मूल्यमा कोही पनि सम्बृद्ध हुन सक्दैन ।
९७	Nemo debet rem suam sine facto aut defectu suo amittere.	No one ought to lose his property without any fault of his own.	कुनै कसूर बिना कसैले पनि आफ्नो सम्पत्ति गुमाउन सक्दैन ।
९८	Nemo duobus utatur officiis.	No one should occupy two offices.	कसैले पनि एकैपटक दुई पद धारण गर्नु हुँदैन ।
९९	Nemo ejusdem tenementi sinul potest esse heres et dominus.	No one can be both heir and owner of the same land.	कोही पनि एकैपटक एउटै सम्पत्तिको हकवाला र सम्पत्तिको धनी हुन सक्दैन ।
१००	Nemo est heres	No one is heir of the living.	कोही पनि जीवित व्यक्तिको

	viventis.		उत्तराधिकारी हुन सक्दैन ।
१०१	Nemo est supra leges.	No one is above the laws.	कोही पनि कानून भन्दा माथि रहन सक्दैन ।
१०२	Nemo ex alterius facto praegravari debet.	No one should be burden by the act of another.	(सम्बन्धित व्यक्तिको सहमतिमा बाहेक) कसैलाई पनि अर्काको काम कारबाहीबाट भार (बोझ) पार्नु हुँदैन ।
१०३	Nemo ex alterius incommodo debet locupletari.	No one should be enriched by another's loss.	अरुको नोकसानी गरेर कोही पनि सम्बूद्ध हुन सक्दैन ।
१०४	Nemo ex dolo suo proprio relevetur, aut auxilium capiat.	No one is relieved or gains an advantage from his own deceit.	आफ्नो धोकाधडीको कारणबाट कसैले पनि दायित्वबाट फुर्सद पाउन वा त्यसबाट लाभ पाउन सक्दैन ।
१०५	Nemo ex proprio dolo consequitur actionem.	No one by his own fraud or wrong acquires a right of action. (No one can pursue an action based upon his own wrong doings.)	कसैले पनि आफैले गरेको जालसाज वा अपकार्यबाट उजुर गर्ने अधिकार प्राप्त गर्दैन ।
१०६	Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.	No one can make his situation better by his own wrongful act.	कसैले पनि आफू गलत काम कारबाही (अपकार्य) बाट आफ्नो स्थिति (हैसियत) लाई सबल बनाउन सक्दैन ।
१०७	Nemo in alium potest transferre plus juris ipse habet.	No one can transfer to another any better right or title than he himself has. (No one can transfer more rights than he has)	कसैले पनि आफूले उपभोग गर्ने हक वा अधिकार भन्दा बढी अर्कोलाई हस्तान्तरण गर्न सक्दैन ।
१०८	Nemo in propria causa testis esse debet.	No one ought to be a witness in his own cause.	कोही पनि आफ्नो मुद्दामा आफै साक्षी हुन सक्दैन ।
१०९	Nemo inauditus condemnari debet, si non sit contumax.	No one ought to be condemned, without having been heard, unless he is contumacious.	अदालतको अवहेलनामा बाहेक कसैलाई पनि सुनुवाइ नगरी दोषी ठहर गर्न सकिन्न ।

११०	Nemo inauditus nec insummoritus comdemnari debet, si non sit contumax.	No one should be condemned unheard and unsummoned, unless for contumacy.	अदालतको अवहेलनामा बाहेक कसैलाई पनि अदालतमा उपस्थित हुने सूचना नदिई तथा सुनुवाई नगरी दोषी ठहर गर्न सकिन्न ।
१११	Nemo ivitus compellitur ad communionem.	No one who is unwilling is forced into a joint possession.	कसैलाई पनि निजको इच्छा विरुद्ध संयुक्त भोगाधिकारमा जान बाध्य गर्न सकिन्न ।
११२	Nemo judex in causa sua.	No one shall be a judge in his own case.	कोही पनि आफ्नो मुद्दामा आफै न्यायाधीश हुन सक्दैन ।
११३	Nemo jus sibi dicere potest.	No one can establish law for himself.	कसैले पनि आफ्नोलागि आफैले कानून बनाउन सक्दैन ।
११४	Nemo miles adimatur de possessione sui beneficii, nisi convicta culpa, quae sit laudanda per judicium perium suorum.	No soldier is to be deprived of the possession of his benefice, unless convicted of wrongdoing, which must be declared by the judgment of his peers.	न्यायिक अधिकारीको फैसलाबाट कुनै कसूरबापत कसूरदार ठहरिएको अवस्थामा बाहेक कुनै पनि सैनिकलाई निजले हासिल गरेको लाभको भोगाधिकारबाट वञ्चित गरिनु हुन्न ।
११५	Nemo militans Deo implicitur secularibus negotiis.	No man warring for God should be associated with the secular business.	ईश्वरका लागि लडाई गरिरहेको व्यक्ति धर्म निरपेक्ष काम कारबाहीमा संलग्न हुनु हुँदैन ।
११६	Nemo nascitur artifex.	No one is born an artificer.	जन्मदै कोही पनि शिल्पकार (सिपालु) हुन सक्दैन ।
११७	Nemo otest plus juris ad alium transferre quam ipse habet.	No one can convey or transfer to another any great right than he himself has.	कसैले पनि आफूले उपभोग गर्ने हक वा अधिकार भन्दा बढी अर्कोलाई दिन वा हस्तान्तरण गर्न सक्दैन ।
११८	Nemo patriam in qua natus est exeure (nemo potest exeure patriam (patriam exeure), nec ligentiae debitum ejurare possit.	A man cannot abjure his native country, nor the allegiance he owes his sovereign.	व्यक्तिले आफ्नो जन्म भूमि न त्याग्न सक्दछ न सावैभौमप्रतिको निष्ठा ।
११९	Nemo plus commodi heredi suo relinquit quam ipse habuit.	No one leaves behind a greater advantage for his heir than he himself had.	कसैले पनि आफूलाई भएको भन्दा बढी लाभ आफू पछि आफ्नो हकवालालाई छोड्न सक्दैन ।

१२०	Nemo plus juris ad alienum (in alium) transferre potest (potest plus juris) quam ipse habet.	No one can transfer to another a greater right than he has himself.	कसैले पनि आफूलाई भएको भन्दा बढी लाभ आफू पछि आफ्नो हकवालालाई हस्तान्तरण गर्न सक्दैन ।
१२१	Nemo potest contra recordum verificare per patriam.	No one can verify by jury against a record.	कुनै अभिलेखको विपरीत हुने गरी कसैलाई परीक्षण गर्न सकिन्न ।
१२२	Nemo potest esse dominus et haeres.	No one can be both owner and heir.	कोही पनि एकै पटक सम्पत्तिको धनी र त्यसको हकवाला हुन सक्दैन ।
१२३	Nemo potest esse et dominus et tenens (esse tenens et dominus).	No one can be both landlord and tenant.	कोही पनि एकै पटक जग्गा धनी र मोही हुन सक्दैन ।
१२४	Nemo potest esse simul actor et judex.	No one can be at once suitor and judge.	कोही पनि एकै पटक फिरादवाला र न्यायाधीश हुन सक्दैन ।
१२५	Nemo potest esse tenens et dominus.	No man can be tenant and lord.	कोही पनि एकै पटक जग्गा धनी र मोही हुन सक्दैन ।
१२६	Nemo potest exuere patriam.	No one can renounce his country.	कसैले पनि आफ्नो मुलुक परित्याग गर्न सक्दैन ।
१२७	Nemo potest facere per alium, quod per se non potest.	No one can do through another what he cannot do himself.	जुन काम आफै गर्न सकिदैन, त्यस्तो काम अर्को मार्फत पनि गर्न सकिदैन ।
१२८	Nemo potest facere per obliquum quod non potest facere per directum.	No one can do by circumlocution that thing which he is not permitted to do directly.	जुन काम प्रत्यक्ष रूपमा गर्न अनुमति छैन, त्यो काम अप्रत्यक्ष रूपमा गर्न अनुमति हुन सक्दैन ।
१२९	Nemo potest mutare consilium in alterius injuriam.	No one can change his purpose to the injury of another.	कसैले पनि अकालाई हानिनोक्सानी हुने गरी आफ्नो उद्देश्य (नियत) परिवर्तन गर्न सक्दैन ।
१३०	Nemo potest sibi debere.	No one can be indebted to himself.	कोही पनि आफ्नो ऋणी आफै हुन सक्दैन ।
१३१	Nemo praesens nisi intelligat.	No one is present unless he understands.	(उपस्थित भएर पनि) विषय नबुझेसम्म उपस्थित भएको मानिन्न ।

१३२	Nemo prae sumitur alienam posteritatem sua e praetulisse.	No one is presumed to have preferred the posterity of another person to his own.	कसैले पनि अर्काको भावी सन्ततिलाई आफ्नै भावी सन्ततिको रूपमा प्राथमिकतामा राख्छ भन्ने कुरा अनुमान गरिन्न ।
१३३	Nemo prae sumitur donare.	No one is presumed to have made a gift.	कसैले पनि आफैलाई दानबकस दिएको कुरा अनुमान गरिन्न ।
१३४	Nemo prae sumitur ludere in extremis.	No one is presumed to be jesting while at the point of death.	कसैले मृत्यु हुँदाका बखत ख्याल ठट्टा गर्दै भन्ने अनुमान गरिन्न ।
१३५	Nemo prae sumitur malus.	No one is presumed to be wicked.	कसैको पनि गलत आचरण (अनैतिक) हुन्छ भन्ने अनुमान गरिन्न ।
१३६	Nemo presumitur esse immemor sue eterne salutis, et maxime in articulo mortis.	No one is presumed to be forgetful of his own eternal welfare, and more particularly in the moment of death.	कसैले पनि आफ्नो अनन्त कल्याणको विषय र खासगरी मृत्यु हुँदाका बखत त्यस्तो विषय विस्तृत हुन्ने अनुमान गरिन्न ।
१३७	Nemo prohibetur plures negotiationes sive artes exercere.	No one is prohibited from engaging in several or various business or arts.	कोही पनि विभिन्न वा धेरै प्रकारका व्यवसाय वा कलामा संलग्न हुन प्रतिबन्धित हुँदैन ।
१३८	Nemo prohibetur pluribus defensionibus uti.	No one is prohibited from employing several defenses.	कोही पनि विभिन्न प्रकारको उपाय अपनाई प्रतिरक्षा गर्नबाट प्रतिबन्धित हुँदैन ।
१३९	Nemo prudens punit ut praeterita revocentur, sed ut futura praeveniantur.	No prudent person is punished in order to his past transactions may be revoked, but he does so in order to that future acts may be prevented.	विवेकशील व्यक्तिलाई निजको विगतको काम कारबाहीलाई फिर्ता गर्न (सच्याउन) सजाय गरिदैन, बरु भविष्यमा हुने त्यस्ता काम कारबाहीलाई रोक्न (निवारण गर्न) सजाय गरिन्छ ।
१४०	Nemo punitur pro alieno delicto.	No one is punished for the crime of another.	कसैलाई पनि अर्काले गरेको कसूरबापत सजाय गरिन्न ।
१४१	Nemo punitur sine injuria, facto, defalta.	No one is punished unless for some injury, deed or default.	कसैलाई पनि कुनै हानिनोकसानी, कार्य वा कसूर भएकोमा बाहेक सजाय गरिन्न ।

१४२	Nemo qui condemnare potest, absolvere non potest.	No one who can convict is unable to acquit.	जसले कुनै कसूर ठहर गर्न सक्दैन, त्यसले सफाई दिन पनि सक्दैन ।
१४३	Nemo quid republica detrimenti capiat.	The state must harbour nothing detrimental.	राज्यले कसैलाई हानिनोक्सानी हुने गरी कुनै काम गर्नु हुँदैन ।
१४४	Nemo sibi esse judex vel suis jus decere debet.	No one ought to be his own judge, or the tribunal in his own affairs.	कोही पनि आफ्नो विषयमा आफै न्यायाधीश वा न्यायाधिकरणको सदस्य हुन सक्दैन ।
१४५	Nemo sine actione experitur, et hoc non sine breve sive libello coventionali.	No one goes to law without a cause of action, and he does not do so without a writ or bill.	मुद्दा गर्नु पर्ने कारण नपरिक्न कसैले पनि कानूनको सहारा खोज्न जाँदैन र कुनै निवेदन वा उजुरी बिना त्यसरी सहारा पनि खोज्दैन ।
१४६	Nemo sui statuto ligatur necessitative.	It is inevitable that no one can break his own statute.	कसैले पनि आफूले बनाएको कानून आफैले उल्लंघन गर्न नसक्ने अपरिहार्यता हुन्छ ।
१४७	Nemo tenebatur prodere seipsum.	No one was bound to appear against himself.	कोही पनि आफ्नै विरुद्ध आफै उभिन बाध्य हुँदैन ।
१४८	Nemo tenetur ad impossible (impossibilia).	No one is bound to an impossibility.	जुन कुरा असम्भव छ, त्यस्तो कुरा पूरा गर्न कोही पनि बाध्य हुँदैन । (हे. मु.दे.सं., दफा ५०२, ५१७ को उपदफा (२) को खण्ड (ज) र उपदफा (३))
१४९	Nemo tenetur armare adversarium (suum) contra se.	No one is bound to arm his adversary against himself.	कोही पनि आफ्नै विरुद्ध आफ्नो प्रतिद्वन्द्वीलाई हतियार दिन बाध्य हुँदैन ।
१५०	Nemo tenetur divinare.	No one is bound to foretell.	कसैलाई पनि भविष्यवाणी गर्न बाध्य गराउन सकिन्न ।
१५१	Nemo tenetur edere instrumenta contra se.	No one is bound to produce instruments or writings which are against himself.	कसैलाई पनि आफ्नै विरुद्ध लिखत वा कागजात तयार गर्न बाध्य गराउन सकिन्न ।
१५२	Nemo tenetur et impossibilia.	No one is bound to perform impossibilities.	कसैलाई पनि असम्भव कार्य गर्न बाध्य गरिदैन ।

१५३	Nemo tenetur informare qui nescit, sed quisquis scire quod informat.	No one who is ignorant is bound to give information, but everyone is bound to know that which he gives information about.	जसलाई जुन कुरा जानकारी छैन, त्यस्तो कुराको जानकारी दिन निज बाध्य हुँदैन, तर निजले जुन कुराको जानकारी दिएको छ, त्यस बोरमा जानकारी राख्न प्रत्येक व्यक्ति बाध्य हुन्छ ।
१५४	Nemo tenetur jurare in suam turpitudinem.	No one is bound to give testimony in regard to his own turpitude.	कोही पनि आफूले गरेको कुकृत्य (फौजदारी) विरुद्ध साक्ष्य दिन बाध्य हुँदैन ।
१५५	Nemo tenetur prodere seipsum (seipsum prodere).	No one is bound to betray himself.	कोही पनि आफ्नै विरुद्ध प्रतिघात गर्न बाध्य हुँदैन ।
१५६	Nemo tenetur seipsum accusare.	No one is bound to prosecute himself.	कोही पनि आफ्नै विरुद्ध अभियोग लगाउन बाध्य हुँदैन ।
१५७	Nemo tenetur seipsum infortuniis et periculis exponere.	No one is bound to expose himself to misfortunes and dangers.	कोही पनि आफैलाई दुर्भाग्यमा पुऱ्याउन र खतरामा पार्न बाध्य हुँदैन ।
१५८	Nemo testis esse debet in propria causa.	No one is ought to be a witness in his own cause.	कोही पनि आफ्नो मुद्दामा आफै साक्षी हुन बाध्य हुँदैन ।
१५९	Nemo unquam judicet in se.	No one is ever a judge in his own case.	कोही पनि आफ्नो मुद्दामा कहिल्यै पनि न्यायाधीश हुन (फैसला गर्न) सक्दैन ।
१६०	Nemo unquam vir magnus fuit sine aliquo divino afflato.	No one was ever a great man without some divine inspiration.	दैवी उत्प्रेरणा बिना कोही पनि कहिल्यै महान व्यक्ति हुन सक्दैन ।
१६१	Nemo videtur fraudare eos qui sciunt, et consentiunt.	No one is deemed to defraud those persons who have knowledge and give their consent.	जसलाई जुन कुराको जानकारी भएको छ र त्यसमा सहमति दिएको छ, त्यसका विरुद्ध कसैले पनि जालसाज गरेको मानिन्दैन ।
१६२	Neque leges neque senatus consulta ita scribi possunt ut omnis casus qui quandoque in sedirint comprehendatur; sed	Neither laws nor Acts of a legislature can be so written as to include all actual or possible cases; but it is sufficient if they provide for those things which frequently	सम्पूर्ण वास्तविक वा सम्भावित अवस्थालाई विधायिकाको कानून वा ऐनमा लेख सकिन्दैन, तर साधारणतया पटक पटक भइरहने त्यस्ता अवस्थाको व्यवस्था भएमा कानून पर्यास हुन्छ ।

	sufficit ea quae plaeumque accidunt contineri.	ordinarily may happen.	
१६३	Nihil abstat.	Nothing stands in the way, there is no objection.	कुनै अवरोध नभएको, आपत्ति नभएको, मार्ग प्रशस्त भएको ।
१६४	Nihil ad rem.	Nothing to do with the point, it is irrelevant to the case.	केहि पनि गर्न नपर्ने, असान्दर्भिक विषय ।
१६५	Nihil aliud potest rex quam quod de jure potest.	The king can do nothing other than that which he can do under the law.	कानून बमोजिम गर्न सक्ने बाहेक राजाले अरु केही पनि गर्न सक्दैन ।
१६६	Nihil capiat per billam.	Let the plaintiff take nothing by his bill- a formal expression which was used in a decree in favor of the defendant.	फिरादबालाले आफ्नो फिरादबाट कुनै पनि फाइदा लिन नसकोस् । (प्रतिवादीको पक्षमा भएको अदालतको आदेशको सन्दर्भमा)
१६७	Nihil consensui tam contrarium est quam vis atque metus.	Nothing is so contrary to consent as force and fear.	जबरजस्ती र त्रासमा भएको सहमति जस्तो सहमतिको विपरीत हुने अरु केही कुरा हुँदैन ।
१६८	Nihil consensui tam contrarium est quam vis et metus.	Nothing is so opposed to consent as force and fear.	जबरजस्ती र त्रासमा भएको सहमतिको भन्दा विरोध गर्नु पर्ने अन्य कुनै ठूलो कुरा हुँदैन ।
१६९	Nihil dat qui non habet.	He gives nothing who has nothing.	जोसँग केही छैन, त्यसले केही पनि दिनैन ।
१७०	Nihil de re accrescit ei qui nihil in re quando jus accresceret habet.	Nothing accrues to a person in respect to a thing who, when the right accrues, has no interest in the thing.	जुन समयमा कसैले कुनै वस्तु प्राप्त गर्नु पर्ने थियो, त्यस्तो समयमा निजले प्राप्त गर्न नसकेमा त्यसपछि प्राप्त हुने वस्तुमा निजको सरोकार हुँदैन ।
१७१	Nihil enim aliud potest rex, nisi id solum quod de jure potest.	For the king can do nothing, excepting only that which he is able to do lawfully.	राजाले कानूनसम्मत ढंगबाट गर्न सक्ने काम मात्र बाहेक निजले गर्न सक्ने केही हुँदैन ।
१७२	Nihil est enim liberale quod non idem justum.	For there is nothing liberal which is not at the same time just.	जुन काम गर्दाका बखत न्यायपूर्ण हुँदैन, त्यस्तो काम उदारतापूर्वक गर्न सकिन्दैन ।

१७३	Nihil facit error nominis cum de corpore constat.	An error of name is no important so long as it is clear as to the subject meant.	विषयवस्तु स्पष्ट र बोधगम्य भएसम्म नाममा भएको त्रुटिको महत्व रहन्न ।
१७४	Nihil habet forum ex scena.	The court has nothing to do with what is not before it.	अदालतका समक्ष पेश नभएको विषयमा अदालतले केही गर्नु पर्दैन ।
१७५	Nihil in lege intolerabilius est, eadem rem diverso jure censeri.	Nothing in law is more intolerable than to rule a similar case by a diverse law.	समान (उस्तै) विषयको मुद्दामा फरक फरक कानून प्रयोग गरी आदेश गर्नुभन्दा बढी असहय अन्य कुनै कुरा हुन सक्दैन ।
१७६	Nihil infra regnum subditos magis conservat in tranquilitate et concordia quam debita ligum administratio.	Nothing better preserves the subjects of the realm in tranquility and concord than the due administration of the laws.	शान्ति र आपसी सौहर्दताको वातावरणले नागरिकहरूलाई मुलुकमा जति बढी सुरक्षा गर्न सकिन्छ, कानूनको नियमित प्रशासनबाट दिन सकिदैन ।
१७७	Nihil iniquius quam aequitatem nimis intendere.	Nothing is more unfair than to stretch equity too far.	समन्यायलाई जथाभावी प्रयोग गरी तन्काउनुभन्दा अनुचित अरु केही हुन सक्दैन ।
१७८	Nihil magis justum est quam quod necessarium est.	Nothing is more just than that which is necessary.	आवश्यकता जस्तिको बढी न्यायपूर्ण अरु केही छैन ।
१७९	Nihil nequam est praesumendum.	Nothing bad or wicked should be presumed.	कुनै पनि गलत वा अनैतिक कुराको अनुमान गर्नु हुँदैन ।
१८०	Nihil novit.	He knows nothing.	निजलाई कुनै पनि कुराको जानकारी छैन ।
१८१	Nihil perfectum est dum aliquid agendum.	Nothing is perfect while something remains to be done.	कुनै काम गर्न बाँकी रहेसम्म त्यस्तो कामले पूर्णता पाएको हुँदैन ।
१८२	Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam persolvi possit.	Nothing can be demanded before the time when in the nature of things it can be paid	कुनै वस्तुको प्रकृति अनुसार त्यस्तो वस्तु परिपक्व (लाभ प्राप्त) हुनुभन्दा अगाडि कुनै पनि कुरा माग गर्न सकिदैन ।
१८३	Nihil possunuscontra veritatem.	We can do nothing against truth.	सत्यका विरुद्ध हामी केही गर्न सक्दैनौ ।

१८४	Nihil prescribitur nisi quod possidetur.	There is no prescription for that which is not possessed.	जुन विषय भोगाधिकारमा छैन, त्यस्तो विषय चिरभोगमा रहेको हुँदैन ।
१८५	Nihil quod est contra rationem (quod est inconveniens) est licitum.	Nothing which is unconventional is lawful.	परम्परा (अभ्यास) मा नरहेको कुनै पनि कुरा कानूनसम्मत हुँदैन ।
१८६	Nihil quod est contra rationem est licitum.	Nothing is permitted which is contrary to reason.	विवेकका विरुद्ध हुने कुनै पनि कामलाई अनुमति दिइँदैन ।
१८७	Nihil quod est licitum est inconveniens.	Nothing which is inconvenient is lawful.	असुविधापूर्ण हुने कुनै पनि कुरा कानूनसम्मत हुँदैन ।
१८८	Nihil simul inventum est et perfectum.	Nothing is invented and perfected at the same moment.	एकै समयमा कुनै पनि विषय आविष्कार हुन र त्यसले पूर्णता पाउन सक्दैन ।
१८९	Nihil tam conveniens est naturali equitati, quam voluntatem domini rem suam in alium transferre, ratam habere.	Nothing is so consonant to natural equity as to give effect to the intention of the owner in transferring his own property to another.	सम्पत्ति धनीले आफ्नो सम्पत्ति अर्कोलाई हस्तान्तरण गर्दा निजको मनसायलाई पूरा गर्नुभन्दा समन्याय अनुकूल हुने अन्य कुनै काम हुन सक्दैन ।
१९०	Nihil tam conveniens est anturali equitati, quam unumquodque dissolvi eo ligamine quo ligatum est.	Nothing is so agreeable to natural equity as that, by the like means by which anything is bound, it may be loosed.	कुनै विषय (दायित्व) जुन तरिकाबाट स्थापित भएको थियो, सोही तरिका अपनाई अन्त्य गर्नुभन्दा समन्याय बमोजिम सहमतिपूर्ण अन्य कुनै काम हुन सक्दैन ।
१९१	Nihil tam naturale est, quam eo genere quidque dissolvere, quo colligatum est.	Nothing is so natural at that anything should be released or discharged in the same manner in which it was made binding.	कुनै विषय (दायित्व) जुन तरिकाबाट स्थापित भएको थियो, सोही तरिका अपनाई फुस्द दिनु वा अन्त्य गर्नुभन्दा स्वाभाविक काम अन्य हुन सक्दैन ।
१९२	Nihil tam proprium est imperii quam legibus vivere.	Nothing is so becoming to authority as to live according to the laws.	कानून बमोजिम कार्य सम्पादन गर्नुभन्दा आधिकारिक अन्य केही हुन सक्दैन ।

१९३	Nihil tam proprium imperio quam legibus vivere.	Nothing is so closely connected with government as to live in conformity with the laws.	कानून बमोजिम शासन सञ्चालन गर्नुभन्दा सरकारकोलागि निकटतम सम्बन्ध भएको अन्य कुनै कुरा हुन सक्दैन ।
१९४	Nihil(enim) aluid potest rex quam (nisi id solum) quod de jure potest.	The king can do nothing saved what he can do lawfully.	कानूनसम्मत ढंगबाट गर्न सक्नेमा बाहेक राजाले केही पनि गर्न सक्दैन ।
१९५	Nil (nihil) debet.	He owes nothing.	निजले तिर्नु पर्ने कुनै कुरा छैन । (प्रतिवादीले वादीको फिरादलाई इन्कार गर्ने आधार)
१९६	Nil (nihil) dicit.	He says nothing.	निजले कुनै पनि कुरा भनेको छैन । (प्रतिवादीले वादी दावी इन्कार गर्ने आधार)
१९७	Nil agit exemplum, item quod lite resolut.	A precedent which settles a controversy with a controversy does no good.	विवाद समाधान गर्ने नजिरले अर्को विवाद उत्पन्न गर्दछ भने त्यसले राम्रो गर्दैन । (विवाद समाधान गर्ने नजिरबाट नयाँ विवाद उत्पन्न भयो भने त्यस्तो नजिरको प्रयोजन हुँदैन ।)
१९८	Nil frustra agit lex.	The law does nothing in vain.	कानूनले कुनै पनि कुरा व्यर्थमा गर्दैन । (कानूनको प्रत्येक कुराको प्रयोजन हुन्छ ।)
१९९	Nil habuit in tenementis.	He has no interest in the tenement.	भाडा वा कुत भुक्तानी गर्न रुचि नभएको । (कुनै करार बमोजिम तिर्नु पर्ने भाडा वा कुत तिर्नु पर्ने व्यक्तिले करारमा लिएको वस्तुको स्वामित्व अर्को पक्षको नभएको दावी लिई त्यस्तो भाडा वा कुत तिर्न इन्कार गरी लिने प्रतिरक्षा ।)
२००	Nil ligatum.	Nothing is bound, no obligation has been created.	कुनै पनि कुरा बाध्यात्मक छैन, कुनै दायित्व सिर्जना भएको छैन ।
२०१	Nil sine prudenti fecit ratione vetustas.	Antiquity did nothing without a wise or prudent reason.	बुद्धिमतापूर्ण वा विवेकशील कारण बिना प्राचीनताको कुनै काम हुँदैन ।

२०२	Nil temere novandum.	Nothing should be rashly changed or altered.	कुनै पनि कुरा हतारमा परिवर्तन वा हेरफेर गर्नु हुँदैन ।
२०३	Nimia certitudo certitudinem ipsam destruit.	A certainty which is too certain destroy itself.	अत्यन्त निश्चित भएको निश्चितताले आफैलाई नष्ट गर्दै ।
२०४	Nimia subtilitas in jure reprobatur, et talis certitudo certitudinem confundit.	To great subtlety in law is condemned or disapproved, and such certainty confounds certainty.	कानूनमा अत्यन्त धेरै सूक्ष्मतालाई इन्कार गरिन्छ वा स्वीकृत गरिन्न र त्यस प्रकारको निश्चितताले विषयवस्तुलाई अनिश्चित बनाउँछ । (निश्चित गर्नकोलागि गरिएको अत्यन्त धेरै परिष्कृतताले विषयवस्तुलाई अनिश्चित बनाउँछ ।)
२०५	Nimia subtilitas in jure reprobatur.	Too much subtlety is disapproved in the law.	अत्यन्त धेरै सूक्ष्मता कानूनमा अस्वीकृत हुन्छ ।
२०६	Nimium altercando veritas amittitur.	By too much alteration truth is lost.	अत्यन्त धेरै परिवर्तनबाट सत्य नै हराउँछ ।
२०७	Nisi aliud convenerit.	Unless something else has been agreed upon. (Unless it has been otherwise agreed.)	कुनै कुरामा अन्यथा सहमति भएकोमा बाहेक । (अन्यथा सहमति भएकोमा बाहेक ।)
२०८	Nisi cum sua conditione et causa.	Except under the terms of the title and burden upon its conditions.	विषयवस्तुको शीर्षकको शर्त तथा त्यसका शर्त बमोजिमको भार बमोजिम बाहेक ।
२०९	Nisi malitia suppleat aetatem.	Unless malice supplies the place of age	कसूर भएको ठाउँको उमेरको आधारमा कसूर मानिएकोमा बाहेक ।
२१०	Nisi per legale judicium parium suorum vel per legem.	Unless by lawful judgement of peers or equals, or by the law of the land. (These words, which refer to and govern to all that precedes, have been variously interpreted.)	न्यायाधिकारीले गरेको कानूनसम्मत फैसला वा मुलुकको कानून बमोजिम भएकोमा बाहेक । (यो वाक्यांश सन् १२१५ को बडापत्र (म्याग्नाकार्टा) मा उल्लेख गरिएको छ र कानूनको व्याख्याको सन्दर्भमा पटक पटक प्रयोग गरिन्छ ।)
२११	Nisi prius.	Unless before.	यस भन्दा अघि यस्तो नभएको भए ।

२१२	No est disputandum contra principia negantem.	There is no arguing with anyone who denies first principles.	जसले पहिलो सिद्धान्तलाई नै इन्कार गर्दछ, त्यससँग कुनै बहस हुँदैन ।
२१३	Nobiles magis plectuntur pecunia, plebes vero in corpore.	Persons of the noble birth are more often punished in money, but the common people in the body; that is by corporal punishment.	कुल घरानामा जन्मेका व्यक्तिहरूलाई बारम्बार रकम लिई अर्थात जरिबाना तिन्याई सजाय गरिन्छ भने सर्वसाधारणलाई निजको शरीरमा सजाय गरी अर्थात शारीरिक सजाय गरिन्छ ।
२१४	Nobiles magis plectuntur pecunia.	Person of noble birth are more often punished in money, that is, by fines.	कुल घरानामा जन्मेका व्यक्तिहरूलाई बारम्बार रकम लिई अर्थात जरिबाना तिराइ सजाय गरिन्छ ।
२१५	Nobiles sunt qui arma genetilitia antecessorum suorum proferre possunt.	Those persons are nobles who can produce the family arms of their ancestors.	जसले आफ्ना पूर्वजहरूको निशाना (विराशत) आफ्नो परिवारलाई उपलब्ध गराउँछन्, त्यस्ता व्यक्तिहरू घरानियाँ ठानिन्छन् ।
२१६	Nobiliore et benigniores presumptiones in dubiis sunt preferende.	In cases of doubt, the more generous and more favourable presumptions are to be preferred.	शंका भएको अवस्थामा बढी उदार तथा बढी लाभप्रद अनुमानलाई प्राथमिकता दिइन्छ ।
२१७	Nobilitas est duplex, superior et inferior.	There are two sorts of nobility, the higher and the lower.	उच्च घराना र तल्लो घरानाका गरी दुई प्रकारका घरानियाँ हुन्छन् ।
२१८	Nolens volens.	Willing or unwilling.	इच्छुक वा अनिच्छुक ।
२१९	Nolle prosequi.	Not to wish to prosecute.	अभियोजन गर्ने वा फिराद गर्ने अनिच्छा ।
२२०	Nolo contendere.	I do not wish to contend.	म यसमा प्रतिवाद गर्न चाहन्न ।
२२१	Nom est reus nisi mens sit rea.	There is no guilt unless there is guilty intent.	दुषित मनसाय भएकोमा बाहेक दोषी हुँदैन ।
२२२	Nomen collectivum.	Collective name.	सामूहिक नाम ।

२२३	Nomen dicitur a noscendo, quia notitiam facit.	A name is called from the word "to know" because its makes recognition.	जानकारी लिने शब्दबाट नाम भनिन्छ किनभने यसले पहिचान गर्दछ ।
२२४	Nomen est quasi rei notamen.	An name is , as it were , the distinguishing mark of the things.	नाम भनेको जे जस्तो छ, कुनै एक वस्तुलाई अर्को वस्तुबाट छुट्याउने संकेत (चिन्ह) हो ।
२२५	Nomen generale, generalissimum.	General name.	साधारण नाम ।
२२६	Nomen juris.	Legal understanding, Legal name or designation. (jurisprudential terminology)	कानूनी नाम, कानूनी पद, कानूनी समझदारी (विधिशास्त्रीय पदावली)
२२७	Nomen non sufficit si res non sit de jure aut de facto.	A name is not sufficient if the things does not exist either in law or in fact.	कानूनमा वा तथ्यमा कुनै वस्तुको अस्तित्व छैन भने नाममात्र पर्याप्त हुँदैन ।
२२८	Nomen transcriptum.	Entry (in an account transferred).	प्रविष्ट, समावेश ।
२२९	Nomeo contra factum suum venire potest.	No one can come against his own deed.	आफूले गरेको कामको विरुद्धमा कोही पनि आउन सक्दैन ।
२३०	Nomeo dat quod non habet.	No one gives what he does not possess.	आफ्नो भोगमा नरहेको कुरा कसैले दिईन ।
२३१	Nomia sunt mutabili, res autem immobiles.	Names are mutable, but things are immutable.	नाम परिवर्तनयोग्य हुन सक्दछन्, तर वस्तु परिवर्तनयोग्य हुँदैनन् ।
२३२	Nomia sunt notae (symbola) rerum.	Essence of the name is the mark or symbol of the thing.	नामको सार भनेको वस्तुको चिन्ह वा संकेत हो ।
२३३	Nomina si nescis perit cognitio rerum.	If you do not know their names, the knowledge of things is lost.	तपाईंलाई वस्तुको नाम थाहा छैन भने तपाईंले थाहा पाएको वस्तुको ज्ञान हराउँछ ।
२३४	Nomina sunt notae rerum.	Names are distinguishing marks of things. (Names are the note of things.)	नाम भनेको वस्तुलाई अर्को वस्तुबाट अलग गर्ने चिन्ह वा संकेत हो ।
२३५	Nomo debet locupletari ex alterius incommodo.	No one should be enriched by troubles of another.	अर्काको दुःखबाट कोही पनि समृद्ध हुँदैन ।
२३६	Nomo prohibetur pluribus defensionibus uti.	No one is restrained several defences.	कोही पनि धेरै किसिमले प्रतिरक्षा गर्नबाट नियन्त्रित हुँदैन ।

२३७	Non alio modo puniatur aliquis, quam secundum quod se hebet condemnatio.	A person may not be punished otherwise than according to what the sentence enjoins.	अदालतबाट सजाय निर्धारण भए बमोजिम बाहेक कसैले पनि सजाय पाउनु हुँदैन ।
२३८	Non aliter a significatione verborum recedi oportet quam cum manifestum est aliud sensisse testatorem.	It behoves us not to depart from the literal meaning of words, unless it is evident that the testator intended some other meaning.	इच्छापत्रदाताले कुनै अर्को अर्थ दिने गरी मनसाय राखेको प्रमाणित भएकोमा बाहेक शब्दको शाब्दिक अर्थबाट पर नजान हामीलाई जिम्मेवारी दिएको छ ।
२३९	Non auditur perire volens.	A person who desires to die is not to be listened to.	कसैले मृत्युवरण गर्ने इच्छा गर्यो भने त्यसलाई सुन्नु हुँदैन ।
२४०	Non bis idem.	Not the same thing twice.	एउटै कामका लागि दुई पटक हुन सक्दैन । (एउटै कसूर बापत कुनै पनि व्यक्ति दुई पटक सजाय भागी हुनु हुँदैन, एउटै दायित्व दुई पटक पूरा गर्न बाध्य गर्नु हुँदैन भन्ने सन्दर्भमा ।)
२४१	Non bis in idem.	Not twice for the same thing.	एउटै काममा दुईपटक हुँदैन, एउटै कसूरमा दुईपटक कारबाही हुँदैन ।
२४२	Non compos mentis.	Of unsound mind.	होसठेगानमा नरहेको स्थिति ।
२४३	Non compos.	Mental sick, Not master of own's mind.	मानसिक रोगी, आफ्नो दिमाग नियन्त्रित नभएको ।
२४४	Non consentit qui errat.	He who errors does not consent.	जसले गलतीले सहमति दिएको छ, सहमति दिएको हुँदैन । (गलतीबाट भएको सहमति मान्य हुँदैन ।)
२४५	Non constat.	It is not settled.	समाधान नभएको, निश्चित नभएको ।
२४६	Non creditur referenti, nisi constet de relato.	The reference is not to be believe unless the thing referred to is otherwise proved or certain.	सन्दर्भ दिइएको विषय अन्यथा प्रमाणित भएमा वा त्यस्तो विषय निश्चित भएकोमा बाहेक सन्दर्भ दिने विषयलाई विश्वास गर्नु हुँदैन ।
२४७	Non culpabilis.	Not guilty.	दोषी ठहर नभएको, निर्दोष ।

२४८	Non dat qui non habet.	He does not give who has not.	जसको छैन, त्यसले दिईन ।
२४९	Non debeo melioris conditionis esse, quam auctor meus, a puo jus in me transit.	I ought not to be in a better position than my assignor, from whom the right passes to me.	जसबाट मलाई हक हस्तान्तरण भएको छ, हस्तान्तरणकर्ता भन्दा मेरो स्थिति सुदृढ (उन्नत) हुँदैन ।
२५०	Non deberet (debet) alii nocere quod inter alios actum esset.	That ought not to harm another which has transpired between others.	जुन कुरा अरुका बीचमा भएको छ, त्यसले कसैलाई हानिनोक्सानी पुऱ्याउँदैन ।
२५१	Non debet actori licere, quod reo non permittitur.	That which is not allowed the plaintiff ought not to be allowed the defendant.	जुन काम गर्न वादीलाई अनुमति दिईदैन, त्यस्तो काम गर्न प्रतिवादीलाई पनि अनुमति दिईदैन ।
२५२	Non debet adduci exceptio ejus rei cuius petitur dissolutio.	That can not be pleaded as exception or defense in bar which is itself in question.	जुन कुरा आफैमा एउटा प्रश्न (समाधान भइनसकेको वा नछाउँटिएको) को रूपमा रहेको छ, त्यसलाई अपवाद वा प्रतिरक्षाको रूपमा जिकिर लिन सकिदैन ।
२५३	Non debet alii nocere , quod inter alios actum est.	A person ought not to be prejudiced by what has been done between others.	अन्य व्यक्तिहरू बीच भएको काम प्रति कुनैपनि व्यक्ति पूर्वाग्रही हुनु हुँदैन ।
२५४	Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.	An unjust condition ought not to be imposed upon one by another. (No one ought to be put in an unfair or injurious position by the act of another)	कसैले अरु कसैलाई अन्यायपूर्ण (अनुचित) शर्त राख्नु हुँदैन । (कसैले अरु कसैलाई अन्यायपूर्ण (अनुचित) वा हानिनोक्सानी हुने स्थितिमा राख्नु हुँदैन ।)
२५५	Non debet cui plus licet, quod minus est non licere.	A person to whom a greater licence is given ought not to be forbidden that which is less. (It should not be forbidden for one to do lesser act who may lawfully do the greater.)	कुनै व्यक्तिलाई कुनै विषयमा बढी काम गर्न अनुमति दिइएकोमा सोही व्यक्तिलाई सोही विषयमा सो भन्दा कम काम गर्न रोक लगाउन सकिदैन ।
२५६	Non debet fieri, sed factum valet.	It ought not to be done, but done, it is valid.	गर्ने नहुने काम कुनै कारणवश भइसक्यो भने मान्य हुन सक्छ ।

२५७	Non decent homines dedere causa non cognita.	Non cause having been shown, it is unseemly to give men up.	कारण देखाउन नसकिएको विषयमा कुनै कुरा जनसमक्ष ल्याउनु शोभनीय हुँदैन ।
२५८	Non decipitur qui scit se decipi.	He is not deceived who knows himself that he is being deceived.	जसले आफूलाई धोकाधडी हुन गइरहेको कुरा जानकारी पाएको छ, त्यसले धोकाधडी पाएको मानिन्दैन ।
२५९	Non defecit jus sed probatio.	Not the right defective, but the proof of it.	अधिकार अपूर्ण रहन्न, तर त्यसलाई प्रामाणित गर्ने कुरा अपूर्ण हुनसक्छ ।
२६०	Non different ques concordant re, tamtsi non in verbis iisdem.	Those matter do not differ, agree in substance although they are not in the same word.	शब्द प्रयोगमा उस्तै नभए तापनि सारवस्तुमा समानता रहेको वस्तु भए त्यस्ता वस्तुहरू फरक हुँदैनन् ।
२६१	Non difinitur in jure quid sit conatus.	What an attempt is, is not defined in law.	जुन कसूर गर्ने उद्योग भएको छ, त्यस्तो उद्योग कानूनमा परिभाषित भएको छैन ।
२६२	Non dormientibus sed vigilantibus, leges subventiunt.	The laws do not assist slumberer, but only those who are vigilant.	कानूनले आफ्नो हकप्रति उदासिन व्यक्तिलाई नभएर त्यसप्रति सचेत व्यक्तिलाई मात्र सहयोग गर्दछ ।
२६३	Non dubitatur, esti specialiter vendor evictionem non promiserit, re evicta , ex empto competere actionem.	It is not doubted that although the vendor has not specially promised, in the event of an eviction, an action on the contract of sale is competent.	कुनै बिक्रेताले स्पष्ट रूपमा कबुल नगरेको भए तापनि कसैलाई आफ्नो सम्पत्ति सोधभर्ना गर्न हटाएकोमा वस्तु बिक्रीको करारमा उजुर गर्न सक्षम रहेने कुरामा शंका रहँदैन ।
२६४	Non efficit nisi sequatur affectus.	An intention is of no effect unless a result follows.	कुनै कामको परिणाम नभएसम्म मनसायको कुनै अर्थ (प्रभाव) रहँदैन ।
२६५	Non ejusdem generis.	Not of the same kind.	समान किसिम (वर्ग, प्रजाति) को नभएको ।
२६६	Non entia.	Things having no existence, non entities.	अस्तित्वमा नरहेको विषय, अस्तित्वमा नरहेको ।

२६७	Non erit alia lex Romae, Alia anthnis, alia nunc, alia posthac; sed et omnes gentes, et omnes tempore una lex, et sempiterna, et immortalis continebit.	There will be not one law at Rome, another at Athens ; one now and another afterward, but one law, eternal and immortal ,shall bind all people together and for all time.	रोमकालागि एक किसिमको र एथेन्सकोलागि अर्को किसिमको, एक कानून तत्कालै र अर्को कानून त्यसपछि लागू हुनसक्दैन, तर चिरकालपर्यन्त रहने र अजम्बरी हुने एउटै कानून सबै नागरिकलाई सधैभरि बाध्यात्मक हुन्दै ।
२६८	Non est arctius vinculum inter homines quam jusjurandum.	There is no clear bond among men than an oath.	शपथ लिए पछिको बाध्यता भन्दा व्यक्तिहरू बीच अर्को कुनै स्पष्ट बाध्यता हुन्दैन ।
२६९	Non est arctius vinculum inter homines quam jusjurandum.	There is no tighter link than an oath, among mankind.	मानव जाति भित्र शपथ भन्दा सुदूर सम्बन्ध अरु हुन्दैन ।
२७०	Non est certandum de regulis juris.	There is no disputing about the rules of law.	कानूनका नियमहरूका सम्बन्धमा कुनै विवाद रहेदैन ।
२७१	Non est disputandum contra principia negantem.	There is no disputing with person who denies established principles.	जसले स्थापित सिद्धान्तलाई इन्कार गर्दै, त्यस्तो व्यक्तिसँग विवाद नै हुन्दैन । (विवाद गर्नुको अर्थ रहेदैन ।)
२७२	Non est factum (suum).	It is not my deed.	यो मैले गरेको लिखत होइन । (यो मसँग सम्बन्धित लिखत होइन ।)
२७३	Non est in facultate mandatarii addere vel demere ordini sibi dato.	It is not the function of mandatory to add or subtract from the authority which has been given to him.	कसैलाई दिइएको अस्तियारीमा थप गर्ने वा घटाउने काम बाध्यात्मक होइन ।
२७४	Non est inventus. (N.E.I)	He or She is not found. (The return of a sheriff on a writ or process when the defendant or person to be served or arrested is not found in the jurisdiction.)	अदालतले जारी गरेको पक्राउ पुर्जी बमोजिम कुनै व्यक्ति फेला पार्न वा पक्राउ गर्न नसकी फिर्ता भएको ।

२७५	Non est justum aliquem antenatum post mortem facere bastardum qui toto tempore vite sue pro legitimo habebatur.	It is not just to blame an elder born after his death, who during his lifetime was accounted legitimate.	आपनो सम्पूर्ण जीवन कानूनसम्मत रूपमा व्यतित गरेको जेष्ठ नागरिकलाई निजको मृत्युपछि दोष दिनु (गाली गर्नु) उचित हुँदैन ।
२७६	Non est novum ut leges ad posteriores trahantur.	It is no new (doctrine) that prior laws are drawn to latter laws.	पछि बनेका कानूनमा पहिले बनेका कानूनका विषयवस्तु रहनु कुनै नयाँ सिद्धान्त (डिक्टन) होइन ।
२७७	Non est novum ut priores leges ad posteriores trahantur.	It is not novel that earlier laws should give way to latter ones	पहिले बनेका कानूनलाई पछि बनेको कानूनले प्रतिस्थापन (मार्ग प्रशस्त) गर्नु नयाँ कुरा होइन ।
२७८	Non est recendum a communi observanti. (Non est revedendum a communi observantia.)	A common practice must not be abandoned.	सर्वसाधारणले अपनाइरहेको अभ्यासलाई त्यागन हुँदैन ।
२७९	Non est regula quin fallit.	There is no rule without exception.	अपवाद बिनाको नियम हुँदैन ।
२८०	Non est reus nisi mens sit rea.	There is no culpa without culpable intention.	आपराधिक मनसाय बिना कोही पनि दोषी हुँदैन ।
२८१	Non ex opinionibus sed ex communi usu nomina exaudiri debent.	Names ought to be regarded not by the opinion of individuals, but by common use.	कुनैपनि नाम व्यक्तिगत रायको आधारमा होइन, त्यसको सामान्य प्रयोगबाट मानिनु पर्छ ।
२८२	Non ex opinionibus singulorum, sed ex communis usu, nomina exaudiri, debet.	The names of things ought not be learned from individual opinion, but from common usage.	कुनैपनि वस्तुको नाम व्यक्तिगत रायको आधारमा होइन, त्यसको सामान्य प्रचलनबाट सिक्नु पर्छ ।
२८३	Non exemplis sed legibus judicandum est.	Judgement should not be rendered from example, but by the laws.	फैसला गर्दा उदाहरणबाट नभई कानून बमोजिम गर्नु पर्छ ।
२८४	Non facias malum ut inde veniat bonum.	You are not to do evil that good may thence arise.	भविष्यमा तपाईंको आचरणमा सुधार हुन्छ भनेर बर्तमानमा गलत काम गर्ने छुट हुँदैन ।

२८५	Non impedit clausula derogatoria quo minus ab eadem potestate res dissolvantur a qua constituuntur.	A derogatory clause does not prevent deeds (obligation, enactments) from being discharged (abrogated) by the same power as that by which they were constituted (imposed, enacted). (A derogatory clause does not prevent things from being dissolved by the same power which created them.)	जुन अधिकार प्रयोग गरेर कुनै कुरा खडा गरिएको (दायित्व सिर्जना गरिएको, कानून बनाइएको) थियो, पछि थपिएको (संशोधन गर्ने) प्रावधानले कुनै लिखत (दायित्व वा कानून) पालना (खारेज) गर्न रोक लगाउन सक्दैन ।
२८६	Non impedit.	He did not hinder or disturb.	बाधा वा अवरोध नगरिएको ।
२८७	Non implacitando aliquemde libero tenemento sine brevi.	A writ which prevents officers of the law from interfering with a freehold without the king's writ.	स्वतन्त्रतापूर्वक कमौद गरिरहेको जमिनमा राजाको आदेश बिना हस्तक्षेप गर्नबाट कानून कार्यान्वयन गर्ने अधिकारीलाई रोकन जारी गरिएको न्यायिक आदेश ।
२८८	Non in esse.	Non existing.	अस्तित्वमा नरहेको ।
२८९	Non in legendō sed in intelligendo leges consistunt.	The laws consist not in being read, but in being understood.	कानून पढनकोलागि नभएर बुझनका लागि गरिएको व्यवस्था हो ।
२९०	Non in tabulis est jus.	The law is not in the books.	कानून किताबमा मात्र रहने विषय होइन । (मानव मस्तिष्कमा रहनु पर्ने विषय हो ।)
२९१	Non juridicus.	Which is non juridical.	गैरविधिशास्त्रीय, गैरन्यायिक वा गैरकानूनी ।
२९२	Non jus ex regula, sed regula ex jura.	The law does not come from the rule, but the rule comes from the law.	नियमबाट कानून निसृत हुने होइन, कानूनबाट नियम निःसृत हुन्छ ।
२९३	Non jus sed seisin, facit stipitem.	Not right, but seisin, makes a stock.	अधिकारले नभएर भोगाधिकारले जमिनलाई सम्पत्तिको रूपमा स्थापित गर्दछ ।
२९४	Non licent.	It is not allowed.	अनुमति नदिइएको, अस्वीकार्य ।
२९५	Non licet quod dispendio licet.	That is not permitted which can only be permitted with	जुन विषयको अनुमति दिदा त्यस्तो कानूनी सूक्तिहरु

		loss.	विषयको नै नाश हुन्छ, त्यस्तो विषयमा अनुमति दिइदैन ।
२९६	Non liquet. (n.l)	Not clear.	अस्पष्ट, स्पष्ट नभएको ।
२९७	Non memini.	I do not remember.	मलाई सम्झना छैन ।
२९८	Non molestando.	A writ to protect one from unlawful molestation.	गैरकानूनी दुर्व्यवहारबाट संरक्षण गर्ने अदालतको आदेश ।
२९९	Non nasci, et natum mori, paria sunt.	Not to be born, and to be dead-born are the same.	जन्मै नहुनु र मृत जातक हुनु एउटै कुरा हो ।
३००	Non nemurare pecunia.	Of money not paid.	भुक्तानी नगरेको रकम ।
३०१	Non obstante aliquo statuto in contrarium.	Notwithstanding any statute to the contrary.	कुनै कानूनमा प्रतिकूल व्यवस्था भए तापनि ।
३०२	Non obligat lex nisi promulgata.	A law is not binding unless it is promulgated.	जारी नभएसम्म कानून बाध्यात्मक हुँदैन ।
३०३	Non observata forma ingertur adnullatio actus.	When form is not observed, a failure of the action ensues.	पुऱ्याउनु पर्ने रीत पालना नभएको परिणाम गैरकानूनी हुन्छ ।
३०४	Non obstante veredicto.	Notwithstanding a verdict.	(अदालतबाट) ठहर भइसकेको भए तापनि ।
३०५	Non obstante.	Notwithstanding.	भए तापनि (जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि) ।
३०६	Non officit affectus nisi sequatur effectus.	The intention is not hurtful unless an effect follows.	परिणाम प्राप्त नभएसम्म मनसाय हानिकारक हुँदैन ।
३०७	Non officit affectus nisi sequatur effectus. Sed in atrocioribus delictis punitur affectus, licet non sequatur effectus.	The intention is not hurtful unless an effect follows. But in the deeper delinquencies the intention is punished, although an effect does not follow.	परिणाम प्राप्त नभएसम्म मनसाय हानिकारक हुँदैन । तर, गम्भीर कसूरमा परिणाम प्राप्त भइ नसकेको भए तापनि मनसाय बापत सजाय हुन्छ ।
३०८	Non officit conatus nisi sequatur effectus.	An intention works no injury unless a result follows.	परिणाम प्राप्त नभएसम्म मनसायले हानि पुऱ्याउँदैन ।
३०९	Non omne damnum inducit injuriam.	It is not every loss that produces the violation of a legal right.	हेरेक हानिनोक्सानी बाट कानूनी अधिकारको उल्लंघन हुँदैन ।

३१०	Non omne, quod licet, honestum est.	Not every thing which is lawful is honorable (morally right).	कानूनसम्मत हुने सबै कुराहरू सम्मानयोग्य (नैतिक रूपमा सही) हुँदैन ।
३११	Non omnimum, quae a majoribus nostris constituta sunt, ratio reddii potest ; et ideo rationes eorum quae constituuntur inquiri non oportet; aliquin muta ex his quae cert stant subvertuntur.	It is impossible to give reason for all of the laws instituted by our ancestors and so it not needful to inquire into the reasons; otherwise many of those which are established would be overturned.	पूर्वजहरूबाट स्थापित सम्पूर्ण कानूनहरूको कारण दिन सम्भव हुँदैन रत्यसको खोजीनीति गर्न आवश्यक पनि छैन, खोजीनीति गर्ने हो भने जेजस्ता कानूनहरू स्थापना भएका छन् तिनीहरू उल्टाउनु पर्ने हुन्छ ।
३१२	Non omnium que a majoribus nostris constituta sunt ratio reddi potest.	A reason cannot be given for all the laws that have been established by our ancestors.	पूर्वजहरूबाट स्थापित सम्पूर्ण कानूनहरूको कारण दिन सकिदैन ।
३१३	Non pertinet ad judicem secularem cognoscere de iis que sunt mere spiritualia annexa.	It belongs not to the secular judge to take cognizance of things which are merely spiritual.	विशुद्ध अध्यात्मिक विषयमा ध्यान दिनु धर्मनिरपेक्ष न्यायाधीशको काम होइन ।
३१४	Non ponendis in assisis et juratis.	A writ for one's discharged from jury service. (A writ formerly granted for freeing and discharging persons from serving on assizes and juries.)	जूरीलाई निजले गर्ने कामबाट अवकाश वा पदमुक्त गर्ने गरी भएको न्यायिक कार्य ।
३१५	Non possessori incumbit necessitas probandi possessiones ad se pertinere.	A person in possession is not bound to prove that the possessions belong to him.	भोगाधिकारमा रहेको व्यक्ति भोगाधिकारमा रहेको सम्पत्ति निजको हो भनी प्रमाणित गर्न बाध्य हुँदैन ।
३१६	Non potest adduci exceptio ejusdem rei cuius petitur dissolutio.	It is not permitted to adduce a plea of the matter in issue as a bar thereto. (A plea of a matter sought from a court, cannot be contradicted by the same litigant.)	अदालतबाट जुन विषयमा उपचार पाउन मुद्दाको कुनै पक्षले जिकिर गरेको छ भने सोही मुद्दाको पक्षले अर्को पक्षलाई सोही जिकिर लिन रोक्न सक्दैन ।

३१७	Non potest probari quod probatum non relevat.	That cannot be proved, which, if proved, would be immaterial or irrelevant.	जुन विषय प्रमाणित भएमा त्यस्तो विषय अमूर्त वा असान्दर्भिक हुन्छ, त्यस्तो विषय प्रमाणित गर्न सकिदैन ।
३१८	Non potest quis sine brevi agere.	Non one can sue without a writ.	अदालतको आदेश बिना कसैले पनि नालिश गर्न सक्दैन ।
३१९	Non potest rex gratiam facere cum injuria et damno aliorum.	The king cannot confer a favour on one subject to the injury and damage of others.	राजा (राज्य) ले कुनै नागरिकलाई हानि, नोक्सानी र क्षति हुने गरी अर्को नागरिकको पक्षमा कुनै काम गर्न सक्दैन ।
३२०	Non potest rex subditum renitemtem onerarae impositionsibus.	The king cannot burden a protesting subject with impositions.	राजाले विरोध गर्ने नागरिक (प्रजा) उपर दायित्वभार दिन सक्दैन ।
३२१	Non potest videri deisse habere, qui nunquam habuit.	A person who never had, cannot be deemed to have ceased to have.	कहिल्ये पनि केही नभएको व्यक्तिलाई केही नहुने व्यक्ति ठान्न सकिदैन ।
३२२	Non praestat impedimentum quod de jure non sortitur effectum.	That which is of no consequence in law offers no impediment.	जुन विषयको कानूनमा परिणती हुँदैन, त्यस्तो विषयले कुनै बाधा अवरोध पुऱ्याउँदैन ।
३२३	Non pras substantia sive fundi, sed accidens.	Not a part of the subject or land, but an accident.	विषय वा भूमिको अंश नभएर दुर्घटनाको परिणाम हो । (सुविधाभारको सन्दर्भमा)
३२४	Non prosequitur.	He does not prosecute. A judgement entered against a plaintiff for failure to appear to prosecute a suit.	अभियोजन नभएको । (मुद्दामा अभियोजन गर्नको लागि वादी उपस्थित नभएकोले निजको विरुद्धमा अदालतले गरेको फैसला ।)
३२५	Non quad dictum est, sed quod factum est, in jure inspicitur.	Not what is said, but what is done, is regarded in law.	कानूनमा के भनियो भन्ने कुरा होइन, के गरियो भन्ने कुरालाई ध्यान दिइन्छ ।
३२६	Non quieta movere.	Not to disturb what is settled.(An alternative phrase for Stare decisis.)	जुन विषय समाधान (निरुपण) भइसकेको छ, त्यस विषयमा प्रवेश गर्नुहुँदैन । (निर्णयाधारका लागि प्रयोग हुने वैकल्पिक वाक्यांश)

३२७	Non quod voluit testator, sed quod dixit in testamento inspicitur.	Not what the testator wished, but what he said, is considered in construing a will.	इच्छापत्रको व्याख्यामा इच्छापत्रदाताले के इच्छा गरेको थियो भन्ने कुरा नभएर निजले के लेखेको (लिखतमा भनिएको) छ, त्यस कुरालाई विचार गरिन्छ ।
३२८	Non refert an quis assensum suum prefert verbis, an rebus ipsis et factis.	It does not matter whether a man gives his assent by his words, or by his acts and deeds.	कुनै व्यक्तिले आफ्नो बोली (शब्द) बाट, कामबाट वा लिखतबाट कसरी निजले स्वीकृति दिन्छ भने कुराले महत्व राख्दैन ।
३२९	Non refert quid ex aequipollentibus fiat.	It does not matter which one of those things which are equivalent is done.	समान विषयका कामहरूमध्येमा कुन चाहिँ काम भयो भन्ने कुराले महत्व राख्दैन ।
३३०	Non refert quid notum sit judici, si notum non sit in forma judicii.	It does not matter what is known to the judge, if it be not known judicially.	न्यायिक रूपमा जानकारी नभएमा न्यायाधीशलाई के जानकारी थियो भन्ने विषयले महत्व राख्दैन ।
३३१	Non refert verbis an factis fit revocatio.	It does not matter whether a revocation is made by words or by deeds.	कुनै खोरेजी (रद्द गर्ने काम) बोली (शब्द) बाट भयो वा लिखतबाट भयो, त्यसले महत्व राख्दैन ।
३३२	Non remota nisi mens sit rea.	No culpa without culpable intension.	अपराधजन्य मनसायबिना भएको काम ।
३३३	Non remota sed proxima causa spectatur.	Not the remote but the near (or immediate) cause is regarded.	कानूनमा घुमाउरो नभएर सम्भावित (निकटतम) कारणलाई ध्यान दिइन्छ ।
३३४	Non repugnantia.	In absence of opposition	विपक्षको अनुपस्थितिमा ।
३३५	Non respondebit minor, nisi in causa dotis, et hoc pro favore doti.	A minor shall not answer except in the case of dower, and this in favor of dower.	मृतकबाट अचल सम्पत्ति प्राप्त गरेको विषयमा बाहेक नाबालक उत्तरदायी हुँदैन र यो व्यवस्था त्यस्तो अचल सम्पत्तिको पक्षमा नै हुन्छ ।
३३६	Non sanae mentis.	Of unsound mind.	होस्थेगानमा नरहेको अवस्था ।
३३७	Non sequitur.	It does not follow.	यसले मार्ग प्रशस्त गर्दैन, यसलाई अंगीकार गरिदैन ।

३३८	Non solent que abundant vitiare scripturas.	Surplusage is not want to vitiate writings. (Superfluous expressions do not usually impair writings.) (That which is useful is not rendered useless by that which is useless.)	अनुपयुक्त (अनावश्यक, असान्दर्भिक) विषयले लेखिएको विषयलाई सामान्यतया: असर गर्दैन ।
३३९	Non solum quid licet, sed quid est conveniens considerandum, quia nihil quod inconveniens est licitum.	Not only that which is permitted, but that which is convenient or suitable is to be considered. Because nothing which is inconvenient or unsuitable is lawful.	अनुमति भएको विषय मात्र नभएर सुविधाजनक वा उपयुक्त विषयलाई विचार गर्नुपर्छ, किनकि सुविधा नहुने वा अनुपयुक्त विषय कानूनसम्मत हुँदैन ।
३४०	Non sui juris.	Lacking legal age or capacity.	उमेर नपुगेको वा असक्षम रहेको कारणबाट आफ्नो नामबाट करार गर्न नसक्ने वा अदालतमा आफै उपस्थित हुन नसक्ने गरी विधिशास्त्रीय रूपमा असक्षम रहेको ।
३४१	Non sum informatus	I am not informed.	म यस विषयमा जानकार छैन । (प्रतिवादीका विरुद्ध अदालतबाट भएको फैसला उपर गर्ने प्रतिरक्षा)
३४२	Non sunt longa ubi nihil est quod demere possis.	Those matters are not prolix or superfluous wherein there is nothing which you can omit. (Those matters are not long wherein there is nothing which you can omit.)	जुन विषय (प्रावधान) लाई हटाउन (झिक्न) सकिंदैन, त्यस्ता विषय अनावश्यक वा भद्रा मानिंदैन ।
३४३	Non suspicio cuiuslibet vani et meticulosi hominis, sed talis qui possit cadere in virum constantem; talis enim esse metus, qui in se contineat vitae periculam, aut corporis cruciatum.	It must not be the apprehension of a foolish and fearful man, but such as would affect a courageous man; it should be such fear as would involve danger to life or bodily pain.	यो विषय कुनै मूर्ख वा कातर व्यक्तिको आशंका मात्र नभएर साहसी व्यक्तिको जिउज्यान वा शारीरिक कष्ट गराउने कुरा हो ।

३४४	Non temere credere, est nervus sapientiae.	Not to believe rashly is the nerve of wisdom.	हतारमा विद्यास नगर्नु भनेको विवेकको स्नायु हो । (हतारमा विद्यास नगर्नु भनेको बुद्धिमानी हो ।)
३४५	Non utendo.	By nonuse.	प्रयोगमा नआएको कारणबाट (निकिय भएको) । (सुविधाभारका सन्दर्भमा)
३४६	Non valens agere.	Not able to act.	काम गर्न असक्षम ।
३४७	Non valentia agedi.	Want of ability to act.	कुनै काम गर्नको लागि क्षमता नभएको (असमर्थ) ।
३४८	Non valet confirmatio, nisi ille qui confirmat sit in possessione rei vel juris unde fieri debet confirmatio; et eodem modo, nisi ille cui confirmatio sit, sit in possessione.	Confirmation is not valid unless he who confirms is either in possession of the thing itself or of the right of which confirmation is to be made, and, in like manner, unless he to whom confirmation is made is in possession.	जसले जुन वस्तुको विषयमा सम्पुष्टि दिने हो, त्यस्तो वस्तु निजको भोगाधिकार वा हकमा रहेकोमा वा जसलाई सम्पुष्टि दिने हो, निजको भोगाधिकारमा त्यस्तो वस्तु रहेको अवस्थामा बाहेक सम्पुष्टि मान्य हुँदैन ।
३४९	Non valet exceptio ejusdem rei cuius petitur dissolutio.	A plea of the very matter the determination of which is sought is not valid.	जुन विषयको निर्धारण हुनको लागि माग गरिएको छ, सोही विषयको आधारमा भएको जिकिर मान्य हुँदैन ।
३५०	Non valet impedimentum quod de jure non sortitur effectum.	An impediment or bar which has no effect in law will not avail.	कानून बमोजिम प्रभाव नहुने वाधा वा अड्चनको कानूनी शक्ति हुँदैन ।
३५१	Non verbis sed ipsis rebus, leges imponimus.	We do not impose law upon words, but upon the things themselves.	शब्दहरूकालागि लागू नगरेर सम्पत्ति (वस्तु) उपर कानून लागू हुन्छ ।
३५२	Non videntur qui errant consentire.	They do not appear to consent who are in error. (They are not considered to consent who commit a mistake.)	जसले त्रुटि गरेको छ, त्यो सहमतिमा आएको मानिन्दैन ।
३५३	Non videntur qui errant consentire.	They do not appear to consent who make a mistake.	जसले त्रुटि गरेको छ, त्यसले सहमति दिएको मानिन्दैन ।

३५४	Non videntur rem amittere quibus propria non fuit.	Persons to whom a thing did not belong are not deemed to lose it.	जुन व्यक्तिको वस्तु (सम्पत्ति) होइन, निजले त्यस्तो वस्तु हराएको वा गुमाएको मानिन्दैन ।
३५५	Non videtur consensum retinuisse si quis ex praescripto minantis aliquid immutavit.	Anyone is not deemed to have withheld to consent who has changed anything by the direction of a person who threatens him.	कसैको डर, त्रास वा धम्कीको कारणले आफूले सहमति परिवर्तन गरेकोमा निजले त्यस्तो सहमति बदर गरेको मानिन्दैन ।
३५६	Non videtur perfecte cujusque id esse, quod ex casu auferri potest.	That is not deemed to belong to a person completely which can upon occasion, be taken away.	जुन विषय (वस्तु) कुनै अवस्थामा अकर्ति लैजान सक्छ, त्यस्तो विषय पूर्ण रूपमा कुनै व्यक्तिको हो भन्ने कुरा मानिन्दैन ।
३५७	Non videtur quisquam id capere, quod ei necesse est alii restituere.	No one is considered entitled to recover that which he must give up to another.	जुन वस्तु अर्कोलाई छोड्नु पर्ने हुन्छ, त्यस्तो वस्तु फिर्ता लिन कसैलाई हक हुन्छ भन्ने कुरा मानिन्दैन ।
३५८	Non videtur rem amittere quibus propria non fuit.	They are not deemed to loss a thing to whom it did not belong.	जुन व्यक्तिको वस्तु (सम्पत्ति) होइन, निजले त्यस्तो वस्तु हराएको वा गुमाएको मानिन्दैन ।
३५९	Non videtur vim facere, qui jure suo utiur, et ordinaria actione experitur.	He is not deemed to use force who exercises his own right and sues in an ordinary action.	कसैले आफ्नो अधिकार प्रयोग गरेकोमा तथा उजुरीकोलागि सामान्य कारबाही चलाएकोमा निजले डर त्रास दिएको मानिन्दैन ।
३६०	Non videtur consensum retinuisse si quis ex prescripto minantis aliquid immutavit.	He does not appear to have retained consent who has changed anything though menaces.	डर त्रासका माध्यमबाट कसैले कुनै कुरा परिवर्तन गरेकोमा सहमति दिएको मानिन्दैन ।
३६१	Non vult contendere cum domina regina et posuit se in gratiam curiae.	The defendant does not wish to contend with our mistress, the queen, but puts himself upon the mercy of the court.	प्रतिवादीले महारानी समक्ष कुनै कुराको विवाद गरेको होइन, निजले आफूलाई अदालत समक्ष समर्पण गरेको हो ।
३६२	Non accipi debent verba in demonstrationem falsam, quae competent in limitationem veram.	Words ought not to be taken in a false descriptive sense which are competent to describe a true limitation.	सही सीमाको व्याख्या गर्न उपयुक्त हुने शब्दहरूलाई गलत विवरण दिने अर्थमा लिनु हुँदैन ।

३६३	Nonquam indebitatus.	Never indebted.	कहिल्यै ऋणी नभएको ।
३६४	Noscitur a sociis.	It is known by its associates.	शब्दको अधिपछि प्रयोग भएका शब्द वा वाक्यहरूबाट प्राप्त जानकारी । (कुनै शब्द अस्पष्ट भएमा समुच्चा शब्दहरूको सन्दर्भमा व्याख्या गर्नुपर्ने)
३६५	Noscitur ex socio, qui non cognoscitur ex se.	A person who may not be known by himself is known by his companions.	आफैमा नचिनिएको व्यक्ति निजका दौतरीहरूबाट चिनिन्छ ।
३६६	Nota bene.	Noted well, observed carefully.	रामोसँग टिपिएको, लेखिएको, होसियारीपूर्वक अवलम्बन गरिएको ।
३६७	Notare infamia.	To mark or brand as a punishment for crime.	सजाय स्वरूप दामल गर्ने । (सजाय स्वरूप कुनै शारीरिक चिन्ह कायम गर्ने ।)
३६८	Notitia dicitur a nonscendo, et notitia non debet claudicare.	Notice is so called from becoming known, and notice ought not to be defective.	सूचित गर्ने हुनाले त्यसलाई सूचना भनिएको हो, त्यसैले सूचना त्रुटिपूर्ण हुनु हुँदैन ।
३६९	Nova causa obligationis.	A new ground of obligation.	दायित्वकोलागि प्राप्त भएको नयाँ आधार ।
३७०	Nova constitutio futuris formam imponere debet, non preteritis.	A new law ought to impose form on what is to follow, not on the past.	नयाँ कानूनले विगतलाई नभएर भविष्यलाई सम्बोधन गर्नुपर्छ । (नयाँ कानून भविष्यदर्शी हुनुपर्छ, यो पश्चातदर्शी हुनु हुँदैन ।)
३७१	Novatio non presumitur.	A novation is not presumed.	नवीकरण हुन्छ, भन्ने कुरा अनुमान गरिदैन ।
३७२	Noverint universi per praesentes.	Known all men by these presents.	यस उपस्थितिले नै सबैलाई चिनाउँछ ।
३७३	Novis operis nunciatio.	An objection to or protest against a new work.	नयाँ कामको विरुद्धमा वा नयाँ कामको सम्बन्धमा आपत्ति ।
३७४	Novitas non tam utilitate prodest quam novitate perturbat.	Novelty benefits not so much by its utility as it disturbs by its novelty.	उपयोगिताको नयाँपनले त्यति धेरै लाभ दिदैन जति धेरै यसको नयाँपनले अवरोध गर्दछ ।

३७५	Noviter ad notitiam perventa.	Circumstances newly come to the knowledge of a party.	फैसला भइसकेपछि पक्षको जानकारीमा आएको नयाँ परिस्थितिजन्य तथ्य । (हे. न्याय प्रशासन ऐन, २०७३ को दफा ११ को उपदफा (२) को खण्ड (क))
३७६	Novum judicium non dat jus novum, sed declarat antiquum, judicium est juris dictum et per judicium jus est noviter revelatum quod diu fuit velatum.	A new adjudication does not make a new law, but explains the old; because adjudication is the dictum of law, and by adjudication the law is newly revealed which was previously hidden.	नयाँ निर्णय प्रक्रियाले नयाँ कानून निर्माण गर्दैन, पूरानै कानूनको व्याख्या गर्दै, किनकि निर्णय भनेको कानूनको उल्लेखन हो र निर्णयका माध्यमबाट विगतमा लुप्त रहेको कानूनलाई उजागर गर्ने गरिन्छ ।
३७७	Novum judicium non dat novum jus, sed declarat antiquum.	A new adjudication does not make a new law, but explains the old.	नयाँ निर्णय प्रक्रियाले नयाँ कानून निर्माण गर्दैन, पूरानै कानूनको व्याख्या गर्दै ।
३७८	Novus homo.	New man, a man who has been pardoned for crime.	नयाँ हैसियत पाएको व्यक्ति (कुनै फौजदारी अपराधमा माफी पाएर समाजमा पुनर्स्थापित व्यक्ति) ।
३७९	Noxa sequitur caput.	The injury (committed by one's worker or animal) follows the head (the master)	कसैको कामदार वा पशुले गरेको हानिनोक्सानी बापत त्यस्तो काम लगाउने व्यक्ति वा पशुधनी जिम्मेवार हुन्छ । (हे. मु.दे.सं., दफा ६७६)
३८०	Noxious odor.	A bad smell.	दुर्गन्ध ।
३८१	Nque verbis praescriptis solemnibus vestitum est, neque facto aut datione rei transit in contractum innominatum.	That which has neither been clothed in prescribed, solemn words, nor by any act or matter of gift, passes into an implied contract.	प्रतिबद्धता गरिएका शब्दहरू तोकिए बमोजिमको ढाँचामा नभएमा वा कुनै आलेख वा बकसको विषयवस्तु नभएमा त्यो विषय अप्रत्यक्ष करार तिर जान्छ ।
३८२	Nuda pactio obligationem non parit.	A bare promise does not effect an obligation.	प्रतिज्ञाले मात्र दायित्व सिर्जना गर्दैन ।
३८३	Nuda possessio.	Mere possession.	भोगाधिकार मात्र ।

३८४	Nuda ratioet nuda pactio non ligant aliquem debitorem.	A bare or mere intention and a bare or mere promise do not bind any debtor.	मनसाय मात्र वा प्रतिज्ञा मात्र कुनै पनि ऋणीलाई (ऋण तिर्न) बाध्यात्मक हुँदैन ।
३८५	Nudum officium.	A mere office or character without any of the advantages or emoluments.	कुनै किसिमको लाभ वा पारिश्रमिक बिनाको पद वा ओहदा ।
३८६	Nudum pactum est ubi nulla subest causa preter conventionem; sed ubi subest causa, fit obligatio, et parit actionem.	A naked or bare contract is where there is no consideration to support the agreement; but where there is a consideration, an obligation exists, and produces an action.	प्रतिफल नभएको करार भनेको समझौतालाई समर्थन गर्ने प्रतिफल नभएको अवस्था हो, र जहाँ प्रतिफल हुन्छ, त्यस बखत दायित्व सिर्जना हुन्छ र उजुरी गर्न सकिन्छ ।
३८७	Nudum pactum ex quo non oritur actio.	A bare promise is one from which no action arises.	प्रतिज्ञा मात्र त्यस्तो कुरा हो जसबाट उजुरी लाग्न सक्दैन ।
३८८	Nudum pactum inefficax ad agendum.	A mere agreement is ineffectual to maintain action.	कामकारबाही (दायित्व) कायम गर्न सम्भौता मात्र पर्याप्त हुँदैन ।
३८९	Nudum pactum.	Naked or bare agreement. (A promise not supported by a consideration.)	विशुद्ध प्रतिज्ञा मात्र । (प्रतिफल बिनाको समझौता, प्रतिफलबाट समर्थित नभएको विशुद्ध बाचा वा प्रतिज्ञा ।)
३९०	Nul ne doit's enrichir auxdepens des autres.	No person ought to enrich himself at the expense of others.	अर्काको हानीनोकसानीबाट कुनै पनि व्यक्ति समृद्ध हुनु हुँदैन ।
३९१	Nul prendra avantage de son tort.	No one may take advantage from his wrongful acts.	कसैले पनि आफ्नो गलत कार्यबाट लाभ लिन सक्दैन । (हे. मु.दे.सं., दफा १०)
३९२	Nul tiel.	No such.	त्यस्तो नभएको ।
३९३	Nula pactione effici potest ne dolus praestetur.	No agreement can be effected that there shall be no accountability for fraud.	जालसाजी बापत दायित्व नहुने गरी कुनै पनि समझौता हुन सक्दैन ।
३९४	Nulla bona.	No goods (unable to find any property).	सम्पत्ति नभएको (अदालतको फैसला बमोजिम जायजात गर्दा सम्पत्ति फेला नपरेको अवस्था) ।

३९५	Nulla curia que recordum non habet potest imponere finem, neque aliquem mandare carceri; quia ista spectant tantummodo ad curias de recordo.	No court which has not a record can impose a fine, or commit any person to prison; because those powers belong only to courts of record.	अभिलेख नभएको अदालतले जरिबाना गर्न वा कुनै व्यक्तिलाई कैदमा पठाउन सक्दैन, किनकि त्यस्तो अधिकार अभिलेख अदालतलाई मात्र हुन्छ ।
३९६	Nulla emptio sine pretio esse potest.	There can be no sale without price.	मूल्य बिना कुनै पनि बिक्री हुन सक्दैन ।
३९७	Nulla impossibilia aut inhonesta sunt presumenda; vera autem et honesta et possibilia.	Impossibilities or dishonesty are not to be presumed; but honesty, and truth, and possibility.	असम्भव कुरा वा बेइमानी अनुमान गरिदैन, तर इमान्दारिता, सत्यता र सम्भावना अनुमान गरिन्छ ।
३९८	Nulla pactio effici potest ut dolus prestetur.	A man cannot validly contract that he shall be irresponsible for his own fraud.	कुनै व्यक्तिले आफैले गरेको जालसाजी बापत जिम्मेवार नहुने गरी कानूनसम्मत ढंगबाट करार गर्न सक्दैन ।
३९९	Nulla persona.	No person.	व्यक्तिको रूपमा मान्यता नभएको ।
४००	Nulla regle sans faute.	No rule or government is free from fault.	कुनै कानून वा शासन त्रुटिरहित हुँदैन ।
४०१	Nulla terra.	Nobody's land.	कसैको स्वामित्व (सार्वभौमिकता) मा नरहेको जमिन, इलाका ।
४०२	Nulla terre sans seigneur.	There is no land without lord.	जग्गाधानी बिनाको कुनै जग्गा हुँदैन ।
४०३	Nulli enim res sua servit jure servitutis.	For no one can reserve for his own property a servitude therein.	कसैले पनि आफ्नो सम्पत्तिको लागि त्यस्तो सम्पत्तिभित्र नै कुनै सुविधाभारको आरक्षण गर्न सक्दैन ।
४०४	Nulli re sua servit jure servitutis.	No man's property is under the burden of a servitude to himself.	आफ्नो सम्पत्ति आफैलाई सुविधाभारको रूपमा प्रयोग गर्न दिने दायित्व हुँदैन ।
४०५	Nulli vendemus, nulli negabimus, aut differemus, rectum vel	We will sell to none, we will deny to none, we will delay to none, either right or justice.	हामी अधिकार र न्याय कसैलाई बेच्दैनौं, कसैलाई इन्कार गर्दैनौं र कसैलाई न्याय र अधिकार दिन

	justitian.		बिलम्ब पनि गर्दैनै ।
४०६	Nullius filius.	Child of parent who are not traced.	बाबुआमा पत्ता नलागेको बालक ।
४०७	Nullius hominis auctoritas apud nos valere debet, ut meliora non sequerremur si quis attulerit.	The authority of no man ought to prevail with us, so that we should not adopt better things, if another bring them.	कसैले ल्याएको राम्रो कुरा अपनाउन नसक्ने गरी हामी उपर कसैको अछित्यारी मान्य हुनु हुँदैन ।
४०८	Nullius iuris.	Of no legal value. Lacking legal effect or validity.	कानूनी मूल्य नभएको, कानूनी प्रभाव वा मान्यता नरहेको ।
४०९	Nullu tempus occurrit republieae.	No time runs against the state.	राज्यका विरुद्ध हदम्याद लाग्दैन ।
४१०	Nullum arbitrium.	No judgment.	फैसला वा निर्णय नभएको ।
४११	Nullum crimen majus est inbedientia.	No crime is greater than disobedience.	कानूनको अवज्ञा भन्दा ठूलो अर्को कसूर हुन सक्दैन ।
४१२	Nullum crimen, nulla pena, sine lege.	Neither crime nor punishment without law.	कानूनी व्यवस्था बिना न कसूर हुन्छ, न सजाय हुन्छ । (हे. मु.अ.सं. दफा ६ र ७)
४१३	Nullum exemplum est idem omnibus.	No precedent is the same for all.	सबै मुद्दाकालागि एउटै नजीर लागू हुँदैन ।
४१४	Nullum iniquum est presumendum in jure.	No iniquity is to be presumed in law.	अनैतिक वा अन्यायपूर्ण काम कानूनमा अनुमान गरिन्न ।
४१५	Nullum matrimonium, ibi nulla dos.	Where there is no marriage, there is no dower. If marriage is dissolved, dower ceases.	विवाह भएको छैन भने दाइजो पनि हुँदैन । (विवाह अन्त्य हुन्छ भने दाइजोको सन्दर्भ पनि सकिन्छ ।)
४१६	Nullum simile est idem.	No similar things is the same things.	समान वस्तुहरू एकै वस्तु होइनन् ।
४१७	Nullum simile quatuor pedibus currit.	No simile runs on four feet.	चार खुट्टा छन् भन्दैमा दौडिनै पर्छ भन्ने छैन । (उस्ता उस्तै हुँदैमा सबै गुण र प्रकृति समान हुन जस्ती छैन ।)
४१८	Nullum tempus aut locus occurrit regi.	No times runs against, or place affects, the king.	राजा (राज्य) को विरुद्ध हदम्याद हुँदैन र काम भएको ठाउँले प्रभाव पाईन ।

४१९	Nullus alias praeter regem potest episcopo demandare inquisitionem faciendam.	No other than the king can command a bishop to make an inquisition.	राजा (राज्य) बाहेक कसैले पनि विशप (क्रिश्चियन धर्म गुरु) लाई सोधपुछ गर्ने आदेश दिन सक्दैन।
४२०	Nullus commodum capere potest de injuria sua propria.	No one can take advantage of his own wrong.	कसैले पनि आफ्नो गलत कार्यबाट लाभ लिन सक्दैन।
४२१	Nullus debet agree de dolo, ubi alia actio subest.	Where any other action exists, no one ought to sue in an action for deceit.	उजुरी गर्ने अन्य उपाय रहेसम्म छलकपटमा उजुर गर्नु हुँदैन।
४२२	Nullus dicitur accessorius post feloniam, sed ille qui novit principalem feloniam fecisse et illum receptavit et comfortavit.	No one is called an accessory after the fact but he who knew the principal to have committed a felony and received and comforted him.	वारदात भइसकेपछि संलग्न हुने व्यक्तिलाई मतियार भनिदैन, तर मुख्य कसूरदारलाई चिनेर आश्रय दिएको भए मतियार हुन्छ।
४२३	Nullus dicitur felo principalis faciendam.	No one is called a principal felon except the actor, or a person who is present, abetting or aiding the actor in the commission of the felony.	वारदातमा कसूर गरेकोमा वा कसूर गर्नलाई उपस्थित भएकोमा, कसूर गर्नेलाई दूरुत्साहन दिएको वा सहयोग गरेकोमा बाहेक अन्य कसैलाई मुख्य कसूरदार भनिदैन।
४२४	Nullus dicitur felo principalis nisi actor, aut qui presens est abettans aut auxilians ad feloniam faciendam.	No one shall be called a principal felon except the party actually committing the felony, or the party present aiding and abetting its commission.	वारदातमा उपस्थित भई प्रत्यक्ष रूपमा कसूर गर्ने पक्ष वा कसूर गर्नलाई उपस्थित हुने पक्ष, कसूर गर्नेलाई दूरुत्साहन दिने वा सहयोग गर्ने पक्ष बाहेक अन्य कसैलाई मुख्य कसूरदार भनिदैन।
४२५	Nullus idoneus testis in re sua intelligitur.	No person can forfeit the right of another.	कसैले पनि अरुको अधिकार हरण (अन्त्य) गर्न सक्दैन।
४२६	Nullus liber homo (capiatur vel) imprisonetur.	No freeman imprisoned.	कुनै पनि स्वतन्त्र व्यक्तिलाई कैदमा राखिन्न।

४२७	Nullus liber homo aliquo modo destruatur nisi per legale judicium parium suorum aut per legem terrae.	No freeman shall in any manner be made to suffer corporal hurt save by the judgment of his peers or by the law of the land.	कुनै पनि स्वतन्त्र व्यक्तिलाई निजको समकक्षी (पियर) को फैसला वा मुलुकको कानून बमोजिम बाहेक कुनै शारीरिक पीडा दिइने छैन ।
४२८	Nullus recedat e curia cancellaria sine remedio.	Let no one depart from the court of chancery without a remedy.	कानूनी उपचार बिना कोही पनि अदालतबाट बाहिर नजाओस् ।
४२९	Nullus videtur dolo facere qui suo jure utitur.	Noone appears to act wrongfully who exercises his right. (No one is to be esteemed a wrongdoer who merely avails himself of his legal rights.)	आफ्नो कानूनी अधिकार आफैले प्रयोग गरेको कारणले मात्र कसैले कसूर गरेको मानिन्दैन ।
४३०	Numerus cerus pro incerto ponitur.	A certain number is placed or put for an uncertain one.	कुनै पनि अनिश्चित संख्याको ठाँउमा निश्चित संख्या राखिन्दै ।
४३१	Numerus clauses.	A restricted number.	निषेधित संख्या ।
४३२	Numus est mensura rerum communitanda rum.	Money is the measure of things that are exchange.	पैसा भनेको विनिमय हुने वस्तुको मापन हो ।
४३३	Nunc pro tunc.	Now for then.	त्यस बखतकालागि हाल सम्पादन । (विगतमा तत्काल प्रचलित कानून बमोजिम भएको अभिलेख वा आदेशमा भएको त्रुटिलाई तत्काल बहाल रहेको कानून बमोजिम सच्याउने अदालतको आदेश ।)
४३४	Nunquam crescit ex post facto preteriti delicti estimatio.	The extent of the past delict is never increased by a subsequent act. (The estimation of a past offence is never increased by a later fact.)	विगतमा भएको कसूर त्यसपछि भएको घटनाक्रम (तथ्य) को आधारबाट कहिलै पनि बढाउनु हुँदैन ।

४३५	Nunquam decurritur ad extraordinarium sed ubi deficit ordinarium.	Extraordinary remedies are never had recourse to except when ordinary remedies are insufficient. (Resort is never made to the extraordinary until the ordinary has failed.)	साधारण उपचार अपर्यास नभएसम्म असाधारण उपचारको मार्ग कहिल्यै पनि प्रयोग गर्नु हुँदैन। (साधारण परिस्थिति सम्पन्न नभएसम्म कहिलै पनि असाधारण परिस्थितिको सम्बोधन गर्नु हुँदैन।)
४३६	Nunquam fictio sine lege.	A fiction never exists without law.	कानून बिना कहिलै पनि परिकल्पना अस्तित्वमा रहन सक्दैन।
४३७	Nunquam nimis dicitur quod nunquam satis dicitur.	That which is never said sufficiently is never said too much.	जुन विषय पर्यास भएको कहिल्यै भनिएको छैन भने त्यस्तो विषय बढी भएको कहिल्यै भनिदैन।
४३८	Nunquam praescribitur in falso.	A prescription never exists in the case of falsifying or forgery.	झुट्टा व्यहोरा वा जालसाज भएको अवस्थामा चिरभोग कहिलै पनि अस्तित्वमा रह्दैन।
४३९	Nunquam res humane prospere succedunt ubi negliguntur divine.	Human things never prosper where divine things are neglected.	दैवी वस्तुलाई उपेक्षा गरेको अवस्थामा मानव निर्मित वस्तुको कहिलै पनि बढोत्तरी हुँदैन।
४४०	Nuper de facto , et non de jure , reges, Angliae.	Recently King of England in fact, and not of right.	हाल गद्दिनसिन बेलायती नरेश गद्दिमा मात्र बसेका छन् अधिकार सम्पन्न छैन।
४४१	Nuptia secundae.	Second or subsequent marriage.	दोस्रो वा पहिलोपछि सम्पन्न विवाह।
४४२	Nuptias non concubitus sed consensus facit.	Not cohabitation but consent makes marriage.	विवाह सहजीवन (सहबास) बाट नभएर सहमतिबाट हुन्छ।
४४३	Nuxa caput sequitur.	Punishment follows the person guilty of the crime. (Punishment is personal)	जसले कसूर गरेको छ, उसैलाई सजाय हुन्छ। (सजाय वैयक्तिक विषय हो।)

O

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Ob alterius culpam tenetur, sive servi, sive liberi.	One is liable for the faults of others, if they are his servants. Or if they are his children.	आफ्ना कामदार वा छोराछोरीले हानिनोक्सानी पुऱ्याएको भए अर्काले गरेको हानिनोक्सानी बापत पनि दायित्व व्यर्होनु पर्ने हुन्छ । (हे.मु.दे.सं., दफा ६७३ र ६७५)
२	Ob continentiam delicti.	On account of contiguity to the offense, i.e., being contaminated by conjunction with something illegal.	कसूरसँग सम्बन्धित भएको कारणले ।
३	Ob defectum heiredis.	On the account of failure of heirs.	अपुताली पाउन नसकेको कारणले ।
४	Ob favorem mercatorum.	In favor of merchants.	व्यापारीको पक्षमा, व्यापारीको हितमा ।
५	Ob majorem cautelam.	For greater security, in the exercise of greater caution.	व्यापक सुरक्षाकोलागि, व्यापक सावधानीको अभ्यासकालागि ।
६	Ob metum perjurii.	On the account of the fear of perjury.	झुट्टा अभिव्यक्तिको डरको कारणले ।
७	Ob non solutum canonem.	On the account of unpaid feu-duty.	तलसिङ्ग (जमिनदार) लाई तिर्नुपर्ने कुत नतिरेको कारणले ।
८	Ob pias causas.	On the account of the religious reason, on the account of dutiful consideration.	धार्मिक तर्कको कारणले, कर्तव्य पूरा गर्नु पर्ने कारणले ।
९	Ob poenam negligentia.	As punishment for negligence.	हेलचेक्रयाइँ बापतको सजाय स्वरूप ।
१०	Ob publicant utilatatem.	On the account of public utility, for the public advantage.	सार्वजनिक उपयोगिताको कारणले, सार्वजनिक लाभकालागि ।
११	Ob turpem causam.	For an immoral consideration; on account of disgraceful consideration.	अनैतिक प्रतिफल बापत, अमर्यादित प्रतिफलका कारणले ।
१२	Ob vitae solatium.	For the convenience of life.	जीवनको सुविधाकालागि ।

१३	Obedientia est legis essentia.	Obedience is the essence of law.	आज्ञापालन भनेको कानूनको सारतत्व हो ।
१४	Obit sine prole.	Died without issue (offspring).	सन्तानको जायजन्म बिना नै देहावसान ।
१५	Obiter dictum.(Obiter dicta)	A remark in passing. (Judicial comment made during the course of delivering a judicial opinion which is unnecessary to the decision in the case.)	फैसलाको अप्रासंगिक कथन ।
१६	Obligacion est un lien de droit.	Obligation is a bond of the law.	दायित्व भनेको कानूनबाट सिर्जित बन्धन हो ।
१७	Obligatio literarum.	An obligation constituted by writing (a written contract)	लिखितबाट स्थापित भएको दायित्व (लिखित करार) ।
१८	Obsta principiis.	Withstand or resist the beginnings.	प्रारम्भमानै प्रतिरोध ।
१९	Obtemperandum est consuetudini rationabiliter quam legi.	A reasonable custom is to be obeyed like law.	मनसिब परम्परालाई कानून सरह पालना गर्नु पर्छ ।
२०	Obtorto collo.	By the throat.	घाँटीबाट (प्रतिरक्षा गर्न असमर्थ हुने व्यक्ति अनुपस्थित भएको अवस्था) ।
२१	Occultatio thesauri inventi farudulosa.	The concealment of discovered treasure is fraudulent.	पत्ता लागेको सम्पत्ति लुकाउनु भनेको जालसाजपूर्ण कार्य हो ।
२२	Occupantis fiunt derelictia.	Abandoned goods go to the first taker.	त्यागिएको वस्तु जसले पहिला पाउँछ, उसैको हुन्छ ।
२३	Occupatio rei nullius cedit primo occupanti.	Nobody's land (<i>Nulla terra</i>) belongs to whom who occupies the first.	कसैको स्वामित्वमा नभएको सम्पत्ति जसले पहिला कब्जा गर्दछ, उसैको हुन्छ ।
२४	Occupatis flunt direicta.	Things abandoned become the property of the occupier.	परित्याग गरेको सम्पत्ति (अचल) कब्जा गर्नेको हुन्छ ।

२५	Oderunt peccare boni, virtutis amore; oberunt peccare mali, formidine poenae.	By reason of their love of goodness, righteous men hate to sin; by reason of their fear of punishment, bad men hate to sin.	असलपना प्रतिको कारणले सज्जनहरूले पापलाई घृणा गर्दैन् भने दुर्जनहरूले दण्डका कारणले पापलाई घृणा गर्दैन् ।
२६	Odiosa et inhonesta non sunt in lege praesumanda.	Odious and dishonest things are not to be presumed in law.	कानूनमा घृणित र अमर्यादित कुराहरूको अनुमान गरिदैन ।
२७	Odiosa et inhonesta non sunt in lege praesumenda.	Odious and dishonest (acts) are not presumed in law.	खराबी तथा बेइमानीको कानूनमा अनुमान गरिदैन ।
२८	Odiosa et inhonesta non sunt in loge praesumanda; et in facto quod in se habet et bonum et malum, magis de bono quam de malo praesumendum est.	Odious and dishonest things are not to be presumed in law; and in an act which partakes both of good and bad, the presumption should be done in favour of what is good than what is bad.	कानूनमा घृणित र अमर्यादित कुराहरूको अनुमान गरिदैन र असल र खराब दुवै समावेश भएको काममा खराबभन्दा असल कुराको पक्षमा अनुमान गर्नु पर्छ ।
२९	Officia conatus si effectus sequatur.	An attempt works an injury if the result follows.	(कसूरको) उद्योगको कारणबाट कुनै प्रभाव भएमा त्यसले हानिनोक्सानी को परिणाम देखाउँछ ।
३०	Officia judicialia non concedanur antequam vacent.	Judicial offices are not granted or appointed before they become vacant.	न्यायिक अधिकारीहरूको पद रिक्त हुनु अगाडि नै अर्को न्यायिक अधिकारी नियुक्त गरिदैन ।
३१	Officia magistratus non debent esse venalia.	The offices of magistrates ought not to be the subjects of sale.	म्याजिष्ट्रेट कार्यालयको पद बिक्री हुने विषयवस्तु होइन ।
३२	Officium nemini debt esse damnosum.	An office ought to be injurious to no one. (An office should inflict damage or loss upon no one.)	कुनै पनि सार्वजनिक पदले कसैलाई पनि हानिनोक्सानी पुऱ्याउनु हुँदैन ।

३३	Omissa vel male appretiate.	Omission and undervaluation in understanding. (Concerning things omitted or undervalued.)	ब्रुटि तथा कम मूल्यांकनको बुझाइ (पूरानो स्कटिस कानून बमोजिम एक पटक फैसला कार्यान्वयन गर्ने अधिकारीले मूल्यांकन गरिसकेको तथा कम मूल्यांकन गरेको विषयको पुर्नमूल्यांकनको सन्दर्भमा ।)
३४	Omissio eorum quae tacite insunt nihil operatur.	The omission of those things which are tacitly implied is of no importance.	जुन विषय प्रत्यक्ष रूपमा प्रकट गरिएको छैन, त्यस्ता विषयहरूको अकर्मण्यताको महत्व हुँदैन ।
३५	Omissis omnibus allis negotiis.	Laying aside all other businesses.	अन्य सम्पूर्ण कारोबारलाई अलग गर्ने काम ।
३६	Omne actum ab intentione agentis est judicandum.	Every act is to be judged by the intention of the doer.	हरेक कामको मूल्यांकन त्यस्तो काम गर्ने व्यक्तिको मनसायबाट हुनु पर्छ ।
३७	Omne crimen ebrietas, et incendit et detegit.	Drunkenness both aggravates and discloses or reveals every crime.	मादक पदार्थ सेवनको कारणले हरेक अपराधको गम्भीरता बढाउने र पुष्टि गर्ने दुवै काम गर्दछ ।
३८	Omne jus cut consensu fecit, aut necessitas consituit, aut firmavit consuetudo.	Every right is either created by consent, or is constituted by necessity and or it established by custom.	हरेक अधिकार सहमतिबाट वा आवश्यकताबाट वा परम्पराबाट सिर्जना वा स्थापित हुन्छ ।
३९	Omne jus reale.	Every real right.	अचल सम्पत्तिको अधिकार ।
४०	Omne magis dignum trahit ad se minus dignum siit antiquius.	Every worthier thing draws to itself the less worthy, although it be older.	पूरानो भए तापनि हरेक राम्रो वस्तुले नराम्रोलाई परास्त गर्दछ ।
४१	Omne magnum exemplum habet aliquid ex iniquo, quod publica utilitate compensatur.	Every great example has something of unfairness, which is balanced by public advantage.	प्रत्येक ठूला उदाहरणमा केही नै केही कमीकमजोरी भए तापनि त्यसबाट प्राप्त हुने सार्वजनिक लाभको कारणले सन्तुलित बनाइएको हुन्छ ।
४२	Omne majus continet in se minus.	Every greater right or thing holds within itself the less.	हरेक ठूलो अधिकार वा वस्तुभित्र सानो पनि समाहित हुन्छ ।

४३	Omne majus dignum continet in se minus dignum.	Every more worthy thing contains the less worthy within itself.	हरेक बढी मूल्यवान वस्तुभित्र कम मूल्यवान वस्तु समाहित हुन्छ ।
४४	Omne Omne sacramentum debet esse de certa scientia.	Every sworn statement ought to be of certain knowledge.	शपथ लिएर गरिएको हरेक उद्घोषणमा निश्चित शिक्षा रहेको हुन्छ ।
४५	Omne principale trahit ad se accessorium.	Every principal thing draws the accessory to itself.	हरेक मुख्य विषय भित्र त्यसका सहायक विषय पनि समाहित भएका हुन्छन् ।
४६	Omne quod in se erat.	All that one had in his power (Everything that he could do.).	आफ्नो हातमा जेजति शक्ति थियो (कसैले गर्न सक्ने सम्पूर्ण कुराहरू ।)
४७	Omne quod inaeditatur solo credit.	Everything which is built upon the soil, belongs to the soil.	जमिनमा बनाइएका जुनसुकै संरचना जमिनसँग आवद्ध भएका हुन्छन् । (हे.मु.दे.सं., दफा २५३)
४८	Omne quod solo inadificantur cedit solo.	Everything that is built upon the ground belongs to the ground.	जमिनमा बनाइएका जुनसुकै संरचना जडित जमिनको हुन्छ ।
४९	Omne testamentum morte consummatum est.	Every will or testament is consummated or completed by death.	प्रत्येक इच्छापत्र वा शेष पछिको बकसपत्र मृत्युको कारणले प्रभावकारी हुन्छ वा त्यसले पूर्णता पाउँछ ।
५०	Omne verbum de ore fidieli cadit in debitum.	Every word sincerely spoken will constitute an obligation.	इमान्दारीपूर्वक बोलिएको जुनसुकै शब्दले दायित्व कायम गर्दछ ।
५१	Omnes actiones in mundo infra certa tempora habent limitationem.	All actions in the world have limitation within certain periods of time.	संसारका सम्पूर्ण काम कारबाहीको निश्चित समयावधिको सीमा रहेको हुन्छ ।
५२	Omnes licentiam habere his quae pro se indulta sunt, renunciare.	Every one has liberty to renounce those things which are granted for his own benefit.	हरेक व्यक्तिलाई निजको लाभकालागि प्रदान गरिएको वस्तु परित्याग गर्ने स्वतन्त्रता हुन्छ ।

५३	Omnes prudentes, illa admittere solent quae probantur iis qui in arte sua bene versati sunt.	All prudent persons are accustomed to accept those things which have been approved by those who are well versed in their own art.	सम्बन्धित विषयवस्तुमा निपूर्ण व्यक्तिहरूले स्वीकृत गरेका वस्तु सबै विवेशील व्यक्तिहरूले सहजै स्वीकार गर्ने गरेका हुन्छन् ।
५४	Omnes res suas liberas et quietas haberet.	One should retain all his property free and undisturbed.	कसैले पनि आफ्नो सम्पत्ति अरुको दाबीबाट स्वतन्त्र र खिचोला हुन नसक्ने गरी राख्नु पर्छ ।
५५	Omnes sorores sunt quasi unus haeres de una haeritate.	All sisters are, as it were one heir to one inheritance.	सम्पूर्ण दिवीबहिनीहरू जेजति छन् कुनै एक अपुतालीको एक हकवाला हुन्छन् ।
५६	Omni exceptione major.	Beyond all exceptions (Unexceptionable)	सम्पूर्ण अपवादभन्दा बाहिर (अपवादरहित) ।
५७	Omnia delicta in aperto leviora sunt.	All offenses committed openly are less serious.	खुलमखुल्ला गरिएका सम्पूर्ण कसूरहरू कम गम्भीर हुन्छन् ।
५८	Omnia grana crescentia.	All growing grains.	फस्टाउँडै गरेको सम्पूर्ण बाली ।
५९	Omnia libere et legaliter facienda.	All things are to be done freely and legally.	हरेक कुरा स्वतन्त्रपूर्वक र कानूनसम्मत ढंगबाट गर्नुपर्छ ।
६०	Omnia peccata sunt paria.	All crimes are alike.	सबै अपराधहरू उस्तै उस्तै हुन्छन् ।
६१	Omnia praesumuntur contra spoliatorem.	All things are presumed against a suppressor of testimony. All things are presumed against a wrong- doer.	जसले कुनै कुरा लुकाउँछ, त्यस्ता सम्पूर्ण कुराहरू निजको विरुद्ध छ भन्ने कुरा अनुमान गरिन्छ ।
६२	Omnia praesumuntur legitime facta donec probetur in contrarium.	All things are presumed to have been lawfully until the contrary is proved.	अन्यथा प्रमाणित नभएसम्म सम्पूर्ण कुराहरू कानूनसम्मत नै भएका छन् भन्ने कुरा अनुमान गरिन्छ ।
६३	Omnia praesumuntur rite et solemniter act donec probetur in contrarium.	All things are presumed to have been done regularly and with due formality until the contrary is proved.	अन्यथा प्रमाणित नभएसम्म सम्पूर्ण कुराहरू नियमित र प्रक्रियासम्मत ढंगबाट भएका छन् भन्ने कुरा अनुमान गरिन्छ ।

६४	Omnia praesumuntur rite solemniter esse acta.	All things are presumed to have been done with due formality.	सबै कुराहरू विधिसम्मत प्रक्रिया बमोजिम भएको अनुमान गरिन्छ ।
६५	Omnia praesumuntur legitime facta donec probetur in contrarium.	All things are presumed to have been done correctly and with due formality until the contrary is proved.	अन्यथा प्रमाणित नभएसम्म सम्पूर्ण कुराहरू ठिक तरिका र विधिसम्मत प्रक्रियाबाट भएका छन् भन्ने कुरा अनुमान गरिन्छ ।
६६	Omnia presumuntur legitime fapta donec probetur in contrarium.	All things are presumed to have been done according to law until the contrary is proved.	अन्यथा प्रमाणित भएकोमा बाहेक भए गरेका सम्पूर्ण काम कारबाही कानून बमोजिम भएको अनुमान गरिन्छ ।
६७	Omnia quae jure contrahuntur, contrario jure pereunt.	All contracts which are entered into under a law, become void under a contrary law.	कुनैएक कानून बमोजिम सम्पन्न भएका सम्पूर्ण करारहरू त्यस्तो कानूनको विपरीत हुने कानून बमोजिम बदर हुन्छन् ।
६८	Omnia quae sunt uxoris sunt ipsius viri.	All things which belong to the wife are the property of the husband.	पत्रीका सम्पूर्ण सम्पत्तिहरू पतिका सम्पत्ति हुन् ।
६९	Omnia que sunt uxoris sunt ipsius; non habet uxor potestatem.	All things which belong to the wife belong to the husband; the wife has no power of her own, the husband has it all.	पत्रीका सम्पूर्ण सम्पत्तिहरू पतिका सम्पत्ति हुन्छन् र पत्रीको त्यस उपर आफ्नो कुनै पानि अधिकार हुँदैन भने पतिको हुन्छ ।
७०	Omnia rite acta praesumuntur.	All things are presumed to have been regularly done.	सम्पूर्ण काम कारबाहीहरू नियमित तरिकाबाट भएको अनुमान गरिन्छ ।
७१	Omnia rite esse acta praesumuntur.	All things are presumed to have been done in due form.	सम्पूर्ण काम कारबाहीहरू नियमित ढाँचामा भएको अनुमान गरिन्छ ।
७२	Omnia rite praesumuntur.	All things are presumed in favor of regularity.	सम्पूर्ण कुराहरू नियमित रूपमा नै भएको अनुमान गरिन्छ ।
७३	Omnia uxoris durante conjugio mariti sunt.	Everything belonging to the wife during the subsistence of the marriage belongs to the husband.	वैवाहिक जीवन कायम रहेको अवधिभर पत्रीको जुनसुकै सम्पत्ति पतिको सम्पत्ति हुन्छ ।

७४	Omnibus ad quos praesentes literae pervenerint salutem.	To all whom the present letters may come, greeting !	जो जसलाई प्रस्तुत पत्र प्राप्त हुन्छ, उहाँहरू सबैलाई सलाम छ ।
७५	Omnis actio est loquela.	Every action is a complaint.	हरेक नालिश उजुरी हो ।
७६	Omnis conclusio boni et veri judicii sequitur ex bonis et veris praemissis et dictis juratorum.	Every conclusion of a good and true judgment arises from good and true premises and saying of juries.	सुन्दर तथा सत्यमा आधारित हरेक फैसलाको निष्कर्ष जूरीको असल र सत्य अवधारणा तथा कथनबाट प्राप्त हुन्छ ।
७७	Omnis consensus tollit errorem.	Every consent removes error: error is cured by consent.	प्रत्येक सहमतिले त्रुटिलाई सुधार गर्दछ, सहमतिले त्रुटि सच्याउँछ ।
७८	Omnis definitio in jure (lege) periculosa est; parum estenim ut non subverti posset.	Every definition in the law is dangerous, because there is little that cannot be subverted.	कानूनमा सबै कुराको परिभाषा गरिनु खतरनाक हुन्छ, किनभने त्यस्तो अवस्थामा फेरबदल गर्ने सम्भावना रहेदैन ।
७९	Omnis definitio in jure periculosa est.	All definition in law is dangerous.	कानूनमा सबै कुराको परिभाषा गरिनु खतरनाक हुन्छ ।
८०	Omnis exceptio est ipso quoque regula.	Every exception is itself also a rule.	हरेक अपवाद आफैमा एउटा नियम पनि हो ।
८१	Omnis indemnatus pro innoxis legibus habetur.	Every uncondemned person is regarded by the law as innocent.	सजाय नगरिएको प्रत्येक व्यक्ति कानून बमोजिम निर्दोष भएको मानिन्छ ।
८२	Omnis innovatio plus novitate perturbat quam utilitate prodest.	Every innovation disturbs more by its novelty than benefits by its utility.	हरेक नयाँ कुराले दिने उपयोगिता भन्दा यसले खलबल्याउने कुरा धेरै हुन्छ ।
८३	Omnis interpretatio vel declarat, vel extendit, vel restringit.	Every interpretation either declares, extends or restraints.	हरेक व्याख्याले कुनै कुराको घोषणा, विस्तार वा नियन्त्रण गर्दछ ।
८४	Omnis interpretatio si fieri potest ita fienda est in instrumentis, ut omnes contrarietates amoveantur.	Every interpretation, if can be done, is to be so made in instruments as that all contradictions may be removed.	कानूनी लिखतको हरेक व्याख्या गर्दा सकभर त्यसमा भएका एक अर्कामा बाझिने सम्पूर्ण कुराहरू हटाई गरिनु पर्छ ।

८५	Omnis non constitutio futuris forman imponere debet, non praeteritis.	Every new regulations ought to prescribe a form for the future acts, not for the past.	हरेक नयाँ नियमावली विगतको काम कारबाहीकोलागि नभएर भविष्यका काम कारबाहीकालागि हुने गरी तोकिनु पर्दछ ।
८६	Omnis nova constitutio futuris temporibus formam imponere debet, non preteritis.	Every new law should give a form to future times, not to past.	हरेक नयाँ कानून विगतलाई नभएर भविष्यतको लागि हुने गरी जारी गर्नुपर्छ ।
८७	Omnis persona est homo, sed non vicissim.	Every person is a man, but not vice versa. (Every person is man but not every man a person)	हरेक व्यक्ति मानिस हो तर हरेक मानिस व्यक्ति नहुन सक्छ । (कानूनको दृष्टिमा)
८८	Omnis privatio praesupponit habitum.	Every privation presupposes former enjoyment.	हरेक विच्छिन्नीकरण (हरण, खोस्ने काम) ले पहिला उपभोग गरेको सुविधाको पूर्वानुमान गरेको हुन्छ ।
८९	Omnis querela et omnis actio injuriarum limitation est infra certa tempora.	Every plaint and every actions for injuries is limited within certain times.	हानिनोक्सानी बापतका हरेक नालिश तथा हरेक उजुरी निश्चित समय सीमाभित्र दिनुपर्ने हुन्छ ।
९०	Omnis ratihabitio retrotrahitur, et mandato priori equiparatur.	Every ratification of an act already done has a retrospective effect, and is equal to a previous request to do it.	भइ सकेका कुनैपनि कामको गरिने हरेक अनुमोदनले पाश्चातदर्शी प्रभाव पारेको हुन्छ र त्यसो गर्न पहिले नै अनुरोध गरे सरह नै हुन्छ ।
९१	Omnis regula suas patitur exceptiones.	A rule of law are liable to exceptions.	कानूनको कुनै पनि नियम (व्यवस्था) अपवादको अधीनमा रहन्छ । (कानूनको कुनै पनि व्यवस्थाको अपवाद हुन्छ ।)
९२	Omnium bonorum.	Of all goods or effects.	सम्पूर्ण वस्तुको ।
९३	Omnium contributione sarciatur quod pro omnibus datum est.	That which is given for all is restored by the contributions of all. (That which is given for all shall be compensated for by the contribution of all.)	जुन कुरा सबैलाई दिइएको छ, त्यस्तो कुरा सबैको योगदानबाट सोधभर्ना गरिन्छ ।

९४	Omnium regula suas patitur exceptiones.	Every rule is subject to its own exceptions.	हरेक नियम यसकै आफ्नै अपवादको अधीनमा रहेको हुन्छ । (हरेक नियममा अपवाद हुन्छ ।)
९५	Omnium rerum quarum usus est, potest esse abusus virtue solo excepta.	There may be an abuse of everything of which there is an use, virtue alone excepted.	प्रयोग गरिने हरेक वस्तुको दुरुपयोग हुन सक्दछ तर कुन प्रयोजनको लागि प्रयोग भएको हो त्यसबाट फरक छुटिन्छ ।
९६	Onus probandi.	Burden of proof.(The burden of proving)	प्रमाण पूऱ्याउने भार (प्रमाणित गर्ने भार) ।
९७	Ope consilii.	Without legal counsel.	कानूनी सल्लाहकार बिना ।
९८	Ope et consilio.	By aid and counsel.	कानूनी सहायता र सल्लाहबाट ।
९९	Ope exceptionis	By force of exception.	अपवादको शक्तिबाट ।
१००	Opera citato (op. cit.)	In the work cited (Upon cited).	माथि उद्धरण गरिएको ।
१०१	Operter quod certa sit res quae venditur.	It is necessary that anything which is sold should be a thing certain.	विक्री भएको कुनै पनि वस्तु निश्चित हुन आवश्यक छ ।
१०२	Opeter quod certa res deducatur in judicium.	It is necessary that things certain be brought to judgement. (A thing, to be brought to judgement, must be certain or definite.)	फैसलामा लेखिएको विषय यकीन र निश्चित हुनुपर्छ ।
१०३	Opinio quae favet testamento est tenenda.	An opinion which favors a will is to be upheld.	इच्छापत्रका पक्षमा हुने राय सदर हुन्छ ।
१०४	Opitimus interpretandi modus est sis leges interpretare ut leges legibus accordant.	The best manner of interpreting the laws is so to interpret the laws that the laws will accord with one another.	कानूनहरू एक आपसमा बाझिएका हुँदैनन् भनी गरिने व्याख्या नै कानून व्याख्याको सर्वोत्तम तरिका हो ।
१०५	Opitimus legum interpres consuetude.	The best interpreter of the laws is custom or usage.	कानूनको सर्वोत्तम व्याख्याता भनेको परम्परा वा प्रचलन हुन् ।
१०६	Oporter quod certa res deducatur in donationem.	It is necessary that a thing certain be brought into the gifts.	दानबक्स दिइने वस्तु निश्चित हुन आवश्यक छ ।

१०७	Opposita juxta se posita magis eluescunt.	Things which are opposed are illumined more clearly when placed next to one another.	सँगसँगै राखिएका वस्तुहरूमध्ये अमिल्दा वस्तु बढी स्पष्टसँग देखिन्छन् ।
१०८	Optima est lex quae minium relinquit arbitrio judicii, optimus judex qui minimus sibi.	That is the best law which leaves least to the discretion of the judge, he is the best judge who takes least upon himself.	न्यायाधीशलाई अत्यन्त कम स्वविवेक दिने कानून सर्वोत्तम कानून हो र आफ्नो स्वविवेक कम प्रयोग गर्ने न्यायाधीश सर्वोत्तम न्यायाधीश हो ।
१०९	Optima est lex quae minimum relinqui arbitrio judicis.	That the law is best which leaves the least to the decision of the judge.	न्यायाधीशलाई अत्यन्त कम स्वविवेक दिने कानून सर्वोत्तम कानून हो ।
११०	Optima fide.	In the best faith.	परम विश्वासमा । (अधिकतम विश्वासमा)
१११	Optima interpres rerum usus.	The best interpreter of things is usage.	वस्तुको सर्वोत्तम व्याख्याता प्रचलन हो ।
११२	Optima statuti interpretatrix est (omnibus particulis ejusdem inspectis) ipsum statutum.	The best interpreter of a statute is (all the separate parts being considered) the statute itself.	कानूनको सर्वोत्तम व्याख्याता (सम्पूर्ण प्रयुक्त परिच्छेदहरूलाई विचार गरी) भनेको कानून स्वयम नै हो ।
११३	Optimus judex, qui minimum sibi.	The best judge is the one who takes the least upon himself.	आफ्नो स्वविवेक कम प्रयोग गर्ने न्यायाधीश सर्वोत्तम न्यायाधीश हो ।
११४	Opus manufactum.	Artificial work.	कृत्रिम कार्य ।
११५	Ordinandi lex.	Procedural law (law of the court procedure).	कार्यविधि कानून (अदालतको कार्यविधि सम्बन्धी कानून) ।
११६	Ordinatione contra servientes.	A writ that lay against a servant for leaving his master contrary to the ordinance.	अध्यादेशको प्रतिकूल हुने गरी कामदारले काम छोडेकोमा कामदारका विरुद्ध जारी भएको अदालतको आदेश ।
११७	Ordine placitando servato, servatus et jus.	By observing the order of hearing, the law is also observed.	सुनुवाइको मर्यादा पालना हुँदा कानूनको पनि पालना हुन्छ ।
११८	Ordinis beneficium.	The benefit or privilege of order.	कानून र व्यवस्थाको लाभ वा सुविधा ।

११९	Ore tenus.	By word of mouth.	वचन दिइएकोले ।
१२०	Origine propria nimirum posse voluntate sua eximi manifestum est.	It is manifest that no one is able, of his own will can renounce his origin (put off or discharge his natural allegiance). (It is evident that no one able of his own pleasure, to do away with his proper origin.)	कसैले पनि आफ्नो इच्छाले आफ्नो उत्पत्ति त्यारन सक्दैन भन्ने कुरा प्रमाणित भइसकेको छ।
१२१	Origo rei inspici debet.	The origin of a thing ought to be inquired into.	वस्तुको उत्पत्ति छानबिन गरिनु पर्छ । (वस्तुको उत्पत्तिको विषयमा ध्यान दिनु जरुरी छ ।)
१२२	Ostendit vobis.	Shows to you. (In old pleading, these words were used by a demandant to begin a count.)	शाब्दिक अर्थ "तपाईं कसरी हेर्न सक्नु हुन्छ ?"

P

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Paci sunt maxime contraria, vis et injuria.	The greatest opponents of peace are force and wrongdoings.	शक्तिको प्रयोग र कानूनको उल्लंघन शान्तिका लागि सबैभन्दा ठूला विरोधी (दुश्मन) हुन् ।
२	Pacta converta quae neque contra leges, neque dolo malo inita sunt, omnimodo observanda sunt.	Compacts which are not illegal, and do not originate in fraud, must in all respects be observed.	गैरकानूनी र जालसाजीपूर्ण नभएको लिखित सहमतिलाई जुनसुकै स्थितिमापनि पालना गरिनु पर्छ ।
३	Pacta dant legem contractui.	Agreements constitute the law of the contract.	समझौताले करारको कानून निर्माण गर्दछ ।
४	Pacta privata juri publico derogare non possunt.	Private contracts cannot impair (derogate) public law.	निजी करारले सार्वजनिक कानूनको प्रभावलाई संकुचन (प्रभावित) गर्न सक्दैन ।
५	Pacta privata non derogant juri communi.	Private agreements do not derogate from common right.	निजी करारले समाजका सबै सदस्यले उपभोग गर्ने अधिकारलाई संकुचन गर्न सक्दैन ।
६	Pacta quae contra leges constitutionesque vel contra bonos mores fiunt nullam vim habere, indubitati juris est.	It is undoubted law that agreements which are contrary to the laws and constitutions, or contrary to good morals, have no force.	कानून तथा संविधानको विपरीत भएका वा सुनैतिकताको विरुद्ध रहेका समझौताहरू सन्देहपूर्ण कानून हुन् र तिनीहरूको कानूनी प्रभाव हुँदैनन् ।
७	Pacta quae turpem causam continent non sunt observanda.	Contracts which contain an unlawful consideration will not be enforced.	गैरकानूनी प्रतिफल भएका करार कार्यान्वयन हुन सक्दैनन् ।
८	Pacta sunt servanda.	A treaty must be respected. (A basic and central principle of international treaty law)	सन्धिको पालना (ईमान्दारीपूर्वक) हुनु पर्दछ । (हे. संयुक्त राष्ट्र संघको वडापत्र धारा २.२ र Vienna Convention of the Law of the Treaties, 1969, Art. 26)

९	Pactis privatorum juri publico non derogatur.	Private contracts do not derogate public law.	निजी करारले सार्वजनिक कानूनलाई संकुचन गर्न सक्दैनन्।
१०	Pacto aliquod licitum est, quid sine pacto non admittitur.	By agreement a certain thing may be lawful which without the agreement would not be allowed.	जुन कुरा सम्झौता बिना गर्न सकिदैन त्यही कुरा सम्झौताबाट कानूनसम्मत हुन सक्दछ ।
११	Pactum de quota litis.	An agreement for share of the subject of a lawsuit. (Agreement about the portion of amount in issue.)	मुद्दाको विषयको कुनै अंशमा भएको सम्झौता । (विवादको कुनै अंशका सम्बन्धमा भएको सम्झौता ।)
१२	Pactum legis commisoriae in pignoribus.	An agreement giving the pledgee the benefit of the lex commisoriae in contracts of pledge.	धितेधरौट सम्बन्धी करारमा धितेधरौट लिने व्यक्तिले करार रद्द गर्ने प्रावधानको उपयोग गर्न सक्ने सुविधा सम्बन्धी करार ।
१३	Pactum legis commisoriae.	An agreement under which the seller in a contract of sell was entitled to the benefit of the lex commisoriae (forfeiture clause).	वस्तु बिक्री सम्बन्धी करारमा क्रेताले वस्तुको मूल्य नतिरेको अवस्थामा बिक्रेताले करार रद्द गर्ने प्रावधानको उपयोग गर्न सक्ने सुविधा सम्बन्धी सम्झौता ।
१४	Pactum liberatorium.	An agreement where by a real right is departed from or restricted.	अचल सम्पत्तिउपरको अधिकार छोडिएको वा नियन्त्रण गरिएको सम्झौता ।
१५	Pactum supet hereditate viventis.	An agreement concerning the succession of person still living.	जीवित व्यक्तिको अपुताली सम्बन्धी सम्झौता ।
१६	Pactum vestitum.	A clothed agreement. (an informal agreement made legally enforceable by an official act)	औपचारिक बनाइएको सम्झौता (औपचारिक कार्यबाट कानून बमोजिम कार्यान्वयनयोग्य बनाइएको अनौपचारिक सम्झौता)
१७	Pallio cooperire.	To cover with a pallium. (It is used in the context of marriage of persons who already have a child together before their marriage.)	गैरकानूनी सहवासलाई कानूनी आवरण दिइने कार्य । (विवाह हुनु पहिला नै सन्तान भइसकेका बाबुआमाको विवाह हुने सन्दर्भमा प्रयोग हुने वाक्यांश)
१८	Par delictum.(Par	Equal fault.	समान रूपमा दोषी ।

	delicto)		
१९	Par in parem imperium non haoet.	An equal has no authority over an equal.	समानमाथि समानको कुनै अछियारी हुँदैन ।
२०	Par oneri.	Equal charge, equal to the burden, disadvantage, damage or detriment.	समान भार, समान स्तर, समान क्षति ।
२१	Parcella terrae.	A parcel of land.	जमिनको टुक्रा, जमिनको चक्का ।
२२	Parens est nomen generale ad omne genus cognitionis.	Parent is a name general to every kind of blood-relationship.	आमाबाबु भनेको हरेक किसिमको रक्तसम्बन्धको सामान्य नाम हो ।
२३	Parens patriae.	Parent of the nation.	राष्ट्रको अभिभावक ।
२४	Parentum est liberos alere etiam nothos.	It is the duty of parents to support their children, even the illegitimate ones.	अवैधानिक भए पनि आफ्ना बालबालिकाको हेरचाह गर्ने हरेक आमाबाबुको कर्तव्य हो ।
२५	Pares curiae, pares curtis.	The peers of the court.	समान तहको अदालत ।
२६	Pares curtis. (Pares curia)	The members of superior court.	उच्च अदालतको न्यायाधीश ।
२७	Pari causa.	With equal right, on equal footing.	समान अधिकार, समान स्थितिमा ।
२८	Pari delicto.	In equal fault.	समान रूपमा दोषी ।
२९	Pari materia	Dealing with the same subject matter forming part of the same system.	एउटै प्रणालीको अंगको रूपमा लिनुपर्ने समान विषय ।
३०	Pari passu.	With equal footing or equal place.	समान स्थितिमा । (हे.मु.दे.सं., दफा ५८९)
३१	Pari rationae eadem est ratio idem jus.	In the complicated situation that is the law itself.	जटिल परिस्थितिमा त्यही नै कानून हुन्छ ।
३२	Pari rationae.	By the same or similar reasoning as that relied upon previously.	पहिला लिएको जस्तै समान वा त्यस्तै आधारको कारणले ।
३३	Paria copulantur paribus.	Like things unite with like things.	समान वस्तुले समान वस्तुलाई नै आवद्ध गर्दछ ।
३४	Paribus debent sententiis reus absolvitur.	A defendant is acquitted by equal opinions; that is, where the same number of judges are	राय बराबरी भएको अवस्थामा अर्थात् कसूर ठहर हुने वा

		for and against him.	सफाइ पाउने पक्ष वा विपक्षमा समान संख्याका न्यायाधीशहरूको राय भएमा प्रतिवादीले सफाइ पाउँछ ।
३५	Paribus sententiis reus absolvitur.	Where opinions are equal, a defendant is acquitted.	(मुद्दाको सुनुवाइ गर्ने) न्यायाधीशहरूको राय समान भएमा प्रतिवादीले सफाइ पाउँछ ।
३६	Paries communis.	A common or party wall.	साझा पर्खालि ।
३७	Parium judicium.	The decision of equal.	समान तहको फैसला ।
३८	Parliamentum indoctum.	Unlearned Parliament.	प्राज्ञिक व्यक्तित्व नभएको संसद (संसदको यो नामाकरण हेनरी चौथौको शासनकालमा सन् १४०४ मा बेलायतमा गठन भएको संसदलाई गर्ने गरिन्छ जहाँ एकजना पनि कानूनविद् निवाचित भएका थिएनन् ।)
३९	Pars contractus.	Part of the contract.	करारको हिस्सा (अंश) ।
४०	Pars ejusdem negotii.	A part of the same business or transactions.	समान व्यवसाय वा कारोबारको अंश (हिस्सा) ।
४१	Pars enitia.	The share of the eldest son.	जेठो छोराको अंश ।
४२	Pars fundi.	Part of the soil.	जमिनको हिस्सा (जमिन तथा जमिनसँग जडिएका संरचनाको सन्दर्भमा) ।
४३	Pars gravata.	Party aggrieved.	प्रभावित पक्ष, पीडित पक्ष ।
४४	Pars judicis.	The role, duty or function of the judge.	न्यायाधीशको भूमिका, कर्तव्य तथा कार्य ।
४५	Pars pro toto.	Part representing the totality.	समग्रलाई प्रतिनिधित्व गर्ने हिस्सा ।
४६	Pars rationabilis.	Reasonable part.	मनसिब वा विवेकपूर्ण हिस्सा ।
४७	Pars rea.	A party defendant.	प्रतिवादी, प्रतिपक्ष, प्रत्यर्थी ।
४८	Pars viscerum matris.	Part of the mother body.	आमाको शरीरको भित्री अंगको अंश ।

४९	Parte inaudita.	One party being unheard. (A case argued upon the one side, but not on the other.)	एक पक्षीय सुनुवाइ । (एक पक्षको सुनुवाइ नभएको) (हे. Ex parte)
५०	Parte non comparente.	A party not having appeared.	अदालतमा अनुपस्थित भएको पक्ष (फरार पक्ष) ।
५१	Parte quacumque integrante sublata tollitur totum.	An integral part having been taken away, the whole disappears.	(कुनै वस्तुको) अभिन्न अङ्ग निकालिएमा त्यस्तो वस्तुको सम्पूर्ण अस्तित्व लोप हुन्छ ।
५२	Parte solis.	Part of the ground or soil.	जग्गा जमिनको हिस्सा ।
५३	Partem aliquam recte intelligere nemo potest antequam totum iterum perlegerit.	No one can properly understand a part of anything until he has read over the whole again and again.	कुनै विषय समग्र रूपमा पटक पटक दोहोन्याई नपढेसम्म कसैले पनि त्यस्तो विषयको कुनै पनि अंश ठिक ढंगबाट बुझन सक्दैन ।
५४	Particeps criminis.	One who takes part in a crime: accomplice.	कसूर गर्न संलग्न रहेको व्यक्ति, मतियार ।
५५	Particeps doli.	A party involve in the fraud, accomplice	जालसाजीको कसूरमा संलग्न पक्ष, मतियार ।
५६	Participes plures sunt quasi unum potest, antequam totum habet, et oportet quod corpus sit integrum et quod in nulla parte sit defectum.	Several partners are as one body, in that they have one right, and it is necessary that the body be perfect, and that there be defect in no part.	एउटै अधिकार भएको अवस्थामा धेरै साझेदारहरूको पनि एउटै निकाय हुन्छ, तर त्यस्तो निकाय पूर्ण हुन आवश्यक छ र कुनै अंशमा पनि त्रुटि हुनु हुँदैन ।
५७	Partus ex legitimo thoro non certius noscit matrem quam genitorem suam.	The child or offspring of a legitimate marriage does not know his/her mother any more certainly than his/her father. (The offspring of a legitimate bed knows not his/her mother more certainly than his/her father.)	कानूनसम्मत विवाहबाट जन्मिएको सन्तानले बाबुलाई भन्दा आमालाई बढी चिन्दछ । कानूनसम्मत विवाहबाट जन्मिएको सन्तानले जसरी बाबुलाई यकीन गरी चिन्दछ, त्यसरी नै आमालाई पनि चिन्दछ ।
५८	Partus sequitur ventrem.	The offspring follows the mother.	सन्तानमा आमाको गुण आउँछ । सन्तानले आमाको गुण

			पछयाउँछ ।
५९	Parum cavet natura.	Nature takes little precaution (heed).	प्रकृतिले ठूलो सावधानी अपनाउँदैन । (प्रकृतिले सावधानी अपनाउनु पर्ने विषयमा थोरै ध्यान दिन्छ ।)
६०	Parum cavisse videtur.	He seems to have taken too little care.	निजले अत्यन्त थोरै सावधानी अपनाएको देखिन्छ ।
६१	Parum differunt quae re concordant.	Those things differ but little which accord in substance.	सारभूत रूपमा एकै देखिएका वस्तुहरू एक अर्काबाट कमै फरक देखिन्छन् ।
६२	Parum est latam esse sententiam nisi mandetur executioni.	A sentence is not sufficiently comprehensive unless it is committed to execution.	कार्यान्वयनको सम्बोधन नभएसम्म अदालतले गरेको ठहर (फैसला) पूर्ण हुँदैन ।
६३	Parum proficit scire quid fieri debet, si non cognoscas quomodo sit facturum.	It avails little to know what ought to be done if you do not know how it is to be done.	कसरी गर्नुपर्छ भन्ने कुरा तपाईंलाई जानकारी छैन भने के गर्नुपर्छ भन्ने कुराको तपाईंलाई कमै जानकारी हुन्छ ।
६४	Parva proditio.	Petit treason.	सानो किसिमको राज्य विरुद्धको अपराध ।
६५	Pater aut mater defuncti, filio non filiae haereditatem reliquen. Qui defunctus non filios sed filias relinquerit, ad eas omnis haereditas pertineat	A father or mother having died leave their inheritance to their son, not to their daughter, whoever dying shall leave no sons, but daughters, to them the whole inheritance shall belong.	बाबु वा आमाको मृत्यु पछिको अपुताली छोरीमा नभई छोरामा जान्छ, जसको कुनै छोरा छैन र छोरी मात्र छन् भने सम्पूर्ण सम्पत्ति छोरीलाई नै जान्छ ।
६६	Pater est quem nuptiae demonstrant.	He is the father whom the marriage indicates. (The father is he who is married to the mother.)	आमासँग विहे गर्ने व्यक्ति बाबु हो ।
६७	Pater familias.	Father (head) of the family.	पिता परिवारको मूली ।
६८	Pater noster.	Our father.	हाम्रा पिताजी ।

६९	Paterna paternis.	Paternal estate to paternal heirs.	बाबुको मृत्युपछि बाबुको सम्पत्ति बाबुको हाँगोको सन्ततिमा हस्तान्तरण हुन्छ ।
७०	Patria laboribus et expensis non debet fatigari.	A jury ought not to be troubled with labors and expenses.	जूरी कामदार र खर्चमा अलमलिनु हुँदैन ।
७१	Patria potestas in pietate debet, non in atrocitate, consistere.	Paternal authority should consist of kindness, not of cruelty.	मातृक तथा पैतृक अछित्यारी कुर नभई दयालु हुनुपर्छ ।
७२	Patria potestas.	Father's authority (Paternal authority)	पैतृक अछित्यारी । मातृक तथा पैतृक अछित्यारी ।
७३	Pax regis.	Peace of the King. (A state or declaration of peace overseen by the king.)	राजकीय घोषणबाट शान्तिको लागि गरिएको आहान ।
७४	Pax vobiscum.	Let the peace be with you.	तपाईंहरूलाई शान्ति होस् ।
७५	Peccato contra naturam sunt gravissima.	Crimes against nature are the most heinous.	प्रकृति विरुद्धका अपराध अत्यन्त जघन्य हुन्छन् ।
७६	Peccatum peccato addit qui culpae quam facit patrocinium defensionis adjungit.	One who connects with the protection of his defense a wrong which he has committed adds a crime to a crime. (He adds one offense to another who, when he commits one offense joined the protection of the defense.)	जसले आफूले गरेको कुनै कसूरको प्रतिरक्षामा अर्को कसूर जोड्छ भने निजले त्यस्तो कसूरसँग अरु कसूर पनि गरेको कुरा जोडेको हुन्छ ।
७७	Peculium (quasi) castrense.	Property which a minor son father of whom was in the army might hold by reason theirof, or which he acquired in war.	युद्धका बखत सैनिक सेवामा रहेको व्यक्तिको मृत्यु भएमा निजको सम्पत्ति छोराको हुन्छ ।
७८	Pecunia numerata.	Money counted out or paid.	हिसाब गरिएको वा भुक्तानी भएको रकम ।
७९	Pecunia sepulchralis	Money anciently paid to the priest at the opening of a grave for the good of the deceased's soul.	मृतकको आत्माको कल्याणकोलागि चिहान खन्दा क्रिञ्चियन पुरोहितलाई प्राचीन समयमा भुक्तानी गर्ने रकम ।

८०	Pecus vagans, quod nullus petit, sequitur, vel advocat.	Wandering cattle, which no one seeks, follows, or calls.	बेवारिसे छाडा वस्तुभाउ जसलाई कसैले पनि खोज्दैन, पछ्याउँदैन वा बोलाउँदैन ।
८१	Pedem ponere.	To put or place the foot.(A figurative expression used to denote the taking possession of lands; which was done by standing upon or walking over them)	पाइला राख्नु (पाइला टेक्नु) । (जमिनमा टेकेको वा हिँडेको आधारमा जमिनको भोगाधिकार रहेको मानिने सांकेतिक अभिव्यक्ति ।)
८२	Pedis abscissio.	The cutting off a foot; a punishment by cutting of the offender's foot.	कसूर बापत कसूरदारलाई (मृत्युदण्डको सटामा) गोडा काटी दिइने सजाय ।
८३	Pedis positio.	A putting or placing of the foot. (A term used to denote the possession of lands by actual corporal entry upon them.)	पाइला राख्नु (पाइला टेक्नु) । (जमिनमा वास्तविक रूपमा शारीरिक प्रवेशको आधारमा जमिनको भोगाधिकार रहेको मानिने सांकेतिक अभिव्यक्ति ।)
८४	Pedis possessio.	A foothold, an actual possession. (Possession of a foot doctrine.)	अचल सम्पत्तिको वास्तविक भोगाधिकार । (पैतला टेकेर भोगाधिकार हुने सिद्धान्त)
८५	Pendente lite nihil innovetur.	During a litigation nothing new should be introduced.	मुद्दा विचाराधीन रहेको अवधिमा कुनै पनि नयाँ कुराको प्रवेश हुनु हुँदैन ।
८६	Pendente lite.	Pending the lawsuit.	मूलतबीमा रहेको मुद्दा ।
८७	Pendente lite.	During litigation.	मुद्दा विचाराधीन रहेको अवधि ।
८८	Penes me.	In my possession.	मेरो भोगाधिकारमा ।
८९	Penuria testium.	Scarcity of witness.	साक्षीको अभाव ।
९०	Per alium stetit.	It was owing (to something done) by another.	अरु कसैबाट भएको ।
९१	Per alluvionem id videtur adjici, quod ita paulatim adjucitur, ut intelligere non possumus quantum quoque memento	That is said to be added by alluvion which is so added little by little that we cannot tell how much is added at any one moment of time.	समुद्र वा खोलाको तटमा थोरै थोरै गरी जम्मा भएको माटोमा कुन समयमा कहिले जम्मा भयो भनी भन्न सकिदैन ।

	temporis adjiciatur.		
९२	Per alluvionem.	Added by alluvion.	नदीको मार्ग परिवर्तनबाट भएको जमिनको बढोत्तरी ।
९३	Per ambages.	In a round about way, indirectly, by evasion.	घुमाउरो मार्गबाट, अप्रत्यक्ष रूपमा, छल गरेर ।
९४	Per annum.	For each year.	वार्षिक, प्रत्येक वर्ष ।
९५	Per aversionem.	By bulk or aggregate quantity	समग्र वा औसत परिमाणमा ।
९६	Per capita.	Per person (According to the heads or individuals.)	प्रति व्यक्ति ।
९७	Per collationem bolorum.	By collation of goods.	वस्तुहरूको समिश्रणका माध्यमबाट ।
९८	Per consequens.	By consequence. Consequently; therefore.	परिणाम स्वरूप ।
९९	Per considerationem curiae.	By the consideration (Judgment) of the court.	अदालतको धारणा (फैसला) बमोजिम ।
१००	Per contra.	On the other hand.	अर्को तर्फबाट, विपरीतबाट ।
१०१	Per curiam.	By the court.	अदालतका अनुसार ।
१०२	Per defaltam.	By default (of the defendant).	प्रतिवादीको अनुपस्थितिमा ।
१०३	Per diem.	For each day, a daily allowance.	प्रति दिन, दैनिकी (भत्ता) ।
१०४	Per equipollens.	By an equivalent [word].	समानान्तर, सो सरहको ।
१०५	Per erationes pervenitur ad legitimam rationem.	By reasoning one arrives at the legal or proper reason.	तर्कहरूद्वारा कानूनी वा उचित कारणमा पुग्न सकिन्छ ।
१०६	Per expressum.	Expressly.	प्रत्यक्षतः ।
१०७	Per extensum.	In extension of.	विस्तृतमा, पूर्णतामा, विस्तारमा ।
१०८	Per extraneam personam nihil nobis acquiri potest.	Through a stranger we can acquire no rights.	अज्ञात वा अपरिचित व्यक्तिबाट कुनै अधिकार प्राप्त गर्न सकिँदैन ।

१०९	Per fas et nefas.	Through right and wrong.	राम्रो तथा नराम्रोमा, सत्यतामा तथा असत्यतामा ।
११०	Per frandum.	By fraud or fraudulently.	बेइमानीका तवरले, जालसाजीका माध्यमबाट ।
१११	Per incuriam.	Through negligence, mistake or error (wrongly decided) (A decision of a court made per incuriam if it fails to apply a relevant statutory provision or ignores a binding precedent.)	हेलचेकयाइँ, भुलवश वा त्रुटिका कारणले (गलत निर्णय भएको) (कानूनी प्रावधान वा वाध्यात्मक रूपमा पालना गर्नुपर्ने नजिर पालना नगरी अदालतबाट भएको फैसला ।)
११२	Per industriam hominis.	By human industry. (A term applied to the reclaiming or taming of wild animals by art, industry, and education.)	मानव प्रयत्नबाट, मानव श्रमबाट ।
११३	Per industriam.	By industry, by labour.	प्रयत्नबाट, श्रमबाट ।
११४	Per infortunium.	By misadventure.	दुर्भाग्यको परिणाम स्वरूप, दुर्भाग्यवश ।
११५	Per insidias et industriam.	By stratagem and labour.	रणनीति र परिश्रमका माध्यमबाट ।
११६	Per laudamentum sive judicium parium suorum.	By the verdict or judgment of his peers.	समानतहका न्यायाधीशहरूको फैसला बमोजिम ।
११७	Per legem terrae.	By the law of the land.	मुलुकको कानून बमोजिम ।
११८	Per membra curia.	By the member of the court.	अदालतका न्यायाधीशहरूबाट ।
११९	Per metas et bundas.	By metes and bounds.	जग्गाधनीको जग्गाको सिमानामा, जग्गाधनीको जग्गाभित्र ।
१२०	Per minas.	To engage in a behavior by means of menaces or threats.	धम्की वा धम्कीको खतराको माध्यमबाट गरिने व्यवहार ।
१२१	Per modum exceptionis.	By way of exceptions.	अपवाद स्वरूप ।
१२२	Per modum gratia.	By way of favour, as an act of grace.	कृपास्वरूप, सौहाद्रता स्वरूप
१२३	Per modum justicia.	By way of justice, as an act of justice to which one is entitled.	न्याय स्वरूप, कसैले पाउने न्याय स्वरूप ।
१२४	Per modum poena.	By way of punishment or	सजाय स्वरूप ।

		penalty.	
१२५	Per modum simplicis querelae.	By way of simple complaint.	सामान्य उजुरीबाट ।
१२६	Per omnes causa.	In all cases.	सम्पूर्ण मुद्दामा ।
१२७	Per omnes.	For all.	सबैकालागि ।
१२८	Per os.	Through the mouth or by mouth, by words.	बोलीबाट वा शब्दबाट (मुखारविन्दबाट) ।
१२९	Per patriam.	By an address to the nation.	राष्ट्रको नामको सम्बोधनबाट ।
१३०	Per Pro.	On behalf of.	कसैको तर्फबाट ।
१३१	Per rationes pervenitur ad legitimam rationem.	By discussion or debate, we come to the jurisprudential rationality.	छलफल वा बहसबाट विधिशास्त्रीय निष्कर्षमा पुग्न सकिन्दू ।
१३२	Per rerum naturam, factum negantis nulla probatio est.	In the nature of things, a person who denies a fact is held to no proof.	तथ्यलाई इन्कार गर्नेले प्रमाण पुऱ्याई रहनु नपर्ने प्रकृतिको नियम हो ।
१३३	Per rescriptum principis.	By a rescript or ordinance of the prince.	राजकीय औपचारिक घोषणा वा अध्यादेशबाट (विवाह पूर्व जन्मिएको बालकलाई वैधानिक बनाउने सन्दर्भमा) ।
१३४	Per saltum.	By a leap, without intermediate steps.	फडिकएकोबाट, फुत (नियमित प्रक्रियाबाट नभई फड्को मारेको कारणबाट) ।
१३५	Per sceptrum.	By authority, by authoritative power.	अखितारीबाट, प्राधिकारयुक्त शक्तिबाट ।
१३६	Per se.	By itself. By or through itself; simply; as such; in its own relations.	स्वयम्भा, आफैमा वा आफैले ।
१३७	Per stirpem.	By representation.	प्रतिनिधित्वबाट ।
१३८	Per stirpes.	By roots or stocks, by group.	पुस्तैनी समूह (पैतृक सम्पत्तिको अंशमा हक लाग्ने अंशियारको समूहको सन्दर्भमा)
१३९	Per subsequens matrimonium.	By subsequent marriage.	कुनै घटना भएपछि सम्पत्र भएको (जायजन्म भएपछि)

			विवाह ।
१४०	Per tacitam reconventionem.	By tacit renewable of a bargain or contract.	कुनै सौदाबाजी वा करारको अप्रत्यक्ष नवीकरणका माध्यमबाट ।
१४१	Per tacitam relocationem.	By tacit relocation.	अप्रत्यक्ष स्थान परिवर्तनका माध्यमबाट ।
१४२	Per testes.	Through witness.	साक्षी मार्फत ।
१४३	Per totam curriam (Per tot. cur.)	By the whole court.	अदालतका सबै न्यायाधीशबाट (सम्पूर्ण न्यायाधीश भएको बृहत् इजलासबाट) ।
१४४	Per universitatem.	By an aggregate or whole; as an entirety.	समुच्चबाट वा पूर्णताबाट, समग्रमा
१४५	Per usu captionem.	By the way of permanent (common) usage.	स्थायी वा सामान्य प्रचलनको माध्यमबाट ।
१४६	Per vadium.	By means of security or collateral.	सुरक्षण वा धितोको माध्यमबाट ।
१४७	Per vadium et salvos plegios.	By a way of anticipated security (guarantee), bail.	पूर्वानुमानित धितो (जमानत) वा धरौटको माध्यमबाट ।
१४८	Per varios actus, legem experientia facit.	By various acts experience makes the law.	विभिन्न कार्यअनुभवबाट कानूनको निर्माण हुन्छ ।
१४९	Per verba de futuro, de praesenti(tempora).	By words of the future. (A phrase applied to contracts of marriage.)	भविष्यलाई जनाउने गरी वर्तमान व्यक्त भएका शब्दहरू (भविष्यमा विवाह गर्ने गरी वर्तमानमा भएका वचनबद्धता)
१५०	Per vim legis.	By force of law.	कानूनको शक्तिबाट ।
१५१	Per vinum delapsis capitalis poena remittur.	Punishment could be remitted when a crime for which one is liable to the punishment with death penalty, in case such a crime was committed on the circumstance of intoxication. (Norms of ancient Roman law)	मादकपदार्थ सेवन गरेको अवस्थामा कसूर गरेको भए त्यस बापत हुने मृत्युदण्डको सजाय घटी हुन्छ । (प्राचीन रोमन कानूनको मान्यता बमोजिम)
१५२	Per visum juratorum.	By a view of the jury.	जूरीको दृष्टिकोणबाट ।

१५३	Per vivam vocem.	By the living voice; the same with viva voce.	जीवित आवाजबाट, जीवन्त आवाजबाट, जीवन्त सम्वादबाट ।
१५४	Per voluntatem hominis.	By will of a man, the will or propose of the testator.	व्यक्तिको इच्छाबाट, इच्छापत्रदाताको इच्छा वा प्रयोजनबाट ।
१५५	Percepti sed non consumti.	Fruits gathered, but not consumed.	संकलन गरिएका तर उपभोग नगरिएका फलफूल ।
१५६	Perdonatio ut lagariae.	A pardon for one who is outlawed.	(अदालतको अवहेलना गरेको कारणले) कसूरदार ठहरिएकोमा माफी पाएको व्यक्ति ।
१५७	Peremptoria litis et causa.	Decisive of the suit and cause.	मुद्दा पर्नाको निर्णायिक कारण (कारक तत्व)
१५८	Perfecere susceptum munus.	To perform the duties of an office undertaken.	जिम्मेवारी लिएको पदको पदीय कर्तव्यपालना ।
१५९	Perfectum est cui nihil deest secundum suae perfectionis vel naturae modum.	That is perfect which lacks nothing according to the measure of its perfection or nature.	कुनै कुराको पूर्णता वा प्रकृतिको मापन गर्ने आधार नभएमा त्यस्तो कुरा पूर्ण हुन्छ ।
१६०	Periande est ac si scriptum non esset.	It is the same as if it had not been written.	यो विषय नलेखिएको सरह हो ।
१६१	Periculi imminentis evitandi causa.	A transferred of the peril from the whole to the particular portion of the whole.	कुनै खास अंशमा खतरा (जोखिम) स्थानान्तरण गर्ने उद्देश्यबाट भएको ।
१६२	Periculo petentis.	At the petitioner's risk.	निवेदकको आफ्नै जोखिममा ।
१६३	Periculosum est res novas et inusitatas inducere.	It is dangerous to introduce new and untried things.	नयाँ र परीक्षण नगरिएका वस्तहरू प्रयोगमा ल्याउनु खतरापूर्ण हुन्छ ।
१६४	Periculosum existimo quod bonorum virorum non comprobatur exemplo.	I believed that that which is not approved by the example of worthy men is dangerous.	सम्मानित व्यक्तिहरूको उदाहरणबाट स्वीकार नगरिएको कुरा खतरनाक हुन्छ भन्ने कुरामा म विश्वस्त छु ।

१६५	Periculum rei venditae, nondum traditae, est emptoris.	The risk of a thing sold, but not yet delivered, is that of the buyer. (The purchaser runs the risk of the loss of a thing sold, though not delivered)	बिक्री भइसकेको तर बुझाइ नसकेको वस्तुको नोकसानीको जोखिम क्रेतामा रहन्छ । (प्राचीन रोमन कानूनको मान्यता अनुसार)
१६६	Perjuri sunt qui servatis verbis juramenti decipiunt aures eorum qui accipiunt.	They are perjured who, by preserving the words of the oath, deceive the ears of those who receive it.	जसले शपथका शब्दहरूको संरक्षण गर्दै दिएको अभिव्यक्तिले सुनाउनु पर्ने व्यक्तिहरूलाई धोका दिन्छ भने निजले झुट्टा अभिव्यक्ति दिएको हो ।
१६७	Perjurii poena divina, exitium; humana dedecus.	The divine punishment of perjury is death; the human punishment, disgrace.	झुट्टा अभिव्यक्ति दिए बापतको दैवी सजाय मृत्यु हो भन्ने मानवीय सजाय त्यसको तिरस्कार हो ।
१६८	Perpetua lex est, nullam legem humanam esse, et clusula quae abrogationem excludit ab initio non valet.	It is a perpetual law that no human or positive law can be perpetual; and a clause in a law which precludes the power of abrogation is void ab initio.	मानव निर्मित वा अस्तित्ववादी (विधायिकी) कानून चिरकालपर्यन्त कायम नरहने विषय चिरस्थायी कानून हो, र जुन कानूनमा खारेजीको व्यवस्था बाहेक गरिएको हुन्छ, त्यस्तो कानून प्रारम्भ देखि नै बदर हुन्छ ।
१६९	Perpetua lex est, nullam legem humanam ae positivam perpetuam esse; et clausula qua abrogationem excludit ab initio non valet.	The law is perpetual that no human and positive law is to be perpetual; and a clause which excludes or precludes or abrogation or repeal is void from the beginning.	मानव निर्मित वा अस्तित्ववादी (विधायिकी) कानून चिरकालपर्यन्त कायम नरहने विषय चिरस्थायी कानून हो, र खारेजीको व्यवस्था बाहेक गरिएको कानून प्रारम्भदेखि नै बदर हुन्छ ।
१७०	Perr vinum delapsis capitalis poena remittiur.	The punishment for a capital offense committed while intoxicated is remitted. A rule of the Roman law never adopted.	मादकपदार्थ सेवन गरेको अवस्थामा गरेको मृत्युदण्ड हुने कसूरको सजाय घटी हुन्छ ।

१७१	Persona conjuncta aequiparatur interesse propria.	A person joined by ties of blood is equivalent to the person's own interest.	रक्तसम्बन्धबाट जोडिएको सम्बन्ध व्यक्तिको आफ्नै स्वार्थ सरह हुन्छ ।
१७२	Persona conjuncta aequiparatur interesse proprio.	A personal connection equals, in law, a man's own proper interest.	कानूनमा व्यक्तिगत सम्बन्ध भनेको व्यक्तिको आफ्नै निजी स्वार्थ सरह हुन्छ ।
१७३	Persona designata.	Person designated individually or by name, rather than as a member of a class.	कुनै समूहको सदस्यको रूपमा नभई नामबाट वा वैयक्तिक रूपमा तोकिएको व्यक्ति ।
१७४	Persona dignior.	The more worthy person.	अत्यन्त सम्मानित व्यक्ति ।
१७५	Persona est homo, cum statu quodam consideratus.	A person is a man when considered with reference to a certain status.	कुनै निश्चित हैसियतका सन्दर्भमा व्यक्तिलाई मानिस मान्न सकिन्छ ।
१७६	Persona grata.	An acceptable person; a diplomat who is acceptable to a host country.	स्वीकार्य व्यक्ति । (आतिथेय देशमा स्वीकार्य कूटनीतिज्ञ)
१७७	Persona illustris.	A person of noble birth or position.	उच्च कुलघराना वा हैसियतमा जन्म भएको व्यक्ति ।
१७८	Persona miserabiles.	Poor or indigent person.	गरिब वा आर्थिक रूपले विपन्न व्यक्ति ।
१७९	Persona non grata.	An unacceptable person; a diplomat who is not acceptable to a host country.	अस्वीकार्य व्यक्ति (आतिथेय देशमा अस्वीकार्य कूटनीतिज्ञ)
१८०	Persona praedilicta.	Extremely preferred person.	अत्यन्त रुचाइएको व्यक्ति ।
१८१	Persona standi in judico.	Capacity of standing in judicial procedure; the right to appear in court. (Own with personal standing to vindicate a legal right)	न्यायिक प्रक्रियामा सहभागी हुने क्षमता भएको व्यक्ति । (अदालतको न्यायिक प्रक्रियामा सहभागी हुन सक्ने व्यक्ति)
१८२	Personae vice fungitur municipium et decuria.	A town or a borough acts as a person.	कुनै शहर वा त्यसको प्रशासनिक इकाइले व्यक्ति सरह कार्य गर्न सक्ने हुन्छ ।
१८३	Personali exceptione.	By personal exception.	वैयक्तिक अपवाद स्वरूप ।

१८४	Personali objectione.	By personal objection.	वैयक्तिक आपत्तिबाट ।
१८५	Personalia personam sequuntur.	Personal property follows the person.	निजी सम्पत्तिले व्यक्तिलाई पछाउँछ ।
१८६	Personalis actio.	Personal complaint, personal petition.	कुनै निजी व्यक्तिका विरुद्ध भएको उजुरी ।
१८७	Perspicua vera non sunt probanda.	Plain truths need not be proved.	शाश्वत सत्यलाई प्रमाणित गरिरहनु पर्दैन ।
१८८	Perturbator, perturbatrix.	A man or woman who disturbs the law and order.	शान्ति र व्यवस्था खलबल्याउने व्यक्ति (पुरुष तथा महिला) ।
१८९	Pervolvat quo planeta suum circulum annus mora motus est.	A year is the duration of the movement in which a planet revolves through its orbit.	वर्ष भनेको कुनै ग्रहले आफ्नो कक्षमार्फत परिक्रमा गर्ने गतिको अवधी हो ।
१९०	Pessima fides.	The worst faith, amounting to a moral dishonesty.	चरम अविश्वास, नैतिक बेइमानी सरहको चरम अविश्वास ।
१९१	Pessimi exempli.	Of the worst example.	अत्यन्त खराब उदाहरणबाट । (अत्यन्त खराब नजिर प्रस्तुत गरेको सन्दर्भमा)
१९२	Petitio principii.	To beg the question. (A logical fallacy in which a premise is assumed to be true without warrant or in which what is to be proved is implicitly taken for granted.)	प्रश्न माग गर्ने (कुनै तर्कपूर्ण निष्कर्ष जसमा बिना प्रश्नत्यसमा रहेको धारणा सत्य रहेको अनुमान गरिन्छ वा जसमा जुन कुरा प्रमाणित गर्नु पर्ने हुन्छ, सो कुरा स्पष्ट रूपमा प्रदान गरिएको हुन्छ ।)
१९३	Pignoratitia actio.	An action founded in a pledge either by the debtor or by the creditor.	धितोधरौट सम्बन्धी करारमा ऋणी वा साहुले दिने उजुरी ।
१९४	Pignori acceptum.	A bailment by way of pledge.	धितो स्वरूप दिइएको नासो ।
१९५	Pignoris captio.	Taking a pledge.	भुक्तानीको सुनिश्चितताकोलागि स्वीकार गरिएको धितो ।
१९६	Pignus pratorium.	A legal pledge. (A pledge given by the law or to magistrate who administers it.)	कानूनी धितो (कानूनले दिएको वा जसले प्रशासन गर्छ सोही अधिकारीले दिएको धितो ।)

१९७	Piissima regina conjunx divi imperatoris.	The most pious queen consort of the sacred emperor.	महान सम्माटकी अत्यन्त सुशील तथा सौम्य महारानी ।
१९८	Pirata est hostis humani generis.	A pirate is the enemy of the mankind (human race).	सामुद्रिक डाँका भनेको मानवजातिको शत्रु हो ।
१९९	Placita communia.	Common pleas or action. (civil actions between subject and subject)	नागरिक-नागरिकबीचको देवानी प्रकृतिको विवाद ।
२००	Placita coronae.	Pleas of the crown.	शाही उजुरी, राजाले गर्ने उजुरी। (ब्रिटेनमा यसलाई फौजदारी मुद्दा ठानिन्छ ।)
२०१	Placita juris.	Pleas of law, norms of law.	कानूनका मान्यता (कानूनका निर्देशक सिद्धान्त)
२०२	Placita negativa duo exitum non faciunt.	Two negative pleas do not make an issue.	दुई नकरात्मक दावीले कुनै मुद्दा सिर्जना गर्दैन ।
२०३	Placuit regi et concilio suo.	It has pleased the king.	यसबाट महाराजधिराजलाई खुसी तुल्याएको छ, यसले राजालाई खुसी पारेको छ ।
२०४	Plegii de retorno habendo.	Pledges to have the return.	फिर्ता गर्नुपर्ने धितो ।
२०५	Plena aetas.	Full age. (age of majority)	पूर्ण वयस्क ।
२०६	Plena et celeris justitia fiat partibus.	Let full and speedy justice be done to the parties.	पक्षहरूलाई पूर्ण तथा शीघ्र न्याय होस् ।
२०७	Plena fides.	Full faith.	पूर्ण विश्वास ।
२०८	Plena forisfactura.	A forfeiture of all that own possess.	सर्वश्व हरण, कसैको स्वामित्वमा रहेको सम्पूर्ण सम्पत्तिको जफत ।
२०९	Plena probatio.	Fully proved.	पूर्ण रूपमा प्रमाणित भएको । (कम्तीमा दुईजना साक्षी वा सार्वजनिक लिखतको सहयोगबाट प्रमाणित भएको विषयको सन्दर्भमा)
२१०	Pleno jure.	Full right, full authority.	पूर्ण अधिकारसहित, पूर्ण अछित्यारीसहित ।

२११	Plenum dominium.	Full property, full or complete ownership of an estate. (Full ownership of property with dominium directum and dominium utile)	हक, भोग, भोगाधिकार र स्वामित्व रहेको सम्पत्ति ।
२१२	Plenum dominum.	The full right of property.	सम्पत्तिको पूरा अधिकार ।
२१३	Plenum rectum.	Full or absolute right.	पूर्ण अधिकार ।
२१४	Pluralis electio duorum numero contenta est.	The choice or selection of a plural number is complied with the selection of two.	दुईको संख्याबाट बहुसंख्यक संख्याको छनौट हुने शर्त पालना हुन्छ ।
२१५	Pluralis numerus est doubus contentus.	The plural number is contented or satisfied with two.	दुई अंकबाट बहुसंख्यकको संख्या पर्याप्त हुन्छ ।
२१६	Plures (plus) petito.	A claim for the more than is due.	जति दाबी गर्नुपर्ने हो, सोभन्दा बढीमा गरिएको दाबी । (भुक्तानी गर्नुपर्ने ऋण रकमभन्दा बढाईचढाई गरेको ऋण दाबी ।
२१७	Plures cohaeredes sunt quasi unum corpus, propter unitatem juris quod habent.	Several co-heirs are, as it were, one body, by reason of the unity of right which they possess.	धेरै हकवाला भएको अवस्थामा निजहरूले एउटै अधिकार धारण गर्ने कारणले निजहरूलाई एउटै इकाई मानिन्छ ।
२१८	Plures eandem rem in solidum possitene non possum.	Two or more persons cannot each have the entire right to the same thing.	एउटै विषयमा दुई वा दुईभन्दा बढी व्यक्ति प्रत्येकको पूर्ण अधिकार हुँदैन ।
२१९	Plures participes (coherendes) sunt quasi unum corpus in eo quod unum jus habet.	Several partners are as one body, in that they have one right.	धेरै साझेदार भएको अवस्थामा निजहरूले एउटै अधिकार धारण गर्ने हुनाले निजहरूलाई एउटै इकाई मानिन्छ ।
२२०	Plus enim valet quod agitur, quam quod simulate consipitur.	That which is done is of more avails than that which is pretended to be done.	जति कुरा गर्न दाबी (माग) गरिएको थियो, सोभन्दा बढी गरेको (भुक्तानी गरेको, काम गरेको) ।
२२१	Plus exempla quam peccata nocent.	Examples do more harm than offences.	कसूरले भन्दा उदाहरणले बढी हानिनोक्तसानी पुऱ्याउँछ ।

२२२	Plus peccat auctor quam actor.	The instigator sins more than the actual perpetrator.	दुरुत्साहन दिने व्यक्ति वास्तविकरूपमा कसूर गर्ने व्यक्तिभन्दा बढी दोषी हुन्छ । (हे. मु.अ.सं. दफा ३५)
२२३	Plus petendo tempore.	When the creditor pursues for the payment of a debt due him before the time at which he is entitled to demand.	साहुले ऋणीबाट भुक्तानी पाउनु पर्ने समयभन्दा अगाडि नै भुक्तानी गर्न गरेको माग ।
२२४	Plus quam tolerabile.	More than can be borne or endure.	व्यर्होन सकिनेभन्दा बढी ।
२२५	Plus valet consuetude quam concessio.	Custom is more powerful than grant (royal).	परम्परा (शाही) आदेशभन्दा बढी शक्तिशाली हुन्छ ।
२२६	Plus valet unus oculatus testis, quam auriti decem.	One eye witness is worth than ten ear-witness.	एक चश्मदीद (देखिजान्ने) साक्षी दश सुनिजान्ने साक्षीभन्दा बढी वजनदार हुन्छ ।
२२७	Plus vident oculi quam oculus.	Eyes see more than an eye sees, several see more than one.	एउटा आँखाले भन्दा धेरै आँखाले बढी देख्छन् अर्थात् एकजनाले भन्दा धेरैले बढी देख्छन् ।
२२८	Poena ad paucos, metus ad omnes perveniat.	Punishment for the few means that fear comes to all.	थोरैलाई सजाय दिनु भनेको सबैलाई डर पैदा गर्नु हो ।
२२९	Poena arbitraria.	Arbitrary punishment (punishment the extent of which is left to the discretion of the judge and not fixed by rule.)	स्वेच्छाचारी सजाय (कानूनबाट नभई न्यायाधीशको स्वविवेकमा छोडिएको सजायको हद)
२३०	Poena corporis.	Physical (bodily) punishment.	शारीरिक सजाय ।
२३१	Poena ex delicto defuncti, heres teneri non habet.	Heir ought not to be bound by a penalty imposed for the wrong done by the deceased.	मृतकले कसूर गरेको कारणबाट हकवालालाई सो बापत सजाय दिइनु हुँदैन ।
२३२	Poena non potest, culpo perennis erit.	Punishment cannot be, offense will be, perpetual.	कसूर चिरकालपर्यन्त रहन सक्छ, तर सजाय चिरकालपर्यन्त हुन सक्दैन ।
२३३	Poena ordinaria.	Ordinary or usual punishment.	सामान्य वा स्वभाविक सजाय ।

२३४	Poena pillorlis.	Punishment of the pillory.	ठिगुरा ठोकी दिइने सजाय ।
२३५	Poena potius molliendae quam exasperandae sunt.	Punishment should rather be softened than aggravated.	सजायलाई घटाउन (नरम बनाउन) सकिन्छ, तर बढाउन भने सकिदैन ।
२३६	Poena sint restringendae.	Punishment must be restrained.	सजाय असीमित (सीमाविहीन) हुनु हुँदैन ।
२३७	Poena suos debet actores et non alias.	Punishment ought to belong to the actual perpetrators or the guilty and not to others.	सजाय वास्तविक कसूरदार वा दोषीलाई हुनु पर्छ, अन्य व्यक्तिलाई हुनु हुँदैन ।
२३८	Poena suos tenere debet actors et non alias.	The punishment ought to belong to the actual perpetrators and not to others.	सजाय वास्तविक कसूरदारलाई हुनु पर्छ, अन्य व्यक्तिलाई हुनु हुँदैन ।
२३९	Poena tollit potest, culpa perennis erit.	The punishment can be annulled, but the guilty will be perpetual.	सजाय खारेज गर्न सकिन्छ तर कसूर चिरकालपर्यन्त रहन्छ ।
२४०	Poenae ex dilicto defuncti, haeres teneri non debet.	The heir ought not to be bound by a penalty imposed for the wrong done by the deceased.	मृतकले कसूर गरेको कारणबाट हकवालालाई सो बापत सजाय दिइनु हुँदैन ।
२४१	Poenae potius molliendae quam exasperandae sunt.	Punishments should rather be softened than aggravated.	सजाय बढाउनु भन्दा नरम बनाउनु पर्छ ।
२४२	Politiae legibus, non leges politiis adaptandae.	Politics should be adapted to the laws, not the laws to politics.	राजनीति कानून अनुकूल हुनुपर्छ, तर कानून राजनीति अनुकूल हुनु हुँदैन ।
२४३	Polygamia est plurium simul virorum uxorumve connubium.	Polygamy or Polyandry is the marriage with several husbands or wives at the same time.	बहुविवाह भनेको पति वा पत्नी कायम रहँदाकै बखत एकभन्दा बढी पति वा पत्नीसँग विवाह गर्नु हो ।
२४४	Ponderantur testes, non numerantur.	Witnesses are weighted, not counted.	साक्षीहरू मूल्यांकन गरिन्छन्, गणना गरिदैन । (साक्षीहरू निजले दिएको प्रमाणको आधारमा मूल्यांकन गरिन्छ, संख्याको आधारमा होइन ।)
२४५	Ponendum in ballium.	Judicial order to place in bail.	जमानत वा धरौटमा राख्ने न्यायिक आदेश ।

२४६	Ponit se super patriam.	A defendant's plea of not guilty in a criminal action. (He puts himself upon the country; he leaves the matter for the jury to decide, that is, he pleads not guilty.)	फौजदारी कसूरमा आफू निर्दोष रहेको प्रतिवादीको दावी । (कसूरको विषयलाई निर्णयको लागि जूरी समक्ष पेश गर्ने अर्थात् निजले कसूर स्वीकार नगरेको स्थिति)
२४७	Populi est suprema lex.	The welfare and safety of the people shall be the supreme law.	जनकल्याण र सुरक्षा मुलुकको सर्वोच्च कानून हुन् ।
२४८	Porogatio de loco in locum.	Prorogation (of jurisdiction) from one place to another.	एक ठाउँको क्षेत्राधिकार अन्त्य गरी अर्को ठाउँमा कायम गरिएको क्षेत्राधिकार ।
२४९	Porogatio de tempore in tempus.	Prorogation (of jurisdiction) from one time to another.	एक समयकोलागि निर्धारण भएको क्षेत्राधिकार अन्त्य गरी अर्को समयकोलागि निर्धारण गरिएको ।
२५०	Portio legitima.	A legal portion.	कानूनी अंश ।
२५१	Portionis hereditariis.	In a hereditary portion.	वंशाणुगत अंश ।
२५२	Positio uno oppositorum negatur alterum.	One of two opposite positions being affirmed, the other is denied.	दुई विपरीत विषयमध्ये एक विषय स्वीकार भएमा अर्को विषय इन्कार गरिएको हुन्छ ।
२५३	Positivi juris.	Of positive law.	अस्तित्ववादी (संसद निर्मित) कानूनबाट ।
२५४	Posse comitatus.	The power or force constabulary of the country.	मुलुकको प्रहरी शक्ति ।
२५५	Possessio malae fidei.	Possession in bad faith.	बदनियतपूर्णको भोग ।
२५६	Possessio bonae fidei.	Possession in good faith.	असल नियतको भोग ।
२५७	Possessio bonorum.	Possession of goods (immovable).	वस्तु (अचल सम्पत्ति) को भोगाधिकार ।
२५८	Possessio civilis.	A legal possession.	कानूनी रूपमा भएको भोग ।
२५९	Possessio est quasi pedis position.	Possession is, as it were, the position of the foot.	भोग (अधिकार) भनेको अचल सम्पत्तिमा ओगट्नु (नियन्त्रणमा लिनु) हो ।

२६०	Possessio fratris de feodo simplici facti sororem esse haeredem.	The possession or seisin of the brother in fee simple, makes the sister the heir.	दाजुभाइको भोग कायम भएमा दिदीबहिनी पनि हकवाला हुन्छन् ।
२६१	Possessio naturalis.	Natural possession.	भौतिक रूपमा भएको भोग ।
२६२	Possessio pacifica pour anns 60 facot jus.	Peaceable possession for sixty years establishes a right.	शान्तिपूर्ण रूपमा साठी वर्षदिखि कसैको सम्पत्तिमा भोग कायम भएमा हक स्थापना हुन्छ ।
२६३	Possessor in bonae fidei facit fructus perceptos et consumtos suos.	Possessor in good faith who makes those fruits in his own which he has gathered and consumed.	असल नियतको भोगवालाले उब्जाएको उपज निज आफैले नै संकलन र भोगचलन गर्दछ ।
२६४	Post causam cognitam.	After the cause has been made known.	कारणको जानकारी गराइसकेपछि ।
२६५	Post contractum debitum.	After the debt has been contracted.	ऋण लेनदेन भएपछि गरिएको तमसुक (करार) ।
२६६	Post facto. (Post factum)	Retroactive or affecting something that's already happened.	पश्चातदर्शी वा पहिले भइसकेको कामलाई पछि प्रभाव पार्नु । (कसूर भइसकेपछि त्यसलाई सम्बोधन गर्न दण्ड निर्धारण गर्नु)
२६७	Post hoc ergo propter hoc.	After this, therefore, because of this, it was necessarily caused by that event	यसपछि, यसर्थ, किनकि, त्यस घटनाको कारणबाट आवश्यक भएकोले ।
२६८	Post hoc.	After this, after event.	यसपछि, घटनापछि ।
२६९	Post item motam.	After the commencement of the suit. After the action has been raised (moved in).	मुद्दा प्रारम्भ भएपछि ।
२७०	Post prolem suscitatam.	After the issue born (raised).	शिशु जन्मिसकेपछि ।
२७१	Post tantum temporis.	After so long a time	धेरै लामो समय व्यतीत भएपछि ।
२७२	Post terminum	After the expiry of term	कार्यअवधि समाप्त भइसकेपछि ।
२७३	Posteteriore derogant prioribus	Subsequent (enactments) repeal prior one.	पछि बनेको (कानून) ले पहिले बनेको (कानून) लाई खारेज गर्दछ ।

२७४	Posthumus pro nato habetur	A posthumous child is considered to be borne before the death of his father.	पिताको मृत्युपछि जन्मएको शिशु पिताको मृत्युभन्दा अगाडि नै जन्मएको मानिन्छ ।
२७५	Post-mortem.	After death.	मृत्युपछिको ।
२७६	Postulatio actionis.	The demand of an action; the request made to the praetor by an actor or plaintiff for an action of suit.	कारबाहीको माग, उजुरकर्ता वा वादीले मुद्दा चलाउनको लागि गरिएको माग ।
२७७	Potentia debet sequi justitiam, non antecedere.	Power ought to follow justice, it ought not to precede it.	सत्ताले न्याय अवलम्बन गर्नुपर्द्ध र यसले न्यायलाई उपेक्षा गर्नु हुँदैन ।
२७८	Potentia est duplex, remota et propinqua; et potentia remotissima et vana est quae nunquam venit in actum.	Possibility is double, remote and near; that which never comes into action is a power the most remote and vain.	सम्भावना दुई किसिमका हुन्छन्, धेरै टाढाको सम्भावना र निकटम सम्भावना, जुन सम्भावना कहिल्यै पनि कार्यान्वयनमा आउँदैन, त्यस्तो सम्भावना अत्यन्त टाढाको र व्यर्थको हुन्छ ।
२७९	Potentia inutilis frustra est.	Useless power is vain.	काम नलाग्ने शक्ति व्यर्थ हुन्छ ।
२८०	Potentia non est nisi ad bonum.	Power does not exist, except for good.	असल कामको लागि बाहेक शक्तिको अस्तित्व रहन्न छ ।
२८१	Potentia propinqua.	Common possibility, real possibility	निकटम वा वास्तविक सम्भावना ।
२८२	Potentia remotissima.	Remote possibility.	धेरै टाढाको सम्भावना ।
२८३	Potest quis renunciare pro se, et suis, jus quod pro se introductum est.	Anyone can renounce for himself and his (successors) a right which has been created in his behalf.	कुनै व्यक्तिको हितकोलागि कुनै अधिकार सिर्जना भएकोमा त्यस्तो व्यक्तिले निज तथा निजको हकवालाको तर्फबाट त्यस्तो अधिकार परित्याग गर्न सक्दछ ।
२८४	Potestas delegata non potest delegari.	Delegated power or authority cannot be delegated.	प्रत्यायोजित अछित्यार (अछित्यारी) पुनः प्रत्यायोजन हुन सक्दैन ।
२८५	Potestas gladii.	The power of the sword.	तरवारको शक्ति ।

२८६	Potestas maritalis.	The marital power.	वैवाहिक शक्ति ।
२८७	Potestas regis est facere justitiam.	The power of the king is to execute justice.	राजा (राज्य) को अखितयार न्याय सम्पादन (कार्यान्वयन) गर्नु हो ।
२८८	Potestas Regis juris sit, non injuriae.	The power of the king is of law, not of injury (violation of law).	राजा (राज्य) को अधिकार कानूनको पालनाबाट निसृत हुन्छ, कानूनको उल्लंघनबाट हुने होइन ।
२८९	Potestas stricte interpretatur.	Power is to be strictly interpreted.	सत्ता (शक्ति) लाई निरपेक्ष रूपमा व्याख्या गर्नु पर्छ ।
२९०	Potestas suprema seipsum dissolvere potest, ligare non potest.	Supreme power can dissolve itself; it cannot bind itself. (The supreme power may loose, but cannot bind itself.)	सर्वोच्च सत्ता आफ्नै कारणबाट विनाश हुन्छ, तर आफैले आफैलाई बाध्य गर्न सक्दैन ।
२९१	Potior est conditio defendantis.	The condition of a defendant is better.	प्रतिवादीको अवस्था रामो हुन्छ ।
२९२	Potior est conditio possidentis.	The condition of one in possession is the better.	भोगाधिकार रहेकाको (व्यक्तिको) अवस्था रामो हुन्छ ।
२९३	Potius est privatum incommodum quam publicum molum.	A private inconvenience is better than the public evil.	सार्वजनिक नजातिभन्दा निजी असुविधा उपयुक्त हुन्छ ।
२९४	Praedia bella (bellica).	Booty; property seized in war.	युद्धमा जफत गरिएको सम्पत्ति ।
२९५	Praedia volantia.	Volatile estates.	चल सम्पत्ति ।
२९६	Praedium servit predio.	Land under servitude to the land.	कुनै जमिनको सुविधाभार अन्तर्गत रहेको जमिन ।
२९७	Praemium concubinati (pudicitiae).	The price of chastity.	सतीत्वको मूल्य, पवित्रताको मूल्य ।
२९८	Praemium pudoris.	The price of the shame.	लज्जाबोधको मूल्य (शर्मको मूल्य) ।
२९९	Praeposita negotiis vail rebus domesticis.	Set over domestic affairs.	घर व्यवहारको सम्बन्धमा । (पति पत्रीको सम्बन्धको सन्दर्भमा)

३००	Praepositus nigotiis societatis.	Placed over the affairs or business of the partnership.	साझेदारीको व्यवसायमा रहेको अवस्थामा । (साझेदारीमा प्रत्येक साझेदार एक अर्काको Praepositus nigotiis हुने सन्दर्भमा)
३०१	Praepositus nigotiis.	Placed over one's business, interested with the charge of certain affairs.	कसैको व्यवसायको जिम्मेवारी सुम्पिएको ।
३०२	Praepositus villae.	Head of city police.	नगर प्रहरी प्रमुख ।
३०३	Praepropera consilia raro sunt prospera.	Precipitate or rash counsels are rarely prosperous.	गलत सल्लाहले विरलै समृद्धि ल्याउँदछ ।
३०४	Praerogativa regis.	The prerogatives of crown.	राजाको विशेष अधिकार ।
३०५	Praescriptio fori.	An exception to the competency of the court, a declinature of the jurisdiction.	अदालतको क्षेत्राधिकार नभएको अवस्था, अदालतको क्षेत्राधिकार इन्कार गरिएको । (प्रतिवादीले क्षेत्राधिकार इन्कार गरी प्रतिरक्षा गरेको सन्दर्भमा) ।
३०६	Praescriptio longissimi temporis.	The prescription of the longest period.	सबैभन्दा लामो समयावधिको निर्धारण ।
३०७	Praescriptis verbis.	In the words before the written (An action on a bilateral agreement under which one party had performed and required other to perform in turn.)	लेखिनुभन्दा अगाडिका शब्दहरूमा (करारमा उल्लेख नभएको भए तापनि कुनै पक्षले परिपालन गरेको विषयमा अर्को पक्षबाट पनि परिपालना गर्नुपर्ने हुन्छ ।)
३०८	Praescripto est titulus ex usu et tempore substantiam capiens ab auctoritate legis.	Prescription is title taking its essence from use and time by authority of law.	चिरभोग भनेको कानूनको अछित्यारी बमोजिम लामो समयको प्रयोगबाट सार लिएको हक हो ।
३०९	Praescripto et executio non pertinent ad valorem contractus, sed ad tempus et modum actionis instituendae.	Prescription and execution do not affect the validity of a contract, but they go to the time and manner of instituting an action.	चिरभोग तथा कार्यान्वयनबाट करारको वैधता उपर प्रतिकूल प्रभाव पद्दैन, तर त्यसबाट मुद्दा दायर गर्ने समय र विधि उपर प्रभाव पर्न सक्छ ।

३१०	Praesens in curia.	Present in court.	अदालतमा भएको उपस्थिति ।
३११	Praesentare nihil aliud est quam praesto dare seu.	To present is nothing other than to give or offer forthwith.	प्रस्तुत गर्नु भनेको कुनै कुरा दिनु वा प्रस्ताव गर्नु बाहेक अरु केही होइन ।
३१२	Praesentia corporis tollit errorem nominis: et veritas nominis tollit errorem demonstrationis.	The presence of the body cures error in the name; the truth of the name cures error of description.	शारीरिक उपस्थितिले नाममा रहेको ब्रुटिलाई सुधार गर्दछ भने नामको सत्यताले विवरणमा भएको ब्रुटिलाई सच्याउँदछ ।
३१३	Praestat cautela quam medela.	Caution is better than cure.	सावधानी उपचारभन्दा उत्तम हुन्छ ।
३१४	Praestatio culpa lebis.	An obligation or liability for the middle degree of diligence.	मध्यम खाले कसूर बापतको दायित्व ।
३१५	Praesumatur pro justitia sententiae.	A presumption exists in favour of the justice of a sentence.	कुनै पनि अनुमान न्यायपूर्ण सजायको पक्षमा विद्यमान रहन्छ ।
३१६	Praesumendum est pro libertate.	The presumption is in favour of liberty.	स्वतन्त्रताको पक्षमा गरिएको अनुमान ।
३१७	Praesumitur pro legitimatione.	Legitimacy is presumed, the presumption is in favour of legitimacy.	वैधानिकताको अनुमान, वैधानिकताको पक्षमा गरिएको अनुमान ।
३१८	Praesumitur pro legitimatione.	There is a presumption in favor of legitimacy.	वैधताको पक्षमा रहेको अनुमान ।
३१९	Praesumitur pro negante.	There is a presumption in favor of a negation. (It is presumed for the negative.)	कुनै पनि अस्वीकृतिको पक्षमा रहेको अनुमान (अस्वीकृत भएको अनुमान गरिएको)
३२०	Praesumitur pro reo.	There is a presumption in favor of a defendant.	प्रतिवादीको पक्षमा रहेको अनुमान ।
३२१	Praesumptio (voilenta) valet in lege.	A strong presumption prevails in law.	मजबुत अनुमान कानूनमा मान्य हुन्छ ।
३२२	Praesumptio cedit veritati.	A presumption yields to the truth.	अनुमानले सत्य उजागर गर्दछ ।
३२३	Praesumptio ex eo quod plerumque fit.	A presumption (arises) from that which usually happens.	साधारणतया: जुन कुरा भइरहन्छ, त्यसबाट अनुमान उत्पन्न हुन्छ ।

३२४	Praesumptio fortior.	More strong presumption.	धेरै मजबुत अनुमान ।
३२५	Praesumptio hominis.	Presumption of man or individual	मानव वा व्यक्तिको अनुमान ।
३२६	Praesumptio juris et de jure.	Presumption of law is lawful.	कानूनको अनुमान कानूनसम्मत हुन्छ ।
३२७	Praesumptio juris plena probatio.	A presumption of law amounts to full proof.	कानूनको अनुमान पूर्ण प्रमाण सरह हुन्छ ।
३२८	Praesumptio juris.	Presumption of law.	कानूनको अनुमान ।
३२९	Praesumptio opponitur probationi.	Presumption is set against the proof or opposed to the proof.	प्रमाणको विरुद्धमा रहेको अनुमान, प्रमाणलाई विरोध पूऱ्याउने अनुमान ।
३३०	Praesumptio violenta, plena probatio.	A violent or strong presumption amounts to full proof.	मजबुत अनुमान पूर्ण प्रमाण सरह हुन्छ ।
३३१	Praesumptiones sunt conjecturae ex signo verisimili ad probandum assumptae.	Presumptions are conjectures from probable indication which are assumed for purposes of proof.	अनुमान भनेको प्रमाणको प्रयोजनका लागि अनुमान गरिएका सम्भावित संकेतबाट बनाइएको धारणा हो ।
३३२	Praesumptiorum memoria eventorum.	Memories of past events.	अतीतका घटनाहरूको स्मरण ।
३३३	Praetextu liciti non debet admitti illicitum.	An unlawful thing ought not to be permitted under a pretext to legality.	गैरकानूनी कुरालाई वैधताको बहानाले अनुमति दिन सकिदैन ।
३३४	Prava consequetudo.	Faulty or corrupt customs.	दूषित वा भ्रष्ट परम्परा ।
३३५	Praxis judicum est interpres legum.	The practice of the judges is the interpreter of the law.	न्यायाधीशको अभ्यास भनेको कानूनको व्याख्या हो ।
३३६	Prece partium.	On the prayer or demand of the parties (The continuance of a suit by consent of both parties.)	दुवै पक्षको माग बमोजिम (दुवै पक्षको माग बमोजिम मुद्दाको सुनुवाइको निरन्तरता) ।
३३७	Prematura diligentia.	Premature diligence.	अपरिपक्व कसूर (भइनसकेको कसूर) ।
३३८	Presumptio hominis vel judicis.	The presumption of the man or the judge.	सामान्य मानव वा न्यायाधीशको अनुमान ।

३३९	Presumptio juris et de jure.	A legal presumption, amounting to a legal rule.	कानूनी नियम सरहको कानूनी अनुमान ।
३४०	Presumptio juris.	A legal presumption.	कानूनी अनुमान ।
३४१	Premium affectionis.	Sentimental value.	भावनात्मक मूल्य (कुनै व्यक्तिको कुनै वस्तुसँग रहेको भावनात्मक महत्व, उदाः कुनै व्यक्तिको पारिवारिक अभिलेख वा चित्र)
३४२	Premium periculi.	The compensation for a risk.	जोखिम बापतको क्षतिपूर्ति (खासगरी बिमालेखले रक्षावरण गरेको जोखिम बापतको क्षतिपूर्ति)
३४३	Premium succedit in locum rei.	The price or value of a thing takes the place of it.	कुनै पनि वस्तुको मूल्य वा महत्व त्यस्तो वस्तु कुन ठाउँमा रहेको छ, त्यसले निर्धारण गर्दछ ।
३४४	Prima facie.	At first appearance. (On the face of things, at the first glance.)	प्रथम दृष्टिमा नै, पहिलो नजरमा नै, हेर्ने वित्तिकै ।
३४५	Prima impresionis.	The first impression.	प्रथम अनभूति, पहिलो छाप ।
३४६	Prima pars aequitatis aequalitas.	The prime or foremost feature of equity is equality.	समन्यायको प्रथम वा सबैभन्दा महत्वपूर्ण विशेषता भनेको समानता हो ।
३४७	Prima tonsura.	The first mowing, of grant of right to have the first crop of grass.	पहिलो बाली भिन्न्याउने (काट्ने) अधिकार ।
३४८	Primo exaudienda est verbi vis, ne sermonis vitio obstruatur oratio, sive lex sine argumentis.	The full meaning of a word should be ascertained at the outset, in order that the sense may not be lost by defect of expression, and that the law be not without reasons.	अभिव्यक्ति गर्दा त्रुटि भएको कारणबाट मनसाय लोप नहुने र बिना तर्कको कानून नहुने गरी शब्दको पूर्ण अर्थ प्रारम्भमा नै यकीन गर्नुपर्छ ।
३४९	Primo fronte.	At the first sight.	प्रथम दृष्टिमा नै, पहिलो नजरमा नै, हेर्ने वित्तिकै ।
३५०	Primo loco.	At the first place.	पहिलो ठाउँमा ।
३५१	Primo venienti.	To the one first coming. The first person who comes first.	पहिला आउनेकोलागि ।

३५२	Primum decretum.	A provisional decree.	अन्तरिम आज्ञासि (आदेश) ।
३५३	Primus actus judicii est judicis approbatorius.	The first act or step of procedure in a suit is held to be approbatory of judge.	मुद्दाको काम कारबाहीमा पहिलो कार्य वा कदम न्यायाधीशबाट समर्थित भएको हुनुपर्छ । (मुद्दामा हुने कुनैपनि आपत्ति सबैभन्दा पहिले न्यायाधीशको समक्ष ल्याउने सन्दर्भमा)
३५४	Primus inter pares.	A first among equals.	समानहरूमध्येको पहिलो ।
३५५	Princeps et respublica ex justa causa possunt rem meam auferre.	The sovereign and the state may take away property for a justifiable cause.	सार्वभौम र राज्यले कसैको सम्पत्ति मनासिब कारणकालागि प्राप्त गर्न सक्दछ ।
३५६	Princeps legibus solutus est.	The ruler or sovereign is exempt from the law.	सार्वभौमले कानूनबाट छुट पाउँछ ।
३५७	Principalis debet semper excuti antequam perveniat ad fideiussores.	The principal debtor should always be exhausted before resort it had against the sureties.	जमानत दिने व्यक्ति विरुद्ध कुनै कानूनी उपचार खोजिनुअघि सदैव मुख्य ऋणीबाट दायित्व पालन गराउने कार्य पूरा गरिनुपर्छ । (हे. मु. दे. सं., दफा ५६४ (४)
३५८	Principia data sequuntur concomitantia.	Given principles are followed by their concomitants.	निर्दिष्ट सिद्धान्तहरूलाई त्यसपछि आइपर्ने अवस्थाले पछ्याउँछन् ।
३५९	Principia probant, non probantur.	Principles prove; they are not proved.	सिद्धान्तले प्रमाणित गर्दछन्, सिद्धान्तहरू प्रमाणित हुँदैनन् ।
३६०	Principiis obsta.	Withstand the beginnings, resist at the beginnings.	प्रारम्भमा नै अवरोध, प्रारम्भमा नै प्रतिरोध ।
३६१	Principiorum est potissima pars cujusque rei	The beginning is the strongest part of anything.	शुरुवात कुनैपनि वस्तुको महत्वपूर्ण अंग हो ।
३६२	Principiorum non est ratio.	Of principles there is no rule (reason) (For principles, there are no principles).	सिद्धान्तकोलागि कुनै नियम (औचित्य) हुँदैनन् । (सिद्धान्तकोलागि सिद्धान्त हुँदैनन्)
३६३	Principium et fons.	Beginning and foundation (source).	शुरुवात तथा आधार (स्रोत) ।

३६४	Prior in tempore, potior in jure.	First in time, superior in right. He has the better title who was first in point of time.	पहिला प्राप्त गर्नेको पहिलो हक हुन्छ । (जसले पहिला कुनै वस्तु लिएको छ, निजको हक अरुकोभन्दा मजबुत हुन्छ ।
३६५	Prior lasit.	First hurt or injured.	पहिलो क्षति, हानि वा नोकसानी ।
३६६	Prior petens.	The first applicant.	पहिलो निवेदक ।
३६७	Prior possessio cum titulo posteriore melior est priore titulo sine possessione.	Prior possession with subsequent title is better than prior title without possession.	पछि हक कायम हुने गरी पहिले प्राप्त गरेको भोगाधिकार, भोगाधिकार बिना पहिले कायम भएको हकभन्दा मजबुत हुन्छ ।
३६८	Prius vitiis laboravimus, nunc legibus.	First we labored with the vices, now with the laws.	पहिला हामी दुष्कर्मको काम गर्द्यै भने अहिले कानून बमोजिमको काम गर्द्यै ।
३६९	Priva leges.	Personal law.	वैयक्तिक कानून ।
३७०	Privatio praesupponit habitum.	A deprivation presupposes thing held or possessed. (Every privation presupposes a former enjoyment.)	अधिकरण गर्ने कार्यवाट कसैले धारण गरेको वा भोग गरेको वस्तु (सम्पत्ति) जफत हुन्छ ।
३७१	Privatis pactionibus non dubium est non laedi jus caeterorum.	(Roman Law) There is no doubt that the rights of others are not prejudiced by private agreements.	निजी सम्झौताबाट अरुको अधिकारलाई प्रतिकूल प्रभाव नपुऱ्याउने कुरामा कुनै सन्देह छैन ।
३७२	Privatorum conventio juri publico non derogat.	An agreement of private persons cannot derogate from public law. (Private agreements cannot derogate from public law.)	कुनै निजी सम्झौताले सार्वजनिक कानूनलाई उपेक्षा गर्न सक्दैन ।
३७३	Privatorum conventio(pacta) juri publico(communi) non derogat.	Private agreements cannot derogate from public law.	निजी सम्झौता (करार) ले सार्वजनिक (समुदायको) कानूनलाई उपेक्षा गर्न सक्दैन ।
३७४	Privatum commodum publico cedit.	Private convenience must yield to public welfare.	निजी व्यक्तिहरूले उपभोग गर्ने सुविधा सार्वजनिक कल्याणकोलागि हुनुपर्छ ।

३७५	Privatum incommodum publico bono pensatur.	Private inconvenience is compensated by the public welfare.	निजी असुविधालाई सार्वजनिक कल्याणको सुविधाले क्षतिपूर्ति दिन्छ ।
३७६	Privilegia favorabilia.	Private law published by the efforts of natural or legal person.	प्राकृतिक वा कानूनी व्यक्तिको प्रयासबाट प्रकाशित निजी कानून ।
३७७	Privilegiatus contra privilegium non utiture privilegio.	A privileged person cannot plead his privilege against another privileged person.	कुनै एक सुविधा प्राप्त व्यक्तिले अर्को सुविधा प्राप्त व्यक्तिको विरुद्धमा आफ्नो सुविधाको पैरवी गर्न सक्दैन ।
३७८	Privilegium contra rempublicam non valet (non valet contra rempublicam).	A privilege avails not against the state. (Privilege cannot be effectually pleaded in a question with the state)	राज्यको विरुद्धमा कुनै पनि सुविधा उपलब्ध हुँदैन । (राज्यको विरुद्धको प्रश्नमा कुनै पनि सुविधाको पैरवी गर्न सकिदैन ।)
३७९	Privilegium est beneficium personale et extinguitur cum persona.	A privilege is a personal benefit and is extinguished with the person.	सुविधा भनेको वैयक्तिक लाभ हो र व्यक्तिको अन्तसँगै सुविधाको पनि अन्त्य हुन्छ ।
३८०	Privilegium est quasi privata lex.	A privilege is, as it were, a private law. (A privilege is a quasi private law.)	सुविधा भनेको निजी व्यक्तिको लागि कानून सरह हो । (सुविधा भनेको अर्धनिजी कानून हो ।)
३८१	Pro and con.	For and against.	समर्थन र विरुद्धमा, पक्ष र विपक्षमा ।
३८२	Pro bono et malo.	For good and ill.	असल र खराबी (भलाइ र दुष्टाइँ)
३८३	Pro bono publico.	For the public good.	सार्वजनिक हितकोलागि ।
३८४	Pro confesso.	As having confessed.	साबिती भए सरहको ।
३८५	Pro consilio.	For counsel given.	परामर्शको लागि, सल्लाहकोलागि ।
३८६	Pro defectu emptorum, exitus, heredis.	For want (failure) of purchasers, death or heir.	खरिदकर्ता अनुपस्थित भएको, निजको मृत्यु भएको वा निजको हकवाला अनुपस्थित भएको कारणले ।
३८७	Pro defectu justitiae.	For defect or want of justice.	न्यायको इन्कारी भएको वा

			न्याय नपाएको कारणले ।
३८८	Pro defectu.	For defect or want.	त्रुटिपूर्ण काम वा अनुपस्थितिको कारणले ।
३८९	Pro defectum emptorum.	For want (failure) of purchasers.	खरिदकर्ताको अनुपस्थितिको कारणले ।
३९०	Pro defendant.	For the defendant.	प्रतिवादीको हितकोलागि वा निजको पक्षमा ।
३९१	Pro dignitate regali.	In consideration of the royal dignity.	राजकीय मर्यादाको सम्मानका खातिर ।
३९२	Pro diviso.	As divided.	विभाजित स्वरूपमा रहेको कारणले ।
३९३	Pro domino.	In the capacity of a master or an owner; having dominion over a person, property, or a right.)	(सम्पत्तिको) मालिक वा धनीको हैसियतको सन्दर्भमा ।
३९४	Pro donato.	As gift.	दानबकसको रूपमा ।
३९५	Pro dote.	As a dowry; by title of dowry.	दाइजोको (दानबकसको) रूपमा ।
३९६	Pro eo quo.	For this that (of favour for a favour).	यसकोलागि त्यो ।
३९७	Pro facti.	For the fact, as a fact.	तथ्यकोलागि, तथ्यको रूपमा ।
३९८	Pro forma.	As a matter of form, made or done as a formality.	औपचारिक स्वरूपकोलागि, औपचारिक रूपमा निर्धारित भएको ढाँचाकोलागि ।
३९९	Pro gravitate admissi.	According to the gravity of an offense.	कसूरको गम्भीरता अनुसार ।
४००	Pro hac vice.	For that turn.	त्यस घटनाकालागि, त्यस पटकका लागि ।
४०१	Pro hac vice. (p.h.v)	For this turn, for this occasion or service.	यसको बदलामा, यस अवसर वा सेवामा ।
४०२	Pro ignorantia literarum.	On account of their ignorance of letters.	अक्षर नचिनेको कारणले, साक्षर नभएको कारणले ।
४०३	Pro illa vice.	For that turn.	त्यस घटनाकालागि, यसपटककालागि ।

४०४	Pro indiviso.	In an undivided manner, in common	अविभाजित तरिकामा, साझा रूपमा ।
४०५	Pro legato.	As a legacy; by the title of a legacy.	विरासतको रूपमा, विरासतको हक्कालागि ।
४०६	Pro loco et tempore.	For the place and time	ठाउँ र समयकोलागि ।
४०७	Pro majori cautela.	For greater caution	पूर्ण सावधानीकोलागि (सुरक्षाकालागि) ।
४०८	Pro modo admissi.	According to the measure of the offense.	कसूरको मापन अनुसार ।
४०९	Pro non adjecto.	As not added.	नजोडिएको, समावेश नगरिएको ।
४१०	Pro non scripto.	As nothing is written.	अलिखित, लिखत नगरिएको ।
४११	Pro omni alio onere.	For all other burden.	अन्य सम्पूर्ण भारकोलागि ।
४१२	Pro omni servitio.	For all the service of	सम्पूर्ण सेवाको सट्टमा ।
४१३	Pro parte legitimus, pro parte in illegitimus.	Partially legitimate and partially illegitimate. (An illegitimate child could be later legitimated through the marriage of the child's parents)	आंशिक रूपमा कानूनसम्मत र आंशिक रूपमा गैरकानूनी । (विवाहअघि जन्मिएको बालकका आमाबाबुले विवाह गरेपछिको परिणामका सन्दर्भमा)
४१४	Pro parte virili.	For the share per man, for one's share or proportion.	प्रति व्यक्तिको हिस्साकोलागि, प्रत्येकको हिस्सा वा अनुपातकोलागि ।
४१५	Pro parte.	Partially, as regard a part.	आंशिक रूपमा, एक अंशको रूपमा ।
४१६	Pro patria.	For one's own country.	आपनै देशकालागि ।
४१७	Pro posse suo.	To the extent of one's capacity or ability.	आपनै क्षमता वा सामर्थ्यताको हदसम्मकालागि ।
४१८	Pro possesore.	As a possessor.	भोगाधिकार भएको व्यक्तिको हैसियतमा ।
४१९	Pro possessione praesumitur de jure.	A presumption of law arises from possession.	भोगाधिकारको कारणबाट कानून बमोजिम भएको अनुमान गरिन्छ ।

४२०	Pro possessore habetur qui dolo injuriave desiit possidere.	He is held as the possessor who, for a fraudulent purpose, has ceased to possess.	जालसाजीका कारणबाट भोगाधिकार अन्त्य भएको व्यक्ति नै भोगाधिकार भएको व्यक्ति अनुमान गरिन्छ ।
४२१	Pro quantitate hereditatis et temporis.	According to the extent of the succession and of the time.	उत्तराधिकारको हद तथा उत्तराधिकारको अवधिको हद बमोजिम ।
४२२	Pro querente. (Pro quer.)	For the plaintiff, in favour of complainant.	वादिको पक्षमा, उजुरवालाको पक्षमा ।
४२३	Pro rata itineries.	For the proportion of the journey (voyage).	यात्राको अवधिको अनुपातकालागि ।
४२४	Pro rata.	According to the rate, proportionately.	दर अनुरूप, समानुपातिक रूपले ।
४२५	Pro re nata.	For the thing born, as the situation arises.	अवस्था अनुसार, आवश्यकता अनुसार ।
४२६	Pro rege et republica necessarium.	Necessary for the king and the republic.	राजा (राज्य) तथा गणतन्त्रको आवश्यकताकोलागि ।
४२७	Pro rege, lege, et grege.	For the king, the law, and the people.	राज्य (राजा), कानून र जनताको पक्षमा ।
४२८	Pro rege.	For the king.	राजा वा रानीको पक्षमा, राजमुकुटको पक्षमा ।
४२९	Pro rigore justitiae.	For the strict justice.	निरपेक्ष न्यायकोलागि ।
४३०	Pro salute animae (animarum).	For the salvation of souls.	आत्माको मोक्षकोलागि ।
४३१	Pro se.	For oneself or one's on behalf.	आफै वा आफैनै तर्फबाट । (देवानी दावी वा फौजदारी कसूरको प्रतिरक्षाको सन्दर्भमा)
४३२	Pro solidō.	In total, for the whole.	समग्रमा, समच्चमा ।
४३३	Pro tanto.	For so much, to such an extent.	त्यस हदसम्म, त्यस हदसम्मका लागि ।
४३४	Pro tempore.	For the time being, temporary.	तत्कालकालागि, अस्थायी ।
४३५	Pro timore mortis , et recsserunt quam cito potuerunt.	For the terror of death, run away as they can run.	मृत्युका डरले सकेसम्म छिटो भागेको अवस्था ।

४३६	Pro tribunal.	Before the judge, before the tribunal.	न्यायाधीश समक्ष, न्यायाधिकरण समक्ष ।
४३७	Pro veritate accipitur.	Is held or received as truth.	सत्य स्वरूप मानिएको वा कायम भएको ।
४३८	Pro veritate accipitur.	It is accepted as truth.	सत्यकोरूपमा स्वीकारिएको ।
४३९	Pro veritate.	As truth.	सत्यताको रूपमा ।
४४०	Probabilis causa litigandi.	A probable cause of action.	उजुरी गर्ने सम्भावित कारण ।
४४१	Probandi necessitas incumbit illi qui agit.	The necessity of proving (his claims or contention) lies upon him who commences proceedings.	जसले मुद्दाको कारबाही प्रारम्भ गरेको छ, निजमाथि नै (दावी वा जिक्र) प्रमाणित गर्ने आवश्यकता रहन्छ ।
४४२	Probatio plena.	Fully proved.	पूर्णरूपमा प्रमाणित ।
४४३	Probatio probata.	A proved proof.	प्रमाणित प्रमाण ।
४४४	Probatio prout de jure.	A proof according to law.	कानून बमोजिमको प्रमाण ।
४४५	Probatio semi -plena.	Half proved.	आंशिकरूपमा प्रमाणित ।
४४६	Probatio viva.	Living proof (proof by the mouth of living witnesses.)	प्रत्यक्ष प्रमाण । (चश्मदीद व्यक्तिले दिएको प्रमाण)
४४७	Probationes debent esse evidentes, id est, perspicuae et faciles intelligi.	Proofs ought to be evident; that is, they ought to be plain and easily understood.	प्रमाण स्पष्टरूपमा प्रमाणित भएको हुनु पर्दछ र प्रमाण स्पष्ट र सजिलै बुझ्न सकिने हुनु पर्दछ ।
४४८	Probatis extremis, presumitur media.	The extremes having been proved, matters fallen within or between them are presumed.	दुवै तर्फको चरम विपरीतका कुरा प्रमाणित भएको अवस्थामा त्यस बीचको कुरा अनुमान गरिन्छ ।
४४९	Probabilis causa litigandi.	A probable ground of action.	उजुर गर्ने सम्भावित आधार ।
४५०	Probus et legalis homo (homines).	A good and lawful man.	विश्वसनीय र कानून बमोजिम साक्ष्य दिन सक्ने व्यक्ति ।
४५१	Processum continuando.	A continuation of process.	प्रक्रियाको निरन्तरताकोलागि ।

४५२	Processus legis et gravis vexatio, executio legis coronat opus.	The processes of the law is grievous vexation; the execution of the law crowns the work.	कानूनी प्रक्रिया अत्यन्त जटिल प्रक्रिया हो र कानूनको कार्यान्वयन गर्ने काम राजा (राज्य) को हो ।
४५३	Procul dubio.	Without doubt.	शंकारहित तवरबाट ।
४५४	Procurator litis.	A person who represents another in a lawsuit.	अर्काको तर्फबाट मुद्दाको कारबाहीमा प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्ति । (आधुनिक विधिशास्त्रमा वारिस वा प्रतिनिधि)
४५५	Procurator negotiorum.	A manager of business affairs for another.	कसैको तर्फबाट कारोबार गर्ने प्रबन्धक, एटर्नी, प्रतिनिधि ।
४५६	Profectitium peculium.	Property that a father allowed a son in patria potestas to manage and use while the father retained ownership.	छोराछोरीले बाबुको सम्पत्ति (पैतृक सम्पत्ति) बाट बढे बढाए र कारोबार गरेको सम्पत्ति जस्ता बाबुको स्वामित्व कायम रहेको हुन्छ ।
४५७	Profert ad (in) curia.	Reproduces in court.	मुद्दाको सिलसिलामा अदालतमा पुनः पेश गरिएको लिखत ।
४५८	Prohibitio ne quis faciat in suo quod nocere possit alieno.	It is prohibited that one shall do on his own premises that which may harm another.	कसैलाई पनि आफ्नो अचल सम्पत्तिको परिसरभित्र अर्कोलाई हानिनोक्सानी पुन्याउन सक्ने कुनै पनि काम गर्न निषेध गरिएको हुन्छ ।
४५९	Prohibito de vasto, directa partii.	A judicial writ which used to be addressed to a tenant, prohibiting him from waste, pending suit.	मुद्दा विचाराधीन रहेको अवस्थामा जरगासंग सम्बन्धित सम्पत्तिको हानिनोक्सानी नपुन्याउन जरगा कमाउने व्यक्तिलाई दिइएको न्यायिक आदेश ।
४६०	Proles sequitur sortem paternam.	The offspring follows the condition of the father.	सन्तानले आफ्नो बाबुको स्थिती (नियति) अवलम्बन गर्दछ ।

४६१	Propinquior excludit propinquum; propinquus remotum; et remotus remotiorem.	The one nearer excludes the one who is near; the near, the remote; and the remote, the more remote.	धेरै नजिक रहेकोले अर्को नजिककोलाई बाहेक गर्द्द, नजिककोले टाढा रहेकोलाई बाहेक गर्द्द भने टाढा रहेकोले सबैभन्दा टाढा रहेकोलाई बाहेक गर्द्द ।
४६२	Propositum indefinitum aequipollet universalis.	An indefinite proposition is equivalent to a general one.	अनिश्चित प्रस्ताव सामान्य प्रस्ताव सरह नै हुन्छ ।
४६३	Propria jure.	For one's own right.	आफ्नै अधिकारकोलागि ।
४६४	Propria manu pro ignorantia literarum signum sanctae crucis expressi et subscripti.	On account of ignorance of letters I have impressed and subscribed the sign of the sacred cross with my own hand.	लेखपढ गर्न नजानेको कारणले मैले आफ्नो सहीछाप मेरो आफ्नै हातले औंठाछाप लगाएको हो ।
४६५	Propria manu.	By one's own act.	कसैको आफ्नै काम ।
४६६	Propria nomine.	In one's own name.	कसैको आफ्नै नाममा ।
४६७	Proprietas nuda.	Naked property (A naked property is a property in which the owner has title without the use.)	खुला सम्पत्ति (सम्पत्ति धनीको हक भएको तर निजको प्रयोगमा नरहेको सम्पत्ति)
४६८	Proprietas plena.	Full property, i. e., title and use.	पूर्ण सम्पत्ति अर्थात् सम्पत्ति धनीको हक भोग र स्वामित्व रहेको सम्पत्ति ।
४६९	Proprietas totius navis carinae causam sequitur.	The property of the whole ship follows the condition of the keel. (If a man builds a vessel from the very keel with the materials of another, the vessel belongs to the owner of the materials.)	सम्पूर्ण पानी जहाजको सम्पत्तिले त्यस्तो जहाजको तल्लो भाग (किल) को स्थिति (स्वामित्व) लाई पछाउँछ । (जसको किल हुन्छ, पानी जहाज उसकै हुन्छ ।)
४७०	Proprietas verborum est salus proprietatum.	The properties of words should be observed.	शब्दहरूको क्रमबद्धतालाई पालना गर्नु पर्छ ।
४७१	Proprietates verborum observandae sunt.	Appropriateness of words should be observed.	उपयुक्त शब्दहरूको छनौट गर्नुपर्छ ।
४७२	Propriis manibus.	By one's own hand.	कसैको आफ्नै हातले ।

४७३	Proprio jure.	One's own right.	कसैको आफ्नै अधिकार ।
४७४	Proprio nomine.	In one's own name.	कसैको आफ्नै नाममा ।
४७५	Proprio vigore.	By its own force or vigor.	आफ्नै शक्तिले, स्वचालित ।
४७६	Propter adulterium.	By reason of adultery.	व्यभिचारको कारणबाट ।
४७७	Propter comodum curia.	For the advantages of court	अदालतको फाइदाकालागि ।
४७८	Propter consuetudinem.	Ownership on the wildlife in the land to whom it belongs.	वन्यजन्तु उपर रहेको स्वामित्व (जमिनमा स्वामित्व भएको कारणबाट जमिनमा फेला परेका वन्यजन्तु जसको जमिन हो उसैको स्वामित्वमा रहेको हुन्छ ।)
४७९	Propter curam et culturam.	For care and cultivation.	रेखदेख तथा खेतीपातीकालागि ।
४८०	Propter defectum sanguinis.	By reason of lack of heirs.	हकवाला नभएको कारणबाट
४८१	Propter defectum.	Because of a defect or on account of a defect.	कार्यसम्पादन नगरेको कारणबाट, कार्यसम्पादन गर्न त्रुटि गरेको कारणबाट ।
४८२	Propter delectum persona.	On account of the choice or selection of persons.	व्यक्तिको छनौटको कारणले, व्यक्तिको छनौटको आधारमा ।
४८३	Propter eminentiam masculine sexus.	On the account of the superiority of the male sex.	पुलिंगको प्राथमिकताको कारणले, पुरुषको प्राथमिकताको कारणले, पितृसत्ताको कारणले ।
४८४	Propter fragilitatem sexus.	On the account of the weakness of their sex.	लिंगको कमजोरीको कारणले ।
४८५	Propter hoc.	Because of this.	यस कारणबाट ।
४८६	Propter impotentiam.	On account of helplessness, by the reasons of lack of capacity.	क्षमता नभएको कारणबाट ।
४८७	Propter ingratitudinem.	On the account of ingratitude.	कृतधनताको कारणले ।
४८८	Propter majorem securitatem.	For the shake of greater security.	बृहत्तर सुरक्षाकोलागि ।
४८९	Propter neglegentiam heredis jus suum non	On account of the negligence of the heir is not following his	हकवालालाई प्राप्त हुने हक निजको हेलचेकयाइँको

	possequentis.	rights.	कारणबाट अन्त्य हुन्छ ।
४९०	Propter odium delicit.	By reason of the wickedness of the offense.	कसूरको निर्ममता (दुष्टता) को कारणबाट ।
४९१	Propter privilegium.	By reason of his privilege.	सुविधाको कारणबाट ।
४९२	Protectio trahit subjectionem, et subjectio protectionem.	Protection draws with it subjecting, and subjection protection.	सुरक्षाले बफादारीता (समर्पण) जगाउँछ भने बफादारीता (समर्पण) ले सुरक्षा प्रदान गर्दछ ।
४९३	Prout de jure.	According to law.	कानून बमोजिम । (प्रमाणको ग्राह्यताको सन्दर्भमा)
४९४	Prout moris est.	As usual.	सदा झै, सधै झै ।
४९५	Prout patet per recordum.	As appears by the record (written).	अभिलेखबाट देखिए बमोजिम ।
४९६	Provisio est providere praesentia et futura, non praeterita.	A proviso is to provide for the present and the future, not the past.	प्रतिवन्धात्मक वाक्यांश भूत (अतीत) का लागि नभएर वर्तमान तथा भविष्यको लागि व्यवस्था गरिएको हो ।
४९७	Provisione hominis non tollit provisionem legis.	The provision made by an individual does not take away or abrogated the provision of the law.	कुनै व्यक्तिले बनाएको प्रावधानले कानूनको प्रावधान प्रतिस्थापन वा खारेज गर्दैन ।
४९८	Provisione hominis.	By the provision or appointment of an individual.	कुनै व्यक्तिको व्यवस्था वा कुनै व्यक्ति तोकिएको कारणबाट (अपुताली वा इच्छापत्रको सन्दर्भमा)
४९९	Provisione legis.	By provision of law.	कानूनको प्रावधान बमोजिम, कानूनको प्रावधानले ।
५००	Provisione tenus.	As far as the provision goes, to the extent of the provision.	प्रावधानले अनुमति दिएसम्म, प्रावधानको हदसम्म ।
५०१	Provisione viri.	By the provision of a man. (i.e., a husband).	पतिको आदेश बमोजिम ।
५०२	Proximus causa.	Proximate cause.	निकटतम कारण ।

५०३	Proximus est cui nemo antecedit; supremus est quem nemo sequitur.	S/he is next whom no one precedes; he or she is last whom no one follows.	नजिकको भनेको त्यो हो जसको पूर्वजहरू छैनन् र टाढा भनेको त्यो हो जसको कोही पनि छैनन् ।
५०४	Proximus heres.	Next heir.	नजिकको हकवाला, नजिकको उत्तराधिकारी ।
५०५	Proximus sequente. (Prox. Seq.)	Proximate sequence.	निकटतम परिणाम ।
५०६	Prudenter agit qui praecepto legis obtemperat.	He acts prudently who obeys the command of the law.	जसले विवेकपूर्ण तरिकाले काम गरेको हुन्छ, उसले कानूनको आज्ञापालन गरेको हुन्छ ।
५०७	Publica vindicta.	The defense or protection of the public interest.	सार्वजनिक हितको प्रतिरक्षा वा संरक्षण ।
५०८	Publici juris.	Belonging to the public law. (Subject to a right of the public to enjoy.)	सार्वजनिक कानूनसँग सम्बन्धित (सर्वसाधारणको अधिकारको अधीनमा रही प्रयोग गर्न सक्ने) ।
५०९	Publicum jus.	Public law.	सार्वजनिक कानून ।
५१०	Pueri sunt de sanguine parentum, sed pater et mater non sunt de sanguine puerorum.	Children are of the blood of the parents, but the father and the mother are not of the blood of the children. (Children belongs to the blood of the parents, but the father and the mother do not belongs to the blood of the children.)	छोराछोरी बाबुआमाको रगतको परिणाम हुन् तर बाबु र आमा छोराछोरीको रगतको परिणाम होइनन् ।
५११	Punctum temporis.	Point of time.	समयको बिन्दु ।
५१२	Pupillaris substitutio.	Nomination of the substitute to take the place of someone who dies before inheriting, or succeeds as heir but then dies before attending puberty.	हकवालाले अपुताली प्राप्त नगर्दै वा निज किशोर नहुँदै निजको मृत्यु भएमा निजको स्थानमा अर्को हकवाला तोक्ने अवस्था ।
५१३	Pupillus pati posse non intelligitur.	A minor is not considered as being able to suffer prejudice.	नावालक पूर्वाग्रह राख सक्षम हुन्छ भने कुरा मानिदैन ।
५१४	Pur autre vie.	For another's life, a tenancy of the land for life of another.	कसैको जीवन निर्वाहकोलागि, कसैको जीवन कायम रहेसम्मकालागि ।

५१५	Purus idiota.	Congenital idiot.	पूर्णरूपमा मूर्ख ।
-----	---------------	-------------------	--------------------

नेपाल कानून आयोग

Q

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Qua cunque via data or Qua conque via datur.	However it is understood; in whatever way it is taken.	जुनसुकै तरिकाले बुझ्न सकिने, जुनसुकै तरिकाले लिन सकिने ।
२	Qua supra.	As appears above.	माथि उल्लेख भए बमोजिम ।
३	Quae ab hostibus capiuntur, statim capientium fiunt.	What is taken from the enemy immediately becomes property of the captor.	प्रतिद्वन्द्वीबाट जेजस्तो सम्पत्ति प्राप्त भएको छ, त्यस्तो सम्पत्ति तुरन्तै कब्जा गर्नेको हुन्छ ।
४	Quae ab initio inutilis fuit institutio, ex post facto convalescere non potest.	That which was a useless institution at the commencement cannot gain strength from an after-fact.	प्रारम्भमा नै अनुपयोगी रहेको संस्था त्यसपछिका प्रयत्नले पनि उपयोगी हुन सक्दैन ।
५	Quae ab initio non valent, ex post facto convalescere non possunt.	Those things which are not valid in the beginning cannot be cured by a subsequent act.	प्रारम्भमा गैरकानूनी भएको कुरा त्यसपछिका जुनसुकै काम कारबाहीबाट कानूनसम्मत हुँदैन ।
६	Quae ab initio inutilis fuit institutio, ex post facto convalescere non potest.	An institution which was void from the beginning cannot be cured by a subsequent act.	प्रारम्भमा गैरकानूनी भएको संस्था त्यसपछिका जुनसुकै काम कारबाहीबाट कानूनसम्मत हुँदैन ।
७	Quae accessionum locum obtinent extinguuntur cum principales res prempate fuerint.	When the principal things have been extinguished or destroyed, those things, which hold the position of incidents to them, are also extinguished or destroyed.	मुख्य वस्तुको अन्त्य भएमा वा त्यसको विनाश भएमा त्यससँग सम्बन्धित अन्य वस्तुको पनि अन्त्य वा विनाश भएको मानिन्छ ।
८	Quae ad unum finem loquuta sunt, non debent alium detorqueri.	Those things, which have been said to one purpose, ought not to be twisted into another.	एक प्रयोजनकोलागि गरिएको विषय अर्को प्रयोजनमा विषयान्तर गर्नु हुँदैन ।
९	Quae cohaerent peronae a perosna separari nequeunt.	Those things, which are connected with the person, ought not to be separated from the person.	एक व्यक्तिसँग सम्बन्धित विषय त्यस्तो व्यक्तिबाट अलग गर्नु हुँदैन ।
१०	Quae communi lege derogant stricte interpretantur.	(Statutes) which derogate from the common law are strictly interpreted.	कमन ल का मान्यताबाट फरक रहेको कानूनको व्याख्या निरपेक्ष रूपमा हुनु पर्छ ।

११	Quae contra rationem juris introducta sunt, non debent trahi in consequentiam.	Those things which have been introduced contrary to the reason of the law oughts not to be drawn into precedent.	कानूनको विवेक प्रतिकूल हुने गरी लागू गरिएका विषय नजिरको रूपमा कायम हुँदैन ।
१२	Quae de minimis non curat.	The law does not govern trifles.	मामुली विषय (हानिनोक्सानी, कसूर) लाई कानूनले सम्बोधन गर्दैन ।
१३	Quae dubitationis causa tollendae inseruntur communem legam non laedunt.	Those things, which are interpolated for the purpose of removing doubt, do not offend the common law.	शंका निवारण गर्ने प्रयोजनकोलागि थपिएका विषयले कमन ल लाई प्रभावित तुल्याउँदैन ।
१४	Quae dubitationis tollendae causa contractibus inseruntur, jus commune non laedunt.	Those matters, which are inserted in contracts for the purpose of removing doubt, do not offend the common law.	शंका निवारण गर्ने प्रयोजनकोलागि करारमा थपिएका विषयले कमन ल लाई प्रभावित तुल्याउँदैन ।
१५	Quae est eadem.	Matters that is the same. (Matters that appear to be different on the surface are actually the same.)	उस्तै-उस्तै वस्तु, सरसर्ती (सतही रूपमा) हेर्दा फरक जस्ता देखिने विषय वास्तविक रूपमा एकै हुन् ।
१६	Quae fieri non debent, facta valent.	Things which ought not to be done, when done, may be valid.	गर्न नहुने कुनै काम गरेकोमा त्यस्तो कार्य मान्य हुन सक्छ । (कानूनबाट निषेधित काम भइसकेपछि कुनै खास अवस्थामा मान्य हुन सक्छ, तर त्यस्तो काम गर्ने व्यक्तिले कानून बमोजिम हुन सक्ने सजायबाट फूर्सत पाउन सक्दैन ।)
१७	Quae in curia acta sunt rite agi praesumuntur.	Things which are done in court are presumed to be done rightly.	अदालतमा गरिएका कार्यहरू ठिक ढंगले गरिएका छन् भनी अनुमान गरिन्छ ।
१८	Quae in curia regis acta sunt rite agi praesumuntur.	Things which are done in the king's court are presumed to be rightly done.	राजा (राज्य) को क्षेत्राधिकार भित्र गरेका कार्यहरू ठिक ढंगले गरिएका छन् भनी अनुमान गरिन्छ ।

१९	Quae in partes dividi nequent solida a singulis praestantur.	Things which cannot be divided into parts, are performed by each person as a whole.	जुन कुरा खण्ड खण्डमा विभाजन गर्न सकिदैन, त्यस्तो कुरा हरेक व्यक्तिले समग्रमा पालना गर्नुपर्छ । (हे. मु.दे.स., दफा ५२९ को उपदफा (४))
२०	Quae in testamento ita sunt scripta ut inteligi non possint, perinde sunt ac si scripta non essent.	Things which are so written in a will that they cannot be understood, as just as if they had not been written.	इच्छापत्रमा लेखिएका कुनै कुरा बुझन नसकिने (अस्पष्ट) गरी लेखिएको रहेछ भने त्यस्तो कुरा नलेखिए सरह हुन्छ ।
२१	Quae incontinenti vel certo fiunt inesse videntur.	Things which are done forthwith and also certainly are deemed to be included.	जुन कुरा तत्कालै र अपर्जिट गरिएका हुन्छन् त्यस्ता कार्यहरू समावेश भएका मानिन्छन् ।
२२	Quae inter alios acta sunt nemini nocere debent, sed prodesse possunt.	Transactions between strangers (others) may benefit, but cannot injury, persons who are parties to them.	तेस्रो पक्षहरू बीच भएको कारोबारले पक्षहरूलाई लाभ पुऱ्याउन सक्छ, तर हानिनोकसानी पुर्याउन सक्दैन ।
२३	Quae legi communi derogant non sunt trahenda in exemplum.	Things which derogate from the common law ought not to be drawn into precedent.	कमन ल का मान्यताबाट फरक रहेको कुरा नजिरका रूपमा ग्रहण गर्नु हुँदैन ।
२४	Quae mala sunt inchoate in principio vix bono perguntur exitu.	Things which are bad in principle at the outset, are rarely completed with good at the end.	प्रारम्भदेखि नै सिद्धान्ततः नरास्रो रहेको कुरा अन्त्यसम्म कमैमात्र राम्रोसँग पूरा हुन्छ ।
२५	Quae nihil frustra.	Which (the law requires) nothing in vain.	कानूनले आवश्यक मानेको कुरा व्यर्थ हुँदैन ।
२६	Quae non valeant singula (singula non posunt) juncta juvant.	Matters that have no importance separately may have importance when they are combined. (Words which are of no effects separately are effected when combined.)	अलग अलग रूपमा कुनै महत्व नभएको वस्तुको सामूहिक रूपमा महत्व हुन सक्छ ।
२७	Quae praeter consuetudinem et morem majorum fiunt neque recta videntur.	Things which are done contrary to the custom and manner of our ancestors neither please nor seem right.	परम्परार हाम्रा पिता पुर्खाहरूको व्यवहार प्रतिकूल भएका विषय न शोभनीय हुन्छन् न तउपयुक्त नै मानिन्छन् ।

२८	Quae propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi.	Things which are allowed by reason of necessity, ought not to be drawn into argument.	आवश्यकताको कारणले गरिएको कुनै कुराका सम्बन्धमा विवाद (तर्क वितर्क) गर्नु हुँदैन ।
२९	Quae rerum natura prohibentum nulla lege confirmata sunt.	Things which are prohibited in the nature of things, are confirmed by no law.	वस्तुको प्रकृतिले नै निषेध गरेको कुरालाई कुनै पनि कानूनले समर्थन गर्नु हुँदैन ।
३०	Quae servando servari nequeunt.	Things which cannot be preserved uninjured by keeping.	हानिनोक्सानी नपुङ्याइकन राख्न नसकिने वस्तु ।
३१	Quae singula non prosunt, juncta juvant.	Things which taken singly, or one by one are of no avail, afford help or benefit when taken together.	एक एक गरी अलग अलग रूपमा लिइएका वस्तुको संयुक्त रूपमा लिनुको कुनै उपादेयता (लाभ) हुँदैन ।
३२	Quae solum Deum habet ultorem.	Crimes or wrongs which can only be punished by God.	ईश्वरले मात्र सजाय गर्न सक्ने अपराध वा कुकर्म ।
३३	Quae sunt in patrimonio nostro.	Things which form part of our possession, things held by us in property.	हाम्रो भोगाधिकार जनाउने वस्तु सम्पत्तिमा हामीले कायम गरेको भोगाधिकार ।
३४	Quae sunt minoris culpae sunt majoris infamiae.	Things which are less culpable, may be more infamous.	आपराधिक तत्व कम भएका कार्य पनि बढी कूख्यात हुन सक्छन् ।
३५	Quae temporalia sunt ad agendum perpetua sunt and excipiendum.	Things which afford a ground of action, if raise within a certain time, may be pleaded at any time, by way of exception.	निश्चित अवधिभित्र उजुरी गर्नुपर्ने कारण भएकोमा अपवाद स्वरूप त्यसपछि कुनै पनि समयमा उजुर गर्न सकिन्छ ।
३६	Quaecunque intra rationem legis inveniuntur intra legem ipsam esse judicantur.	Whatever comes within the reason of the law is adjudged to be within the law itself.	कानूनको विवेक भित्र आउने कुनै पनि कुरालाई कानूनमा रहे सरह नै निर्णय गर्न सकिन्छ ।
३७	Quaelibet concessio fortissime contra donatorem interpretenda est.	Every grant is to be interpreted or construed most strictly against the grantor.	प्रत्येक दानबकसलाई त्यसको दाताको विरुद्ध अत्यन्त निरपेक्ष रूपमा व्याख्या गर्नु पर्छ ।
३८	Quaelibet jurisdiction has its own limits.	Every jurisdiction has its own limits.	हरेक क्षेत्राधिकारको आफ्नै सीमा हुन्छ ।

३९	Quaelibet poena corporalis, quamvis minima, major est qualibet poena pecuniaria.	Every corporal punishment, even the least (soft), is greater than any pecuniary punishment.	शारीरिक सजाय जतिसुके कम (नरम) भए पनि जरिबानाको सजायभन्दा कडा हुन्छ ।
४०	Quaeras de dubiis legam bene discere si vis.	One should inquire concerning doubtful matters if one wish to understand the law well.	कानूनलाई राम्रोसँग बुझ्ने इच्छा भए त्यससँग सम्बन्धित शंकास्पद कुराहरूको छानबिन गर्नुपर्छ ।
४१	Quaere de dubiis, quia per rationes perventiur ad legitimam rationem.	Inquire concerning doubtful matters, because through reasonings the rationality of law is arrived at.	शंकास्पद विषयहरूको छानबिन गर्नुपर्छ, किनकि छानबिनबाट कानूनको औचित्य पत्तालाग्छ ।
४२	Quaerens non invenit plegium.	The plaintiff has not found a pledge, or security.	वादीले धितो वा सुरक्षण नपाएको अवस्था ।
४३	Quaerere dat sapere quae sunt legitima vere.	Inquiry gives knowledge as to what things are truly lawful.	छानबिनले कुन कुन कुराहरू कानूनसम्मत भएको भन्ने कुराको ज्ञान दिन्छ ।
४४	Quaesito facti.	Questions of fact.	तथ्यको प्रश्न ।
४५	Quaestio juris.	Questions of law.	कानूनको प्रश्न ।
४६	Quaestiones perpetuae.	Commission (court) of inquisition into crimes alleged to have been committed.	कसूरको अनुसन्धान गर्नकोलागि स्थापित (स्थायी) आयोग (संयन्त्र) ।
४७	Qualitas quae inesse debt, facile praesumitur.	A quality, which ought to belong to a thing, is readily presumed.	कुनै वस्तुमा हुनैपर्ने गुण सहजै अनुमान गरिन्छ ।
४८	Quam legem exteri nobis posuere, eandem illis ponemus.	Whatever law foreigners have imposed upon us, we will impose the same law upon them.	विदेशीहरू (विदेशी राज्यहरू) ले जेजस्तो कानून हाम्रोलागि व्यवस्था गरेका छन् हामीले पनि त्यस्तै कानून लागू गर्नेछौं ।
४९	Quam longum debet esse rationabile tempus, non definitur in lege, sed pendet ex discretione justiciariorum.	How long a reasonable time ought to be is not defined by law, but depends upon the discretion of the judges.	कानून बमेजिम मनासिब समय कतिसम्म हुनुपर्छ भन्ने कुरा निर्धारण नभएमा न्यायाधीशको स्वविवेकमा निर्धारण हुन्छ ।

५०	Quamandmodum ad quaestionem facti non respondent judices ita ad quaestionem juris non respondent juratores.	In the same manner that judges answer to the questions of fact, so jurors do not answer to questions of law.	जसरी न्यायाधीशले तथ्यको प्रश्नको जवाफ दिदैन, त्यसरी नै जूरीले कानूनको प्रश्नको जवाफ दिदैन (सम्बोधन गर्दैन) ।
५१	Quamdiu se bene gesserint (gesserit).	As long as he shall behave himself well.	असल आचरणमा रहेसम्म ।
५२	Quamvis (quando) aliquid per se non sit malum , tamen si sit mali exempli, non est faciendum.	Although anything may not be bad or evil in itself, yet if it is of bad example, it should not be done.	जुन कुरा आफैमा खराब वा नजाति नभए तापनि यसबाट खराब उदाहरण हुने हुँदा यस्तो काम गर्नु हुँदैन ।
५३	Quando abest provisio partis, adest provisio legis.	When the provision of the party is wanting, the provision of the law is at hand.	पक्षहरूबाट कुनै शर्त व्यवस्था नभएकोमा कानून बमोजिमको शर्त व्यवस्था कायम हुन्छ ।
५४	Quando aliquid conceditur, conceditur id sine quo illud fieri non posit.	When anything is granted, that without which it cannot be effective is also granted.	कुनै कुरा प्रदान नगरिएकोमा जुन कुरा नभई त्यस्तो कुरा प्रभावकारी नहुने भएमा सो कुरा पनि प्रदान गरिएको हुन्छ ।
५५	Quando aliquid mandatur, mandatur et omne per quod pervenitur ad illud.	When anything is ordered to be done, everything is ordered by which performance of order may be attained.	कुनै काम गर्ने आदेश दिएकोमा त्यस्तो आदेशको पालनमा आवश्यक हुने अन्य जुनसुकै काम गर्न आदेश दिएको हुन्छ ।
५६	Quando aliquid mandatur, mandatur et omne per quod perveniuntur ad illud.	When anything is ordered or authorized to be done, every thing is ordered or authorized by which performance of the order may be attained.	कुनै काम गर्न आदेश वा अखितयारी दिएकोमा त्यस्तो आदेश वा अखितयारी बमोजिमको कार्यसम्पादन गर्न आवश्यक पर्ने जुनसुकै काम पनि गर्न आदेश वा अखितयारी दिएको मानिन्छ ।
५७	Quando aliquid prohibetur ex directo, prohibetur et per obiquum.	When anything is prohibited directly, it is also prohibited indirectly.	जुन कुरा प्रत्यक्ष रूपमा निषेध गरिएको हुन्छ, त्यस्तो कुरा परोक्ष रूपमा पनि निषेध गरिएको मानिन्छ ।

५८	Quando aliquid prohibetur, prohibetur et omne per quod devenir ad illud.	When anything is prohibited, every means by which the thing may be accomplished is also prohibited.	जुन कुरा निषेध गरिएको हुन्छ, त्यस्तो काम पूरा गर्न आवश्यक हुने हेरेक माध्यमलाई पनि निषेध गरिएको मानिन्छ ।
५९	Quando aliquis aliquid concedit, concedere videtur et sine quo res uti non potest.	When anyone grants anything, he is deemed to grant also that without which the thing granted cannot be used.	कसैले कुनै कुरा दिएकोमा जुन कुरा बिना त्यस्तो कुराको प्रयोग हुन सक्दैन, निजले सो समेत दिएको मानिन्छ ।
६०	Quando de una et eadem re, duo onerabiles existunt, unus pro insufficientia alterius de intergro onerabitur.	When two persons are liable on a joint obligation, if one makes default the other must bear the whole.	दुई व्यक्तिको संयुक्त दायित्व भएकोमा कुनै एकले दायित्व पूरा नगरेकोमा अर्कोले सम्पूर्ण दायित्व वहन गर्नुपर्छ ।
६१	Quando dispositio referri potest ad duas res, ita quod secundum relationem unam vitatur et secundum alteram utilis sit, tum facienda est relatio ad illam ut valeat dispositio.	When a disposition can refer to two things so that according to one relation it would be void and according to the other it would be valid, then the relation must be made so that the disposition will be valid.	दुई वस्तुको विक्री वितरणको सम्बन्धमा एकको सम्बन्ध बदर हुने तथा अर्को सम्बन्ध मान्य हुने अवस्था भएकोमा विक्री वितरण मान्य हुन सक्ने गरी गर्नुपर्छ ।
६२	Quando diversi considerantur actus ad aliquem statum perficendum.	When two different acts are required to the formation of an estate, the law chiefly regards the original act.	कुनै सम्पत्ति स्थापित हुनकोलागि दुई भन्दा बढी काम आवश्यक भएमा कानूनले मुख्यतः मूल कामलाई ध्यान दिन्छ ।
६३	Quando duo jura concurrunt in una persona, aequum es acti essent in diversis.	When two rights concur (are vested) in one person, it is the same as if they belong to different persons.	एकै व्यक्तिमा दुई प्रकारका अधिकारहरू रहेको अवस्थामा त्यस्ता अधिकारहरू दुई फरक व्यक्तिमा रहे सरह हुन्छ ।
६४	Quando jus domini regis et subditi (insimul) concurrunt (jus) regis praferri debet.	When a right of the king and of a subject concur, the right of the king ought to be preferred.	राजा (राज्य) र जनता (प्रजा) को अधिकार साझा भएमा राजा (राज्य) को अधिकारले प्राथमिकता पाउनु पर्छ ।

६५	Quando lex alicuid alicui (alieni) concedit, conceditur et id sine quo res ipsa esse non potest.	When the law grants right to anyone, it also grants that without which the right granted cannot exist.	कानूनले कसैलाई कुनै अधिकार प्रदान गरेकोमा जुन अधिकार बिना त्यस्तो अधिकारको अस्तित्व रहेदैन, त्यस्तो अधिकार पनि दिएको मानिन्छ ।
६६	Quando lex aliquid alieni concedit, omnia incidentia tacite conceduntur.	When the law grants anything to anyone, all things, which are incident thereto, are tacitly granted.	कानूनले कसैलाई कुनै कुरा प्रदान गरेकोमा त्यस्तो कुराको प्रयोग गर्न आइपर्ने जुनसुकै कुरा पनि अप्रत्यक्ष रूपमा दिइएको हुन्छ ।
६७	Quando lex est specialis, ratio autem generalis, generaliter lex est intelligenda.	When a law is special, but its reason is general, the law is to be understood in a general sense.	कुनै कानून विशेष कानून भए पनि त्यसका प्रावधान सामान्य प्रकृतिका भएमा त्यस्तो कानूनलाई सामान्य कानूनको रूपमा बुझ्नुपर्छ ।
६८	Quando licet id quod majus, videtur licere id quod minus.	When greater is allowed, less is also deemed to be allowed.	ठूलो विषयको अनुमति दिएको छ भने सानो विषयको पनि अनुमति दिएको मानिन्छ ।
६९	Quando plus fit quam fieri debet, videtur etiam illud fieri quod faciendum est.	When more is done than should have been done, that appears to have been done which was to be done.	गर्नुपर्ने भन्दा बढी गरिएकोमा गर्नुपर्ने काम गरेको ठानिन्छ । (कुनै काम गर्नुपर्ने भन्दा बढी गरिएकोमा अनुमति दिएको हदसम्म त्यस्तो काम कानूनसम्मत भएको ठानिन्छ ।)
७०	Quando quod ago non valet ut ago, valeat quantum valere potest.	When a thing is not valid as I do it (as I use it), it may still be valid to some extent.	जसरी कुनै काम गर्नुपर्ने थियो, त्यसरी नभएमा पनि प्रयोगमा आइसकेको भए सो हदसम्म मान्य हुनसक्छ ।
७१	Quando quod ago(quando res) non valet ut ago, valeat quantum valere potest.	When anything does not operate in the way I intended, let it operate as far as it can.	कसैले चाहे बमोजिम कुनै काम संचालन नभएमा जति सकिन्छ त्यस अनुसार संचालन होस् ।
७२	Quando verba et mens congruent, non est interpretationi locus.	When the words and the intention agree, there is no room for interpretation.	कुनै शब्द र त्यसको मनसाय मिलेकोमा व्याख्याको गुन्जाइस रहन्न ।

७३	Quando verba statuti sunt specialia, ratio autem generalis, generaliter statutum est intelligendum.	When the words of the statute are special, yet the reason for it is general, the statute is to be understood in a general sense.	कुनै कानूनमा प्रयुक्त शब्दहरू विशेष प्रकृतिका भए पनि त्यसका आधार सामान्य प्रकृतिको भएमा त्यस्तो कानूनलाई सामान्य कानूनको रूपमा बुझनुपर्छ ।
७४	Quant beastes savage le roye aler hors del forrest, le property est hors del roy.	When the king's wild beasts go out of the forest, the property in them is out of the king.	राजा (राज्य) को क्षेत्राधिकारमा रहेको वन्यजन्तु क्षेत्राधिकारभन्दा बाहिरको जंगलमा गएमा त्यस्तो वन्यजन्तुको सम्पत्ति राजा (राज्य) को अधीनमा रह्दैन ।
७५	Quanti minoris.	How much less?	कतिसम्म कम गर्ने ?
७६	Quantum et quale.	How much and of what kind, the extent and quality.	कति तथा कस्तो किसिमको, वस्तुको सीमा तथा गुण
७७	Quantum meruit (valebnavt).	As much as one has earned, as much as one has deserved.	कसैले आर्जन गरेकोसम्म, कसैले प्राप्त गर्ने हदसम्म, कार्यसम्पादनको अनुपातमा । (हे. मु.दे.सं., दफा ५३९)
७८	Quantum nunc valent.	How much they (lands) are now worth?	जमिनको वर्तमान मूल्य कति हुन्छ ?
७९	Quantum sufficit.	As much as suffices; enough	चाहिनेसम्म, आवश्यकता भएसम्म ।
८०	Quantum valeat.	Whatever value it may have.	यसको जेजस्तो मूल्य हुन सक्छ ।
८१	Quantum valuerunt tempore pacis.	How much they were worth in time of peace?	शान्तिका बखत जमिनको मूल्य कति हुन्छ ?
८२	Quara ejicit infra terminum.	Wherefore he ejected within the term.	यसकारण अवधी बाँकी हुँदै निकालिएको । (कुनै व्यक्तिको भोगमा रहेको भूमि अर्को व्यक्तिले आफ्नो भोगको भनी दाबी गर्ने सन्दर्भमा ।)
८३	Quare clausum frigit.	Wherefore he broke the close (The trespasser broke into the close of the property.)	यसकारण गैरकानूनी प्रवेश भएको । (कुनै व्यक्तिको सम्पत्तिमा गैरकानूनी रूपमा भएको प्रवेश विरुद्ध प्रतिवादीका नाममा जारी भएको रिट ।)

८४	Quare impedit.	Wherefore he hindered, why he hinders?	यसकारण अवरोध भएको, अवरोध किन गरिएको ? (कुनै व्यक्तिको अचल सम्पत्तिको भोगाधिकारको सन्दर्भमा)
८५	Quare obstruxit.	Why he obstructed?	कुनै व्यक्तिका विरुद्ध अवरोध गर्नुको कारण देखाउने आदेश ।
८६	Quarta falcidia.	That forth of a testator's estate which by the <i>Lex falcidia</i> he was prevented disposing of to the prejudice to the heir.	(Lex falcidia बमोजिम) इच्छापत्र दाताको सम्पूर्ण सम्पत्तिको एक चौथाई सम्पत्ति निजको हकवालाको प्रतिकूल नहुने गरी राख्नुपर्ने व्यवस्था । (सम्पूर्ण सम्पत्तिको तीन चौथाई मात्र इच्छापत्र गर्न सक्ने व्यवस्था ।)
८७	Quasi agnum lupo committere ad devorandum.	As a sheep given to a wolf to be devoured.	ब्वाँसोलाई भेडो निल्न दिए सरह, बाँदरलाई लिस्नो ।
८८	Quasi ex contractu.	Arising as if from contract.	करारबाट उत्पन्न सरह । (हे. Ex quasi)
८९	Quasi ex dilicto.	Arising as if from tort (delict).	दुष्कृतिबाट उत्पन्न सरह ।
९०	Quasi in rem (jurisdiction).	Jurisdiction based on the defendant's interest in the property within the court's jurisdiction even when the defendant does not actually live there.	प्रतिवादीले अदालतको क्षेत्राधिकार भएको स्थानमा बसोबास नगरेको भए तापनि निजको इच्छा बमोजिम कुनै सम्पत्तिको विवादका सम्बन्धमा अदालतले कायम गरेको क्षेत्राधिकार ।
९१	Quatutor pedibus currit.	It runs upon four feets, it runs upon all fours.	चार पाउबाट नै दौडे सरह, चारै तिरबाट समर्थित भएको । (पूर्ण रूपमा निर्णय गर्नुपर्ने विषय अनुकूल भए अनुसार)
९२	Quem nuptia demonstrant.	Whom the marriage indicates or points out.	विवाहले कसलाई संकेत गर्ने वा देखाउने प्रश्न ।

९३	Quem redditum reddit.	Which return he made. (A writ for grantee of a rent (not a rent service) to force a tenant to consent to the transfer.)	जसलाई दिनुपर्ने हो, त्यसलाई नै फिर्ता दिने आदेश । (भाडा वा महसुल प्राप्त गर्ने सन्दर्भमा दिइने आदेश ।)
९४	Quem sequuntur commoda eundem et incomoda sequuntur.	He who reaps the benefits must also bear the disadvantages.	जसले फाइदा लिन्छ, त्यसले बेफाइदा पनि व्यर्हेनु पर्छ ।
९५	Quemadmodum ad quaestionem facti non respondent judices, ita ad quastionem juris non respondent juratores.	Just as judges do not answer questions of fact, so jurors do not answers questions of law.	न्यायाधीशले तथ्यको प्रश्नको जवाफ दिदैन, त्यसरी नै जूरीले कानूनको प्रश्नको जवाफ दिदैन ।
९६	Questa vexata.	Provocating question.	उत्तेजित प्रश्न (जटिल अवस्थामा अदालत समक्ष राखिएको कानूनी प्रश्नको सन्दर्भमा ।)
९७	Qui accusat integrae famae sit et non criminosis.	Let him who accuses be of honest reputation and not a criminal.	अभियोग लगाउने व्यक्ति इमान्दार छवी भएको र कसूर नगरेको होस् ।
९८	Qui acquirit sibi acquirit haeredibus.	He who acquires for himself acquires for his heirs.	जसले आफ्नोलागि कुनै कुरा प्राप्त गर्दछ, निजले आफ्नो हकवालालाई पनि प्राप्त गरेको हुन्छ ।
९९	Qui adimit medium dirimit finem.	He who takes away the means destroys the end.	जसले आफ्नो साधन गुमाउँछ, निजले लक्ष्य पनि विनाश गर्दछ ।
१००	Qui alienum fundum ingreditur, venandi aut aucupandi gratia, potest a domino prohiberi ne ingrediatur.	He who comes into the estate of another in order to hunt or catch birds can prohibited by the owner from coming in.	अर्काको जमिनमा शिकार खेल्न वा चराचुरुंगी समात आउने व्यक्तिलाई त्यस्तो जमिनको धनीले आउन निषेध गर्न सक्छ ।
१०१	Qui aliquid statuerit parte inaudita altera, aequum licet dixerit, haud aequum fecerit.	He who decides anything without having heard the other side, although he may decide correctly, has by no means acted justly.	कसैले अर्को पक्षको सुनुवाइ बिना कुनै निर्णय गरेमा, त्यस्तो निर्णय ठीकै भए तापनि निजले न्याय गरेको मानिन्दैन (निजले त्रुटि गरेको मानिन्छ) ।

१०२	Qui alterius juris utitur, eodem jure uti debet.	A person who uses the right of another ought to enjoy the same right. (He who exercises the right of another ought to exercises the same right.)	जसले अर्को व्यक्तिको अधिकार प्रयोग गर्दछ, निजले अर्को व्यक्तिले गरे सरह अधिकार प्रयोग गर्दछ ।
१०३	Qui approbat non reprobatur.	He who approves or ratifies cannot repudiate.	समर्थन वा अनुमोदन गर्नेले इन्कारी गर्न सक्दैन । (कसैले कुनै लाभ वा सुविधा प्राप्त गरिसकेको सन्दर्भमा ।)
१०४	Qui bene distinguit (interrogat), bene docet.	He who distinguishes well teaches well.	जसले राम्रोसँग छुट्ट्याउन (विश्लेषण) गर्न सक्दै, निजले राम्रोसँग सिकाउन सक्दै ।
१०५	Qui cadit a syllaba cadit a tota causa.	He who fails in a syllable fails in his whole cause.	जसले शब्द बुझ्दैन, उसले सम्पूर्ण कारण पनि बुझ्दैन ।
१०६	Qui cito dat bis dat.	He who gives quickly gives twice.	जसले भन्ने वित्तिकै दिन्छ, निजले दुई पटक दिए सरह हुन्छ । (प्राप्त गर्नेले अनुभूति गरेको सन्दर्भमा ।)
१०७	Qui concedit aliquid, concedere videtur et id sine quo concessio est irrita, sine quo res ipsa esse non potuit.	One who grants anything, is considered as granting that, without which his grant would be idle, without which the thing itself would not exist.	कसैले कुनै दिइएको वस्तु निर्थक भएकोमा वा त्यस्तो वस्तु आफै अस्तित्वमा नरहने अवस्थामा बाहेक निजले त्यस्तो वस्तु दिइएको मानिन्छ ।
१०८	Qui confirmat nihil dat.	He who merely confirms gives nothing.	जसले हुन्छ मात्र भन्छ, त्यसले केही पनि दिदैन (गर्दैन) ।
१०९	Qui contemnit praeceptum, contemnit praecipientem.	He who condemns a precept condemns the preceptor.	जसले कुनै सिद्धान्त (उपदेश) को निन्दा गर्दछ, निजले सिद्धान्तकार (उपदेशक) को पनि निन्दा गरेको हुन्छ । (जसले कुनै नियम वा मान्यताको निन्दा गर्दछ, निजले त्यस्तो नियम वा मान्यता प्रतिपादन गर्ने वा बनाउनेको पनि निन्दा गरेको हुन्छ ।)

११०	Qui cum alio contrahit, vel est vel debet esse non ignarus conditionis ejus.	He who contracts with another either is not or ought not to be ignorant of the condition of him with whom he contracts.	जसले कसैसँग करार गर्दछ, निजले त्यस्तो व्यक्तिको शर्तको बारेमा अनभिज्ञ हुँदैन वा अनभिज्ञ हुनु हुँदैन । (करार गर्नेले करार गरिएको व्यक्तिको स्थिति जानकारी पाएको हुन्छ ।)
१११	Qui cum aliter tue se non possunt, damni culpam dederint, innoxii sunt.	Those who, when they cannot otherwise defend themselves, assume the responsibility of causing damage, are deemed innocent.	जसले अन्यथा हुने गरी आफ्नो प्रतिरक्षा गर्न सक्दैनन्, त्यस्ता व्यक्ति हानिनोक्सानी पुऱ्याएको दायित्व बापत निर्दोष रहेको मानिन्छन् ।
११२	Qui dat finem, dat media ad finem necessaria.	He who provides the end provides the means necessary to the end.	जसले लक्ष्य प्रदान गर्दछ, निजले लक्ष्य प्राप्तिको लागि आवश्यक साधन पनि प्रदान गर्दछ ।
११३	Qui evertit causam evertit causatum futurum.	He who destroys a cause destroys its future effects.	जसले कारण नष्ट गर्दछ, निजले त्यसको भविष्यमा हुने परिणाम पनि नष्ट गर्दछ ।
११४	Qui ex damnato coitu nascuntur, inter liberos non computentur.	Those who are born of an unlawful union are not counted among the children.	गैरकानूनी सम्बन्धबाट जन्मिएकोलाई छोराछोरीको रूपमा गणना हुँदैन । (विवाहको वैधताको सन्दर्भमा)
११५	Qui facit per alium facit per se.	He who acts through another, acts through himself. (The traditional basis of vicarious liability.)	जसले कुनै काम अरु मार्फत गर्दछ, निजले आफैले गरे सरह हुन्छ । (हे. मु.दे.सं., दफा ५९२)
११६	Qui habet jurisdiction absolvendi, habet jurisdictionem ligandi.	He who has jurisdiction to free or release, has jurisdiction to bind.	कसैलाई सफाइ दिने क्षेत्राधिकार भएकोलाई ठहर गर्न (सजाय गर्न) सक्ने पनि क्षेत्राधिकार हुन्छ ।
११७	Qui haeret in litera, haeret in cortice.	He who clings to the letter, keeps inside the rind; (He who holds by the letter, holds by the bar) (One who considers the letters merely, of an instrument, goes but	जसले अक्षर मात्र हेरेर अर्थ लगाउँछ, त्यसले सतही अर्थ मात्र बुझदछ ।

		skips deep into meaning.)	
११८	Qui ignorant quantum solvere debeat, non potest improbus videre.	He, who does not know how much he ought to pay, cannot seem dishonest (if he reuses to pay.)	जसले कति तिर्नु पर्दछ भन्ने कुरा थाहा पाउँदैन, निजको बेइमानी देखिदैन ।
११९	Qui illi temporibus, episcopp de spiritualibus, debeat respondere.	Who should answer to him in temporal matters, to the bishop in spiritual matters.	आध्यात्मिक विषयमा विशप (क्रिश्चियन धर्म गुरु) प्रति जवाफ दिइन्छ भने धर्मनिरपेक्षताको विषयमा कसले कसलाई जवाफ दिने हो ।
१२०	Qui in jus dominiumve alterius succedit jure ejus uti debet.	One who succeeds to the right or ownership of another, ought to enjoy the rights of that other.	जसले अर्को व्यक्तिको अधिकार वा स्वामित्व सकार्द्ध, निजले त्यस्तो व्यक्तिको अधिकार उपभोग गर्दै ।
१२१	Qui in suo utitur, nemini facit injuriam.	One who exercises one's legal rights harms no one.	आफ्नो कानूनसम्मत अधिकार प्रयोग गर्नेले अरुलाई हानिनोक्सानी पुऱ्याउनु हुँदैन ।
१२२	Qui in utero est, pro jam acto nato habetur quoties de ejus commando queritur.	One who is in the womb is regarded as actually born whenever his advantages or benefit is sought.	कसैको हित वा लाभको प्रश्न उठेको अवस्थामा गर्भमा रहेको भ्रुणलाई पनि जन्मिए सरहको मानिन्छ । (हे. मु.दे.सं., दफा २०६)
१२३	Qui jure suo utitur neminem laedit (nullum damnum facit).	One who uses his own legal right injures no one.	कसैले आफ्नो कानूनी अधिकार प्रयोग गर्दा अरुलाई हानिनोक्सानी पुऱ्याउँदैन ।
१२४	Qui jure suo utiture neminem ladit.	He who uses his own legal right injures no one.	जसले आफ्नो कानूनसम्मत अधिकार प्रयोग गर्दछ, निजले कसैलाई हानिनोक्सानी पुऱ्याउनु हुँदैन ।

१२५	Qui jussu judicis aliquod fecerit non videtur dolo malo fecisse, quia parera necesse est.	One who does anything by the order of the judge is not deemed to have acted with an evil motive or design, because it is necessary to obey.	कसैले न्यायाधीशको आदेश बमोजिम कुनै काम गरेकोमा त्यस्तो काम कुनै बदनियत वा षडयन्त्रबाट गरेको मानिन्दैन, किनकि (अदालतको) आदेश पालना गर्नु आवश्यक छ ।
१२६	Qui male agit, odit lucem.	One who does wrong hates the light.	जसले खराब काम गर्दै, निजले आफूलाई अन्धकारमा राख्दै ।
१२७	Qui mandat ipse fecissi videtur.	One who orders or commands is deemed to have done thing himself.	जसले कुनै काम गर्न आदेश दिन्छ, सो कार्य उसैले गरेको मानिन्छ । (हे. मु.अ.सं., दफा ५९२ को उपदफा (२), मु.अ.सं., दफा ५२ को उपदफा (४), १६७ को उपदफा (२), २०६ को उपदफा (४), २१५ आदि)
१२८	Qui melius prbat, melius habet.	One who proves more recovers more.	जसले बढी प्रमाणित गर्दै, उसले बढी प्राप्त गर्दै ।
१२९	Qui molitur insidias in partiam id facit quod insanus nauta perforans navem qua vehitur.	He who lays snares against his country acts as did the crazy sailor who bored holes in the ship in which he sailed.	राज्यको विरुद्ध घात (गद्दारी) गर्नु भनेको सन्काहा (उत्ताउलो) जहाज चालकले आफैले चलाएको पानीजहाजमा प्वाल पारे सरह हो ।
१३०	Qui nascitur sine legitimo matrimonio, matrem sequitur.	He who is born out of lawful wedlock succeeds his mother.	गैरकानूनी वैवाहिक सम्बन्धबाट जन्मिएको व्यक्तिले आमाको सम्पत्तिमा हक प्राप्त गर्दछ । (हे. मु.दे.सं., दफा २०७, २०८ को उपदफा (१))
१३१	Qui non cadunt in constantem virum, vani timores sunt aestimandi.	Those fears are considered as groundless which do not affect a man of firmness. (Those fears are to be esteemed vain which do not affect a firm man.)	कडा स्वभावको मानिसलाई असर नपार्ने त्रास (डर) त्रास नै होइन।

१३२	Qui non habet in aere luat in corpore, ne quis peccetur impune.	One who has no money must suffer corporal punishment, lest someone who offends may go unpunished. (What a man cannot pay with his purse, must suffer in person, lest he who offends should go unpunished.)	जसले तिर्नु पर्ने रकम (जरिबाना) तिर्दैन, निजलाई सजाय नगरी छोड्नु भन्दा शारीरिक सजाय भए पनि दिनुपर्छ ।
१३३	Qui non habet in aere, luet in corpore.	What a man cannot pay with his purse, he must suffer in person.	तिर्नु पर्ने रकम (जरिबाना) नतिर्नेले वैयक्तिक (आफैले) सजाय भोग्नुपर्छ ।
१३४	Qui non habet potestatem alienandi habet necessitatem retinendi.	A person who has not the power of alienating is under the necessity of retaining. (One who has no capacity of alienation, must retain.)	छुट्याउने अधिकार (क्षमता) नभएको व्यक्तिलाई आफैसँग राख्नु पर्ने आवश्यकता हुन्छ । (जससँग छुट्याउने क्षमता छैन, उसले सँगै राख्नुपर्छ ।)
१३५	Qui non habet, illle non dat.	One who has not, does not give.	जसको केही पनि छैन, त्यसले कसैलाई केही पनि दिदैन ।
१३६	Qui non improbat, approbat.	One who does not disapprove or repudiate, approves or affirms.	जसले इन्कार गर्दैन, निजले स्वीकार गरेको हुन्छ ।
१३७	Qui non libere veritatem pronunciat proditor est veritatis.	One who does not freely speak the truth is a traitor of the truth.	जो सत्य कुरा स्वतन्त्ररुपमा बोल्दैन, निज सत्यको घाती हुन्छ ।
१३८	Qui non negat, fatetur.	One who does not deny, admits.	जसले इन्कार गर्दैन, निजले स्वीकार गरेको हुन्छ ।
१३९	Qui non obstat quod obstatre potest facere videtur.	One who does not prevent what he can prevent is deemed to do the act.	जसले रोक्न सक्ने नहुनु पर्ने काम रोक्दैन, निजले त्यस्तो काम आफैले गरेको मानिन्छ ।
१४०	Qui non prohibet cum prohibere posit, jubet.	One who does not forbid when he can forbid, orders or commands.	जसले निषेध गर्न सक्ने काम निषेध गर्दैन, निजले त्यस्तो काम गर्न आदेश आफैले दिएको मानिन्छ ।

१४१	Qui non prohibet quod prohibere potest, assentire videtur.	One who does not forbid that, which he can forbid, is deemed to assent. (One who does not prevent (prohibit) what he can prevent, is regarded as assenting.)	जसले निषेध गर्न सक्ने नहुनु पर्ने काम निषेध गर्दैन, निजले त्यस्तो काम गर्न स्वीकृति दिएको मानिन्छ ।
१४२	Qui non propulsat injurianm quando potest, infert.	One who does not repel an injury when he can, causes it.	जसले रोक्न सक्ने हानिनोक्सानी हुनबाट रोक्दैन, निजले त्यस्तो हानिनोक्सानी आफैले गराएको मानिन्छ ।
१४३	Qui obstruit aditum, destruit commondum.	One, who obstructs an approach, or way, destroys a convenience.	जसले कुनै मार्ग वा उपायलाई अवरोध गर्दछ, निजले त्यसबाट हुने सुविधालाई अन्त्य गर्दछ ।
१४४	Qui omne dicit, nihil excludit.	One who says everything, excludes nothing.	जसले सबै कुरा हो भन्दछ, निजले कुनै कुरा पनि बाहेक गरेको हुँदैन ।
१४५	Qui parcit nocentibus innocents punit.	One who spares those who are guilty punishes those who are innocent.	जसले दोषीलाई जोगाउँछ, निजले निर्दोषलाई सजाय गरेको हुन्छ ।
१४६	Qui peccat ebrius, luat sobrius.	One who offends while drunk suffers punishment when sober.	जसले मादक पदार्थ सेवन गरेर कसूर गरेको हुन्छ, निजले मादक पदार्थ सेवन नगरेको बखत सजाय भोग्नुपर्छ ।
१४७	Qui per alium facit seipsum facere videtur.	One who acts through another is deemed to do the act himself.	जसले अरु मार्फत कुनै काम गरेको हुन्छ, निज आफैले त्यस्तो काम गरेको मानिन्छ ।
१४८	Qui per fraudem agit, frustra agit.	One who acts fraudulently acts vainly, or to no purpose.	जसले जालसाजपूर्ण तरिकाबाट कुनै काम गरेको हुन्छ, निजले व्यर्थमा वा बिना उद्देश्य काम गरेको हुन्छ ।
१४९	Qui potest et debet vetare, tacens, jubet.	One who can and ought to forbid and is silent, orders or commands.	जसले निषेध गर्न सक्ने र निषेध गर्नु पर्ने काममा मौन रहन्छ, निजले त्यस्तो काम गर्न आदेश दिएको मानिन्छ ।

१५०	Qui primum peccat ille facit rixam.	One who offends first is the one who makes the quarrel.	जसले पहिला झगडा गर्दछ (हात हाल्छ), निजले पहिला कसूर गरेको हुन्छ ।
१५१	qui prior est (in) tempore, potior (prior) est (in) jure.	One who is first in time is first in right.	जो समयमा पहिलो भएर आउँछ, निजले पहिला अधिकार प्राप्त गर्दछ । (पहिला आउनेलाई अधिकार पाउने पहिलो पालो हुन्छ ।)
१५२	Qui prius jus suum insinuaverit parfereatur.	He prefers whose right has been first recorded.	जसले आफ्नो अधिकार पहिला अभिलेख गरेको हुन्छ, निजले प्राथमिकता पाउने अधिकार राखदछ ।
१५३	Qui pro me aliquid facit, mihi fecisse videtur.	One who does anything in my behalf is deemed to have rendered it to me.	जसले मेरो तर्फबाट कुनै काम गरेको हुन्छ, निजले मेरो लागि गरेको मानिन्छ ।
१५४	Qui providet sibi, providet haeredibus.	One who provides for himself provides for his heirs.	जसले आफ्नो लागि कुनै कुरा प्राप्त गर्दछ, निजको उत्तराधिकारी (हकवाला) को लागि पनि प्राप्त गरेको हुन्छ ।
१५५	Qui rationem in omnibus quaerunt, rationem subvertunt.	They who seek a reason for everything subvert reason.	हरेक कुरामा तर्क (औचित्य) खोजनेहरूले तर्क (औचित्य) लाई लथालिंग (तहसनहस) बनाउँछन् ।
१५६	Qui sciens solvit (scil. Indebitum) donandi consilio id videtur fecisse.	One who knowingly pays what is not due is deemed to have done it with the intention of making a gift.	जसले तिर्नु नपर्ने कुनै रकम जानी जानी कसैलाई तिर्दछ भने निजले त्यस्तो रकम दानबकसको मनसायले दिएको मानिन्छ ।
१५७	Qui semel actionem renunciaverit, amplius repetere non potest.	One who has once renounced an action cannot bring it again.	जसले एक पटक कुनै काम (दाबी) परित्याग गरेको हुन्छ, निजले त्यस्तो काम पुनः (अदालतमा) ल्याउन सक्दैन ।

१५८	Qui semel malus, semper praesumiter esse malus in eodem genere.	One who has once been bad is always presumed to be bad in the same way.	कुनै व्यक्ति एक पटक खराब भएकोमा निज सोही रूपमा सदैव खराब भएको अनुमान गरिन्छ ।
१५९	Qui sentit commodum sentire debet et onus; et e contra.	One who enjoys the benefit ought also to bear the burden; and the contrary. (One who reaps the benefit should also bear the burden.)	कसैले कुनै कुराबाट कुनै लाभ लिएकोमा त्यसको विपरीत निजले त्यस्तो कुराको भार (दायित्व) पनि व्यहोनु पर्छ ।
१६०	Qui sentit onus, sentire debet et commodum.	One who assumes the burden ought to secure the benefit.	जसले भार (दायित्व) स्वीकार गरेको छ, निजले त्यसबाट लाभ पनि पाउनु पर्छ ।
१६१	Qui serius (tardius) solvit, minus solvit.	One who pays late, pays less.	जसले विलम्ब (दिलो) गरेर तिर्दछ, निजले कम तिरे सरह मानिन्छ ।
१६२	Qui tacet consentire videtur.	One who is silent appears to consent. (One who does not object is held as consenting)	जसले कुनै काम गर्दा मौन रहन्छ, निजले त्यस्तो काम गर्न सहमति दिएको हुन्छ ।
१६३	Qui tacet consentire videtur. (ubi tractatur de ejus commodo)	One who is silent is deemed to consent when his advantage is drawn to consent.	जसले कुनै लाभ लिन सहमति दिएको हुन्छ, त्यस्तो काम गर्न मौन रहे पनि निजले सहमति दिएको मानिन्छ ।
१६४	Qui tacet non utique fatetur, sed tamen verum est eum non negare.	One who is silent certainly does not confess, but it is nevertheless true that he does not deny.	जो कुनै कसूरका सन्दर्भमा मौन रहन्छ, निश्चित रूपमा निज कसूरमा साबित भएको त मानिन्न, तथापि निजले त्यस्तो कसूरको इन्कारी नगरेको पनि सत्य हो ।
१६५	Qui tam pro domino rege, quam pro se ipso in hac parte sequitur.	Who as well for the king as for himself sues in this matter.	राजा (राज्य) तथा आफ्नो हितका लागि समेत कसेका विरुद्ध मुद्दा दायर गर्ने अखित्यारी (हकदैया) ।
१६६	Qui timent cavent et vitant.	They who fear, take care and avoid.	जो डराउँछ, निजले आवश्यक उपाय अपनाउँछ र उम्किन्छ ।
१६७	Qui totum dicit nihil excipit.	One who tells all reserves nothing, or holds nothing back.	जसले सबै कुरा भन्छ, निजले केही कुरा पनि बाँकी राख्दैन ।

१६८	Qui vi rapuit, fur improbior esse videtur.	One who seizes by force seems to be the more wicked thief.	जसले बलपूर्वक कुनै वस्तु कब्जामा लिन्छ, निज जघन्य चोर (डाँका) को रूपमा देखिन्छ ।
१६९	Qui vult decipi decipiatur.	Who wishes to be deceived, let him be deceived.	जो ठगिन खोजदछ, त्यस्तो व्यक्ति ठगियोस् ।
१७०	Quia datum est nobis intelligi.	Because it has been given to us to understand.	किनकि बुझनकोलागि हामीलाई यो विषय दिइएको छ ।
१७१	Quia dominus rerum non apperet ideo cujus sunt incertum est.	Where it is not apparent who is the owner of goods, on that account it is not certain whose they are.	कुनै वस्तुको धनी को हो भन्ने कुरा स्पष्ट हुन नसकेमा त्यस्ता वस्तु कसका हुन भन्ने कुरा निश्चित हुँदैन ।
१७२	Quia eventus est qui ex causa sequitur, et dicuntur eventus quia ex causis eveniunt.	Because the event is that which follows from the cause, and they are called events because they come out of the causes.	कुनै कारण पछि घटना हुन्छ र त्यसलाई घटना भनिन्छ, किनकि घटना कारणबाट उत्पन्न हुन्छ ।
१७३	Quia impotentia excusat legem.	Because the performance is impossible, law releases the obligation.	परिपालना गर्न असम्भव भएमा कानूनले दायित्वबाट छुटकारा दिन्छ । (हे. मु.दे.सं., दफा ५०२)
१७४	Quia improvide emanavit.	Because, it issued mistakenly.	भूलवस जारी भएकोले । (कुनै रिट भूलवस जारी भएको अवस्थामा सो खारेज र बदर गर्न जारी हुने आधार ।)
१७५	Quia interest reipublicae ut sit finis litium.	For it in the interest of the state that there should be an end of strife.	राज्यको बृहत्तर हितकोलागि द्रन्द (विवाद) को अन्त्य हुनुपर्छ ।
१७६	Quia ita lex scripta est.	Because the law is so written, because such is the tenor of the statute law.	किनकि कानून यसरी लेखिएको छ, किनकि यो कानूनको शैली हो ।
१७७	Quia non sua culpa, sed parentum, id commisisse cognoscitur.	Because she is regarded as having committed it, not through her own fault, but that of her parents.	आफैले नगरेको भए तापनि आफ्नो मातापिताको त्रुटिको कारणबाट निज आफैले गरेको मानिन्छ ।

१७८	Quia quando aliquid prohibetur, prihibetur et id per quod pervenitur ad illud.	Because, when anything is prohibited, that by which it is accomplished is also prohibited.	कुनै काम गर्न निषेध गरिएको भएमा त्यस्तो काम जुन कुराबाट पूरा हुन्छ, त्यस्तो कुरा पनि निषेध गरिएको हुन्छ ।
१७९	Quia sucedunt in universum jus quod defunctus habuit.	Because they succeed to every right which the deceased had.	किनकि मृतकको हरेक अधिकार निजहरूले सकार गरेका छन् ।
१८०	Quia surrogatum sapit naturam surrogati.	Because the substitute partakes of the character of the thing for which it is substituted.	प्रतिस्थापन गर्ने विषयले प्रतिस्थापित विषयको प्रकृतिको स्थान लिएको कारणले ।
१८१	Quibus deficientibus.	Whom failing, failing in the sense of having succeeded in died and differing in that respect.	सकार नगरेको, सकार नगरिकन मृत्यु भएको कारणले ।
१८२	Quicquid acquiritur servo, acquiritur domino.	Whatever is acquired by the servant is acquired by the master.	कामदारले (काम गर्दाका बखत) जेजस्तो प्राप्त गरेको हुन्छ, सो काम लगाउने व्यक्तिले प्राप्त गरेको हुन्छ ।
१८३	Quicquid demonstrate rei additure satis demonstrate frustra est.	Whatever is added to the description of a thing, which is already sufficiently described, is superfluous.	कुनै वस्तुको विवरणमा पर्याप्त रूपमा उल्लेख भइसकेकोमा जेजस्ता कुरा पछि थपिएका छन्, त्यस्ता कुराहरू सतही (अनावश्यक) हुन्छन् ।
१८४	Quicquid est contra norman recti est injuria.	Law is rule of right; and whatever is contrary to the rule of right is a wrong.	कानून भनेको अधिकारको नियम हो, र कानूनको मान्यता विपरीतका जेजस्तो विषय छ, त्यो कानूनसम्मत हुँदैन ।
१८५	Quicquid in excessu actum est, lege prohibetur.	Whatever is done in excess is prohibited by law.	कानूनमा उल्लेख भए भन्दा बढी जेजति भएको छ, त्यसलाई कानूनले निषेध गर्दछ ।
१८६	Quicquid judicis auctoritati subjicitur, novitati non subjicitur.	Whatever is subjected to the authority of a judge is not subjected to novelty or innovation.	न्यायाधीशको अद्वितयारीको अधीनमा जे कुरा रहन्छ, त्यस्तो कुरा नयाँपन वा खोजीको विषयमा पर्दैनन् ।

१८७	Quicquid plantatur solo, solo cedit.	Whatever grows in the soil is a part thereof.	जमिनमा जेजस्तो कुरा उत्पादन हुन्छ, त्यस्तो कुरा जमिनको अंश हो । (जमिनमा उत्पादन हुने वस्तु जमिन के अंश हो ।)
१८८	Quicunque habet jurisdictionem ordinariam est illius loci ordinarius.	Whoever has ordinary jurisdiction is the ordinary of that place.	जसलाई सामान्य क्षेत्राधिकार रहेको हुन्छ, त्यस्तो क्षेत्राधिकार रहेको ठाउँको सामान्य क्षेत्राधिकार हो ।
१८९	Quicunque jussu judicis aliquid fecerit non videtur dolo malo facisse, quia parere necesse est.	Whoever does anything by the order of a judge is not deemed to have acted with an evil motive, because it is necessary to obey.	कसैले न्यायाधीशको आदेश बमोजिम कुनै काम गरेकोमा त्यस्तो काम कुनै बदनियत वा षडयन्त्रबाट गरेको मानिन्दैन, किनकि (अदालतको) आदेश पालना गर्नु आवश्यक छ ।
१९०	Quid actum est.	What has been done.	जेजस्तो गरिएको छ ।
१९१	Quid facit per alium facit per se.	One who acts through another acts by or for himself. (A fundamental maxim of agency contract.)	कसैले अरु मार्फत कुनै काम गरेकोमा निज आफैले गरे सरह हुन्छ ।
१९२	Quid juravit.	What he has sworn.	कसैले के शपथ लिएको छ भन्ने सन्दर्भमा
१९३	Quid juris.	What is the law?	कुनै विषयमा कानूनी व्यवस्था के कस्तो छ भनी सोधिने प्रश्न । (कुनै शंकास्पद वा जटिल अवस्थामा बारम्बार सोधिने प्रश्न ।)
१९४	Quid non	Which not (Which it does not; a denial of the truth or persuasiveness of an assertion.)	(शाब्दिक "जुन होइन") कुनै विषयमा गरिने इन्कारी, कसत्यको इन्कारी ।
१९५	Quid pro quo.	Something given in the return of something else. (The consideration for a contract. That which is supplied by one party in consideration of that	प्रतिफल, कुनै कुरा प्राप्त गर्न दिइएको कुनै कुरा ।

		which is supplied by the other party.)	
१९६	Quid sit jus, et in quo consistit injuria, legis est definire.	What is a law, and in what term breach of law (injury) consists, it is for the law to define or determine.	कानून के हो र कुन अवस्थामा कानूनको उल्लंघन (हानिनोक्सानी) भएको हुन्छ, त्यो कानूनले परिभाषा वा निर्धारण गर्ने विषय हो ।
१९७	Quid turpi ex causa promissum est non valet.	A promise arising out of immoral circumstances is invalid.	अनैतिक परिस्थितिबाट उत्पन्न प्रतिज्ञा अवैध (अमान्य) हुन्छ ।
१९८	Quid valet nunc.	What it is now worth.	वर्तमान अवस्थामा यसको मूल्य कति हो, के काम लाग्छ । (हे. Quantum nunc valet)
१९९	Quid enim sive dolo et culpa venditoris accidit in eo venditor securus est.	For as to anything which happens without deceit or fault of the vendor, as to that, the vendor is not liable.	बिक्रेताको तर्फबाट धोका वा गलती बिना भएको कुनै पनि कामबापत बिक्रेता जवाफदेही हुँदैन ।
२००	Quieta clamantia.	Quit claim.	दाबी फिर्ता ।
२०१	Quieta non movere.	Not to disturb that, which is quiescent. (Don't move settled things.)	मौन स्वीकृती जनाइएको विषय खलबल नपार्ने । (समाधान भइसकेको विषय नचलाउने ।)
२०२	Quiete (quietum) clamare.	To quit or renounce claim.	दाबी फिर्ता वा परित्याग ।
२०३	Quiete clamare.	To quit claim or renounce all pretensions of right and title.	दाबी फिर्ता वा अधिकार तथा हकको पूर्ण रूपमा परित्याग ।
२०४	Quieti redditus.	Quit rent.	भाडा परित्याग ।
२०५	Quilibet est rei sua arbitrar.	Everyone is judged of his own affairs. (Each one may do as he pleases with his own)	आफ्नो विषयमा हरेक व्यक्ति न्यायाधीश हुन्छ । (आफ्नो विषयमा हरेक व्यक्तिले आफू खुसी गर्न सक्छ ।)

२०६	Quilibet potest renunciare (renunciare potest) juri pro se introducto.	Anyone may renounce a right introduced for his own benefit.	कसैले पनि आफ्नो लाभकोलागि कायम भएको अधिकार परित्याग गर्न सक्छ ।
२०७	Quisque est rei suae moderator et arbitrator	Everyone is the manager and disposer of own affairs or of his own property.	हरेक व्यक्तिले आफ्नो सम्पत्तिको व्यवस्थापन र बेचबिखन गर्न सक्छ ।
२०८	Quisquis est qui velit jurisconsultus haberit, continuet studium, velit a quoque doceri.	Anyone who wishes to be regarded as one learned in the law should continue his study and should wish to be taught by whomsoever.	कानूनको विद्वान हुन चाहने जोसुकैले आफ्नो अध्ययनलाई निरन्तरता दिनुपर्छ र जोसुकैबाट सिक्ने इच्छा गर्नुपर्छ ।
२०९	Quisquis praesumtiur bonus; et semper in dubius pro reo respondendum.	Everyone is presumed to be honest; and in doubtful cases it should be resolved in favor of the defendant.	प्रत्येक व्यक्ति इमान्दार भएको अनुमान गरिनु पर्छ र सन्देहको अवस्थामा प्रतिवादीको पक्षमा निर्णय गरिनु पर्छ ।
२१०	Quivis praesumitur bonus donec probetur conrarium.	Anyone is presumed honest until the contrary is proved.	अन्यथा प्रमाणित भएकोमा बाहेक प्रत्येक व्यक्ति इमान्दार भएको अनुमान गरिन्छ ।
२११	Quo animo.	With what intention or motive.	कुन मनसायले वा कुन अभिप्रायले ।
२१२	Quo civilia.	As regards civil rights and benefits.	नागरिक अधिकार तथा सुविधाका सम्बन्धमा ।
२१३	Quo jure.	By what right.	कुन अधिकार बमोजिम कुनै सम्पत्ति धारण गरेको कारण देखाउने अदालतको आदेश । (अचल सम्पत्तिको स्वामित्वको सन्दर्भमा) ।
२१४	Quo ligatur, eo dissolvitur.	By that by which it is bound, it is released.	जुन विषयले बाँधेको हुन्छ, त्यही विषयले फुकाउँछ ।
२१५	Quo magis nesciunt eo magis admirantur.	They admire most that of which they know the least.	जसलाई जुन विषयमा कम जानकारी छ, त्यही विषयमा बढी तारिफ गर्दैन् ।

२१६	Quo modo quid constituitur eodem modo dissolvitur.	By the means by which it is constituted, it is by the same means dissolved.	जुन विधिबाट कुनै काम (संस्था स्थापना) गरिएको छ, त्यही विधिबाट त्यसको अन्त्य (विघटन) हुन्छ ।
२१७	Quo modo quid constituitur, dissolvitur.	In that manner in which a thing was constituted or created, it may be dissolved.	जुन विधिबाट कुनै वस्तुको स्थापना वा सिर्जना भएको थियो, त्यस्तै विधिबाट अन्त्य वा विघटन पनि हुन सक्छ ।
२१८	Quo modo.	In what manner.	कुन विधिमा, कुन तरिकामा ।
२१९	Quo warranto.	By what authority. In what capacity.	कुन अखितयारी बमोजिम, कुन हैसियतमा । (अखितयारी बिना भएको कुनै कामको विरुद्ध परेको रिटको सन्दर्भमा भएको अदालतको आदेश)
२२०	Quoad creditorem,- debitorem	As regards the creditor - debtor.	साहुतथा असामीका सम्बन्धमा ।
२२१	Quoad excessum.	As regards the excess.	बढी भएको सम्बन्धमा (दामासाहीको मुद्दामा सम्पत्ति छुट्याउने सन्दर्भमा)
२२२	Quocunque aliquis ob tutelam corporis sui fecerit jure id fecisse videtur.	Whatever anyone has done for the protection of the body is deemed to have been lawfully done.	कुनै व्यक्तिले आफ्नो प्रतिरक्षाको लागि जे जस्तो गरेको हुन्छ, कानून बमोजिम गरेको मानिन्छ ।
२२३	Quocunque modo velit, quocunque modo possit.	In whatever may he wishes, in whatever way he can.	जसले जे जस्तो गर्न सक्दछ, त्यसले त्यही इच्छा गर्दछ ।
२२४	Quod (si) quis ex culpa sua sentit, non intelligitur damnum sentire.	One who suffers damage by his own fault, has no right to complain.	आफ्नै गलतीबाट भएको क्षति (हानिनोक्सानी) मा उजुर गर्ने अधिकार हुँदैन ।
२२५	Quod ab initio non valet, tractu temporis non convalescit.	That which is not valid at the outset is not cured by lapse of time.	जुन विषय प्रारम्भदेखि नै कानूनसम्मत छैन, त्यसलाई समय व्यतीत भए पछि सुधार गरिदैन ।
२२६	Quod ad jus naturale attinet, omnes homines aequales sunt.	It holds good, according to natural law, that all men are equal.	प्राकृतिक कानून बमोजिम यो विद्वास गरिन्छ कि, सम्पूर्ण मानिस (व्यक्ति) समान हुन्छन् ।

२२७	Quod alias bonum et justum est, si per vim vel fraudem petatur, malum et injustum efficitur.	That which is otherwise good and just becomes wicked and unjust if sought by fraud or force.	अन्य अवस्थामा सुन्दर र न्यायपूर्ण हुने विषय पनि जालसाजपूर्ण वा बलपूर्वक पूरा गर्न खोजिन्छ भने त्यस्तो विषय कुरुप र अन्यायपूर्ण हुन्छ ।
२२८	Quod alias non fuit licitum necessitas licitum facit.	What otherwise was not lawful, necessity makes lawful.	अन्य अवस्थामा गैरकानूनी हुने विषय पनि अत्यावश्यक अवस्थामा कानूनसम्मत हुन्छ ।
२२९	Quod approbo non reprobo.	That which I approve I cannot reject.	जुन कुरा म स्वीकार गर्दछु, त्यसलाई इन्कार गर्न सकिनन ।
२३०	Quod constat clare, non debet verificari.	That which clearly appears is not required to be proved.	जुन कुरा आफैमा स्पष्ट छ, त्यसलाई प्रमाणित गर्नु पर्दैन ।
२३१	Quod constat clare.	That which is clear itself.	जुन कुरा आफैमा स्पष्ट छ ।
२३२	Quod constat curiae opere testium non indiget.	That which is clear to the court does not require the exertion of witnesses.	जुन विषय अदालतकोलागि स्पष्ट छ, त्यस्तो विषयमा साक्षीको बकपत्र (कथन) आवश्यक हुँदैन ।
२३३	Quod contra juris rationem receptum est, non est producendum ad consequentias.	That which has been accepted against the reason of the law should not be drawn into precedent.	कानूनको औचित्यको विरुद्धमा स्वीकार गरिएको विषयलाई नजिरमा समावेश गर्नु हुँदैन ।
२३४	Quod contra legam fit, pro infecto habetur.	That which is done contrary to the law is regarded as not having been done.	जुन काम कानून विपरीत भएको हुन्छ, त्यस्तो काम गरिएको छैन भन्ने ठानिन्छ ।
२३५	Quod datun est ecclesiae, datun est Deo.	That which is given to the church is given to God.	जुन कुरा गिर्जाघरमा प्रदान गरिएको हुन्छ, त्यस्तो कुरा ईश्वर प्रति समर्पण हुन्छ ।
२३६	Quod dubitas ne feceris.	You should not do that about which you are in doubt.	जुन विषयमा सन्देह छ, त्यस्तो काम गर्नु हुँदैन ।
२३७	Quod enim ante nullius est, id naturali ratione occupanti conceditur.	For that which previously belonged to no one becomes by natural reason the property of an occupant.	जुन सम्पत्ति पहिले कसैको पनि स्वामित्वमा रहेको छैन, त्यस्तो सम्पत्ति स्वाभाविक कारणले कब्जा गर्नेको हुन्छ ।

२३८	Quod enim semel aut bis exsit, praetereunt legislatores.	For legislators overlook or ignore that which has only happened once or twice.	जुन विषय एक दुई पटक (यदाकदा) मात्रै हुन्छ, त्यस्तो विषयमा विधायकहरूले नजर अन्दाज वा उपेक्षा गरेका हुन्छन् ।
२३९	Quod est ex necessitate nunquam introducitur nisi quando necessarium.	That which exists from necessity is never introduced expecting when it is necessary.	जुन विषय अत्यावश्यक भएको कारणमा मात्र प्रयोग हुन्छ, त्यस्तो विषय अत्यावश्यक कारण नभएको अवस्थामा कहिल्यै पनि प्रयोग हुँदैन ।
२४०	Quod est in lege.	That which is in the law.	जुन कुरा कानूनमा रहेको छ । जुन कुरा कानून बमोजिम कानूनसम्मत छ ।
२४१	Quod est inconveniens, aut contra rationem non permisum est in lege.	That which is inconvenient or against reason is not permitted in the law.	जुन विषय सुविधाजनक छैन वा विवेकको विरुद्धमा छ, त्यस्तो विषयलाई कानूनले अनुमति दिईन ।
२४२	Quod est necessarium est licitum.	That which is necessary is lawful.	जुन विषय अत्यावश्यक छ, त्यस्तो विषय कानूनसम्मत हुन्छ ।
२४३	Quod factum est, cum in obscuro sit, ex affectione cujusque capit interpretationem.	When it is doubtful (unclear) as to what has been done, the act should take its explanation from the deposition or character of the person who did it.	जुन काम कसरी भयो भन्ने कुरा सन्देहपूर्ण वा अस्पष्ट छ, त्यस्तो कामको प्रकृति वा त्यस्तो काम गर्ने व्यक्तिको चरित्रबाट व्याख्या हुनुपर्दै ।
२४४	Quod fieri debet facile prasumitur.	That which ought to be done is easily presumed.	जुन विषय गर्ने पर्ने हुन्छ, त्यस्तो विषय सजिलै अनुमान गरिन्छ ।
२४५	Quod fieri non debet, factum valet.	That which ought not to be done may be valid when done.	जुन काम गर्न हुँदैनथ्यो, त्यस्तो काम भइ सकेको अवस्थामा मान्य हुन सकदछ ।
२४६	Quod fieri potest.	As much as possible.	सम्भव भएसम्म (जुन सम्भावना छ, कुन हदसम्म सम्भावना रहन्छ ।)
२४७	Quod id certum est quod certum reddi potest.	That is certain which can be rendered certain.	जुन विषयलाई निश्चित गर्न सकिन्छ, त्यस्तो विषय निश्चित

			हुन्छ ।
२४८	Quod in minori valet, valebit in majori; et quod in majori non valet, nec valebit in minori.	That which is valid in the greater will be valid in the less; and that which is not valid in the greater will not be valid in the less.	जुन विषय धेरै (ठूलो) हुँदा मान्य हुन्छ, त्यस्तो विषय थोरै (सानो) हुँदा पनि मान्य हुन्छ र जुन विषय धेरै (ठूलो) हुँदा मान्य हुँदैन, त्यस्तो विषय थोरै (सानो) हुँदा पनि मान्य हुँदैन ।
२४९	Quod in uno similium valet, valebit in altero.	That which is valid in one of two similar things is valid in the other.	उस्तै उस्तै लाग्ने दुई समान विषयहरूमध्ये एउटा विषय मान्य हुन्छ भने अर्को विषय पनि मान्य हुन्छ ।
२५०	Quod inconsulto fecimus consultius revocemus.	That which we do without consideration or rashly, we should recall or revoke upon further consideration.	जुन काम विचार नपुऱ्याई वा हतारमा गरिन्छ, त्यस्तो कामको बारेमा त्यसपछि विचार गरी फिर्ता लिनु वा रद्द गर्नुपर्छ ।
२५१	Quod initio non valet, tractu temporis non valet.	That which is not valid at the beginning does not become valid by lapse of time.	जुन विषय प्रारम्भमा मान्य हुँदैन, त्यस्तो विषय समय व्यतीत भएको कारणले पनि मान्य हुँदैन ।
२५२	Quod initio vitiosum est non potest tractu temporis convalescere.	That which is void in the beginning cannot gain strength by lapse of time. (That is which is radically defective at the beginning cannot be made better by lapse of time.)	जुन विषय प्रारम्भमा नै अमान्य छ, त्यस्तो विषय समय व्यतीत भएको कारणले मान्य हुन सक्दैन ।
२५३	Quod ipsis, qui contrixerunt, obstat, et successoribus eorum obstabit.	That which bars those who have themselves contracted will also bar their successors.	जुन विषयले करार गर्ने व्यक्तिहरू स्वयमलाई रोक लगाएको हुन्छ, त्यस्तो विषयले निजहरूको हकवालाई पनि रोक लगाउँछ ।
२५४	Quod jussu alterius solvitur pro eo est quasi ipsi solutum est.	That which is paid by the order of another is as to him just as if it had been paid to himself.	अर्काको आदेशबाट जुन रकम भुक्तानी दिइएको हुन्छ, त्यस्तो रकम निजको हकमा निजलाई नै भुक्तानी दिए सरह हुन्छ ।

२५५	Quod libera sit cujuscunque ultima voluntas.	That the last will of everyone be free.	हरेकको अन्तिम इच्छा स्वतन्त्र हुने गर्दछ ।
२५६	Quod meum est sine facto meo vel defectu amitti vel in alium transferri non potest.	What is mine cannot be lost or transferred to another without alienation or forfeiture.	मेरो सम्पत्ति मबाट अलग नगरी वा जफत नगरी आफै हराउन वा अर्कोलाई हस्तान्तरण हुन सक्दैन ।
२५७	Quod meum est sine facto (meo) vel (sive) defectu meo amitti seu (vel) in alium transferri non potest.	That which is mine cannot be transferred to another without either my act or my default. (That which is mine cannot become the property of another without my act.)	मेरो सम्पत्ति मैले हस्तान्तरणको कार्य वा मैले गर्ने ब्रुटिबाट बाहेक अरुलाई हस्तान्तरण हुन सक्दैन ।
२५८	Quod meum est sine me auferri non potest.	That which is mine cannot be taken away without me (consenting).	मेरो सम्पत्ति मेरो सहमति बिना कसैले लिन सक्दैन ।
२५९	Quod minus est in obligationem videtur deductum.	That which is the lesser sum is deemed to be incorporated in the contract.	जुन रकम कम छ, सो रकम नै करारमा समावेश भएको मानिन्छ । (करारमा उल्लिखित मूल्यको विवादको सन्दर्भमा)
२६०	Quod naturalis ratio inter omnes homines constiuit, vocatur jus gentium.	That rule which natural reason has established among all men is called the law of nations.	मानव जाति बीच स्वभाविक रूपमा स्थापित मान्यता (नियम) लाई अन्तर्राष्ट्रिय कानून (राष्ट्रहरूको कानून) भनिन्छ ।
२६१	Quod naturaliter inesse debt presumitur.	That is presumed which ought naturally to be.	जुन विषय प्राकृतिक रूपमा हुनुपर्छ, त्यस्तो विषयलाई अनुमान गरिन्छ ।
२६२	Quod necessarie intelligitur id non deest.	That which is understood out of necessity is not lacking.	जुन विषय आवश्यकताको कारणले बुझिन्छ, त्यसमा कुनै कुराको अभाव हुँदैन ।
२६३	Quod necessitas cogit, defendit.	What necessity compels, it justifies.	जुन विषयलाई आवश्यकताले बाध्य पार्दछ, त्यस विषयलाई आवश्यकताले नै औचित्यपूर्ण ठहर्याउँछ ।

२६४	Quod non appareat non est, et non appareat judicialiter ante judicium.	That which does not appear does not exist, and nothing appears judicially prior to judgement.	जुन विषय देखिएको छैन, त्यस्तो विषय अस्तित्वमा रहेको छैन, र जुन विषय न्यायिक निर्णय गर्नुभन्दा अगाडि देखिएन, त्यस्तो विषय न्यायिक रूपमा अस्तित्वमा रहेको छैन ।
२६५	Quod non appareat non est.	That which does not appear does not exist. (That which does not appear or is not proved is regarded as not existing)	जुन विषय देखिएको छैन, त्यस्तो विषय अस्तित्वमा रहेको छैन ।
२६६	Quod non habet principium non habet finem.	That which has no beginning has no end.	जुन विषयको प्रारम्भ नै छैन, त्यस्तो विषयको अन्त्य हुँदैन ।
२६७	Quod non in coetu nec vociferaitone dicitur, id infamandi causa dictum.	That which has been said, not in a public assembly nor by a way of violent outcry or abuse, is held to have been spoken for the purpose of defaming.	सार्वजनिक सभामा वा हिसात्मक कोलाहलमा बाहेक अन्यत्र व्यक्त गरिएको कुनै पनि कुरा गाली बेइज्जतीको प्रयोजनको लागि बोलिएको हो ।
२६८	Quod non legitur, non creditur.	That is not believed which is not read.	जुन विषय पढेको (अध्ययन गरेको) छैन, त्यस्तो विषय विश्वास गरिएन ।
२६९	Quod non valet in principali, in accessorio seu consequenti non valebit; et quod non valet in magis propinquuo, non valebit in magis remoto.	That which is not valid as to the principal matter will not be valid as to the accessory or consequential matter; and that which is not valid as to the more proximate matter will not be valid as to the more remote matter.	मुख्य विषयवस्तुमा अमान्य भएको विषय त्यसको सहायक वा त्यस विषयको परिणामस्वरूप आउने विषयमा पनि अमान्य हुन्छ, र जुन विषय बढी सम्भावित विषयमा अमान्य हुन्छ, त्यस्तो विषय त्यससँग असम्बन्धित वा टाढाको विषयमा पनि अमान्य नै हुन्छ ।
२७०	Quod nota.	Which mark, which note.	जसले अर्थ दिन्छ (जसले संकेत गर्दछ) ।

२७१	Quod nullis est, id ratione naturali occupanti conceditur	What belongs to nobody is given to the occupant by natural right. (That which is the property of no one is by a reasonable rule conceded to the person taking possession of it.)	जुन सम्पत्ति कसैको पनि स्वामित्वमा रहेको छैन, त्यस्तो सम्पत्ति स्वाभाविक रूपमा कब्जा गर्नेको हुन्छ ।
२७२	Quod nullius esse potest, id ut alicujus fieret nulla obligatio valet efficere.	No agreement is effective to bring it about that which can belong to no one shall be the property of someone. (What can belong to no one, no agreement (or obligation) can make property of anyone.)	कसैको स्वामित्वमा नरहेको सम्पत्ति कसैको हुने गरी गरिएको सम्झौता प्रभावकारी हुन सक्दैन ।
२७३	Quod nullius est, est domini regis.	That which belongs to no one is the property of the king.	कसैको स्वामित्वमा नरहेको सम्पत्ति राजाको (राज्यको) सम्पत्ति हुन्छ ।
२७४	Quod nullius est, fit occupantis.	That which is the property of no one become the property of finding and possession of it.	कसैको स्वामित्वमा नरहेको सम्पत्ति त्यस्तो सम्पत्ति भेटाउने र भोगाधिकारमा लिनेको हुन्छ ।
२७५	Quod nullum est, nullum producit effectum.	That which is nullity produces no effect.	जुन विषय आफैमा शून्य छ त्यसबाट कुनै प्रभाव हुँदैन ।
२७६	Quod omnes tangit, ab omnibus debet supportari.	That which affects all ought to be supported by all.	जुन विषयबाट सबै प्रभावित हुन्छन् त्यस्तो विषयलाई सबैले समर्थन गर्नुपर्छ ।
२७७	Quod pendet, non est pro eo, quasi sit.	That which is pending, or undecided, is just as if it did not exist.	जुन विषय विचाराधीन रहेको वा अनिर्णित छ, त्यस्तो विषयको अस्तित्व नरहे सरह हुन्छ ।
२७८	Quod per me non possum, nec per alium.	That which I cannot do myself (in person), I cannot do through another. (What I cannot do in person, I cannot do by proxy.)	जुन विषय आफै गर्न सकिंदैन त्यस्तो विषय अरु मार्फत पनि गर्न सकिंदैन ।
२७९	Quod per recordum probatum, non debet esse negatum.	That which is proved by the record ought not to be denied.	जुन विषय औपचारिक अभिलेखबाट प्रमाणित भएको छ, त्यस विषयलाई इन्कार गर्नु

			हुँदैन ।
२८०	Quod populus postremum jussit, id jus ratum esto.	What the people have last enacted, let that be the established law.	सर्वसाधारणले (नागरिकले) सबैभन्दा पछि जुन कानून बमोजिम आचरण गरेका छन् त्यही कानून स्थापित कानून होस् । (पछिल्लो कानूनले पहिले बनेको कानूनलाई प्रतिस्थापन गर्ने सन्दर्भमा ।)
२८१	Quod primum est intentione ultimum est in operatione.	That which is first in intention is last in operation.	जुन विषय पहिलो मनसायमा हुन्छ, त्यस्तो विषयको कार्यान्वयन अन्तिममा हुन्छ ।
२८२	Quod principi placuit, legis habet vigorem.	That, which is agreeable to the King, has the force of law.	जुन विषय राजा (राज्य) लाई स्वीकार्य हुन्छ, त्यसले नै कानूनको शक्ति प्राप्त गर्छ ।
२८३	Quod principi placuit, legis habet vigorem, cum populus ei et in eum omne imperium et potestatem conferat.	That which is the will of the ruler (King) has the force of law, since the people have conferred all authority and power upon him.	नागरिक (जनता)ले शासक (राजा, राज्य) लाई सम्पूर्ण अखित्यारी तथा शक्ति प्रदान गरेको हुनाले निजको इच्छा नै कानूनको शक्ति हो ।
२८४	Quod prius est verius est; et quod prius est tempore potius est jure.	That which is first is more true, and that which is first in time is the stronger in law (right). (What is first is truer and what is first in time is better in law)	जुन विषय पहिले आउँछ त्यो विषय बढी ठिक (सत्य, शुद्ध) हुन्छ र समयक्रममा जुन विषय पहिले हुन्छ कानूनमा त्यो बढी सुदृढ (बलियो) हुन्छ ।
२८५	Quod pro minore licitum est, et pro majore licitum est.	That which is lawful in respect to a lesser thing is lawful as to a greater one.	जुन विषय थोरै हुँदा कानूनसम्मत हुन्छ, त्यस्तो विषय थोरै हुँदा पनि कानूनसम्मत नै हुन्छ । (जुन विषय सानो संख्यामा कानूनसम्मत हुन्छ, त्यस्तो विषय बहुसंख्यामा पनि कानूनसम्मत नै हुन्छ ।)

२८६	Quod pupre debetur praesenti die debetur.	That which is entirely due is due to the present day. (That which is due purely or unconditionally is due now.)	जुन रकम पूर्णरूपमा बाँकी रहेको छ भने त्यस्तो रकम आजको दिनमा पनि बाँकी रहेको हुन्छ । (ऋण भुक्तानीको सन्दर्भमा ।)
२८७	Quod quilibet ignem suum salve.	That every person should make reparation for his own fire.	हरेक व्यक्तिले आफूले गरेको आगजनीको परिपूरण आफैले गर्नुपर्छ ।
२८८	Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non itnelligitur damnum sentire.	Anyone who incurs loss from his own fault, is not deemed to have incurred any loss.	कसैले आफैनै गल्तीको कारणबाट क्षति गरेकोमा त्यसबाट निजलाई हानी नोकसानी भएको मानिन्दैन । (हे. मु.दे.सं, दफा ८)
२८९	Quod quisquis norit in hoc se exdrceat.	Let everyone employ himself in what he knows.	जसले जे जानेको हुन्छ, निजले त्यही गरोस् ।
२९०	Quod rex non debet esse sun homine, sed sub Deo et lege.	Because the king ought not to be subservient to man, but under God and the law.	राजा (राज्य) कुनै व्यक्तिको अधीनमा नभएर ईश्वर तथा कानूनको अधीनमा रहन्छ ।
२९१	Quod semel aut bis existit praetereunt legislatores.	The lawmakers overlook or ignore that which has happened but once or twice.	जुन विषय एक दुई पटक (यदाकदा) मात्रै हुन्छ, त्यस्तो विषयमा विधायकहरूले नजर अन्दाज वा उपेक्षा गरेका हुन्छन् ।
२९२	Quod semel meum est amplius meum esse non potest.	That which is once mine cannot be mine more completely.	जुन कुरा कुनै कालखण्डमा मेरो थियो, सो कुरा पूर्णरूपमा मेरो नहुन सक्छ ।
२९३	Quod semel placuit in electione, amplius displicere non potest.	One cannot be displeased with that which has once satisfied him in making his election. (That which has once pleased in matter of election cannot afterwards displeased.)	छनौटको विषयमा एकपटक सन्तुष्ट भएपछि त्यस पछाडि असन्तुष्ट हुन सक्दैन । (एकपटक कसैले छनौट गर्ने अधिकार प्रयोग गरिसकेपछि छनौट गर्दिन भन्न सक्दैन ।) (अपुतालीको छनौटको सम्बन्धमा)
२९४	Quod solo inaedificatur solo cedit.	Everything which is built upon a soil, belongs to the soil.	जमिनमाथि बनाइएका हरेक संरचनाहरू जमिनसँगै आवद्ध रहन्छन् ।

२९५	Quod statim liquidari potest pro jam liquido hebetur.	That which can at once rendered liquid is held as liquid.	जुन विषय तत्कालै तरल हुन सक्दछ, त्यस्तो विषय तरलको रूपमा रहन्छ ।
२९६	Quod sub certa forma concessum vel reservatum est, non trahitur ad valorem vel compensationem.	That which is granted or reserved under a certain form, cannot be twisted into a valuation or compensation.	कुनैनिश्चित स्वरूपमा प्रदान गरिएका वा आरंक्षण गरिएका विषय मूल्यांकन वा क्षतिपूर्तिमा दिशान्तर गर्न सकिँदैन ।
२९७	Quod subintelligitur dedde non videtur.	That which is impliedly understood is not deemed to be wanting, or left out.	परोक्ष रूपमा बुझिएको विषयमा कुनै कुरा अभाव रहेको वा छुटेको मानिन्दैन ।
२९८	Quod vanum et inutile est, lex non requirit.	That law does not require that which is vain and useless.	जुन विषय व्यर्थको र उपयोगहीन रहेको छ, त्यस्तो विषय कानूनले माग गर्दैन ।
२९९	Quod vero contra rationem juris receptum est, non est producendum ad consequentias.	That which in truth has been received or accepted against the reason of the law, is not to be extended into precedent.	वास्तवमा नै कानूनको औचित्यताको विरुद्ध प्राप्त वा स्वीकार गरिएको विषय नजिकको रूपमा कायम हुन सक्दैन ।
३००	Quod voluit non dixit.	He did not say that which he wished to say.	कसैले जुन कुरा भन्न चाहेको थियो, त्यो कुरा भन्न नसकेको ।
३०१	Quocunque aliquis ab tutelam corporis sui fecerit jure id fecisse videtur.	Whatever anyone has done for the defence of his person is deemed to have been done lawfully.	कसैले आफन्तको प्रतिरक्षामा जे जस्तो गरेको छ, त्यस्तो कार्य कानूनसम्मत नै गरेको मानिन्छ ।
३०२	Quodque dissolvitur eodem modo quo ligatur.	A thing (obligation) is released or discharged in the same manner in which it is made binding.	जसरी कुनै विषय (दायित्व) प्रारम्भ भएको थियो, त्यसरी नै त्यसबाट फुर्सद वा त्यसको अन्त्य हुन्छ ।
३०३	Quorum unuconsistit.	The use of a thing consists in consuming it.	कुनै वस्तुको प्रयोग गर्दा यसको उपभोग भएको हुन्छ ।
३०४	Quotiens dubia interpretatio libertatis est, secundum libertatem	Whenever the construction or interpretation of liberty is in doubt, it shall be resolved in favor of liberty.	जुन बेला नागरिक स्वतन्त्रताको व्याख्यामा दुविधा हुन्छ, त्यसबेला स्वतन्त्रताको पक्षमा निर्णय गर्नुपर्छ ।

	respondendum erit.		
३०५	Quotiens idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum accipiatur, qui rei gerendae aptior est.	Whenever the same language expresses two meanings, that is to be taken which is the better fitted for effecting the proposed end.	एउटै भाषाले जतिबेला द्वैध अर्थ दिन्छ, त्यसबेला प्रस्तावित उद्देश्यलाई पूरा गर्न जुन अर्थ बढी उपयुक्त हुन्छ, त्यही अर्थ लिइनुपर्छ ।
३०६	Quoties in stipulationibus ambigua oratio est, commodissimum est id accipi quo res de quo agitur in tuto sit.	Whenever in stipulations the language is ambiguous, it is the most correct to accept it in that sense by which the matter with which it deals may be protected. (Whenever in contracts, the expression is doubtful, it is most advantageous that that meaning be accepted by which the safety of the subject matter may be assured.)	जुन बेला कुनै प्रावधान (करार) मा प्रयुक्त भाषा अस्पष्ट हुन्छ, त्यसबेला जुन भाषाले विषयवस्तुलाई संरक्षण गर्न सक्दछ, सोही भाषालाई स्वीकार गर्नु अत्यन्त सही हुन्छ ।
३०७	Quoties in verbis nulla est ambiguitas, ibi nulla expositio contra verba fienda est.	Whenever there is no ambiguity in the words, then no explanation contrary to the expressed words should be made. Where there is no ambiguity in the words used, no construction of them contrary to their ordinary meaning is admissible.	जुन बेला (कुनै प्रावधानमा) प्रयुक्त शब्दहरूमा कुनै अस्पष्टता छैन, त्यसबेला प्रयुक्त शब्दहरूको विपरीत हुने (सामान्य अर्थभन्दा फरक हुने) गरी व्याख्या गर्नु हुँदैन (व्याख्या स्वीकार्य हुँदैन) ।
३०८	Quovis modo.	In whatever manner, in any manner.	कुनै पनि तरिकामा, कुनै पनि विधिमा ।
३०९	Quovis tempore.	At whatever time, at any time.	जुनसुकै समयमा, जुनसुकै बखतमा ।

३१०	Quum de lucro duorum quaeratur, melior est conditio possidentis.	Whenever the advantage of one of two persons is sought, the position of the one in possession is the better.	जुन बेला दुई मध्ये कुनै एक व्यक्तिको लाभको स्थितिको प्रश्न गरिन्छ, त्यसबेला भोगाधिकार भएको व्यक्तिको स्थिति सुदृढ हुन्छ ।
३११	Quum duo inter se repugnantia reperiuntur in testamento, ultimum ratum est.	When two repugnant matters are found in a will, the latter one is confirmed.	जुन बेला कुनै इच्छापत्रमा दुई विपरीत विषयबस्तुहरू उल्लेख भएका हुन्छन् त्यसबेला पछिलोलाई मान्यता दिनुपर्छ ।
३१२	Quum in testamento ambigue aut etiam perperam scriptum est, benigne interpretari et secundum id quo credibile est cogitatum credendum est.	Where an ambiguous or even an erroneous expression occurs in a will, it should be construed liberally, and in accordance with the testator's probable meaning.	जुन बेला कुनै इच्छापत्रमा अस्पष्ट वा यहाँसम्म कि गलत अभिव्यक्ति उल्लेख भएको देखिन्छ, त्यसबेला इच्छापत्रदाताको सम्भावित उद्देश्य बमोजिम उदारतापूर्वक व्याख्या गर्नुपर्छ ।
३१३	Quum principalis causa non consistit ne ca quidem quae sequuntur locum habent.	When the principal does not hold, the incidents thereof ought not to be obtained. (When the principal cause does not stand, neither do those, which follow it, have a place.)	जुन बेला सिद्धान्त कायम रहेदैन, त्यसबेला त्यसका शर्तहरू पनि कायम रहनु हुँदैन ।
३१४	Quum quod ago non valet ut ago, valet quantum valere potest.	Whenever what I do is not valid as I do it, it may nevertheless have as much validity as it can have.	जुन बेला जसरी मैले गरेको छु, त्यो वैध हुँदैन, तथापि जसि यसको वैधता हुन सक्छ, सो हदसम्म त्यसको वैधता हुन सक्दछ ।

R

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Raptim et sparsim.	Hastily and spasmodically.	हतार तथा व्यग्रताका साथ ।
२	Ratam reme habere.	Deemed transaction has been concluded.	कारोबार सम्पन्न भएको मानिएको ।
३	Ratihabitio mandato comparatur.	Ratification is equivalent to a command.	अनुमोदन भनेको आदेश सरह हो ।
४	Ratihabitio (prior) mandato aequiparatur (comparatur).	A ratification is equivalent to a command.	(आदेश) अनुमोदन (पहिले नै दिइएको) भनेको आदेश सरह हो ।
५	Ratio bonorum.	On the account of property.	सम्पत्तिको कारणले ।
६	Ratio causa.	By the reason or on the account of, the nature of the case.	मुद्दाको प्रकृतिको कारणले वा मुद्दाको प्रकृतिको कारणबाट ।
७	Ratio decidendi.	Reason of the decision.	निर्णय गर्दा लिइएको आधार, निर्णयाधार ।
८	Ratio est formalis causa consuetudinis.	Reason is the source or formal cause of custom or usage.	औचित्य भनेको परम्परा वा प्रचलन (विकास हुने) स्रोत वा औपचारिक कारण हो ।
९	Ratio est legis anima.	Reason is the soul of the law.	विवेक कानूनको आत्मा हो ।
१०	Ratio est legi anima (anima legis); mutata legis ratione matatur et lex.	Reason is the soul of the law; when the reason of the law changes the law also is changed.	कानूनको औचित्य भनेको कानूनको आत्मा हो र कानूनको औचित्य परिवर्तन भएमा कानून पनि परिवर्तन हुन्छ ।
११	Ratio est radius divini luminis.	Reason is a ray of divine light.	औचित्य भनेको दैवी ज्योतिको किरण हो ।
१२	Ratio et auctoritas duo clarissima mundi lumina.	Reason and authority, the two brightest lights of the world.	औचित्य तथा अछित्यारी भनेको संसारका सबैभन्दा चम्किला ज्योति हुन् ।
१३	Ratio impertinens.	An impertinent reason; and argument not pertaining to the question.	औचित्यहिन कारण, प्रश्नसँग सान्दर्भिक नभएको तर्क । (तर्क वितर्क गर्नु नपर्ने प्रश्न)

१४	Ratio in jure aequitas integra.	Reason in law is impartial equity.	कानूनको औचित्य निष्पक्ष समन्याय हुन्छ ।
१५	Ratio legis.	The reason or purpose for making a law, motive of law, foundation of law.	कानून निर्माणको औचित्य वा प्रयोजन, कानूनको आशय, कानूनको आधारशिला ।
१६	Ratio legis est anima legis.	The reason of the law is the soul of law.	कानूनको औचित्य भनेको कानूनको आत्मा हो ।
१७	Ratio non clauditur loco.	Reason is not confined to place or locality.	औचित्य कुनै ठाउँ वा स्थान विशेषमा सीमित हुँदैन ।
१८	Ratio pertinens.	Pertinent reason (for a question).	महत्वपूर्ण औचित्य वा कारण (प्रश्नकोलागि) ।
१९	Ratio potest allegari deficiente lege, sed vera et legalis et non apparens.	Reason may be alleged when the law is defective, but it must be true and legal reason, and not merely apparent.	कानून विटिपूर्ण भएमा औचित्यमा खोट देखाइन्छ, तर त्यस्तो औचित्य देखिने मात्र नभएर सत्य तथा कानूनी तर्कमा आधारित हुनुपर्छ ।
२०	Ratio scientia.	The reason or ground of knowledge.	ज्ञानको कारण वा आधार ।
२१	Ratione contracrus.	By reason of the contract. (Based on or because of the relevant binding agreement.)	करारको कारणबाट ।
२२	Ratione delecti.	On the account of delict (tort)	दुष्कृतिको कारणबाट ।
२३	Ratione domicilii.	On the account of domicile.	बसोबास वा बासस्थानको कारणले ।
२४	Ratione habita.	Taking into account.	ध्यान दिई, ध्यान दिएको कारणले ।
२५	Ratione impotentiae.	By reason of impotence.	कमजोरीको कारणले ।
२६	Ratione incidentia.	By the reason of the incidence	कुनैघटना घटेको कारणबाट ।
२७	Ratione loci.	By reason of the place or locality.	ठाउँ वा स्थान विशेषको कारणबाट ।
२८	Ratione materiae.	By reason of the matter.	विषयवस्तुको कारणबाट ।
२९	Ratione originis.	On the account of one's origin or birth.	कसैको उत्पत्ति वा जन्म भएको कारणबाट ।

३०	Ratione personae.	By reason of the person concerned.	सम्बन्धित व्यक्तिको कारणबाट ।
३१	Ratione prescriptionis.	By reason of prescription.	चिरभोगको कारणबाट ।
३२	Ratione privilegii.	By reason of privilege; by virtue of a franchise or prerogative.	सुविधाको कारणबाट, मताधिकार वा विशेषाधिकारको कारणबाट ।
३३	Ratione rei sitae.	On the account of the position of the subject or property.	कुनै विषय वा सम्पत्तिको स्थितिको कारणबाट ।
३४	Ratione soli.	By reason of the law of land.	मुलुकको कानूनको कारणबाट, अचल सम्पत्ति रहेको स्थानको कानूनको कारणबाट ।
३५	Ratione subjecta materiae.	On the account of the subject matter, according to the subject matter.	विषयवस्तुको कारणबाट, विषयवस्तु बमोजिम ।
३६	Ratione suspecti judicis.	On the account of the judge being suspected.	न्यायाधीश शंकास्पद भएको कारणबाट ।
३७	Ratione tenurae.	By the reason of tenure.	पदावधीको कारणबाट, कार्यकालको कारणबाट ।
३८	Re, verbis, literis, consensus.	By the thing, by words, by writing, by consent.	वस्तुको कारणबाट, शब्दको कारणबाट, लेखाइको कारणबाट र सहमतिको कारणबाट । (रोमन कानून अनुसार करारलाई विभिन्न कारणले वर्गीकरण गर्ने सन्दर्भमा)
३९	Re, verbis, scripto, consensus, traditione, junctura vestes sumere pacta solent.	Compacts are usually to take their clothing from the subject matter, the words, the writing, the delivery and the consent or joining together.	करारलाई वस्तुको कारणबाट, शब्दको कारणबाट, लेखाइको कारणबाट, सहमतिको कारणबाट, परिपालनको कारणबाट तथा उल्लेखित सबै कारणबाट विभिन्न आवरणमा वर्गीकरण गरिन्छ । (रोमन कानूनको सन्दर्भमा)
४०	Ream linguam non facit nisi mens rea.	The tongue is not guilty unless the mind is guilty.	मनसाय दोषी नभएमा (प्रयोग गरिएको) भाषा दोषी हुँदैन ।
४१	Rebus integris.	Matter being completed.	पूरा हुँदै गरेको विषय ।

४२	Rebus ipsis et factis.	By the facts and circumstances themselves.	तथ्य तथा परिस्थितिहरूको कारणबाट ।
४३	Rebus sic stantibus.	Things standings so; under same circumstances, in the existing state of matter.	परिस्थिति यथावत रहेको अवस्थामा ।
४४	Receditur a placitis juris potius quam injuria et delicta maneant impunita.	Settled law will be departed from rather than that wrongs and crimes shall remain unpunished. (It is better to be departed from the settled law rather than wrongs and crimes to remain unpunished.)	कानूनको उल्लंघन र कसूर बापत सजाय नहुनु (दण्डहिनता रहनु) भन्दा स्थापित कानूनबाट अलग रहनु वेश हुन्छ ।
४५	Recens insecutio.	Fresh pursuit	तत्काल पक्राउ गर्न निगरानी गर्ने आदेश ।
४६	Recens secta.	Fresh suit; fresh pursuit. (Petition to the court on civil or criminal case on fresh or hot issue.)	देवानी वा फौजदारी प्रकृतिको तत्कालको जल्दीबल्दी विषयमा अदालतमा सम्बोधन गरिएको निवेदन ।
४७	Recorda sunt vestigial vetustatis et veritatis.	Records are the marks of antiquity and truth.	अभिलेख भनेका प्राचीनता र सत्यका प्रतिक हुन ।
४८	Recordari facias loquelam.	That you cause the plaint to be recorded.	उजुरी अभिलेख गराउन लगाएको कारणले ।
४९	Rectum esse.	To be right in court.	अदालत समक्ष ठिक देखिनु ।
५०	Rectus in curia.	Right in court; in good standing in the eyes of the court.	अदालतबाट ठिक देखिनु, अदालतबाट सफाइ पाउनु ।
५१	Recurperatio, ie ad rem per injuriam exortam sive detentam per sententiam judicis restitution.	Recovery, that is, restitution through the judgement of a court of a thing wrongfully extorted or withheld.	सोधभर्ना वा फिर्ता गरेको अर्थात गैरकानूनी रूपमा खिचोला गरेको वा कब्जामा राखेको वस्तु अदालतको फैसला बमोजिम फिर्ता गर्ने काम ।

५२	Recurrendum est ad extraordinarium quando non valet ordinarium.	Resort or recourse must be had to the extraordinary when the ordinary does not succeed. (We must have recourse to what is extraordinary, when what is ordinary fails)	साधारण उपाय अपनाउँदा सफल नभएको (काम नलागेको) अवस्थामा मात्र असाधारण उपाय अपनाउनु पर्छ ।
५३	Recusatio judicis.	A refusal of, or exception to, a judge upon any suspicion of partiality	पक्षपात गरेको कुनै शंकामा कुनै न्यायाधीशलाई अस्वीकार वा बाहेक गरिएको ।
५४	Recusatio testis.	Rejection of a witness on the ground of incompetency.	बकपत्र गर्न असक्षम रहेको कारणबाट साक्षी अस्वीकार ।
५५	Red(d)itus albi.	A rent payable in money (in silver coin) (white rent).	नगदमा भुक्तानी हुने भाडा (श्वेत भाडा) ।
५६	Red(d)itus assisus.	A fixed rent.	निश्चित गरिएको भाडा ।
५७	Red(d)itus nigri.	Black rent (rents paid in work).	श्रमबाट भुक्तानी भएको भाडा ।
५८	Reddendo singula singulis.	By applying or assigning each to each. (Where a sentence in a statute contains several antecedents and several consequences, they are to be read distributively, i.e., each phrase or expression is to be referred to its appropriate object.)	कानूनको व्याख्या गर्दा हरेक शर्त, प्रावधान वा खण्डको सन्दर्भ सहित विशेष व्यवस्था भएको अवस्थामा गरिने व्याख्या । (प्रत्येक प्रावधान, शब्द, शर्त आदिको सन्दर्भ र परिणति अनुसार फरक फरक किसिमबाट गरिने व्याख्या ।) (हे. Applicando singula singulis)
५९	Reductio ad absurdum.	Reduction to absurdity.	अमिल्दो वा बेतुकको वाक्यांशलाई बाहेक गर्ने ।
६०	Referendo singula singulis.	The words or expressions should be construed distributively, as distinguished from a collective construction.	शब्दको व्याख्यामा लागू हुने फरक फरक सूत्र । (कानूनको व्याख्या गर्दा हरेक शर्त, प्रावधान वा खण्डको सन्दर्भ सहित विशेष व्यवस्था भएको अवस्थामा गरिने व्याख्या ।)

६१	Regalia majora.	The king's dignity, power, and royal prerogative. (As opposed to his revenue, which is comprised in the minora regalia.)	शाही मर्यादा, शाही शक्ति र शाही विशेषाधिकार ।
६२	Regalia minora.	The lesser power or prerogatives of the crown, including the rights of the revenue.	कम अधिकार वा कम शाही विशेषाधिकार । (राजश्व समेतमा)
६३	Rege inconsulto	A writ to stay proceedings which might affect the king's interests, until he could be advised.	शाब्दिक अर्थ: 'राजकीय परामर्श बिनाको' (राजाले परामर्श गरी नसकेको) राजाले परामर्श नगरुङ्गेल निजको सरोकार रहेको विषयमा कारबाही स्थगन गर्न अदालतले दिएको आदेश ।
६४	Reges ex nobiliitate, duces ex virtute summunt.	They choose the kings for their nobility, and the leaders for their bravery.	राजाकोलागि निजको कुलघरानाको आधारमा र नेताको लागि निजको साहस आधारमा छानिन्छन् ।
६५	Regia dignitas est indivisibilis, et quaelibet alia derivativa dignitas est similiter indivisibilis.	Royal power is indivisible, and whatever other power is derived from it is likewise indivisible.	राजकीय सत्ता अविभाज्य हुन्छ र राजकीय सत्ताबाट प्राप्त हुने अन्य अधिकार पनि त्यसरी नै अविभाज्य हुन्छ ।
६६	Regnum non est divisible.	The kingdom is not divisible.	अधिराज्य (राज्य) विभाजित हुन सक्दैन । (अधिराज्य (राज्य) अविभाज्य हुन्छ ।)
६७	Regula est, juris quidem ignorantiam cuique nocere facti vero ignorantium non nocere.	The rule is that a person's ignorance of the law may render him guilty, but that his ignorance of fact will not. (It is the rule, that every one is prejudiced by his ignorance of law but not prejudiced by his ignorance of material facts.)	नियम यस्तो विषय हो, जसले कानूनको अज्ञानताबाट व्यक्तिले गरेको काम कसूर हुन सक्दछ भने तथ्यको अज्ञानताबाट कसूर हुँदैन । (नियम यस्तो विषय हो, जस अनुसार जो कोही पनि कानूनको अज्ञानताले प्रतिकूल रूपमा प्रभावित हुन सक्छ तर सारभूत तथ्यको अज्ञानताबाट प्रतिकूल रूपमा प्रभावित हुँदैन ।)

६८	Regulae catoniana.	The principle that lapse of time will not cure something void at the outset. (Catonian rule)	प्रारम्भमा नै बदर हुने कुनै विषयलाई समय व्यतीत भएको कारणबाट सच्याउन नसकिने सिद्धान्त । (क्याटोनियन नियम) (रोमन कानूनविद् Cato ले स्थापित गरेको सिद्धान्त)
६९	Regulae ganarales.	General rules.	सामान्य नियमहरू ।
७०	Regulae generalis.	A general rule especially the rules of courts.	सामान्य नियमहरू (खासगरी अदालती नियमहरू) ।
७१	Regulae juris.	Rules of law (rules framed under statute)	ऐन बमोजिम बनेको नियम ।
७२	Regulae placitandi.	A rule of pleading.	बहसको नियम ।
७३	Regulae regulans.	Regulating or governing rules.	सञ्चालन गर्ने नियमहरू, नियमन गर्ने नियमहरू वा लागू हुने नियमहरू ।
७४	Regulariter non valet pactum de re mea non aliananda.	As per rule, a contract not to alienate my property is not binding.	नियम बमोजिम, सम्पत्तिलाई नछुट्याउने करार बाध्यात्मक हुँदैन । (नियम बमोजिम मेरो सम्पत्तिलाई मैले नछुट्याएको समझौता मेरो लागि बाध्यात्मक हुँदैन ।)
७५	Rei depositae proprietas apud deponentem manet, sed et possessio.	The property and also the possession in a thing deposited remain in the depositor.	जिम्मा दिइएको सम्पत्ति तथा भोगाधिकारमा रहेको कुनै वस्तु त्यस्तो सम्पत्ति वा वस्तु जिम्मा लिनेको अधीनमा रहन्छ ।
७६	Rei interventus.	Things intervening (Action or efforts by one party to a contract with a consent of other party so that one party had made partial performance and other cannot repudiate without being in breach.	हस्तक्षेप गरिएका विषयवस्तु (करार कानूनको सन्दर्भमा) (वस्तु सम्पत्ति) (करारको कुनै एक पक्षले अर्को पक्षको सहमतिमा आंशिक रूपमा करारको परिपालना भएकोमा अर्को पक्षले करारको उल्लंघन नगरी त्यसरी गरेको परिपालना इन्कार गर्न नसक्ने अवस्था) ।

७७	Rei turpis nullum mandatum est.	The mandate of an immoral thing is a nullity.	अनैतिक वस्तु उपर दिइएको अछितयारी वा आदेश शून्य हुन्छ ।
७८	Rein culp.	Not guilty.	दोष नहुनु ।
७९	Reipublicae interest voluntates defunctorum effectum sortiri.	It concerns the state that the wills of dead should have their effect.	राज्यको इच्छा यति प्रवल हुन्छ कि जहाँ मृतकको इच्छा पनि पूरा हुन्छ ।
८०	Relatio est ficto juris et intenta ad unum.	Relation is a fiction of the law and is intended for one purpose.	सम्बन्ध भनेको कानूनको परिकल्पना हो र यो कुनै एक प्रयोजनको लागि अभिप्रेरित हुन्छ ।
८१	Relatio semper fiat ut valeat dispositio.	Reference should always be so made that a testamentary disposition may be effective.	सन्दर्भ सदैव यसरी दिनुपर्छ कि जसले गर्दा इच्छापत्र बमोजिमको सम्पत्ति हस्तान्तरण प्रभावकारी हुन सक्छ ।
८२	Relativorum cognito uno, cognoscitur et alterum.	When one of two related things is known, the other is also known.	एक अर्कामा सम्बन्धित दुई वस्तुमध्ये कुनै एक वस्तुको जानकारी भएमा अर्को वस्तुको पनि जानकारी हुन्छ ।
८३	Religil sequitur patrem.	The religion follows the father; that is, the child is deemed to adopt the religion of his father.	धर्मले बाबुको अनुशारण गर्दै, अर्थात बालकले निजको बाबुको धर्म अवलम्बन गरेको मानिन्छ ।
८४	Rem domino vel non domino vendente duobus in jure est potior venditione prior.	One, whether owner or not, having sold a thing to two persons, he to whom it was first sold is the stronger in right.	कसैले आफ्नो स्वामित्वमा भएको वा नभएको कुनै एक वस्तु (सम्पत्ति) दुई व्यक्तिलाई विक्री गरेकोमा जसलाई निजले विक्री गरी पहिला हस्तान्तरण गरेको छ, निजको हक दोस्रोको भन्दा मजबूत हुन्छ ।
८५	Rem in bonnis nostris habere intelligimur, quotiens ad recuperandum eam actionem habeamus.	We are supposed to have a property in our goods whenever we have an action to recover them.	जहिले हामीले हाम्रो वस्तुको सम्पत्ति सोधभर्ना (भराउन) का लागि नालिश गर्दछौं, त्यसबेला नै हामीलाई त्यस्तो वस्तुको सम्पत्ति भएको हुन्छ ।

८६	Remissius imperanti melius paretur.	One who commands the more gently is the better obeyed.	जसले बढी सभ्य तरिकाले आदेश दिएको हुन्छ, त्यस्तो आदेशको पालना बढी हुन्छ ।
८७	Remoto impedimento emergit action.	A hindrance or obstacle being removed, the right of action emerge.	बाधा वा अवरोध हटानासाथ उजुर गर्ने अधिकार प्रार्दुभाव हुन्छ ।
८८	Reo absente.	The defendant being absent (the absence of the defendant)	प्रतिवादी अनुपस्थित भएको अवस्था ।
८९	Reparatio pontium.	Repair and maintenance of bridge	पुलको मर्मत तथा सम्भार ।
९०	Repellitur a sacramento infamis.	One who is infamous is denied the right to be sworn or to make oath. (The oath of a infamous person is not to be received.)	जो कुख्यात छ, निज शपथ लिने अधिकारबाट बचित हुन्छ । कुख्यात व्यक्तिको शपथ ग्राह्य हुँदैन । (कुख्यातले शपथ लिने अधिकार राख्दैन ।)
९१	Repellitur exceptione cedendarum actionum.	He is defeated in his plea that the actions were assigned.	जुन कारबाही चलाइएको थियो, त्यस्तो कारबाहीमा निजको दावी अस्वीकृत ।
९२	Repetumdarum crimen.	The crime of bribery or extortion in a magistrate, or person in any public office.	मजिष्ट्रेट वा सार्वजनिक पद धारण गरेको व्यक्तिले घुस वा आपराधिक लाभ लिएको कसूर ।
९३	Replegiare est, rem apud alium detentam cautione legitima interposita, redimere.	To replevin (to take back on pledge or surity) is to redeem with lawful security, a thing detained by another.	धितो वा जमानतमा फिर्ता लिनु भनेको अरु कसैको नियन्त्रणमा रहेको वस्तु कानूनसम्मत जमानत सहित फिर्ता लिनु हो ।
९४	Reprobata pecunia liberat solventem.	Money refused releases the person who pays; that is, who tenders.	ऋण बापत तिर्नु पर्ने रकम साहुले लिन इन्कार गरेमा ऋणीलाई फुर्सद हुन्छ ।
९५	Reputatio est vulgaris opinio ubi non est veritas.	Reputation is common opinion where there is no actual fact.	प्रतिष्ठा भनेको साझा अभिमत हो जहाँ वास्तविक तथ्य हुँदैन ।
९६	Rerum ordo confunditur, si unicuique jurisdiction non servetur.	The order of things is confused if everyone does not give heed to his own jurisdiction.	हरेकले आफ्नो क्षेत्राधिकारको विषयमा ध्यान नदिएमा विषयवस्तुको व्यवस्थापन अन्योल

			हुन्छ ।
९७	Rerum progressu ostendunt multa, quae in initio praecavere seu praevideri non possunt.	In the progress of things many matter appear which could not be prevented or provided for in the beginning.	विषयवस्तुको प्रगतिको क्रममा धेरै कुराहरू आइ पर्द्दन, जसलाई प्रारम्भमा नै निवारण वा व्यवस्थापन गर्न सकिएको हुँदैन ।
९८	Rerum suarum quilibet est moderator et arbiter.	Everyone is the manager and master of his own affairs or his own property.	हरेक व्यक्ति आफ्नो कार्य वा सम्पत्तिको आफै व्यवस्थापक र मालिक हो ।
९९	Res accendent lumina rebus.	Things shed light upon things.	कुनै वस्तुले अर्को वस्तुलाई प्रकाश पार्द्दै । (कुनै एक विषयमा स्पष्टता भएमा त्यसले अर्को विषयलाई पनि स्पष्ट गर्द्दै ।)
१००	Res accessoria.	An accessory thing. (A thing that is related to a principal thing.)	सहायक वस्तु, गौण वस्तु (मुख्य वस्तुसँग सम्बन्धित अर्को वस्तु)
१०१	Res accessoria non dicit, seq sequitur suum principale.	The accessory things does not lead, but it follows its principal thing.	सहायक वस्तु आफै प्रधान हुन सक्दैन, तर यसले प्रधान वस्तुको अनुशरण गर्दछ ।
१०२	Res accessoria sequitur rem principalem.	The accessory thing follows the principal thing.	सहायक वस्तुले मुख्य वस्तुलाई अनुशरण गर्दछ ।
१०३	Res accrescit domino.	The accessory things are integral part of the principal thing.	सहायक वस्तु मुख्य वस्तुको अभिन्न अंग हुन्छ । (मुख्य वस्तु जे जस्ता विषयले बनेको हुन्छ, त्यस्ता वस्तु मुख्य वस्तुको अभिन्न अंग हुन्छन् ।)
१०४	Res adjudicata.	A matter that has been decided. (A matter finally decided on its merits by a court having competent jurisdiction and not subject to litigation again between the same parties.)	एक पटक कारबाही र किनारा भइसकेको विषय । (हे. Res Judicata)

१०५	Res aliena.	The property or subject belonging to another.	अरुको सम्पत्ति ।
१०६	Res aliena scienter ligata.	The property of another knowingly bequeathed. (A subject bequeathed by a testator in the knowledge that it does not belong to him.)	जानी जानी अर्काको सम्पत्ति इच्छापत्र गरेको अवस्था ।
१०७	Res alienari prohibita.	A thing which cannot be alienated.	छुट्याउन नसकिने सम्पत्ति ।
१०८	Res caduca.	A fallen things.	त्यागिएको सम्पत्ति ।
१०९	Res communes.	Escheated property.	सामुदायिक सम्पत्ति ।
११०	Res controversa.	The matter in controversy.	विवादास्पद विषय ।
१११	Res coronae.	The crown's thing.	राजा (राज्य) को सम्पत्ति ।
११२	Res corporales.	Corporeal or tangible things.	मूर्त सम्पत्ति, भौतिक सम्पत्ति । (भौतिक वस्तुको रूपमा रहेको सम्पत्ति ।)
११३	Res debet esse sub lege, xula lex facit rege	The king ought to be under the law because the law makes the king.	कानूनले राजा बनाउने भएकोले राजा कानूनको अधीनमा हुनुपर्दछ ।
११४	Res denominatur a principaliori parte.	A things receives its name from its principal part.	वस्तुले आफ्नो नाम त्यसको मुख्य अंशबाट प्राप्त गर्दछ ।
११५	Res derelicta.	Abandoned property.	परित्याग गरिएको सम्पत्ति ।
११६	Res eat legalis et politicus.	The king is both a legal and political person.	राजा भनेको कानूनी र राजनीतिक दुवै व्यक्ति हुन् ।
११७	Res est major singulis, minor universe.	The king is greater than any individual person, but less than all of them together.	राजा कुनै एक व्यक्तिभन्दा माथि रहन्छन्, तर सबै व्यक्तिहरूको समग्रताभन्दा माथि रहैनन् ।
११८	Res est misera ubi jus est vagum et incertum.	It is a sorry affair when the law is vague and uncertain.	जुनबेला कानून अस्पष्ट र अनिश्चित हुन्छ, त्यो दुःखद विषय हो ।
११९	Res exceiendo fit actor.	The defendant by his plea may make himself a plaintiff.	प्रतिवादीले आफ्नो दावीबाट आफैलाई वादी बनाउन सक्छ ।
१२०	Res fit inempta.	The subject is regarded as unbought.	बिक्री नभएको मानिने वस्तु ।

१२१	Res fungibles.	Fungible things; things that are commercially interchangeable.	जुनसुकै प्रयोजनको लागि व्यापारिक रूपमा सङ्घापद्धा गर्न सकिने वस्तु ।
१२२	Res furtivae.	Property taken by theft.	चोरिएको वस्तु ।
१२३	Res generalem habet significationem, quia tam corporea, quam incoporea, cujuscunque sunt generis naturae sive speciei, comprehendit.	"Thing" has a general meaning, because it includes the corporeal as well as the incorporeal, of whatever kind, nature or species the things may be.	वस्तुको सामान्य अर्थ रहन्छ, किनकि जुनसुकै किसिम, प्रकृति वा प्रजातिको वस्तु भए तापनि यसले मूर्त तथा अमूर्त दुवै वस्तुलाई समेटेको हुन्छ ।
१२४	Res gestae.	The thing done (including words spoken) in the course of an event. (The event at issue.)	कुनै घटनाको क्रममा भएको कुनै काम (त्यस्तो घटनाको क्रममा व्यक्त भएको कुरा समेत) । (ठहर गर्नुपर्ने कुरासँग सम्बन्धित ।)
१२५	Res immobiles.	Immovable things, (consisting of land and that which is concerned therewith either by nature of art, such as trees and buildings.)	अचल मूर्त सम्पत्ति ।
१२६	Res in re.	The entering of the male organ in that of the female. Mere penetration.	पुरुष तथा महिलाबीचको सहवास ।
१२७	Res integra.	An entire thing; untouched matter; a point without a precedent; a case of novel impression.	नवीनतम प्रश्न, सम्बोधन नभएको विषय, न्यायिक नजिर नभएको बिन्दु ।
१२८	Res inter alios.	Matters between others, the acts of strangers or third parties	अमुक व्यक्तिहरू बीच भएको सम्बन्ध (करार) ।
१२९	Res inter alios acta.	A thing done between strangers.	अमुक व्यक्तिहरू बीच भएको काम (करार) ।
१३०	Res inter alios acta alteri nocere non debet.	Things done between strangers ought not to injure those who are not parties to them.	अमुक व्यक्तिहरू बीच भएको काम (करार) ले त्यस्तो काम (करार) मा सम्बद्ध नभएका पक्षलाई हानिनोक्सानी हुँदैन ।

१३१	Res inter alios judicatae nullum aliis praejudicium faciunt.	Matters adjudged in a cause do not prejudice those who were not parties to it.	कुनै मुद्दामा कारबाही र किनारा भएको विषय त्यस्तो मुद्दामा पक्ष नभएको व्यक्तिलाई असर पुऱ्याउँदैन ।
१३२	Res ipsa loquitur.	The thing speaks for itself.	वस्तु आफै बोल्छ । (कसैको नियन्त्रणमा रहेको वस्तु हानिनोक्सानी भएकोमा त्यस्तो व्यक्तिको दायित्व प्रमाणित गर्ने सन्दर्भमा ।)
१३३	Res judicata.	A matter that has been decided. (The principle that when a matter has been finally adjudicated upon by a court of competent jurisdiction it may not be reopened or challenged by the original parties or their successors in interest.)	प्राङ्गन्याय (एकपटक निर्णय भइसकेको विषय)। (एकपटक एक सक्षम अदालतले कुनै विषयमा अन्तिम निर्णय दिइ सकेकोमा सोही विषयमा सोही पक्षहरू बीच सोही अदालतले पुनः निर्णय गर्न नसक्ने सिद्धान्त ।)
१३४	Res judicata facit ex albo nigrum, ex nigro album, ex curvo rectum, ex recto curvum.	A thing adjudged makes what was white, black; what was black, white; what was crooked straight; what was straight, crooked.	एकपटक कारबाही र किनारा भइसकेको विषयले सेतोलाई कालो, कालोलाई सेतो, बांगोलाई सिधा र सिधालाई बांगो बनाउँछ ।
१३५	Res judicata inter alios, aliis neque nocet neque prodes.	A case or matter, finally settled between certain parties, can neither injure nor benefit others.	कुनै व्यक्तिहरू बीच अन्तिम रूपमा समाधान (निर्णय) भइसकेको विषयले अर्को पक्षलाई न हानिनोक्सानी गर्दै न त फाइदा नै पुऱ्याउँछ ।
१३६	Res judicata pro veritae accipitur (habetur).	A matter which has been adjudicated is accepted or received as true.	एकपटक कारबाही र किनारा भइसकेको विषयलाई सत्य स्थापित भएको विषयको रूपमा स्वीकार गरिन्छ वा लिइन्छ ।
१३७	Res litigiosa.	A matter which shall be rendered litigious.	मुद्दा मामिलाका विषयवस्तु, विवादास्पद विषयवस्तु ।

१३८	Res mobiles.	Movable things.	चल सम्पत्ति, (एक ठाँउबाट अर्को ठाँउमा सजिलैसँग लैजान सकिने सम्पत्ति ।) (हे. मु.दे.सं., दफा २५४)
१३९	Res nova.	A matter not yet decided.	निर्णय भइनसकेको विषय ।
१४०	Res nullius.	A thing which has no owner.	कसैको स्वामित्वमा नरहेको सम्पत्ति ।
१४१	Res nullius naturaliter fit primi occupants.	The property of no one naturally becomes that of the first occupants.	कसैको स्वामित्वमा नरहेको सम्पत्ति स्वाभाविक रूपमा जसले पहिला कब्जा गरेको छ उसैको हुन्छ ।
१४२	Res per pecuniam astimatur, et non pecunia per res.	Property is valued by the standard of money, and not money by the standard of property.	सम्पत्तिको मूल्यांकन मौद्रिक मानकमा गरिन्छ, तर मुद्राको मूल्यांकन सम्पत्तिको मानकमा गरिन्न ।
१४३	Res perit domino.	Property destroyed is lost to its owner.	सम्पत्ति नष्ट हुनु भनेको सम्पत्ति धनीलाई नोकसान हुनु हो ।
१४४	Res perit suo domino.	The loss of property falls on the owner.	सम्पत्तिको हानिनोकसानी सम्पत्ति धनीलाई हुन्छ ।
१४५	Res privatae.	Private thing. (Personal or real property owned by private persons.)	निजी वस्तु (निजी सम्पत्ति), अमुक व्यक्तिको वैयक्तिक सम्पत्ति । (हे. मु.दे.सं., दफा २५६)
१४६	Res publica.	Public thing, affair. (It is the root of the word republic)	सार्वजनिक वस्तु, सार्वजनिक विषय, सार्वजनिक सम्पत्ति । (अंग्रेजी भाषामा प्रयुक्त गणतन्त्र (Republic) शब्दको आधारशिला ।)
१४७	Res quotidiane.	Everyday matters.	दैनन्दिनको विषय, दैनन्दिनको घटना ।
१४८	Res religiosae.	Religious matters.	धार्मिक विषयहरू ।
१४९	Res sacre (Res sanctae).	Sacred or holy things.	पवित्र वस्तुहरू ।
१५०	Res sacre non receipt aestimationem.	A sacred things does not admit of valuations.	पवित्र चिज वा वस्तुको मूल्यांकन हुँदैन ।
१५१	Res singulorum.	The property of individuals.	व्यक्तिको सम्पत्ति ।

१५२	Res sua.	One's own property.	कसैको आफ्नै सम्पत्ति ।
१५३	Res sua nemini servit.	No one can have servitude in his own land.	कसैलाई पनि आफ्नै भूमिमा सुविधाभारको अधिकार हुँदैन ।
१५४	Res transit can suo onere.	The property passes with its burden.	सम्पत्ति त्यसमा रहेको भार (दायित्व) सहित हस्तान्तरण हुन्छ ।
१५५	Res universitatis.	Things in common, things which belongs to a community.	साझा सम्पत्ति, समुदायमा स्वामित्वमा रहेको सम्पत्ति, सबैको साझा वस्तु ।
१५६	Reservatio non debet esse de proficuis ipsis, quia ea concenduntur, sed de redditu nova extra proficua.	Reservation ought not to be of the profits themselves, because they are granted, but from the new rent out of the profits.	नयाँ अधिकार वा हितको सिर्जना (आरक्षण) आफैमा मुनाफा हुनु हुँदैन, किनकि, आरक्षण मुनाफा मध्येबाट नयाँ अधिकारको रूपमा दिइएको विषय हो । (परोक्ष सुविधाभारको सन्दर्भमा)
१५७	Reservatio ut et potestatio non facit jus sed tuerit.	Reservation and protest do not make a right, but protect it.	आरक्षण तथा विरोधले अधिकार सिर्जना गर्दैन, तर अधिकारको संरक्षण गर्दछ ।
१५८	Resignatio est juris proprii spontanea refutatio.	A resignation is spontaneous giving up of ones own right	राजीनामा भनेको स्वतः स्फूर्त रूपमा आफ्नो अधिकार परित्याग गर्नु हो ।
१५९	Respondeat superior.	Let the principal answer.	सुपरिवेक्षक (प्रमुख) जवाफदेही होस् । (प्रशासनिक जिम्मेवारी निर्वाह गर्दा आफ्नो मातहतको कर्मचारीले गरेको काम कारबाही उपर सुपरिवेक्षक जवाफदेही हुने सन्दर्भमा)
१६०	Responsa prudentum.	Opinions of learned lawyers.	विद्वान कानूनविद्हरुको राय ।
१६१	Responso unius non omnio auditur.	The testimony of single witness is not to be heard at all.	एक जना साक्षीले दिएको साक्ष्य (प्रमाण) सामान्यतया: सुन्न हुँदैन ।
१६२	Restitutio in integrum.	Restoration to original condition.	कुनै वस्तुको पहिले कै अवस्थामा फर्काउनु, पुर्नस्थापित गर्नु ।

१६३	Resuluto jure concidentis resolvitur jus concessum.	The grant of right comes to an end on the termination of the right of grantor	दाताको अधिकार अन्त्य हुनासाथ दानबकस गर्ने अधिकार पनि अन्त्य हुन्छ ।
१६४	Resuluto jure dantis, resolvitur jus accipientis.	The right of the giver having ceased or become void, the right of the receiver ceases also.	दाताको अधिकार अन्त्य वा बदर भएकोमा पाउनेको अधिकार पनि अन्त्य हुन्छ ।
१६५	Retenta possessione.	Possession being retained.	(वस्तु) रहेको कारणबाट कायम रहेको भोगाधिकार (वस्तु विक्री करारको सन्दर्भमा) ।
१६६	Retorna sanas portet.	Return without protest.	विरोध बिना फिर्ता (विनिमयपत्र जारी गर्नेले विनिमयपत्र अनादर गर्न गरेको अनुरोधको सन्दर्भमा)
१६७	Retorno habendo.	For having return; to have return.	फिर्ता गर्ने प्रयोजनको लागि (फिर्ता गर्नको लागि) भएको आदेश । (वस्तु विक्री सम्बन्धी करारको सन्दर्भमा)
१६८	Reus laesae majestatis punitur, ut pereat unus ne pereat omnes.	A traitor is punished, that by the death of one, all may not perish.	एकजना विश्वासघातीलाई मृत्युदण्डबाट सजाय गर्नाले बाँकी सबैको नोकसानी नहुन सक्छ ।
१६९	Reus promittendi.	Party promising.	प्रतिज्ञा गर्ने पक्षहरू, करारका पक्षहरू ।
१७०	Reus stipulandi.	Party stipulating.	करारका शर्त निर्धारण गर्ने पक्षहरू (करार गर्ने पक्षहरू) ।
१७१	Rex debet esse sub lege, quia lex facit regum.	The king should be subject to the law for the law makes the king.	राजा कानूनको अधीनमा हुन पर्दछ किनकि कानूनले राजालाई सिर्जना गर्दछ (बनाउँछ) ।
१७२	Rex est caput et salus republicae.	The king is the head and guardian of the state.	राजा भनेको राज्यको प्रमुख र संरक्षक हो ।
१७३	Rex est caput et salus republicae, et a capite bona valetudo transit in omnes.	The king is the head and safety of the state, and from a worthy head prosperity comes to all.	राजा भनेको राज्यको प्रमुख र संरक्षक हो र एउटा मर्यादित राज्य प्रमुखबाट सबैकालागि समृद्धि आउँछ ।
१७४	Rex est lex vivens.	The king is the living law.	राजा भनेको जीवित कानून हो ।

१७५	Rex hoc solum non potest facere quod potest injuste agree.	This things alone the king cannot do; that is, he is unable to do injustice.	राजाले एकमात्र काम गर्न सक्दैन, त्यो हो, राजा अन्याय गर्न असमर्थ रहन्छ ।
१७६	Rex non debet esse sub homine, sed sub Deo et lege, quia lex facit regem.	The king is under no man, yet he is under God and the law, for the law makes the king.	राजा परमेश्वरको अधीनमा रहने भएकोले निज कुनै व्यक्तिको मातहत रहन्दैन, तर ईश्वर र कानूनको मातहतमा रहन्छन्, किनकि कानूनले नै राजाको सिर्जना गर्दछ (बनाउँछ) ।
१७७	Rex non debet judicare sed secundum legem.	The king ought to govern only according to the law.	राजाले कानून बमोजिम मात्र शासन सञ्चालन गर्नुपर्छ ।
१७८	Rex non potest fallere nec falli.	The king neither deceive nor can be deceived.	राजाले न कसैलाई धोका दिन सक्छन् न त राजालाई नै धोका दिन सकिन्छ ।
१७९	Rex non potest gratium facere cum ininjuria et domno allorum.	The king cannot confer a favor on one subject to the injury and damage of others.	राजाले एकजना नागरिक (प्रजा) को पक्ष लिएर अरुलाई हानिनोकसानी पुन्याउन सक्दैन ।
१८०	Rex non potest peccare.	The king can do no wrong	राजाले कुनै गलती गर्न सक्दैन ।
१८१	Rex nunquam moritur.	The king never dies.	राजाको कहिल्यै मृत्यु हुँदैन ।
१८२	Rex quod injustum est facere non potest.	The king cannot do what is unjust.	राजाले अन्याय गर्न सक्दैन । (जुन कुरा अन्यायपूर्ण छ, त्यस्तो काम राजाले गर्न सक्दैन ।)
१८३	Rex semper praesumitur attendere ardua regni pro bono publico omnium.	The king is always presumed to attend to the business of the realm, for the public good of all.	राजाले सार्वजनिक हितकोलागि सदैव राज्यको कार्यसम्पादन गरिरहेका हुन्छन् भन्ने अनुमान गरिन्छ ।
१८४	Rigor juris.	Strictness of law. (The strict or literal interpretation of the law.)	कानूनको कठोरता । (कानूनको निरेक्ष वा शाब्दिक व्याख्याको सन्दर्भमा)
१८५	Rigor mortis.	The stiffness of death. (The temporary stiffening of a body's joints and muscles after death.)	मृत्यु पछिको कठोरता । (मृत्यु पछि शरीरका जोरी र मांशपेशीहरू अस्थायी रूपमा कठोर हुने प्रकृया ।)

१८६	Ripae muniendae causa.	For the purpose of fortifying or protecting the bank of the river.	नदी किनाराको संरक्षण (तटबन्धन) को प्रयोजनकोलागि ।
१८७	Riparian proprietors.	Owners of lands bounded by a river or watercourse.	नदी वा जलस्रोतले घेरिएको (टापु) जग्गाको जग्गाधनी ।
१८८	Riparum usus publicus est jure gentium sicut ipsius fluminis.	The use of river-banks is by the law of nations public, like that of the stream itself.	अन्तर्राष्ट्रिय कानून बमोजिम नदीको किनारा यसको मूल जल प्रवाह जस्तै सार्वजनिक प्रयोगमा रहन्छ ।
१८९	Rogatio testium.	This in making a nuncupative will, is where the testator formally calls upon the persons present to bear witness that he has declared his will.	मौखिक इच्छापत्र बमोजिम इच्छापत्र दाताको इच्छालाई साक्षीले व्यक्त गरिदिन निजले साक्षीलाई गरेको औपचारिक आहान ।
१९०	Rogationes, quaestiones, et positiones debent esse simplices.	Demands, questions and claims ought to be simple.	माग, प्रश्न र दावी सरल हुनुपर्छ ।
१९१	Roy est l'original de tous franchises.	The king is the origin of all franchises.	राजा सबै किसिमका अधिकार र सुविधाका स्रोत हुन् ।
१९२	Roy n'est lie per aucun statute, si il ne soit expressement nosme.	King is not bound by any statute, if he is not expressly named to be so bound.	कानूनले नै स्पष्ट रूपमा राजालाई बाध्यात्मक हुने गरी तोकेकोमा बाहेक राजालाई कुनै पनि कानून बाध्यात्मक हुँदैनन् ।
१९३	Rusticum judicium (jus).	A rough or rude judgment or decision. A judgment in admiralty dividing the damage caused by a collision between the two ships.	सरल वा अपरिपक्व फैसला वा निर्णय (दुई पानीजहाज आपसमा ठोक्किएको कारणबाट भएको क्षतिको भागवण्डा गर्न भएको नाभिकीय फैसला ।

S

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Sacramentum decisionis.	The oath of decision (The voluntary and decisive oath whereby the suit could be his charge, offered to refer the decision to the oath of his adversary.)	शपथको निर्णय । (विवादको कुनै विषयमा साक्ष्य (प्रमाण) दिनकोलागि शपथ लिन गरिएको निर्णयको सन्दर्भमा) (प्रमाण सम्बन्धी मान्यता)
२	Sacramentum habet in se tres comites, veritatem, justitiam et judicium; veritus habenda est in jurato, justicia et judicium in judice.	An oath has in it three component parts- truth, justice and judgment; truth is requisite in the person swearing, justice and judgment in the judge in administrating the oath.	शपथ लिने कामको तीन पक्ष रहन्छन्: सत्य, न्याय र निर्णय। शपथ लिने व्यक्तिको सत्यताको शर्त, शपथ गराउने व्यक्तिको न्याय र निर्णय गर्ने काम ।
३	Sacramentum si fatuum fuerit, licet falsum, tamen non cmmittit perjurium.	A foolish oath, although it be false, does not convict one of perjury.	नकली नै भए पनि मूर्खतापूर्ण शपथ लिएको कारणबाट झुट्टा अभिव्यक्तिको दोषी हुँदैन ।
४	Sacrementum fidelitatis.	Oath of fidelity.	निष्ठाकोलागि लिएको शपथ ।
५	Saepe constitutum est, res inter alios judicatas alii non praejudicare.	It has often been decided that things adjudged between others ought not to prejudice those who were not parties.	पक्षहरू बीच समाधान भइसकेको विषयले पक्ष नभएका व्यक्तिहरूलाई प्रतिकूल प्रभाव पार्दैन ।
६	Saepe viatorem nova vetus orbita fallit.	Often the new road, not the old one, deceives the traveler.	प्रायशः पूरानो सडकले भन्दा नयाँ सडक (पहिलो पटक यात्रा गरिएको सडक) ले यात्रुलाई झुक्याउँछ ।
७	Saepenumero ubi proprietas verborum attenditur, sensus veritatis amittitur.	When the correctness of the language is given attention, the true meaning is very often lost.	भाषाको शुद्धतामा बढी ध्यान दिइएमा प्रायशः शब्दको वास्तविक अर्थ हराउँछ ।
८	Salus populi (republicae) suprema lex est (est supprema lex).	Let the welfare of the people be the supreme law.	लोककल्याण सर्वोच्च कानून होस् । (लोककल्याण नै सर्वोच्च कानून हो ।)

९	Salus republicae suprema lex.	The welfare of the state (or republic) is the supreme law.	राज्यको कल्याण नै सर्वोच्च कानून हो ।
१०	Salus ubi multa consilia (consiliarii).	It is advantageous to have many counsels.	धेरै सल्लाहकार रहनु फाइदाजनक नै हुन्छ ।
११	Salva substantia.	The substance being saved (preserved).	कुनै पदार्थको बचावट (संरक्षण) ।
१२	Salvo beneficio competentia.	Saving the benefit of a competence, the benefit of a competence being reserved.	सक्षमताको लाभ बिना । (हे. Beneficium)
१३	Salvo jure.	Without prejudice to	बिना पूर्वाग्रह ।
१४	Salvo jure cujuslibet.	Saving or reserving the right of all others (i.e., without prejudice to others).	अन्य व्यक्तिको अधिकार उपर प्रतिकूल नहुने गरी ।
१५	Salvo me et heredibus meis.	Excluding me and my successor.	मर मेरा हकवाला बाहेक ।
१६	Salvo pudore.	Decency being observed.	शिष्टाचारको पालना हुँदै ।
१७	Salvus plegius.	A safe pledge, a satisfactory pledge.	सुरक्षित धितो धरौट ।
१८	Sanae mentis.	Of sane mind; of sound mind.	होसठेगानमा रहेको ।
१९	Sanctio justa, jubens honesta et prohibens contraria.	A just sanction, commanding that which is honorable and forbidding the contrary.	न्यायोचित अनुशास्तीले कुन कुरा सम्मानयोग्य हुन्छ भन्ने कुरा आदेश गर्दै त्यसको विपरीत हुने कामलाई निषेध गर्दछ ।
२०	Sanguinis conjunctio benevolentia devincit homines et curitate.	The tie of kinship overcomes men through benevolence (Kindness) and affection.	रक्तसम्बन्धको कारणबाट मानिसहरूमा कृपा तथा स्नेह (अनुराग) झालिकन्छ ।
२१	Sans frais.	Without expense.	बिना खर्च ।
२२	Sapiens incipit a fine, et quod primum est intentione, ultimum est in executione.	A wise man begins at the end, and what is first in intention is last in execution.	बुद्धिमानले अन्त्यबाट प्रारम्भ गर्दछ, किनकि, निजले जुन कुरा पहिला गर्दछ, त्यो उसको मनसाय हो र जुन कुरा पछि गर्दछ, त्यो उसको कार्यान्वयन हो । (बुद्धिमानले शुरुमा

			धारणा वा मनसाय बनाउँछ र अन्त्यमा कार्य प्रारम्भ गर्दछ ।)
२३	Sapiens omnia agit cum consillio.	A wise man does everything with deliberation.	बुद्धिमानले हरेक कुरा गर्दा विचार विमर्श गर्ने गर्दछ ।
२४	Sapientes, fideles et animosi.	Wise, faithful and brave.	विवेकी, विश्वासी र साहसी ।
२५	Sapientia legis nummario pretio non est aestimanda.	The wisdom of the law is not to be estimated in money value.	कानूनको विवेकलाई मौद्रिक मूल्यमा आंकलन गर्नु हुँदैन ।
२६	Sapientis judicis est cogitare tantum sibi esse permissum, quantum commissum et creditum.	A wise judge should only permit himself to think in so far as a matter is committed and intrusted to him.	बुद्धिमान न्यायाधीशले आफूलाई त्यस हदसम्म विचार गर्न अनुमति दिन्छ, जुन हदसम्म त्यो विषयवस्तुले माग गर्दछ र निजलाई जिम्मेवारी दिएको छ ।
२७	Satius est petere fontes quam (sectari) rivulos.	It is better to seek the source than to follow the streamlets.	बगोको खोला पछ्याउनुभन्दा त्यसको स्रोत खोज्नु राम्रो हुन्छ ।
२८	Scandalum magnatum.	Scandal of great man or powerful people.	विशिष्ट व्यक्तिको गाली बेइज्जती वा अवहेलना ।
२९	Sciendum est.	It is to be known; be it remarked.	जानकारी होस्, यसउपर ध्यान दिइयोस्, यसलाई अवगत गरियोस् ।
३०	Sciens et prudens.	Wittingly, in full knowledge.	पूर्ण जानकारीमा ।
३१	Scienti et volenti non fit injuria.	No injury is done to a person who understands and consents.	जुन व्यक्ति (घटना घट्ने विषय) बुझेको छ र सहमति दिएको छ, त्यस व्यक्ति उपर कुनै किसिमको हानिनोक्सानी हुँदैन ।
३२	Scientia scolorum est mixta ignorantia.	The knowledge of smatters is diluted ignorance.	अल्पज्ञान हुनु भनेको अज्ञानतामा रमाउनु हो ।
३३	Scientia utrinque par pares contrahentes facit.	Knowledge on each side makes the contracting parties equal.	विषयवस्तु हरेक पक्षको जानकारीले करारका पक्षहरूलाई समान बनाउँछ ।

३४	Scientilla juris.	Spark of law.	कानूनको शिल्का ।
३५	Scire debes cum quo contrahis.	You ought to know the person with whom you contract.	तपाईंले जोसँग (जुन व्यक्ति सँग) करार गर्नु भएकोछ, निजलाई चिन्नु हुन्छ ।
३६	Scire et scire debere aequiparantur in jure.	To know a thing, and to be bound to know it, are regarded in law as equivalent.	कुनै विषयको बारेमा जानकारी लिनु तथा त्यसको जानकारी लिन बाध्य हुनु कानूनको दृष्टिकोणमा समान (एउटै) कुरा मानिन्छ ।
३७	Scire facias.	Make known, show cause.	जानकारी दिने, कारण देखाउने आदेश (रिटको सन्दर्भमा)
३८	Scire leges non hoc est verba earum tenere, sed vim et potestatem.	To know the laws is not to observe their mere words, but their force and power; [that is, the essential meaning in which their efficacy resides.]	कानून जान्नु भनेको कानूनका शब्द पालना गर्नु मात्र होइन, त्यसको तागत र शक्तिलाई पालना गर्नु हो ।
३९	Scire propeie est rem ratione et per carsa, cognoscere.	To know properly is to know the thing by reason and through the cause of it.	कुनै पनि कुराको ठिक ढंगसँग जानकारी लिनु भनेको त्यसको औचित्य तथा त्यसबाट हुने कारणको जानकारी लिनु हो ।
४०	Scribere est agere.	To write is to act.	लिपिबद्ध गर्नु भनेको कुनै काम गर्नु हो । (लेख्नु भनेको नै कार्यसम्पादन गर्नु हो ।)
४१	Scriptae obligationes criptis tolluntur, et nudi consensus obligatio contrario consensu dissolvitur.	Written obligations are released by writings and an obligation of naked consent is dissolved by a contrary consent.	लिखित दायित्वहरू लिखित रूपमा नै सम्पन्न (फँक्टौट) गरिन्छन् र सामान्य सहमतिबाट लिएका दायित्वहरू यसको विपरीत सामान्य सहमतिबाट सम्पन्न (अन्त्य) गरिन्छन् ।
४२	Scripto litera manet.	A writing remains.	लिखित कायम रहेको ।
४३	Scripto vel jura mento.	By writ or oath.	आदेश वा शपथ बमोजिम ।
४४	Scriptum obligatorium.	A written obligatory; an instrument under seal; a bond.	लिखितरूपमा अभिलेख भएको दायित्व (लिखित करार बमोजिमको दायित्व) ।

४५	Se defendendo.	Self-defense.	निजी रक्षा, आत्म रक्षा ।
४६	Secta est pugna civilis , sicut actores armantur actionibus , et quasi , accinguntur gladdis , ita rei(e contra) muniuntur exceptionibus , et defenduntur , quasi, clypeis .	A suit is a civil fight, and just as the plaintiffs are armed with actions and, as it were, girdled with swords, so the defendants are, on the other hand, fortified with pleas and defended, as it were, by shields.	(अदालतमा रहेको) मुद्दा भनेको नागरिक बीचको द्वन्द्व (युद्ध) हो, जहाँ नालिश दायर गरी वादीहरूले तरवारको प्रयोग गरेका हुन्छन् र अर्को तर्फ प्रतिवादीहरूले ढालले झै आफ्नो दलिलले प्रतिरक्षा गर्दछन् ।
४७	Secta quae scripto nititur a scripto variari non debet.	A suit which relies upon a writing ought not to vary from the writing.	लिखित दस्तावेजमा आधारित भएको कुनै पनि मुद्दा त्यस्तो लिखितमा लेखिएको भन्दा फरक हुनु हुँदैन ।
४८	Secuandum bonum et aquum.	According that which is good and equitable.	जुन कुरा उचित र न्यायपूर्ण हुन्छ, सोही बमोजिम ।
४९	Secuandum chartam conficiendam.	According to the charter to be granted.	प्रदान गरिने अधिकारपत्र बमोजिम ।
५०	Secuandum legem domicilii, vel loci contractus.	According to the law of the domicile or of the place where the contract was concluded.	बसोबास भएको वा करार सम्पन्न भएको ठाउँको कानून बमोजिम ।
५१	Secuandum tenorem charta confectae.	According to the charter to be conferred.	प्रदान गरिने अधिकारपत्र बमोजिम ।
५२	Secuandum vires hereditatis.	According to the extent of succession.	अपुताली प्राप्त गर्न सक्ने हद बमोजिम ।
५३	Secuandum vires inventarii.	According to the extent of inventory.	(सम्पत्तिको) लगत कायम भएको हद बमोजिम ।
५४	Secundum aequum et bonum.	According to what is good and just.	जुन कुरा उचित र न्यायपूर्ण हुन्छ, सोही बमोजिम ।
५५	Secundum allegata.	According to the allegations.	अभियोग बमोजिम, आरोप बमोजिम ।
५६	Secundum allegata et probata.	According to the claims (allegations) and proof.	दावी (आरोप) र प्रमाण बमोजिम ।
५७	Secundum consuetudinem.	According to the custom	परम्परा (प्रथा) बमोजिम ।

५८	Secundum consuetudinem manerii.	According to the custom of the manner.	परम्परा (प्रथा) को विधि बमोजिम ।
५९	Secundum formam boni.	According to the form of the gift or grant.	दान वा बकसको स्वरूप बमोजिम ।
६०	Secundum formam chartae.	According to the form of the deed or charter.	लिखतको स्वरूप बमोजिम ।
६१	Secundum formam chartae, boni, statuti.	According to the form of the charter, gift, and statute.	लिखत, दानबकस तथा ऐनको स्वरूप बमोजिम ।
६२	Secundum formam statuti.	According to the form of the statute.	ऐनको स्वरूप बमोजिम ।
६३	Secundum legem communem.	According to the common law of England.	ब्रिटेन (बेलायत) मा अपनाइएको कमन ल बमोजिम ।
६४	Secundum legem et consuetudinem.	According to the law and custom of England.	ब्रिटेन (बेलायत) मा अपनाइएको कानून तथा प्रथा बमोजिम ।
६५	Secundum naturam.	According to the nature (of things).	(वस्तुको) प्रकृति बमोजिम, (वस्तुको) चरित्र बमोजिम ।
६६	Secundum naturam est, commonda cujusque rei eum se qui, quem sequentur incommode.	It is according to nature that one who has the benefit of the thing should have the burden.	वस्तुको प्रकृति बमोजिम जसले वस्तुको लाभ लिन्छ, निजले त्यसबाट उत्पन्न हुने भार पनि वहन गर्नु पर्छ ।
६७	Secundum norman legis.	According to the norms of the law.	कानूनका मान्यता बमोजिम ।
६८	Secundum probata.	According to the proofs.	प्रमाण बमोजिम ।
६९	Secundum regulam, regulas.	According to the rule, regulation.	नियम वा नियमावली बमोजिम ।
७०	Secundum subjectam materiam.	According to the subject matter.	विषयवस्तु बमोजिम ।
७१	Secundum ussum mercatorum.	According to the usage of merchants.	व्यापारिक प्रचलन बमोजिम, वाणिज्य कानूनको प्रचलन बमोजिम ।

७२	Securis expendiuntur negotia comissa pluribus, et plus vident oculi quam oculus.	Matters, which are committed to several persons, are executed more surely, because eyes see more than an eye sees.	धेरै व्यक्तिहरूले स्वीकार (प्रतिबद्धता जनाएको) गरेको विषयलाई बढी निश्चितताका साथ कार्यान्वयन गरिन्छन्, किनकि एउटा आँखाले भन्दा धेरै आँखाले धेरै कुरा देखेका हुन्छन् ।
७३	Securitate pacis.	Of security of the peace.	कुनै व्यक्तिलाई शान्ति पालना गर्न लगाउन अदालतले दिएको आदेश ।
७४	Sed contra.	But on the contrary.	तथापि, त्यसको विपरीत ।
७५	Sed per curiam.	But by the court.	तथापि, अदालतको आदेश भएको विषय ।
७६	Sed quarae.	But inquire.	तथापि, जाँचबुँझा गर्नुहोस् ।
७७	Sed vide.	But see.	तथापि, (अन्यत्र) हेर्नुहोस् ।
७८	Sedato animo.	With settled intent, with stated or settled purpose.	पूर्व नियोजित मनसाय, सुनियोजित मनसाय ।
७९	Sede vacante.	The seat being vacant.	स्थानको रिक्त भएको ।
८०	Sedente curia.	The court sitting; during the sitting of the court.	अदालतको इजलास कायम रहेदाका बखत ।
८१	Seisina facit stipitem.	The seisin makes the heir.	भोगाधिकारको कारणबाट हकवाला कायम हुन्छ ।
८२	Selecti judices/ selectus judex.	Select or selected justices or judges.	छनौट भएका न्यायाधीश (प्राचिन रोमन कानूनको सन्दर्भमा)
८३	Semel civis semper civis.	Once a citizen, always a citizen.	एकपटक भएको नागरिक सदैव नागरिक हुन्छ ।
८४	Semel malus semper praesumitur esse malus in eodem genere.	Once bad, a person is always presumed to be bad in the same way.	एकपटक (कुनै कारणले) निकृष्ट भएको व्यक्ति सोही अर्थमा सदैव निकृष्ट भएको अनुमान गरिन्छ ।
८५	Semi matrimonium.	A half marriage, concubinage.	अर्धविवाह, विवाह बिना कायम भएको सहवास ।

८६	Semiplena probatio.	Half proof.	अर्ध प्रमाण (अपूर्ण प्रमाण) ।
८७	Semper pro legitimatione praesumitur.	The presumption is always in favour of legitimacy.	अनुमान सदैव कानूनसम्मत भएको (वैधताको) पक्षमा कायम रहन्छ ।
८८	Semper , qui non prohibet pro se intervenire, mandare creditur.	One who does not forbid another to act in his stead is always deemed to have authorized him to do so.	कसैले आफ्नो सट्टामा (तर्फबाट) कुनै काम गर्न अकालाई रोक्दैन भने निजले त्यस्तो काम गर्न त्यस्तो व्यक्तिलाई अखिलयारी दिएको मानिन्छ ।
८९	Semper , ubique et ab omnibus.	Always, every where and by everyone.	सदैव, जहाँसुकै र जोसुकैले पनि ।
९०	Semper in dubiis benigniora praeferranda.	Always in doubtful matters the more liberal construction should be preferred.	संदिग्ध (शंकास्पद) विषयमा सदैव बढी उदार व्याख्यालाई प्राथमिकता दिइनुपर्छ ।
९१	Semper in dubiis id agendum est, ut quam tutissimo loco res sit bona fide contracta, nisi quum aperte citra seges scriptum est.	In doubtful matters it should always be arranged so that a bonafide contract is in the safest situation, excepting when the writing plainly contrary to law.	स्पष्ट रूपमा कानूनको विरुद्धमा लेखिएकोमा बाहेक संदिग्ध (शंकास्पद) विषयमा सदैव रीतपूर्वक सम्पन्न भएको करार सुरक्षित स्थितिमा (करार मान्य हुने गरी) रहने गरी व्यवस्था गर्नुपर्छ ।
९२	Semper in dubiis benigniora praeferranda sunt.	In doubtful matters, the more liberal view always to be preferred.	संदिग्ध (शंकास्पद) विषयमा सदैव बढी उदार विषयलाई प्राथमिकता दिइनुपर्छ ।
९३	Semper in obscuris quod minimum est sequimur.	In obscure constructions we always adopt that which is least obscure. (In matters which are obscure (doubtful), we follow that which is least or we adopt that interpretation which is least doubtful.)	अस्पष्ट व्याख्यामा, सदैव कम अस्पष्ट व्याख्यालाई स्वीकार गरिनुपर्छ ।
९४	Semper in stipulationibus et in caeteris contractibus id sequimur quod actum est.	In stipulations and in other contracts, we always follow that which has been agreed upon.	कुनै व्यवस्था तथा करारमा जुन कुरामा सहमति जनाइएको छ, त्यस्तो कुरालाई सदैव

			अवलम्बन गरिन्छ ।
९५	Semper necessitas probandi imcumbit ei qui agit.	The burden of proof always lies upon him who alleges.	जसले जुन कुराको आरोप लगाउँछ, निजमा सदैव त्यसको प्रमाण पुऱ्याउने भार रहन्छ ।
९६	Semper paratus.	Always prepared; always ready.	सदैव तत्पर ।
९७	Semper praesumitur pro legitimatione puerorum; et filiatio non potest probari.	The presumption is always in favour of the legitimacy of children; and filiation cannot be proved.	सदैव बालबालिकाको वैधताको पक्षमा अनुमान कायम रहेको हुन्छ, तथापि, निजहरूको पैतृक सम्बन्ध प्रमाणित गर्न सकिदैन ।
९८	Semper praesumitur pro matrimonio.	The presumption is always in favour of the validity of a marriage.	सदैव विवाहको वैधता (मान्यता) को पक्षमा अनुमान गरिएको हुन्छ ।
९९	Semper praesumitur pro negante.	The presumption is always in favor of the one who denies.	जसले कुनै कुराको इन्कारी गर्दछ, अनुमान निजको पक्षमा कायम रहन्छ ।
१००	Semper praesumitur pro sententia.	A presumption always exists in favor of a sentence (judgement).	सदैव अदालतको फैसलाको पक्षमा अनुमान गरिएको हुन्छ ।
१०१	Semper sexus masculinus etiam foeminitum continet.	Masculine sex always includes the feminine also.	पुलिंगले सदैव स्त्रीलिंगलाई पनि समेटेको हुन्छ । (पुलिंगले स्त्रीलिंगलाई पनि जनाउँछ ।) (हे. नेपाल कानून व्याख्या सम्बन्धी ऐन, २०१० को दफा १२ को उपदफा (१))
१०२	Semper specialia generalibus insunt.	Special things or provisions are always included in general ones.	विशेष विषय वा प्रावधानले सदैव सामान्य विषय वा प्रावधानलाई समेटेको हुन्छ ।
१०३	Semper ubique et ab omnibus.	At all times, everywhere, and by everyone. (Universally accepted, agreed upon or practiced)	जहिलेसुकैपनि, जहाँसुकैपनि, जोसुकैलेपनि ।

१०४	Senators sunt partes corporis regis.	The senators are a part of the body of the king.	(रोमनकालीन) सिनेटरहरू राजाको शरीरको अंग हुन् । (सिनेटरहरू शासन सत्ताका अभिन्न अंग हुन् भन्ने अर्थमा ।)
१०५	Senatus consulta.	Acts of the Roman senate. (A resolution of Roman senate, having the force of law and forming one of the great sources of civil law.)	रोमनकालीन सिनेटबाट पारित ऐन ।
१०६	Senatus consultum ultimae necessitatatis.	An act (decree) of the senate issued on the circumstance of the extreme (last) necessity.	अत्यावश्यक परिस्थितिमा रोमनकालीन सिनेटले पारित गरेको ऐन (जारी गरेको आज्ञासि) ।
१०७	Senatus decreta.	Decision of the senate. Private Acts, which concerns particular persons or personal matters.	व्यक्ति विशेष सम्बोधन गर्ने गरी रोमनकालीन सिनेटको निजी कानून ।
१०८	Senile dementia.	A weakened condition of the mind due to old age.	बृद्धावस्थाको कारणले मानसिक स्थिति कमजोर भएको अवस्था ।
१०९	Sensu honesto.	By or according to proper sense of meaning.	मनासिक अर्थ बमोजिम ।
११०	Sensus verborum est anima legis.	The meaning of the words is the spirit of the law.	शब्दको अर्थ भनेको कानूनको आत्मा हो । शब्दको अर्थ भनेको कानूनको आशय हो ।
१११	Sensus verborum est duplex, mitis et asper, et verba semper accipienda sunt in mitiore sensu.	The meaning of word is twofold, mild and harsh, and words should always be taken in their milder sense.	शब्दको अर्थ दुई पक्षबाट हुन्छ, नरम तथा कडा र शब्दहरूको प्रयोग सदैव नरम अर्थमा लिइनुपर्छ ।
११२	Sententia a nonjudice lata nemini debet nocere.	A sentence or judgement rendered by a person who is not a judge ought not to harm anyone.	न्यायाधीश बाहेक अन्य कुनै व्यक्तिले दिएको फैसलाले कसैलाई हानि पुऱ्याउनु हुँदैन ।

११३	Sententia contra matrimonium nunquam transit in rem judicatam.	A judgement against marriage never passes into a final determination of the question (a sentence against marriage never acquires the force of <i>res judicata</i> .)	विवाह विरुद्धको फैसलाले कहिल्यै पनि विवादको प्रश्नमा अन्तिम रूपमा निर्णय गर्न सक्दैन। (विवाह विरुद्धको फैसलाले कहिल्यै पनि प्राडन्यायको सिद्धान्तको मान्यता पाउन सक्दैन।)
११४	Sententia contra minorem indefensum lata nulla est.	A decision pronounced against the undefended minor is null.	प्रतिरक्षा नभएको नाबालकको विरुद्धमा भएको फैसलाको मान्यता शून्य हुन्छ।
११५	Sententia facit jus, et legis interpretatio legis vim obtinet.	A judgment makes law, because the interpretation of the law has the force of law.	कानूनको व्याख्यामा कानूनकै शक्ति अन्तरनिहित हुने हुँदा फैसलाबाट कानूनको निर्माण हुन्छ।
११६	Sententia facit jus, et res judicata pro veritate accipitur.	A judgement makes law, because a thing adjudged is received as the truth.	न्यायिक निर्णय गरिएको विषय सत्य सरह स्वीकार गरिने हुनाले न्यायिक फैसलाबाट कानूनको निर्माण हुन्छ।
११७	Sententia interlocutoria revocari potest, definitiva non potest.	An interlocutory judgement can be revoked, but a final one cannot.	अन्तरकालीन आदेश (फैसला) लाई बदर गर्न सकिन्छ, तर अन्तिम फैसलालाई बदर गर्न सकिन्दैन।
११८	Sententia non fertur de rebus non liquidis.	Sentence or judgement is not given upon matters that are not clear.	जुन विषय अस्पष्ट छ, त्यस्तो विषयमा फैसला गर्नु हुँदैन।
११९	Sententia non fertur de rebus non liquidis: et oportet quod certa res deducatur in judicium.	Sentence is not given on things not liquidated; and something certain ought to be brought to judgement.	प्रमाणित नहुने विषयमा फैसला गरिदैन, र जुन कुरा निश्चित छ, त्यसलाई फैसलामा लेखिनुपर्छ।
१२०	Sententia voluntatis.	The purpose or determination of the will.	इच्छापत्रको प्रयोजन वा निर्धारण।
१२१	Seperatio tori.	A separation as to the marriage-bed.	वैवाहिक सहवासबाट अलग भएको अवस्था।
१२२	Sequamur vestigia patrum nostrorum.	Let us follow the footsteps of our fathers.	हाम्रा पितापुर्खाको पदचापको अवलम्बन गराँ।

१२३	Sequela curiae.	That which follows court (Judicial procedures).	न्यायिक कार्यविधि ।
१२४	Sequi debet potentia justitiam, non praecedere.	Power ought to follow justice, not to precede it.	शक्तिले न्यायको अनुशरण गर्नुपर्छ, न्यायको अवज्ञा (उपेक्षा) गर्नु हुँदैन ।
१२५	Series rerum judicatarum.	A succession of a decisions deciding some particular principle.	खास सिद्धान्त निर्धारण गरी भएको निर्णयको निरन्तरता । (न्यायिक सिद्धान्तको सन्दर्भमा)
१२६	Sermo index animi.	Language is the index of the purpose. (Speech is an index of the intention.)	भाषा भनेको प्रयोजनको संकेतक हो । (अभिव्यक्ति मनसायको प्रतीक हो ।)
१२७	Sermons semper accipiendi sunt secundum subjectam materiam, et conditionem personarum.	Language is always understood according to the subject matter and the condition of the person.	भाषालाई सदैव विषयवस्तु तथा सम्बन्धित व्यक्तिको स्थिति अनुसार बुझिन्छ ।
१२८	Servanda est consuetudo loci ubi causa agitur.	The custom of the place where the action is brought should be observed.	जहाँ उजुरी (फिराद) दायर गरिन्छ, त्यहाँको परम्परा अवलम्बन गरिनुपर्छ ।
१२९	Servate terminos quos patres vestri posuere.	Preserve the boundaries or landmarks which your father has placed.	पितापुखाले कायम गरेको सीमा संरक्षण गर्नुपर्छ ।
१३०	Servato juris ordine.	In accordance with the order of the court.	अदालतको आदेश बमोजिम ।
१३१	Servitia personalia sequuntur personam.	Personal services follow the person.	वैयक्तिक सेवाले सम्बन्धित व्यक्तिको (इच्छा, आदेश) अवलम्बन गर्नुपर्छ ।
१३२	Servitium regiae.	Royal service.	शाही सेवा (राजाको सेवा) ।
१३३	Servitium scuti.	Knight service, service money.	सेवा बापत प्राप्त वेतन रकम ।
१३४	Servitium sokae.	Service of the plough.	खनजोत बापत प्राप्त पारिश्रमिक ।
१३५	Servitus servitutis esse non potest.	There cannot be a servitude upon a servitude.	एक सुविधाभार उपर अर्को सुविधाभार हुन सक्दैन ।
१३६	Servitus actus.	Servitude of driving cattle.	पशु निकासको सुविधाभार ।

१३७	Servitus altius non tollendi.	Servitude of not building higher. (The easement or servitude of not being free to build any higher than the buildings of one's neighbor)	अगलो भवन निर्माण गर्न नसकिने सुविधाभार । (कसैको छिमेकीको भन्दा अगलो भवन निर्माण गर्न नसकिने सुविधाभार ।)
१३८	Servitus aquae ducendi.	The servitude of leading water.	पानीको वहावको सुविधाभार । (कुलो पानी निकासको सुविधाभार)
१३९	Servitus aquae hauriendae.	The servitude of drawing water from others.	अर्काको जमिनबाट जल प्रवाह (कुलो नहर निर्माण) गरी प्रयोग गर्ने सुविधाभार ।
१४०	Servitus clocae mittendae.	The servitude of sewerage through neighbour's land.	छिमेकी (अर्का) को जमिनबाट ढल निकास गर्ने सुविधाभार ।
१४१	Servitus fumi immittendi.	Servitude of discharging smoke.	धुवाँ निकास गर्ने सुविधाभार ।
१४२	Servitus itineris.	Servitude of driving cattle.	पशु निकासको सुविधाभार ।
१४३	Servitus luminum.	Servitude of lights.	प्रकाश प्राप्त गर्ने सुविधाभार ।
१४४	Servitus ne luminibus officiatur.	The servitude not to hinder light.	प्रकाश छेक्ने गरी निर्माण गर्न नसकिने सुविधाभार ।
१४५	Servitus non ea natura est, ut aliquid faciat quis, sed ut aliquid patiatur aut non faciat.	It is not the nature of the servitude that one should do something, but that one should suffer something or should not do it.	कसैले कुनै काम गर्नु नै सुविधाभारको प्रकृति होइन, बरु कुनै कुराबाट प्रभावित हुनु वा कुनै कुरा गर्न नपाउनु यसको प्रकृति हो ।
१४६	Servitus oneri ferendi.	Servitude of bearing weight.	भार वहन टेकाउने सुविधाभार । (भारी विसाउने सुविधाभार ।)
१४७	Servitus pascendi.	Servitude to pasture on neighbour's land.	अर्काको जमिनमा चरनको सुविधाभार ।
१४८	Servitus pecoris ad aquam adpulsam.	Servitude to drive cattle to water through other's land.	अर्काको जमिनबाट पशुलाई पानी खुवाउन लैजाने सुविधाभार ।
१४९	Servitus praedii urbani.	The servitude of an urban estate.	शहरी सम्पत्तिको सुविधाभार ।

१५०	Servitus praediorum.	Praedial servitude. (a burden on one's estate for the benefit of another)	भूमि प्रयोग गर्ने सुविधाभार । (एक व्यक्तिको जमिन अर्को व्यक्तिको लाभको लागि प्रयोग गर्ने सुविधाभार ।)
१५१	Servitus projiciendi.	Servitude of projecting. (servitude permitting a projection from one's building into the open space of a neighbour's property)	निर्माण प्रारूपको सुविधाभार । (अर्काको भवनमा प्रवेश गरी आफ्नो भवन निर्माणको प्रारूप तयार गर्ने सुविधाभार ।)
१५२	Servitus stillicidii.	The servitude of drip (a servitude of allowing water to drip from one's house onto the house or ground of a neighbour)	छिमेकीको घर वा जमिनबाट पानी तान्न पाउने सुविधाभार ।
१५३	Servitus tigne immittendi.	Servitude of letting in a beam.	अर्काको पर्खालिमा निदाल (विम) राख्ने सुविधाभार ।
१५४	Servus facit, ut herus det.	The servant performs that the master may give.	रोजगारदाताले जे आदेश दिन्छ, कामदारले सोही पालना गर्दछ । (श्रम कानूनको सन्दर्भमा)
१५५	Sescundum norman legis.	According to the rule of law.	कानूनको नियम बमोजिम ।
१५६	Si meliores sunt quos dicit amor, plures sunt corrigit timor.	Though love leads the better ones, fear corrects more.	प्रेमले सज्जनलाई डोन्याए पनि त्रासले धैरलाई सुधार गर्दछ ।
१५७	Si a jure discedas, vagus eris et erunt omnia omnibus incerta.	If you depart from the law, you will be a wanderer, and everything will be uncertain to everyone.	कानून त्यागेपछि तपाईं भौतारिनु हुनेछ र हरेकलाई हरेक चिज अनिश्चित हुन्छ ।
१५८	Si alicujus rei societas sit, et finis negotio impositus est, finitur societas.	If a matter is a partnership affair, when the transaction or business is concluded, the partnership is at an end.	साझेदारीको व्यवसायको विषय भए कारोबार सम्पन्न भएमा साझेदारीको अन्त्य हुन्छ ।
१५९	Si aliquid sapit.	If he knows anything. (If he is not altogether void of reason.)	कसैले कुनै कुरा जानेको भएमा ।
१६०	Si assuetis mederi possis nova non sunt tentanda.	If you can be cured by customary remedies, new ones should not be tried.	परम्परागत उपायबाट उपचार पाउन सकिन्छ भने नयाँ उपायको अपनाउनु नै पर्दैन ।

१६१	Si constet de persona	If it be cleared or certain who is the person meant.	जुन व्यक्तिको मतलब हो, त्यस्तो व्यक्ति स्पष्ट वा निश्चित भएमा ।
१६२	Si continagat.	If it happens.	यदि यस्तो भएमा ।
१६३	Si duo in testamento pugnantia reperientur, ultimum est ratum.	If two conflicting provisions are found in a will, the last is sustained.	कुनै इच्छापत्रमा दुई परस्पर विरोधी प्रावधान रहेको पाइएमा पछिल्लो प्रावधान मान्य हुन्छ ।
१६४	Si equam meam equus tuus pregnantum fecerit, non est tuum sed meum quod natum est.	If my mare be with foal by your horse, the offspring is not yours but mine.	मेरो घोडाले तिम्रो घोडीलाई गर्भवती बनायो भने त्यसबाट जन्मने घोडाका बचेरा तिम्रो नभए मेरा हुन्छन् ।
१६५	Si in chartes membranis tuis Carmen vel historiam vel orationem Titus scripserit, hujus corporis non Titius sed tu dominus esse videris.	If Titius shall have written a poem, a history or a speech on your paper or parchment, not Titius, but you, are deemed to be the owner of the whole.	कुनै महानुभाव (टाइटियुस) (संष्टा) ले तपाईंको कागजमा वा कुनै वस्तुमा कुनै कविता, इतिहास वा भाषण लेखेको छ भने ती सबै सिर्जनाको सम्पत्ति धनी त्यस्तो महानुभाव नभएर तपाईं हो ।
१६६	Si ingratum dixeris omia dixeris.	If you affirm that one is ungrateful in that you include every charge.	कुनै व्यक्ति कृतधन भएको कुरा निश्चित भएमा हरेक अभियोग लगाउन सकिन्छ ।
१६७	Si ita est.	If it is true.	यो कुरा सत्य भएमा । यो कुरा सत्य हो भने ।
१६८	Si judicas, cognosce.	If you judge, first understand.	तपाईंले सुनवाइ गर्दै हुनुहुन्छ भने पहिला विषयवस्तु बुझनुहोस् । (निर्णय गर्ने हो भने पहिला बुझनुहोस् ।)
१६९	Si malitia supplet atatem.	If malice supplies the want of age.	उमेर नपुगेको कारणबाट दोषी भावना कम हुन्छ ।
१७०	Si minor se majorem dixerit.	If a minor has said that he is a major.	नाबालकले आफू उमेर पुगेको व्यक्ति भएको भनेमा ।

१७१	Si mortuo viro uxor ejus remanserit, et sine liberis fuerit, dotem suam habebit-si vero uxor cum liberis remanserit, detem quidem gabebit, dus corpus suum legitime servaverit.	If upon one's husband's death one's wife survives, and one shall be without children, one will have one's dower, but if one shall survive with children one shall have dower while one lives in propriety.	कसैको पतिको मृत्युपछि पत्नी जीवित रहेको र निजका छोराछोरी नभएको अवस्थामा दाइजो निजको नै हुन्छ, तर निजका छोराछोरी भएको अवस्थामा निज पतिको मर्यादामा रहेमा दाइजो निजको हुन्छ ।
१७२	Si non appareat quid actum est, erit consequens ut id sequamur quod in regione in qua actum est frequentatur.	If it is not apparent what was done, the consequence will be that we shall follow that which is commonly done in the locality in which it was done.	के काम भएको थियो भन्ने कुरा स्पष्ट नभएमा जुन काम भएको थियो, स्थानीय स्तरमा त्यस्तो काम हुँदा सामान्यतः जे परिणामलाई निस्कन्छ, त्यही परिणामलाई अवलम्बन गर्नुपर्छ ।
१७३	Si nulla sit conjectura quae ducat alio , verba intelligenda sunt ex proprietate, non grammatica sed populari ex usu.	If there is no conjecture which leads to a different conclusion, words are to be understood according to their proper sense or meaning; and not according to a grammatical usage, but according to a popular one.	विभिन्न निष्कर्ष हुने विषयमा अनुमान गर्न नसकिने भएमा शब्दहरूलाई व्याकरणीय प्रचलनको आधारमा नभई तिनीहरूको प्रयोग भएको चलन-चल्तीको सही अर्थमा बुझनुपर्छ ।
१७४	Si plures sint fidejussores, quotquot erunt numero, singuli in solidum tenentur.	If there are several sureties, however great their number, each one is jointly bound for the whole.	धेरै जमानतदाता भएको अवस्थामा जतिसुकै संख्यामा भए तापनि सामूहिक रूपमा दायित्व पूरा गर्नकोलागि हरेक जमानतदाता बाध्य हुन्छ ।

१७५	Si quid universitati debetur, singulis non debetur; nec, quod debet universitas, singuli debent.	If anything be owing to an entire body [juridical person or to a corporation], it is not owing to the individual members; nor do the individuals owe that which is owing by the entire body.	कुनै कुरा कुनै संगठित संस्था (कानूनी व्यक्ति वा कम्पनी) लाई भुक्तानी गर्नुपर्ने भएमा त्यस्तो संस्थाको हरेक सदस्यलाई भुक्तानी गर्नुपर्ने हुँदैन र त्यस्तो संस्थाले लिनुपर्ने विषयमा पनि त्यस्तो संस्थाको हरेक व्यक्तिले लिनसक्ने छैन ।
१७६	Si quidem in nomine, cognomina, praenomine, agnomine legatarii testator erraverit, cum de persona constat nihilominus valet legatum.	If a testator has made an error in the name or title of legatee, the legacy will nevertheless be valid if it appears clearly who was person meant.	इच्छापत्रदाताले जसलाई सम्पत्ति दिएको हो, उसको नाम वा हकका सम्बन्धमा कुनै किसिमको त्रुटि गरेको भएमा पनि जुन व्यक्तिको जुन व्यक्तिलाई इच्छापत्र गरि दिएको हो भन्ने स्पष्ट हुने भएमा त्यस्तो इच्छापत्र मान्य हुन्छ ।
१७७	Si quis.	If anyone.	कोही भएमा ।
१७८	Si quis cum totum petisset partem petat, exceptio rei judicatae vocet.	If anyone sue for a part when he should have sued for the whole, the judgement is <i>res adjudicata</i> .	कसैले समुच्चा विषयमा नालिश दिनुपर्नेमा त्यसको कुनै खास विषयमा मात्र नालिश गरेकोमा त्यसमा फैसला भएकोमा प्राडन्यायको सिद्धान्त लागू हुन्छ ।
१७९	Si quis custos fraudem pupillo fecerit, a tutela removendus est.	If any guardian commits a fraud against his ward, he should be removed from his guardianship.	कुनै संरक्षकले आफ्नो संरक्षकत्वमा रहेको व्यक्तिको विरुद्ध जालसाजपूर्ण कुनै काम गरेमा निजलाई संरक्षकबाट हटाउनु पर्दछ ।
१८०	Si quis praegnantem uxorem reliquit, non videtur sine libersis decessisse.	If anyone has left his wife pregnant, he is not deemed to have died without children.	आफ्नी पत्री गर्भवती भएको अवस्थामा कसैको मृत्यु भएमा निजको सन्तान नभइकन मृत्यु भएको मानिन्दैन ।

१८१	Si quis sine liberis decessrit.	If anyone shall have died without issue.	जायजन्म नभइकन कसैको मृत्यु भएमा ।
१८२	Si quis unum percusserit, cum alium percutere vellet, in feloniam tenetur.	If anyone kill one man when he intended to kill another, he is held for felony.	कसैले कुनै एक व्यक्तिको हत्या गर्ने मनसायले कुनै काम गर्दा अर्को कुनै व्यक्तिको हत्या भएमा निजले गम्भीर कसूर गरेको मानिन्छ । (मनसायपूर्वक हत्या) (हे. मु.अ.स., दफा १८०)
१८३	Si sine liberis decesserit.	If he shall have died without children.	छोराछोरी नभइकन मृत्यु भएको भएमा ।
१८४	Si sit admodum grave.	If it be very heinous.	अत्यन्त जघन्य भएमा ।
१८५	Si sit compos mentis, fatuus et naturaliter idiota.	If he is of unsound mind, fatuous and naturally an idiot.	होसठेगानमा नरहेको तथा बेवकूफ भएमा स्वाभाविक रूपमा उल्लू हुन्छ ।
१८६	Si sit legitemate atatis.	If he is of lawful age.	कानूनसम्मत उमेरको भएमा ।
१८७	Si suggestio non sit vera, literae patenties vacuae sunt.	If the suggestion is not true, the letters patent are void.	(मागिएको) सुझाव सत्य नभएमा लिखतको पेटेन्ट अधिकार अमान्य हुन्छ ।
१८८	Si utere tuo ut alienum non laedas.	Use your own property in such a manner as not to injure the property of another.	आफ्नो सम्पत्तिको प्रयोग गर्दा अर्काको सम्पत्तिमा हानिनोकसानी नहुने गरी गर्नुपर्दै ।
१८९	Si uti suo ut non laedat alienum.	Use your own property in such a way that you do not injure other people's.	आफ्नो सम्पत्तिको प्रयोग गर्दा अर्कालाई हानिनोकसानी नहुने गरी गर्नुपर्दै ।
१९०	Si vidua manserit et non nupserit.	If she should remain a widow and not marry.	निजले विधुवा रहनुपर्ने र विवाह गर्न नहुने भएमा ।
१९१	Sic enim debere quem meliorem agrum suum facere, ne vicini deteriorem faciat.	Everyone ought so to improve his own land that he may do not injury to his neighbour.	हेरेकले आफ्नो जमिनको सुधार गर्दा निजको छिमेकीलाई हानिनोकसानी नहुने गरी गर्नुपर्दै ।
१९२	Sic interpretandum est ut verba accipientur cum	An expression or provision should be constructed that	कुनै प्रावधानको व्याख्या गर्दा

	effectu.	the words may have effect.	शब्दहरूको अर्थ दिन (प्रभाव हुन) सक्ने गरी गर्नुपर्छ ।
१९३	Sic jubeo.	I so order or command. (I want this, I order this.)	मैले यसरी आदेश गरेको छु ।
१९४	Sic subscribitur.	Thus it is written.	यसरी नै लेखिएको छ ।
१९५	Sic volo.	I so will it; I will thus.	यस्तै नै मेरो इच्छा हो, मैले यसरी नै इच्छा गरेको छु ।
१९६	Sicut me Deus adjuvet.	So help me God.	यसरी नै मलाई ईश्वरले मद्दत गर्नुहुन्छ ।
१९७	Sicut natura nil facit per saltum, ita nec lex.	Just as nature does nothing by a leap, so neither does the law. (Both nature and legal system moving gradually.)	जसरी प्रकृतिले फड्को मादैन, त्यसरी नै कानूनले पनि त्यसरी नै फड्को मादैन । (प्रकृति र कानूनको विकासक्रम क्रमिक रूपमा हुन्छ ।)
१९८	Sigillum est cera impressa, quia sina impressione non est sigillum.	A seal is the wax which has been impressed, because the wax without the impression is no seal.	छाँप भनेको लगाइएको मैन हो, किनकि मैन लगाइएन भने छाँप हुँदैन ।
१९९	Silent leges inter arma.	The laws are silent in warfare.	युद्ध हुँदाका बखत कानून मौन रहन्छ ।
२००	Silentium in senatu est vitium.	Silence in the senate is a fault.	सिनेटमा मौन रहनु भनेको त्रुटि हो ।
२०१	Similiter dicere.	To say the like; to homologate.	विस्तृत रूपमा व्याख्या गर्नु, कुनै कुरा सम्पुष्टि गर्नु ।
२०२	Similitudo legalis est caccum diversorum inter se collatorum similis ratio; quod in uno similium valet valebit in altero.	Legal similarities is a similar reason that governs various cases when compares with each other, for what avails in one similar case will avail in the other.	कानूनी सादृश्यता (एकरूपता) भनेको विभिन्न विषयलाई एक आपसमा तुलना गरी समान आधार दिने व्यवस्था हो र कुनै एक विषयमा गरिएको नियमन अर्को विषयमा पनि त्यसै बमोजिम गरिएको हुन्छ ।
२०३	Simplex commendatio non obligat.	A mere recommendation does not bind.	सामान्य सिफारिस बाध्यात्मक हुँदैन ।
२०४	Simplex dictum.	Unproved or dogmatic statement. It is mere	सामान्य कथन । (अप्रमाणित)

		allegation.	
२०५	Simplex et pura donatio dici poterit ubi est adjecto conditio nec modus.	A gift can be said to be pure and simple when no condition or modification is annexed to it.	दानबकसका शर्तहरू वा हेरफेर संलग्न नभएमा दानबकस विशुद्ध र सामान्य हुन सक्छ ।
२०६	Simplex justitiarius.	Simple justice.	सामान्य न्याय ।
२०७	Simplex loquela.	A mere allegation or matter of complaint.	सामान्य अभियोग वा उजुरीको विषय ।
२०८	Simplex obligatio.	A simple obligation.	सामान्य दायित्व ।
२०९	Simplicitas est legibus amica, et nimia subtilitas in jure reprobatur.	Simplicity is a friend to the law and too much subtlety is disapproved in the law.	सरलता कानूनको मित्र हो र अत्यन्त सूक्ष्मता कानूनमा स्विकार्य हुँदैन ।
२१०	Simul et semel.	Together and at one time.	सँगसँगै तथा एकै समयमा ।
२११	Sine animo remanendi.	Without the intention of remaining.	रहने मनसाय बिना (आफ्नै मुलुकमा फर्क्ने मनसायको सन्दर्भमा) (यात्रा गर्दाका बखत) ।
२१२	Sine animo revertendi.	Without an intension of returning; without intending to return.	फर्क्ने मनसाय बिना (मुलुक छोडेको व्यक्ति गन्तव्य मुलुकमा नै रहने सन्दर्भमा)
२१३	Sine consideratione curiae.	Without consideration of court, without the judgement of the court.	अदालतबाट विचार नभएको विषय, अदालतबाट फैसला नभएको विषय ।
२१४	Sine cura	Without care; charged with no duty.	कर्तव्य बिना, पदीय काम बिना ।
२१५	Sine cura et qultara	Without care and culture.	हेरचाह तथा भरणपोषण बिना । (प्राकृतिक रूपमा फलेका फलफूल वा बालीको सन्दर्भमा)
२१६	Sine decreto.	Without the judge's authority.	न्यायाधीशको अखितयारी बिना, अदालतको अखितयारी बिना ।
२१७	Sine die.	Without day; finally; without any time set further consideration.	दिन नतोकिएको ।
२१८	Sine fraude.	Without fraud (honestly).	जालसाज बिना

			(इमान्दारीपूर्वक) ।
२१९	Sine hoc quod.	Without this, that.	यो बिना, यो वा त्यो बिना ।
२२०	Sine liberis.	Without children.	बिना सन्तान ।
२२१	Sine numero.	Without number and limit.	संख्या तथा सीमा बिना ।
२२२	Sine pacto.	Without a bargain, without an agreement.	सहमति बिना, करार बिना ।
२२३	Sine possessione usucapio procedere non potest.	Prescription cannot exist without possession.	भोगाधिकार बिना चिरभोगाधिकार कायम हुन सक्दैन ।
२२४	Sine prole.	Without issue.	सन्तान बिना ।
२२५	Sine qua non.	Without which it is not; an indispensable requisite.	जुन कुरा बिना रहन सक्दैन, अनिवार्य पूर्व शर्त, अत्यावश्यक शर्त ।
२२६	Sine quibus funus honeste duci non potest.	Without which the funeral cannot be decently conducted.	जुन कुरा (विषय) बिना मर्यादापूर्वक अन्त्येष्टी गर्न सक्दैन ।
२२७	Sine quo non.	Without whom nothing can be effectually done	जो (व्यक्ति) बिना कुनै कार्य प्रभावकारी रूपमा गर्न सक्दैन ।
२२८	Sine scripto jus venit, quod usus approbavit, nam diurni mores consensu utentium comprobati legem imitantur.	Law comes without any writing, that which usage has established, for long established customs sanctioned by the consent of those adopting them represent law.	जुन प्रचलन स्थापित भएको छ, लामो समयदेखि त्यस प्रचलनलाई अंगीकार गर्नेहरूले अनुशास्तीद्वारा सहमति दिएका छन् भने कुनै लिखित मान्यता बिना पनि कानून प्रयोगमा आउन सक्छ ।
२२९	Sine spe revertend et sine animo revertendi.	Without the hope of returning and without the intension of so doing.	फिर्ता हुने आशा तथा फिर्ता हुने मनसाय बिना ।
२३०	Sine spe revertendi.	Without the hope of returning.	फिर्ता हुने आशा बिना ।
२३१	Sine vi aut dolo.	Without force and fraud.	शक्ति र जालसाजी बिना ।
२३२	Singuli in solidum tenentur.	Each for the whole. (Each is responsible for the whole)	सम्पूर्ण बापत प्रत्येक जवाफदेही हुने । (दायित्व निर्वाह गर्ने सन्दर्भमा)

२३३	Siplex commendatio non obligat.	Mere commendation is not binding.	सरहना (प्रशंसा) मात्र बाध्यात्मक हुँदैन ।
२३४	Sive fit masculus sive foemina.	Let the successor be a male or female.	हकवाला महिला वा पुरुष जोसुकै होस् ।
२३५	Sive plus, sive minus.	Whether more or less.	घटी वा बढी जेसुकै भए पनि ।
२३६	Sive sit musculus, sive foemina.	Whether male or female.	पुरुष वा महिला जोसुकै भए पनि ।
२३७	Sive tota res evincatur, sive pars, habet regressum emptor in venditorem.	Where the subject sold has been evicted in whole or in part, the purchaser has recourse against the self.	बिक्री भएको विषय पूर्ण वा आंशिक रूपमा बेदखली भएकोमा क्रेताले विक्रेताको विरुद्ध उपचार पाउने हुन्छ ।
२३८	Soce mei socius meus non est.	The partner of my partner is not my partner (Comrade of my comrade is not my comrade.)	मेरो सहकर्मीको सहकर्मी मेरो सहकर्मी हुन सक्दैन । (मेरो साथीको साथी मेरो साथी हुन सक्दैन ।)
२३९	Socius criminis.	An associate or accomplice in the commission of a crime.	अपराध गर्ने काममा संलग्न रहेको मतियार ।
२४०	Soient mis en la prisone fort et dure.	Let them be put in strong and closed confinement.	निजहरूलाई मजबुद तथा बन्द सीमाभित्र राखियोस् ।
२४१	Sola, ac per se, senectus donationem, testamentum aut transactionem non vitiat.	Old age alone and of itself will not vitiate a gift, a will or a transaction.	बृद्धावस्था भएको कारणले मात्र कुनै दानबकस दिन, इच्छापत्र वा कारोबार गर्न रोकिन सक्दैन ।
२४२	Solemnitates juris sunt observandae.	The formalities of the law should be observed.	कानून बमोजिमको औपचारिकता (कार्यविधि) पालना हुनै पर्छ ।
२४३	Solent foeminarum ductu bellare, et sexum in imperiis non discernera.	They are accustomed to wage war under the leadership of women, and they make no sex distinctions in matters of government.	निजहरू महिलाको आदेश (कमाण्ड) बमोजिम युद्ध गर्न अभ्यस्त भइसकेका छन् र शासन संचालनको विषयमा लिंगको विभेद गर्दैन ।
२४४	Solo amino.	By a mere act of mind.	मानसिक कार्यबाट मात्र । (मनसाय वा तयारीबाट मात्र)

२४५	Solo cedit quod solo implantatur (inaedificatur).	That which is planted in the soil belongs to the soil.	जमिनमा जेजस्तो रोपिएको (संरचना निर्माण भएको) छ, त्यो जमिनको अंश हुन्छ ।
२४६	Solo cedit, quicquid solo plantatur.	What is affixed to the soil belongs to the soil.	जमिनमा जेजस्तो जडान भएको (संरचना निर्माण भएको) छ, त्यो जमिनको अंश हुन्छ ।
२४७	Solum et fundum.	The bottom and the soil.	(नदीको) पिंध तथा आधार ।
२४८	Solum rex hoc non facere potest, quod non potest injuste agere.	This alone the king cannot do, he cannot act contrary to the law.	एकजना राजाले मात्र यो काम गर्न सक्दैन, राजाले कानूनको विपरीत काम गर्न सक्दैन ।
२४९	Solus cum sola in loco suspecto.	A man alone with a woman in a suspicious place or in suspicious circumstance.	शंकास्पद ठाउँमा वा शंकास्पद परिस्थितिमा कुनै पुरुष कुनै महिलासँग रहेको अवस्था ।
२५०	Solus Deus haerendem facit.	God alone makes an heir.	ईश्वरले मात्र हकवालाको सिर्जना गर्न सक्छ ।
२५१	Solutio pretii emptionis loco hebetur.	The payment of the price is regarded as taking the place of a sale.	मूल्यको भुक्तानी विक्री भएको ठाउँमा नै भएको मानिन्छ ।
२५२	Solvendo esse.	To be solvent.	दामासाहीमा नपर्ने अवस्थामा रहेको ।
२५३	Solvendo esse nemo intelligitur nisi qui solidum potest solvere.	Only a person who pays full is regarded as solvent.	(आफ्नो दायित्व) पूर्णरूपमा भुक्तान गर्न सक्ने व्यक्ति मात्र दामासाहीमा नपरेको मानिन्छ ।
२५४	Solvendum in futuro.	A debt due at present to be paid in future.	भविष्यमा भुक्तानी गर्नुपर्ने गरी हाल बाँकी रहेको रकम ।
२५५	Solvere poenas.	To pay the penalty.	जरिबाना तिर्नु ।
२५६	Solvit ad diem.	He paid on the day.	तोकिएको दिनमा नै भुक्तानी गरेको ।
२५७	Solvit ante diem.	He paid before the day.	तोकिएको दिन भन्दा अगाडि नै भुक्तानी गरेको ।
२५८	Solvit post diem.	He paid after the day.	तोकिएको दिन भन्दा पछाडि भुक्तानी गरेको ।
२५९	Solvit vel non.	Whether he or she has paid or not.	निजले भुक्तानी गरेको वा नगरेको ।

२६०	Solvitur adhuc societas etiam morte socii.	A partnership is also dissolved by the death of a partner.	साझेदारीको मृत्यु भएको कारणले साझेदारी पनि विघटन हुन्छ ।
२६१	Solvitur eo ligamine quo ligatur.	A person is released in the same manner in which he is bound.	कुनै व्यक्ति (दायित्वबाट) त्यसरी नै फुर्सत पाउँछ, जसरी निजले दायित्व लिएको थियो ।
२६२	Spe numerande pecuniae.	In the hope or expectation of money being paid.	रकम भुक्तानी भएको आशा वा अपेक्षामा ।
२६३	Species facti.	Character of fact.	तथ्यको प्रकृति ।
२६४	Specilia generalibus derogant.	Special provision derogate from general. (Special words derogate from general ones.)	विशेष प्रावधान सामान्य प्रावधानबाट पृथक रहन्छ । (विशेष रूपमा प्रयुक्त शब्दावली सामान्य रूपमा प्रयुक्त शब्दावली भन्दा फरक हुन्छ ।)
२६५	Spes est vigilantis somnium.	Hope is the dream of the vigilant man.	आशा भनेको सचेत मानिसको सपना हो ।
२६६	Spes impunitatis continuum affectum tribuit delinquendi.	The hope of impunity offers a temptation of delinquency.	दण्डहिनताको आशाले कसूर गर्न उकसाउँछ ।
२६७	Spes impunitatis continuum tribuit delinquendi.	The hope of impunity offers a permanent (continuous) temptation of delinquency.	दण्डहिनताको आशाले सधैं नै (निरन्तर रूपमा) कसूर गर्न उकसाउँछ ।
२६८	Spes obligationis.	The hope or expectation of an obligation yet to emerge.	कुनै दायित्व उत्पन्न हुन सक्ने आशा वा अपेक्षामा ।
२६९	Spes recuperandi.	The hope of recovery or the hope of regaining possession (property).	(सम्पत्ति) पुनःप्राप्ति वा पुनःभोगाधिकार प्राप्तिको आशामा ।
२७०	Spes successionis.	The hope or expectancy of succession.	अपुतालीको आशा वा अपेक्षामा ।
२७१	Spes successionis in destinatione.	A hope of succession under a destination. (that is, an appointment by will)	निर्धारण हुने अपुतालीको अपेक्षामा । (इच्छापत्रबाट हकवाला तोकिने सन्दर्भमा)
२७२	Spes successionis in obligatione.	A hope of succeeding to a right under an obligation	हाल कायम रहेको कुनै दायित्व अन्तर्गत कुनै अधिकार प्राप्त

		now existing.	हुने अपेक्षामा ।
२७३	Spoliatus debet ante omnia restituī.	One who has been committed damage ought to have restitution before all things.	जसले क्षति पुऱ्याएको हुन्छ, निजले सम्पूर्ण कुराको पहिले कै अवस्थामा परिपूर्ण गर्नुपर्दछ ।
२७४	Spondeat superior.	Let the master answer or be responsible.	रोजगारदाता (प्रमुख) नै जवाफदेही होस् ।
२७५	Sponsalia de futuro.	A promise or engagement to marry.	विवाह गर्ने प्रतिज्ञा वा वचनबद्धता, टिकाटालो, जनैसुपारी लेनदेन गर्नु ।
२७६	Sponsalia dicuntur futurarum nuptiarum conventio et re promissio.	A betrothing is the agreement and promise of a future marriage.	विवाहको लागि टिकाटालो भनेको भविष्यमा विवाह गर्ने सम्झौता तथा प्रतिज्ञा हो ।
२७७	Sponsio judicialis.	Artificially created case or fact, fake fact (fictitious).	कृत्रिम रूपमा सिर्जना गरिएको विवाद वा तथ्य, झुट्टो तथ्य (काल्पनिक) ।
२७८	Sponte oblata.	Freely offered.	स्वतन्त्र रूपमा प्रदान गरिएको ।
२७९	Sponte virum fugiens mulier et adultera facta, doti sua careat, nisi sponsi sponte retracta.	A woman who runs away from her husband and commits adultery loses her dower, unless she is voluntarily taken back by her husband.	आफ्नो पतिको सतीत्व नष्ट गरी परपुरुषसँग सम्बन्ध कायम गर्ने महिलाले निजको पतिले निजलाई स्वैच्छाले फिर्ता गरेको अवस्थामा बाहेक निजले प्राप्त गरेको दाइजोको अधिकार गुमाउँछिन् ।
२८०	Stabit prae sumptio (stabitur prae sumptio) deneo probetur in contrarium.	A presumption stands until the contrary is proved.	अन्यथा प्रमाणित नभएसम्म अनुमान कायम रहन्छ ।
२८१	Stabit prae sumptio pro veritate.	Presumption stands for truth.	अनुमान सत्यको लागि स्वीकार गरिन्छ ।
२८२	Stante matrimonio.	The marriage being still extant, during the subsistence of marriage.	विवाह कायम रहेकै अवस्था ।
२८३	Stare ad rectum.	To stand trial; to abide by	पुर्णकोलागि उपस्थिति हुने

		the judgment of the court.	आधार, अदालतको फैसला पालना गर्ने आधार ।
२८४	Stare decisis.	To stand by things decided. (To stand upon decision.) The doctrine or principle that should stand as precedents for guidance in cases arising in the future.	निर्णयाधार (नजिर प्रतिपादन गर्ने कानूनी आधार) ।
२८५	Stare decisis et non quieta movere.	To stand by the decisions and not to disturb settled points.	निर्णयको आधार लिई समाधान भइसकेको विषय नखल्बल्याउने स्थिति ।
२८६	Stare enim religione debet.	For he ought to abide by his solemn obligation or undertaking.	आफूले लिएको दायित्व बाध्यात्मक रूपमा पालना हुनुपर्छ । (आफूले गरेको शपथ बाध्यात्मक रूपमा पालना गर्नुपर्छ ।)
२८७	Stare in judicio.	To appear before tribunal, to sue; to litigate in a court.	नालिश गर्न न्यायाधिकरण समक्ष उपस्थित हुने, अदालतमा मुद्दा मामिला गर्ने (फिराद गर्न अदालतमा उपस्थित हुने) ।
२८८	Stat nominis umbra.	But the shadow of the name remains.	नामको छायाँमात्र बाँकी रहेको । (विगतमा जेजस्तो भए तापनि वर्तमानमा त्यसको अस्तित्व नरही नाममात्र कायम रहेको अवस्था ।)
२८९	Stat pro ratione voluntas.	The desire stands for the place of rationality.	विवेकको स्थान लालसा (तृष्णा) ले लिन्छ ।
२९०	Stat pro ratione voluntas populi.	The will of the people takes the place of reason.	विवेकको स्थान जनइच्छाले लिन्छ ।
२९१	Statuum speciale statuo speciale non derogat.	One special (specific) Act cannot derogate the enforcement of another special (specific) Act.	एक विशेष कानूनले अर्को विशेष कानूनको कार्यान्वयनमा प्रतिकूल प्रभाव पार्न सक्दैन ।
२९२	Statu liber.	A free person, as distinguished from a slave.	स्वतन्त्र व्यक्ति । (प्राचीन रोमन कानून बमोजिम तत्काल

			कायम रहेको दास भन्दा फरक व्यक्ति)
२९३	Statua suo clauduntur territorio, nec ultra territorium disponunt.	Statutes are confined to their own territory; they do not govern outside their territorial limits.	विधायिकी ऐनहरू आफ्नो इलाकाभित्र सीमित रहन्छन् र त्यस्ता ऐनले आफ्नो इलाका बाहिरको विषयलाई नियमन गर्दैनन् ।
२९४	Status quo (Statu quo).	Existing condition, the situation currently exists. (The situation existing before change)	यथास्थिति, मौजुदा स्थिति (हेरफेर हुनुभन्दा अगाडिको स्थिति) ।
२९५	Status quo ante.	Previous condition before something occurred (before <i>status quo</i>).	यथास्थितिको पूर्व अवस्था ।
२९६	Status reipublicae maxime judicatis rebus continetur.	The stability of the state is best maintained by matters adjudicated.	राज्य (गणतन्त्र) को अधिकतम स्थायित्व न्याय निरूपण गर्ने विषयबाट कायम हुन्छ ।
२९७	Statuta pro publico commodo late interpretantur.	Statutes enacted for the public welfare are to be liberally construed (interpreted).	सार्वजनिक हितका लागि निर्माण भएका विधायिकी ऐनहरूको उदारतापूर्वक व्याख्या हुनुपर्छ ।
२९८	Statutum affirmativum non derogat communis legi.	An affirmative statute does not take from the common law.	क्रियाशील हुने (अस्तित्ववादी) विधायिकी ऐन कमन ल बाट निसृत हुँदैन ।
२९९	Statutum generaliter est intelligendum quando verba statuti sunt specialia, ratio autem generalis.	When the words of a statute are special, but the reason is general, the statute is to be understood generally.	विधायिकी ऐनमा प्रयुक्त शब्दावलीहरू विशेष प्रकृतिको र त्यसको औचित्य सामान्य प्रकृतिको भएमा सो ऐनलाई सामान्य ऐनको रूपमा बुझ्नु पर्ने हुन्छ ।
३००	Stet processus.	Let the process stand.	कारबाही कायम रहोस् ।
३०१	Stricti juris.	According to the strict right, according to the strict law.	निरपेक्ष अधिकार बमोजिम, निरपेक्ष कानून बमोजिम । (केही अधिकारहरू निरपेक्ष

			रुपमा लिइनु पर्ने सन्दर्भमा उदा: सुविधाभार, एकाधिकार आदि ।)
३०२	Strictissimae interpretationis.	According to the strictest possible interpretation, according to the most liberal render.	सम्भव भएसम्मको अत्यन्त निरपेक्ष व्याख्या बमोजिम, अत्यन्त उदारपूर्वक गरिएको व्याख्या बमोजिम ।
३०३	Strictissimi juris.	Of strictest right, according to most strict right or law.	अत्यन्त निरपेक्ष अधिकार बमोजिम, अत्यन्त निरपेक्ष रुपमा कानून बमोजिम । (विधिशास्त्रमा यदाकदा प्रयोग हुने ल्याटिन शुक्ति जसको शाब्दिक अर्थ Stricti juris सरह नै हुन्छ ।)
३०४	Sua sponte.	Of one's own free will, voluntarily.	आफ्नै स्वतन्त्र इच्छाले, स्वैच्छाले, स्वैच्छापूर्वक ।
३०५	Suapte natura.	In its own nature, in its own character.	आफ्नै प्रकृति बमोजिम, आफ्नै चरित्र बमोजिम ।
३०६	Sub colore juris.	Under color of right, under an appearance of right, under the color of law.	अधिकारको रंग (हवाला) दिएर हुने काम, कानूनको रंग (हवाला) दिए बमोजिम ।
३०७	Sub colore mariti.	Under color of a husband.	पतिको रंग (हवाला) दिए बमोजिम ।
३०८	Sub colore officii.	Under color of a certain office.	कुनै कान्यालयको हवाला दिए बमोजिम ।
३०९	Sub conditione.	Under the condition, precondition.	शर्त बमोजिम, पूर्व शर्त ।
३१०	Sub cura mariti.	Under the care (curatory) of the husband.	पतिको हेरचाह (पालनपोषण) (माथवर) बमोजिम ।
३११	Sub cura uxoris.	Under the care or curatory of the wife.	पत्रीको हेरचाह (पालनपोषण) (माथवर) बमोजिम ।
३१२	Sub curia.	Under the care of court; under the law.	अदालतको माथवर बमोजिम, कानून बमोजिम ।
३१३	Sub disjunctione.	In the alternative.	विकल्पमा ।

३१४	Sub domino.	Under the dominion.(belonging to or in the property of anyone)	कसैको स्वामित्वमा (कसैको स्वामित्वमा रहेको सम्पत्ति) ।
३१५	Sub judice.	In the course of trial. (in consideration of court.)	न्यायिक विचाराधीन अदालतमा विचाराधीन विषय, अदालतबाट सुनुवाइ भइरहेको विषय ।
३१६	Sub jugum matrimonii.	Under the yoke (ridge) marriage	विवाह बन्धनको अधीनमा रहनु ।
३१७	Sub lite.	In dispute.	विवादमा ।
३१८	Sub modo	Subject to a modification or qualification.	हेरफर वा परिवर्तनको अधीनमा रही ।
३१९	Sub potestate	Under the care, under the protection.	हेरचाह भए बमोजिम, संरक्षण भए बमोजिम ।
३२०	Sub potestate parentis.	Under the protection of a parent, under the supervision of a parent	मातापिताको संरक्षण बमोजिम, मातापिताको सुपरिवेक्षण बमोजिम ।
३२१	Sub potestate viri.	Under the control of the husband, under the supervision of the husband.	पतिको नियन्त्रण बमोजिम, पतिको सुपरीवेक्षण बमोजिम ।
३२२	Sub rosa.	Under the rose, under the secrecy, undisclosed.	गोप्यरूपमा, प्रकाश नगरिएको ।
३२३	Sub sigillo.	Under seal.	सिलबन्दी भए बमोजिम ।
३२४	Sub silentio.	Under Silently.	मौन रहे बमोजिम, मौनता बमोजिम ।
३२५	Sub spe reconciliationis.	In the hope of reconciliation.	मेलमिलापको आशामा ।
३२६	Sub voce (s.v.)	Under the title.	उपाधि अन्तर्गत ।
३२७	Sublata causa tollitur effectus.	Upon removal of the cause, the effect is removed.	कारण नरहेमा प्रभाव (परिणाम) रहँदैन ।
३२८	Sublata veneratione magistratum, respublica ruit.	The state is ruined by the loss of respect for magistrates (judges).	निर्णयकर्ता (न्यायाधीश) को मर्यादा नरहेमा राज्यको पतन हुन्छ ।
३२९	Sublato fundamento, cadit opus.	With the removal of foundation, the structure falls.	आधारशिला (जग) भत्काएमा संरचना नष्ट हुन्छ ।

३३०	Sublato principali, tollitur adjunctum.	By the removal of the principle thing, the adjunct is removed. (The principle being taken away, adjunct or accessory follow the principle.)	मुख्य विषय नरहेमा त्यससँग जोडिएको (आबद्ध रहेको) विषय पनि रहेदैन ।
३३१	Subrogatum tenet locum subrogati.	A subrogation takes the place of that which is subrogated.	प्रत्याशनले प्रत्याशित भएको विषयको ठाउँ लिन्छ । (परिवर्तन गर्ने वस्तुले परिवर्तन भएको वस्तुको ठाउँ लिन्छ ।)
३३२	Subsequens matrimonium tollit peccatum praecedens.	A subsequent marriage removes the previous wrong.	विवाह हुनु पूर्व भएका त्रुटिहरूलाई विवाहले सच्याउँछ ।
३३३	Succurritur minor; facilis est lapsus juventutis.	Assistance should be given to a minor; the lapse of youth is easy.	नाबालकलाई सदैव हेरिविचार गरिरहनु पर्छ, उमेर नपुगेको व्यक्तिको कमजोरी सजिलै हुन्छ ।
३३४	Sui generis.	Constituting a class alone: unique, peculiar.	आफै वर्गको, मौलिक, छुट्टै पहिचान भएको ।
३३५	Sui juris.	Of one's own right, of legal age, having the capacity to handle one's own affairs.	आफै अधिकारमा, कानून सम्मत उमेरमा, कुनै विषय आफैले सञ्चालन गर्ने क्षमतामा ।
३३६	Sui potens.	Able of himself to do anything.	कुनै काम गर्न आफै सक्षम ।
३३७	Summa caritas est facere justitiam singulis et omni tempore quando necesse fuerit.	The greatest charity is to do justice to everyone and all times when it shall be needed.	सबैभन्दा ठूलो उपकार भनेको आवश्यक परेका बखत सबैलाई सदैव न्याय प्रदान गर्नु हो ।
३३८	Summa esse rationem quae pro religione facit.	The highest reason is that which makes for religion.	सबैभन्दा ठूलो विवेक भनेको धर्म गर्नु हो ।
३३९	Summa est lex quae pro religione facit.	The highest law is that which makes for religion.	सबैभन्दा ठूलो कानून भनेको धर्म गर्नु हो ।
३४०	Summa injuria.	The greatest injury.	सबैभन्दा ठूलो हानिनोक्सानी ।
३४१	Summa jus, summa injuria.	Extreme right is extreme injury.	अत्यन्त धेरै अधिकार भएमा अत्यन्त धेरै हानिनोक्सानी हुन

			सक्ष ।
३४२	Summa necessitate.	In extreme necessity.	अत्यावश्यक अवस्थामा ।
३४३	Summa providentia.	The greatest prudence.	सबैभन्दा ठूलो विवेक ।
३४४	Summo jure.	In the highest right, the greatest right which is a certain title can confer.	उच्चतम अधिकार रहेको अवस्थामा, कुनै निश्चित हक प्रदान गर्न सक्ने उच्चतम अधिकार ।
३४५	Summum jus.	The highest right; the strictest or most rigid law	सबैभन्दा निरपेक्ष तथा अत्यन्त अनुदार कानून ।
३४६	Summum jus est summa injuria.	Rigid law is the greatest injustice.	सबैभन्दा अनुदार कानून भनेको सबैभन्दा ठूलो अन्याय हो ।
३४७	Sumper ita flat relatio ut valeat dispositio.	A reference should always be made so that the disposition will be valid.	कुनै सम्पत्ति बेचबिखन वा हस्तान्तरण मान्य हुनकोलागि त्यसको (सम्पत्तिको) सन्दर्भ सदैव उल्लेख हुनुपर्छ ।
३४८	Sunsus verborum et causa dicendi accipendus est, et sermones semper accipiendo sunt secundum subjectam materiam.	The meaning of words is to be taken from the occasion of their utterance, and conversation should always be understood according to their subject matter.	शब्दको अर्थ उच्चारण गर्दा कै अवस्थामा लिइनुपर्छ (बुझनुपर्छ) र सम्वादलाई सदैव त्यसको विषयवस्तु अनुसार बुझनुपर्छ ।
३४९	Suo motu.	On its own motion.	आफ्नै पहल कदमीमा, आफ्नै सक्रियतामा ।
३५०	Suo nomine. (Proprio nomine)	In one's own name.	कसैको आफ्नै नाममा ।
३५१	Suo periculo.	At one's own risk.	कसैको आफ्नै जोखिममा ।
३५२	Suo potestas.	The natural power which a man has over his own person.	कुनै व्यक्तिको अर्को व्यक्तिउपर हुने स्वाभाविक नियन्त्रण ।
३५३	Super aliquam partem fundi.	Upon any part of the land.	जमिनको कुनै हिस्सामा ।
३५४	Super altum mare.	On the high sea.	खुला समुद्रमा ।
३५५	Super attentatis aut innovatis lite dependete.	Concerning those things attempted to be done.	गर्न प्रयत्न गरिएको विषयका सम्बन्धमा ।

३५६	Super eisdem deductis.	Upon the same ground or argument.	सोही आधार वा तर्कमा ।
३५७	Super fidem chartarum, mortuis testibus, erit ad patriam de necessitate recurrendum.	The truth of the charters is necessarily to be referred to a jury, when the witnesses are dead.	साक्षीको मृत्यु भएको अवस्थामा लिखतको सत्यताको परीक्षण गर्ने काम जूरीलाई सुम्पनुपर्छ ।
३५८	Super jure naturae alendi liberos.	On the ground of the natural law which obliges parents to aliment and support their children.	आफ्ना छोराछोरीलाई पालनपोषण गर्न मातापिता बाध्य हुने प्राकृतिक कानूनको आधारमा ।
३५९	Super visum corporis.	On a view of the body.	शरीरको पर्यवेक्षणमा । (विधिविज्ञानको सन्दर्भमा)
३६०	Superficies solo cedit.	Anything built into the land goes with the land.	जमिनमा निर्माण भएको कुनै पनि संरचना जमिनकै मानिन्छ ।
३६१	Superflua (surplusagium) non nocent.	Superfluous things do not harm: superfluity does not prejudice.	काम नलाग्ने वस्तुले कसैलाई हानिनोक्सानी गर्दैन ।
३६२	Supervaccum esset leges condere, nisi esset qui leges tueretur.	It would be superfluous to make laws, unless those laws, when made, were to be enforced.	बनाएका कानून कार्यान्वयनमा आउँदैनन् भने कानून निर्माण गर्नु अर्थहीन हुन्छ ।
३६३	Supplendo vice.	By supplying the place, by coming the place of.	अर्काको ठाउँमा आउने ।
३६४	Suppressio veri.	Supression or concealment of truth.	सत्यको दमन वा ढाकछोप ।
३६५	Suppressio veri, suggestio falsi.	The suppression of truth is the expression of falsehood.	सत्यको ढाकछोप भनेको झुटको प्रस्फुरण हो । (सत्यलाई दबाउनु (लुकाउनु) भनेको झुटलाई प्रश्नय दिनु हो ।)
३६६	Supra dictus.	As stated above; as before stated.	यस अधि नै उल्लेख भए बमोजिम ।
३६७	Suprema voluntas.	Last will.	अन्तिम इच्छा ।
३६८	Surrogatum sapit naturam surrogati.	A thing substituted partakes of the nature or character of that for which it is	प्रतिस्थापन गर्ने वस्तुले प्रतिस्थापित वस्तुको स्वभाव वा चरित्र देखाउँछ ।

		substituted.	
३६९	Suspendatur per collum.	Let him be hanged by the neck.	निजलाई घाँटीमा बाँधी झुण्डयाइयोस् ।
३७०	Suum cuique (tribuere).	To give to every one that which his own, to each his own, to render to every person his due.	जसको जाति आफ्नो हो, त्यति नै दिनुपर्छ ।
३७१	Suum cuique icommodum ferendum est, potius quam de alterius commandis detrahendum.	Each one must suffer his own inconvenience rather than take away the convenience of another.	हरेकले अर्काको सुविधा हरण गर्नुभन्दा आफू नै असुविधामा गुञ्जनुपर्छ ।
३७२	Swmper sexus masculinus etiam foeminum continet.	The masculine sex of gender always includes feminine also.	पुलिंगले सदैव स्त्रीलिंगलाई पनि समेटेको हुन्छ । (पुलिंगले स्त्रीलिंगलाई पनि जनाउँछ ।) (हे. नेपाल कानून व्याख्या सम्बन्धी ऐन, २०१० को दफा १२)
३७३	Sylva cadua.	Wood that can be cut without injury.	रुख काटदा हानिनोकसानी नहुने गरी काटन सकिन्छ ।
३७४	Symbolum animae.	The symbol of the soul.	आत्माको प्रतीक ।

T

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Tacere per quadriennium utile.	To be silent throughout the four years after majority.	बहुमत प्राप्त भएपछि चार वर्षसम्म चुप लाग्ने । बहुमत प्राप्त भएपछि चार वर्षसम्म मौन रह्ने ।
२	Tacita quaedam habentur pro expressis.	Things unexpressed are sometimes considered as expressed.	अव्यक्त भएका विषयहरू पनि कतिपय अवस्थामा व्यक्त भए सरह मानिन्छ ।
३	Tacito et illiterato hominum consensu et moribus ex pressum.	Expressed by the silent and unwritten consent and customs of men.	जनसमुदायले मौन रूपमा व्यक्त गरेका, कहिं पनि लिखित रूपमा सहमति नभएका र परम्परामा रहेका ।
४	Tales de circumstantibus.	Such persons as are standing round.	अदालत परिसरमा आएका व्यक्तिहरू । (कुनै मुद्दाको सुनुवाइ गर्न अदालतमा पर्याप्त जूरी उपस्थिति नभएको अवस्थामा जूरीको रूपमा लिन सकिने व्यक्तिको सन्दर्भमा ।)
५	Talis interpretatio semper fienda est, ut evitetur absurdum, et inconveniens, et ne judicium sit illusorium.	Interpretation is always to be made in such a manner that what is absurd and inconvenient may be avoided, that judgement may not be illusory.	(कानूनको) व्याख्या गर्दा सदैव निर्थक विषय र असुविधालाई हटाउन सकिने र फैसला भ्रमपूर्ण नहुने गरी गर्नुपर्छ ।
६	Talis non est eadem, nam nullum simile est idem.	That which is like is not the same, for nothing, which is merely similar, is the same. (What is like is not the same, for nothing similar is the same.)	उस्तै जस्तो देखिने विषय उही होइन, जुन विषय उस्तै मात्र छ, त्यो उही हो ।
७	Talis quails.	How much, Such as it is.	जे जति, जे जस्तो अवस्थामा छ ।
८	Taliter processum est.	In such manner it proceeds	यस्तै तरिका (विधि) ले नै यो विषयको कारबाही हुन्छ ।
९	Tam facti quam animi.	In deed as well as in intention. (Intention and act	मनसाय तथा मनसाय बमोजिम भएको काम कारबाही ।

		proceeding upon that intention.)	
१०	Tanquam bonus vir.	As an honest or honourable man.	एक इमान्दार तथा सम्मानित व्यक्तिको हैसियतमा ।
११	Tanquam dominus.	As owner, as in the character of proprietor.	धनीको हैसियतमा, सम्पत्ति धनीको हैसियतमा ।
१२	Tanquam jure devoluto.	As if the right has devolved.	अधिकार निक्षेपण भए ज्ञे ।
१३	Tanquam optimum maximum.	As its best and fullest, a right undiminished either in point of quality or in point of extent.	सर्वोत्तम र पूर्णरूपमा, गुणको वा हदको दृष्टिकोणबाट हास नभएको अधिकार ।
१४	Tanquam prescriptum quod possessum.	Prescription extends only so far as possession.	भोगाधिकार रहेसम्म मात्र चिरभोगको विस्तार हुन्छ ।
१५	Tanquam quilibet.	Like any other person.	अन्य कुनै व्यक्ति जस्तै, अन्य कुनै व्यक्ति सरह ।
१६	Tanquam testamentum inofficiosum.	As an improvident will i.e. a will in which the nearest relatives of the testator have been overlooked.	सोचविचार नगरी गरेको इच्छापत्र । (इच्छापत्रदाताले आफ्नो नजिकका नातेदार वा हकवालाको वास्ता नगरी गरेको इच्छापत्र)
१७	Tantum bona valent, quantum vendi possunt.	Goods are worth only so much as they can be sold for.	वस्तु जिति मूल्यमा बिक्नी हुन सक्छन्, त्यति नै वस्तुको मूल्य हुन्छ ।
१८	Tantum consessum quantum scriptum.	So much is granted as is written, the writing is the limit of the grant.	जिति लेखिएको छ, सोही बमोजिम दिइएको हो, लिखत नै दिइएको विषयको सीमा हो ।
१९	Tantum et tale.	To the same extent and of the same kind (So much and of such a kind, both as regards quality and extent.)	सोही हदसम्म र सोही किसिमका वस्तु (वस्तु बिक्रीको करारका सन्दर्भमा) ।
२०	Tantum habent de lege, quantum habent de justitia.	Matters are important in law in so far as they possess justice.	कानूनमा त्यही कुराको महत्व रहन्छ, जुन कुरा न्यायको दृष्टिकोणबाट महत्वपूर्ण हुन्छ ।

२१	Tantum operatur fictio in casu ficto quantum veritas in casu vero.	A legal fiction operates to the same extent and effect in the supposed case as the truth does in a real case.	काल्पनिक मुद्दामा कानूनी कल्पना वास्तविक मुद्दामा रहेको सत्य सरह सोही हदसम्म र सोही प्रभाव कायम हुन्छ ।
२२	Tantum prescriptum quantum possessum.	There is only prescription in so far as there has been possession.	भोगाधिकार कायम भएको हदसम्म मात्र चिरभोग कायम रहन्छ । (भोगाधिकारको कारणबाट सुविधाभार प्राप्त गरेको सन्दर्भमा)
२३	Tatum bona valet quantum vendi possunt.	Things are worth what they will sell for.	वस्तु जसरी विक्री हुन्छ, त्यसको मूल्य हुन्छ ।
२४	Tempora mutantur et leges muntantur in illis.	Time change and law change with them.	समय परिवर्तनसँगै कानूनको पनि परिवर्तन हुन्छ ।
२५	Temporalis actio.	A plaint to be filed within the limitation.	हदम्यादभित्र दायर गरी सक्नुपर्ने नालिश ।
२६	Tempore et loco.	The time and place.	समय र स्थान ।
२७	Temporis exceptio.	A plea of time; a plea of lapse of time, in bar of an action.	प्रतिरक्षा गर्ने हदम्याद ।
२८	Tempus continuum.	A continuous time; a period of time which was uninterrupted by holidays, absences or other causes.	निरन्तर समय, सार्वजनिक विदा, अनुपस्थिति वा अन्य कुनै कारणबाट अवरुद्ध नभएको समय अवधि ।
२९	Tempus enim modus tollendi obligationes et actiones quia tempus currit contra desides et sui juris contemptores.	For time is a means of dissipating actions and obligations, because time runs against the slothful and those who are careless of their own right.	समय उजुर गर्ने तथा दायित्व पूरा गर्ने माध्यम भएकोले अल्पी तथा आफ्नो अधिकार प्रति बेवास्ता गर्ने (उदासीन) विरुद्ध समय गुणिन्छ ।
३०	Tenor est qui legem dat feudo.	It is the contents (of the charter or deed of grant) which gives the law to the feu rights (the contents of the charter regulate the right thereby conferred).	कुनै लिखतले प्रदान गरेको अधिकारलाई सोही लिखतले बेवास्ता गरेको विषयवस्तुले नियमन गर्दछ ।

३१	Tenore prassentium.	By the tenor of these presents, i.e. the matter contained therein, or rather the intent and meaning thereof.	प्रस्तुत गरिएका लिखतको मनसायबाट अर्थात, लिखतमा रहेका विषयवस्तु वा त्यसको मनसाय र अर्थ बमोजिम ।
३२	Termini habiles.	Sufficient ground.	पर्याप्त आधार ।
३३	Termini sanctorum.	The limit of a sanctury.	शिकार गर्न निषेध ।
३४	Terminus a quo.	The point from which, a point of origin, a first limiting point in time.	जहाँबाट प्रारम्भ हुन्छ, प्रारम्भ बिन्दु ।
३५	Terminus ad quem.	The end point or finishing point of a process, terminating point.	अन्तिम बिन्दु वा प्रक्रियाको अन्त्य
३६	Terminus annorum certus debet esse et determinatus.	A term of years ought to be certain and determinate.	कार्यकाल निश्चित तथा निर्धारित हुनुपर्छ ।
३७	Terminus juris.	The time of one or two years, allowed by law for the determination of appeals.	पुनरावेदनको निर्णय गर्न कानूनले एक वा दुई वर्षको अवधि दिएको हुन्छ ।
३८	Terra affirmata.	Farmed land; land which let to be farmed.	कृषि व्यवसाय गरेको जमिन, खेतीयोग्य जमिन ।
३९	Terra boscalis.	Woody land.	जंगल रहेको भूमि ।
४०	Terra culta.	Cultivate land.	आवाद गरेको जमिन ।
४१	Terra debilis.	Wick or barren land.	बाँझो जमिन ।
४२	Terra dominica, indominicata.	The demesne lands of a manor.	निजी जमिन ।
४३	Terra exultabilis.	Land, which could be ploughed.	खनजोत गर्न सकिने जमिन ।
४४	Terra frusca, frisca.	Fresh land, not lately ploughed	आवाद नगरिएको जमिन ।
४५	Terra hydata.	Land subject to the payment of hydage.	मालपोत तिर्नुपर्ने गरी कायम भएको जमिन ।
४६	Terra lucrabilis.	Land gained from the sea or enclosed out of a waste.	सामुद्रिक इलाकाबाट प्राप्त भएको जमिन ।
४७	Terra maneus vacua occupanti conceditur.	Land remaining vacant is granted to the occupant.	खाली रहेको जमिन कब्जा गर्नलाई दिइन्छ ।

४८	Terra nova.	Land changed from a different condition, as from woodland to arable.	जंगल फडानी गरी खोरिया बनाइएको जमिन ।
४९	Terra nullius.	The land of no one (territory does not belongs to any country)	कुनै पनि मुलुकको अधीनमा नरहेको इलाका ।
५०	Terra putura.	Land subject to puture. (Land held by the service of victualing the keepers.)	जसको जिम्मामा वनको जमिन रहेको छ, निजले नै घाँसपात भोगचलान वा उपभोग गर्ने जमिन ।
५१	Terra sabulosa.	Gravelly or sandy ground.	बलौटे जमिन ।
५२	Terra testamentalis.	Land being disposal by will.	इच्छापत्रबाट हस्तान्तरण गर्न सकिने जमिन ।
५३	Terra transit cum onere.	Land passes with its burdens.	जमिनसँगै त्यससँग सम्बन्धित दायित्व पनि हस्तान्तरण हुन्छ ।
५४	Terra vestita.	Seeded land, land sworn with corn.	बिउ बिजन तथा वेर्ना रहेको जमिन ।
५५	Terrae dominicales regis.	The demesne lands of the crown.	राजाको निजी स्वामित्वमा रहेको जमिन ।
५६	Terrae tenmentales.	Land distributed by the land owner to tenants.	जग्गाधनीले मोहीलाई वितरण गरेको जमिन ।
५७	Tertium quid.	A third thing having a character and qualities distinguished from those of either of its two component parts.	दुई मध्येका कुनै पनि अंशबाट फरक हुने प्रकृति वा गुण भएको तेस्रो वस्तु ।
५८	Testamenta latissimam interpretationem habere debent.	Wills ought to have the broadest interpretation or construction.	इच्छापत्रलाई उदारतापूर्वक व्याख्या गरिनु पर्छ ।
५९	Testamenti factio.	The power of testing, right to make a testament.	परीक्षण गर्ने अधिकारी, इच्छापत्र गर्ने अधिकार ।
६०	Testamentum est voluntatis nostrae justa sententia deeo, quod quis post mortem suam fieri velit.	A will is the legal declaration of a man's intentions, which he wills to be performed after his death.	ईच्छापत्र भनेको आफ्नो मृत्युपछि कार्यान्वयन हुने मनसाय राखी कुनै व्यक्तिले गरेको कानूनी उद्घोषण हो ।

६१	Testamentum inofficium.	Same as unofficial will.	अनौपचारिक तवरबाट गरिएको इच्छापत्र ।
६२	Testamentum omne morte consummatum.	Every will is consummated or perfected by death.	हरेक इच्छापत्र इच्छापत्रदाताको मृत्युपछि कार्यान्वयनमा आउँछ । (हरेक इच्छापत्र इच्छापत्रदाताको मृत्युपछि प्रारम्भ हुन्छ ।)
६३	Testatio mentis.	An expression of a testator's mind; a testament.	इच्छापत्रदाताको मनको अभिव्यक्ति ।
६४	Testatoris ultima voluntas est perimplenda secundum veram intentionem suam.	The last will of a testator is to be fulfilled according to his true intention.	इच्छापत्रदाताको अन्तिम इच्छा निजको वास्तविक मनसाय बमोजिम पूरा हुनुपर्छ ।
६५	Testatum capias.	Issued by a court of one county to the sheriff of another when an ordinary capias has been returned without action.	प्रतिवादीलाई पक्राउ गर्ने अदालतको आदेश ।
६६	Testes ponderantur, non numerantur.	Testimonies (witnesses) are to be weighed and not numbered.	साक्ष्य मूल्यांकन साक्षीको संख्याको आधारमा नभई निजहरूले दिएको साक्ष्यको आधारमा हुन्छ ।
६७	Testibus deponentibus in paru numero dignioribus est credendum.	Where the witnesses have testified in equal numbers (on each side), the more worthy of them are to be believed.	दुवै तर्फका साक्षीहरूको संख्या समान संख्यामा परीक्षण गरिएमा बढी महत्वपूर्ण साक्ष्यलाई विश्वास गर्नुपर्छ ।
६८	Testibus non testomiis credendum est.	Credence is given to the witnesses, not to their testimony.	साक्षीको बकपत्रलाई भन्दा निजको विश्वसनीयतालाई बढी महत्व दिइन्छ ।
६९	Testimonia ponderanda sunt, non numeranda.	Testimony is to be weighed, not counted (by the number of witnesses).	साक्ष्यको मूल्यांकन गरिनुपर्छ, गणना गर्ने होइन । (साक्षीहरूको संख्या)
७०	Testis de visu praeponderat aliis.	An eye witness outweighs others.	देखिजान्ने साक्षीले अरु सबै साक्षीलाई निस्तेज पार्छ ।

७१	Testis nemo in sua causa esse potest.	No one can be a witness in his own cause.	कोही पनि आफ्नो मुद्दामा आफै साक्षी हुन सक्दैन ।
७२	Testis occultus unus valet quam auriti decem.	One eye witness is worth more than ten ear witnesses.	दशजना सुनी जान्ने साक्षी भन्दा एकजना देखिजान्ने साक्षी महत्वपूर्ण हुन्छ ।
७३	Testmoignes ne poent testifie le negative mes T'affirmative.	Witnesses cannot testify to a negative, but they may testify to an affirmative.	साक्षीहरूको परीक्षण नकरात्मक रूपमा गर्न सकिन्न र सकरात्मक रूपमा गर्न सकिन्छ ।
७४	Thesaurus regis est vinculum pacis et bellorum nervus.	The treasury of the king is the bond of peace and the sinew of war.	राजकीय कोष भनेको शान्ति (कानून र व्यवस्था) को बन्धन (दायित्व) तथा युद्धको बल हो ।
७५	Timore mortis.	Fear of death.	मृत्युको भय ।
७६	Timores vani sunt aestimandi qui non cadunt constantem virum.	Fears are to be regarded as groundless which do not affect a firm man.	दृढ मानिसलाई कुनै किसिमले प्रभाव पाईन भने भयलाई आधारहीन मान्नु पर्ने हुन्छ ।
७७	Tingi immittendi.	One of the urban servitudes of the civil law, under which the dominant owner was entitled to insert a beam into the wall of the servient tenement for the purpose of supporting his own.	आफ्नो घरकोलागि छिमेकीको पर्खालको प्रयोग गर्न सकिने सुविधाभार । (शहरी इलाकामा प्रयोगमा आउने सुविधाभार) (कन्टिनेन्टल कानून प्रणालीमा अभ्यासमा रहेको सुविधाभार)
७८	Titulu singulari.	By a singular title.	एकल हक बमोजिम ।
७९	Titulu universalis.	By a universal title.	पैतृक सम्पत्ति प्राप्त गर्न सामान्य हक बमोजिम ।
८०	Titulus est justa cause possidenti id quod nostrum.	Title is the just cause of possessing that which is ours.	हक भनेको जुन विषय हाम्रो हो, त्यसको भोगाधिकारको कानूनसम्मत आधार हो ।
८१	Tolle voluntatem et erit omnis actus indifferens.	Take away the will and every act will be indifferent.	इच्छालाई बाहेक गर्ने हो भने हरेक कामकारबाही निरपेक्ष हुन्छ ।

८२	Tota curia.	The whole court, the court with all the justices present.	पूर्ण इजलास, बृहत पूर्ण इजलास (अदालतमा कायम रहेका सम्पूर्ण न्यायाधीशको इजलास) ।
८३	Totidem verbis.	In so many words, in these exact words.	धेरै शब्दहरूमा, वास्तविक शब्दहरूमा (सिधै अभिव्यक्त भएको सन्दर्भमा)
८४	Toties quoties.	For each time, as often as occasion shall arise.	प्रत्येक पटककालागी, घटना घटेको बखत पटक-पटक ।
८५	Toto genere.	In their whole character; entirely.	त्यसको सम्पूर्ण प्रकृतिमा, समग्रतामा (हरेक दृष्टिकोणबाट) ।
८६	Totum praefertur unicuique parti.	The whole is preferred to any one part.	कुनै एक अंशबाट पूर्णतालाई प्राथमिकता दिइन्छ ।
८७	Tracent fabrilia fabri.	Let him keep himself within the compass of his own profession.	हरेक व्यक्ति (अधिकारी) आफ्नो पेशा (सक्षमता) को परिधिभित्र रहोस् ।
८८	Traditio brevis manus.	The delivery of a thing, by the mere consent of the parties.	पक्षको सहमतिका आधारमा मात्र (भौतिक रूपमा कुनै कामकारबाही बिना) वस्तुको हस्तान्तरण ।
८९	Traditio clavium.	The delivery of the keys. (Symbolic delivery.)	साँचो हस्तान्तरण (कुनै सम्पत्तिमा कसैको स्वामित्व कायम गर्ने प्रतिको रूपमा हस्तान्तरण गरिने साँचो) ।
९०	Traditio loqui facit chartam.	Delivery gives voice to a deed. (Delivery makes a deed speak.)	कुनै वस्तुको हस्तान्तरण गर्नु भनेको लिखत कार्यान्वयन (वचन दिन) गर्नु हो ।
९१	Traditio nihil amplius transferre debt vel potest ad eum qui accipit, quam est apud eum qui tradit.	Delivery ought to and can transfer nothing more to him who receives it than is in the possession of him who delivers.	दाताले आफ्नो भोगाधिकारमा रहेको विषयभन्दा बढी दिनु हुँदैन र दिन पनि सक्दैन ।
९२	Traditio rei.	The delivery of the thing.	वस्तुको हस्तान्तरण ।

९३	Traditionibus dominia rerum, non nudis pactis, transferuntur.	The ownership of things is transferred by delivery, not by naked promises.	वस्तुको स्वामित्व वचनवद्धताबाट नभई हस्तान्तरणबाट हुन्छ ।
९४	Traditionibus et usucaptionibus, non nudis pactis, transferuntur rerum dominia.	Rights of properties are transferred by delivery, and by prescription founded on lengthened possession, not by a mere arrangement.	सम्पत्ति माथिको अधिकार हस्तान्तरण यसको बन्दोबस्तबाट मात्र नभएर हस्तान्तरण तथा चिरभोगबाट हुन्छ ।
९५	Traditur in ballium.	Delivered to bail.	जमानत (धरौटी) मा छोड्नु, पठाउनु ।
९६	Transeat in exemplum.	Let it pass into an example or precedent.	यो उदाहरण वा नजिका रूपमा रहोस् ।
९७	Transeunt cum universitate.	The transmit with the whole estate.	सम्पूर्ण अचल सम्पत्ति सहित हस्तान्तरण ।
९८	Transgressionem multiplicata, crescat poenae inflictio.	When transgression is multiplied, let the infliction of punishment be increased.	कानून उल्लंघनको बृद्धिसँगै सजाय निर्धारण पनि बढाइयोस् ।
९९	Transit terra cum onere.	The land passes with its burden or encumbrance.	जमिनसँगै त्यससँग सम्बन्धित दायित्व वा भार पनि हस्तान्तरण हुन्छ ।
१००	Transivit in rem judicatam.	Judgement has been made and the matter is now closed.	फैसला भएको छ र अब विवादको पनि अन्त्य भएको छ ।
१०१	Tres faciunt collegium.	Three make a corporation; that is, three persons may form a corporation.	तीनजनाले कम्पनी संस्थापना गर्न सक्छन् । (प्राचीन रोम कानून बमोजिम तीनजना भन्दा व्यक्तिबाट कम्पनी खडा हुन सक्ने सन्दर्भमा) ।
१०२	Triatio ibi semper debet fieri, ubi juratores meliorem possunt habere notitiam.	The trial of an action ought always to be held in that place where the jurors can have the better information.	मुद्दाको पुरुषक (सुनुवाइ) त्यस्तो ठाउमा गर्नु पर्दछ, जहाँ जूरीका सदस्यलाई बढी जानकारी (सूचना) हुन्छ ।
१०३	Triennalis pacificus possessor beneficet est inde securus.	The undisturbed possessor of a benefice for three years is thereafter secure from challenge.	कुनै सम्पत्तिको तीन वर्षसम्म निर्वाध रूपमा भोगाधिकार गर्ने व्यक्ति त्यस पछाडि कुनै पनि किसिमको खिचोलाबाट सुरक्षित

			रहन्छ ।
१०४	Trina admonitio.	The third warning.	तेस्रो (अन्तिम) चेतावनी (प्राचीन समयमा अदालतले प्रतिवादीलाई बयानको लागि दिइन चेतावनीको सन्दर्भमा)
१०५	Trindo necessitas.	Threefold necessities.	त्रिपक्षीय आवश्यकता ।
१०६	Turpis contractus.	A dishonorable contract.	अमर्यादित करार ।
१०७	Turpis persona.	Disgraceful person.	अनैतिक व्यक्ति ।
१०८	Turpis est pars quae non convenit cum suo toto.	That part is bad which does not correspond with its own whole.	जुन अंश वस्तुको सम्पूर्ण भाग अनुकूल हुँदैन (मेल खाँदैन), त्यस्तो अंश काम नलाग्ने हुन्छ ।
१०९	Tuta est custodia quae sibimet creditur.	That guardianship is secured which trusts to itself alone.	आफैलाईमात्र विश्वास गर्ने संरक्षकत्व सुरक्षित हुन्छ ।
११०	Tutela legitima.	Legal protection.	कानूनी संरक्षण, कानूनसम्मत संरक्षण ।
१११	Tutis erratur ex parte mitiori.	It is safe to err on the side of leniency.	उदारताको पक्षमा त्रुटि हुनु सुरक्षित नै हुन्छ ।
११२	Tutis semper est errare in acquietando, quam in puniendo; ex parte misericordiae quam ex parte justitiae.	It is always safer to err in acquitting than in punishing; on the side of mercy rather than on the side of justice.	कसैलाई सजाय गर्नुभन्दा सफाई दिन त्रुटि हुनु न्यायको भन्दा दयाको दृष्टिकोणबाट सदैव सुरक्षित हुन्छ ।
११३	Tutius est rei incumbere quam personae.	It is safer to rely upon a subject than upon a person; that is, a real security is safer than a personal security, or a real right better than a personal right.	कुनै व्यक्तिमा विश्वास गर्नुभन्दा कुनै वस्तुमा नै विश्वास गर्नु सुरक्षित हुन्छ । (जमानतको सन्दर्भमा)
११४	Tutor ad litem (Curator ad litem).	A person appointed by the Court to protect the interest of a pupil in action to which he is called as a party.	नाबालकको हक हित संरक्षण गर्नको लागि अदालतबाट नियुक्त माथवर ।
११५	Tutor datur personae.	A tutor is appointed to the person.	कुनै व्यक्तिकोलागि नियुक्त भएको माथवर ।
११६	Tutor in rem suam auctor fleri non potest.	A tutor cannot act of his own behoof.	माथवरले आफ्नो लाभकोलागि कुनै काम गर्न सक्दैन ।

११७	Tutor incertus dari non postest.	An uncertain person cannot be given or appointed as tutor.	कुनै पनि अनिश्चित (नाम नखुलाइएको) व्यक्तिलाई माथवरी दिनु वा माथवरको रूपमा नियुक्त गर्न सकिदैन ।
११८	Tutor praesumitur intus habere, ante redditas rationes.	A tutor is presumed to have funds in his own hands until his accounts have been rendered.	माथवरले लेखाको विवरण हस्तान्तरण नगरेसम्म निजको हातमा नै नाबालकको रकम कलम कायम रहेको मानिन्छ ।
११९	Tutor rem pupilli emere non potest.	A tutor cannot purchase the estate, or that which is the property of the pupil his ward.	माथवरले आफ्नो माथवरीमा रहेको नाबालकको सम्पत्ति (अचल सम्पत्ति) खरीद गर्न सक्दैन ।
१२०	Tutores testamentarii, legitimi, et dativi.	Testamentary tutors, tutors-at-law and tutors-dative.	इच्छापत्र बमोजिम नियुक्त माथवर, कानून कार्यान्वयनबाट नियुक्त (नाता भित्रको) माथवर तथा अदालतबाट नियुक्त माथवर ।
१२१	Tutorio nomine.	In the name or character of tutor.	माथवरको नाममा वा निजको हैसियतमा ।
१२२	Tutus accessus non fuit.	There was no safe access.	सुरक्षित पहुँच नभएको ।

U

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Uberior titulus.	The fuller or more unlimited title.	पूर्ण वा अधिक असीमित हक ।
२	Uberrima fides. (Uberrimae fidei)	Utmost good faith. (Good faith of the most full and copious character)	अत्यधिक विश्वास । (करारका सन्दर्भमा)
३	Ubi aliquid conceditur, conceditur et id sine quo res ipsa esse non potest.	Where anything is granted, that is also granted without which the thing itself is not able to exist.	कुनै वस्तु दिइएकोमा जुन कुरा बिना त्यस्तो वस्तुको अस्तित्व रहन सक्दैन, त्यस्तो कुरा पनि दिइएको हुन्छ ।
४	Ubi aliquid impeditur propter unum, eo remoto, tollitur impedimentum.	Where anything is impeded by reason of one thing, with the removal of that, the impediment is removed.	कुनै एक वस्तुको कारणबाट अर्को कुनै वस्तुलाई बाधा पुन्याएको भएमा त्यस्तो वस्तु हटाइएकोमा बाधा विरोध पनि हटाएको मानिन्छ ।
५	Ubi cessat remedium ordinarium ibi decurritur ad extraordinarium.	Where a common remedy ceases, there recourse must be had to an extraordinary one.	सामान्य उपचारको व्यवस्था अन्त्य भएमा असाधारण उपचार प्रयोग गर्ने व्यवस्था हुनै पर्छ ।
६	Ubi culpa est ibi poena subesse debet.	Where there is fault (offence), there must be punishment.	जहाँ कसूर हुन्छ, त्यहाँ सजाय पनि हुन्छ ।
७	Ubi damna dantur, victus victori in expensis ondemnari debet.	Where damages are awarded, the losing party ought to pay the costs of the victor.	क्षतिपूर्ति प्रदान गरिएकोमा (मुद्दामा) हार्ने पक्षले जिते पक्षलाई मुद्दा खर्च पनि भर्नु पर्छ ।
८	Ubi defunctus habuit domicilium.	Where the deceased had domiciled.	मृतकको जहाँ बसोबास रहेको थियो ।
९	Ubi dies cessit, licet nondum venerit.	In the case where time has arrived at which money has commenced to be due, although that time has not arrived at which it may be exacted.	रकम भुक्तानी गर्नुपर्ने निर्धारित समय आइनसकेको भए तापनि भुक्तानी गर्नुपर्ने समय आएको अवस्थामा ।

१०	Ubi dolus dedit causam contractui.	Where the fraud gave rise to the contract.	जालसाजमा आधारित भएको करार । (जालसाजबाट भएको करार)
११	Ubi eadem ratio, ibi idem jus.	Where the reason is same, the law is the same.	कारण एकै भएकोमा कानून पनि एकै किसिमले लागू हुन्छ ।
१२	Ubi eadem ratio, ibi idem jus; et de similibus idem est judicium.	Where the reason is same, the law is the same, and in similar cases the judgement is the same.	कारण एकै भएकोमा कानून पनि एकै किसिमले लागू हुन्छ, र एकै किसिमको मुदामा फैसला पनि एकै किसिमको हुन्छ ।
१३	Ubi est forum, ibi ergo est jus.	Where the forum or place of jurisdiction is, there the law is accordingly. (The law of the forum governs.)	जहाँ निर्णय गर्ने निकाय वा क्षेत्राधिकार रहेको हुन्छ, सोही ठाउँको कानून लागू हुन्छ । (निर्णय गर्ने निकाय रहेको ठाउँको कानूनले त्यस्तो निकायको नियमन गर्दछ ।)
१४	Ubi et dantis et accipientisturpitudo versatur, non posse repeti dicimus; quotiens autem accipientis turpitudo versatur, repeti posse.	When there is turpitude in both the receiver and the giver, we say the thing cannot be recovered, but that whenever the turpitude is in the receiver only, it can be recovered.	लिने र दिने दुवै अनैतिक भएको (दुवै दायित्व निर्वाह गर्न चुकेको) अवस्थामा कुनै वस्तु फिर्ता गर्न नपर्ने भन्न सकिन्छ भने लिनेमात्र अनैतिक भएको (दायित्व निर्वाह गर्न चुकेको) अवस्थामा वस्तु फिर्ता हुन सक्छ भन्न पर्ने हुन्छ ।
१५	Ubi factum nullum, ibi fortia nulla.	Where there is no fact, there is no force.	जहाँ तथ्य (घटना) हुँदैन, त्यहाँ शक्ति प्रयोग हुँदैन ।
१६	Ubi id non agebatur.	Where that was not done	जुन कुरा भएको (गरिएको) थिएन ।
१७	Ubi jus ibi remedium.	Wherever there is a right, there is a remedy.	जहाँ अधिकार हुन्छ, त्यहाँ उपचार हुन्छ ।
१८	Ubi jus incertum, ubi jus nullum.	Where the law is uncertain, there is no law. (Where the right is uncertain, there is no right.)	जहाँ अनिश्चित कानून हुन्छ, त्यहाँ कानून नै हुँदैन । (जहाँ अनिश्चित अधिकार हुन्छ, त्यहाँ अधिकार नै हुँदैन ।)
१९	Ubi lex aliquem cogit	Where the law compels a man	कानूनले कुनै व्यक्तिलाई कारण

	ostendere causam, necesse est quod causa sit justa et legitima.	to show cause, it is incumbent that the cause be just and lawful.	देखाउन बाध्य गरेकोमा कारण उचित र कानूनसम्मत हुन आवश्यक छ ।
२०	Ubi lex est specialis, et ratio ejus generalis generaliter accipienda est.	Where the law is special, but the reason of it is general, it should be construed generally.	कानून विशेष भए तापनि कारण सामान्य छ भने यसलाई सामान्य रूपमा नै व्याख्या गरिनुपर्छ ।
२१	Ubi lex non distinguit, nec nos distingueremus.	Where the law distinguishes not, we ought not to distinguish.	कानूनले फरक नगरेकोमा हामीले फरक गर्नु हुँदैन ।
२२	Ubi major pars est, ibi totum.	Where the greater part is, there is the whole.	जहाँ धेरै भाग रहेको हुन्छ, त्यहाँ पूर्ण भाग रहन्छ ।
२३	Ubi matrimonium, ibi dos.	Where there is a marriage, there is dower.	जहाँ विवाह हुन्छ, त्यहाँ दाइजो पनि हुन्छ ।
२४	Ubi non adest norma legis, omnia, quasi pro suspectis habendda sunt.	Where there is no rule of law, everything should be regarded, as it were, with suspicion.	जहाँ कानूनको शासन हुँदैन, हरेक कामकारबाही शंकास्पद भएको मान्नु पर्ने हुन्छ ।
२५	Ubi non est annua renovatio, ibi decimae non debent solve.	Where there is no annual renovation, there tithes ought not to be paid.	वार्षिक नवीकरणको व्यवस्था नभएकोमा दशौंद तिर्नु पर्दैन ।
२६	Ubi non est condeni auctoritas, ibi non est parendi necessitas.	Where there is no authority to command, there is no need of obeying.	जहाँ आदेश दिने अधिकार हुँदैन, त्यहाँ त्यसको पालना गर्न आवश्यक हुँदैन ।
२७	Ubi non est directa lex, standum est arbitrio judicis, vel procedendum ad similia.	Where there is no direct law, the decision of the judge is to be supported, or reference made to similar cases.	जहाँ स्पष्ट कानून हुँदैन, त्यहाँ न्यायाधीशले फैसला गर्दा त्यस्तै मुद्दाहरूमा भएको सहयोग वा सन्दर्भ लिनु पर्ने हुन्छ ।
२८	Ubi non est lex, ibi non est transgressio quoad mundum.	Where there is no law, there is no transgression, as it regarded the world. (Where there is no law, there is no transgression as far as worldly matters are concerned.)	संसार भरिनै यो मानिएको छ कि, जहाँ कानून हुँदैन, त्यहाँ कानूनको उल्लंघन पनि हुँदैन ।

२९	Ubi non est manifesta injustitia, judices habentur pro bonis viris, et judicatum pro veritate.	Where there is no manifest injustice, judges ought to be regarded as honest men, their judgement as truth.	स्पष्ट रूपमा अन्याय नभएकोमा न्यायाधीशहरूलाई इमान्दार व्यक्तिको रूपमा मान्नु पर्छ र निजहरूले दिएको फैसलालाई सत्यको रूपमा लिनु पर्दछ ।
३०	Ubi non est principalis, non potest esse accessories.	Where there is no principal, there can be no accessory.	मुख्य व्यक्ति (मुख्य कसूरदार) नभएकोमा सहयोगी (मतियार) पनि हुँदैन ।
३१	Ubi nulla est conjectura quae ducat alio, verba intelligenda sunt ex proprietate non grammatica sed populari ex usu.	Where there is no inference which would lead to another conclusion, words are to be understood according to their proper sense, not their grammatical meaning, but according to popular usage.	अर्को निष्कर्ष निस्कने आधार नभएमा, शब्दहरूको अर्थ गर्दा तिनीहरूको व्याकरणीय अर्थ नभएर जनमानसमा प्रचलनमा रहेको उपयुक्त अर्थ लाग्ने गरी बुझ्नु पर्छ ।
३२	Ubi para est ibi est lucrum collocatur.	Where the risk is, there the profit should occur. (He at whose risk a thing is, should receive the profit arising from it.)	जहाँ जोखिम हुन्छ, त्यहाँ नाफा पनि आर्जन हुनुपर्छ ।
३३	Ubi pugnantia inter se in testamento juberentur, neutrum ratum est.	Where directions repugnant to one another are given in a will, neither of them is valid.	कुनै इच्छापत्रमा दिएका निर्देशन एक आपसमा बाझिने भएमा कुनै पनि निर्देशन मान्य हुँदैन ।
३४	Ubi quid generaliter conceditur, inest haec exceptio, si non aliquid sit contra jus fasque.	Where a grant is in general terms, there is always an implied provision that it shall not include anything which is unlawful or immoral.	सामान्य शब्दावलीमा कुनै व्यवस्था भएकोमा कुनै पनि गैरकानूनी वा अनैतिक विषय समावेश नभएको परोक्ष प्रावधान सदैव रहेको हुन्छ ।
३५	Ubi quis delinquit ibi punietur.	Where a person commits a crime, there he is to be punished.	कुनै व्यक्तिले कसूर गर्दछ भने निजलाई सजाय हुनैपर्छ ।
३६	Ubi re vera.	Where in reality; when in fact.	वास्तवमा ।
३७	Ubi societas, ibi ius.	Wherever there is society, there is law.	जहाँ समाज हुन्छ, त्यहाँ कानून रहन्छ ।
३८	Ubi supra.	Where stated above.	पूर्व उद्दरण, यस अधि नै उल्लेख भए बमोजिम ।

३९	Ubi verba conjuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum.	Where words are not conjoined it suffices if either be complied with. (Where words are not conjoined, it is enough that one or other (of the things required) should be done.)	शब्दहरू संयुक्त रूपमा रहेनन् भने त्यस्ता शब्दहरूमध्ये जुन शब्दको आवश्यकता हुन्छ, सोही बमोजिमको अर्थ पर्याप्त हुन्छ ।
४०	Uubicunque est injuria, ibi damnum sequitur.	Wherever there is a legal wrong, there damage follows.	जहाँ कानून उल्लंघन गरी गल्ती गरिन्छ, त्यहाँ क्षतिपूर्ति दिइन्छ ।
४१	Ulitma voluntas.	A last will.	अन्तिम इच्छा ।
४२	Ulterius concilium.	Further consideration or argument.	थप विचार वा तर्क ।
४३	Ultima Fact.	The principle fact in issue.	विवादको मूल विषय, निर्णय गर्नुपर्ने मुख्य विषय ।
४४	Ultima loco.	In the last place.	अन्तिम ठाउँमा ।
४५	Ultima ratio.	The final argument; the last resort.	अन्तिम तर्क, अन्तिम उपाय ।
४६	Ultima voluntas testatoris est perimplenda secundum veram intentionem suam.	The last will of a testator is to be fulfilled according to his true intention.	इच्छापत्रदाताको अन्तिम इच्छा निजको वास्तविक मनसाय बमोजिम पूरा गर्नुपर्छ ।
४७	Ultimum supplicium.	The extreme punishment; the death penalty	सबैभन्दा कठोर सजाय, मृत्युदण्ड ।
४८	Ultimum supplicium esse mortem solam interpretamur.	The extremest punishment we consider to be death alone.	हामी मृत्युदण्डलाई मात्र सबैभन्दा कठोर सजायको रूपमा लिन्छौं ।
४९	Ultimum tempus pariendi.	The time beyond or after which a child may not be born.	जन्मिइ सक्नुपर्ने अवधि भन्दा बाहिर वा पछि शिशु (कानूनी रूपमा) जन्मिन नसक्ने अवस्था । (शिशुको जन्मको वैधानिकता निर्धारण गर्ने सन्दर्भमा)
५०	Ultimus haeres.	The last heir.	अन्तिम हकवाला ।
५१	Ultra fines compromissi.	Beyond the limit of the submission or reference.	माग वा सन्दर्भको सीमाभन्दा बाहिर ।
५२	Ultra fines decreti.	Beyond the limit of the decree/judgement.	आज्ञासि वा फैसलाको सीमाभन्दा बाहिर ।

५३	Ultra fines mandati.	Beyond the limits of the mandate.	अछित्यारी (कान्यादेश) को सीमा बाहिर ।
५४	Ultra petita.	Beyond that which is sought.	माग गरेकोभन्दा बढी ।
५५	Ultra posse non potest esse et vice versa.	What is beyond possibility cannot exist, and the reverse, [what cannot exist is not possible.]	सम्भावना भन्दा बाहिरको विषय अस्तित्वमा रहन सक्दैन र त्यसको विपरीत अस्तित्व नरहने विषयको सम्भावना हुँदैन ।
५६	Ultra reprises.	After deduction of expenses.	खर्च घटाएपछि ।
५७	Ultra valorem.	Beyond the value.	मूल्य बाहिर ।
५८	Ultra vires.	Beyond the authority.	अछित्यारी बाहिर ।
५९	Ultra vires inventarii.	Beyond the extent the value of the inventory.	लगत मूल्यको सीमा बाहिरको ।
६०	Una cum omnibus aliis.	Together with all other things.	अन्य वस्तुहरूसँगै ।
६१	Una persona vix potest supplere vices duarum.	One person can hardly supply the places of two.	एकै व्यक्तिले मुस्किलले मात्र दुई व्यक्तिको स्थान लिन सक्छ ।
६२	Una voce.	With one voice; unanimously.	एकै स्वर, एकै मत ।
६३	Unaquaeque gleba servit.	Every part of the land is subject to the servitude.	जमिनको प्रत्येक अंश सुविधाभारको विषय हुन्छ ।
६४	Unde petit judicium.	Whereof he demands judgement.	जसबाट न्याय माग गरिन्छ ।
६५	Unico contextu.	In one connection. (By one and same act)	एउटै सम्बन्धमा (एउटै र उही कामबाट) ।
६६	Unitas juris.	Unity of right.	अधिकारको एकरूपता ।
६७	Unitas personarum.	The unity of persons.	दुई व्यक्तिहरूको एकीकरण (कानूनी व्यक्तिको एकीकरण) ।
६८	Unius responsio testis, omnino non audiatur.	The evidence of one witness may never be admitted.	एक जना साक्षीको प्रमाण कहिल्यै पनि स्वीकार्य हुँदैन ।
६९	Uniuscujusque contractus initium spectandum est et causa.	The beginning and the consideration of every contract should be scrutinized.	हरेक करारको प्रारम्भ र प्रतिफलको परीक्षण हुनु पर्दछ ।
७०	Univerdalia sunt notiora singularibus.	Universal matters are better known than particular ones.	खास विषयको भन्दा विश्वव्यापी विषयको बढी जानकारी हुन्छ ।

७१	Universitas bonorum.	All of a person's goods; all of a person's estate.	कुनै पनि व्यक्तिको सम्पूर्ण सम्पत्ति ।
७२	Universitas facti.	A group of things which as a whole has a legal existence. (A plurality of corporeal things of the same kind regarded as a whole) (such as a herd of cattle)	कुनै वस्तुहरूको समूहको पूर्ण हैसियतमा कानूनी हैसियत रहन्छ। (एकै किसिमका मूर्त वस्तुहरूको बहुसंख्यालाई सम्पूर्ण मानिन्छ ।) (जस्तो कि, गाईवस्तुको बथान)
७३	Universitas juris.	The whole of a person's rights and liabilities; the totality of a person's legal relations.	कुनै पनि व्यक्तिको सम्पूर्ण कानूनी अधिकार (पूर्ण अधिकार) ।
७४	Universitas personarum.	A group of people that are legally considered an entity, such as a college or corporation.	कानूनी रूपमा संगठित व्यक्तिहरूको समूहलाई एक निकाय मानिन्छ ।
७५	Universitas rerum.	A whole collection of things; a variety of individual things that are together regarded by the law as a whole.	वस्तुहरूको सम्पूर्ण संकलन ।
७६	Universitas vel corporatio non dicitur aliquid facere nisi id sit collegialiter deliberatum, etiam si major pars id faciat.	An university or corporation is not said to do anything unless it be deliberated upon collegiately, even though the majority of them do it.	विश्वविद्यालय वा कम्पनीले (त्यसका संचालक) सामूहिक रूपमा सुझबुझ सहित कुनै काम गर्न निर्णय गरेकोमा बाहेक त्यसका बहुसंख्यक सदस्यले गरेको भएपनि कुनै काम गर्न सक्दैन ।
७७	Universum jus.	Entire right. Full possession. (The totality of the rights of a state, entity, or person.)	पूर्ण अधिकार वा पूर्ण भोगाधिकार ।
७८	Uno absurdo dato, infinitia sequuntur.	If one absurdity is allowed, an infinite number will follow	एक नरामो कुरालाई छुट दिइएमा थुप्रैले त्यसलाई अनुसरण गर्दैन् ।
७९	Uno actu.	In a single act; by one and the same act.	कुनै एकल कार्यमा, एउटै र उही कामबाट ।
८०	Uno flatu.	At one breath, and in one view.	एकै श्वासमा, एकै दृष्टिमा ।

८१	Unumquodque dissolvitur eodem (eo) ligamine quo ligatur.	Every obligation is dissolved in the same manner in which it is made binding.	हरेक दायित्व जसरी उत्पत्ति भएको थियो त्यसरी नै अन्त्य हुन्छ ।
८२	Unumquodque eodem modo quo colligatum est dissolvitur.	In the same manner in which anything is bound it is loosened.	कुनै विषय जुन तरिकाबाट सिर्जना भएको थियो, त्यही तरिकाबाट अन्त्य हुन्छ ।
८३	Unumquodque est id quod est principalius in ipso.	Anything which is the principal part is the thing itself.	कुनै वस्तुमा रहेको मुख्य भाग नै त्यस्तो वस्तु हो ।
८४	Unumquodque principiorum est sibimet ipsi fides; et perspicua vera non sunt probanda.	Every principle is its own proof, and plain truths need not to be proved.	हरेक सिद्धान्त आफैमा प्रमाण हो र स्पष्ट सत्यलाई प्रमाणित गर्न आवश्यक पैर्ने ।
८५	Usque ad coelum.	As far as the sky.	आकाश जतिकै टाढा, आकाशसम्म ।
८६	Usu captio.	The possession of property by prescription.	चिरभोगबाट सम्पत्तिको भोगाधिकार प्राप्त ।
८७	Usu rem capere.	To hold a property by use.	प्रयोगबाट सम्पत्ति धारण गर्नु, राख्नु ।
८८	Usucapio constituta est ut aliquis litium finis esset.	Prescription was instituted in order that there might be some end to litigation.	विवादको कुनै न कुनै किसिमबाट अन्त्य गर्नकोलागि चिरभोग कायम गरिएको ।
८९	Usura manifesta.	Manifest or open or direct usury.	प्रकट वा खुला रूपमा लिइने व्याज (कानून बमोजिम निर्धारित व्याजभन्दा बढी असुल गर्ने व्याज) ।
९०	Usura velata.	Veiled or concealed usury.	नदेखाइएको वा गोप्यरूपमा असुल गर्ने व्याज (व्याजलाई साँचामा समावेश गरी असुल गर्ने व्याज) ।
९१	Usurae asses, usurae centisimae.	Highest rate of legal interest (at the rate of 12 % in Roman Law)	उच्चदरमा लिने वार्षिक व्याज (प्राचीन रोममा बाह प्रतिशतका दरले लिने व्याज) ।
९२	Usus bellici.	Uses for warfare.	युद्धका समयमा प्रयोग हुने, युद्ध सामग्री ।

९३	Usus est dominium fiduciarium.	A use is a fiduciary ownership. (Use is a fiduciary domain.)	कुनै प्रत्ययी स्वामित्वकोलागि प्रयोग हुने ।
९४	Usus fit ex iteratis actibus.	Usage arises from repeated acts.	बारम्बार दोहोरिने कामबाट प्रचलन उत्पन्न हुन्छ ।
९५	Usus fori.	The practice of the court	अदालतको अभ्यास, प्रचलन ।
९६	Usus fructus.	Usufruct.	फलोपभोग । (हे. मु.दे.सं., दफा ३५२)
९७	Usus loquendi.	The usage of speaking; the customary language.	अभिव्यक्ति गर्ने माध्यम, परम्परागत भाषा ।
९८	Ut antiquum.	As in ancient times.	प्राचीन समयमा जस्तै ।
९९	Ut audivi.	As I have heard.	जसरी मैले सुने, जे जस्तो मैले सुने ।
१००	Ut continua mentis alienatione omni intellectu careat.	So that he is utterly devoid of intelligence through continued mental alienation.	लगातार मानसिक एकलोपनाको कारणबाट निजको बौद्धिकतामा गम्भीर हास आएको छ ।
१०१	Ut credo.	As I believe.	जसरी म विश्वास गर्छ, मलाई लागदछ, मेरो विचारमा ।
१०२	Ut currere solebat.	As it was wont to run; applied to a water course.	जतातिर प्रवाह हुन सक्छ (जल प्रवाहको सन्दर्भमा लागू हुने)
१०३	Ut de feodo.	As of fee.	शुल्कको रूपमा ।
१०४	Ut hospites.	As guests.	अतिथिको हैसियतमा ।
१०५	Ut nihil illi desit.	That nothing may be wanting to him, that he may not lose.	निजलाई कुनै कुराकोपनि आवश्यकता हुन सक्दैन, निजले कुनै कुरापनि गुमाउँदैन ।
१०६	Ut paena ad paucos, metus ad omnes perveniat.	Though few are punished, the fear of punishment affects all.	थोरैलाई सजाय भए पनि सजायको डरको सबैलाई प्रभाव पादछ ।
१०७	Ut prosint ad veritatem indagandam.	That they may avail or be of service, for investigating the truth.	सत्य पत्ता लगाउनकोलागि निजहरूलाई सबै कुरा उपलब्ध हुन सक्छ ।

१०८	Ut res magis valeat quam pereat.	It is better for a thing to have effect than to be made void. (The construction of a rule should give effect rather than destroying it.)	कुनै वस्तुलाई शून्य गराउनुभन्दा त्यसलाई प्रभाव दिनु नै उचित हुन्छ ।
१०९	Ut statuta illa, et omnes articulos in eisdem contentos, in singulis locis ubi expedire viderit, publice proclamari, et firmiter teneri et observari faciat	One who causes those statutes and all of the articles contained in the same, publicly to be proclaimed and firmly to be kept and observed in all places where itself seem expedient.	सार्वजनिक रूपमा घोषणा गरिएका सम्पूर्ण विधायिकी ऐनहरू तथा त्यसमा रहेका प्रावधानहरू जहाँ राख वान्छनीय हुन्छ, त्यस्तो सम्पूर्ण ठाउँमा राखे र पालना गर्न लागउने ।
११०	Ut supra.	As above; as above states.	यस अधि नै उल्लेख भए बमोजिम ।
१११	Uti frui.	To have the full use and enjoyment of a thing, without damage to its substance.	कुनै वस्तुको सारतत्वलाई असर नगरी त्यस्तो वस्तुको पूर्ण प्रयोग गर्नु पर्दछ ।
११२	Uti possidetis.	As you possess. (To ensure the stability of newly independent states whose colonial boundaries were often drawn arbitrarily.)	भोग गरे सरह ।
११३	Uti possidetis juris.	As you possess under law. (It is a principle of customary international law that serves to preserve the boundaries of colonies emerging as States.)	कानून बमोजिम भोग गरे सरह ।
११४	Uti quisque rei sue legassit, eta jus esto.	As anyone dispose of his own property by testament, so let the law be.	जोसुकैले पनि आफ्नो सम्पत्ति इच्छापत्रबाट बेचविखन गर्न सक्छ, कानून त्यस्तै होस् ।
११५	Uti rogas.	As you ask.	तपाईंले जे माग गर्नु भएको छ ।
११६	Utile non debet per inutile vitiari.	That which is useful or valid ought not to be vitiated by that which is superfluous or invalid.	जुन कुरा उपयोगी वा मान्य हुन्छ, त्यस्तो कुरालाई अनुपयोगी वा अमान्य हुने कुराले अन्त्य गर्दैन ।

११७	Utile per inutile non vitiatur.	That which is useful is not rendered useless by that which is useless.	जुन कुरा उपयोगी हुन्छ, त्यसलाई अनुपयोगी कुराले अनुपयोगी बनाउँदैन ।
११८	Utiliter et equivalenter.	Duly, and with equal effect.	रीतपूर्वक तथा समान रूपमा ।
११९	Utitur jure auctoris.	He uses or exercises the right of his author (assignor).	जसले अधिकार दिएको छ, निजले त्यसको अधिकार प्रयोग गर्ने ।
१२०	Utitur jure privato.	He uses or exercise his own private right.	आफ्नै निजी अधिकारको प्रयोग गर्ने ।
१२१	Utitur jure suo.	He uses or exercise his own right.	आफ्नै अधिकारको प्रयोग गर्ने ।
१२२	Utlagatus est quasi extra legem positus: caput gerit lupinum.	An outlaw is, as it were, put out of the protection of the law: he carries the head of a wolf.	कानून बाहिर (गैरकानूनी वा कानूनको उल्लंघन) भनेको जे भएको थियो, त्यसलाई कानूनको संरक्षण बाहिर राख्नु हो । (कानूनको उल्लंघन भनेको व्यासोको टाउको धारण गरे सरह हो ।)
१२३	Uxor et filius sunt nomina naturae.	Wife and son are names of nature.	पत्री तथा सुपुत्र भनेको प्रकृतिको नाम हो ।
१२४	Uxor non est sui juris, sed sub potestate viri.	A wife has no capacity of her own, but is in the power of her husband.	पत्रीसँग आफ्नै क्षमता हुँदैन, र पतिको अधिकार बमोजिम निजमा क्षमता कायम हुन्छ । (प्राचीन रोमन कानून बमोजिम)
१२५	Uxor sequitur domicilium viri.	The wife follows the domicile of her husband.	पतिको बसोबास रहेको ठाँउ नै पत्रीको बसोबासको ठाँउ हो । (हे. मु.दे.सं., दफा ८७)

V

क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Vacantia bona.	Vacant goods or ownerless goods.	सम्पति धनी बिनाको सम्पति (स्वामित्व बिनाको सम्पति) ।
२	Vadiare duellum.	To wage the duel (to give pledge mutually for engaging in the trial by combat).	बहस (कानूनी द्वन्द्व) कोलागि नियुक्ति गर्नु (सुनुवाइमा बहस पैरवी गर्नकालागि आपसमा शपथ लिने दिने काम)
३	Vadiare legem.	To wage law.	कानूनको सहारा लिने काम, आफू निर्दोष रहेको शपथ लिने काम ।
४	Vadiatio legis.	Wager of law.	निर्दोषिताको शपथ (अभियुक्तले आफू निर्दोष रहेको प्रमाणित गर्न उपस्थित गराइएको साक्षीले लिएको निर्दोषिताको शपथ) ।
५	Vadium ponere.	To take pledges; to take bail.	धरौट लिनु, जमानत लिनु ।
६	Vagabundum nuncupamus cum qui nullibi domicilium contraxit halitationis.	We call him a vagabond who has nowhere acquired a domicile of residence.	जसको कहीपनि बसोबास रहेको ठाउँ छैन, त्यसलाई फिरन्ते भनिन्छ ।
७	Valeat quantum valere potest.	Let it have effect to such extent as it can have effect.	जुन हदसम्म प्रभावकारी हुनसक्छ, सो हदसम्म नै प्रभावकारी होस् ।
८	Valeat quantum.	For as much as it is worth.	यसको जे जति मूल्य हुन सक्छ ।
९	Valens agere.	Able to act.	कुनै कार्यसम्पादन गर्न योग्य हुनु । (सामान्यतया: उमेर, मानसिक अवस्था वा पदको हैसियतबाट त्यस्तो काम गर्न कुनै पनि व्यक्ति योग्य हुने सन्दर्भमा)
१०	Valentia agendi.	The power or capacity of acting.	कुनै कार्य गर्न सक्ने अछितयारी वा क्षमता ।
११	Valere seipsum.	To be of its own value.	यसको आफैनै मूल्य हुनु ।
१२	Vana est illa potentia quae nunquam veit in	A power or authority is a vain one, which is never	जुन शक्ति वा अछितयारी कहिल्यै पनि प्रयोग हुँदैन, त्यस्तो शक्ति वा

	actum.	exercised.	अछितयारी व्यर्थ हुन्छ ।
१३	Vani timores sunt astimandi quae non cadunt in constantem virum.	Those are regarded as groundless (empty) fears which are not such as would overcome a man of ordinary firmness and resolution.	सामान्य दृढ़ संकल्पित मानिसलाई परास्त गर्न नसक्ने डरलाई आधारहीन (रित्तो) डर मानिन्छ ।
१४	Vani timoris justa excusatio non est.	A frivolous fear is not a lawful excuse.	व्यर्थको डर कानूनसम्मत बहाना होइन ।
१४	Vani timoris sunt aestimandi, qui non cadunt in constantem virum.	Those fears are to be counted vain which affect not a resolute man.	दृढ़ मानिसलाई असर नपर्ने डरलाई व्यर्थको डर मात्र पर्ने हुन्छ ।
१६	Veba intentioni, et non e contra, debent inservire.	Words ought to serve intention, and not the contrary.	शब्दहरूले त्यसमा अन्तरनिहित मनसाय व्यक्त गर्नुपर्छ, अन्यथा गर्नु हुँदैन ।
१७	Veba nihil operari melius est quam absurde.	It is better for words to have no effect than to have an absurd one.	शब्दको निरर्थक असर हुनु भन्दा असर नै नहुनु उपयुक्त हुन्छ ।
१८	Vel faciendo vel deliquendo.	Either by doing something, or by leaving something undone. (Either by act or omission)	कुनै काम गरेर वा कुनै काम नगरेर हुने काम (कुनै कसूर गरेर वा अकर्मण्यताबाट हुने काम) ।
१९	Vel non	Or not. (A term used by the courts in reference to the existence of non-existence of an issue of determination.)	वा होइन । (अस्तित्वमा रहेको वा नरहेको कुनै विषयमा निर्णय गर्दा अदालतले प्रयोग गर्ने वाक्यांश) ।
२०	Velle non creditur qui obsequitur imperio patris vel domini.	He is not deemed to consent who obeys the command of his father or master.	जसले आफ्नो पिता वा मालिकको आदेश पालना गर्दछ, निजले सहमति जनाएको मानिन्दैन ।
२१	Vendens eandem rem duobus falsarius est.	He is fraudulent who sells the same thing twice.	जसले एउटै समान दुईपटक बिक्री गर्दछ, त्यस्तो व्यक्ति धोकेबाज हो ।
२२	Venditio generis.	A sale of goods of a class or kind.	कुने खास वर्ग वा किसिमका वस्तुका बिक्री ।

२३	Venditio nominis.	The sale or conveyance of a debt.	कुनै ऋणको विक्री वा हस्तान्तरण ।
२४	Venditio speciei.	A sale of specific thing.	कुनै खास वस्तुको विक्री ।
२५	Venditioni exponas.	A writ directed to sheriff to sell the goods.	अदालतको कर्मचारीलाई वस्तु विक्री गर्न दिएको न्यायिक आदेश ।
२६	Venditioni per mutuam manuum complexionem.	A sale by the mutual clasping of hands; a handsale.	आपसमा हात मिलाएर गरिने विक्री, हातेविक्री ।
२७	Vendor nominis tenetur praester debitum subesse non vero debitorem locuplentem esse.	The seller of a debt is bound to warrant that the debt is due, but not that the debtor is able to pay it.	ऋणको विक्रीकर्ता ऋण भुक्तानी बाँकी रहेको कुराको प्रतिबद्धता दिन बाघ्य हुन्छ, तर ऋणीले भुक्तानी गर्न सक्छ वा सक्दैन भन्ने कुराको प्रतिबद्धता दिँदैन ।
२८	Vendor Regis.	The king's seller or salesman.	राजा (राज्य) को विक्रेता ।
२९	Venia aectatis.	The privilege of age, i.e., of one entitled to act in his own right.	उमेर पुगेको मानिने गरी दिएको विशेष अधिकार । (उमेर नपुगेको व्यक्तिले पनि त्यस्तो अधिकार पाएको कारणले आफ्नै तर्फबाट कुनै काम गर्न सक्ने अधिकारको सन्दर्भमा ।)
३०	Venia facilitas incentivum est delinquendi.	Facility of pardon is an incentive to crime.	माफीको सुविधा दिनु भनेको अपराधलाई प्रोत्साहन गर्नु हो ।
३१	Venire facias ad respondentum.	A writ requiring a sheriff to summon a person against whom an indictment for a misdemeanor has been issued.	कुनै कसूरमा अभियोगपत्र दायर गरिएको व्यक्तिलाई प्रतिवादकोलागि समाहान जारी गर्न अदालतका कर्मचारीलाई दिएको न्यायिक आदेश ।
३२	Venire facias de novo.	That you make/cause to come a new. (A writ from a judge summoning a new jury panel because of a problem with the original jury's verdict or return.)	नयाँ जूरी बोलाउन दिएको आदेश । (पहिलेका जूरीले गरेको निर्णयमा भएको बुटि सच्याउनकोलागि माथिल्लो अदालतले नयाँ जूरी बोलाउन दिएको आदेशको सन्दर्भमा ।)

३३	Venire facias tot matronas	A writ requiring a sheriff to summon a jury of matrons to execute a writ <i>de ventre inspiciendo</i> (of inspecting belly).	गर्भवती भए वा नभएको निरीक्षण गर्न अदालतबाट भएको आदेश कार्यान्वयन गर्नको लागि जूरीका सदस्यहरूलाई बोलाउन फैसला कार्यान्वयन गर्ने न्यायिक अधिकारी (तहसिलदार) लाई दिइएको न्यायिक आदेश ।
३४	Venire facias.	A judicial writ directing the sheriff to summon a specified number of qualified persons to serve as jurors.	यो यता पुगेका निश्चित संख्याका व्यक्तिलाई जूरीको सदस्यका रूपमा कार्यसम्पादन गर्न आहान गर्न अदालतका कर्मचारीलाई दिएको न्यायिक आदेश ।
३५	Venit et defendit vim et injuriam.	He comes and defends the force and injury.	निजले अदालतमा आएर बल र हानिनोक्सानीको प्रतिरक्षा गर्नु पर्छ ।
३६	Vera copula.	Perfect coition; complete sexual intercourse.	पूर्ण यौनसम्बन्ध ।
३७	Vera lexा.	True law.	पूर्ण कानून (विषयवस्तुलाई पूर्ण रूपमा सम्बोधन गर्ने कानून ।)
३८	Verba accipienda sunt cum effectu ut sortiantur effectum.	Words are to be constructed as to their effect.	शब्दहरूको प्रभाव हुने गरी व्याख्या गरिनुपर्छ ।
३९	Verba accipienda ut secundum subjectam materiam.	Words are to be accepted (understood) according to the subject matter with which they deal.	जुन विषयवस्तुलाई नियमन गरेको हो, सोही अनुसार शब्दहरूलाई बुझनुपर्छ ।
४०	Verba accipienda ut sortiantus effectum.	Words should be so taken that they may be productive of effect.	रचनात्मक प्रभाव हुने गरी शब्दहरूको अर्थ गरिनुपर्छ ।
४१	Verba aequivoca ac in dubio sensu posita, intelliguntur digniori et potentiori sensu.	Equivocal words and those, which are used in a doubtful sense, are to be understood according to their more worthy and effective signification.	दोहोरो अर्थ लाग्ने तथा सन्देहपूर्ण अर्थमा प्रयोग भएका शब्दहरूलाई बढी उपयोगी तथा प्रभावकारी परिणाम हुने गरी बुझनुपर्छ ।

४२	Verba aliquid operari debent; debent intelligi ut aliquid operentur.	Words ought to be have some effect; they ought to be interpreted in such a way as to give them some effect.	शब्दहरूको कुनै न कुनै अर्थ हुनेपछि, र शब्दहरूको व्याख्या गर्दा कुनै न कुनै अर्थ हुने गरी व्याख्या गरिनुपर्छ ।
४३	Verba artis ex arte.	Words of art should be interpreted by the art.	कलाको सन्दर्भमा प्रयुक्त शब्दहरूको व्याख्या कलात्मक ढंगबाट गरिनुपर्छ ।
४४	Verba chartarum fortius accipiuntur contra proferentem.	The words of deeds are to be taken most strongly against the grantor.	कुनै लिखतमा प्रयुक्त शब्दहरूलाई सो लिखत गरिदिने व्यक्तिका विरुद्ध कठोरतापूर्वक लिइनुपर्छ ।
४५	Verba cum effectu accipienda sunt.	Words are to be understood according to their effect.	शब्दहरूको अर्थ (प्रभाव) त्यसबाट परिणाम अनुसार बुझिनुपर्छ ।
४६	Verba debent intelligi cum effectu (verba ita sunt intelligenda) ut res magis valeat quam pereat.	Words ought to be understood so as to have effect. Construction of the rule should give effect to the rule rather than destroying it.	शब्दहरूको अर्थ (प्रभाव) हुने गरी बुझिनुपर्छ । कानूनको व्याख्या गर्दा सो कानूनमा प्रयुक्त शब्दहरूले कानूनलाई विनाश गर्नेभन्दा प्रभावकारी बनाउने गरी व्याख्या गरिनुपर्छ ।
४७	Verba debent intelligi cum effectu.	Words ought to be understood so as to have effect.	शब्दहरूको अर्थ (प्रभाव) हुने गरी बुझिनुपर्छ ।
४८	Verba debent intelligi ut aliquid operentur.	Words ought to be so understood that they may have some effect.	शब्दहरूको कुनै न कुनै अर्थ हुने गरी बुझिनुपर्छ ।
४९	Verba dicta de persona, intelligi debent de conditione personae	Words spoken concerning a person ought to be understood as referring to the condition of the person.	व्यक्तिको सम्बन्धमा बोलिएका शब्दहरूले व्यक्तिको अवस्थाको सन्दर्भमा बोलिएको बुझिनुपर्छ ।
५०	Verba fortius accipiuntur contra proferentem.	Language should be taken more strictly against him who makes use of it.	जसले भाषाको प्रयोग गर्दछ, निजका विरुद्ध बढी कडाइका साथ भाषाको व्याख्या गरिनुपर्छ ।
५१	Verba generalia generaliter sunt intelligenda.	General words are to be understood generally.	सामान्य शब्दहरूको सामान्यरूपमा नै व्याख्या गरिनुपर्छ ।

५२	Verba generalia restringuntur ad habilitatem rei vel aptitudinem personae.	General words are restricted to the nature of the subject matter or the aptitude of the person.	सामान्य शब्दहरू विषयवस्तुको प्रकृति वा व्यक्तिको वैयक्तिक गुणको आधारमा सीमित हुन्छन् ।
५३	Verba generalia restringuntur ad habilitatem rei vel personae.	General words must be confined or restrained to the nature of the subject or the aptitude of the person.	विषयवस्तुको प्रकृति वा व्यक्तिको क्षमता अनुसार सामान्य शब्दहरू सीमित वा नियन्त्रित हुनुपर्छ ।
५४	Verba illata (relata) inesse videntur.	Words referred are to be considered as incorporated.	सन्दर्भ दिइएका शब्दहरू समावेश भएको मानिनुपर्छ ।
५५	Verba in differenti materia per prius, non per posterius, intelligenda sunt.	Words concerning a different matter are to be understood by the matter preceding, and not by that following.	भिन्न विषयवस्तुसँग सम्बन्धित शब्दहरूलाई भविष्यमा हुने विषयवस्तुसँग सम्बन्धित नभएर विगतमा भएका विषयवस्तुको सन्दर्भमा बुझिनुपर्छ (व्याख्या गरिनुपर्छ) ।
५६	Verba intelligenda sunt in casu possibili.	Words are to be understood as referring to a possible case.	शब्दहरूको सम्भावित कुनै मुद्दाको सन्दर्भमा बुझिनु पर्छ (व्याख्या गरिनुपर्छ) ।
५७	Verba intentioni debent inservire.	Words (language) ought to be served to express the intent.	शब्दहरू (भाषा) ले आशयलाई अभिव्यक्त गर्नुपर्छ ।
५८	Verba intentioni, et non e contra, debent inservire.	Words ought to be made subservient to the intent, not contrary to it.	शब्दहरूले आशयलाई अभिव्यक्त गर्नुपर्छ र आशयको विपरीत अभिव्यक्त गर्नु हुँदैन ।
५९	Verba ita sunt intelligenda, ut res magis valeat quam pereat.	Words should be so understood that the thing should have effect rather than be null.	विषयवस्तु शून्य गराउनुभन्दा त्यसको प्रभाव हुनेगरी शब्दहरूको व्याख्या गरिनुपर्छ ।
६०	Verba jactantia.	Empty, vain, bragging words (Words not seriously spoken nor with the intention of binding the person using them to their truth.)	रित्ता, व्यर्थका, दम्भका साथ प्रयोग हुने शब्दावली ।

६१	Verba mere aequivoca, si per communem usum loquendi in intellectu certo sumuntur, talis intellectus praferendus est.	The words being merely equivocal, if by common usage of speech they take a certain meaning, such meaning is to be preferred.	शब्दहरूको दोहोरो अर्थ लाग्ने भएकोमा, बोलीचालीको सामान्य प्रचलनबाट निश्चित अर्थ हुने भएमा त्यस्तो अर्थलाई प्राथमिकता दिनुपर्छ ।
६२	Verba nihil operari melius est quam absurde.	It is better that words should have no operation, than to operate absurdly.	शब्दको प्रयोग निरर्थक हुनु भन्दा प्रयोग नै नहुनु उपयुक्त हुन्छ ।
६३	Verba non tam intuenda, quam causa et natura rei, ut mens contrahentium ex eis potus quam ex verbis appareat.	Words are not to be regarded as much as the cause and nature of the thing, so that the intent of the contracting parties may appear from these rather than from the words.	पक्षहरूको मनसाय शब्दहरूबाट नभएर वस्तुको कारण र प्रकृतिको आधारमा झलिक्ने गरी शब्दहरूको व्याख्या गर्नु (शब्दहरू बुझिन) हुँदैन ।
६४	Verba offendi possunt, imo ab eis recedere licet, ut verba ad sanum intellectum reducantur.	Words can be stricken out, may rather it is proper to depart from them, so that they may be reduced to a sensible meaning.	शब्दहरूलाई कठोरतापूर्वक लिनु (अक्षरशः व्याख्या गर्नु) भन्दा शब्दहरूको सम्बेदनशील अर्थलाई कमी ल्याउन सक्ने गरी त्यसबाट अलग हुनु उचित हुन्छ ।
६५	Verba ordinationis quando verificari possunt in sua verba significantione, trahi ad extraneum intellectum.	When the words of an ordinance can be verified in their true signification, they ought not to be twisted into a foreign meaning.	कुनै आदेश (अध्यादेश) मा प्रयुक्त शब्दहरू तिनीहरूको वास्तविक महत्व (सही अर्थ) सँग मिल्दैन् भने त्यस्ता शब्दलाई विदेशी अर्थमा दिशान्तर गर्नु हुँदैन ।
६६	Verba posteriora propter certitudinem addita, ad priora quae certitudine indigent, sunt referenda.	Subsequent words, which are added for the sake of certainty ought to be referred to prior ones lacking in certainty.	पहिले निश्चित हुन नसकेको कारणले निश्चित गर्नका लागि त्यसपछि थपिएका शब्दहरूलाई पहिलेका शब्दहरूको स्पष्ट गर्ने सन्दर्भमा लिइनुपर्छ ।

६७	Verba precaria.	Precatory words, words of request used in creating a trust.	अनुरोधात्मक शब्दहरू, अनुरोध गर्ने प्रयुक्त शब्दहरू । (आदेशात्मक नभएर कसैको विश्वास लिन अनुरोधात्मक शैलीमा प्रयोग गर्ने शब्दहरू ।)
६८	Verba pro re et subjecta ,ateria accipi debent	Words ought to be taken favorably to the thing and the subject matter.	वस्तु र विषयको अनुकूलताको आधारमा शब्दहरूको व्याख्या गरिनु पर्छ ।
६९	Verba quae aliquid operari possunt non debent esse superflua.	Words which can have any effect, ought not to be regarded as superfluous.	कुनै प्रकारले प्रभाव पार्न सक्ने शब्दहरूलाई अनावश्यक रूपमा लिइनु हुँदैन ।
७०	Verba relata hac maxime operantur per referentiam ut in eis inesse videntur.	A reference to certain words (things) has the effect of importing the words (things) referred into the deed referring to them.	कुनै लिखतले कुनै शब्द (वस्तु) को सन्दर्भ दिएमा त्यस्तो लिखतमा सो शब्द (वस्तु) समावेश भएको हुन्छ ।
७१	Verba relata inesse videntur.	Words, which are incorporated by reference, are deemed to be included.	कुनै लिखतले कुनै शब्द (वस्तु) को सन्दर्भ दिएमा त्यस्तो लिखतमा सो शब्द (वस्तु) समावेश भए सरह मानिन्छ ।
७२	Verba restringuntur ad habilitatem rei vel personae.	Words are restricted or confined according to the character of the person or the thing.	व्यक्तिको चरित्र वा वस्तुको प्रकृति अनुसार शब्दहरू नियन्त्रित वा सीमित हुनुपर्छ ।
७३	Verba secundum materiam subjectam, intelligi nemo est qui nescit.	There is no one who does not know that words are to be understood according to their subject matter.	शब्दहरूको विषयवस्तु बमोजिम शब्दहरूको व्याख्या गरिनु पर्छ भने कुरा नजान्ने कोही पनि हुँदैन । (त्यस्तो कोही पनि हुँदैन जसले शब्दहरूको विषयवस्तु बमोजिम शब्दहरूको व्याख्या गरिनु पर्छ भन्ने जान्दैन ।)
७४	Verba semper accipienda sunt in mitiori sensu.	Words are always to be taken in their milder sense.	शब्दहरूलाई सदैव उदार अर्थमा लिनुपर्दछ ।

७५	Verba solennia.	Solemn or formal words, words essential to validity.	शपथ लिने शब्दहरू, औपचारिक शब्दहरू, कुनै कुराको वैधताकालागि अत्यावश्यक शब्दहरू ।
७६	Verba strictae significationis ad latam extendi possunt, si subsit ratio.	Words of strict significance can be extended to a broad meaning, if reason requires it.	कारणवस (प्रसंगवस) आवश्यक भएमा कठोर अर्थका शब्दहरूलाई व्यापक अर्थमा पनि विस्तार गर्न सकिन्छ ।
७७	Verba sunt indices animi.	Words are the indexes of the mind. (Words are indications of the intention.)	शब्दहरू चेतनाको संकेतक हुन् । (शब्दहरू मनसायका संकेत हुन् ।)
७८	Verba, quantumvis generalia, ad aptitudinem restringantur, etiamsi nullam aliam paterentur restrictionem.	Words, howsoever general, are restrained to fitness (i.e., to harmonize with the subject-matter), though they would bear no other restriction.	सामान्य रूपमा प्रयोग भएका शब्दहरूको अर्थमा कुनै किसिमको नियन्त्रण नभए तापनि त्यस्ता शब्दहरूको अर्थ उपयुक्तता अनुसार सीमित गरिनु पर्छ । (जस्तै: विषयवस्तुसँग समन्वय हुनेगरी)
७९	Verbatim ac litteratim.	Word for word and letter for letter (an exact copy).	शब्द शब्दमा र अक्षर अक्षरमा । (दुरुस्त नक्ल)
८०	Verbatim transcript.	Converting spoken word into text.	बोलीचालीको शब्दलाई लिपिबद्ध गर्ने काम ।
८१	Verbi gratia.	Words for the sake of example.	उदाहरणकोलागि प्रयोग गरिएका शब्दहरू ।
८२	Verbis plane expressis omnino standum est.	Words that plainly express their meaning must in all respects be sustained.	स्पष्ट रूपमा अभिव्यक्त हुने शब्दहरूको अर्थ सबै किसिमले दिगो हुनु (टिक्नु) पर्दछ ।
८३	Verbis standum ubi nulla ambiguitas.	Where there is no ambiguity, the words are to be adhered to. (One must abide by the words where there is no ambiguity.)	अस्पष्टता नभएको शब्दको पालना गर्नु पर्दछ ।
८४	Verbo in verbum.	Word for word.	शब्दकालागि शब्द ।

८५	Verborum obligatio verbis tollitur.	An obligation verbally incurred is verbally removed.	मौखिक रूपमा कायम भएको दायित्वलाई मौखिक रूपमा नै अन्त्य गरिन्छ ।
८६	Verborum obligatio.	An obligation constituted in verbis (a verbal obligation).	मौखिक रूपमा कायम भएको दायित्व । (मौखिक दायित्व)
८७	Verbum imperfecti temporis rem adhuc imperfectam significat.	A verb in the imperfect tense signifies an uncompleted matter.	अपूर्ण कालमा प्रयुक्त क्रियापदले कुनै अपूर्ण विषयलाई संकेत गर्दछ ।
८८	Veredicto non obstante.	Notwithstanding the verdict.	फैसलामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि ।
८९	Veredictum quasi dictum veritatis; ut judicium, quasi juris dictum.	A verdict is, as it were, the expression of the truth; as a judgement is, as it were, the expression of the law.	इन्साफ भनेको जेजस्तो भएको छ, सत्यको अभिव्यक्ति हो भने फैसला भनेको जेजस्तो लेखिएको छ, कानूनको अभिव्यक्ति हो ।
९०	Vergens ad inopiam.	Apporaching to want or insolvency.	आर्थिक अभाव रहेको वा दामासाहीतर्फ उन्मुख भएको ।
९१	Veritas convicti an excusat?	Does the truth of a libel excuse (its publication)?	बेइज्जतिको सत्यता क्षम्य हुन्छ ? (कुनै बेइज्जतिपूर्ण प्रकाशनको सन्दर्भमा)
९२	Veritas convicti non excusat a calumnia.	The truth of the charge does not excuse from slander.	आरोपको सत्यतालाई गालीगलौजबाट छुट हुँदैन ।
९३	Veritas convicti.	The truth of the accusation.	अभियोगको सत्यता ।
९४	Veritas demonstrationis tollit errorem nominis.	The truth of the demonstration removes the error of the name.	विवरणको सत्यताले नाममा भएको त्रुटिलाई सुधार गर्दछ ।
९५	Veritas est justitiae mater.	Truth is the mother of justice.	सत्य न्यायको जननी हो ।
९६	Veritas habenda est in jurator; justitia et judicium in judice.	Truth should be possessed by a juror; justice and judgement by a judge.	जूरीका सदस्यले सत्यको निरूपण गर्दछ भने न्यायाधीशले न्यायसम्पादन र फैसला गर्दछ ।
९७	Veritas nihil veretur nisi abscondi.	Truth fears nothing except concealment.	लुकाएको अवस्थामा बाहेक सत्य कोहीसँग पनि डराउँदैन ।

९८	Veritas nimium altercando amittitur.	Truth is lost by too much altercation. (By too much quarreling, truth is lost.)	अति नै झैझगडा भएको अवस्थामा सत्य हराउँछ ।
९९	Veritas nominis tollit errorem demonstrationis.	Correctness of name cures error in description.	नामको सत्यताले विवरणमा भएको ब्रुटिलाई सुधार गर्छ ।
१००	Veritas quae minime defensatur opprimitur; et qui non improbat, approbat.	Truth which is not sufficiently defended is overpowered; and he who does not disapprove, approves.	पर्याप्त रूपमा प्रतिरक्षा नगरिएको सत्य दमनकारी हुन्छ, र जसले त्यसलाई अस्वीकार गर्दैन, निजले स्वीकार गरेको हुन्छ ।
१०१	Veritas, A quounque dicitur, a deo Est.	Truth, by whomsoever pronounced, is from God.	जोसुकैले उद्घोषण गरेको भए तापनि सत्य भन्ने कुरा ईश्वरबाट नै आउँछ ।
१०२	Veritatem dicere.	To speak the truth.	सत्य बोल्नुहोस् (बकपत्र गर्नु अघि दिलाइने शपथको सन्दर्भमा) ।
१०३	Veritatem qui non libere pronunciat, proditor est veritatis.	One who does not speak the truth freely, is a traitor to the truth.	जसले आफू खुसी सत्य बोल्दैन, निज सत्य प्रतिको गदारी गर्दछ ।
१०४	Versans in illicito.	Engaged in some unlawful occupation, performing an illegal act.	कुनै गैरकानूनी पेशामा संलग्न रहेको, कुनै गैरकानूनी काम गर्दै रहेको ।
१०५	Vestita viro.	Clothed with a husband.	पति सहितकी महिला (विवाहित महिला) ।
१०६	Vestitus et mundus muliebris.	A woman's wearing apparel and ornament.	महिलाले लगाउने पहिरन तथा गरगहना । (यस्ता वस्तुहरू महिलाको निजी सम्पत्ति मानिने सन्दर्भमा)
१०७	Vetera statuta.	Ancient statutes.	प्राचीन कानून ।
१०८	Vetitio principii.	A supposition of what is not granted; begging the question.	जुन कुरा दिइएको छैन, सो कुराको सम्बन्धमा (जुन कुरा प्रमाणित गर्नु पर्ने हुन्छ, त्यस्तो कुरा प्रमाणित गर्न प्रस्ताव गरिएको सन्दर्भमा) (प्रश्न याचना)
१०९	Vetus depositio pecuniae.	The former concealment of the money.	पहिलाको पैसा लुकाउनु ।

११०	Vexata quaestio.	Troubled question. (A difficult or bother some question or issue; a matter often debated but never satisfactorily settled.)	समस्याग्रस्त वा हतासको प्रश्न (कठिन वा झन्झटिलो प्रश्न वा विवाद, समाधान नभएको प्रश्न) ।
१११	Vexatea quaestiones.	Vexatious questions; moot questions.	समस्याग्रस्त, काल्पनिक, अमूर्त प्रश्न ।
११२	Vexatious motion.	A motion proposed in a court to simply delay the action on a dispute not to aid justice.	कुनै विवादको सम्बन्धमा न्याय निरूपण गर्नलाई विलम्ब गर्नकोलागि अदालतमा प्रस्ताव गरिएको निवेदन (प्रस्ताव) ।
११३	Vexatious suit.	Legal proceedings started with malice and without good case.	कलुषित मनसाय राखी कुनै आधार नभएको मुद्दामा प्रारम्भ गरिएको कानूनी कारबाही ।
११४	Vi aut clam.	By force or fraud.	बलपूर्वक वा धोकाधडीबाट ।
११५	Vi clam aut precario.	By force, fraud or chance.	बलपूर्वक, धोकाधडी वा मौका छोपी । (सम्पत्ति कब्जा गर्ने सन्दर्भमा, यसरी सम्पत्ति कब्जा गरिएकोमा Ut possidetis को प्रतिरक्षा स्वीकार्य नहुने सन्दर्भमा ।)
११६	Vi et armis.	With force and arms; that is, with actual violence.	बलपूर्वक तथा हातहतियार सहित (वास्तविक हिसाको रूपमा) ।
११७	Vi voce.	Orally.	मौखिक ।
११८	Via actionis.	By way of an action.	कुनै कारबाहीको कारणबाट ।
११९	Via amicabili.	In a friendly way.	मैत्रिपूर्ण तवरले ।
२२०	Via antiqua via est tuta.	The old way is the safe way.	पूरानो मार्ग सुरक्षित मार्ग हुन्छ (पहिले अपनाइसकेको उपाय सुरक्षित हुन्छ) ।
२२१	Via facti.	By means of an act, by personal act.	कुनै काम गरेको कारणबाट, कसैको निजी कामबाट ।
२२२	Via juris.	By means of law or by means of legal process.	कानूनी माध्यमबाट वा कानूनी प्रकृयाबाट ।
२२३	Via publica.	A public way.	सार्वजनिक मार्ग ।
२२४	Via regia.	Royal Highway.	राजमार्ग ।

२२५	Via statuti.	By force of statute	पारित ऐनको कार्यान्वयनबाट ।
२२६	Via trita est tutissima.	The beaten road is the safest road.	पक्की सडक (धेरै प्रयोग भइसकेको) सबैभन्दा सुरक्षित हुन्छ ।
२२७	Via trita, via tuta.	The trodden road is the safe road, A common mode is a safe mode.	सर्वसाधारणले अपनाइआएको विधि सुरक्षित विधि हो । (श्रमिकलाई काम लगाउने सन्दर्भमा)
२२८	Via ut metu.	By force or fear.	बलपूर्वक वा त्रासबाट ।
२२९	Vicarious non habet vicarium.	A substitute has no substitute, one who is himself only the substitute of another cannot substitute another in his place.	कुनै एक प्रतिस्थापनले अर्कोलाई प्रतिस्थापन गर्न सक्दैन, जो आफू नै कसैको प्रतिस्थापक छ निजले आफ्नो ठाँउमा अर्कोलाई प्रतिस्थापक बनाउन सक्दैन ।
२३०	Vice versa.	With the order changed: with the relations reversed: conversely.	ठिक विपरीत ।
२३१	Vicini viciniora praesumuntur scire.	Neighbors are presumed to know neighborhood matters.	छिमेकिले छिमेकीको विषयमा जानकारी पाएको अनुमान गरिन्छ ।
२३२	Victus victori in expensis condemnandus est.	The losing party is adjudged to pay the costs to the successful party.	मुद्दामा पराजित पक्षले सफलता प्राप्त गर्ने पक्षलाई मुद्दाको खर्च भुक्तानी गर्ने गरी फैसला गर्नुपर्छ ।
२३३	Vide infra.	See below.	यसपछिको हेर्नुहोस् ।
२३४	Vide supra.	See above.	यसअधिको हेर्नुहोस् ।
२३५	Videtur qui suedus et mutus ne pot faire alienation.	He who is deaf and dumb is deemed not to be able to make an alienation.	श्रवण शक्ति नभएको र बोल्न नसक्ने व्यक्ति सम्पत्ति माथिको अधिकार हस्तान्तरण गर्न समर्थ नरहेको मानिन्छ ।
२३६	Vidi scivi et audivi.	I saw, I knew and I heard.	मैले देखेको, जानेको र सुनेको (कुनै नोटरीले प्रमाणित गरेको लिखतको विवादको सन्दर्भमा) ।
२३७	Vidua regis.	A King's widow.	पूर्वराजाकी विधवा पत्नी, राजमाता, मुमा बडामहारानी ।

२३८	Vigilantibus, et non dormientibus, jura subveniunt (selvat lex, sucrrunt jura, jura subveniunt).	The law helps or assists those who are watchful of their rights, not those who are careless of them. (Vigilant and not the lethargic are assisted by the law.)	कानूनले आफ्नो अधिकारप्रति उदासीन हुने व्यक्तिलाई नभएर सचेत हुनेलाई सहयोग वा सहायता गर्दछ ।
२३९	Vigore cujus.	By the force of which.	जसको बलबाट ।
२४०	Viis et modis.	By way and means; by substituted service.	मार्ग र माध्यमबाट ।
२४१	Vim vi repellare licet , modo fiat moderamine inculpatea tutel, non ad sumendam vindictam, sed ad propulsandum injuriam.	It is lawful to repel force with force, but let it be done in the moderate manner of blameless self-defense, not to take revenge but to repel injury.	शक्तिले शक्तिलाई खारेज गर्नु कानूनसम्मत हुन्छ, तर यसरी खारेज गर्दा बदला नलिई हानिनोक्सानी सच्चाउन आरोपहीन आत्मरक्षाको मध्यमार्गी उपायबाट गरियोस् ।
२४२	Vim vi repellere licet.	It is lawful to repel force with force.	शक्तिले शक्तिलाई खारेज गर्नु कानूनसम्मत हुन्छ ।
२४३	Vim vi repellere omnes leges omniaque jura permittunt.	All laws, written and unwritten permit force to be repelled by force.	लिखित तथा अलिखित सम्पूर्ण कानूनले शक्तिबाट नै शक्तिको खारेजीलाई अनुमति दिएका हुन्छन् ।
२४४	Vinco vincentem vincote.	Conquering your conquer, I conquer you.	तपाइलाई विजय गर्नेलाई विजय गरेकोले तपाईंमाथि म विजय गर्न सक्छु ।
२४५	Vinco vincentem, ego multo magis vincot te.	I conquer your conquer, therefore much more do I conquer than you.	तपाइलाई विजय गर्नेलाई मैले विजय गर्छु, तसर्थ तपाईं भन्दा म बढी विजय गर्छु ।
२४६	Vinculo matrimonii.	The bonds of marriage.	विवाह बन्धन ।
२४७	Vinculum personarum ab eodem stipite descendientium.	The relation of persons descended from the same stock or common ancestor. (The bond uniting persons descended from the same stock.)	एकै पूर्खाबाट जन्मिएका व्यक्तिहरूबीचको सम्बन्ध । (एकै पूर्खाबाट जन्मिएका व्यक्तिहरू बीच एकाकार गर्ने बन्धन)

२४८	Vindices injuriarum.	The avengers of wrongs.	अपकार्यको बदला । (अपकार्य बापत हुने परिणाम)
२४९	Violenta praesumptio aliquando est plena probatio.	Violent presumption is sometimes full proof.	हिसात्मक अनुमान कहिलेकाही पूर्ण प्रमाण हुन्छ ।
२५०	Viperina est expositio quae corredit viscera textus.	It is a bad exposition which gnaws at the vitals of the text.	लिखतका महत्वपूर्ण कुराहरू सिध्याउनु (नजरअन्दाज वा अनदेखा गर्नु) भनेको गलत अभिव्यक्ति हो ।
२५१	Vir et uxor censentur in lege una persona.	Husband and wife are considered one person in law.	कानून बमोजिम पति र पत्नीलाई एकै व्यक्ति मानिन्छ ।
२५२	Vir et uxor sunt quasi unica persona, quia caro et sanguis unus; res licet sit propria uxor, vir tamen ejus custos, cum sit caput mulieris.	Husband and wife are, as it were, one person, because only one flesh and blood; although the property may be the wife's, the husband is keeper of it, since he is the head of the wife.	पति र पत्नी एकै व्यक्ति हुन्, किनकि, मासु र रगत एउटै हुन्छ, र पति परिवारको मुख्य भएकोले पत्नीको सम्पत्ति भए पनि त्यसको संरक्षक पति नै हुन्छ । (प्राचीन रोमन कानून मान्यता बमोजिम)
२५३	Vir militans deo non implicitur secularibus negotiis.	A man fighting for God must not be involved in secular business.	ईश्वर प्राप्तिको लागि संघर्ष गरिरहेको व्यक्ति धर्मनिरपेक्ष कामकारबाहीमा संलग्न हुनु हुँदैन ।
२५४	Vires acquirit eundo.	It gains strength by continuing.	निरन्तरताले बल प्राप्त हुन्छ ।
२५५	Viri magnae dignitatis.	Men of high rank.	उच्च ओहदाको व्यक्ति ।
२५६	Virtute cuius.	By virtue of which.	जसको कारणबाट ।
२५७	Virtute officii sui.	By virtue of his office	निजको ओहदाको कारणबाट ।
२५८	Virtute officii.	By virtue of office.	ओहदाको कारणबाट ।
२५९	Vis armata.	Armed force.	शैन्य शक्ति ।
२६०	Vis divina.	Divine force.	दैवी शक्ति ।
२६१	Vis et metus.	Force and fear.	शक्ति र डर ।
२६२	Vis fluminis.	The force of a river.	नदीको वहाव (प्रवाह) ।
२६३	Vis inermis.	An unarmed force.	निशस्त्र बल ।
२६४	Vis legibus est inimica.	Force or violence is the enemy of the law.	शक्ति वा हिसा कानूनको शत्रु हो ।

२६५	Vis major naturae.	The superior or great force of nature.	प्रकृतिको ठूलो शक्ति वा प्राकृतिक विपद्, विपद् ।
२६६	Vis major.	Greater or superior force.	ठूलो शक्ति, प्राकृतिक विपद् । (मानव नियन्त्रण बाहिरको विपद्)
२६७	Visu scriprionis.	The observing of the act of writing.	लेखन कार्यको अवलोकन ।
२६८	Vita et menra sunt in potestate legis.	Life and limbs are in the power of the law.	जीवन र (मानव) शरीर कानूनको शक्तिमा रहेका हुन्छन् ।
२६९	Vitium reale.	The real defect	वास्तविक त्रुटि ।
२७०	Vitium clerici nocere non debet.	Clerical errors ought not to prejudice.	लेखाइ वा छपाइमा भएको त्रुटिले प्रतिकूल प्रभाव पार्नु हुँदैन ।
२७१	Vitium clerici.	The error or mistake of a clerk; a clerical error.	लेखाइ वा छपाइमा रहेको त्रुटि वा गलती ।
२७२	Vitium est quod fugi debet ne, si rationem non invenias, mox legem sine ratione esse clamis.	It is a mistake, which ought to be avoided, that if you cannot discover the reason, you presently exclaim that the law is without reason.	यो टार्नेपर्ने गलती हो र तपाईं यसको कारण खुलाउन सक्नुहुन्न भने कानून नै विवेकपूर्ण छैन भनी चिच्याउनु होस् ।
२७३	Vitium scriptotis.	The error or mistake of a copyist or scribe.	लेखकको त्रुटि ।
२७४	Viva aqua.	Living water; flowing water.	बगिरहेको पानी ।
२७५	Viva pecunia.	Cattle, which obtained this name from being received during the Saxon period as money upon most occasions, at certain regulated prices.	जीवित धन (पशु धन) ।
२७६	Viva voce.	The living voice, word of mouth, characterizing the testimony of a witness given in person, rather than by deposition or transcript of testimony given in former trial.	मौखिक अभिव्यक्ति ।

२७७	Vivo vandium, vivum vadium.	Living debt.	तिर्न बाँकी रहेको ऋण ।
२७८	Vix ulla lex fieri potest quae omnibus commoda sit, sed si majori parti prospiciat, utilis est.	Scarcely any law can be made which is applicable to all things; but it is useful if it regard the greater part.	सबै कुरालाई सम्बोधन हुने गरी कानून विरलै बनाउन सकिन्छ, तर यसले धेरै कुरालाई सम्बोधन गर्दछ भने त्यो उपयोगी हुन्छ ।
२७९	Vocabula artis.	Words of art.	कलाका शब्दहरू, कालिगडीका शब्दहरू, शिल्पकलाका शब्दहरू । (प्राविधिक शब्दावली)
२८०	Vocabula artium explicanda sunt secundum definitiones prudentium.	Technical terms should be explained according to the definitions of experienced persons.	प्राविधिक पदावलीहरूको व्याख्या अनुभवी व्यक्तिहरूको परिभाषा बमोजिम गरिनुपर्छ ।
२८१	Voces signate.	Marked or formal words.	अत्यावश्यक वा औपचारिक शब्दहरू ।
२८२	Voir dire.	To speak the truth.	सत्य बोल्नु ।
२८३	Volenti non fit injuria.	To one consenting is no wrong done. (There is no injury to one who consents.)	जसले सहमति दिएको हुन्छ, निजलाई हानि हुँदैन ।
२८४	Voluit sed non dixit.	He willed but he did not say.	इच्छा गरिएको तर व्यक्त नगरिएको ।
२८५	Voluntariae jurisdictionis.	Pertaining to voluntary jurisdiction.	स्वैच्छिक क्षेत्राधिकार ।
२८६	Voluntarius daemon.	A voluntary mad man. (Man who has voluntarily contracted madness by intoxication.)	आफैनै कारणले होस गुमाएको (आफूखुसी मादक पदार्थ सेवन गरेको कारणले होस गुमाएको) ।
२८७	Voluntas donatoris in charta domi sui manifeste expressa observetur.	The will of the donor, manifestly expressed in his deed of gift, is to be observed.	दाताले आफूले गरेको बकसपत्रमा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरेको निजको इच्छालाई पालना गरिनु पर्छ ।
२८८	Voluntas est ambulatoria usque ed mortem.	A will is ambulatory (revocable) until death takes place.	इच्छापत्रदाताको मृत्यु नभएसम्म इच्छापत्र बदर हुन सक्छ ।

२८९	Voluntas est justa sentential de eu quod quis post mortem suam fieri velit.	A will is an exact opinion or determination concerning that which each one wishes to be done after his death.	इच्छापत्र भनेको हरेकले आफ्नो मृत्युपछि यस्तै होस् भनी तोके वा निश्चित गरे बमोजिम दुरुस्त गर्नु हो ।
२९०	Voluntas et propositum distinguunt maleficia.	The intent and the purpose distinguishes offence.	मनसायर उद्देश्यले कसूर कस्तो हो भनी छुट्याउँछ ।
२९१	Voluntas facit quod in testamento scriptum valet.	The intention makes what is written in a will effective.	मनसायले नै इच्छापत्रमा अभिव्यक्त भएको कुरालाई प्रभावकारी बनाउँछ ।
२९२	Voluntas in delictis non exitus spectatur.	In crimes, the will, and not the result, is looked to.	कसूरमा परिणामलाई नभएर मनसायलाई हेरिन्छ ।
२९३	Voluntas regis in curia, non in camera.	The will of the King in his court, not in his chamber.	राजाको इच्छा कार्यकक्षमा नभएर न्यायसम्पादन (अदालत) मा प्रकट हुन्छ ।
२९४	Voluntas reputabatur (reputatur) pro facto.	The will is to be taken for the deed.	मनसाय राख्नु नै कार्य गरे सरह हुन्छ । (गम्भीर कसूरको सन्दर्भमा)
२९५	Voluntas testatories pro lege habetur.	The will of the testator is regarded as the law of the case.	इच्छापत्रदाताको इच्छा नै मुद्दाको सन्दर्भमा कानून सरह मानिन्छ ।
२९६	Voluntas testatoris est ambulatoria usque ad extremum vitae exitum.	The will of a testator is ambulatory (changeable) until death.	इच्छापत्रदाताको इच्छा निजको मृत्यु नभएसम्म परिवर्तन गर्न सकिने हुन्छ ।
२९७	Voluntas testatoris habet interpretationem latam et benignam.	The will of a testator has a broad and benignant (liberal) interpretation.	इच्छापत्रदाताको इच्छापत्रको व्याख्या व्यापक र उदारतापूर्वक हुन्छ ।
२९८	Voluntas ultima testatoris est perimplenda secundum veram intentionem suam.	The last will of a testator should be carried out according to his true intention.	इच्छापत्रदाताको अन्तिम इच्छा निजको वास्तविक मनसाय बमोजिम लिइनुपर्छ ।
२९९	Voluntatis non necessitatis.	A matter of choice and not a necessity.	छनौटको विषय हो, आवश्यकताको विषय होइन ।
३००	Votum captandae mortis alienae.	An earnest desire for the death of another.	अर्काको मृत्युकोलागि गरिएको व्यग्र चाहना । (अपुतालीका सन्दर्भमा)

३०१	Vox Dei.	Voice of God.	ईश्वरको आवाज ।
३०२	Vox emissa volat; litera scripta manet.	The spoken word flies; the written letter remains.	बोलिएका कुरा हराउँछन्, लेखिएका अक्षर रहिरहन्छन् ।
३०३	Vox et preterea nihil.	Voice and nothing more; sound without substance.	केवल आवाज मात्र (आवाजभन्दा बढी केही नभएको), अर्थहीन आवाज ।
३०४	Vox populi vox dei.	The voice of the people is the voice of God.	नागरिकको आवाज भनेको ईश्वरको आवाज हो । (जनताको इच्छालाई सर्वोपरी ठाकुर पर्दछ ।)
३०५	Vox signata.	A mark: technical word, (marked or formal words)	कुनै संकेत वा चिन्ह, प्राविधिक शब्द, (अत्यावश्यक वा औपचारिक शब्द)
३०६	Vulgaris opinio est duplex - viz, orta inter graves et discretos, quae multum veritatis habet, et opinio orta inter leves et vulgares hominess, absque specie veritatis.	Common opinion is double- namely, that proceeding from grave and discreet men, which has much truth in it, and that proceeding from foolish and vulgar men, without any semblance of truth in it.	जनसाधारणमा दुई प्रकारका धारणा रहन्छन् । (खासगरी एकथरी मानिसको धारणा विवेकशील तथा बुद्धिमत्तापूर्ण हुन्छ, जसमा धेरै सत्य रहेको हुन्छ र अकार्थरीको धारणा मूर्खतापूर्ण तथा अशिष्ट हुन्छ, जसमा सत्यताको कुनै अंश रहैन्दैन ।
३०७	Vulgaris opinion.	Common opinion or repute.	सामूहिक मत वा प्रतिष्ठा ।
३०८	Vulgo concepti.	Illegitimate children.	गैरकानूनी सम्बन्धको कारणबाट जन्मिएका बालबालिका ।
३०९	Vulgo quaesiti.	Spurious children. (These children can be offspring of promiscuous cohabitation. Such children are considered as having no father.)	बाबु पत्ता नलागेको बालबालिका ।

W			
क्र.सं.	Latin	English	नेपाली
१	Warrantizare nihil aliud est, quam de fendere et acquietare tenentem qui warrantum vocavit in seisin sua.	To warrant is simply to defend and ensure in peace the tenant who calls for warranty in his or her seisin.	प्रत्याभूति दिनु भनेको सामान्य रूपमा कुनै वस्तुको उपभोक्ताले निर्वाध रूपमा त्यस्तो वस्तुको उपभोग गर्न प्रतिरक्षा र सुनिश्चितता गर्नु हो ।
२	Warrantor potest excipere quod quaerens non tenet terram de qua petit warrantiam, et quod donum fuit insufficiens.	A warrantor may object that the complainant does not hold the land of which he or she seeks the warranty, and that the gift was insufficient.	उजुरीकर्ताले प्रत्याभूति दिइएको जमिनको स्वामित्व नलिएको र दानबक्स बमोजिम नभएको भनी प्रत्याभूति दिनेले आपत्ति गर्न सक्ने हुन्छ ।

सन्दर्भग्रन्थ (Bibliography)

- Bryan, A. Garner, *Black's Law Dictionary* (7th edn.), West Group.
- *Latin for Lawyers* (3rd edn.), (First Indian reprint 1997), U.K: Under Special Arrangement with Sweet & Maxwell Limited,
- Ojha, Pawan Kumar (2001), *Dictionary of Legal Maxims, Phrases and Abbreviation*. Democracy Development and Law (DDL) Anamnagar, Kathmandu, Nepal.
- Bakshi , P.M (2005), *The Law Lexicon*(In two volumes), New Delhi: Ashok Law House
- B.S. Nikiforov (Prof.) *et al.* (edrs), (1979), *Latinskaya Yuridicheskaya Frazeologiya (Latin Jurisprudential Phraseology)*, Moskva,
- Chakraborty, R. (2015), *Latin Maxims & Interpretation of Statutes*. New Delhi: Kamal Publication.
- Khera, R.C. (2007), *Legal Glossary with Legal Maxims*. Delhi: Allied Publication Company.
- Shrestha, Shanker Kumar (PHD) *et al.*, (2019). *Dictionary of Law and Justice (English-English- Nepali)*(3rd edn.). Kathmandu: Pairavi Prakashan.
- *Trayner's Latin Maxims* (1961). (4th edn.), U.K: Under Special Arrangement with Sweet & Maxwell Limited, Universal Law Publishing Co. Pvt. Ltd.
- Consulted Various Web Site.